

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA

CENTRAL
ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO 23551

CALL No. 091.4912/Mit

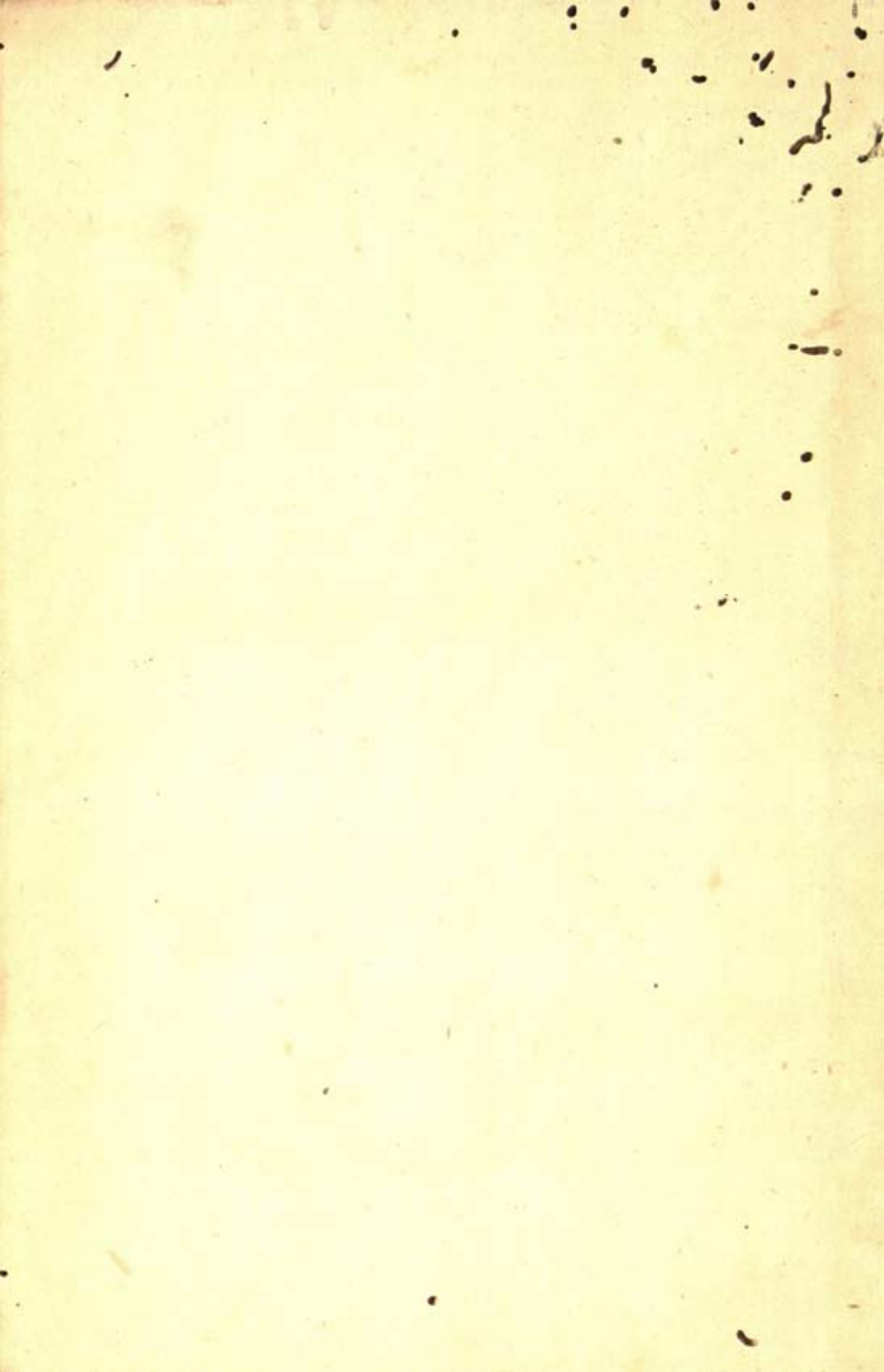
D.G.A. 79

Vols. 5 = 6

091.4912
Mit

NOTICES

OF

SANSKRIT MSS.

BY

A.N.
3862
RĀJENDRALĀLA MITRA, LL. D., C. I. E.,

Honorary Member of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, of the Physical Class of the Imperial Academy of Sciences, Vienna, and of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society of Great Britain; Corresponding Member of the German and of the American Oriental Societies, of the Royal Academy of Science, Hungary, and of the Ethnological Society of Berlin; Fellow of the Royal Society of Northern Antiquaries, Copenhagen, &c., &c.

PUBLISHED

UNDER ORDERS OF THE GOVERNMENT OF
BENGAL.

298
VOLUME V. (*Vol. 6 inside*)

23551

091.4912
Mit

CALCUTTA:

PRINTED BY J. W. THOMAS, AT THE BAPTIST MISSION PRESS.

1880.

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.

Acc. No. 23551

Date. 20. 4. 56.

Call No. 091. 4912/mt

INDEX TO VOL V.

	Page		Page
Abhinava Gupta, ...	74	A'nanda-laharí, Satika, ...	129
Achára-chandrodaya, ...	97	A'nanda-laharí-tíká, ...	19
Achára-chintámañi, ...	169	Ananta,... 9, 25,	214
Achára-darśa, 233,	279	Ananta Agnihotri, ...	25
Achára-dīpiká, ...	233	Aniruddha, ...	117
Achala Upádhya, ...	264	Aniruddha-vṛttí, ...	117
Achyuta Krishnánanda,...	145	Anubandha-darśana, ...	105
Adbhuta-ságara-sára, ...	254	Anumána-khaṇḍa, ...	225
Adhikaraṇa-chandriká, ...	229	Anuvákádhya, ...	120
Adhikaraṇa-kaumudí, ...	199	Apadeva Mahámahopá-	
Aditya Puri, ...	155	dhyáya, ...	229
Advaita-brahmavidyá-		Ápastamba, ... 121,	217
paddhati, ...	79	A'pastamba-sútra-dīpiká,	121
Advaita-dīpiká, 292, 293,	295	A'pastamba-sútra-vṛttí,...	121
Aghora-kalpa, ...	33	A'pipála, ...	302
Agamatattva-saṅgraha, ...	79	A'rya Bhaṭṭa, ...	95
Ahnikā-saṅkshēpa, ...	272	Apyayí Dīkshita, 85,	145
Aitareya-bráhmaṇa, ...	117	A'r'hata, ...	48
Aitareya-bráhmaṇa-bhā-		A'ravya-yáminí, ...	290
shya, ...	117	Arjuna, ...	205
Alakanandá river, ...	39	A'rya Bhaṭṭa, ...	178
Alaṅkára-ratnákara, ...	131	A'ryá-vyákhyá,...	101
Alaṅkára-ratnákarakodá-		A'scharya-ratnamálá, ...	276
harana-sannibaddha-		Ashṭa-vikṛiti, ...	255
deví-stotra, ...	131	Asiatic Society, 102, 127,	
Áloka, ...	223	136, ... 196,	300
Amalánanda, ...	85	Atharva-śiras-upanishad,	253
Amara Siñha,...	5	Atharva Veda, 121, 122,	
amareśa, ...	256	251, ...	253
A'nandabodha A'chárya,...	107	Atharva-vedopanishads,...	251

	Page		Page
Atisukha, ...	26	Bheda-dípiká,...	195
A'treya, ...	88	Bhoja Rájá, ...	28
Avanti, ...	68	Bhṛigu, ...	221
Avanti-khaṇḍa, 42,	67	Bhṛigu-saṁhitá, ...	221
Avimúkta, ...	48	Bhúdhara, ...	127
Badariká-máhátmya, ...	39	Bhúmi-khaṇḍa, ...	59
Badarikáśrama, ...	39	Black Yajur Veda, 123,	217
Badarinátha, ...	39	Brahmá, 33, 34, 178,	260
Balabhadra, ...	103	Buchanan-Hamilton, F,	11
Bálavivekiní, ...	278	Budharanjini,...	8
Bhagvad-gítá,...	11	Chañḍes'vara, ...	301
Bhágavata-puráṇa, 8,	77	Chañḍes'vara Ṭhakkura, 152,	242
Bhagiratha Miśra, ...	224	Chañḍí, ...	270
Bhagiratha Ṭhákura, ...	273	Chañḍí-saparyá-krama-	
Bhámati, ...	85	kalpavallí, ...	167
Bhánuchandra Gaṇi, ...	263	Chandrachúḍa Bhaṭṭa, ...	124
Bhánudatta, ...	266	Chandrálóka, ...	103
Bhánunátha Daivajña, ...	191	Chandraśekhara Mahá-	
Bharadvája, ... 85,	127	mahopádhyáya, ...	240
Bharadvája Gotra, ...	256	Chandra Siṁha, ...	172
Bhášhá-pariechhedha, ...	130	Charaka, ...	88
Bháskara Áchárya, 86,		Chaturbhuja-Mahápañ-	
127, ...	178	ḍita, ...	254
Bhaṭṭojí Díkshita, 89,	127	Chaturvarga-chintámaṇi,	246
Bauddha, ...	48	Chintámaṇi, ... 169,	223
Bhavadeva Bhaṭṭa, ...	144	Chitra-rúpa-viehára, ...	262
Bhavadeva Miśra, Mahá-		Colebrooke, H. T., ...	125
mahopádhyáya, ...	200	Cowell, E. B.,... 87,	273
Bhávágapeśa Díkshita, ...	76	Daksha, ...	30
Bhavanátha Miśra, Mahá-		Dakshiṇa-káliká, ...	251
mahopádhyaya, ...	286	Dakshiṇámúrti, 81,	102
Bhaváni, ...	19	Dakshiṇámúrti-atotra-	
Bhavánidása, ...	11	vártika, ...	102
Bhává Viśvanátha, ...	76	Dámodara Miśra, ...	28
Bhaveśa, ...	225	Dámodara Ṭhakkura, ...	282
Bhavishya-puráṇa, 33,	34	Damayanti, ...	304
Bhavishyottara, ...	33	Dánadharma-prakríyá, ...	144

	<i>Page</i>
Dána-panjí, ...	150
Dána-vákyávalí, ...	137
Daṇḍa-viveka, ...	225
Darpaṇa, ...	127
Daśaputra, ...	267
Dattātreyā, ...	163
Dattātreyā Tantra, ...	163
Dāya-bhāga, ...	154, 297
Dāyabhāga-viveka, ...	154
Dehṛinapāla, ...	302
Devadāsa Mīśra, ...	140
Devadāsa-prakāśa, ...	140
Devadatta, ...	127
Devagiri, ...	178
Devanātha Thakkura, Tar-	
kapāṇchānana Mahā-	
mahopādhyāya, ...	199, 237
Dhanvantarī, ...	88
Dhārā, ...	28, 182
Dharmachandra, Mahā-	
rājādhirāja, ...	261
Dharma-kosha, ...	225
Dharma-ratna, ...	297
Dharma-viveka, ...	240
Dhīramatī Devī, ...	137
Dīna Bhaṭṭa, ...	130
Divākara Daivajña, ...	214
Divya-dīpikā, ...	282
Dravya-kiraṇāvalī, ...	284
Dravya-kiraṇāvalī-prakāśa, ...	284
Droṇa, ...	150
Durgā, 81, 139, 253, ...	260
Durgābhakti-taraṅgiṇī, ...	
192, ...	194
Durgā-pūjā, 192, 194, ...	297
Durgopāniṣad ...	253
Dvaita-nirṇaya, 166, 209, 281, 296	

	<i>Page</i>
Dvaita-nirṇaya-jīrnod-	
dhāra, ...	166
Dvaitanirṇaya-prakāśa, ...	281
Dvaita-parīśiṣṭa, ...	186
Ekādaśī, ...	210
Ekāha, ...	6
Ekāhānām Paddhati, ...	6
Gadādhara, ...	267
Gadādhara Bhaṭṭa, ...	177
Gaṇa-sūtra, ...	111
Gaṇa-sūtra-vyākhyā, ...	111
Gaṇapati, ...	182
Gaṇgābhakti-taraṅgiṇī, ...	182
Gaṇgādhara, ...	217
Gaṇgeśa, 84, 174, 185, ...	223, 225, 252, 299
Gaṇgeśvara, ...	284
Gaṇgeśvara Upādhyāya, ...	207
Gaṇgopāniṣad, ...	252
Gaṇeśa, 62, 132, 253, ...	260
Gaṇeśa-khaṇḍa, ...	62
Gaṇeśa-māhātmya, ...	62
Gaṇeśa Mīśra, ...	223
Gaṇeśopāniṣad, ...	253
Garga-paddhati, ...	236
Gārgya, ...	214
Gauḍapāda, ...	125
Gītā-bhāṣya, ...	11
Gīta-govinda, ...	103, 205
Gobhila, ...	288
Gobhila-grihya-bhāṣya, ...	288
Godāvari river, ...	178
Gokulanātha Mahāmaho-	
pādhyāya, 174, 185, ...	197, 201, 305
Golādhyāya, ...	86
Gopāla, ...	92

	Page		Page
Kusumanjali-vivarāṇa, ...	189	Mahāsīndhi-vigrahika, ...	242
Kusumanjali-vyākhyā, ...	87	Mahes'a Kavi, ...	97
Lakshmaṇa Ārya, ...	9	Mahes'a Thākura Mahā-	
Lakshmaṇa Sena, 169,		mahopādhyāya, ...	217
205, 300,	302	Mahes'vara Miśra Maha-	
Lakshmī, ...	9, 260	mahopaddyāya, ...	241.
Lakshmīdhara, 142,	259	Maitreyopanishadāloka, ...	123
Lālā Thakkura, ...	272	Maitrī Upanishad, ...	123
Lilāvati-tīkā, ...	224	Makarandapāla, ...	302
Liṅgārchaṇa-chandrikā,	267	Māṇḍūkyopanishadālo-	
Laugākshī, ...	106	ka, ...	121
Mackenzie, Colonel, ...	11	Māṇḍūkyā Upanishad, ...	121
Mādhava Achārya, 93,	158	Mālava, ...	273
Mādhava Jyotīrvit, ...	214	Mānasollāsa, ...	81, 102
Mādhava Mahāmahopā-		Mānasollāsa-vṛttānta, ...	81
dhyāya, ...	194, 195	Mānasollāsa-vṛttānta-vi-	
Madhusūdana Miśra		lāsa, ...	102
Mahāmahopādhyāya ...	281	Mantrārtha-dīpikā, ...	261
Madanamanohara Mahā-		Manu, ...	33, 225, 260
mahopāddhyāya, ...	269	Mārkaṇḍeya, ...	1
Madhusūdana Miśra, ...	28	Marṇḍeya Purāṇa, ...	270
Madhusūdana Thakkura,		Mārtaṇḍa-vallabhā, ...	25
83, 166,	225	Māsa-mīmāṃsā, ...	197
Madhusūdana Mahāmaho-		Matsya-purāṇa, 33,	95
pādhyāya, ...	269	Mayūra Bhaṭṭa, ...	7
Mādhyandīni-saṁhitā, 87,	118	Meghadūta, ...	287
Madhya Tantra, 33,	34	Mīmāṃsā-palvala, ...	281
Mahābala, ...	288	Mīmāṃsāratha-saṅgraha-	
Mahādeva, ...	39, 79, 101	kaumudī, ...	106
Mahādeva Paṇḍita, ...	84	Miśaru Miśra, ...	172
Mahādeva Paṇḍita Puṇat-		Mitāksharā, ...	259, 302
ākara, ...	174	Mithilā, 97, 182, 192,	
Mahādevī, ...	172	211, ...	244
Mahānātaka, ...	27, 28, 29	Mohanadāsa Miśra, ...	29
Mahāpaṇḍita Chaturbhuja,	254	Mudrā-prakāśa, ...	181
Mahārājadhirāja Dharma-		Muhammad Shāh, ...	282
chandra, ...	261	Muhūrta-mārtaṇḍa, ...	25

	<i>Page</i>		<i>Page</i>
Mukunda Paṇḍita, ... 84,	174	Nṛsiṁha, ...	178
Mulyādhyāya-vīvarāṇa,...	114	Nṛsiṁha As'rama, ...	292
Muṇḍakopanishad, ...	124	Nṛsiṁha Daivajña, ...	147
Muṇḍakopanishadāloka,...	124	Nṛsiṁha Thakkura, ...	145
Munis'vara Sārvabhauma,	171	Nyāya-kaustubha, 84, ...	174
Nāga, ... 86,	260	Nyāya-līlāvatī, ...	224
Nāgara-khaṇḍa, 50,	93	Nyāya-nibandha, ...	207
Nāgārjuna Achārya, ...	276	Nyāya-nibandha-prakās'a,	207
Nāges'a Bhaṭṭa, 101, 196,	266	Nyāya-ratna, ...	203
Nāgoji Bhaṭṭa, ...	23	Nyāya-ratnamālā, ...	203
Naishadha, ...	265	Nyāya-siddhānta-manjarī,	175
Naishadha-prakās'a, ...	265	Nyāya-siddhānta-muktā-	
Nahdana, ...	205	valī, ...	130
Nandadeva, ...	129	Nyāya-siddhānta-muktā-	
Nanda Paṇḍita, 80,	111	valī-dīpikā, ...	130
Nāndimukha-nirūpaṇa, ...	209	Nyāya-tattva-parikshā, ...	193
Nandīs'vara Achārya, ...	79	Nyāya-vārtika-tātparya,	207
Nārada, ...	205	Padma-purāṇa, ...	95
Nārada-purāṇa, 30, 39,	59	Padmanābha Bhaṭṭa, ...	302
Narahari, ...	126	Padmanābha Dīkshita, ...	92
Narahari Mahāmahopā-		Padārtha-dharma-saṅgra-	
dhyāya, ...	209	ha, ...	283
Narasiṁha, ...	19	Padārtha-dīvyā-chakshu,	284
Narasiṁha Deva, Rājā,		Padārthādars'a, ...	20
137, ...	192	Padārtha-khaṇḍana, ...	265
Nārāyaṇa, 10, 11, 25, 92,		Padārtha-khaṇḍana-vyā-	
217, ...	288	khyā, ...	265
Nārāyaṇa Bhaṭṭa, ...	146	Padārthoddes'a, ...	289
Nārāyaṇa Tīrtha, ...	125	Paiyaguṇḍa, ...	101
Narmadā river, ...	42	Pākhaṇḍa-chapeṭikā, ...	77
Navarāja, ...	150	Pākayaṇḍa, ...	124
Nigama-pariśiṣṭa, ...	116	Pākayaṇḍa-nirṇaya, ...	124
Nigama-sūtra, ...	116	Pakshadhara Miśra, 155,	185
Nīlakaṇṭha, ... 108,	214	Pala-pīyūṣha-latā, ...	269
Nīlakaṇṭha-tājikābhidhāna,	214	Pañchapādikā, ...	131
Nītisāra, ... 135,	136	Pañchapātra, ...	48
Nityānanda, ...	26	Pāṇḍu family, ...	34

	<i>Page</i>		<i>Page</i>
Pāṇini, ...	102, 111,	127	Pratijñā-sūtra-pariśiṣṭa, 116
Parās'ara, ...	...	111	Pratisarga, ... 34
Parās'ara-smṛiti, ...	...	111	Prātiśākhya, ... 262
Pāraskara, ...	87, 135, 207,	208	Pratishṭhā-paddhati, ... 151
Pāraskara-grihya-sūtra, ...	...	87	Pratyaksha-chintāmanyā-
Paribhāsendu-s'ekhara, 101,	102		loka, ... 83
Paribhāsendu-s'ekhara-kā-			Pratyaksha-khaṇḍa, 84, 185
s'ikā, ...	...	101	Pratyakshāloka, ... 299
Paribhāśhā-viveka, ...	...	197	Pratyakshya-manirasmī-
Pārijāta, ...	205, 225,	259	chakra, ... 185, 299
Pārijāta-haraṇa, ...	...	205	Prāyas'chitta, .. 223, 234,
Pārthasārathi-Mis'ra, 204,			Prāyas'chitta-pradīpa, .. 286
300,	301		Prāyas'chitta-pārijāta, .. 223
Pārvatī, ...	39, 92, 131,	266	Prāyas'chittendu-s'ekhara, 23
Patanjali, ...	...	119	Prayoga-darpaṇa, ... 92
Pātanjala-bhāshya-vārtti-			Prayoga-paddhati, .. 135
ka, ...	...	119	Prayogottama-ratnamālā, 129
Pātanjala-sūtra-bhāshya,	200		Pravarādhyāya-pariśiṣṭa, 113
Phanirāja, ...	...	9	Pravarasena, ... 300, 301
Pitṛibhakti, ...	...	250	Pūrṇa Āchārya, .. 10
Pitṛibhakti-taraṅginī, ...	...	90	Pūrṇachandra, .. 234
Pradīpa, ...	...	225	Pūrṇamās'eshtī, .. 217
Pradīpikā, ...	...	225	Purusha-parīkshā, .. 244
Pradyotana Bhaṭṭāchārya,	103		Purushottama, ... 97
Prakāsātmā Yati, ...	...	280	Purushottama Vidyāvāgī-
Pramāṇa-pramoda, ...	...	305	s'a Bhaṭṭāchārya, ... 129
Pramāṇa-mālā, ...	...	107	Pūrta-kamalākara, ... 138
Pramāṇa-pallava, ...	...	145	Rāghava Bhaṭṭa, .. 20
Prāmānyāloka, ...	...	185	Raghudeva Nyāyālaṅkāra
Prāmānyāloka-tippanī, ...	...	185	Bhaṭṭāchārya, .. 265
Prāpanātha, ...	...	273	Raghunātha, ... 100, 171
Prapanna-dīnachārya, ...	...	4	Raghunātha Chakravartī, 5
Prapañnāmṛita, ...	...	9	Raghunātha S'īromaṇi, .. 265
Prasastapāda, ...	...	283	Raghupati, .. 285
Prasastapāda Āchārya, ...	...	289	Rāghu Sūri, ... 151
Prasastapāda-bhāshya, ...	...	283	Rāhu, ... 254
Pratijñā-sūtra, ...	...	116	Rakshākāmbā, .. 9, 10

	<i>Page</i>		<i>Page</i>
Ráma, ... 1, 6, 27, 64,	95	Revá, ...	42
Rámabhadra, Mahárájá-		Revá-khaṇḍa, ...	42
dhirāja, ...	90	Ríg-veda, ... 117,	120
Rámachandra, ... 103, 105,	300	Ripunjaya, ...	234
Rámachandra Paṇḍit, ..	262	Röer, E., ...	130
Rámachandra Yājñika		Rudradhara, ... 25,	258
Páthaka, ...	217	Rudradatta, ...	121
Rámagopála Tírtha, ...	125	Rukmiṇi, ...	205
Rámagovinda Tírtha, ...	125	Rúpanáráyaṇa Miśra, 90,	91
Rámakiśora Śarmá, ..	181	Śabda-khaṇḍa, 90, 177,	299
Rámakṛṣṇa, ...	270	Śabda-khaṇḍa-ṭippani, ..	299
Rámakṛṣṇa Bhaṭṭa, ...	138	Śabdálóka, ...	177
Rámānanada Tírtha, ...	239	Śabdálóka-rahasya, ...	177
Rāmanátha-Vidyāvāchas-		Sachchidānanda Saras-	
pati-Bhaṭṭāchārya, ...	154	vatī, ...	101
Rāmānuja, ... 4, 9, 10,	11	Sadāsiva, ... 48,	267
Rāmānuja-charita, ..	9	Sadāsivendra Sarasvatī, ...	106
Rāma Tírtha, ... 82,	102	Sādhaka-sarvasva, ...	273
Rāmes'vara, ...	106	Sahyādri-khaṇḍa, 52, 57,	
Rāmes'vara Bhaṭṭa, 146,	270	64, ...	93
Rāmes'vara Rājapa-		Sambhala-grāma, ...	59
ṇḍita, ...	137	Sambhala-grāma-māhāt-	
Rāmāyaṇa, ... 1,	57	mya, ...	59
Raṅgarāja Adhvaravara,	85	Sambhalapur, ...	59
Raṅgojī, ...	127	Sambhuchandra, Rájá, ...	290
Rāsa-dīpiká, ...	287	Samaya-pradīpa, ...	259
Rasamanjarī, ...	266	Śaṅkara, ... 30,	132
Rasamanjarī-prakás'a, ...	266	Śaṅkara Achārya, ... 19,	
Ratnadhara, ..	304	81, 82, 101, 102, 129,	131
Ratnākara, ... 152, 225,	259	Śaṅkara Miśra, ...	286
Ratnapāṇi, ...	211	Śaṅkara-saṅhitá, ...	30
Ratnapati Upādhyāya, ...	284	Sāṅkhyā-chandriká, ...	125
Rāvaṇa-vaha, ...	300	Sāṅkhyā-kāriká, ...	125
Rāvaṇa-vaha-ṭiká, ...	300	Saṅkhyā-parimāṇa-niban-	
Rāyaṇa Bhaṭṭa, ...	270	dha, ...	161
Rēuká, ...	64	Sāṅkhyā-pravachana-sūtra-	
Rēuká-māhātmya, ...	64	vṛitti, ...	117

	Page
Sanmis'ra, ...	186
S'ántikalpa-pradīpa, ...	275
S'ánti-ratna, ...	270
Sáradá-tilaka, ...	20
S'áriraka-mímáñsá-nyáya- sañgraha, ...	280
Sarvadarsana-sañgraha, ...	158
Sarvadar'sana-siromani, ..	158
S'ástrasiddhánta-les'a, ...	145
S'ástrasiddhánta-les'a-vyá- khyá, ...	145
S'atánika, ...	34
Satí Devi, ...	23
Satrughna Mahámahopá- dhyáya, ...	261
Satyabhámá, ...	205
Satyopákhyána, ...	1
Saura-bhášhya, ...	147
Saura-saũhitá, ...	48
Sáyana Áchárya, ...	117
S'eshakrishṇa Pañḍita, ...	90
Setubandha, ...	300, 301
Siddhánta, ...	178
Siddhánta-kaumudí, ...	89
Siddhánta-kaumudí-gúḍa- phakkiká-prakás'a, ...	89
Siddhánta-sárvaabhauma, ..	171
Siddhánta-siromani, ...	178
Siddhánta-sundara, ...	86
Siddhánta-tattva, ...	188
Siddhánta-tattva-viveka, 178, ...	201
Siddhes'vara Yogivara, ...	262
Siñha Sañkara, ...	131
S'iromani, ...	158
S'isúbodhiní, ...	214
S'ítikañṭha, ...	92

	Page
Síva, ... 19, 23, 34, 39, 42, 48, 50, 64, 68, 77, 95, 78, 93, 129, 163, 260, ...	267
Síva Bhaṭṭa, .. 23, 196, ..	266
Síva-gítá, ...	95
Síva-máhátmya-khaṇḍa, ..	50
Síva S'íñha, ...	244
Sívarámendra Yati, ...	111
Skanda, ...	42
Skanda-purāṇa, 30, 39, 42, 48, 50, 52, 57, 59, 62, 64, 67, ...	93
Smṛiti-bháskara, ...	108
Smṛiti dípiká, ...	157
Smṛiti-kála-taraṅga, ...	11
Smṛiti-kaumudí, ...	237
Smṛiti-paribhášhá, ...	160
Smṛiti-sára, ...	225
Smṛiti-sára-samuchchaya, 230, ...	232
Smṛiti-tattva-viveka, ...	184
Soma Bhaṭṭa, ...	199
Soma Mis'ra, ...	221
Somakarma-pradípiká, ...	6
Soma S'armá, ...	127
Soma-siddhánta, ...	221
Sphoṭa-chaṭaka, ...	100
Sphoṭa-váda, ...	127, 128
S'ráddha-chintámaṇi, ...	14
S'ráddha-chintámaṇi-bhá- va-dípiká, ...	1
S'ráddhádars'a, ...	2
S'ráddha-kalpa, ...	10
S'ráddha-kás'íká, ...	10
S'ráddha-pradīpa, ...	10
S'ráddhendu, ...	9

	Page
S'ri-bhāshya, ...	10, 11
S'ridatta, ...	233, 250
S'ridatta Mahāmahopā- dhyāya, ..	259, 279
S'ṛikṛishṇa, ..	25, 175
S'ṛikṛishṇa Dīkshita, ..	176
S'ṛikṛishṇa Vidyāvāgīśa Bhaṭṭāchārya, ..	275
S'rīnagara, ...	39
S'rīnātha Achārya, ...	257
S'rīnātha Achārya, Mahā- mahopādhyāya, ..	265
S'rīnivāsa Deśīkendra, ..	167
S'ri-sampradāyī, ...	11
S'rīsiddhāntavāgīśa Bhaṭ- ṭāchārya, ...	21
S'rutabodha, ...	278
S'ruti, ..	48
Sthapati-Garga, ..	236
Subandhu, ..	304
Subhāṅkara, ..	211
Subbibhaktiyartha-viveka,	110
Subodhinī, ..	95
S'uddhi-viveka, ..	25, 258
S'ūdra paddhati, ..	302
S'ukra, ..	221
S'ukra Achārya, ...	135
Sumanta, ...	34
S'ūra Miśra, ..	109
S'ūres'vara Achārya, ..	3
Sūta, ..	1
Sūta-saṅhitā, ...	50, 93
Sūrya, ...	7, 48, 127, 260
Sūryopanishad, ...	252
Sūrya-siddhānta-vivaraṇa,	127
Sūryānuvādinī, ..	7
Sūrya-siddhānta, 127, 147,	178

	Page
Svarodaya, ..	126, 271
Svarodaya-ṭīkā, ...	126
Svātmānanda-prakarṇa,	101
Svātmānirūpaṇa-prakarṇa,	101
Svayambhu, ..	34
Svayamprakāśānanda Sa- rasvatī, ..	145
S'vetāmbara Yati, ...	276
S'vetas'vataropanishadālo- ka, ..	122
S'vetas'vatara Upanishad,	122
Taittirīya Upanishad, 3,	115
Taittirīyopanishadāloka,	115
Taittirīya-s'ruti-vārttika,	3
Tantrāloka, ..	74
Tantrāloka-ṭīkā, ...	74
Tantra-vārttika, ..	203
Tārāchandra, ..	278
Tarka-prakāśīkā, ..	176
Tarka-tattva-nirūpaṇa, ..	174
Tātparya-dīpikā, ..	93
Tattva-chintāmaṇi, ...	84,
185, ..	225
Tattva-dīpanī, ..	304
Tattva-nirṇaya, ..	155
Tattva-samāsa, ..	76
Tattva-yāthārthya-dīpana,	76
Thākurdāsa, ..	105
Tilaka, ..	225
Tirtha-kaumudī, ..	21
Tithi-nirṇaya, 149,	211
Tīthi-tattva-chintāmaṇi,	217
Ṭṛikāṇḍa-s'ēsha, ...	5
Ṭṛikāṇḍa-chintāmaṇi, ...	5
Trilakṣhaṇī-bhāva-pra- kāśa, ...	166
Ṭṛipura, ...	133

	Page		Page
Gopálají, ...	114	Haris'chandra-charita, ...	215
Gopálásrama-rúpa Nan-		Hárita, ... 9,	88
dís'vara Achárya, ...	79	Hárita-saṅhitá, ...	88
Gopálendra Sarasvatí, ...	109	Harivaṇsa Kavi, ...	271
Gotama, ...	193	Hastinátha, ...	10
Govardhana, ...	100	Harivallabha, ...	127
Govinda, ...	9	Hemádri, ...	246
Govindachandra Deva, ...	142	Himálaya, ... 39,	57
Govindadása, ...	10	Hridayanátha S'armá, ...	209
Govinda Jyotirvit, ...	214	Hridayadhara Bhaṭṭa, ...	142
Gṛihastha-ratnákara, ...	242	Indra, ... 205,	254
Gṛihya-paddhati, 207,	236	Indradatta Upádhyáya, ...	89
Gṛihya-sútra, ... 135,	207	Indrapati Mahámaho-	
Gṛihya-sútra-vivarāṇa, ...	208	pádhyáya, ...	281
Gúḍha-phakkiká-prakás'a,	89	Is'varakṛishṇa, ...	125
Guhaka, ...	1	Jagadbandhu S'armá, ...	290
Guṇáṅkara, ...	276	Jagaddhara Mahámaho-	
Haladhara, ...	259	pádhyáya, ... 287,	304
Hall, F. E., 76, 107, 117,		Jagannátha, ... 109,	193
119, 145, 204, 289, ...	292	Jagannátha A's'rama, ...	292
Háláyudhí, ...	225	Jagannátha Mahámaho-	
Hanumán, ...	27	pádhyáya, ...	188
Hanumannátaka, 27,	29	Jagannátha-prakás'a, ...	109
Hanumannátaka-dípiká,	29	Jalás'ayotsarga-vidhi, ...	146
Háralatá, ...	259	Jánakínátha Bhaṭṭá-	
Hari, ... 9, 25,	297	cháryya Chúdámaṇi, ...	175
Haribhakti-dípiká, ...	189	Janmáshṭamí, ...	210
Haricharaṇa Puri, ...	155	Jaiminí, ... 48,	106
Harihara, ...	164	Játaka-tilaka, ...	212
Harihara-subhásita, ...	164	Jayadeva, 103, 203, 223,	
Harilála, ...	233	225, ...	299
Harináráyana, ...	90	Jayadeva Mis'ra, ...	83
Harináráyana, Mahárájá,	202	Jayalakshimí, ...	271
Harinátha Mahámaho-		Jayaráma Nyáyapañchá-	
pádhyáya, ...	230	nana, ...	189
Hariráma, ...	262	Jaysaratha, ...	74
Haris'chandra, ...	215	Jímutaváhana, 154,	297

	<i>Page</i>		<i>Page</i>
Jñānānanda, ...	95	Kāthavallyupanishadāloka,	123
Jñāna-pradīpa,	274	Kātha Upanishad, ...	123
Jñanarāja, ...	86	Kātyāyana, 26, 113, 114,	116
Jyotih-saṅgraha,	134	Kauṇḍa Bhaṭṭa,	127
Jyotih-sāstra-samuchcha-		Kausika-gotra,	25
ya, ...	80	Kavi Chuḍāmaṇi,	73
Jyotih-kalpataru,	73	Kāvya-prakāśa,	133
Jyotsnā, ...	262	Kāvya-prakāśa-nidarsana,	133
Kaivalyopanishad,	122	Kes'ava, ...	9, 214
Kaivalyopanishadāloka,...	122	Kes'ava Kavindra,	161
Kāla, ...	266	Kes'ava Mahāmahopā-	
Kālidāsa, ... 28, 278, 285,	287	dhyāya, ...	186
Kālikrishṇa, Rājā Bahā-		Kes'ava-paddhatyudā-	
dura, ...	244	harāṇa, ...	214
Kalpa Sūtra, ...	121	Kes'ava Viś'varūpa,	79
Kalpataru, ...	225	Khaṇḍānanda,	131
Kālyupanishad,	251	Kiraṇāvalī, ...	289
Kālyūrdhāmnyā Tan-		Krama-saṅhitā,	118, 119
tra, ...	38	Krama-pāṭha, ...	118
Kāmboja, ...	109	Krīṣṇa, ...	205, 211
Kāmadhenu, ...	225	Krīṣṇa Bhaṭṭa,	100, 216
Kamalākara A'chārya,	212	Krīṣṇadeva Miś'ra,	144, 200
Kamalākara Bhaṭṭa, 138, 178	270	Krīṣṇārchana-chandrikā,	211
Kāmandakī, ...	136	Krīṣṇa Miś'ra,	26
Kāmpilya, ...	127	Kṛitya-mahārṇava,	202
Kaṇṭakoddbhāra,	83, 225	Kṛitya-pallava-dīpikā, ...	275
Kānyakuvja, ...	64	Kṛitya-sāgara,	225
Kapila, ...	125	Kṛitya-tattvārṇava,	257
Kāraka-vāda, ...	216	Kulanātha Upādhyāya,	301
Kardama, ...	57	Kumāra-sambhava,	285
Karkānuga-padārtha-dī-		Kumāra-vyākhyā-sudhā,	285
pikā, ...	217	Kumārila Bhaṭṭa,	203
Karka Upādhyāya,	208, 217	Kuṇḍa-tattva-prakāśikā,	239
Kārtika, ...	42, 133	Kūrmāchala, ...	127
Kāśmīr, ...	131, 300	Kusumānjali, 87, 189, ...	273
Kās'ikā, ...	101	Kusumānjali-prakāśa-kā-	
Kās'ikhanda, ...	48	s'ikā, ...	273

	Page		Page
Trivikrama Sūri, ...	151	Vallāla, ...	132
Tulajā, ...	57	Vālmiki, ...	1, 27
Turajā, ...	57	Vāmadeva, ...	219
Turajā-māhātmya, ...	57	Vāmadeva Upādhyāya, ...	272
Tvaritā, ...	57	157, ...	193
Tvāshṭrā, ...	34	Vaṇśadhara, ...	193
Udayana Āchārya, 87,		Varddhamāna Mahāma-	
189, 273, 284, ...	289	hopādhyāya, 160, 168,	
Uddyotakara, ...	207	184, 197, 207, 225, 273,	284
Ujjain, ...	68	Varnaratna-dīpikā, ...	256
Uktha, ...	113	Varuṇa, ...	146
Uktha-paddhati, ...	113	Vasantarāja, ...	263
Umā, ...	68	Vasāntarāja-tīkā, ...	263
Umāpati Bhaṭṭa Sūri, ...	124	Vāsavadatta, ...	304
Umāpatidhara Upādhy-		Vaśiṣṭha, ...	77, 229
āya, ...	205, 284	Vaśiṣṭha-siddhānta, ...	219
Upadeśa-ratnamālā, ...	114	Vaśiṣṭhopapurāṇa, ...	77
Upādhyāya, ...	191	Vāsudeva, ...	8
Uṛdhhdhāmnāya Tantra, ...	38	Vasudeva Dīkshita, ...	207
Uttara-khaṇḍa, ...	95	Vaṭeśvara Mahāmaho-	
Vāchaspati Miśra, 149,		pādhyā, ...	155
165, 166, 202, 281,	296	Vaṭuka-bhairava, ...	273
Vāchaspati Miśra Maha-		Vedānta-dīpa, ...	11
mahopādhyāya, ...	169	Vedānta-kalpataru-pari-	
Vāchaspati Śarmā, ...	90	mala, ...	85
Vaidyanātha Bhaṭṭa, ...	101	Vedāntāloka, ...	115
Vaiṣṇava, ... 4, 11, 34,		Vedāntāryā, ...	101
39, ...	189	Vedānta-saṁjñā, ...	155
Vājasaneyī-pratīśākhya, ...	262	Vedānta-saṁjñā-dīpikā, ...	155
Vaiyākaraṇa-bhūṣaṇa-sāra, ...	127	Vedānta-sāra, ...	12
Vaiyākaraṇa-mattonmajjana, ...	108	Vedānta Sūtra, 10, 11,	89
Vaiyākaraṇa-mattonmajja-		Vedārtha-saṅgraha, ...	11
na-tīkā, ...	108	Venī, ...	10
Vākya-vāda, ...	264	Vidvan-manoharā, ...	11
Vallabha, ...	7	Vidyāpati, ...	24
Vallabha Āchārya, ...	224	Vijñāna Bhikṣu, 76, 114,	
Vallabha Prabhātīya, ...	127	115, 119, 121, 122, 123,	124

	<i>Page</i>		<i>Page</i>
Vijnānes'vara, Bhatta, ...	302	Vṛittyullāsa, ...	108
Vijayarāma Āchārya, ...	77	Vyāsa, 1, 48, 85, 119,	
Vilvapaṇcha, ...	225	181, ...	133
Vināyaka, ...	48	Vyāvahāra, ...	225
Vināyaka Paṇḍita, ...	111	Vyāvahāra-chamatkāra, ...	91
Vīrabhadra, ...	103	Vyāvahāra-kalpataru, ...	142
Vērapura, ...	95	Vyāvahāra-ratna, ...	191
Vīra Sīṅha, ...	103	Wilks, Col., ...	11
Vires'vara Thakkura, ...	242	Wilson, Dr. H. H., 11,	125
Vishṇu, ... 19, 50, 132,	260	Yādava, ...	9, 10
Vishṇu Miśra, ...	26	Yajñamata, ...	236
Vishṇu-purāṇa, ...	215	Yājñavalkya, ... 48, 225,	302
Viśvanātha, ...	76	Yajur-veda, ...	236, 272
Viśvanātha Daivajña, ...	214	Yajur-veda, Black, ...	123
Viśvanātha Dīkshita, ...	176	Yajur-veda, White, 116,	123
Viśvanātha Pañchānana,	130	Yamunā Ārya, ...	10
Viśva-prakāsa, ...	219	Yāñluganta-sīromani, ...	90
Viśvarūpa Āchārya, 82,	102	Yati-dharma-samuchcha-	
Viśves'vara, ...	82	ya, ...	75
Viśves'vara Sarasvatī, ...	75	Yatirāja, ...	10
Viṭṭhala, ...	97	Yavana-jātaka, ...	272
Vivāda-chandra, ...	172	Yoga-ratnamālā, ...	276
Vivāda-ratnākara, ...	152	Yoga-sāra, ...	221
Vratodyāpana-kaumudī,	132	Yoga-vārttika, ...	119

APPENDIX.

FROM

RAI RAJENDRALALA MITRA, BAHADUR, C. I. E., LL. D.

TO

A. PEDLER, ESQ.

Secretary to the Asiatic Society of Bengal.

Dated, 8 Maniktollah, August 25, 1880.

SIR,

With reference to Government Resolution No. $\frac{20}{31/37}$ of date March 8, 1879, communicated
 * May 24, 1870. February 15, 1875. to the Society under cover of Mr. Under-Secretary Bolton's Revenue Department No. $\frac{20}{31}$ mis, dated 27th idem, and in continuation of my letters as per margin,* I have the honor to submit the following report on the operations carried on by me, to the close of the official year 1879-80, for the discovery and preservation of ancient Sanskrit Manuscripts in the Bengal Provinces.

2. The Resolution of Government requires "a report showing what progress has been made in all the branches of the work" entrusted to the

Scope of Report, Society. These branches include—1st, enquiry and collection of information regarding rare and valuable manuscripts; 2nd, compilation of lists thereof; 3rd, printing and publication of such lists; 4th, purchase of all rare or desirable manuscripts; 5th, publication of rare works. Of these the first four works have been, by direction of Government, entrusted to me, and this report will be confined to them. For the last the Society receives an annual grant of Rs. 3,000, for which, I presume, you will submit a separate report. The administration of the funds granted for the conduct of the works in my hands, has been carried on by the Society, and, I believe, accounts thereof have been annually submitted to Government by the Society, no further return, therefore, is now required.

3. Of the works entrusted to me, the most important is the first,

Enquiry about MSS. Difficulty of access. *i. e.*, the collection of information regarding rare manuscripts in private libraries. It forms the basis on which the others rest, and it is at the

same time the most difficult. Public libraries, or repositories accessible to the public, are unknown in this country, and private owners are all Hindus, who regard their manuscript treasures as sacred heir-looms which should be treated with every mark of veneration; and in many houses they are actually daily worshipped along with their lares and penates. In Hindu Maṭhs this is particularly the case, and access to them is not permitted, except after certain troublesome purificatory rites have been observed. Such Maṭhs in Bengal, however, are not very rich in rare works. Jain Maṭhs are richer, and there no worship is paid to MSS.; but they are not, generally speaking, open to other than persons of the Jain persuasion. The best places for rare works are Toles or native colleges owned by Paṇḍits whose ancestors for several generations have been teachers; but the heads of such institutions are frequently absent from their homes, on invitations to S'rāddhas, and are mostly very suspicious and unwilling to exhibit their stores to strangers. Several visits have, therefore, to be paid to them before anything really valuable or rare can be seen. Moreover, such Toles are scattered wide apart over the country, and much time is lost in travelling from place to place before any satisfactory information can be obtained.

4. A great deal of time is also lost in preparing notices in the form adopted by me. The Government order
 Time lost in preparing notices. prescribed a form which included only

the name of the work, the name of its author, its extent in pages, its date, and its subject. These details could be compiled in a few minutes for each codex, and these are all that are supplied in the lists published in the other circles of enquiry; but it struck me, when I undertook the task for Bengal, that they were not sufficient, and that as the work could be done only once for all, the opportunity should not be neglected to make the lists as complete as possible. My suggestions were approved by Government, and the notices published by me include an amount of work which, in the case of every large codex, involves tedious reading of two or three days. Taking this fact into consideration, I believe that, on the whole, the results of my enquiry during the period under notice have been satisfactory. Many rare books have been discovered; several of them have been purchased; and lists have been prepared of a great number containing details amounting, in many instances, to an analysis of the entire work.

5. The enquiry has been conducted, as heretofore, by a travelling
 Paṇḍit working under my orders, and
 Mode of enquiry. by myself whenever I had opportunities

of going out of Calcutta. I have also carried on extensive correspondence
 with friends, acquaintances, and Sanskrit scholars, and obtained much
 aid and information from them.

6. In 1876, I visited Benares for the purchase of MSS. In 1877,
 Places visited by me. Gayá. I went to Rániganj, Patna and Benares,
 obtaining a large number of MSS. from

the last named place. In 1878, I had occasion to go to Gayá, and thence
 proceeded to Patna and Arrah. Next to Benares, Gayá is the most sacred
 city of the Hindus. It was the capital of a Hindu principality two
 thousand five hundred years ago, even before the birth of S'ákya Siñha,
 and held by the Buddhists for well nigh a thousand years as one of
 the principal seats of their religion. In the fifth century it reverted
 to the Hindus, and ever since it has been renowned as the sanctuary
 wherein rests the foot-marks of the divinity, which every pious Hindu is
 bound to visit at least once in his lifetime. But for all that, it is exceed-
 ingly poor in Sanskrit literature. Having had occasion to perform there
 the S'ráddha rite in honour of my parents, I spent a considerable sum of
 money, and thereby secured the good-will of a great number of Gawáls,
 as also of the few Paṇḍits living in the town, and they brought to me what-
 ever Sanskrit manuscripts they had; but none of them had any worth look-
 ing at. Most of them are so ignorant that they cannot even repeat
 the services correctly when they officiate at S'ráddhas. In the neighbour-
 ing town of Buddha-Gayá, the Hindu Maṭh owned by Paṇḍit Hema-
 nátha Giri, has a collection of over three hundred MSS. well preserved in
 a pukka house, and enjoying the benefit of a catalogue. As the works
 comprised in the collection were, however, not rare, I did not think it
 worth while to take a copy of the catalogue.

7. Patna is even more ancient than Gayá, and was once the capital
 of an empire; but it, too, is as poor in
 Patna. Sanskrit MSS. as Gayá. There are
 no Paṇḍits of note, and none has any work of value.

8. At Arrah there are four Jain Maṭhs, one of which is noted for
 a collection of Jain MSS., but, being
 Arrah. a Hindu, I was not allowed access to
 it. I was told there were upwards of 600 MSS.

9. At the Jain Maṭh at Benares I met with better reception, and my Paṇḍit was allowed for several days, to examine the MSS. there, but subsequently, when the Paṇḍit was engaged in taking notes of such of the MSS. as I thought rare, a rumour was spread that I would communicate to Europeans the secret mantras of the Jain faith, and my Paṇḍit's work had to be brought to an abrupt close.

10. I had no opportunity to go to Orissa lately, but Bábu Kshírodechandra Ráya, for some time Head Master of the Government School at Puri, procured for me a nominal list of about 400 MSS. contained in the S'aṅkara Maṭh at that place. I visited it in 1868, but failed to obtain any detailed account of its manuscript treasures. From what I then saw I calculated that there were about two thousand MSS., and the list obtained, I therefore suspect, is incomplete. The Bábu has been kind enough also to obtain for me copies of several works of local celebrity on the history of Puri, and among them may be noted the *Svarṇádri-mahodaya*, the *Kshetra-máhátmya* and the *Guṇḍichá-máhátmya*, of which I have seen no notice in any catalogue hitherto published.

11. The work of enquiry in the Mufassil devolved mainly on Paṇḍit Rámanátha Tarkaratna, who travelled from district to district for more than ten months every year, and I have every reason to be satisfied with his ability, zeal and devotion to his duties. In the beginning of 1875-76, he spent four months at S'ántipur, in the Nuddea district. It is a place of considerable repute, and the abode of a large number of learned Bráhmans, most of whom possess old MSS. One of them, Paṇḍit Kálidása Vidyávágíśa, owns a collection of over one thousand codices, many of which are rare, and a few unique. They are kept in a pukka room, and great care is taken for their proper preservation. I have obtained descriptive notices of 92 of these codices. Among the works contained in this collection, the following may be noted as rare :

1. Mathuránátha's commentary on the Gautama Sútras.
2. Rámabhadra's gloss on ditto.
3. Vardhamána's commentary on the Kusumánjalí.
4. Varadarája's Tárkika-rakshá.
5. Laugákshi's Tarka-kaumudí.

6. A commentary on the Tattva-pradīpikā.
7. Ditto on the Bheda-dhikkāra.
8. Brahma-sūtra-samanjasā-vṛitti.
9. Rāmānuja's Vedārtha-saṅgraha.
10. Viśiṣṭādvaitopanyāsa.
11. Tattva-traya.
12. Prapannāmṛita.
13. Aniruddha's commentary on the Sāṅkhya Sūtra.
14. Mahādeva's ditto.
15. Nārāyaṇa's ditto on the Yoga aphorisms.
16. Yogā-sūtra-maṇiprabhā-vṛitti.
17. Devala Smṛiti.
18. Vriddha-sātātapa Smṛiti.
19. Yajur-vidhāna.
20. Prākṛita-pingala-prakāśa.
21. Ditto with the commentary of Chandras'ekhara.
22. Setubandha (672 years old).

The Gossains of S'āntipur are noted for their learning and for the interest they have evinced during the last three centuries in Sanskrit literature, and their collections have also been examined, as also those of Rāmāyādava Chūdāmaṇi, Bhuvaneśvara Tarkālaṅkāra, Rāmadhana Vidyāvāgīśa and Rādhikāprasāda Gośvāmī, and notices secured of 48 rare codices. In the village of Simlā, close by S'āntipur, the Bhaṭṭāchāryas have a considerable collection of MSS. including about a hundred Tantras. Of these 15 have been noticed.

12. From S'āntipur the Paṇḍit proceeded to Birabhuma where, in the house of Rājā Rāmaranjana Chakravartī, of Hitampur, he found 25 codices. These are daily worshipped with offerings of flowers, tulsi leaves, and sandal paste, but the Rājā allowed them to be opened by the Paṇḍit, who took notices of the contents of 8 of them. Close by Hitampur, in the village of Debrājpur, one Maheśa Bhaṭṭāchārya has a small collection of 60 MSS., out of which 7 have been noticed. Proceeding thence to Kenduli, the Paṇḍit found a collection of about 200 MSS. in the monastery of Jayadeva. Most of the works were, however, in the Bengali language, and of little interest. They were found in an old chest in a neglected hut. Only 12 codices were deemed worthy of notice. Close by this

monastery, in the house of Gopála Bhaṭṭāchārya, there are about a hundred MSS., mostly very old, and written either on palm leaves, or the bark of the *agaru*, but the travelling Paṇḍit found opportunity for noticing only 12 of them. Going thence to Gopálapura, the Paṇḍit found upwards of 300 medical works in the houses of Bábu Mahendranārāyaṇa Gupta and Bábu Káśínátha Gupta, who are practising physicians of repute, and good Sanskrit scholars. Out of their collections, notices were secured of 40 codices. The next place in the district of Birabhumā where Sanskrit MSS. can be found is Bhímghar. There, in the house of Bámācharana Bhaṭṭāchārya, about 200 codices were examined, including a commentary on the Prākṛit Grammar of Kramadís'vara, of which I have yet failed to obtain a second copy. Descriptions of 35 of these MSS. were secured by the Paṇḍit. He also obtained notices of 16 codices at Siūḍi, in the house of Bábu Kuladánanda Mukarji. As at Hitampur so here, the collection, comprising 40 Tantras, is daily worshipped. Close by the last, in the village of Karidhá, there are 200 MSS. in the library of Bábu Kuladāprasād Sen, and the Bhaṭṭāchāryas of Singur and Maṅgalḍihi, there are 250 more, of which 56 have been examined and noticed.

13. During 1876, the Paṇḍit was employed in the Murshidábád

Murshidábád.

zillah, except for about a month when he was deputed to Benares to purchase

MSS. The largest collection to be met with in this district, belongs to Bábu Rámadása Sen, of Berhampur. Bábu Rádhikāprasād Sen of that place, Paṇḍits Kálíbrahma Bhaṭṭāchārya, and Kálícharana Upādhyāya of Lálagolá, and Rání Yamunákumári, of Nashipur, have also large collections. Out of these, the Paṇḍit compiled notices of 180 codices. The Nashipur collection comprises complete copies of nearly all the Purāṇas, and most of the Upapurāṇas. The others are of a miscellaneous character, but that of Bábu Rámadasa Sen includes several very rare works. At a second visit to this place in 1878, the Paṇḍit had an opportunity of examining the library attached to the Rámānuja Maṭh of Mahant Gopáladása. It contains two hundred codices, including several rare works, among which the names of *Bháradvāja Sañhitá*, *Hanumat Sañhitá*, and *Vaśishṭha Sañhitá* I had not heard of before.

14. During 1877, the Paṇḍit worked for a time in Murshidábád,

Goptipará &c.

and subsequently at Guptipará and Sántipur, then at Birbhuma, spending

about two months at Benares for the purchase of MSS., and at the close of the year he was absent on sick leave for about nine weeks.

15. In March 1878, I deputed the Paṇḍit to Tirhut, where he spent five months, returning home on the occasion of the Dusserah vacation, and spending the latter part of the year at Nashipur in the district of Murshidābād.

In 1879, he was again sent to Tirhut, where he spent several months. The principal places visited in the district, were Darbhanga, Madhubani, Muzóná, Magrání, Lohaná, Behat, Gopálpur, Pílkhuýáḍgrám, and Sarvasímá. At the first named place the Library of the Hon'ble Mahárájá Lachhmís'var Sínha, Bahádur, was found to contain about 200 MSS., most of which were found to have been more or less injured by white-ants, but the codices were generally correct and complete. The Mahárájá was kind enough not only to allow all his MSS. to be examined, but recommended my Paṇḍit to the notice of the Paṇḍits of his place, and otherwise helped him greatly in carrying on his researches. The Library of Paṇḍit Kánáyí Jhá, the court paṇḍit of the Mahárájá, was found better kept, and comprised a select collection of Sanskrit works. Bábu Guṇes'vara Sínha, Bahádur, of that place has a collection of about 150 works on Smṛiti, including several rare ones. At his home at Magrání, Paṇḍit Kánáyí Jhá has a collection of 700 codices of great value. A nominal catalogue of these was secured, and notices of all the important works prepared. At Ujána, Bábu Jhánjhá, is reputed to have a very large collection, but he did not allow my Paṇḍit to see more than 50 or 60 of them. A neighbour of his, Bábu Bholá Jhá was much more courteous and communicative, and his large collection was carefully examined. Paṇḍits Jogadatta Jhá, Gossain Jhá, and Digambara Jhá, of this place also own pretty extensive collections relating principally to Nyáya, Smṛiti and Kávyā. Phanidhara Miśra of Behat is a professor of Jyotish, and in his library were found very correct texts of the *Brahma Sídhdhānta*, *Soma Sídhdhānta*, *Sammrát Sídhdhānta*, and *Sídhdhānta-tattva-viveka*. At Muzóná, Paṇḍit Babulál Páthak exhibited a collection of 150 MSS. Through the influence of Mr. Grierson, who interested himself in my researches, my Paṇḍit was very kindly received by Paṇḍit Bábu Jhanjhá of Pílkhuýáḍ, and allowed to prepare notices of 65 MSS. including a hitherto unknown commentary on the Gobhila Gṛihya Sūtra, by Bhaṭṭanárāyaṇa of the time of Lakshmana Sena. Alto-

gether the Paṇḍit has obtained upwards of 300 notices of rare works from Tirhut. These, however, I believe, represent but a small fraction of what may be fairly expected from a district which has been the chief seat of Sanskrit learning for upwards of 1500 years, and which still comprises a great number of learned men. Most of the MSS. met with in Tirhut are dated in the era of Lakshmaṇa Sena. My Paṇḍit is of opinion, and I agree with him, that there exists in this place work enough to keep him fully employed for two years more.

16. In the autumn of 1879 the Paṇḍit travelled in the interior of the Burdwan district. In the village of Begune he found a collection of

Burdwan.
Smṛiti works in the house of Sadānanda Bhaṭṭāchārya, out of which he noticed 12, which he had not met with elsewhere. He was shown also an old list of works which the Bhaṭṭāchārya had once owned, and it included upwards of a hundred names which the Paṇḍit had not heard of before, but the works, he was told, had been mostly destroyed. At the village of Guḍāp he found among others a commentary, by Bhavadeva, on the Yoga aphorisms, of the existence of which I had no knowledge before, and a complete copy of Arjuna Miśra's commentary on the Mahābhārata of which I had before seen only small fragments. At Nisheḍā he found several rare works, most of which were dated, as in Tirhut, in the era of Lakshmaṇa Sena.

17. In January last, I deputed the Paṇḍit to Rānāghāt, in the Nuddea district, and there he was employed for about three months in examining the MSS. belonging, severally, to Bābu Surendranāth Pāl Chaudhurī, Bābu Rāmalāla Bandyopādhyāya, and Paṇḍit Madhusūdana Nyāyaratna.

18. The notices referred to in the preceding paras, have been prepared in a tabular form, giving details regarding the following particulars, Preparation of lists.
viz., 1, name of the work; 2, author's name; 3, size; 4, No. of folia; 5, No. of lines on each page; 6, No. of letters in each line; 7, character; 8, condition; 9, date; 10, accuracy; 11, place of deposit; 12, initial line and extracts from the Introduction; 13, concluding line and colophon; 14 contents. To save time and secure uniformity, printed forms have been used, and these, as filled up, are forwarded to me weekly, so as to give me

an idea of the amount of work done by the Paṇḍit every week. On receipt of these forms, my assistants assort them, check them with the registers kept at my office, compare them with accounts previously received from other sources, and translate the details into English, leaving for me the task of writing out the general description of the works and translating the contents. Upwards of five thousand notices have been compiled, of which two thousand have been printed, and three thousand are now on hand. In addition to them a register has been kept, of all works of which only names have been communicated to me, together with notes of the places where the works are to be found.

19. The lists prepared by my assistants and elaborated by me, are, as stated in former reports, published

• Lists published.

under the name of "Notices of Sanskrit MSS." And of these seven fasciculi have been published during the period under report. Formerly each fasciculus was made up of 96 pages, and two or three such were published each year. Under orders of Government this plan has latterly been given up, and only one fasciculus has been published each year, the bulk being proportionally increased. The fasciculi published comprise nearly 1000 royal octavo pages, and descriptions of 842 separate codices. The descriptions are not only sufficient for the identification of the codices, but enough to convey a fair idea of their contents. In many instances the subject of each chapter has been accurately defined, and for the generality of works no further analysis will hereafter be required. In so far the work of analysis contemplated by Government to be hereafter undertaken, has been anticipated. I had hoped to have printed more, but during the last four years a great portion of the leisure I had from my official duties, had to be devoted to printing the second volume of my 'Antiquities of Orissa,' a large work on 'the Hermitage of Śākya Muni,' and two or three Sanskrit works. Something however, has been done by way of supplement to the 'Notices.' In 1877, I brought out a 'Descriptive Catalogue of Sanskrit Grammars' in the Library of the Asiatic Society of Bengal, giving detailed descriptions and full bibliographical references, so as to make it a hand-book of reference for the grammatical literature of the Hindus. In course of the current year I have published a similar Catalogue of Sanskrit MSS. in the Library of His Highness the Mahārājā of Bikāner. It contains descriptive accounts of over 2000 MSS. and extends to 755 pages. It has been so printed as to

form a companion volume to the 'Notices.' Considerable progress has also been made in the printing of an 'Analysis of the Sanskrit Buddhist literature of Nepal,' of which 70 different works were collected by Mr. B. H. Hodgson, while resident at Kátmádu, and presented to the Asiatic Society of Bengal. Three sets of these works were collected, of which the second was presented to the India House Library, and the third to the *Bibliothèque nationale* of France. Out of Nepal these works are nowhere to be found, and with the exception of the *Lalita-Vistara*, edited by me, none has yet been printed. The extreme rarity of these works, coupled with their importance in connexion with the history of Indian Buddhism, renders a full analysis of their contents highly desirable, and I am glad to be able to say that I have already printed 180 pages, and hope to complete the work in six months more.

20. As the 'Notices' are now before Government, it is scarcely necessary to dilate on their contents in this report. I beg to observe, however,

Contents of the list.

that in making my selection of works for notice, I have always borne in my mind that the object of the undertaking is to form a complete record of the number and nature of the Sanskrit manuscripts now extant in the country, and that in many instances this record will be the only means of conveying information about them to European orientalists. It is certain that some of the works of which only one, two, or three copies are now extant, will, ere long, cease to exist altogether, and their memory can be preserved only by a record like the present. Popular works and school-books are being multiplied by the press, and consequently they are not subject to the risks to which Vedic, philosophic, astronomical and medical works are liable, and it is necessary, therefore, that those works which are liable to early destruction, should be taken up first. In the earlier fasciculi of the "Notices." I had also borne in mind that my work would be soon supplemented by catalogues of the MSS. in the Library of the Asiatic Society of Bengal and of the Sanskrit College of Calcutta, and accordingly omitted to notice all such codices as were contained in those repositories; but, seeing that the prospect of such catalogues being soon published is faint, I have of late changed my plan, and included in my 'Notices' all works that have come to hand without reference to those libraries.

The following classified list will show the different kinds of works which have been noticed :

I.	Veda.	
a.	<i>Saṅhitā</i> (Hymns),.....	9
b.	<i>Brāhmaṇa</i> (Ceremonials),.....	6
c.	<i>Aranyaka</i> (Do. for forest life),.....	0
d.	<i>Upanishads</i> (Philosophical tracts), ...	26
e.	<i>Vaidika</i> (Śūtras, rituals, phonetics &c.),.....	123
II.	Aitihasika Śāstra.	
a.	<i>Itihāsa</i> (History), ...	13
b.	<i>Purāṇa</i> (Ancient legends), ...	55
III.	Kāvya śāstra.	
a.	<i>Kāvya</i> (Poems), ...	52
b.	<i>Nāṭaka</i> (Drama),.....	12
c.	<i>Champū</i> (Poetico-prose compositions), ...	2
d.	<i>Kosha</i> (Miscellaneous poetical collections),.....	7
e.	<i>Upākhyāna</i> (Tales and Romances), ...	6
IV.	Abhidhāna Śāstra (Lexicography),.....	13
V.	Vyākaraṇa Śāstra (Grammars),.....	29
VI.	Chhandas Śāstra, (Versification), ...	4
VII.	Alaṅkāra Śāstra (Rhetoric), ...	15
VIII.	Jyotiṣha Śāstra (Astronomy and Astrology),.....	51
IX.	Smṛiti Śāstra (Law, civil and canonical),.....	128
X.	Saṅgīta Śāstra, (Music),.....	0
XI.	S'ilpa Śāstra (Arts),.....	0
XII.	Kāma Śāstra (Erotics),.....	1
XIII.	Darsana Śāstra (Philosophy),.....	1
a.	<i>Sāṅkhya</i> (Hylotheistic), ...	5
b.	<i>Nyāya</i> (Dialectic), ...	90
c.	<i>Vaiśeṣika</i> (Physical).....	5
d.	<i>Mīmāṃsā</i> (Ritualistic), ...	17
e.	<i>Vedānta</i> (Monotheistic),.....	72
f.	<i>Yoga</i> (Theocratic), ...	8
g.	<i>Aparādārsanika</i> (Minor systems of Philosophy),..	5
XIV.	Bhakti Śāstra (Faith),.....	33
XV.	Tantra Śāstra (Mysticism),.....	33
XVI.	Vaidyaka (Medical Science), ...	16

XVII.	Jain S'ástra (Jain religion),.....	1
XVIII.	Bauddha S'ástra (Buddhist religion),.....	0
XIX.	Anirdhishṭa (Miscellaneous), ...	5
Total, ...		842

21. Reference was made in para. 24 of the last report to facsimiles of old and rare works. Several such have been inserted in the fasciculi published since. One of them deserves special mention. It is the last page of a codex of the 'Setubandha' or the 'Marine Causeway,' a work of the 5th century, attributed to king Pravarasena of Káshmir. The codex is dated 102 of the era of Lakshmana Sena, and is 672 years old. It is the oldest MS. in the Bengali character that has yet been met with. It affords indubitable proof of the antiquity of a character which is ordinarily supposed to be of a very modern date.

22. The arrangement adopted by me in printing the lists was, after some correspondence, approved by Government. I find, however, that separate headings involve a great waste of space; I propose, therefore, if not otherwise instructed, to follow, in future fasciculi, the plan of Dr. Burnell's Tanjore Catalogue, so as to put more matter on each page. It will lead to a slight sacrifice of uniformity, but will otherwise prove economical.

23. The fourth head of my duties refers to the purchase of all rare and desirable manuscripts. My success in this branch has not been such as I could wish. As stated in para. 26 of my last report, opportunities for purchase are extremely rare in Bengal, and the trouble of getting transcripts made in the houses of the owners of MSS. (for they are seldom lent out) has been so great that very little has been done in the way of copying. Only a few have been so prepared, and I have depended mainly on purchases. The total number of my acquisitions, both by copying and purchases, amounts to 956, which, with previous purchases, make a total of 1,612. Several of these are very rare, and most are new to the collection of the Asiatic Society of Bengal. A classified list of the MSS. procured during the period embraced in this report is hereto

annexed (Appendix A) ; and it will be seen that it comprises several names which will be new to European scholars.

24.* Some of the works obtained deserve special note. Under the

Rare MSS.

head of *Saṅhitaś*, there is a codex which supplies the Kramapāṭha of the Mādhy-

andini text of the White Yajur Veda. This, I believe, has not yet been brought to the notice of European orientalists. The plan of this pāṭha or mode of writing the text is the same as that adopted in writing the Rīg text, and the object is the same, namely, to prevent interpolation. The plan is to write the first word of a verse with the second ; the second with the third ; the third with the fourth, and so on, the last word being closed by the particle *iti*. To illustrate this with an English example I shall take the sentence, "let there be light ; and there was light." Written in the Kramapāṭha form, it would run thus : Let there | there be | be light | light and | and there | there was | was light | Light *iti*. | In writing the Rīk Saṅhita two other forms are used, namely, the *Jaṭā* and the *Ghana*, and they are much more complicated. I am not aware of these latter forms having ever been used for preserving the authenticity of the Yajur Veda. A text printed from such a pāṭha would be the most authentic—much more so than any amount of collation of ordinary Saṅhita or Pada texts can possibly afford.

Under the head of Bráhmaṇa there is a complete codex of the *Aitareya-bráhmaṇa-bhāṣya*, which was not hitherto accessible in Calcutta. The *Kausitaki Bráhmaṇa*, under the same head, is also valuable. Of Upanishads several fragments have been obtained with their commentaries.

My acquisitions of treatises relating to the Vedas are rich. They amount altogether to 190 codices, and comprise a great number of very rare works including several S'ikshás, a text of the *Jaṭápaṭala* with a commentary, a Pushpa-sūtra with a commentary, two Sulva-Sūtras, and several manuals for the performance of Vedic rites.

Under the head of Purāṇa, the only work worthy of special note is a codex of the *Nilamata Purāṇa*, containing traditions of Káshmir. I am indebted for it to Bábu Nilámbara Mukarji, Chief Justice of the High Court of Jambu. Several minor ones have been obtained which will be found new in Europe, and even in India reckoned as very rare.

In my last report I adverted to several Prākṛit grammars, which I had collected for my own private use. I have been able lately to obtain a commentary on one of them, the text of Kramadīśvara. It is unique, and I propose to give an abstract of it in my edition of the work of Kramadīśvara. I have employed copyists, too, for securing copies of my private acquisitions for the Government collection.

Of new poems, the *Sarjāna-charita*, the *Modha-prakāśa*, the *Vāyustuti*, the *Pitāmbara-charita*, the *Megha-saudāmini*, the *Anugama-tattva-mālā*, and the *Sahṛidaya-hṛidayāloka* may be noted as new.

Under the head of Śilpa or ancient Indian Art there is only one work, but it is a new one. It is entitled *Pratimā-pramāṇa*, and it supplies directions for the relative proportion of the figures of all the leading divinities of the Hindus. It is a guide to the formation of images, and highly interesting from an antiquarian point of view.

There are several names under the head of Philosophy. Among them the commentary (*tīkā*) of Mathurānātha and the gloss (*vr̥tti*) of Rāma-bhadra on the Nyāya aphorisms of Gotama are unique. The essay of Udayana on the *Kusumānjali* and the commentary thereon by Vardhamāna Miśra, are exceedingly scarce. I have not seen any of them at Benares, there is none in Calcutta, and my Paṇḍit has seen them nowhere in the different districts he has travelled over.

Among medical works there are three treatises on the diseases, defects, anatomy and characteristics of horses, which are alike curious and interesting. I have prepared an abstract of these, and intend to print it in the Journal of the Asiatic Society of Bengal. Brief abstracts of the contents of these works have been already published in the "Notices."

As yet very little has been done by orientalists in analyzing the contents of the voluminous literature of the Jains. The only work of importance yet translated is the *Kalpa Sūtra*. In my catalogue of the Library of His Highness the Mahārājā of Bikaner, I have given abstracts of upwards of a hundred works of this class, and most of the seventy-two works purchased by me, will be found new in Europe.

25. Reference has already been made (para. 15) to the work remaining to be done in the district of Tirhut.

Work remaining to be done.

It will, I believe, take fully two years.

The districts of Pūrṇiā, Māldā, Dinājpur, Rangpur, Rājshāhi and Pābna

have not been visited ; but, except in some parts of Rangpur and Rájsháhi, the work to be done is not likely to be extensive. Kámákhyá in Assam has been the seat of Tántric learning for many centuries, and the number of Tantras likely to be found there will fully take up eighteen months or more. The whole of the eastern districts, except Dacca which was visited in 1871, has likewise to be visited. I know Mymensing contains a great number of Paṇḍits who are descendants of long lines of Paṇḍits, and they are sure to have rare or unknown works. Baidynáth near Deoghar, Midnapur and the province of Orissa are yet unvisited, and I calculate these will take up fully three years, and altogether a period of ten years more is necessary to complete the survey in which I have been engaged during the last ten years.

My official and other duties have hitherto prevented my devoting the whole of my scanty leisure to the task of passing through the press the lists prepared by my assistants, and I have now on hand over three thousand names in manuscript. In a short time I hope, however, to have more leisure at command, and, by steady application, to bring up arrears, and to keep pace with the work done by the travelling Paṇḍit. As a native of India, cherishing deep respect for the memory of those who have contributed so largely to the literary reputation of my native land, I look upon the work as a labour of love, and long earnestly to be able to place before the learned world of Europe an inventory, such as my work is intended to be, of the literary relics the people of India have inherited. Their extent is vast. In Liddell and Scott's Dictionary the total of Greek authors, whose works have descended to modern Europe, has been computed at 553, and of Latin authors of the classical period the total according to White and Riddle's Latin-English Dictionary is 218. Whereas of Sanskrit authors the total may be computed at four thousand, and the number of their works at 20,000, inclusive of Jain and Buddhist works. In a single catalogue, that of the Tanjore Collection, the total of Hindu authors given is 740. The comparison is, perhaps, not fair, as I am not in a position to supply the number of ecclesiastical and Byzantine writers who were numerous, nor that of mediæval Latin authors, but the figures here given will, I hope, suffice to show that the literature with which I am concerned is in every way worthy of the consideration which

has been so generously to extended it by Government, and that the money spent on preparing an inventory of its relics has not been wasted.

I have the honor to be,

Sir,

Your obedient Servant,

RAJENDRALÁLA MITRA.

APPENDIX A.

List of Sanskrit MSS. purchased for the Government of India.

SAṂHITĀ.

- 711 Sāmaveda-Saṁhitā.
 1167 Kāṇva-saṁhitā-bhāṣya. Mahi-
 dhara.
 1186 Yajus-saṁhitā-kramapāṭha.
 1187 Ṛig-veda-saṁhitā.
 1197 Garga-saṁhitā.
 1410 Ṛig-veda-saṁhitā, prathamāś-
 ṭaka.
 938 Ditto. Krama-saṁhitā, pūrva-
 bhāga.
 1421 Ditto. Uttarabhāga.
 1587 Satarudra-mantrārtha-dīpikā.
 1412 Ṛig-veda, padapāṭha.
 1165 Aṣṭādhyāyī-bhāṣya. Mā-
 dhava.
 1177 Vājāsaneyī-padapāṭha.

BRĀHMAṆA.

- 708 Śaṅḍviṇśa-brāhmaṇa.
 709 Tāṇḍya-brāhmaṇa.
 710 Sāmavidhāna-brāhmaṇa.
 716 Arsheya-brāhmaṇa.
 717 Mantra-brāhmaṇa.
 940 Aitareya-brāhmaṇa-bhāṣya.
 968 Śatapatha-brāhmaṇa-bhāṣya.
 1258 Kauśītaki-brāhmaṇa.
 1411 Aitareya, 9th brāhmaṇa.
 1428 Vārttika-sāra.
 1608 Aitareya-brāhmaṇa-bhāṣya.

ĀRAṆYAKA.

- 1353 Sambandha-vārttika. Vṛihad-
 āraṇyaka-bhāṣyāntargata.
 1354 Ditto ṭikā.

UPANISHAD.

- 728 Vajra-sūchyupanishad.
 740 Āsramopanishad.
 944 Maitrayopanishadāloka.
 945 Śvetaśvataropanishadāloka.
 946 Kaivalyopanishadāloka.
 948 Māṇḍukyopanishadāloka.
 949 Kaṭhavalīyopanishadāloka.
 950 Taittirīyopanishadāloka.
 951 Praśnopanishadāloka.
 1024 Aitareyopanishad-bhāṣya-
 vivaraṇa.
 1152 Nārāyaṇa-dharmopanishad.
 1210 Nārāyaṇa-dharmopanishad.
 1415 Ātharvaṇopanishads, 52.
 1262 Ānanda-nidhi. Rāmatāpanī-
 ṭikā.
 1070 Iśāvasya-upanishaddīpikā.
 1450 Muktikopanishad.
 1548 Kaivalyopanishad-ṭikā.
 1577 Kālāgnyupanishad. Kshuri-
 kopanishad.
 1574 Nārada-parivrajakopanishad.
 1576 Vṛihajjāvalōpanishad.
 1578 Rāmatāpanī-ṭikā.

1577 Maitreyopanishad, Mantri-
kopenishad.

1574 Nārada-parivrājakopenishad.

1575 Nirālabhopenishad.

VAIDIKĀ.

505 Ishātakā-pūraṇa.

659 Pārāsara-śikshā.

660 Kātyāyana-śikshā.

662 Lomasi-śikshā.

663 Pāṇini-śikshā.

664 Jāṭapātala.

665 Jāṭapātala Svarāṅkuśa.

666 Amoghānandini Śikshā.

667 Keśavi-śikshā.

668 Āpastamba-sūtra-bhāṣhya.

685 Yajurvedīya-kūṣaṇḍikā.

730 Ādhāna-prāyaścitta.

734 Āiśṭhika-prāyaścitta.

737 Baudhāyana-sūtra-darśa-pūr-
ṇamāsa.

738 Ditto prāyaścitta.

739 Baudhāyanokta-chāturmāsya-
prayoga.

742 Baudhāyana-sūtra-darśa-pūr-
ṇamāsa.

743 Pavamāna.

746 Rik-saṅkhyā-pariśiṣṭa. Som-
otpati and Mahānāmni-
pariśiṣṭa.

751 Naigeya.

755 Vyūha-navaratna.

756 Nividādhyāya Praūgādhyāya.

757 Āśvalāyāniya-prāyaścitta.

761 Baudhāyāniya-sūtra-paśuban-
dha.

762 Ditto chāturmāsya-sūtra.

764 Ditto dvaidhakaṇḍa.

765 Nakṣatreshṭādi-n ā n ā v i -
dhesṭi.

766 Mitravṛndeshṭi.

772 Baudhāyana-sūtriya A'dhāna-
prakaraṇa. [rajiya.

784 Kalpasūtra-bhāṣhya, Varada-

801 Chhāndogya-mantra-bhāṣhya.

831 Karka-bhāṣhya.

873 Gajasūtra-vyākhyā.

887 Gṛihya-sūtra.

926 Prayoga-paddhati. Pāraskara-
gṛihya-sūtra-vyākhyā.

929 Uktha-pariśiṣṭa.

931 Kātyāyāniya-mulyādhyāya-
vivarāṇa.

932 Anuvākadhyāya.

934 Ishṭakāpūraṇa.

933 Nigama-pariśiṣṭa.

935 Pravaraādhyāya-pariśiṣṭa.

936 Pāka-yajña-nirṇaya.

937 Āpastamba-sūtra-vṛitti.

1048 Paśubandha-kārikā.

1049 Mahāvṛata.

1050 Sāma-prāyaścitta.

1051 Hautra-kārikā.

1052 Mantropadhāna-prakāśa.

1053 Mahāgni-sarvasva.

1054 Gopālikā-kārikā.

1055 Chayana-sūtra.

1056 Chayana-prayoga.

1057 Viśvaśrijāmayana-prayoga.

1059 Sarpa-saṅskāra-vidhi.

1063 Āpastambāhnikā.

1060 Yajñatantra-sudhānidhi.

1065 Somotpatti.

1075 Naigeya-rigdevatā.

1077 Vājapeya-kārikā.

1078 Sāmānya-sūtra.

1079 Mantra-vibhāga.

1091 Kātyāyana-prātiśākhya.

1092 Ditto ṭikā.

1101 Vaudhāyana-sūtra, 3rd prasna.

1106 Śikshā-vivarāṇa.

- 1108 Pushpa-sútra.
 1130 Páaskara-grihya.
 1133 Sútra-pradípa, dráhyáyaniya.
 1138 Pada-gádha.
 1149 Nárayaniya-mádhava-bháshya.
 1151 Mahá-pariśiṣṭa.
 1153 Ápasatamba-dharma-sútra.
 1164 Páaskara-bháshya. Harihara.
 1169 Śikṣhá-panjiká.
 1179 Nidána-sútra.
 1180 Pushpa-sútra.
 1181 Grihya-káriká.
 1182 Sarvvánukramaniká.
 1183 Kattyáyana-sútra-vyákhyá.
 1192 Áśvaláyana-śrauta-sútra-bháshya.
 1199 Baudháya-sútra, 9th prasna.
 1200 Darsa-púrṇamása-sútra.
 1201 Paśubandha. Baudhayaniya.
 1202 Cháturmásya, ditto.
 1204 Ápastamba-sútra-vṛitti.
 1205 Sámagána-phullasútra-ṭiká.
 1213 Kátíya-púraṇa-bháshya.
 1372 Súlva-pariśiṣṭa.
 1373 Śáñkhyáyana-grihya-sútra.
 1374 Ditto.
 1375 Náradíya-śikṣhá-vivarāṇa.
 1388 Bháradvája-sútra-bháshya.
 1392 Ekáhábhina-satrádí-brahma-paddhati.
 1393 Kátyáyana-nakshatra-satra-prayoga.
 1403 Ápastambíya-áṇḍavilá-prayoga-vṛitti.
 1404 Padaprabháva-bodhiní.
 1406 Kátyáyana-sútra-bháshya, Ananta.
 1413 Śáñkhyáyana-sútra.
 1417 Vájasaneyí-padakrama.
 1419 Grihya-sútra.

- 1420 Śáñkhyána-sútra.
 1422 Ditto.
 1067 Upalekhá.
 1068 Ditto, bháshya.
 1085 Vámana-śukta.
 1155 Lakṣhaparatna-paribháshá.
 1189 Rudra-bháshya.
 1198 Mantrártha-manjarí.
 1259 Mantra-saūhítá.
 1269 Padakáriká-ratnamálá.
 1295 Yajñatantra-sudhánidhi.
 1321 Śrutirahasya-prakáśa.
 1322 Vádávalí.
 1327 Patrálambana-vivarāṇa.
 1429 Átma-váda.
 1479 Dikṣhá-pañjala-vṛitti.
 1485 Dikṣhá-pañjala.
 1504 Daśa-sútra-ṭiká.
 1505 Daśa-sútra-ṭiká *alias* Bálabodha-ṭiká.
 967 Ápastamba Sútra.
 987 Yajurvallabhá.
 988 Ápastamba-darsachaturmásya.
 993 Yajurhautrika.
 994 Pañcha-vidha-sútra.
 992 Ápastambíya-uktha-sútra.
 995 Kalpánupada-sútra.
 996 Anupada-sútra.
 997 Kshudra-sútra.
 998 Kalpa-sútra.
 999 Tánḍálakṣhaṇa-sútra.
 1004 Soma-yájamána.
 1005 Agnichayaniya-káriká.
 1006 Sañjñákarāṇa-bháshya.
 1007 Cháturjñána.
 1008 Saiva-prakáśa.
 1009 Ekágnikáṇḍa-mantra-vyákhyá.
 1010 Kuṇḍárka, saṭika.
 1011 Veda-lakṣhaṇádí-nirúpaṇa.

- 1012 Vihára-káriká.
 1013 Atirátra-stomayága.
 1016 Sákamedhá.
 1017 Pratihára-samprayoga.
 1018 Kañkili-prayoga.
 1019 Kañkili-maitrávaruṇa.
 1020 Paupḍarika-somayága.
 1021 Bráhmanásañsi-prayoga.
 1022 Vájapeya-paddhati.
 1023 Jyotiṣṭoma-paddhati.
 1025 Gajasútra-vyákhána.
 1026 Pitṛmedha-paddhati.
 1027 Vrihadárnya-sureśvara-várt-
 tika.
 1028 Ágnidhra-prayoga.
 1029 Darsa-púrṇamása-hautra-
 prayoga.
 1030 Pavitreshṭi.
 1222 Gṛihya-sútra, Párasakara.
 1223 Gṛihyavivarṇa, Karkopá-
 dhyáya.
 1226 Ápastambíya-dharmra-sútra.
 1227 Vimalodaya-málá, Ásvalayana-
 grihya-ṭika.
 1228 Sánkhyáyana-grihya-sútra.
 1229 Baudhayana-grihya-sútra.
 1238 Ápastambíya-grihya-prayoga-
 vṛitti.
 1240 Nakshatra-satra-sútra-vṛitti.
 1244 Ásvaláyana-grihya-bháshya.
 1245 Ásvaláyana-grihya-bháshya.
 1246 Ásvaláyana-smártta-sútra.
 1247 Sánkhyáyana-sútra, Purvárd-
 dha.
 1248 Sañhyáyana-uttarárdha.
 1249 Gṛihya-praśna.
 1251 Kátyáyana-prátisákhya-
 bháshya.
 1253 Ápastambíya-sulva-bháshya.
 1254 Ápastambíya-dharmma-sútra.
 1260 Rudrádhyáya-bháshya, Má-
 dhava.
 1261 Gṛihya-práyaśchitta.
 1263 Darsapúrṇamásádi-mantra-
 vyákhyá.
 1271 Savitra-chayana, Baudháya.
 1272 Prátisákhyá, Átharvaṇa.
 1273 Yajur-mánjari.
 1282 Chayana-praśna.
 1283 Ápastamba-sútra-vṛitti.
 1286 Párasakara-gṛihya-prayoga-
 paddhati.
 1293 Chhandasipada.
 1297 Gobhila-gṛihya-bhaṭṭa-bhá-
 shya.
 1298 Chhándogya-pariśiṣṭa.
 1031 Ádhána-prakarṇa.
 1033 Cháturmásya.
 1033 Áraṇyagániya-rishichhanda-
 daivata-nirúpaṇa.
 1035 Pravara-nirṇaya.
 1036 Ágniṣṭomíya-stomayága.
 1037 Vájapeya-sútra.
 1038 Paupḍarika-prayoga.
 1039 Prayaśchitta-pradípiká.
 1040 Sulva-pradipa.
 1041 Sulva-ṭiká.
 1042 Baudháyaníya-prayaśchitta.
 1043 Navakaṇḍiká-sútra-śráddha-
 vidhi.
 1496 Maitráyaṇi-somasañsthá-pad-
 dhati.
 1559 Maitráyaṇi-grihya.
 1455 Paśubandha-prayoga.
 1331 Baudhayaniya, 2nd praśna.
 1333 Mahávrata-bháshya.
 1347 Kátyáyaniya-karka-bháshya.
 1348 Baudhayaniya-ádhána-sútra.
 1349 Draháyaniya-sútra-paddhati.
 1350 Baudháyaníya-prayoga-sára.

- 1239 Āpastamba-dharmma-sūtra-
vṛttī.
1250 Brihadārṇyaka-sureśvara-vārt-
tika-pāda.

ITIHĀSA.

- 677 Gauragaṇoddesa-dīpikā.
805 Itihāsa-samuchchaya.
808 Rāmāyaṇa, Adī, Ayodhyā, and
Kishkindhyā Kāṇḍas with
the commentary of Loka-
nātha.
1127 Rāmāyaṇa-sāra.
1304 Vaiṣṇava-vārttāmālā.
1315 Divyasahasra-vivṛitī.
1573 Mahābhāratārtha-saṅgraha-
dīpikā.
1447 Udayapurkā-Rānājikā-vañśā-
valī.

PURĀṆA.

- 680 Mahābhāgavata-purāṇa.
732 Ditto.
773 Sivapurāṇa-Uttara-khaṇḍa.
775 Ekāmra-purāṇa, 1st khaṇḍa.
776 Ekāmra-purāṇa, 2nd khaṇḍa.
777 Ekāmra-chandrikā.
778 Kapila-saṅhitā.
809 Purāṇa-sāra.
833 Vāmana-purāṇa.
853 Śāntanavi Chandī-ṭikā.
845 Nṛsiṅha-purāṇa.
865 Nārada-pāṇcha-rātra.
891 Sūta-saṅhitā with a commen-
tary.
892 Siva-gītā, Padmapurāṇiya.
910 Vasīṣṭhokta-upapurāṇa, 12th
Adhyāya only, Subodhi-
nyākhyā-ṭikāsahita.
1442 Bhāgavata-ekādaśa-skhandha-
bhāvārtha-pradīpikā.
1452 Bhāgavata-bhūṣaṇa.

- 1453 Bhāgavata-sandarbha-vyā-
kyā.
1546 Brahma-gītā, Skandapurāṇiya,
1st and 2nd Adhyāya.
1546 Brahma-gītā-ṭikā.
1150 Sanatasūjatiya-prakarāṇa.
969 Bhaviṣya-purāṇa.
970 Brahma-purāṇa.
971 Linga-purāṇa.
972 Skanda-purāṇa, Ambikā-
khaṇḍa.
973 Skanda-purāṇa, Kumārīkā-
khaṇḍa.
975 Vāyu-purāṇa.
977 Sām̐ba-purāṇa.
978 Garuḍa-purāṇa.
980 Kālikā-purāṇa.
985 Nārada-pāṇcharātra, Brihat.
991 Vāyu-saṅhitā, Adī-purāṇiya.
1142 Bhāgavatārtha-dīpikā.
1316 Adī-purāṇa.
1362 Ānanda-purāṇa.
1402 Saura-purāṇa.
1409 Bhāgavata-chandra-chandrikā.
965 Sūta-saṅhitā.
1352 Kēdāra-kalpa.
953 Īśvaragītā-bhāṣya, Kūrma-
purāṇiya.
1586 Hayaśīrṣa-pāṇcharātra.
1556 Nilamata-purāṇa.
1451 Vaidyanātha-māhātmya, Pad-
ma-purāṇiya.
1454 Rāma-gītā.
1456 Rohinī-vrata-kathā.
1597 Padma-purāṇa, Bhūmi-khaṇḍa.
1598 Padma-purāṇa, Śṛiṣṭi-khaṇḍa.
KĀVYA.
251 Chākhśhūsha-stotra.
405 Kumāra-sambhava.
658 Śīśupāla-vadha.

- 686 Stava-málá.
 690 Ráma-lilámṛita.
 691 Ditto, ṭiká.
 727 Sísupálavadha-ṭiká.
 774 Sadukti-karpámṛita.
 818 Prárthaná-śataka.
 888 Sabhā-taraṅga.
 890 Kámandakiya-nitisára-ṭiká.
 912 Sukra-nitisára and Kámandakiya-nitisára.
 919 Saundaryya-laharí *alias* Ananda-laharí-saubhágya-varddhinyákhyā-ṭiká.
 952 Kāvya-kaumudí.
 1103 Rámáryyáśataka, Saṭika.
 1105 Mádhavánalakathá.
 1111 Harilílá, Vopadevíya.
 1132 Pítámbara-charita.
 1134 Gítaḡovinda-mádhurí.
 1135 Suryyana-charita-mahákávya.
 1207 Náráyaṇa-stuti.
 1230 Kṛishṇa-karpámṛita, saṭika.
 1305 Vahirmukha-mukhamanḡana.
 1317 Vidvan-manḡana.
 1334 Kṛishṇámṛita-mahárṇava, Saṭika.
 1345 Táratámya-stotra-vyákhyána.
 1351 Nrisiṅha-sarvasva.
 1361 Moḡha-prakáśa.
 1371 Ananda-mandákiní.
 1376 Sarvottama-stotra, Saṭika.
 1386 Gakuleśa-lílá-sudhásindhu.
 1395 Kṛishṇa-varṇaṇa.
 1398 Sítáráma-vihára.
 1414 Kumárasambhava.
 1072 Váyustuti, Mandabodhiní-ṭiká-sahita.
 1076 Meghasaudáminí.
 1080 Shaṭpadi, Saṭika.
 1096 Anyokti-muktávalí.
 1343 Gupyashtaka.
 1120 Añugama-tattvamálá.
 1126 Sahridaya-hṛidayáloka.
 1310 Shaṭpadya-vivṛiti.
 1308 Sarvottama-stotra-vivṛiti.
 1242 Kshamáshodhaśa-vyákhyá.
 1211 Váyustuti-ṭiká.
 1171 Nṛipavilása.
 1170 Atmánusásana.
 1330 Ráma-navaratna.
 1389 Lakshmi-sahasra.
 1394 Kavikalpalatá-vyákhyá.
 1579 Chamatkára-chandṛiká.
 1580 Gítávañ-ṭiká.
 1495 Mahimanákhyā-stuti-ṭiká.
 1591 Pravodha-kádambarí.
 NÁṬAKA.
 1554 Málinivijaya-vártika.
 1564 Málátimádhava-ṭiká.
 657 Śakuntalá.
 771 Jagannátha-vallabha.
 810 Vidagdhamádhava.
 829 Vṛishabhanujá.
 830 Ushá-ráḡodaya.
 1119 Sañkhalpa-suryyodaya.
 1194 Satsaṅga-vijaya.
 1367 Murárinátaka-ṭiká.
 UPÁKHYA'NA.
 889 Vetála-pancha-viñśati.
 986 Vṛihatkathá.
 1118 Siñhásana-dvátṛiñśata.
 989 Sukasapta-ṭiká.
 1464 Pradyumna-charita.
 1466 Pulya-vidhána-vratopákhyána, Kathá-sarit-sáḡara.
 ABHIDHA'NA.
 748 Anekártha-saṅgraha.
 760 Sighrabodhiní *alias* námamállá.
 942 Amarakosha-ṭiká-vá vákyasudhá.

- 1172 Vījakosha.
 755 Viśvaprakāśa.
 1116 Mātrikā-nighaṇṭa.
 1161 S'ivakosha.
 1162 Indrakosha.
 1252 Kalpataru-kosha.
 846 Pada-chandrikā, Amarakosha-
 vyākhyā.
 VYĀKARAṆA.
 694 Saṅkshiptasāra-rasavati-vṛtti.
 702 Setusaṅgraha, mugdhabodho-
 tīkā.
 719 Saṅkshiptasāra-parīśiṣṭa-tīkā.
 731 Prākṛitapāda-tīkā.
 746 Dhātulakṣhaṇa.
 822 Mugdhabodha-tīkā, Kṛidanta-
 tīvanta.
 823 Ditto. Taddhita.
 871 Vaiyākaraṇa-manonmajjana-
 tīkā.
 872 Pāṇiniya-bhāṣhyādi-tātpary-
 ya-vivaraṇa.
 876 Subvibhaktiyartha-viveka.
 881 Paribhāshendu-śekhara-kāsi-
 kā.
 893 Yañluganta-siromanī.
 894 Siddhānta-kaumudī-guḍa-phak-
 kīkā-prakāśa.
 917 Vaiyākaraṇa-bhūṣhaṇa-sāra.
 Vaiyākaraṇa-darpanākhyā-
 tīkā-sahita.
 930 Prayoga-ratnamālokta-subādi-
 kṛit.
 1401 Līṅgavṛtti.
 1596 Gaṇapāṭha.
 CHHANDAH.
 792 Pīṅgala-tīkā.
 793 Pīṅgala.
 1370 Prākṛita-pīṅgala.
 1303 Chhandonusāsana-vṛtti.

- 1486 Pīṅgala.
 1212 Vṛtta-ratnāvalī.
 ALAṆKA'RA.
 682 Kāvya-prakāśādarsa.
 683 Kāvya-prakāśa-tīkā.
 718 Kāvya-prakāśa.
 796 Alaṅkāra-saṅgraha, vā Chand-
 rāloka, saṭīka.
 835 Kāvya-prakāśa, saṭīka.
 913 Kāvya-prakāśa-nidarsana.
 921 Alaṅkarodāharāṇa-salya-van-
 dha-devi-stotra.
 1098 Alaṅkāra-sarvasva.
 1407 Alaṅkāra-sarvasva.
 1301 Vṛtti-vārttika.
 JYOTISHA.
 661 Jyotiṣa.
 864 Muhurtta-ratna.
 898 Jyotir-ratna-mālā.
 899 Narapatī-jayacharyāya.
 901 Muhūrta-darpaṇa.
 902 Jyotiḥ-kalpataru.
 903 Jyotiḥ-śāstra-samuchchaya.
 914 Jyotiḥ-saṅgraha.
 922 Svarodaya *alias* narapatijaya-
 charyā-tīkā.
 923 Suryya-siddhānta-vivaraṇa.
 955 Sīvārkodaya.
 962 Sīvārkodaya.
 1044 Rājāvalī.
 1173 Yantra-ratnāvalī, saṭīka.
 1193 Adbhuta-sāgara.
 1281 Praśna-vaishṇava.
 1355 Yantra-chintāmaṇi-tīkā.
 1363 Yantra-prakāśa-tīkā.
 1391 Yantra-ratnāvalī.
 1435 Siddhānta-sundara.
 1601 Grahalāghava-saṅgraha, saṭīka.
 1602 Ditto.
 1603 Horā-sāra.

- 1604 Yantra-chintāmaṇi, saṭika.
 1600 Surya-siddhānta-sodāharana-
 vyākhyā.
 767 Brahma-siddhānta.
 768 Mahā-siddhānta.
 769 Vyasa-siddhānta.
 770 Brihadārya-bhāṭṭa-siddhānta.

SMṚITI.

- 863 Yaśovanta-bhāskara.
 1342 Dharmma-nirṇaya.
 Dharmma-bhushanākhyā-
 tīkā-sahita.
 384 Svadharmāddbabodha.
 656 Manu-saṅhitā.
 670 Śrāddha-chintāmaṇi.
 687 Varsha-kaumudī.
 693 Abhisheka-paddhati.
 701 Suddhyādi-saṅgrahādi.
 721 Suddhyādi-vyāvasthā-saṅk-
 shepa.
 723 Suddhi-dīpikā.
 724 Prāyaścitta-saṅkshhepa.
 726 Gaṅgāvākyāvalī.
 750 Suryayārghya-dāna-prayoga.
 799 Suddhi-nirṇaya.
 800 Durgotsava-viveka.
 807 Karma-vipāka.
 814 Durgāpūjā-paddhati.
 816 Smārta-vyāvasthārnava.
 819 Gayākrītya.
 820 Nīrājana-vidhi-prakāśa.
 826 Vyāvahārādhyāya-tīkā.
 832 Madana-pārijāta.
 834 Aparārka.
 841 Tithi-nirṇaya.
 842 Śrāddha-kāṇḍa.
 843 Śrāddha-karma-vidhi.
 848 Smṛiti-sudhākara.
 857 Dharma-viveka.

- 858 Śivāṣṭamurti-tattva-pra-
 kāśa.
 866 Nirṇayāmṛita.
 868 Smṛiti-bhāṣhaka.
 870 Kṛītya-mahārṇava.
 875 Āchāra-mayūkha.
 877 Parāsara-smṛiti-tīkā.
 878 Jagannātha-prakāśa.
 879 Āchāra-chandrodaya.
 882 Mānosollāsa, Saṭika.
 895 Hārīta Saṅhitā, Uttarārddha.
 896 Śrāddhakalpa *alias* Pitribhakti-
 tarāṅginī.
 897 Śrāddhendu.
 906 Yatidharma-samuechaya.
 1203 Hārīta-smṛiti.
 1216 Mitāksharā-vā-vārttika-tīkā.
 1224 Śrāddhavidhi-bhāṣhya. Karko-
 pādhyāya.
 1265 Kālanirṇaya-dīpikā.
 1266 Kṛītya-ratnāvalī.
 1267 Prayoga-ratna.
 1277 Smārta-padārtha.
 1284 Medhātithi-tīkā.
 1306 Utsavakāla-nirṇaya-prakaraṇa.
 1309 Nitya-kṛītya-nirupāṇa-
 Viṣṇusvāmi-sampradāyi.
 1325 Brahmokta-yajñavalkya-saṅ-
 hitā.
 1335 Karmanirṇaya, Saṭika.
 1337 Viṣṇutattva-nirṇaya.
 1340 Nitya-saṅsāri-prakaraṇa, Sa-
 ṭika.
 1357 Yama-smṛiti.
 1358 Hārīta-smṛiti.
 1364 Saṅskāra-bhāskara.
 1365 Vāsiṣṭha-smṛiti.
 1366 Sātātapa-smṛiti.
 1396 Prāyaścitta-pradīpikā.
 1397 Dravya-suddhi-dīpikā.

- 1399 Prayoga-párijáta.
 976 Jayasiñha-kalpadruma.
 886 Prayoga-darpaṇa.
 749 Prayoga-sára.
 1014 Kurukshetra-ratnákara.
 1015 Tithyárka.
 1058 Sanatkumára-saṅhitá.
 1064 Vibhátatattva-vichára.
 1233 Sannyása-nirúpaṇa.
 1342 Dharma-nirṇaya.
 1081 Yáti-viveka.
 1083 Dána-panji.
 1097 Gotra-pravaramanjari.
 1109 Dharma-praśnojalá.
 1073 Sannyása-grahana-paddhati.
 1143 Anupa-vilása.
 1144 Sakala-lakshanochchaya.
 1264 Triṇśatślokí *alias* Áśaucha-saṅ-
 graha.
 1274 Jayamádhava-mánasollása.
 1368 Saunaka-káriká.
 1046 Ápastamba-smṛiti.
 916 Vratodyápana-kaumudí.
 966 Rájyábhishheka *alias* Rája-
 dharma-kaustubha.
 983 Kála-nirṇaya.
 1000 Kṛitya-ratnávalí.
 1034 Karma-pradípa.
 1062 Saṅskára-nirṇaya.
 1066 Sváchára-chaturdaśi-pari-
 śiṣṭa.
 1107 Dharma-pravṛitti.
 1114 Prakaraṇa-prakáśa.
 1121 Vyávahára-pradípa.
 1136 Tírtha-chintámaṇi.
 1154 Yama-smṛiti.
 1163 Vasishṭha-smṛiti.
 1166 Áchára-pradípa.
 1168 Smṛiti-chandriká.
 900 Vyavahára-chamatkára.

- 1432 Smṛiti-paribhášhá.
 1433 Devadáśa-prakáśa.
 1436 Púrta-kamalákara.
 1437 Kṛitya-kalpataru.
 1563 Áchárádarsa.
 1568 Dharma-ratna.
 1589 Dvaita-nirṇaya-prakáśa.
 1607 Grihya-saṅgraha.
 1467 Indradhvaja-pújá.
 1493 Kási-tattva-vichára.
 1561 Malamása-tattva-ṭiká.
 1588 Rájábhishheka-prayoga.
 1482 Prathishṭhá-sára-saṅgraha.

SAṅGÍTA.

- 1195 Rága-málá.
 1196 Vádyá-khaṇḍa.
 1307 Saṅgíta-ratnávalí.
 847 Pañcha-kalpa.
 1110 Saṅgíta-ratnákara.
 1112 Nṛitya-ratnávalí.
 1131 Táládhyáya.
 1128 Saṅgíta-kalpataru.
 1129 Saṅgíta-párijáta.
 1139 Saṅkírṇarága-lakṣhaṇa.
 1141 Rasaratnávalí.

SÍLPA.

- 1472 Pratímá-pramāṇa.

S'ÁNKHYA.

- 802 Sánkhyatattva-kaumudí.
 920 Sánkhyá-káriká, Sánkhyá-
 chandrikákhyá-ṭiká-sahita.
 943 Sánkhyá-sútra, Vṛitti-sahita.
 908 Tattva-yáthártha-dípana.

NYÁ'YA.

- 669 Nyáya-sútra-vyákhyá.
 671 Anumāna-didhiti-ṭippaní.
 673 Kusumánjali-ṭiká.
 684 Sidhánta-muktávalí-guḍártha-
 prakáśiká.

- 688 Vidhiváda-ṭiká.
 689 Bhásá-ratna.
 695 Siddhánta-lakṣhaṇa-rahasya.
 696 Vyáptyánugama.
 697 Kevalánvayi-rahasya.
 698 Anumāṇa-didhiti.
 699 Śabda-pariechhedha-rahasya.
 700 Śakti-váda.
 703 Ākhyáta-vichára,
 704 Anumāṇa-khaṇḍa-ṭiká.
 705 Śabda-śakti-prakásiká-bo-
 dhiní.
 706 Chintámaṇi-prakása.
 707 Ditto.
 712 Pratyaksha-khaṇḍáloka-
 darpaṇa.
 713 Ditto, Mapididhiti-vyá-
 khyá-vivechana.
 714 Pratyaksha-manyáloka.
 722 Tarka-paribhāshá.
 733 Pravartaka-jñāna-vichára.
 781 Anvaya-bodhiní-ṭiká.
 783 Nyáyavártika-tátparya-ṭiká.
 785 Anumāṇa-chintámaṇi-ṭiká.
 786 Lílávati-prakása-rahasya.
 787 Lílávati-didhiti-rahasya.
 788 Lílávati-rahasya.
 789 Śabdaprámāṇya-chintámaṇi-
 rahasya.
 791 Pratyakshya-chintámaṇi-
 didhiti.
 794 Kusumañjali-prakása.
 795 Pratyaksha-maṇi-phakkiká-
 maṅgala-váda.
 812 Ditto, Chintámanyáloka,
 púrvárdha.
 813 Anumityádi-bádhánta-didhiti.
 817 Śakti-vichára.
 821 Nyáya-sára.
 825 Ākāṅksháloka-máthuri-ṭiká.
 827 Satpratipaksha-máthuri-ṭiká.
 837 Nyáya-makaranda-ṣaṭika.
 838 Tarka-saṅgraha.
 840 Nyáya-dípavali.
 852 Vishayatá-váda.
 855 Aparokshánubhuti, Dípiká-
 khyá-ṭika-sahita.
 860 Nañváda-ṭippaní.
 861 Samása-váda.
 862 Śábdabodha-prakṛiyá.
 918 Nyáya-siddhánta-muktávali-
 dípiká.
 925 Nyáya-siddhánta-muktávali-
 prakása.
 927 Viśiṣṭa-vaiśiṣṭa.
 928 Pratiññá-sútra-pariśiṣṭa.
 984 Kusumañjali-vyákhyá.
 1002 Dídhiti-bhávártha.
 1003 Nyáya-bodhiní.
 1045 Lílávati-prakása.
 1082 Lílávati-śiromaṇi.
 1086 Mímāṃsá-nyáya-prakása.
 1093 Nyáya-siddhánta-bhañjana.
 1137 Anubhúti-prakása.
 1178 Nyáya-bodhiní.
 1218 Nyáya-sudhá, 3rd 2 páda.
 1217 Ditto, 3rd 3 ditto.
 1220 Ditto, 2nd 3 ditto.
 1219 Ditto, 2nd 4 ditto.
 1234 Pratyaksháloka-sáramañjarí.
 1237 Nyáyasiddhánta-mañjarí-
 dípiká.
 1268 Lílávati-didhiti.
 1276 Dídhiti-bhavanandí.
 1296 Tarka-pratibandhakatá-ra-
 hasya.
 1387 Tárkika-rakshá.
 1405 Anubhúti-prakása.
 867 Pramāṇa-málá.
 1047 Nyáyasiddhánta-mañjarí.

- 1087 Mitabháshí *alias* Sapta-pádar-
thi-ṭiká.
1174 Padártha-dípiká.
1344 Pratyak-tattva-chintámaṇi,
saṭika.
1175 Pratyaksha-pragalbhí.
1231 Śabda-parichchhedha.
1235 Sarvopakáripí *alias* Bhavánan-
di-ṭiká.
1336 Pramána-paddhati.
1341 Ditto, ṭiká.
1346 Bhávaprakásiká *alias* Máya-
• váda-khaṇḍana-ṭiká.
904 Tantráloka.
957 Vaidika-liṅgartha-vivechana.
959 Mímāṃsá-nyáya-prakása.
960 Ditto, sūtra-paddhati, 8th
Adhyáya.
961 Ditto, kusumanjalí.
963 Ditto.
1090 Ditto, śloka-várttika.
1157 Tantra-ratna.
851 Vákya-dípiká, saṭika.
1430 Nyáya-siddhánta-tattvaviveka.
1434 Nyáya-kaustubha.
1439 Pratyaksha-khaṇḍa-kaṇṭakod-
dhára.
1572 Aloka-kaṇṭakoddhára.
1570 Guṇa-prakása-vivṛití.
1445 Lílávati-bháva-prakása.
1444 Anumānāloka-ṭiká.
1492 Khaṇḍanoddhára.
1571 Kiraṇávali-prakása.
1590 Tárka-tattva-nirúpaṇa.
1594 Tárkika-rakshá.
1439 Pratyaksha-khaṇḍa-kaṇṭa-
koddhára.
1443 Pratyaksháloka-darpaṇa.
1566 Pratyaksháloka.
1552 Nyáya-súra-padapañchiká.

- 1430 Nyáya-siddhánta-tattva-
viveka.
1434 Nyáya-kaustubha.
1497 Nyáya-várttika-tatparyya-
ṭiká.
1446 Śabda-parichchhedáloka.
Vaiśeṣika.
824 Vaiśeṣika-sútropaskára.
839 Siddhánta-chandrodaya.
1356 Sapta-padarthí.
Mímaṃsá.
1290 Mayúkhamaṇiká *alias* Bhaṭṭa-
chintámaṇi-vyákhyá.
1359 Adhyayana-vidhi-vyákhyá.
735 Nyáya-ratnamála.
747 Tantra-ratna-ṭiká.
752 Bháṭṭa-dípiká.
753 Mímāṃsá-siddhánta-lesa-saṅ-
graha.
758 Mímāṃsá-várttika.
763 Śāstrasiddhánta-saṅgraha.
803 Adhikaraṇa-kaumudí.
869 Mímāṃsārtha-saṅgraha-ka-
umudí.
874 Chandráloka, Chandráloka-
prakása-sahita.
883 Sphoṭa-chaṭaka.
939 Tantra-várttika-ṭiká.
1147 Mímāṃsá-tantra-dípiká.
1214 Mámāṃsá-várttikābharapaṇa.
1215 Tantra-várttika-ṭiká.
1236 Tantra-ratna.
1241 Mímāṃsá-nyáya-dípiká.
1255 Mímāṃsá-bhāshya-várttika,
1-3-páda.
1256 Ditto, 2-1-ditto.
1257 Ditto, tantra-várttika.
1289 Bháṭṭa-chintámaṇi.
1291 Mímāṃsá-kaustubha.
1292 Bháṭṭa-dípiká.

- 1326 Mīmāṃsā-nyāya-prakāśa.
 1408 Siddhānta-dīpa.
 1416 Śāstra-dīpikā-ṭīkā.
 1115 Savara-bhāṣhya-padayojanā.
 1140 Vārttika-kāśikā.
 1146 Sāṅkarshaṇa-mīmāṃsā.
 1221 Ajitā *alias* Tantra-ṭīkā-vyākhyā.
 1275 Vidhi-rasāyana.

VEDĀNTA.

- 1418 Brahmasūtrīya-śaiva-bhāṣhya.
 1287 Brahma-sūtra-vallabhī-bhāṣhya.
 1312 Brahma-sūtra-anubhāṣhya.
 1313 Anu-bhāṣhya-prakāśa.
 1320 Brahma-sūtra-bhāṣhya, Saunaka-sampradāyī.
 1285 Śāstra-dīpikā, from 3 to 12 A.
 1390 Śāstra-dīpikā, 2nd Adhya.
 958 Śāstra-dīpikā.
 1328 Sāṅdilya-sūtra-pravachana.
 905 Pāṣaṇḍa-chapeṭikā.
 954 Śārīraka-mīmāṃsā-bhāṣhya-vivaraṇa.
 1188 Śāstra-dīpikā-ṭīkā.
 427 Tāratamya-stava-vyākhyā.
 628 Daśaśloka-ṭīkā *alias* Siddhānta-vindu.
 653 Gītā-tātparyā-bodhinī.
 655 Adhyātma-bhāgavata.
 692 Siddhānta-vindu.
 674 Aṣṭāvakra-saṅhītā.
 715 Bheda-dhikṛitī.
 729 Shaṭśloki-vārttika.
 741 Advaita-siddhyupanyāsa.
 759 Advaita-chandrikā.
 779 Gītā-tātparyā-bodhinī.
 782 Bhagavad-gītā-bhāṣhya.
 780 Adhyātma-sāra.
 836 Vedānta-sanjñā-prakriyā.

- 849 Hariyaśi-gītā *alias* Bhagavad-gītā-ṭīkā.
 850 Pāṇchālī-gītā-ṭīkā.
 856 Vedānta-tattva-traya-nirūpaṇa.
 859 Vedānta-ratna-traya-parikṣhā.
 834 Anubandha-darsana.
 885 Āryā-vyākhyā *alias* Vedānta-traya-saṭika.
 909 Advaita-brahmavidyā-pad-dhatī.
 1001 Vivaraṇa-tattvadīpa.
 1069 Gītā-tātparyā-nirṇaya.
 1088 Vedānta-sāra, Rāmānuja.
 1094 Pañchakosha-viveka.
 1095 Svarūpa-prakāśa.
 1099 Pañchīkaraṇa-vārttika.
 1022 Rasika-raṅginī-gītā-ṭīkā, 1st khaṇḍa.
 1123 Ditto, 2nd khaṇḍa.
 1124 Ditto, 3rd khaṇḍa.
 1125 Gītā-bhāṣhya, Rāmānujīya.
 1148 Sūreśvara-vārttika-vijākhyāna.
 1156 Vedānta-kalpalatā.
 1185 Advaitānusandhāna.
 1190 Amṛita-taraṅginī-gītā-ṭīkā.
 1191 Tattvadīpikā-gītā-ṭīkā.
 1225 Prapañcha-sāra-viveka.
 1232 Paramahaṇṣāchāra-paddhati.
 1278 Pañchīkaraṇa-tātparyā-chandrikā.
 1280 Pañchapadīka-vivaraṇa.
 1288 Pañchīkaraṇa-bhāvaprakāśikā.
 1383 Gītārtha-vivaraṇa.
 736 Siddhānta-lesā-guḍhārtha-prakāśa.
 744 Siddhānta-dīpa.
 854 Dvādaśa-mahāvākya.
 911 Tattva-pradīpikā.
 915 Pañchapadīkā.

- 964 Panchapádiká-vívarāṇa.
 947 Upadeśa-ratnamálá.
 974 Yatíndra-mata-dípiká.
 1071 Prameya-ratnávalí, saṭika.
 1084 Tattva-bodha.
 1145 Viśhṇutattva-nirṇaya-ṭiká.
 1184 Naishkarmya-sindhu.
 1209 Śástra-prakásiká.
 1243 Prameya-saṅgraha.
 1324 Prameya-ratnárava.
 1332 Nibandha-ṭiká.
 1338 Madhyasiddhánta-sára.
 1339 Tattvodyota-ṭiká.
 678 Tattva-prakásiká.
 1431 Vedánta-dípa.
 1431 Vedánta-kalpataru-parimala.
 1429 Átma-váda.
 1595 Alát-prakarāṇa-bhášhya.
 1569 Gítá-pradípa.

YOGA.

- 941 Pátanjala-bhášhya-vártika.
 924 Yoga-vásishṭha, Vásishṭha-tát-
 parya-prakásikákhyā-ṭiká-
 sahita.
 990 Yoga-maniprabhá.
 1159 Yoga-chintámaṇí.
 1279 Yoga-yátrá.
 1400 Yoga-ratna-málá.
 1061 Samádhi-dípiká.

BHAKTI.

- 654 Bhakti-rasáyana.
 681 Ujjala-nílamaṇí-kirāṇaleśa.
 798 Kṛishṇa-stava-málá.
 806 Bhakhti-ratnávalí.
 1074 Bhagavannáma-máhátmya-
 nirṇaya.
 1102 Bhagavadbhakti-chandriká.
 1104 Bhakti-rasáyana.
 1113 Vaishṇava-siddhánta-vaija-
 yanti.

- 1158 Bhakti-raṅginí.
 1311 Bhakti-siddhánta.
 1381 Bhakti-haṇśa.
 1384 Bhakti-varddhiní.
 1385 Bhakti-márgíya-saṅkánirása.
 679 Shaṭśandarbha.
 725 Krama-dípiká.
 1206 Viśhṇutattva-prakása.
 1319 Prema-pattana.
 1378 Bhakti-siddhánta-rahasya-
 nibandha.
 1379 Tattvadípa-prakásávarāṇa-
 bhaṅga.
 1380 Jalabheda, saṭika.
 1382 Sanyása-nirṇaya-vivarāṇa.
 1584 Brihad-Bhágavatámṛita,
 saṭika.
 1606 Bhakti-siddhánta-rahasya.
 1612 Bhakti-rasámṛita-sindhu.
 1599 Govinda-lílámṛita.
 1582 Náma-máhátmya.
 1581 Rasamañjari-stava and Rádbá-
 saundaryya-manjari.
 1560 Vaishṇava-toshañí.
 1314 Sampradáya-pradípa.

TANTRA.

- 675 Gautama-tantra.
 672 Tantra-sára.
 790 Tára-vilásodaya.
 797 Ś'yámá-kalpa-latiká.
 804 Bhúta-dámara-tantra.
 811 Ś'yámá-rahasya.
 815 Tárábhakti-taraṅginí.
 907 Ágama-tattva-saṅgraha.
 1369 Virabhadra-tantra.
 720 Ágama-kaumudí.
 1100 Maṇḍapa-druma.
 1360 Jyotishmatí-kalpa.
 676 Urdhvéśvámnyā-saṅghitá.
 979 Dípa-prakása.

981 S'abdaparakāśa *alias* Dīpapra-
kāśa-ṭikā.

1611 Āgama-tattva-vilāsa.

1457 Sāma-tantra-bhāṣhya.

VAIDYAKA.

828 S'ālahotra.

982 Pathyāpathya-viveka.

1089 Chikitsā-sāra.

1423 Aśvavaidya-śāstra.

1424 Aśva-vaidya.

1425 Aśva-chikitsita.

1426 Ditto.

1117 Rasa-ratnākara.

1160 Arka-prakāśa.

1520 Bhaishajya-ratnāvalī.

1508 Dravya-saṅgrahābhidhāna-
ṭikā.

1585 Rasa-gaṅgādhara.

1609 Ratna-mālā.

JAINA.

1539 Nitisāra.

1515 Rāja-vārttika.

1528 Vimalanātha-purāṇa.

1474 Upāsakādhyāna.

1498 Uttara-purāṇa.

1533 Upāsakādhyāya-ṭikā.

1512 Trailokya-sāra-ṭikā.

1449 Padma-purāṇa.

1503 Pravachana-sāra-ṭikā.

1509 Pāṇḍava-purāṇa.

1510 Padma-purāṇa, bṛihat.

1518 Padmāvatī-charita.

1521 Prasastāprasasti *alias* Mritā-
chāra.

1522 Prasastāprasasti *alias* Trailoka-
prajñapti.

1523 Padmānandī-pachanavī.

1527 Pareshanātha-charita.

1562 Purushārthānusāsana.

1473 Pratiṅkara-mahāmuni-charita.

1299 Prasnottara-mālā.

1300 Pāṇḍava-purāṇa.

1302 Laghu-kshetra-samāsa-viva-
raṇa.

956 Bhagavatī-vṛitti.

1487 Ārādhana-kathā-kosha.

1489 Ādi-purāṇa.

1507 Ajitanātha-purāṇa.

1525 Apta-mīmāṃsa.

Aptamīmāṃsa-lāṅkṛita.

1550 Alaṅkāra-ratnākara.

1524 Bhāvya-kumuda-chandrikā.

1542 Brahma-vilāsa.

1475 Chakradhara-purāṇa.

1484 Chandra-prabhā-charita.

1516 Charitra-sāra.

1538 Devāgamana-vṛitti.

1447 Gomatta-sāra-vṛitti.

1511 Muni-suvrata-purāṇa.

1567 Moksha-pravṛitti-ṭikā.

1535 Mallinātha-purāṇa.

1530 Kahapanasāra. [sorts.

1545 Plates of Jaina figures, 48

1544 Drawings of Jaina-tirthān-
karas, 24.

1541 Jaina-pūjā-vidhi.

1536 Jñāna-sūryodaya-nāṭaka.

1531 Jaina-saṅhitā.

1529 Jñānārṇava.

1488 Jaina-pratishṭhā-samagri.

1477 Jina-pūjā.

1476 Jaina-Yājñavalka-prathisthā-
pāṭha.

1471 Jaina-vivāha-paddhati.

1461 Jayakumāra-charita.

1448 Jaina-pūjā-vidhi.

1514 Brihat Harivaṅsa.

1459 Sapata-śataka-bhāvollāsa-pra-
kāśa.

1462 Sumeda-śikhara-māhātmya.

- 1466 Sāra-chauiśi.
 1468 Srāvakāchāra.
 1469 Svarṇāchala-māhātmya.
 1478 Sāntinātha-purāṇa.
 1480 Subhāshita-ratna-sandoha.
 1489 Sukha-nidhāna.
 1490 Siddha-chakráshṭa-pújā-ṭikā.
 1494 Sridhara-vāśishṭa-ṭikā.
 1583 Śāstra-prakāśa.
 1592 Śaṅkara-siddhi-dīpikā.
 1470 Múlāchāra-pradīpakā.
 1483 Mahāpāla-charita.
 1491 Mahāpurāṇa-ṭippanī.
 1593 Mita-bhāshinī.
 1481 Niyama-sāra.
 1605 Nirodha-lakṣhaṇa, saṭika.

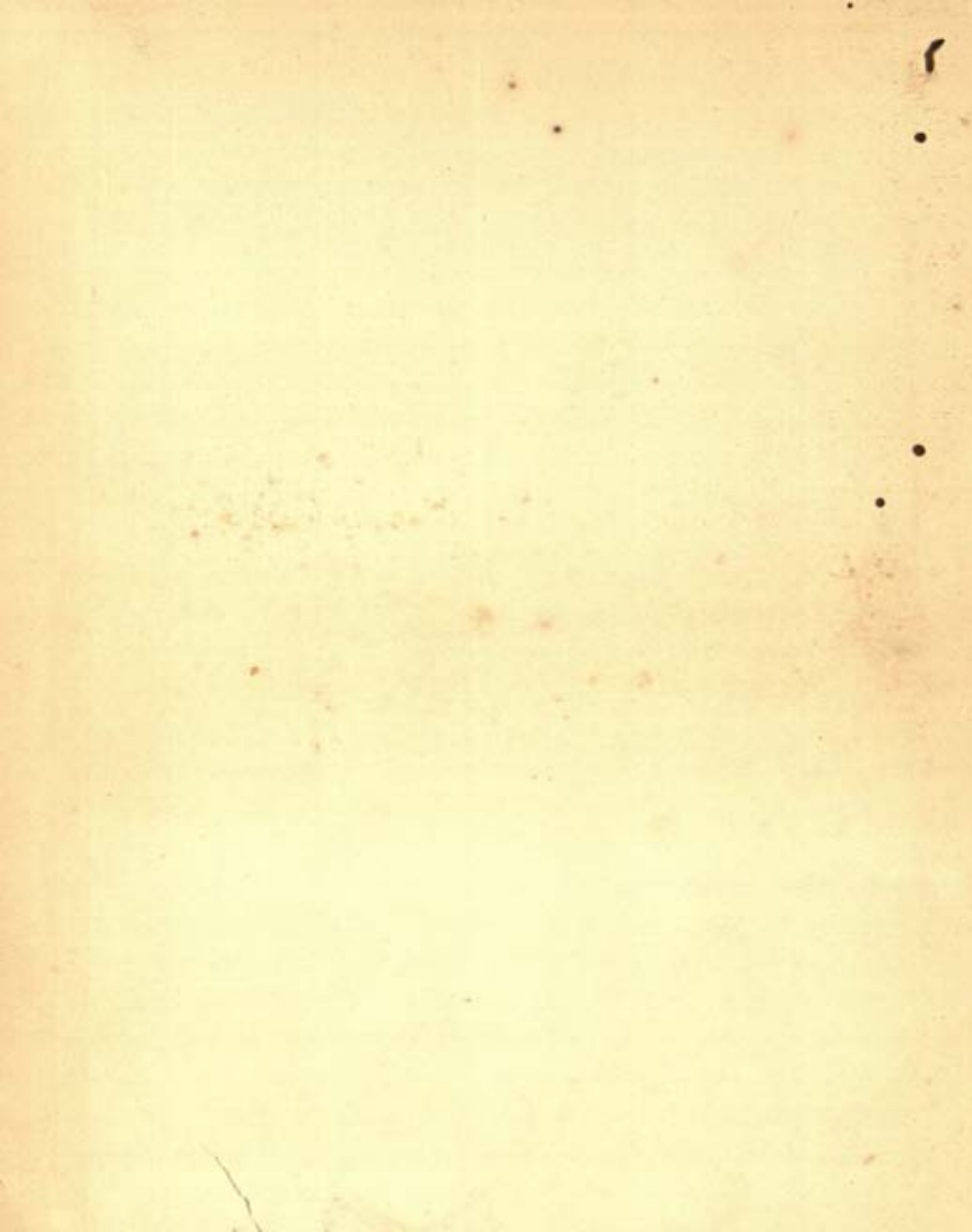
- 1440 Prapañāmrita.
 1455 Pañcha-stava.

BAUDDHA.

- 1294 Bauddha-mata-yantra-vidhi.
 1270 Vitarāga-stotra.
 1427 Malinda-pannā.

ANIRDIṢṬA.

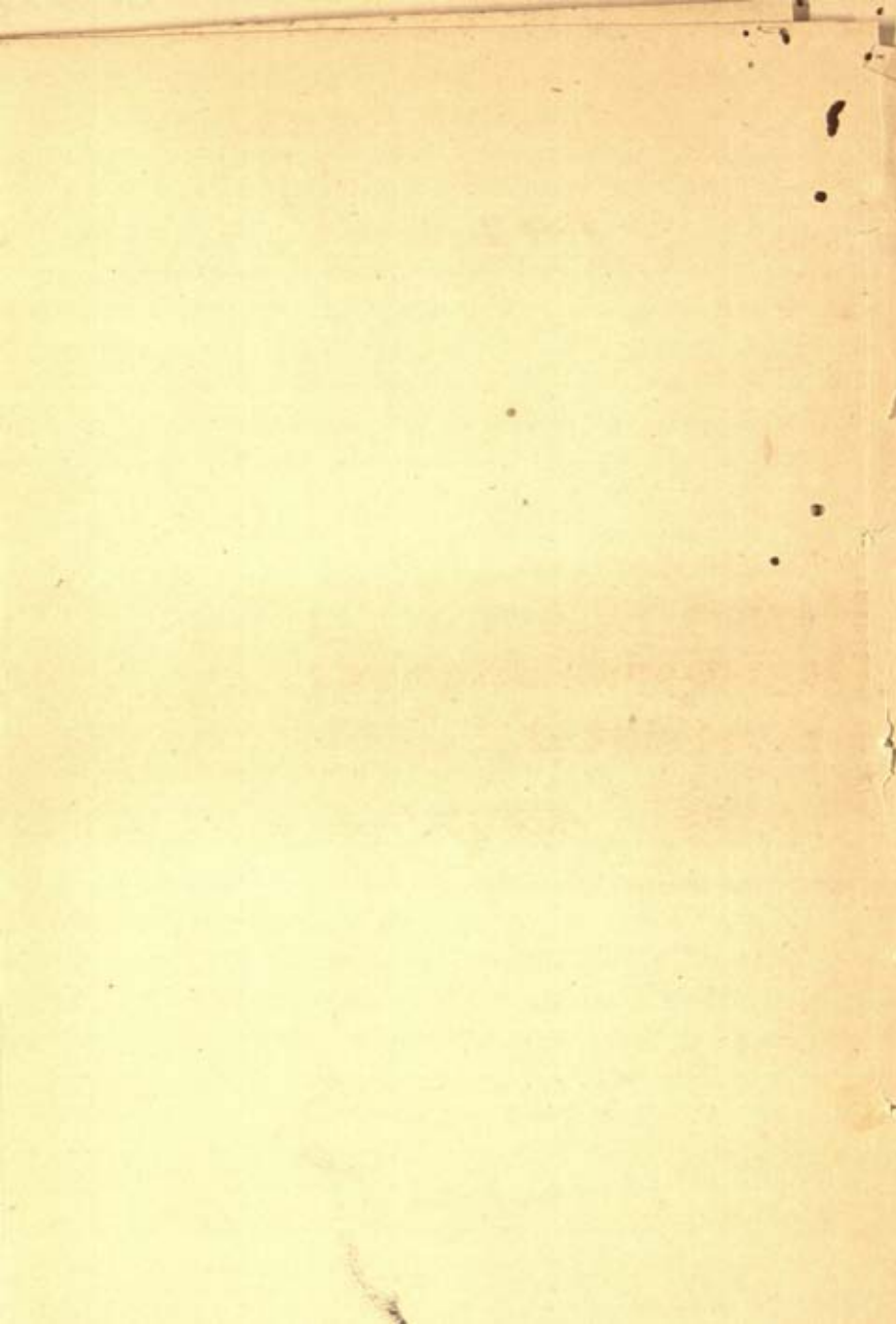
- 880 Laukika-nyāya-saṅgraha.
 1208 Adhikāra-saṅgraha.
 1318 Sarva-siddhānta.
 1323 Nava-ratna.
 1377 Vālabodha-prakāśa.
 1558 Bhujja-bhārati.
 1176 Praśasti-prakāśikā.
 1329 Praśasti-patrikā.

তথাপি বাক্যম্ নচাধ্যাতুং প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন কস্মিন্ অর্থং নহি প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন
 বিচারে বিবেচনায় পুনরুক্তিবিচারে প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন কস্মিন্ অর্থং নহি প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন
 ত্রিভুগুণৈঃ । নহি সর্বত্র নহি সর্বত্র । তাদি প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন কস্মিন্ অর্থং নহি প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন
 ব্রহ্মসেন বোধনাদ্ এবমেকাদপি দত্তপাদ্যবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন কস্মিন্ অর্থং নহি প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন
 বিবর্তিত প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন কস্মিন্ অর্থং নহি প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন প্রসম্বাদ্যাবতিতাদ্বিত্ত্বজ্ঞানেন

T. Black & Co., Cal.

[illegible]

৫ শুভমন্ত্র শম্বার ১৪ ১৭

আষাঢ় ম/ চতুর্দশি বসে বাধো বৃষন গুণ্য প্রথমণি ফা° শচতি ষান্দ্র বা বরুণ

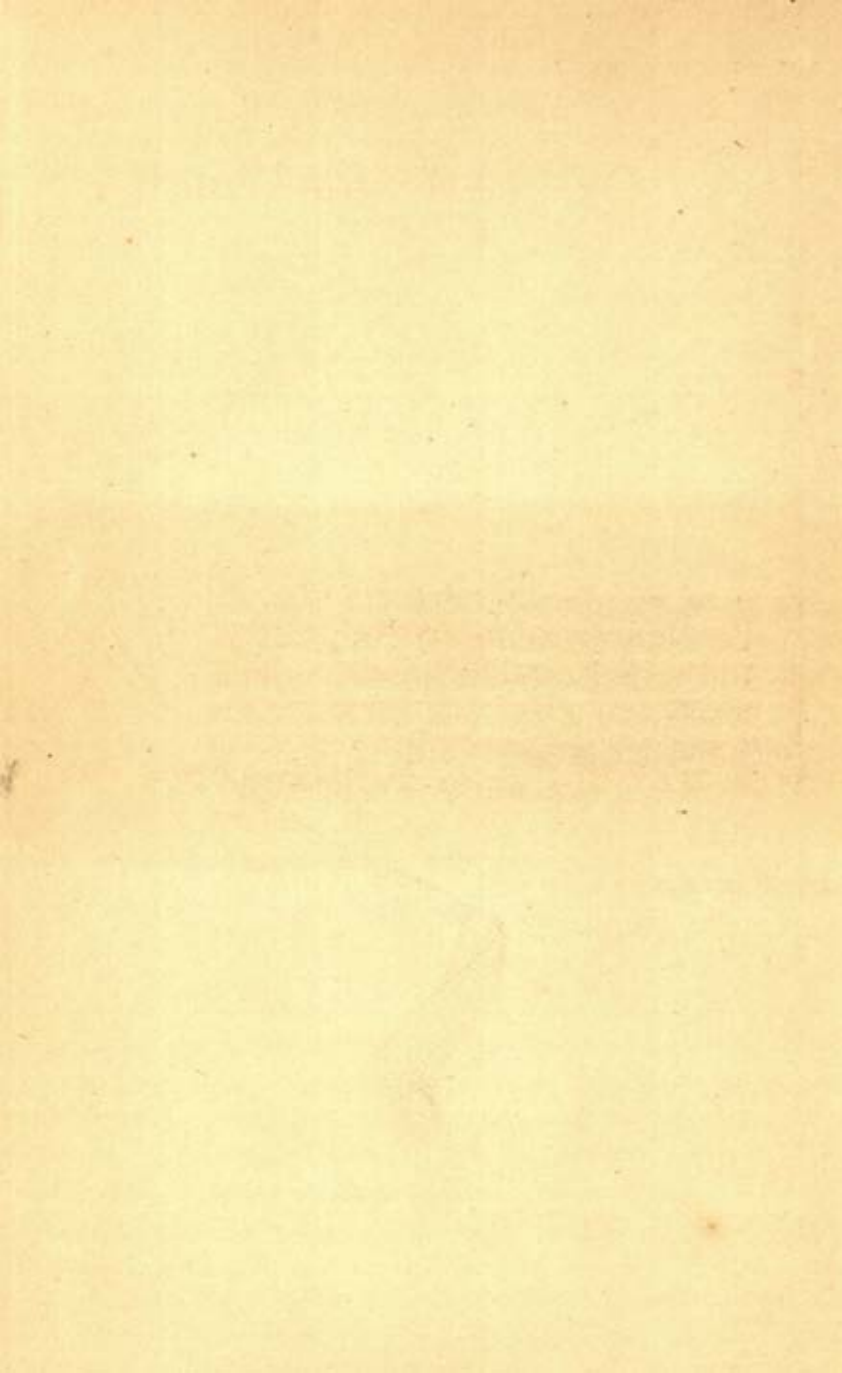
শাচলে বরাবচী যশ্রী বচেক সিংহ স/ শুভদ্রমা বোজো ৪

১২০ ২
২৫ ৫৫ ৫৫
৩০ ৫ ৫

৩	১
০	০
৩	৩

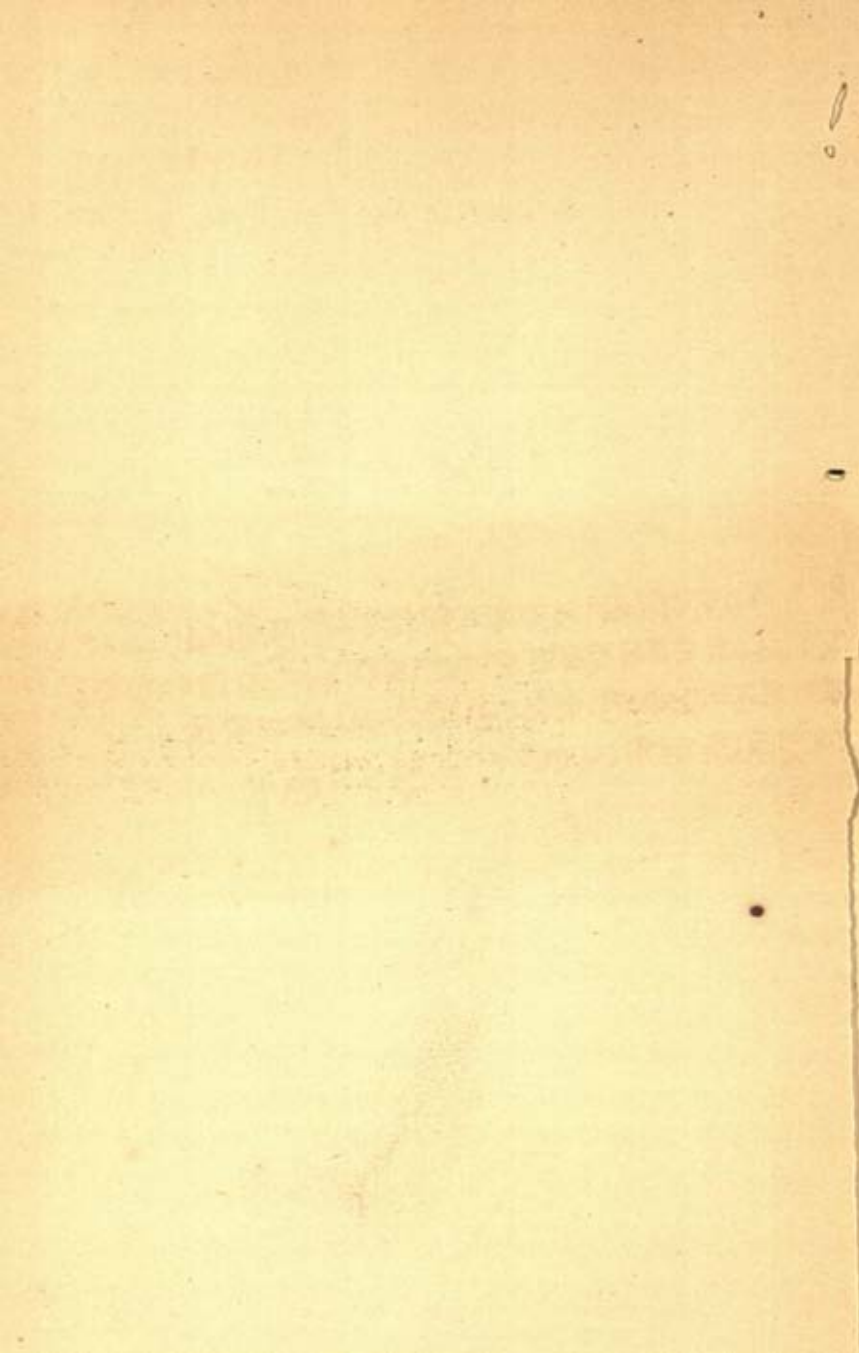
৫৮৫

Facsimile of the last Page of a MS. dated Śaka 1417.

या धनमोऽनर्थसकयपवाणा अपविश्यास्तदेवायानिर्दुर्गानां निश्चयेनिति कर्मा रूयानवाहितानां ग्रनाचारम कनहसज्जानां पवाहीनजीवितानां मूर्थाणा
 ऋप्रह्माद्यागविहीनानां पवप्रकाशार्था प्रधानग्रहाणां चक्षीवितानां या ब्रह्मविदोऽपि कार्येभ्यश्चनवकाशिन कनहसग्रनऽसक्यानां विवचनवप्रेति॥
 ॥ इति पानका विद्यायां शुद्धपदलोचनं द्वाणोऽप्रकवणं संपूर्णं ॥ ॥ १०८८२॥ शाकेग्रमसवेज सन्तुवमुथा भोवादिचन्द्रादिपेपो घेमासिदि
 नेशनेवविदिथोऽपु स्तेतवेयद्वुठवा गौतेप्रोदविदववसमुद्रऽत्रीनीनकंधाह्यानेयीऽपानरुताऽमृति नवहविशुद्धक्रियासीपेक्यं ॥ शुद्धमन्त्र॥

Facsimile of the last Page of a MS. of the Sudrapaddhati, dated Samvat 1442—A. D. 1385.

T. Black & Co., Cal.

XII F. 13

NOTICES OF SANSKRIT MSS.

No. 1723. सत्योपाख्यानं ।

Substance, country-made paper, 15 × 6 inches. Folia, 120. Lines, 7 on a page. Extent, 2,551 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Nashīpura, Zilā Murshidābād. Bābu Jagannāthaprasāda Gupta. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Satyopākhyāna.—The history of Rāma illustrated with a variety of anecdotes and stories not to be met with in the Rāmāyaṇa. It professes to have been originally imparted by Vālmīkī to Mārkaṇḍeya, who related it to Vyāsa, and Vyāsa to Sūta, who recounts it to the Rishis assembled at the Naimiṣa forest. This account shows that the work is a part of some Purāṇa or other ; but which Purāṇa it is cannot be identified. The codex under notice contains chapters 1 to 49 of the work. A second volume, purchased for the Government of India, (*ante* II, No. 714, p. 129), contains chapters 50 to 79 ; but as that stops with the arrival of Rāma at the capital of Guhaka, it is probable there are at least a hundred chapters yet to be found out to complete the work.

Beginning. श्रीमते भगवते निम्नार्काय नमः ।

दशरथसुतरामं योग+याज्ञिपद्ममजशिवमनकाद्यैः पूज्यमानं सदेव ।

हृदि हृदि कृतवाचं रामनामाख्यदेवं तमहमखिलसेवां सर्व+ + नंतोऽस्मि ॥

सूतं सर्वपुराणज्ञं सर्वशास्त्रार्थकोविदं ।

नमस्त्यागुवन् सर्व ऋषयः श्रीनकादयः ॥

ऋषय जगुः । सूत सूत महाबुद्धे सर्वशास्त्रविशारद ।

श्रीरामञ्च कथां दिवां कथयस्व प्रसादतः ॥

सूत उवाच । विप्रवर्याः शृणुष्व हि श्रीरामञ्च कथां शुभां ।

वासने कथितां पूर्वं तामहं कथयामि वः ॥

चित्रकूटं महापुण्यं पर्वतानां च सुन्दरं ।
 बाल्मीकिश्च महातेजा न्यवसदस्यैतत्परः ॥
 दर्शनार्थं मुनेस्तस्य मार्कण्डेयो महासुनिः ।
 आजगाम चिरायुर्चि चित्रकूटालयं मुनिं ॥
 किं मया वज्रधा वाच्यं सर्वपुण्यफलनिबद्धं ।
 व्यासप्रसादाज्जानामि श्रीरामलपया तथा ॥

End.

इतः परं महात्म्यं विवाहचरितं श्रुतं ।
 वर्णयामि महापुण्यं श्रोतृणामवमोचनं ॥

Colophon. इति श्रीसत्योपाख्याने सूतश्रौतकसंवादे एकोनपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ।
 समाप्तश्चेदं पूर्वार्धं ।

विषयः । १-१० अध्याये,—सूतेन सह श्रौतकादीनां संवादकथनं । बाल्मीकिसन्दर्शनार्थं
 मार्कण्डेयस्य चित्रकूटगमनविवरणं । तत्पूरतो बाल्मीकिना रामचरित्रवर्णनं । रामस्य
 बाल्लालिवर्णनव्याजेन सपुत्राभिः कौशल्यादिभिः अन्तःपुरागतस्य वसिष्ठस्य सपर्या-
 विधानादिकथनं । श्रीरामलक्ष्मणादीनां विष्णुशेषादिरूपेण कौशल्यादिभिः स्वप्न-
 दर्शनदृष्टान्तकीर्तनञ्च । एकदा कौशल्याधात्रिकायाः कैकेयीमन्दिरगतस्य दशरथस्य
 समीपे रामानयनदृष्टान्तकीर्तनं । कैकेय्या रामाभिनन्दनादिप्रकारकथनञ्च । मन्व-
 रया सह कैकेय्याः संवादकथनं । तत्र विस्तरेण कैकेय्या विवाहदृष्टान्तकथनं । दश-
 रथस्य सत्यपि अन्तःपुरवर्गे तस्यां नितरामनुरागकारणकथनञ्च । नारदेन सह दश-
 रथस्य संवादकथनं ।

११-२९ अध्याये,—योगिन्या सह केकयराजमहिष्याः संवादकथनं । गर्गेण सह
 दशरथस्य संवादकीर्तनं । तत्र अजातपुत्रेण दशरथेन कैकेय्यायेतु पुत्रो भविष्यति
 तस्मै राज्यं दास्यामीति प्रतिज्ञाकरणदृष्टान्तकथनं । शत्रुघ्नादिभिः कन्दुकेन ताडि-
 तायाः मन्वराया अभियोगार्थं दशरथसमीपगमने रक्ष्यवर्णनादिकं । लोमशेक-
 मन्वराचरितकीर्तनं । तस्याः पूर्वजन्मनि विरोचनाभिधानस्य दैत्यराजस्य कन्यात्व-
 कथनादिकं । तथा विप्रहस्तानां ऋतुभुजां दुरवस्थादिवर्णनञ्च । पराशरस्य बाल्मी-
 कितो रामचरितप्राठकथनं । दशरथाङ्गस्थितस्य रामस्य विस्तारतो रूपवर्णनं ।
 तीर्थदर्शनार्थं सर्वेषां देवानां भारतभूमावागमनदृष्टान्तकीर्तनं । तत्र पौलोम्याः
 पुरतः पुरन्दरेण तद्दृष्टान्तकथनञ्च ।

२९-३० अध्याये,—सावित्र्याः पुरतो विधातुरयोधादिमाहात्म्यकथनं । तत्र तत्र
 दृष्टान्तकथनञ्च । विमर्शेण अयोध्यायाः शोभादिवर्णनं । श्रीरामसन्दर्शनार्थं ब्रह्मादीनां
 दशरथपुरप्रवेशदृष्टान्तकीर्तनं । रामस्य विचित्रबाल्यक्रीडादिवर्णनं । रामचरितान्त

शङ्कुलीमाकर्षयतो भूसुखनामकस्य काकस्य दृष्टान्तकीर्तनं । भूसुखलुतारामसोव-
कीर्तनं । दशरथस्य अनापुरे विश्वावसुनामकस्य गन्धर्वराजस्य सञ्जीतालापेन
मोहितानां रामचन्द्रादीनां चेष्टादिवर्णनं । कैकेया आदेशेन भरतसन्धानपूर्वकं
दशरथेन इन्द्रमदसि विश्वावसुचेष्टितप्रकाशकपक्षेण सह वाणनिक्षेपादिविवरणं ।
गन्धर्वलतमोहनादिना दशरथादीनां भान्तिवर्णनं ।

६८-६९ अध्याये,—रत्नकलाया दृष्टान्तकीर्तनं । रत्नकलावीरमिच्छयोः वसिष्ठाश्रम-
प्रवेशविवरणकथनं । वसिष्ठस्योपदेशेन तयोः कलायनामकग्रामगमनानन्तरं तव
तपस्यादिवर्णनं । तयोः यशोदानन्दरूपेण गोकुले जन्म भावीति कथनञ्च । राम-
नवमीव्रतमाहात्म्यकीर्तनं । अगस्त्याश्रमवर्णनं । तस्य तपस्यानुष्ठानप्रकारकथनञ्च ।
अगस्त्योक्तारामनवमीव्रतानुष्ठानप्रकारकीर्तनं । तव सबकान्तरदेशस्थानां पञ्चपापि-
नामुपाख्यानकथनं । विस्तरतः रामस्य योगललावर्णनं । दशरथलुतारश्वटक-
सोवकीर्तनं । दशरथस्य पुरतः शरणा निजजन्मदृष्टान्तकथनं । चारुचन्द्र-शत्रुनाश-
सुकण्ठ-विजयप्रभृतिरामचन्द्रवयस्यकथनं । रामचन्द्रादीनां कन्दुकक्रीडादिवर्णनं ।
तेषां धनुर्विद्यादिशिखाकथनं । कैशोरलीलावर्णनञ्च । नाविकस्य प्रार्थनया रामा-
दीनां मच्छिपहननार्थं प्रयाणदृष्टान्तकथनं । त्यक्तमाच्छिप्यरूपस्य विष्णुभिधानस्य
गन्धर्वराजस्य रामसोवकीर्तनं । एकदा सगयार्थं गहनमध्ये पविष्टस्य रामस्य
करस्य शमावेण वस्त्रीकदेहं परित्यज्य डिण्डिरनामकस्य किरातस्य आत्मदृष्टान्तकथन-
मुत्तेन सह रामस्य सखिलसंस्थापनादिविवरणकथनं । वनशोभावर्णनं । रामवय-
स्येन विद्रुपकेण वसन्तवर्णनकीर्तनं । रामचन्द्रादिद्वितवसन्नोत्सववर्णनं । भरतलुत-
सिंहहननदृष्टान्तकथनं । मिहस्य पूर्वदृष्टान्तकीर्तनं । अष्टशृङ्गाश्रमगमनविवरण-
कीर्तनञ्च ।

No. 1724. तैत्तिरीयश्रुतिवार्त्तिकं ।

Substance, country-made paper, 11 x 5 inches. Folia, 46. Lines, 10
on a page. Extent, 1,057 śloka. Character, Nāgara. Date, ? Place
of deposit, Nashipura, Zilā Murshidābād, Bābu Jagannāthaprasāda Gupta.
Appearance, old. Verse. Correct.

Taittirīya-s'ruti vārtika.—A dissertation on the theology and philo-
sophy of the Taittirīya Upanishad. By Sures'a Āchārya. The work
belongs to the Vedānta School of Philosophy. The author's name is
incorrectly given in the codex ; it should be Sures'vara Āchārya.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

सत्यं ज्ञानमनन्तमेकसकलं ध्यत्वात्मकारं परं
निर्दिष्टं हृदि पद्ममध्यनिलयं निःशेषधीसाधिपं ।
वेदान्तापनिविष्टबोधविषयं प्र+क्त्या योगिनां
भक्त्या तं प्रणिपत्य वेदशिरसो वक्ष्यामि सद्वाचिकं ॥
यस्येयं सकलामल्लेन्दुकिरणप्रख्यैर्यशोरश्मिभि-
र्वाप्तं यच्च कृपाश्रुता-परवशस्यैव जितं दुःखिनां ।
यद्वाणीकुलिशावब+मतयः पेतुर्दिशस्तार्किका
भक्त्या पूज्यतमं प्रणम्य तमहं तद्वाच्यनीतो यते ॥
तैत्तिरीयकसारस्य सयाचार्यप्रसादतः ।
विस्तृत्यैव रचीनां हि व्याख्येयं सम्प्रगीयते ॥ इत्यादि ।

End.

तैत्तिरीयकसारस्य वाचिकास्तमुत्तमं ।
संस्मरन्प्रणीतस्य भाष्यस्यैतद्विवेचनं ॥
सुमुत्तुसार्यवाचस्य भवनामष्टतो यते ।
श्रियश्चकार तद्भक्त्या सुरेशाख्यो सचार्थवित् ॥

Colophon. इति श्रीसुरेशाचार्यविरचितं तैत्तिरीयकश्रुतेर्वार्तिकं समाप्तं ।

विषयः । पदेन तैत्तिरीयकोपनिषदो व्याख्यानं ।

No. 1725. प्रपन्नदिनचर्या ।

Substance, country-made paper, 12½ × 5 inches. Folia, 6. Lines, 9 on a page. Extent, 111 s'lokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Nashipura, Zilā Murshidābād, Bābu Jagannāthaprasāda Gupta. Appearance, fresh. Prose. Correct

Prapannadina-charyā.—A manual of the daily religious duties of the Vaishnavas of the Rāmānuja School. Anonymous.

Beginning. श्रीमते रामानुजाय नमः ।

श्रीशारङ्गपादावप्रपन्नजनसंख्याता ।

दिनचर्या विशेषज्ञैरुपभोग्या विरच्यते ॥

यथास्यां लीलाविभूत्यां प्रपन्नश्रीवैष्णवो निरन्तराचार्याभिमानविरतः कैङ्कर्य-
त्तरातिशयेन अपरयामे समुत्थाय गुरुपरम्परापूर्वकमित्यादि ।

End. अथ लक्ष्मीनाथसमारम्भमित्युक्तश्लोक एव प्रमाणीक्रियते । इति ।

Colophon. इति प्रपन्नदिनचर्या समाप्ता ।

विषयः । रामानुजसम्प्रदायवैष्णवानां दैनिकोपासनादिप्रकारकथनं ।

No. 1726. त्रिकाण्डचिन्तामणिः ।

Substance, country-made paper, $13\frac{1}{2} \times 5$ inches. Folia, 250. Lines, 10 on a page. Extent, 8,092 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1742. Place of deposit, Nashipura, Zilá Murshidábád, Bábu Jagannáthaprasáda Gupta. Appearance, new. Prose. Correct.

Trikāṇḍa-chintāmaṇi.—Annotations on the *Trikāṇḍa-sēsha* lexicon of Amara Siṁha. By Raghunátha Chakravartī, of the village of Ś'rf-mantasára.

Beginning. नत्वा गिरीशचरणां मुजसकलय तन्त्राणि तत्त्वविदुषां रघुनाथनामा ।

श्रीलक्ष्णवल्लभमहामतिसन्निधौ गङ्गादीरलनेति विमलामरकोपटीकां ॥

याचे विधाय विनयं कृतिनोऽहमेतदुच्यं मया यदिह शालवितदमुक्तं ।

आलोक्य सम्यगवधानपरैः कृतजैर्मातुर्यमव लपया परिहृतमेव ॥

ग्रन्थारम्भे निखिलविघ्नविघाताय अभिसतदेवतानमस्कारेण धर्ममुत्पादयन् शैव-
वैष्णवबौद्धान् प्रवर्तयितुं शिष्यशिक्षायै चादौ निवध्नाति । यस्मैति ।

End. स्वयमेव काम इत्यादिप्रयोगाच्च । पुंस्त्वमित्यादिकसूच्यां ।

सतं गुरुणां प्रविचार्य यत्नादालोक्य तन्त्राणि च कोविदानां ।

सतां मुदे श्रीरघुनाथशर्मा त्रिकाण्डचिन्तामणिमाततान ॥

Colophon. इति श्रीसामन्तसारग्रामनिवासिश्रीरघुनाथचक्रवर्तिनः कृतत्रिकाण्डचिन्तामणौ वसर-
कोपटीपत्र्यां लिङ्गादिसङ्गृह्यवर्गविवरणं । समाप्तश्चेदं पुस्तकं । शकाब्दाः १७४९ ।
विषयः । अमरकोषव्याख्यानं । तत्र निखिलकोषशालसंवादेन अपूर्वैर्न निर्मिता टीका ।

No. 1727. सोमकर्माप्रदीपिका ।

Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 156. Lines, 7 on a page. Extent, 2,509 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Nashipura, Zilā Murshidābād, Bābu Jagannāthaprasāda Gupta. Appearance, very old. Prose. Correct.

Somakarma-pradīpikā.—A guide to the performance of sacrifices with the Soma beverage. By Rāma.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । सद्याजोऽग्निचितो नत्वा विद्याकरगुरोः पदे ।

रामः पद्धतिमाधत्ते सोमकर्माप्रदीपिकाम् ॥

तत्र दर्शपौर्णमासाविष्टा वसन्ते सोमेन यजेत । अथ वोपकृतसोमो द्विपुरुष-
सोमपीथी, आधानसमनन्तरमेव सोमेन यजेत । अद्विपुरुषसोमपीथी अनुप-
कृतसोमो वा आधाय दर्शपौर्णमासपूर्वकं यजेत । इत्यादि ।

End. स प्रैधं वाचयति नमो वरुणाय पाश इति प्रथमं मूलावष्टथा प्राप्तत् + + + +
तिष्ठतामे + सव्यं । अवष्टथेष्टा तिष्ठन्तस्वरन् + + त्याज्यायनवचनात् । तत्र
गार्हपत्यं स्थापयेदिति शम् । ग्रन्थसङ्ख्याः २८०० ।

विषयः । सोमयागप्रयोगकथनं ।

No. 1728. एकाहानां पद्धतिः ।

Substance, country-made paper, 10 × 4½ inches. Folia, 10. Lines, 10 on a page. Extent, 1,168 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Nashipura, Zilā Murshidābād, Bābu Jagannāthaprasāda Gupta. Appearance, very old. Prose. Correct.

Ekāhānām Paddhati.—A manual for the performance of ephemeral or Ekāha rites. Anonymous.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथेकाहानां पद्धतिर्लिख्यते । तत्र उदयने पूर्वपक्षे पुष्पाक्षे
प्रतिपदि वा शोभने नक्षत्रे अनुकूले चन्द्रे वा एकाक्षा दीक्षा भवन्ति । तेषा-
मनादेशे एका दीक्षा तिस्रो वा चतस्रो वा द्वादशो वा अपरिमिता वा दीक्षा
भवन्ति तिस्र उपपदः । इत्यादि ।

End. राजपुरोहितौ सायुज्यकामौ यजेयातां । पुरोधाः कामो वा ब्राह्मण इति ।
 इतीन्द्राग्नेः सोमः ॥ इतः खण्डितं । परिशेषे द्वे पदे न सः ।
 विषयः । तत्र प्रथमतः, भूर्नामकस्य एकादश्यागस्य सङ्क्षेपेण प्रयोगकथनं । एवं ज्योतिः ।
 गौः । आयुः । अभिजित् । विश्वजित् । सर्वजित् । ज्योतिः । सर्वज्योतिः ।
 विश्वज्योतिः । विराचसम्भितः । अनुक्तिः । विश्वजिब्विस्त्रः । श्वेनः । एकविकः ।
 चतुःषोडशी । षट्षोडशी । द्विषोडशी । ऊर्द्धसोमः । अग्निष्टुत् । इन्द्रमुत् ।
 सूर्यमुत् । वैश्वदेवमुत् । इक्षुयज्ञः । वृहस्पतिसवः । इष्टः । सर्वस्वारः । सर्व-
 सोमः । चतुश्चत्वारिंशत्सोमः । अष्टचत्वारिंशत्सोमः । वाचसोमः । चिष्टत् ।
 पञ्चदशः । सप्तदशः । एकविंशः । विणवः । चयस्त्रिंशः । वैश्वदेवाग्निष्टोमः ।
 वरुणप्रघासः । अग्निष्टोमः । शकमेघः । अतिराचः । ज्योतिःष्टोमः । अतिकर्म-
 सोमाः । अग्न्याधेयसोमः । पुनराधेयसोमः । अग्निहोचः । इन्द्राग्नेष्टोमः । इतः
 खण्डितं ।

No. 1729. सूर्यानुवादिनी ।

Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 50. Lines, 6 on a page. Extent, 845 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Nashīpura, Zilā Murshidābād, Bābu Jagannāthaprasāda Gupta. Appearance, old. Prose. Correct.

Sūryānurvādīnī.—A commentary on Mayura Bhaṭṭa's hymn to Sūrya in a hundred stanzas. By Vallabha.

Beginning. नला वागीश्वरी देवी बालानां बोधसिद्धये ।

सूर्यानुवादिनी टीका वल्लभेन विरचते ॥

जम्भारानीति । भूयासुः । भवेयुः । के किरणाः । कस्यै विभूत्यै । इत्यादि ।

End. ईदमगुणविशिष्टः स निर्णीयते । कैरपि पण्डितैरपि स दशशताभीषुरभ्यर्च्यते ।
 दिशतु । इति ।

Colophon. इति श्रीपण्डितवल्लभेन विरचिता सूर्यानुवादिनी सूर्यशतकटीका समाप्ता ।

विषयः । सूर्यभट्टकृतसूर्यशतकस्य व्याख्यानं ।

No. 1730. बुधरञ्जनी ।

Substance, country-made yellow paper, 13 × 5 inches. Folia, 35. Lines, 6 on a page. Extent, 841 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Nashipura, Zilá Murshidábád, Bábu Jagannáthprasáda Gupta. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Budharañjaní.—Annotations on the difficult passages in the 10th book of the Bhágavata Purána. By Vasudeva. The work is not commonly known.

Beginning. नला छणपदद्वन्द्वं वासुदेवेन युजतः ।

क्रियते दशमस्कन्धटीकेयं बुधरञ्जनी ॥

छण्णावतारचरितववणास्तनिर्मितः ।

उक्तानुवादेनौत्सुकाद्राजा शृच्छति तत् पुनः ॥

यद्यपि नवमस्कन्धे सूर्यवंशवर्णनानन्तरं सोमवंशवर्णनं, तथापि सोमवंशे श्रीछण्णावतारात् तस्य प्रधानत्वात् प्रथमत उपन्यासः । अन्वर्धितत्वात् प्राग्भावो वेति । उत्तरवंशानामिति पाठे सूर्यवंश्याः पूर्वाः सोमवंश्याश्च उत्तराः । तथा च सूर्यवंश्यानां श्रीरामाद्यवताराणां चरितं कथितं सोमवंश्यानां कथयेति । यदोः स्वधर्मशीलस्य यदोश्च धर्मशीलस्य इति पाठः । तवांशेनावतीर्णस्य विष्णोर्दीर्घ्याणि शंसनः । ननु छण्णसु भगवान् स्वयमित्युक्तत्वात् कथमंशेनेति सङ्गच्छते । अथ स्वामी, प्रतीत्यभिप्रायेणेति । केचित् प्रतीतिः ख्यातिः । पुराणान्तरेषु अंशावतारववणात् । परीक्षितः प्रतीत्यभिप्रायेणेत्यर्थः । तथा च शैलकं प्रति सूतस्य कथनं । छण्णसु भगवान् स्वयं । न तु परीक्षितं प्रति शुकस्य वचनं । तत्र । प्रथमस्कन्धावधि शुकमुखात् परीक्षितववणात् । अथ गुरुवः । हे अंशेन प्रधान इति शुकमन्मोहनं । इत्यादि ।

End.

स्वामी तु अस्तत्वे हेतुः । गदाभूतः पीतशेषं । तथा च जन्मकाले श्रीछण्णेन पीतमिति भावः । तथा च वासनपुराणे । माहापि बालकं सुप्तं पर्यङ्के स्नानपायिनं । इति ववणात् ।

Colophon. इति एकाशीनितमोऽध्यायः ।

विषयः । श्रीमद्भागवतदशमस्कन्धस्य विषमस्कन्धलीयव्याख्यानं ।

No. 1731. प्रपञ्चामृतं वा रामानुजचरित्रं ।

Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 290. Lines, 7 on a page. Extent, 5,752 ślokaś. Character, Nāgara. Date, Sm. 1861. Place of deposit, Jāpharagañja Baḍa Akhḍā, Zila Murshidābād, Gopāladāśa Mahanta. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Prapannāmṛta alias *Rāmānuja-charitra*. A legendary life of Rāmānuja, the great Bhakta reformer, and founder of the dualistic school of the Vedantists. The name of the author of the work is not apparent, nor have I any means of making a guess as to his age. The work extends to 90 chapters. It opens with a scene in Vaikuṇṭha where Hari, anxious to promote the translation of mankind to his favourite region, desires Phanirāja or Ananta to descend on earth as a saviour. The scene then changes to the village of Bhūtāpuri in the district of Tōṇḍila, three Yojanas to the west of the eastern sea. There lived a pious man of the name of Keśava of the Hārita family. He once celebrated a rite during a lunar eclipse, praying for a son. The prayer was granted. Ananta informed him in a dream that he would himself become the son of the devotee, and assume the name of Rāmānuja. In due course the son was born, and named Lakshmaṇa Ārya with the alternative name or title of Rāmānuja. On his 16th year, the boy was married to a maiden named Rakshākāmbā. Soon after this marriage he lost his father, and repaired to Kānchipur, where he placed himself under the tutelage of one Yādava, a renowned scholar.

While he was at Kānchipur, the daughter of the king was possessed by a Brāhman devil, whom none could drive away. Yādava, with his pupils, went to see her, and on her being touched by the feet of Rāmānuja, the devil departed. This pleased the king greatly, and he loaded the youth with rich presents. Soon after, his uncle (mother's sister's husband), Govinda came to the place to carry on a polemical disputation with Yādava. The uncle and the nephew took one side of the question mooted, and the teacher the other, and the result was a breach between them. The teacher also coveted the wealth of the pupil, and so the latter, by the advice of his uncle, went away to Prayāga. In the way, when passing through the Goṇḍa forest, he was very much overpowered by fear, when Hari, the lord of Hastigiri, and his consort Lakshmi, assumed the form of wild hunters, and advised him to go back to

Káncchipur. On his return he was reconciled to his teacher; but after a time he was induced to become the pupil of a Sannyásí named Yamuná Arya, who then dwelt at S'ráraṅga, and there he also contracted a friendship with one Purna Achárya.

On the death of Yamuná Arya, he returned to Káncchipur, and compiled his great work the *S'ribhāshya*, a commentary on the Vedánta Sūtras of Vyása. Here, on one occasion, his wife Rakshakámbá quarrelled with the wife of Purnáchárya, and Rámánuja, taking the side of his friend, sent his own wife away to her father's house. At the same time he himself became a Sannyásí of the Tridaṇḍí sect, and established a monastery (maṭha) at Káncchipur, and there he consecrated an image of Hastinátha. The people now gave him the title of 'Yatirája,' and his reputation spread far and wide.

On one occasion his former tutor Yádava came to see him, and, in the course of a long disputation, was so completely overcome, that he became a pupil of his pupil, and, forsaking the world, became a Tridaṇḍí under the name of Govindadása.

From this time forward Rámánuja was engaged principally in disputations with learned paṇḍits of Southern India who came to him for the purpose, and in making disciples. Among his antagonists there were a few Buddhists, but the bulk of them were S'ivites. The Chola king of S'ráraṅga was one of those whom he converted, and made one of his ardent supporters.

He devoted also much time to travelling, and the following are the places he is said to have visited, viz., Dvarká, Mathurá, S'álagrāma, S'áketa, Vadarikás'rama, the Naimisha forest, Vrindávāna, Sáradaṇḍī, Jagannátha, Chitrakúṭa and Delhi, (whence a Delhi princess is said to have gone away with him as his disciple, and in love with a pupil of his) and most of the leading towns of Southern India.

Rámánuja is said to have established 72 principal maṭhs, dedicating in each the image of his tutelary deity. Among these, the image established on the Yádava Hill, was the consequence of a dream, in which Vishṇu inspired him to put up a figure of Náráyaṇa. This image was consecrated on the 14th of the waxing moon in the month of Chaitra, of the S'aka year 1012 = 1090 A. D.

He lived to the age of 120 years, and died on the 10th of the waxing moon of Mágha. Most vexatiously however, the year of death, is not given.

The following are the works he is said to have written (1) *S'rībhāshya*, a commentary on the Vedānta Sūtras; (2), *Vedāntadīpa*, the essence of the Vedānta; (3), *Vedāntasāra*, the elements of the Vedānta; (4), *Vedārtha-sangraha* or the true meaning of the Vedas; (5), *Gītā-bhāshya*, a commentary on the Bhagavad Gītā; all these works are still in existence.

The concluding sections (76 to 90) of the work give brief notices of the immediate successors of the reformer, from which it would seem that the work was not written until 150 years after his death. The followers of Rāmānuja are known by the name of 'S'rī Sampradāyīs,' and their number is very large in the south.

It is to be regretted that the work, though very detailed, does not give the year of the pious Yati's birth or death; but the fact of his establishing an image of Nārāyaṇa in S'aka 1012, = A. D. 1090, about the close of his life, would suggest the idea that he lived all through the eleventh century. On this subject I quote the following from Wilson's account of the Vaishṇava.

"The *Smṛiti Kāla Taranga* places the date of Rāmānuja's appearance in S'aka—1049 or A. D. 1127. A note by Colonel Mackenzie on an inscription, given in the Asiatic Researches IX, 270, places the birth of Rāmānuja in A. D. 1008: various accounts, collected by Dr. Buchanan, make it 1010 and 1025 (Buchanan's Mysore 2, 80) and 1019 (ibid 3, 413). Inscriptions make him alive in 1128, (ibid) which would give him a life of more than a century: according to Col. Wilks, indeed (History of Mysore 1, 41, note and appendix), he was alive in 1183. The weight of authority seems to be in favour of the more recent date, and we may conclude that he was born about the end of the eleventh century, and that the first half of the twelfth century, was the period at which his fame, as a teacher, was established."

Beginning. श्रीमते रामानुजाय नमः ।

श्रीरङ्गराजपदपङ्कजराजहंसं रामानुजाय्यपदपङ्कजभङ्गराजं ।

श्रीशैलवंशकलशाम्बुधिपूर्णचन्द्रं श्रीरङ्गनाथगुरुसम्बद्धमाश्रयाम ॥

मिथ्यावादिमदान्धसिन्धुरमुधासंरम्भकुम्भस्थली-

निर्मोदोद्भवस्त्वत्तिमौक्तिकमणोः शुभीकतावस्थली ।

सत्तर्कस्फुरदत्युदघनखरो वेदान्तशैलान्वितः

श्रीरामानुजकेशरी विजयते प्रोदणविक्रीडितं ॥

काशिकान्वयसम्भूतं काश्यान्वयतमागरं ।
 वसिष्ठाचार्य्यतनयं रामानुजगुरुं भजे ॥
 नाधीतानि च शास्त्राणि न ह्यतं गुरुपूजनं ।
 वक्ष्यामि कथया विष्णोरनुगृह्णन्तु देशिकाः ॥
 इन्दिरारमणं देवमिभगैलनिवासिनं ।
 विवस्त्रलोठिसङ्काशं देवराजमहं भजे ॥
 कलि वैकुण्ठनगरं सर्वलोकेषु विभुतं । इत्यादि ।
 गोदा शठारिपरकालमुखादिमिथैर्नाथार्य्ययामुनयतीश्वरकूरनाथैः ।
 सार्धं जगत् कथयता कलिदोषजुष्टं स्वाधीनरत्ननिलया सकलं ररच ॥
 गादाचरितं सुमहद्विचित्रं समस्तसन्मङ्गलपूर्णपात्रं ।
 गृह्णन्ति ये भक्तियुताः पठन्ति सम्मङ्गलास्ते सततं भवेयुः ॥

End.

Colophon. इति श्रीप्रपद्मान्वये रामानुजचरिते भट्टाचार्य्यवेदान्तिधन्वादे गोदारत्नेश्वरकल्याणं
 नाम नवतितमोऽध्यायः । इति प्रपद्मान्वयं समाप्तं । संवत् १८६१ ।

विषयः । १ अध्याये,—एकदा वैकुण्ठसदने लक्ष्मा समपास्यमानस्य “केनोपायेन वैकुण्ठ-
 मिसान् जन्तून् नयाम्यहमिति” चिन्तयतो हरेः पुरतः समुपस्थितं फणिराजं
 समुद्दिश्य पुरा किल लोकसंरक्षणाय मया शङ्खचक्राद्यायुधानि विष्वक्मेनादयश्च
 प्रेरिताः, तदधुना भवानपि भूमाववतीर्य्य लोकान् रक्षितुमर्हतीति समादेशादि-
 कथनं ।

२ये अध्याये,—पूर्वमागरस्य पश्चिमतीरे योजनवयेण व्यवहिते तोष्ठीरमण्डले भूत-
 पुरीति नाम्ना प्रसिद्धा पुरी आसीत् । तत्र चारीतान्वयः केशवनामकः काश्चिद्
 भागवतोक्तमोऽनपत्यतया नितरां निर्व्विदमापन्नः प्रतिवसति स्म । अथैकदा सभा-
 र्य्याऽसौ चन्द्रप्रदणकाले भगवन्तमुद्दिश्य इष्टिं चकार । भगवानपि तथेव्यथा
 प्रसादमभ्युपगच्छन् “अहं ते पुत्रो भविष्यामीति सन्ने तमेवमब्रवीत् । अथ श्रेयोऽपि
 चैवशङ्कपदभ्यां तत्पुत्रत्वेनावतीर्णो रामानुज इति समाख्यामधिजगाम । ततो
 लक्ष्मणार्य्यापरनामधेयस्य रामानुजस्य अन्वान्यसंस्कारानन्तरं षोडशे वर्षे रत्नका-
 म्बया सह विवाहकथनं । अथ पितृमरणोत्तरं तस्य काशीपुरगमनपूर्व्वकं यादव-
 नामकस्य विद्वद्वरस्य समीपे शास्त्राध्ययनकथनञ्च ।

३ये अध्याये,—अथ काशीपुरेशकुमारीं ब्रह्मराक्षसोपद्रुतामुपलभ्य तदुपद्रवशान्त्यर्थं
 यादवस्य सह मिथ्यगणैस्तैश्च गमनमकृतार्थता च । अथ रामानुजस्य चरणस्पर्श-
 मात्रेण अस्ममितोऽयं ब्रह्मराक्षस इति विज्ञाय राजा तस्मै सुवर्णराशिं प्रददौ ।
 अस्मिन् समये रामानुजस्य मातृस्वस्रीयो गोविन्दाभिधानः काशीपुरे तेन सह मि-

विषयः । लिप्ता यादवस्य समीपे शास्त्रार्थं चिन्तयन् तस्मै । अथैकदा यादवेन सत्यज्ञाना-
दिश्रुतिवाक्यानि अपार्श्वतया व्याख्यातानीत्याकलय्य तेन रामानुजस्य विवादः
समजनि ।

४-६४ अध्याये,—अथासौ यादवः स्थानिकमनागच्छतोऽपि रामानुजस्य गुणोत्कर्ष-
मसहमानसप्रिधनेच्छया भूय एव तं मधुराक्षरेण वशीकृत्य स्वामीष्टसिद्धये शिष्यैः
पराशस्य च प्रयागमुद्दिश्य प्रचचाल । तत्र गोण्डारण्ये गोविन्दस्य उपदेशेन ततः
पलायितस्यापि तस्य असहायतया अत्यर्थं भीतस्य साहाय्यार्थं भगवान् हस्तिगिरि-
नाथो लक्ष्म्या सह व्याधमिदुनवेशेन तत्र आविर्बभूव । सोऽपि तदनुषङ्गे पुनः
काशीपुरं प्रत्याययौ । अस्मिन्नेव समये यामुनाचार्य्यभिषेयः कश्चित् सञ्जायी रङ्गनगरे
निवासनकरोत् । स हि सर्व्वसुलक्षणयुक्तं बालकमेकं प्राप्नुकासः सर्व्वेषु देशेषु
शिष्यान् प्रेरयामास । अथ ते रामानुजस्य प्रष्टन्मिमांसकलय्य तत् सर्व्वं गुरवे न्यवे-
दयन् । अचान्तरे गोविन्दोऽपि प्रयागात् प्रत्यागच्छन् कालहस्तिनगरे शिवमेकं
प्रतिष्ठाप्य तत्र उवास । अथ काशीपुरं प्रत्यागतोऽसौ यादवो रामानुजप्रभावाद्
भीत इव शिष्यमुखेन पुनरेव रामानुजेन सह सख्यं चकार ।

७-८२ अध्याये,—अथ यामुनाचार्य्यः रामानुजदिदृक्ष्यथा श्रीरङ्गात् काशीपुरं प्रति
प्रययौ । ततः कियद्दूरं गत्वा हस्तिगिरिं ददर्श । तत्र स्वशिष्येण काशीपूर्णं सह
मिलित्वा ततो निर्ज्जगाम । अचान्तरे हस्तिगिरिनाथं वरदाभिधानं द्रष्टुकामो
यादवो रामानुजादिभिः शिष्यैः सह तत्र समाययौ । काशीपूर्णं तद्दर्शनेन
ज्ञानन्दमासाद्य यामुनाय तेषां परिचयमदात् । अथ सोऽपि रामानुजसौन्दर्य्या-
ल्लसितं निपीय भूय एव श्रीरङ्गनगरं प्राप । एकदा रामानुजः तैल्लेन यादवस्य अश्व-
ज्जनं कुर्व्वन्नेव तत्कृतं 'कप्यास्य'मिति श्रुतेरपार्थं निश्चयं नितरां सन्नापमधिगम्य च
विचारपरजितेन तेन ततो बहिष्कारितो हस्तिगिरिं जगाम । तत्र च काशी-
पूर्णस्योपदेशवत् कैङ्कर्य्येण वरदारब्धनायां निरतो बभूव । अथ वृत्तान्तमिममुपश्रुत्य
यामुनाचार्य्यः निजनिर्मितां सौवावलीं समर्थ्य स्वान्तेवासिनं पूर्णाचार्य्यं तत्र
प्रेरयामास । तत्रैकदा वरदस्य पुरतः पथमानं तत्सौचमपूर्व्वमिति मत्वा गुम्फित-
मिदं केनेति जिज्ञासुः रामानुजः पूर्णाचार्य्येण तथा पथि सङ्गतेन महापूर्णं च
समं यामुनाचार्य्यदिदृक्ष्यथा रङ्गनगरमुद्दिश्य प्रचचाल । अथ यामुनाचार्य्योऽपि तत्-
प्रत्युद्गमनाय कावेरीतीरपर्य्यन्तमासाद्य तत्र देहत्यागेन स्वजनान् शोकसिन्धौ
निमज्जयाश्चकार । अचावसरे रामानुजोऽपि तत्रोपस्थाय गतजीवितं यामुनदेहं
पश्यन्नेव तस्य तदानीनानाङ्गुलिबन्धसङ्कोचकारणं स्वकर्मव्यवितर्कं श्रीमाध्वरचनादिकं
प्रतिज्ञाय तदसङ्कोचमापाद्य च पुनः काशीपुरं प्रत्याजगाम ।

विषयः । १०-१२ अध्याये,—रामानुजस्य काशीपूर्णस्य भोजनादिष्ठानवर्णनं । तदुपदेशेन रामानुजस्य पूर्णाचार्यदर्शनार्थं पुनरेव रङ्गनगरगमनं । अथ पूर्णाचार्येण पञ्चमंस्कारदीक्षितो रामानुजः सखीकेन तेन सह स्वगृहं प्राप्य ततो द्रविडगमादीन् अधीतवान् । एकदा कृपात् जलोत्तोलनकाले पूर्णाचार्यभार्याया सह रचकाम्बायाः कलहः समजायत । अत एव कारणान् भार्यासहायः पूर्णाचार्यः भूय एव रङ्गनगरं प्रतिशयौ । रामानुजोऽपि रचकाम्बायां वीतरागो बभूव । अथैकदा हस्तिगिरिनाथमध्यस्थं यन्तं रामानुजसम्युपेत्य कश्चिद् ब्राह्मणो बुभुक्षामात्मनो विज्ञापयन् “मद्गृहं गम्यतामिति” तेनानुज्ञातः तत्र गत्वा च रचकाम्बाया तिरस्त्रतोऽसौ पुनरेव तत्समीपमाजगाम । अथ विदितष्ठानेन रामानुजेन “भो विप्र त्वमिदं रोचनारक्षितं वसनं लेख्यदाय भूय एव तत्पुरतो गच्छ, कथयस्व चैवं तव पिष्टगृहे विवाचमहेत्यवो भविष्यतीति” कथितो विप्रस्तथा चकार । रामानुजपत्नी तु तत् श्रुत्वा अत्यर्थमानन्दिता यजेन तं भोजयामास । अचान्तरे रामानुजोऽपि स्वगृहमागतः किमप्यजानन्निव पत्नीमुखात् सर्वं विज्ञाय तदुपायेन तां पिष्टवेषमनि प्रेरयाच्चकार ।

१३-१५ अध्याये,—अथ रामानुजो विगतसुहृत्तया गृहधनादिकं सर्वं विहाय हस्तिगिरिनाथस्य प्रसादमुपलभ्य च विदण्डादिपक्षणेन सञ्चामं चकार । अत एव काशीपूर्णेन सादरं गृहीतोऽसौ ‘यतिराज’ इति समाख्यानरमधिगम्य तत्र मठस्वामी बभूव । समयेऽस्मिन् रामानुजस्य भागिनेयो दाशरथिस्तथा अन्तन्महत्तमयः कूरनाथश्च हस्तिगिरिमासाय यतिराजस्य अन्तेवासिनौ बभूवतुः । अथैकदा यादवाचार्यः हस्तिगिरिनाथदर्शनार्थं रामानुजाश्रमं जगाम । तत्र हि शत्रुचक्राद्यङ्कितं रामानुजकलेवरं दृष्ट्वा तं प्रोवाच । भोः किमिदमवैदिकमनुतिष्ठसि कुतश्च त्वया निर्गुणं ब्रह्म सगुणतया प्लापितमित्यभिहितो यतिराजस्तदुत्तरदानाय कूरेभमादिदेश । सोऽपि श्रुत्यादिप्रमाणैः स्वपत्नं समर्थं यादवं पराजिग्ये । ततश्च काशीपूर्णस्य उपदेशान् यादवाचार्यः शरणत्वेन रामानुजं संश्रितवान् । स च तस्मै सञ्चामं दत्त्वा गोविन्ददास इति नाम्ना आजुहव । अथ गोविन्ददासो यतिवराभ्यनुज्ञया यतिधर्मसमुच्चयाख्यं धन्यं निर्माय वैष्णवं लोकं प्रशयौ ।

१६-२० अध्याये,—अथ रामानुजाचार्यपुत्रो वररङ्गो रामानुजानयनार्थं हस्तिगिरिं प्रजगाम । तत्र चाभिनयप्रदर्शनादिना सम्नोषिताद्वरदेवादभीष्टप्राप्तिपूर्वकं रामानुजं गृहीत्वा रङ्गनगरं प्रत्यागत्य च रङ्गेशाय तमुपदीचकार । अथ रङ्गनाथाद्विभूतिदयस्तत्राभपूर्वकं यतिराजस्तत्र अवस्थितिचक्रे । अचान्तरे रामानुजमातुलपुत्रस्य शैवधर्मरतस्य गोविन्दस्य वेङ्कटाद्रिवासिना श्रीशैलपूर्णनामधेयेन वैष्णव-

विषयः । यतिना सार्धं शाल्वाचार्योऽभूत् । तत्र पराजितस्य गोविन्दस्य सञ्चासपक्षपूर्वकं श्रीशैलपूर्णचरणायककथनं । अथ पूर्णाचार्योपदेशेन यतिराजस्य चरमतञ्ज-
जिज्ञासया गोष्ठीपुरमष्टादशकृत्यः गत्वापि गोष्ठीपूर्णाचार्यादभीष्टमलब्ध्वा परि-
तप्तस्य च तस्य गोष्ठीपूर्णादेशेन पुनस्तत्र गमनपूर्वकं मन्त्रार्थप्राप्तिकथनं ।

११-१२ अध्याये,—यथा गोष्ठीपूर्णेन निषिद्धोऽपि रामानुजः केषुचिन्नन्तं कथया-
मास । स श्रौतद्विज्ञाय तमाह्वय च प्रोवाच । भोः कथय गुरुद्वेष्टकरणस्य किं
फलं ? रामानुजः प्राह नरकगमनमिति । गोष्ठीपूर्णः पुनराह एवं ज्ञात्वा कथं
लया तदनुष्ठितं । यतिराजेनोक्तं,—

‘पतिये एक एवाहं नरके गुरुपातकात् । सर्वे गच्छन्तु भवतां कृपया परमं पदम्’ ॥
इति । निश्चयैतत् गोष्ठीपूर्णो नितरां प्रीतिमावहन् वर्षभरेण ‘मद्राघ’ इति तस्य
नामान्तरं विधाय व्याजहार,—अद्यारभ्य लोकोऽस्मिन् वैष्णवदर्शनमिदं रामानुजा-
र्यसिद्धान्तमिति स्थातं भविष्यतीति । अथ दाशरथिः यतिवरस्यादेशेन पूर्णाचार्य-
सुतायाः गृहकर्मकरणार्थं तस्याः अग्ररालयेऽवस्थानक्षकार । तत्रैकदा केनचित्
श्रुतिविरुद्धार्थकारिणा वैष्णवेन सह विचारे लब्धजयश्रीरसौ भूय एव रामानुजस्य
चरणावभ्युपेत्य वैष्णवदास इति नामान्तरं प्राप । अथ रामानुजपुत्रस्य सुन्दरवाचोः
मालाधरादीनादिप्रहणकथनं । तत्र मालाधरप्रमुखात् रामानुजेन शठकोपाचार्य-
कृतसहस्रगीतेर्यास्याणववणश्च ।

१४-१७ अध्याये,—रामानुजस्य गद्यवयरचनाकथनं । अथ रङ्गनाथसेवाद्रव्याप-
हारकाणां बन्धनक्षिप्तानां रामानुजनिधनार्थं तस्मै विषाददानं, तस्य च ततः
परिवाणादिकथनञ्च । अथैकदा यज्ञसूर्तिरिति श्रुतः कश्चिन्मायावादी कृतसञ्चासो-
ऽपि दिग्बिजयार्थं प्रवर्तमानः सह रामानुजेन शाल्वार्थं कर्तुमनाः रङ्गनगरमाज-
गाम । स हि अष्टादशदिनानि यावत् शाल्वार्थं कृत्वा रामानुजप्रभावेण विमुक्तो-
ऽसौ तच्छिष्यतां स्वीचकार । रामानुजोऽपि ब्रह्मनिर्गुणत्वादनिरसनमद्वैतवादा-
दिष्वङ्गनक्षोपदिष्टं तं भूय एव शिखास्त्रवादिकं ग्रन्थयामास । अपि च तस्मै
देवराज—देवमद्राघ-मद्राघेति नाम त्रयं प्रदाय सटोऽन्यस्मिन् तं स्वामिनं चकार ।
अथ तत्र पुण्याख्यनगरात् वैष्णवानामनन्ताचार्यादीनामागमनकथनं । ततो रामा-
नुजाग्रया देवराजो द्रविडभाषया ज्ञानसारप्रमेयसारेत्यभिधानं ग्रन्थद्वयं चकार ।
तथा तदाग्रया अनन्ताचार्यो वेङ्कटगिरिगमनपूर्वकं तत्र द्रव्यावनं विधाय वेङ्कटे-
शस्य रामानुज इति नामान्तरञ्च कृत्वा तत्र वासमकरोत् ।

१८-२० अध्याये,—अथ रामानुजः वेङ्कटाग्रिगमनपुरःसरं वेङ्कटेन समभ्यर्थं
दिशमुत्तरां गङ्गाकामस्तत्र पथिस्थितां देहलीनगरीं प्राप्य विविक्तमवन्दत ।

विषयः । ततोऽसौ अष्टसहस्रांशं ग्रामं प्राप्य वरदाचार्य्यश्रेष्ठनामानौ स्वश्रियो विदित-
प्रहृती चकार । अथ यतिराजः केनाप्यपराधेन यज्ञेशमुखसन्दर्शनमविधाय वरदस्य
गृहं प्रययौ । तत्र अनुपस्थितेऽपि तस्मिन् तद्गृहिण्याः भक्त्यतिशयदर्शनेन अत्यर्थं
सन्नोषमापन्नोऽसौ भोजनादिकं व्यधात् । समनन्तरं ततो हस्तिगिरिं प्राप्य काष्ठी-
पूर्णदिग्भिः सह साक्षात्कारं विधाय च कापिलतीर्थमुद्दिश्य प्रचचाल । तत्र
चोपस्थितोऽसौ कश्चित्कालमुवास । अथ तद्देशाधिपतिः विट्कलदेवो रामानुजस्य
शिष्यत्वमभ्युपगम्य तस्मै तोष्ठीरमण्डलादिग्राममुपजहार । अतश्च यतिवरस्य दृषा-
चल-रङ्गनगरादिदृष्टान्तकीर्तनं ।

२१-२२ अध्याये,—अथ यदा रामानुजेन बड्डेशोऽनुबोऽपि तन्मातुलपुत्रो गो-
विन्दो मार्चैश्च नाभ्यनन्दत, तदा तस्य सञ्ज्ञासाधनप्रवृत्तस्य दृष्टान्तकथनं । अथ
कूरेशमात्रसहायस्य रामानुजस्य शारदापीठमसनानन्तरं तत्रत्यान् पण्डितान् वि-
जित्य ततो बौधायनकृतप्रश्नस्य वृत्तिपुस्तकमादाय रङ्गनगरं प्रत्यागच्छतस्तस्य अनु-
गमिनः शारदापीठीयविवुधाः बलादेव तत्पुस्तकं सङ्गृह्य शारदापीठमध्ययुः ।
तदनेनात्यर्थं विषादमापन्नस्य रामानुजस्य पुरतः कूरेशेनोक्तं, भगवन्! मया
खलु रात्रिकालेषु तत् पुस्तकं तत्त्वतो दृष्टं, भवत्प्रपन्ना तत् सर्वमपि हृदये
लिखितमस्तीति । एतच्छ्रुत्वा रामानुजो बौधायनवृत्तिलिपिकरणाय तमादिदेश ।
समनन्तरं रामानुजो बौधायनमतानुसारेण श्रीभाष्यं, वेदान्तदीपं, वेदान्तसारं,
वेदार्थसङ्ग्रहं, गीताभाष्यं च रचयाञ्चकार । अथ बड्डभिः शिष्यैः परितृतस्य तस्य
शास्त्रार्थेन दिग्विजयार्थं प्रयाणवर्णनं । तत्र चोलमण्डल-पाण्ड्यमण्डल-कुडका-
नगरादिस्थितानां पण्डितमण्डलीनां विचारपराजितानां रामानुजसमीपात्
कैङ्कर्यधर्माप्रवृत्तकथनं । ततो रामानुजस्य कुरङ्गनगराधिपतिं दीक्षितं विधाय
केरलदेशमनकीर्तनं ।

२३-२६ अध्याये,—अथ रामानुजस्य द्वारका मथुरा-सालग्राम-साकेतनगर-वदरि-
कायम-नैमिवारण-दण्डावनादिगमनकथनं । अथासौ पुनरेव शारदापीठमाज-
गाम । तत्र वाग्देवी आविर्भूय 'कृप्यास्त्युतितात्यर्थं वदेति' स्वयमेव तं
प्रवृत्तं । अथ तत्कृतार्थश्रवणेन प्रसादमापन्ना देवी श्रीभाष्यं स्वशिरसि संस्थाप्य
सङ्गृह्य च पाणिभ्यां तत्पाणिग्रहणं भाष्यकार इति तन्नामकरणं विदधे । तत्र
भाष्यकारात् तत्रत्यानां पण्डितानां पराजयादिकथनं । अनन्तरं पुष्पेयतमसेव-
गतस्य तस्य प्रवृत्तसंगतगणविजयानन्तरं रामानुजाख्यं सर्वं निर्माय तत्र अयस्मान्-
कथनं । अथ स पाञ्चरात्रानुसारेण जगन्नाथस्य नित्यपूजादिकं कारयितुमनाः
तदर्थकानाञ्च तथा आदिदेश । तेऽपि तत्रासम्भूताः दृष्टान्तमिमं जगन्नाथाय

विषयः । निवेदयामासुः । अथ भगवान् रामानुजेन पूर्वं तथा सम्प्रार्थितोऽपि तं ततो निवर्तनाय अनुवरोध । यदा खलु स्थिरप्रतिज्ञोऽसौ स्वयवसायात् न निवृत्तो बभूव । तदा मिश्रायां निद्रितं तं योगमाधया पुष्पोत्तमलोचात् कूर्मलोचनं प्रेरया-
च्चकार । अथ प्रभातकाले विबुधोऽसौ कूर्मलोचनमिदमिति विज्ञाय विस्मयमागतः श्रीकूर्मनाथं समाराध्य तत्र कतिचित् दिनानि तस्थौ । ततस्तस्य मिन्हाचलादे-
वसंगवडाचलादिगमनकथनं । अथ तेन पुनरेव वेङ्कटाचलगमनपूर्वकं ततः शै-
वानां निर्व्यासनकरणकथनं ।

१०-१६ अध्याये,—कूरेणस्य सर्व्वेऽप्यपरित्यागानन्तरं स्त्रीमावसद्यास्य श्रीरङ्गनगरे नित्यवासकथनं । अथ तत्र रङ्गेणप्रसादात् पराशरव्यासयोरङ्गेण कूरेणस्य यमजौ-
पुत्राऽजायतां । प्रवृत्तिसिमासुपलभ्य रामानुजस्तद्गृहं गत्वा प्रथमस्य पराशर इति द्वितीयस्य च श्रीरामदेशिकः व्यासयेति तयोः नाम चक्रे अचावसरे गोविन्दस्यापि पुत्रो व्यजायत, रामानुजस्तु पराङ्गुश इति तन्नामकरणं विदधे । अथ रङ्गेणैव अपत्यनिर्व्विशेषतया प्रतिपालितस्य पराशरस्य विवाहादिकथनञ्च ।

१०-१६ अध्याये,—अथ रामानुजस्य छपया मयुरावास्तव्यस्य धनुर्दासस्य सह भार्य्या वैष्णवत्वमिदिवर्णनं । एकदा रङ्गेणरस्य प्रीत्यर्थं महान् उत्सव आसीत् । तत्र यतीश्वरः स्वयमेव धनुर्दासदाससालम्ब्य स्वयमेव महोत्सवं प्रदर्शय च पुनरा-
गमनसमये तेन सह स्वमन्दिरं प्रविवेश । अथ कुतोऽयं धनुर्दासः यतिपतिनैवं सम्मानित इति जिज्ञासूनां वैष्णवानां पुरतो यतिपतिना तस्य तत्पत्न्याः हेमाङ्गना-
याश्च गुणलतोत्कर्षप्रकटनकथनं । अथ गोष्ठीपुरेणः सूकाय निजगुरुविपक्षं प्रदर्शय तस्मै मोक्षोपायं कथयामासेति वृत्तान्तकीर्तनं । चोलादेशाधिपतेः क्रिमिकण्डस्य उत्पत्त्यादिकथनञ्च ।

११-१८ अध्याये,—क्रिमिकण्डस्य चिवकूटराज्यशासनकथनं । शैवधर्मोपेक्षत्वेन त-
त्कालेखनप्रचारादिकथनं । अथ क्रिमिकण्डस्य प्रार्थनया तद्राज्यमुद्दिश्य पश्चिमा-
शामिमुखं प्रचलितस्य रामानुजस्य बाधकताञ्चनामङ्गीकृत्य चेलाचलाम्बाष्टरगमन-
कथनं । तदनुपपत्तेः च चेलाचलाम्बाभर्तुः पञ्चसंस्कारप्राप्तिवर्णनं । रामानुजात्
दोषानां पराजयवर्णनं । अथ भक्तनगरे सार्धं शिष्यसङ्गेन निवसतस्तस्य स्वप्रदर्शना-
नन्तरं भगवन्मूर्तौद्धरणार्थं यादवाचलगमनकथनं । १०१२ शकाब्दे चवशस्त-
चतुर्दश्यां रामानुजलव नारायणप्रतिमां प्रतिष्ठापितवान् । अथ रामप्रियनामकस्य
नारायणविम्बस्य दिक्षीशभवने अवस्थितिकथनं । अथ विदितैतद्दृष्टान्तां रामा-
नुजो दिक्षीशं अभ्युपेत्य तदनुमोदनेन रामप्रियस्य 'सम्यत्सुत' इति नामान्तरं
ररच । अनन्तरं दिक्षीशमृष्ट्वा त्, रामप्रियस्य आनयनकाले दिक्षीशतनयापि राम-

विषयः । प्रियविरहमसहमाना तेन सद्यः यादवाचलमाजगाम । अथ तत्र रामप्रियैक्यं गतायासस्या अर्चारूपेण अवस्थानादिकथनं । अत्रान्तरे दृष्टान्तमिममद्भुतं निश्चयं कवीरनामकस्य कस्यचित् यवनसाधोः तत्र गमनपूर्वकं द्रुतमोक्षोपायस्य च पुरुषोत्तमस्यैवगमनानन्तरं कुङ्कुररूपधरस्य भगवतः प्रसादभोजनात् मुक्तिप्राप्तिकथनञ्च । अधुना यादवाचलस्य 'यतिशेष' इति नामकरणकथनं ।

४६-५६ अध्याये,—अथ क्रूरशक्तवैष्णवस्थानविनाशविवरणकथनं । तिल्यगेविन्द-राजप्रतिष्ठाविवरणं । अथ अम्बीभूतस्य क्रूरशस्य रामानुजोपदेशात् भगवत्सुवनेन पुनश्चतुःप्राप्तिकथनं । विष्णुचित्तमुतायाः गोदायाः रामानुजादभीष्टप्राप्तिकथनं । श्रीरङ्गपत्तने निवसतो रामानुजस्य चतुःसप्ततिसङ्क्राणानां प्रधानशिष्याणां विवरण-कथनं । रामानुजाष्टोत्तरजातनामलोचकथनं । रामानुजशिष्यस्य आन्तरपूर्णस्य साक्षात्प्राप्तिकथनं । तदनन्तरं यथा अन्तार्थस्य दृष्टाचलावस्थितिकथनं । क्रूरशस्य शेषदशाकीर्तनं, रङ्गशक्तपथा परमपदप्राप्तिकथनञ्च । अथ रङ्गेश-वेङ्कटेश्वर-वरर-सुन्दर-वकुलाभरण-नाथमुनि-यामुनाचार्य-वररङ्गप्रभृतिप्रकाशितरामानुजवैभव-वर्णनं । शटकोपाचार्यस्य जन्मादिदृष्टान्तकीर्तनं । पूर्णाचार्यकृतरामानुजसाक्षात्-वर्णनञ्च ।

६०-६५ अध्याये,—कृष्णपामाधिपस्य बालसामिनः विवरणं । अथैकदा कावेरी-तीरे वैष्णवानां मत्स्यी गोष्ठी बभूव । तत्र मोक्षमार्गोपदेशप्रसङ्गेन रामानुज-साक्षात्प्राप्तिकथनं । नारायणपुरवासिनो 'मासमद्र' इति विश्रुतस्य वैष्णवस्य विव-रणकथनं । यथा सङ्क्रांतीतिष्वपि भगवदन्तरेषु शृङ्गि-राम-कृष्णानां प्राधान्यं, तथा अष्टोत्तरशतेष्वपि दिव्यदेशेषु श्रीरङ्गनगः, वेङ्कटगिरिः, हलिगिरिः, यादव-गिरिः इति चत्वारो मुख्याः बभूवुरिति वचनमाकर्ण्य शृङ्गिदादीनां प्राधान्ये कारण-जिज्ञासूनां पुरतो रामानुजेन तत्तन्निदानकथनं । एवं व्यास-पराशर-शुक्र-शैलकादीनां प्राधान्ये कारणनिरूपणं । तथा वेदानामर्थानाहृत्य शटकोपाचार्यः द्राविडभाषया ग्रन्थांशकारेतिदृष्टान्तकीर्तनं ।

६६-७५ अध्याये,—सर्वेभ्यः आचार्येभ्यो रामानुजस्य प्राधान्यकीर्तनं । आचार्य-शब्दनिर्वचनादिकं । प्रपन्नगायत्रीकथनादिकं । रामानुजस्य १२० विंशत्युत्तरशत-वर्षजीवितकालनिरूपणं । अथ रामानुजः स्वजनान् चिरविरहविधुरान् कर्तु-मनाः तानाहृत्य भगवत्कैङ्कर्यमेव मोक्षोपाय इति उपदिदेश । आदिदेश च तेषां कर्तव्याकर्तव्यनिर्णयपुरःसरं सम्यग्गुणान् । अथ ते तदनन्तरं भूतनगरे तदर्चा-प्रतिष्ठां विदधिर । अथ रामानुजः रङ्गशदास्यसाक्षात् पराशरमभिषिच्य साध-शुक्तदशम्यां परमं पदं प्राप । अतः परं दाशरथिः पूर्णाचार्यः गोविन्दः कुण्ड-

विषयः । चेति चत्वारः प्रधानकल्पा आसन् । गोविन्दस्य परलोककथनं । पराशरकृतमाया-
वादिपराजयकथनं । माधवदासस्य दत्तान्तकथनं । स हि सप्तप्रणामभाष्यं विष्णु-
पूजाक्रमं, 'अष्टलोक', श्रीमत्पुति, रत्नकोषश्चेति ग्रन्थपञ्चकं कृतवान् । पूर्वाचार्याणां
द्रविडभाषया ग्रन्थरचनाकारणकथनं । तत्र अगस्त्यविश्वकर्माणोरन्योन्यं शापदान-
दत्तान्तकीर्तनं । श्रीवैष्णवस्य द्राविडसंन्यायपठनावश्यकताकथनं । सङ्क्षेपेण पूर्वा-
चार्याणां चरितकीर्तनमुखेन लक्ष्म्याः द्रविडेण गोदारूपेण अवतारकथनं ।
७६-९० अध्याये,—अथ कासारानीनां जन्मकथनं । तेषां देहलीनगरे भगव-
द्दर्शनदत्तान्तकथनं । भक्तिसारस्य जन्मादिकथनं । फणिकृष्णस्य जन्मादिकथनं ।
भक्तिसारस्य द्रविडभाषया ग्रन्थप्रणयनकथनं । तत्र भगवता भक्तिसाराय सङ्क्षेप-
तत्त्वोपदेशदानकथनं । भक्तिसारात् रत्नस्य पराजयकथनं । भक्त्यैभवातिशय-
वर्णनं । कुलशेखरस्य जन्मादिकथनं । तत्र तत्त्वतश्चैरामप्रत्यक्षीकरणादिदत्तान्त-
कीर्तनं । भट्टनाथस्य जन्मादिकथनं । पराशराजस्य जन्मादिविवरणकथनमुखेन
तत्त्वभाषां विष्णुतत्त्वनिर्ूपणदत्तान्तकीर्तनञ्च ॥

No. 1732. आनन्दलहरीटीका ।

Substance, country-made paper, 10 × 4½ inches. Folia, 78. Lines, 8
on a page. Extent, 1,463 s'lokas. Character, Nāgara. Date, SM. 1836.
Place of deposit, Lālgolā, Zilā Murshidābād. Kālicharṇa Upādhyāya. Ap-
pearance, fresh. Prose. Correct.

Anandalahari-ṭīkā. A commentary on S'aṅkara Āchārya's hymn to
S'iva. By Narasīṅha. The great peculiarity of this commentary is, that
it explains the text in two different ways; in one way proving that it
is a hymn in praise of Bhavānī, and in another way making Viṣṇu
the subject of its praise. Ordinarily the text is understood to have
been written in honour of S'iva.

Beginning. बारंवारमुदारसस्मितमुखः शिखोपरिस्थापितं
हारं हारमुद्रुखले परिगतो दैयङ्गवीनं हटान् ।
आयान्तीं पुरतो विलोक्य जननीमादाय यष्टिं करे
ध्रुवं ध्रुवमिह प्रकाशितमयं पायात् समायार्भकः ॥

कञ्जारोत्पलकैरवाम्बुजदल + + न्दसम्पन्नरीः

कोदण्डं करपङ्कजेन दधतीं पुण्ड्रेक्षु + + द्धवं ।

सौवर्णाङ्कुशपाशपाणिमयणामारक्तवस्त्राढता-

माताशाम्बुजसंस्थितां विनयनां चन्द्रार्जं चूडां भजे ॥

प्रणम्य शङ्कराचार्यचरणाम्बुजद्वयं ।

आनन्दलक्षरीशोचं विष्णुपद्मेऽपि लक्षयेत् ॥

तत्र भवानीपले,—ननु हरिहरविरिञ्चादिदेवहृन्दमपास्य किमिति कात्यायनी-

स्तुतेराचरणमिति शिष्याशङ्कामपनिनीयुराह । शिवः शक्त्येति ।

End.

जननीति सम्बोधनं वा । १०९ ।

अथास्त्रदीयमवलोक्य ततोऽपि सम्यगर्थान्तरं समधिगम्य न निन्द्यमेतत् ।

अत्यन्तदुर्गमतरे पयि सचरन्तः स्त्राध्या भवन्ति कवयः पुरतः प्रयाताः ॥

भेदो न ते जननि चालि जनार्दनेन वैकुण्ठनाथपरतापि छताच तेन ।

मातर्भवानि करवाणि ततोऽव काकुं माकुण्डितोऽस्तु मयि ते करुणाकटाक्षः ॥

Colophon. इति श्रीनरसिंहविरचिता आनन्दलक्षरीटीका समाप्ता । श्रीरत्नु ।

संवत् १८२६ । फाल्गुणे ।

विषयः । शङ्कराचार्यछतानन्दलक्षर्या भवानीपले विष्णुपद्मे च व्याख्यानं ।

No. 1733. पदार्थादर्शः ।

Substance, country-made paper, 12½ × 4 inches. Folia, 142. Lines, 8 on a page. Extent, 5,781 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Teghora, Post Lālgolā, Zilā Murshidābād. Devadatta Trevedī. Appearance, old. Prose. Correct.

Padārthādarśa. A commentary on the Sarādā-tilaka,—a Tantra. By Rāghava Bhaṭṭa. The Tantra is in great repute in the North-Western Provinces, and appealed to as an authority of great weight, though it forms not one of the 64 original Tantras.

Beginning. श्रीकण्ठं निजताण्डवप्रवल्गताप्रोद्दामसोदोदयं

पश्यन्त्याः कुतुकाद्भुतप्रियतया सञ्ज्ञातभावं मुञ्चः ।

मन्दान्दोलितदुग्धसिम्बलक्षरीलीलालसं लोचणं

प्राप्तालोकनमातनोतु + + + भूतिं भवान्याः शुभं ॥

संसेवनीयस्त्रयिभिः सनकादिमुष्णैर्योगैरगम्यमविनश्वरमादिभूतं ।
 संसारलुन्निगमसारविचारसारं सौरं सद्यो मननि से मुदनादधातु ॥
 भद्राय भवतां भूयां भारती भक्तिभाविता ।
 स्मृतेरुच्छ्रिते यस्या वाग्विलासोऽतिदुर्लभः ॥
 शारदातिलके तन्त्रे गुरुणामुपदेशतः ।
 पदार्थादर्शटीकेयं राघवेण विरच्यते ॥
 सम्प्रदायागतं किञ्चिद् भणितमगमस्यतं ।
 यदुक्तमत्र तत् सन्तो विचारयितुमर्हथ ॥
 अथेश्वरः सर्व्या अपि श्रुतीः भवपाशवदानां खर्गाय मुक्तये च समुपदिशति स्म ।
 अन्येषां स्मृतिशास्त्रादीनां तन्मूलकत्वेन तदर्थप्रतिपादकत्वेन च प्रामाण्यमिति
 सुप्रसिद्धतरं ॥ इत्यादि ।

End.

मङ्गलादीनि मङ्गलमध्यानि मङ्गलान्तानि च शास्त्राणि प्रथम्ये वीरपुरुषकाणि
 भवन्ति आधुन्यायपुरुषकाणि चेति भगवत्पञ्चलिवचनात् । सद्धनीयां गिरं पूज-
 नीयां गिरम् ।

Colophon. इति श्रीराघवभट्टविरचिता पदार्थादर्शटीका सम्पूर्णा । शुभम् ।

विषयः । लक्ष्मणदेशिकेन्द्रकृतशारदातिलकव्याख्यानं ।

No. 1734. तीर्थकौमुदी ।

Substance, country-made paper, 18 x 3½ inches. Folia, 148. Lines, 7 on a page. Extent, 4,244 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Teghora, Post Lálgoli, Zilá Murshidábád. Devadatta Trivedi. Appearance, very old. Prose and verse. Correct.

Tírtha-kaumudí. A dissertation on sacred places of pilgrimage. By S'risiddhántavágís'a Bhaṭṭáchárya. The work opens with a thesis on tírthas or sacred pools, how they attain their sanctity, and the reasons why they should be visited. Then follows a disquisition on the question, Who derives the benefit of visiting tírthas? Rules are then given regarding the duties to be observed when starting on a pilgrimage, what should be done, and what avoided in the way, the religious duties to be gone through at sacred pools, the importance of s'raddha and tarpana on such occasions, and what should be par-

ticularly avoided. Then come detailed notes on all the leading places of Hindu pilgrimage in India.

Beginning. गौरी हगलोकनचीनलज्जं सञ्जातनानाविधभावजातं ।

बन्दे विरोधस्मृतिभूतभीत्या पद्माननं पद्मशरप्रपद्यं ॥

सञ्चिन्तयामि सततं कमनीयमूर्तिं कान्ताः कथाः श्रुतिपथं सम ते विशन्तु ।

रम्यं + + + खलु नाम मदीयमौलौ मातर्भवानि करवाणि पदारविन्दे ॥

पुराणस्मृतितन्त्राणि विलोक्य बडभङ्गुहान् ।

नत्वा गणेशं वागीशस्मृतुते तीर्थकौमुदीं ॥

अथ तीर्थाणि । गावडें । स्मृत उपवाच । सर्वतीर्थाणि वक्ष्यामि गङ्गां तीर्थोत्त-

मोत्तमां । इत्यादि ।

End.

अथ त्यजन्ति ये प्राणान् जलाग्निस्त्रल्लगोचरे ।

तेऽपि स्वर्गमयाप्यादौ + + + चित्तमर्हन्ति ॥

सम्मानं विविधं धनञ्च लभते यः कामरूपेश्वराद्

यः स्वान्ते + + + नितान्तममले नारायणं कारणं ।

यस्योर्ध्वीकविता निशर्गमधुरा सत्कर्तृभौ गिरे-

वागीशस्य मनोरमा छतिरियं तस्मात्सु सत्प्रीतये ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायभट्टाचार्य्यश्रीसिद्धान्तवागीशविरचिता तीर्थकौमुदी समाप्ता ।

विषयः ।

तीर्थनिरूपणं । तीर्थफलभागिनिरूपणं । तीर्थेषु वर्जनीयकथनं । गङ्गागर्भनिरूपणं । विशेषयाचाफलकीर्तनं । तीर्थयात्राविधिकथनं । यात्रादिने नान्दीश्राद्ध-

विधानं । तद्दिने पार्व्येश्राद्धं कर्तव्यमिति व्यवस्थापकानां शणेश्वरमिश्रविद्यापत्यु-

पाध्यायवाचस्पतिमिश्राणां मतद्रूपणञ्च । तीर्थयात्रायां कर्तव्यानि । तत्र निषि-

द्धानि च । तीर्थस्नानविधिकथनं । तर्पणनिरूपणं । तत्र तिथिविशेषे ग्रहणादौ

च गङ्गादिस्नानविधानकथनं । प्रयोगादिकथनञ्च । अर्जोदयादिशेखरलक्षणं ।

नीलीरक्तादिवस्त्रपरित्यागकर्तव्यताविधानं । तीर्थश्राद्धविधानं । तीर्थे उपवाच-

विधिकथनं । मुण्डनविधानकथनञ्च । तीर्थयात्रोत्तरं तत्र प्रवेशविधिकथनं ।

साधारणतः सकलतीर्थविधिकथनं । कामरूपतीर्थमाहात्म्यकथनं । कामरूप-

निर्णयः । तत्र यात्राप्रयोगकथनञ्च । कामरूपवायव्यभागतीर्थविधिः । एवं नैर्ऋ-

तोत्तरादिभागस्त्रतीर्थविधानकीर्तनं । तत्र तत्र मयादितीर्थविधानकथनञ्च ।

No. 1735. प्रायश्चित्तेन्दुशेखरः ।

Substance, country-made paper, $9\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 92. Lines, 8 on a page. Extent, 1,876 ślokaś. Character, Nāgara. Date, Sm. 1838. Place of deposit, Lālgolā, Zilā Murshidābad. Kālicharana Upādhyāya. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Prāyas'chittendū s'ekhara. An epitome of all the offences for which expiations have been ordained in the Smṛitis, and the nature and mode of performance of those expiations. By Nāgojī Bhaṭṭa, son of Śīva Bhaṭṭa by Satī Devī. The author was a distinguished grammarian, and author of a great number of works on grammar and law, besides several commentaries. The offences noticed are all domestic and civil, and not religious arising from omission or flaws in the performance of Vedic rites. The work is one of a series of texts on the Smṛiti.

Beginning. नत्वा सती शिवं दुष्टं भारती पितरौ तथा ।

नामोजीः कुरुते रम्यं प्रायश्चित्तेन्दुशेखरं ॥

तव प्रायश्चित्तलक्षणं । यद् यथाविधनुष्ठानादुपचितमशुभं नाशयत्येव तत् प्रायश्चित्तं ।

End. गङ्गास्नानविष्णुस्मरण-तन्नामजपादिकं सर्वपापप्रायश्चित्तमिति सर्व्वेष्टसिद्धिः ॥

Colophon. इति शिवभट्टकृतसतीशभंजननामोजीभट्टकृतप्रायश्चित्तेन्दुशेखरः समाप्तः ।
संवत् १८३८ ।

विषयः । प्रायश्चित्तस्वरूपविचारः । संवत्सरं प्रायश्चित्ताकरणे व्यवस्थाकथनं । प्रायश्चित्तं यथोक्तमेव वाच्यं स्नेहलोभादिना अनुग्रहकरणे प्रत्यवाय इति निरूपणादिकं । कामतः प्रायश्चित्तादिभेदकथनं । जातिभ्रंशकरपापनिरूपणं । महापातकोपपातकादिनिरूपणं । सुरापानतुल्यपातित्यजनकक्रियानिरूपणं । एवं स्वर्णस्तेयादितुल्यपातकादिनिरूपणस्य । ज्ञानतो ब्रह्महत्यादिकर्मविपाककीर्तनं । छच्छादिव्रतलक्षणं । दशविधनियमकीर्तनं । प्रायश्चित्तपूर्व्वारहृत्यं । अनुतापादिविधानं । सर्व्वपापप्रायश्चित्तकथनं । अभ्यासे प्रायश्चित्तविधिकीर्तनं । गोवधप्रायश्चित्तकथनं । नीलीरञ्जितवसनधारणादौ प्रायश्चित्तं । रजस्वलादिगमने दिनभेदेन प्रायश्चित्तभेदनिरूपणं । गर्भधानादिचूडाकरणान्तर्गत्कारे दिवास्नानग्रहणीदर्शनादौ प्रायश्चित्तकथनं । निषिद्धकाष्ठेन दन्तधावने प्रायश्चित्तकथनं । गृहीतव्रतस्य प्रमादादिना भङ्गे प्रायश्चित्तकथनं । विप्रस्य शूद्रादिदृष्ट्या धनार्ज्जने प्रायश्चित्तं । शूद्रस्य द्विजदत्ता-

विषयः । वलम्बने प्रायश्चित्तं । देवागारशिलादिना स्मृत्युत्कर्षणे प्रायश्चित्तं । निषिद्धदिने दन्तधावने प्रायश्चित्तं । विवाहात् पूर्वं कन्याया रजोदर्शने प्रायश्चित्तं । सुराग्राह-
सुरापानादौ प्रायश्चित्तं । नित्यस्नानमलत्वा भोजनादौ प्रायश्चित्तं । भार्याया सेवरा-
दिना वा सार्धं भोजने प्रायश्चित्तं । पूर्वदिनभुक्त्य वसने प्रायश्चित्तं । गोमांसादि-
भक्षणे प्रायश्चित्तं । पलाणुभक्षणादौ प्रायश्चित्तं । भोजनानन्तरं विट्स्पर्शादौ प्राय-
श्चित्तं । रजककर्षकारादीनामुच्छिष्टस्पर्शे प्रायश्चित्तं । उच्छिष्टभोजनादौ प्रायश्चित्तं ।
कुष्ठिकुनप्यादिस्पृष्टान्नभोजने प्रायश्चित्तं । यज्ञोपवीतच्छेदनादौ प्रायश्चित्तं । काष्ठ-
वत्तादिना शीनशूद्रस्पर्शे प्रायश्चित्तं । चण्डालादिदर्शने प्रायश्चित्तं । चण्डालस्पर्श-
प्रवेगे प्रायश्चित्तं । चण्डालादिमाण्डसंस्पृष्टान्पानादौ प्रायश्चित्तं । सत्तिका-केशादि-
द्रुषितान्नभोजने प्रायश्चित्तं । विडाल-काकाशुभवाद्युच्छिष्टभोजने प्रायश्चित्तं । आपदि
विप्रस्य शूद्रस्पर्शभोजने प्रायश्चित्तं । विष्णुनिवेदितभक्षणे प्रायश्चित्तं । शूद्रश्वानु-
गमनादौ प्रायश्चित्तं । आत्मघातकपुत्रेण प्रायश्चित्तं कर्तव्यमिति कथनं । उच्छिष्ट-
विप्रस्य अनुच्छिष्टशूद्रस्पर्शे प्रायश्चित्तं । उच्छिष्टस्य सूर्यादिदर्शने प्रायश्चित्तं ।
उच्छिष्ट-तैलाभ्यक्तादीनां मूत्रत्यागे प्रायश्चित्तं । रजसलानियमविधानं । जातिभ्रंश-
करपापानुष्ठाने प्रायश्चित्तं । अपात्राय कन्यादानप्रायश्चित्तं । गोवधादिप्रायश्चित्तं ।
रोधादिप्रायश्चित्तकथनञ्च । गोवधापवादः । ब्राह्मणलक्षणं । तत्र प्रायश्चित्तविधाना-
दिकं । स्त्रेयप्रायश्चित्तं । ऋणानपाकरणप्रायश्चित्तं । परिवेदनप्रायश्चित्तं । शतकाध्या-
पनप्रायश्चित्तं । परदारकरणे प्रायश्चित्तं । मनुष्यादिवधप्रायश्चित्तं । स्त्रादिवधप्राय-
श्चित्तं । दत्तच्छेदनप्रायश्चित्तं । कुक्षुरादिदर्शने प्रायश्चित्तकथनं । व्रतभङ्गादिप्रायश्चित्तं
मिव्याभिरुत्तने प्रायश्चित्तकथनं । पुत्रविक्रयप्रायश्चित्तं । अद्याव्ययाजनप्रायश्चित्तं ।
मातापितृपरित्यागे प्रायश्चित्तं । स्त्राध्यायपरित्यागप्रायश्चित्तं । निन्दितान्नभोजनादौ
प्रायश्चित्तं । उच्छिष्टाभक्ष्यभक्षणप्रायश्चित्तं । अशुचिद्रव्यस्पर्शे प्रायश्चित्तं । यवनाद्यन्न-
भोजनप्रायश्चित्तं । श्राद्धभोजनप्रायश्चित्तादिकथनं । जातसूतारोचान्नभोजनप्राय-
श्चित्तं । वशीकरणाभिचारादौ प्रायश्चित्तं । ब्रह्महत्यासुरापानादिमहापातकप्राय-
श्चित्तं । संसर्गप्रायश्चित्तकथनञ्च ।

No. 1736. शुद्धिविवेकः ।

Substance, country-made paper, 11½ x 5 inches. Folia, 35. Lines, 10 on a page. Extent, 786 ślokaś. Character, Nāgara. Date, SM. 1859. Place of deposit, Lālgolā, Zilā Murshidābād. Kālicharṇa Upādhyāya. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Suddhi-viveka. A treatise on impurity of the person arising from birth or death in one's family, or from causes confined to one's person. A Smṛiti compilation. By Rudradhara. The author wrote several other treatises under the generic nature of Viveka.

Beginning. चरतु दुरितजातं केशवस्यैकवाङ्मविपुलमलविलान्तः केशिनः सम्प्रविष्टः ।

अमुपवनमिवास्त्र प्राशितुं सम्प्रवृत्तः कुवलयदलनीलः पद्मशीर्षा मुजङ्गः ॥

चिरन्तनानेकनिबन्धसिद्धः सुसम्प्रदायानुगतः स्फुटार्थः ।

नत्वा हरिं रुद्रधरेण सम्यक् वितन्यते शुद्धिविवेक एषः ॥

सन्नेव रत्नाकरपारिजातमिताचराशरलतादयोऽन्ये ।

तथापि तबालसमानानां भवेत् प्रमोदाय मम प्रयासः ॥

शुद्धिस्तावदखिलविहितकर्माधिकारापादको धर्मविशेषः । इत्यादि ।

End.

अथ च समने एव प्रकरणे तत्तत्कार्यविशेषे एव अशौचाभावः, न सर्वकार्ये
अशौचाभाव इत्यवधातव्यम् ।

Colophon.

इति रुद्रधरकृतौ शुद्धिविवेके जननमरणयोः शुद्धिपरिच्छेदः । इति शुद्धि-
विवेकः सम्पूर्णः । संवत् २८५६ ।

विषयः ।

शुद्धिपदार्थनिरूपणं । अशौचस्वरूपनिरूपणं । सामान्यतयातुर्वर्णस्य अशौच-
निरूपणं । जननाशौचविधिः । यावज्जीवाशौचकथनं । बालाशौचविधानं ।
स्यशौचविधिः । गर्भसंवाद्यशौचविधिः । सत्युविशेषाशौचविधानं । सद्यःशौच-
विधिः । सपिण्डाद्यशौचविधिः । निर्हाराद्यशौचविधिः । अशौचाभावकथनं ।
अनशौचिनः ।

No. 1737. मार्तण्डवल्लभा ।

Substance, country-made paper, 11 × 5 inches. Folia, 120. Lines, 8 on a page. Extent, 2,842 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1847. Place of deposit, Lālgolā, Zilā Murshidābād, Paṇḍit Kālīcharana Upādhyāya. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Mārtaṇḍa-vallabhā. A commentary on his astronomical treatise called Muhūrta-mārtaṇḍa. By Nārāyaṇa, son of Ananta Agnihotri, grandson of Hari, great-grandson of Śrīkrishṇa, and great-great-grandson of Ananta of the Kaus'ika gotra, and an inhabitant of the town of Sārasanan, modern Sāran. The work was completed in the S'aka year 1484—A. D. 1549.

Beginning. मार्त्तण्डोऽवतु वाचं नः पादैर्जायतमोदरः ।

एतवदतनुः सेवोऽभीष्टदो विचलोचनः ॥

अर्थद्वयवाची । तव प्रथमं सूर्यपत्ने । मार्त्तण्डः श्रीसूर्यः नोऽस्माकं वाचमवतु
रचतु । किं लचणो मार्त्तण्डः । एतवदतनुः । एते मण्डले वञ्चा तनुः येन स
तथा । तथा च स्मृतौ इत्यादि ।

End.

अथैतदुपन्यसनीकरणार्थं बुधशायना । पूर्ववाक्यार्थमिति । सुगमं ।

आसीत् सारसणौरनामनगरे श्रीकौशिकस्यान्वये-

ऽनन्तो राजसभेऽपि पूज्यचरणो माध्यन्दिनयामणीः ।

श्रीकृष्णस्तनयः युतिस्मृतिविदामघरेष्वो हरि-

स्तपुषः युतिवित् तदात्मजवरोऽनन्ताग्रिचोप्री गुरुः ॥

तत्पुत्रस्तदनुग्रहात्तद्विषणो नारायणो + पर-

ग्रामे शिष्यगणेष्वपि निजकृतपन्थस्य टीकां स्फुटां ।

चक्रे + कृपया परोपकृतये शोधं दुर्लभं बुधै-

+ दत्तस्य विलोक्य धार्ष्ट्यासपि ते कुप्यन्ति नो सज्जनाः ॥

मुखनिधिपुत्रपार्थक्यासमाभिः समाभिः

१४८४ परिमितशककाले जातमार्त्तण्डटीकां ।

ल्लिखति पठति विप्रः सोऽव भूत्वा धरिण्यां

मुखनिधिपुत्रपार्थक्यासमानासमावान् ॥

Colophon. इति श्रीमदनन्ताग्रचातुर्मास्ययाजिपुत्रनारायणविरचिते मुङ्गलमार्त्तण्डे स्वकृत-
टीका मार्त्तण्डवज्रभा समाप्ता । संवत् १८४० ।

विषयः । निजकृतमुङ्गलमार्त्तण्डस्य व्याख्यानं ।

No. 1738. श्राद्धकाशिका ।

Substance, country-made paper, 11 × 4½ inches. Folia, 80. Lines, 7 on a page. Extent, 1,520 śloka. Character, Nāgara. Date, Sm. 1838. Place of deposit, Lālgolā, Zilā Murshidābād, Paṇḍit Kālīcharaṇa Upādhyāya. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

S'rāddha-kāśikā. A dissertation on the rite of S'rāddha according to the rules of Kātyāyana. By Kṛishṇa Miśra, son of Viṣṇu Miśra, grandson of Atisukha, and great-grandson of Nityānanda. The several ancestors named were great Smṛiti scholars and authors.

Beginning. यस्य प्रसादपयसा क्रतुपादपालं कात्यायनं मुनिवरं शिरसाऽभिवन्दे ।

विज्ञातः फलानि यजुषामिह याजकानां स्वर्गोद्भवानि विविधानि फलान्यजसं ॥

कर्कोपाख्य + + गभीरवचनैः सूत्रं यतोऽस्माद्भू-

दुर्बोधश्च ततो हलादुध इति व्याख्यां तथाप्यस्फुटां ।

भूयोऽपि प्रतिषेधकारिवचनैः स्मार्त्तमया कामिका

सूत्रस्योपरिसंशयौघतिमिरध्वंसाय तंतन्यते ॥

सूत्रार्थव्यञ्जकादाक्यैर्विशेषोक्तिप्रकाशनात् ।

अस्यान्वार्थमिदं नाम ग्रन्थस्य आदिकामिका ॥

नित्यानन्द इतीह याजकवरो जातस्तदीयः सुतः

स्मार्त्तं ग्रीा विशितक्रियोऽतिसुख इत्याख्यो जगत्पुत्रः ।

तत्पुत्रोऽप्यभवत् स्मृतौ सूचतुरः शास्त्रेभ्यधीतिः श्रुतौ

विष्णुमित्रं इमं निबन्धनकरात् कृष्णः कृती तत्सुतः ॥

अथ पूर्व्यां पौर्णमासीमुत्तरामुपवसेदित्यादिना श्रौतकर्माण्युपदिश्य । अथातो

गृह्यस्थालीपाकानामित्यादिना स्मार्त्तान्याख्याय अवशिष्टं आदिकर्म कर्तव्यमिति

सूत्रमारभते । अपरपक्षे आहं कुर्वीति ।

End. प्रत्यान्दिके निवृत्ते तु पञ्चान्नित्यं समाचरेत् ।

अनयोर्भिन्नतन्त्रत्वात् स्थालीपाकाग्निशेषवदिति ॥

Colophon. इति श्रीकृष्णमित्रविरचितायां आदिकामिकायां सूत्रवटौ एकोदिष्ट आहं समाप्तं ।

संवत् १८३८ ।

विषयः । कात्यायनप्रणीतगृह्यसूत्रीयआदिकप्रकरणस्य व्याख्यानं ।

No. 1739. हनुमन्नाटकं, वा महानाटकं ।

Substance, country-made paper, 11 × 4½ inches. Folia, 46. Lines, 12 on a page. Extent, 1,775 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1844. Place of deposit, Lālgolā, Zilā Murshidabād, Paṇḍit Kālīcharaṇa Upādhyāya. Appearance, fresh. Prose. Incorrect.

Hanumannāṭaka alias *Mahānāṭaka*. A drama on the exploits of Rāma. It is said that this work was originally composed by Hanumān, the monkey general of Rāma, and inscribed on slabs of stone; but Vālmīka, happening to read it, thought it too exquisite for human perusal, and, not without some apprehension lest it should supersede his own epos on the subject, caused the stones to be thrown into the sea. Thus the

work was lost for a long time. The stones, however, were recovered during the reign of Bhoja Rājā of Dhārā, and decyphered and restored by one of his court paṇḍits named Damodara Miśra. Its original name was not found out, and so it was called after its author's name. On account of its great excellence it was also called *Mahā-nāṭaka*, 'the Great Drama'. According to popular tradition, Kālidāsa of Bhoja's court was the restorer; but this is contradicted by the commentator. Some Bengali paṇḍits believe the restorer to have been one Madhuśūdana Miśra; two MSS., however, contradict that opinion.

Beginning. कस्मान्नानां निधानं कलिसलमयनं पावनं पावनानां

पाथेयं यन्मुमुक्षोः सपदि परपदप्राप्तये प्रस्थितस्य ।
 विश्रामस्थानमेकं कविवरवचसां जीवनं जीवनानां
 वीजं धर्माद्रुमस्य प्रभवतु भवतां भूतये रामनाम ॥
 पातु श्रीस्तनपत्रभङ्गमकरीमुद्राङ्कितोरःस्थलो
 देवः सर्वजगत्पतिर्भुवधूवज्राजचन्द्रोदयः ।
 क्रीडाक्रोडतनोर्नवेन्दुविशदे दंष्ट्राङ्कुरे यस्य भू-
 भानि स्य प्रलयाब्धिपल्लवलोत्पानैकमुत्पल्लवितः ॥
 यं श्रैवाः समुपासते शिव इति श्रद्धेति वेदान्तिना
 बौद्धा बुद्ध इति प्रमाणपटवः कर्तेति नैयायिकाः ।
 अर्चयन्त्यथ जैनशास्त्रनिरताः कर्तेति मीमांसकाः
 सोऽयं वो विदधातु वाञ्छितफलं वैलोक्षनाथो हरिः ॥
 आसीदुद्धतभूपतिप्रतिभटप्रोन्माथिविज्ञानिको
 भूपः पङ्क्तिरथो विभावसुकुलप्रख्यातकेतुर्वली ।
 कर्त्ता वर्ध्मरभूरभारतये भूरिशवाः पुत्रतां
 यस्य सांग्रमथो विधाय महितः पूर्णचतुर्धा विभुः ॥ इत्यादि ।

End. चतुर्दशभिरेवाङ्गैर्भवनानि चतुर्दश ।

श्रीमन्नानाटकं धत्ते केवलं यत्नं निर्धालं ॥

रचितमनिलपुत्रेणथ वाष्पकिनाभौ निश्चितमस्तबुद्ध्या प्राञ्जलानाटकं यत् ।
 सुमतिरूपतिभोजेनोद्धृतं तत् क्रमेण ग्रथितमवतु विश्वं मित्रदामोदरेण ॥

Colophon. इति श्रीमदनूमद्विरचिते मन्नानाटके श्रीरामविजयो नाम चतुर्दशोऽङ्कः ।

संवत् १८४४ ।

विषयः । रामचरित्रवर्णनं । (अष्टादशे तु मधुसूदनमित्रसङ्गृहीतं नाटकमिदं परं प्रच-

रति । अन्वयोः प्रतिपाद्यांशे एकत्वेऽपि पाठान्तराणि सुबह्वनि उपलभ्यन्ते, उप-
लभ्यन्ते च विभिन्नप्रकृतयो बहवः स्त्रोकाः । इति सुधीभिरवधेयम् ॥)

No. 1740. हनूमन्नाटकदीपिका ।

Substance, country-made paper, 11 × 4½ inches. Folia, 91. Lines, 6
on a page. Extent, 2,700 ślokaś. Character, Nāgara. Date, Sm. 1844.
Place of deposit, Lālgolā, Zila Murshidābād, Paṇḍit Kālicharaṇa Upā-
dhyāya. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Hanumannāṭaka-dīpikā. A commentary on the Hanumannāṭaka,
the work described under the last preceding No. By Mohanadāsa
Miśra.

Beginning. हृदये यत्प्रेरणया समुद्यतोऽहं विमूढतरबुद्धिः ।

तत्पदकमलं बन्दे गोकुलनाथस्य वेदादेः ॥

हनूमन्नाटकसागरशब्दाद्यां गाधतां ++ धत्वं ।

नेतुं कृतसाहसतां मम सुधियः ++ भवन्तु ॥

तावत् श्रीरामचन्द्रगुणचक्रबालवर्णनेऽङ्कुः कविः स्वाभीष्टदेशतानामानरिताभिः—
पूर्वां नान्दीमवतारयति,—कल्याणानामिति द्वादशपदेः । तदुक्तं नाटकाव-
तारे,—

अष्टाभिर्दशभिर्वापि नान्दी द्वादशभिः पदैः ।

आशीर्नमस्क्रिया वस्तुनिर्देशो वापि तन्मुखमिति ॥

End.

अथेयं कथा पूर्वमेवेदं ठक्कैर्गिरिशिलासुलिखितं, तत्तु वाष्मीकिना दृष्टं । तदे-
तस्य अतिमधुरत्वमाकलय्य ++ प्रचारभावशङ्कया हनूम ++ ++ त्वं समुद्रे
निधेहि । तथेति तेनाज्यै प्रापितं । ++ भग्नेन भोजनं बल ++ बद्धमिति ॥

साधुरकुलसमूतिः सिद्धचतुर्वैदिविख्यातः ।

तत्पुत्रेण मयासौ मोहनदासनाम्ना विहितः ॥

* * * * *

Colophon. इति श्रीमिश्रमोहनदासविरचितायां श्रीहनूमन्नाटकदीपिकायां चतुर्दशोऽङ्कः ।

शुभमस्तु । संवत् १८४४ ।

विषयः । दामोदरमिश्रसङ्गृहीतस्य महानाटकापराभिधानस्य हनूमन्नाटकस्य व्याख्यानं ।

No. 1741. स्कन्दपुराणीयशङ्करसंहिताया दक्षकाण्डे ।

Substance, country-made paper, 14 × 7 inches. Folia, 112. Lines, 8 on a page. Extent, 3,024 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Nasīpura, Zilā Murshidābād. Rājā Rāmachānd Siṅha. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Saṅkara Saṅhitā. An episode of the Skanda Purāṇa, giving an account of the history of S'aṅkara. The codex is limited to that portion of the work which refers to the dispute between S'aṅkara and his father-in-law Dakṣha, and its consequences. No complete codex of the S'aṅkara Saṅhitā has yet been met with, nor is it referred to in the Index to the Skanda Purāṇa given in the Nārada Purāṇa.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । ऋषय ऊचुः ।

दक्षाध्वरस्तथा प्रोक्तः पुरा सूत तपोधन ।
जयन्तायेन्द्रपुत्राय समानेन दृढस्यतिः ॥
प्रोक्तवानिति तं भूयो विस्तरादङ्गमर्हसि ।
तदेतेषां वचः कर्णे कृत्वा प्राह ऋषीश्वराः ॥
शृण्वन् ब्राह्मणाः सर्वे भवन्तो ब्रह्मवित्तमाः ।
सत्यलोके पुरा ब्रह्मा सर्व्वेदेवैस्तपोधनेः ॥
ऋषिभिर्दशभिः पुत्रैः प्रजापतिभिः +++ ।
दक्षोऽयं प्रथमस्तस्य पुत्रोऽयं ब्राह्मणेत्तमाः ॥
प्रणम्य पितरं मूर्ध्ना पप्रच्छ जगतां प्रभुं ।
भोः पितृज्ञातसर्व्वार्थं सर्व्ववेदार्थकोविद ॥
को वा मध्ये विभूतीनां वरिष्ठो जगतां प्रभुः ।
परिपूर्णः परं ज्योतिः सर्व्वज्ञापी सनातनः ॥
कर्ता सर्व्वस्य जगतः पालको हारकस्तथा ।
सर्व्वजीवेशु सर्व्वत्र साक्षिरूपेण संस्थितः ॥
इति तस्य वचः श्रुत्वा ब्रह्मा ध्यात्वा ++ हृदि ।
ज्ञानन्दाश्रुपरीताक्षो हर्षगद्गदवाक् क्षणं ॥ इत्यादि ।
विराजते महादेव्या नित्यं मुदितमानसः ।
अष्टस्यास्य वशिर्भागो रुद्रास्त्रिष्ठानि रक्षकाः ॥
यक्षक्षणे यत्प्रमाणमिदमण्डं सयोदितं ।
तत्क्षणेप्रमाणानि बह्वन्यहानि भूचुराः ॥

End.

Colophon. इत्यादिमहापुराणे स्कान्दे ब्रह्मरसंहितायां दक्षकाण्डे चत्वारिंशोऽध्यायः ।

दक्षकाण्डे समाप्तं ।

विषयः । १-४ अध्याये,—ब्रह्मणा सह दक्षस्य संवादेन जगत्कारणं ब्रह्मरेवेति कथनं । तस्य सर्व्वस्यापित्वादिनिरूपणं । जगता ब्रह्मात्मकत्वकथनं । शिवस्य पतित्वकथनपूर्व्वकं ब्रह्मादीनां सर्व्वेषां जीवानां पशुत्वकथनं । दक्षस्य मानससरोरसि शिवाराधनार्थं गमनादिकथनं । शिवाञ्जल्यवरेण दक्षेण पुरीनिर्माणादिदृष्टान्तकथनं । दक्षस्योपदेशेन तप्युवाणां सृष्ट्वमाप्नुमिच्छया मानससरोरवरे तपस्यतां तत्र सारदसमागमेन विवेकोदयात् मोक्षाभिलाषादिविवरणकथनं । तच्छ्रुत्वा दक्षेण पुनः शतपुत्रसृष्टिकरणादिदृष्टान्तकीर्तनं । अथ भूयोऽपि नारदोपदेशेन तेषु मुमुक्षुषा तपश्चरत्सु क्रुद्धेन दक्षेण पुत्रसृष्टिं विहाय चयोर्विशतिकन्यासृष्टिविवरणकथनं । वसिष्ठाविप्रमुखेभ्यः तासां सम्प्रदानकथनं । पुनः सप्तविंशतिकन्यासृष्टिसमर्जनपूर्व्वकं चन्द्रमसे सम्प्रदानकथनं । अथ कृत्तिकायां नितरामनुरक्ततया 'चयरोमी भवेति' दक्षभाष्यस्य चन्द्रस्य शिवाराधनादिदृष्टान्तकथनम् ।

५-९ अध्याये,—शिवशिवयोः संवादेन जगत्कारणादिकथनं । देवानां प्रार्थनया शिवस्योपदेशेन च देव्याः कन्यारूपायाः पद्मवने अवस्थानकथनं । दक्षेण कन्यात्वेन तद्गृहणादिविवरणकथनम् । पशुपतिं पतित्वेन प्राप्तुं दक्षमृचे स्त्रिया तपश्चरन्त्याः गौर्याः पुरतः दृढव्राह्मणरूपेण शिवस्य गमनरक्षस्त्ववर्णनादिकं । शिवशिवयोः विवाहोत्सववर्णनं । अकस्मादन्तर्हिते अन्धकरिषौ देव्याः पुनस्तपस्यादिकथनं । शिवसमागमवर्णनम् । एकदा दुष्टिज्जासातरौ ब्रह्मकासेन दक्षेण कैलासगिरिं समुपेत्य अन्तर्गृहप्रवेशकाले द्वारस्थैर्बार्य्यमाणेन शिवनिन्दनादिदृष्टान्तकथनं । ब्रह्मणे यज्ञानुष्ठानविवरणकथनं । तत्र नन्दिना सार्धं दक्षस्य विवादादिवर्णनम् ।

१०-१४ अध्याये,—दक्षतपश्चवर्णनं । तत्र शिवभक्तानामगमनमाकलय्य दक्षस्य चेष्टितादिकथनं । शिवनिन्दाकारिणा दक्षेण सार्धं दधीचेः संवादकथनं । तत्र शिवस्य परब्रह्मत्वादिकीर्तनं । रुद्रनामनिर्व्वचनविवरणकथनं । दक्षेण शिवचारित्र्यादेशपुरःसरं तत्र तत्र दोषारोपणादिकं । महादेवः कथं दिग्गम्भ इति कारणं । पुरा किल दासकवने तपस्यतां तपोधनानां मोक्षनाथ मोहिनीवेशधारिणा श्रीधरेण सादरसमर्थितो महादेवो भस्मकपालादिधारणेन विचित्रं योगिवेशमास्थाय तत्र प्रविवेश । अथ भिक्षां दातुं तत्त्वान्निधुमुपागतस्तपोधनकामिन्यः कामवाणस्य अप्रतिहतप्रभावतया तत्संभर्गात् सञ्जातगर्भाः पुत्रानजीजनन् । तदा तत्प्रवृत्तिमुपलभ्य जातक्रोदैस्त्वपस्त्रिभिः स्युञ्ज्ये इतुं महानेकः शादूःलः सृष्टजे

विषयः । स चागत एव भगवता निपातितश्चर्मभावेण तत्परिधेयतामधिजगाम । अथ ते भूयोऽपि परशुष्टगादीन् समत्याद्य तदन्तिकं प्रेरयामासुः । भगवानपि भूषणाय तान् स्वकरे दधारेति विवरणकथनञ्च ।

१५-२० अध्याये,—विषादलम्बवरेण गजासुरेण विप्रकृतानां देवानां दुरवस्था-
वर्णनं । विरूपाक्षेण तं निपात्य तच्चर्मधारणादिदृष्टान्तकथनं । विष्णुना चराच-
रूपेण क्षिरणाक्षं विनाशं तद्रुधिरधारया अत्यर्थं दृष्टेन चराचरमिदं दम्नाघातेन
बधाधे । अथ ब्रह्मादिभिः सम्प्रादितो महादेवः तां दंष्ट्रामुत्पाठ्य स्वकरे धारया-
मासेतिदृष्टान्तकथनं । शिवेन समुद्रमन्थनकाले मन्दराघातेन चक्षुःशृङ्गं कूर्मरूपस्य
दृष्टास्त्रिप्रहणादिविवरणकथनं । तत्र विषाग्निदम्भस्य विष्णोः क्षणत्वकथनं । शिव-
कृतपानकथनं । देवगणकृतनीलकण्ठलोचकथनं । शिवस्य भिलाट्टग्रयलम्बन-
कारणकथनं । तत्र 'अहमेव जगत्कर्तेति' विवदमानयोः पद्मनाभ-पद्मजन्मनोः
पुरतः शिवस्य आविर्भावादिकथनं । कालभैरवस्य उत्पत्तिकथनं । तत्कृतप्रक्ष-
शिरश्छेदनं । विष्णादीनां रुधिरप्रहणादिदृष्टान्तकथनञ्च ।

२१-२५ अध्याये,—दृष्टरूपधारिणा क्षुरिणा क्षुरवाहनत्वग्निविवरणकथनं । शि-
वस्य कपालभस्मधारणादिविवरणकथनं । सागरगर्भनिक्षिप्तेन क्षुररोपानलेन
जालम्बरस्य उत्पत्त्यादिकथनं । तदुपद्रुतानां केशवादीनां प्रार्थनया महादेवेन
तद्दधदृष्टान्तकथनं । वृन्दाभिधानां जलम्बरकामिनीं कामयमानस्य विष्णोः केना-
प्युपायेन अकृतायैस्य जलम्बरीयस्तशरीरं प्रविश्य तथा सद्यः सम्भोगादिवर्णनं ।
वृन्दावीजेन ब्रह्मवाक्यतः श्मशानोपरभूमिषु तुलस्या आधिकादिविवरणकथनञ्च ।
पार्वत्याः करतलजातस्त्रेदसलिलेन गङ्गाया उत्पत्त्यादिविवरणकथनञ्च ।

२६-३३ अध्याये,—शुक्राचार्योपदिष्टस्य स्तसेनस्य आदेशेन विभूतिनामिकायाः
अक्षुरकामिन्याः सागधात्र्येयशिवरभोजनाय मेरुप्रदेशगमनादिविवरणकथनं ।
करिणीरूपया तथा सार्धं करिरूपधारिणो सागधस्य विचारादिवर्णनं । तत्र गज-
मुखस्य दैत्यस्य जन्मादिकथनं । पार्वतीपरमेश्वरयोः अचक्राङ्गायां साक्षिरूपेण
त्रिव्योऽवस्थानविवरणकथनं । पार्वत्याः शापेन विष्णोरजगरूपेण वटद्वीपे अव-
स्थानकथनं । गणेशेन सद्यः गजमुखमिवस्य स्तसेनस्य युद्धवर्णनं । गणेशवाण-
विद्यस्य गजमुखस्य भूपिकरूपप्रहणकथनं । गणेशेन वाहनत्वेन तदारोहणादि-
कीर्तनं । शुक्राचार्यस्तसेनयोः पक्षिरूपेण ततः पलायनादिविवरणं । गणेश-
दर्शनेन अजगररूपस्य क्षुरेः स्वरूपप्राप्तिकथनञ्च ।

३४-४० अध्याये,—शिवसाक्षात्प्राप्तवर्णनेनापि यदा दक्षस्य सुमतिर्न जाता, तदा
दधीचेः ततः प्रस्थानकथनं । नारदमुखात् पिष्टयुक्ते यज्ञानुष्ठानं जुला शिवस्या-

विषयः । देशेन द्वालायणास्तव गमनादिवर्णनं । तत्र दत्तकतशिवनिम्नां निशम्य विमाना-
रोहणेन देव्या पुनः कैलासागमनपूर्वकं शिवसमीपे तदुत्तान्तकीर्तनं । शिवाशिवयोः
प्राप्तेन भद्रकालीवीरभद्रयोरारविर्भावकथनं । शिवाश्रया डाकिनी-शकिनी-
शकिनीप्रभृतिभिः सार्धं तयोः द्वालायगमनादिविवरणकथनं । दत्तस्य शिर-
ज्जेदेसादिकथनं । वीरभद्रकृतब्रह्मेन्द्रादिदुरवस्त्रावर्णनं । तस्य विष्णुना सप्त
समरसंरम्भवर्णनं । विष्णुकृतवत्सोचकीर्तनं । अथ तत्र शिवाशिवयोरारामसमेन
देवानां जीवनप्राप्तिः, दत्तस्य पुनश्चजीवनकथनञ्च । दत्तसमीपे ब्रह्मणा विस्तरतः
शिवसाक्षात्प्रकथनं । प्रथियाः संस्थापनादिकथनं । भूगोलकथनञ्च ।

No. 1742. भविष्यपुराणं ।

Substance, country paper, 14 × 5 inches. Folia, 148. Lines, 8—9 on a page. Extent, 3,497 śloka. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Nasipura, Zilā Murshidābād, Rājā Rāmāchānda Siūha. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Bhavishya Purāṇa. One of the 18 great Purāṇas. The codex comprises the third book or *Madhya Tantra*. The following is Professor Wilson's account of the work.

“The Purāṇa in which Brahmā, having described the greatness of the sun, explained to Manu the existence of the world, and the characters of all created things, in the course of the Aghora Kalpa, that is called the Bhavishya; the stories being, for the most part, the events of a future period. It contains fourteen thousand five hundred stanzas.’ This Purāṇa, as the name implies, should be a book of prophecies, foretelling what will be (bhavishyati), as the Matsya Purāṇa intimates. Whether such a work exists, is doubtful. The copies, which appear to be entire, and of which there are three in the library of the East India Company, agreeing, in their contents, with two in my possession, contain about seven thousand stanzas. There is another work, entitled the ‘Bhavishyottara,’ as if it was a continuation or supplement of the former, containing, also, about seven thousand verses : but the subjects of both these works are but to a very imperfect degree analogous to those to which the Matsya alludes.

"The Bhavishya Purāṇa, as I have it, is a work in a hundred and twenty-six short chapters, repeated by Sumanta to S'atānīka, a king of the Pāṇḍu family. He notices, however, its having originated with Svayambhu or Brahmā, and describes it as consisting of five parts; four dedicated, it should seem, to as many deities, as they are termed, Brāhma, Vaishṇava, S'aiva, and Tvāshtrā; whilst the fifth is the Pratisarga or repeated creation. Possibly, the first part only may have come into my hands; although it does not so appear by the manuscript."

The codex under notice comprises the *Madhya Tantra* or the 3rd, literally the middle, book. It extends to 3,500 verses, divided into 3 parts; the first of which contains 25 chapters, the second 17, and the third 11. The first, after the usual preliminaries, describes some of the higher regions. The duties and characteristics of householders, the qualifications of teachers, and the teaching of the Vedas take up several chapters. Consecrations of tanks and religious gifts are also dwelt upon at length. The second part refers to religious duties, the times meet for performing them, and fasts and feasts on particular lunar days. The third dilates on dedications of alms-houses, tanks, wells, trees, &c., in the usual Purāṇic style. Nowhere is anything said of future events.

Beginning. ॐ नमः शिवाय । स्वच्छं चन्द्रावदातं करिकरमकरचोमसद्भातफेणं
 ब्रह्माद्भूतिप्रसूतैर्व्रतनियमपरैः सेवितं विप्रमुख्यैः ।
 ॐकारालङ्कृतेन विभुवनगुरुणा ब्रह्मणा दृष्टपूतं
 सभोगाभोगरम्यं जलमशुभहरं पौष्करं वः पुनातु ॥
 जयति भुवनदीपो भास्वरो लोककर्त्ता जयति च प्रतिदेहं शार्ङ्गधन्वा मुरारिः ।
 जयति च शशिमौलीवद्वनानामभिधेयो जयति सकलमौलिर्मानुषः ।
 नमस्तुत्याप्रमेयाय भक्ताय ब्रह्मरूपिणे ।
 पुराणं सम्प्रवक्ष्यामि यदुक्तं ब्रह्मयेनिना ॥
 पुराणमंहितां पुण्यां पप्रच्छ रोमहर्षणं ।
 शृणु कचुः । वक्तुमर्हसि चास्माकं पुराणाय विशारदः ।
 मुनीनां वचनं श्रुत्वा स्तुतः पौराणिकोत्तमः ॥
 प्रणम्य मनसा प्राह गुर्वसत्यवतीसुतः ।
 स्तुत उवाच । नमस्तुत्य जगद्भूयानिं ब्रह्मरूपधरं शिवं ।
 वक्ष्ये पौराणिकीं दिव्यां कथां पापप्रणाशिनीं ॥

End. विसहस्रभागशेषमादित्याय सहस्रकं ।
चाम्बकाय तथा दद्यात्तथा धनञ्जयाय च ॥

षट्पादिकाष्टसाहस्रं नवस्तोकाशतोद्धवं ।
इति मध्यमतन्त्रेण सम्पूर्णं स्याद्भविष्यकं ॥

Colophon. इति श्रीभविष्यपुराणे मध्यमतन्त्रे तृतीयभागे एकादशोऽध्यायः ।
श्रीराधाकृष्णाभ्यां नमः ।

विषयः । एतत्तन्त्रे प्रथमविभागे १, २ अध्याये,—सूतेन सप्त ऋषीणां संवादेन उत्तरविभाग-
प्रतिज्ञादिकथनं । गार्हपत्याश्वमप्रशंसाकीर्तनं । धर्मसाक्षात्प्राप्तकथनं । प्रवृत्तिनिवृत्ति-
भेदात् द्विविधकर्मानिरूपणं । निवृत्तिप्रशंसा । शसदसादिषोडशविधगुणनिरूपणं ।
ब्राह्मणादीनां गुणनिरूपणं । रुद्रात् जगत्सृष्टिप्रक्रियाकथनं । तत्र विशेषेण
सेखरसाङ्गुमतोपपादनञ्च । रुद्राद् ब्रह्मविष्णोः सत्पत्तिकथनादिकं । युगमन्वन्तर-
कालादिनिरूपणं ।

३, ४ अध्याये,—मन्त्रलौकिकतपोलोकादीनां संस्थानादिनिरूपणं । तत्र तत्र अधि-
वासिकथनञ्च । ब्रह्मलोकादिवर्णनं । रुद्रलोकवर्णनं । सप्तपातालवर्णनं । जम्बू-
द्वीपादिमहाद्वीपवर्णनं । जम्बूद्वीपसंस्थानादिकथनं । तत्र वर्षपर्वतादिस्थाननि-
र्देशः । ज्योतिषक्रान्तिनिरूपणं । तत्र सूर्यसंज्ञादीनां श्रीब्रह्मात्मिनादिनिरूपणं ।
तेषामुच्चनीचत्वादिकथनञ्च ।

५ अध्याये,—ब्राह्मणप्रशंसाकथनं । ब्राह्मणमुखेन देवपितृलोकप्रभृतीनां भोक्तृत्व-
कथनं । ब्राह्मणं दृष्ट्वा च न भिवादनदौ प्रत्यवायकथनं । मनुष्येषु विविधाधम-
लक्षणकथनं । द्विविधविषमलक्षणं । चतुर्विधपशूलक्षणं । विविधपिशुनलक्षणं ।
विविधपापिष्ठलक्षणं । सप्तविधनष्टलक्षणं । पञ्चविधलक्षणं । द्विविधद्वलक्षणं ।
षड्विधदुष्टलक्षणं । द्विविधपुष्टलक्षणं । अष्टविधकष्टलक्षणं । द्विविधानन्दलक्षणं ।
द्विविधकाललक्षणं । सरणलक्षणं । विकुष्ठलक्षणं । चण्ड-चपल-मलीमस-चतु-
रादीनां लक्षणं । दण्ड-पण्ड-खल-नीच-वाचाल-कदर्यप्रभृतीनां लक्षणकथन-
मेधामवान्तरभेदनिरूपणञ्च ।

६, ७ अध्याये,—गुणनिरूपणं । द्वादशमावास्यादिषु दानविधानं । अपरपक्षे
तर्पणविधिः । तत्र पितृलोचकथनं । ज्येष्ठस्य भ्रातुः पित्रतुल्यत्वकथनं । पुराण-
श्रवणफलकथनं । तत्र क्रमकथनं । धर्मशास्त्रागम-तन्त्र-आमल-डामर-पारा-
यणादीनामधिष्ठातृदेवताकथनं । मधुचीरयवचीरादिपरिभाषाकथनं । रुद्रस्याद्ये
वासुदेवगुणकीर्तने फलकथनं । दुर्याये तत्करणे दोषकथनं । पुस्तकादिचरणे
दोषकीर्तनं । पुराणादिदलेखननियमादिकथनं । अब्राह्मणेन लिखितस्य पुस्तकस्य

विषयः । निष्कलत्वकथनं । लिपिकरणे दिङ्निरूपणं । निषिद्धिदिनकथनं । लिपिकरण-
वेतनप्रदण्णदौ प्रत्यवायकथनं । पुनःकपरिमाणादिनिरूपणं । तादृशतागुरुभुज्ज-
पदादिविधानं । पुराणपाठे स्वरादिर्विधकीर्तनं । शूद्रस्य धर्मशास्त्रादिवाचन-
प्रतिषेधः । पुराणवाचकस्य व्यासोपाधित्वकथनं ।

८-१२ अध्याये,—अनध्यायकालनिरूपणं । ज्ञानलक्षणं । अध्यापनाप्रकारकथनं ।
स्वच्छोक्तशास्त्रादिपरिहारावश्यकताकथनं । कसौ निगम-ज्योतिष-वेदादीनां
सङ्गच्छे दोषकथनं । अन्तर्वैदिवर्षेर्वैदिकधर्मनिरूपणं । देवगृहनिर्माणविधि-
कथनं । पुष्करिणीदीर्घिकादिपरिमाणकथनं । प्रासादपुष्करिण्यादिप्रतिष्ठाया
अकरणे दोषकीर्तनं । पतितदेवगृहादिसंस्करणे फलकथनं । जलाशयदानादि-
माहात्म्यकीर्तनं । शिवलिङ्गचालनादिनिषेधकथनं । पुष्करिणीकरणयोग्यस्थान-
निरूपणादिकं । जलाशयप्रतिष्ठायां यूपान्निरूपणं । भूमिशोधनादिविधकीर्तनं ।
मुद्ग-माष-धान्य-तिल-श्यामाक-ससूर-कन्हायरूपसप्तरीक्षिकथनं । जलाशयगृहाद्या-
रम्भे वास्तुवलिदानादिविधकथनं । दृष्टरोपणादिविधकथनं । नदीतीरे-श्रमशाने-
गृहस्य दक्षिणस्यां दिशि च तुलसीद्वारोपणे दोषकीर्तनं । अश्वत्थाशोकादिदृष्ट-
रोपणफलकथनं । दृष्टच्छेदने दोषकथनं । उद्भिज्जविश्वकथनं । तत्र दृष्टाणां
देहादिनिरूपणञ्च ।

१२-२० अध्याये,—कूपादिप्रतिष्ठाविधिः । प्रतिमालक्षणकथनं । तत्र अङ्गप्रयङ्गा-
दिपरिमाणकथनपूर्वकं निर्माणप्रकारकीर्तनं । कुण्डनिर्माणप्रकारकथनं । तत्र
शोमविशेषे शोमसङ्ख्यानिरूपणं । कुण्डसंस्कारविधिकथनं । शोमविधिकथनं । वज्रि-
जिह्वाकथनं । शोमावसाने पूजाविधानं । तत्र षोडशोपचारसन्त्रकथनं । शोमभेदे
वज्रेर्नामभेदकीर्तनं । शोमद्रव्यपरिमाणकथनं । विद्वन्निर्माणविषयपक्षेण शोमकरणे
दोषकथनञ्च ।

२१-२ अध्याये,—प्रतिष्ठायां दृष्टादिनिरूपणं । सुक्खुवादिनिर्माणप्रकारकथनं ।
शोमसङ्ख्याकरणे गङ्गासत्तिकागुटिकादिविधानं । तत्र आसनादिनिरूपणं । देव-
ताभेदे मण्डलनिर्माणप्रकारकीर्तनं । वेदिनिर्माणप्रकारकथनं । मण्डपनिर्माण-
प्रकारकथनं । तत्र द्वारादिकरणविधिकथनं । पद्मादिनिर्माणप्रकारकथनं । शौच-
प्राणनिर्माणप्रकारकीर्तनं । प्रासादे मयूर-दधम-सिंहादिमूर्तिनिर्माणे फलश्रुति-
कथनं । सर्वतो भद्रमण्डलादिनिर्माणप्रकारकथनं । राजद्रव्यप्रमाणकीर्तनं ।
यज्ञादौ स्वर्णदक्षिणादिमानकथनं । दक्षिणादानस्य आवश्यकत्वकथनं । पुराणपा-
ठादौ दक्षिणानिरूपणञ्च ।

मध्यतन्त्रे द्वितीयभागे १-४ अध्याये,—शाकपामदानादेः दक्षिणाकथनं । पूणे-

विषयः । धावपरिमाणादिकथनं । कुण्डलादिनिर्माणवेतनादिनिरूपणं । पुष्करिण्यादि-
नने परिमाण-वेतनादिनिरूपणं । एवं वल्लनिर्माणदौ वेतनकथनं । नरवाहनादौ
वेतनादिनिरूपणं । शान्तिकलसादिनिरूपणं । तत्र पञ्चपल्लवादिदानावश्यकता-
दिकथनं । कलसस्थापनादिविधिकीर्तनं । चान्द्रसौरादिचतुर्थिधमानलक्षणकथनं ।
तत्र कर्माविशेषेषु मासविशेषनियमनं । मलमासे प्रेतक्रियाविधानकथनं । तत्र
सपिण्डनादिविधिकीर्तनञ्च । शुक्रस्य अशोदयादौ कालाशुद्धादिकथनं । द्विरा-
षाढादिनिरूपणञ्च ।

५-१० अध्याये,—पूर्वाह्णे दैवकार्यकर्तव्यता । मध्याह्नादौ एकोदिष्टादिकर्तव्यता-
विधानञ्च । खर्वा-दर्पा-हिंस्रभेदात् त्रिविधतिथिलक्षणदिकीर्तनं । शुक्लकल्पाः
तिथियवस्थाकथनं । युगादितिथियवस्थाकथनं । तिथ्युपवासव्यवस्थानिरूपणं ।
अमृतघटश्राद्धविधिः । अपूर्णाष्टचत्वारिंशद्वयस्कस्य भार्यापुत्ररचितस्य च यज्ञानु-
ष्ठानादौ नाधिकार इति कथनं । कार्तिकमासादौ स्नानदानादौ फलश्रुति-
कीर्तनं । अशुभशयनव्रतविधानं । श्रावणपक्षस्यां मनसापूजाविधानं । भाद्रमासे
षष्ठीपूजाविधिकथनं । अन्माहमीत्यवस्थादिनिरूपणं । दशहराकथनं । एकादश-
पनासनिरूपणादिकं । विष्णुशुक्लादिनिरूपणं । शक्राख्यानविधिकथनं । रटन्ती-
चतुर्दशी । शिवचतुर्दशी । चैत्रादिपूर्णिमादौ स्नानदानादिफलकीर्तनञ्च ।

११-१७ अध्याये,—काश्यप-गौतम-मौद्गल्य-शाखिल्यप्रभृतीनां गोवाणां प्रवरकी-
र्तनं । वासुयामविधानकथनं । तत्र मण्डलनिर्माणदिकथनं । वासुयामोक्तसर्वेषां
देवानां ध्यानादिकथनं । तत्र पूजाविधिकथनं । अर्घ्यदानविधानं । गृह्याग्नि-
विधिकीर्तनं । होमविधानकथनं । वक्रिजिह्वाणां ध्यानकथनं । देवादिप्रतिष्ठायाः
पूर्वदिने अधिवासनविधिकथनं । चोद-आचार्यादिवरणविधिकीर्तनं । सर्वत्र
यज्ञादौ सङ्कल्पस्य आवश्यकतानिरूपणं । सङ्कल्पविधिकथनं । प्रतिष्ठादौ मास-
तिथिनल्लवारादिनिरूपणं । मण्डपवेद्यादिनिर्माणप्रकारकथनं । अलाभ्यप्रति-
ष्ठादौ दृष्टिबाधकर्तव्यताकीर्तनं । अलाभ्यप्रतिष्ठाविधानकथनञ्च ।

मध्यतन्त्रे ष्मतीये विभागे १-११ अध्याये,—आरामादिप्रतिष्ठाविधिकीर्तनं । गो-
प्रचारविधानकथनं । अनार्यमण्डपदानविधिकथनं । प्रपादानविधिकथनं । सुद्रा-
रामप्रतिष्ठाविधिकथनं । अश्वत्थप्रतिष्ठाविधिकथनं । पुष्करिणीप्रतिष्ठाप्रयोग-
कथनं । वटस्नानविधिकथनं । विस्वप्रतिष्ठाविधिकथनं । शिलादारामयादिमण्डप-
प्रतिष्ठाविधिः । पुष्पारामप्रतिष्ठाविधिकथनं । तुलसीप्रतिष्ठाविधिकथनं । सेतु-
प्रतिष्ठाविधिकथनं । भूमिदानविधिकथनं । सामान्यतः अधिवासनविधिकथनं ।
दुर्ध्विमितनिरूपणं । तच्छान्त्युपायकथनञ्च । इति भविष्यपुराणे उत्तरविभागस्य
विवरणम् ।

No. 1743. काल्यूर्द्ध्वान्नायतन्त्रम् ।

Substance, country-made yellow paper, $13\frac{1}{2} \times 3$ inches. Folia, 40 Lines, 4—5 on a page. Extent, 488 śloka. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Nasipura, Zilā Murshidābād, Rājā Rāmāchanda Siṅha. Appearance, old, first part destroyed by worms. Verse. Correct.

Kālyurddhāmnāya Tantra. One of the Tantras, attributed to Śiva. It is devoted principally to Śākta rituals and dissertations on mantras and mystic doctrines. It is commonly known under the name of *U'rddhumnāya, Tantra* and two extracts from it have been noticed under No. 356.

Beginning. श्रीगुरवे नमः । सर्वानन्दमयीं विद्यां सर्वान्नायनमस्तुतां ।

सर्वसिद्धिप्रदां देवीं नमाम्यक्षिरूपिणीं ॥
श्रीदेवुवाच । देवदेव महादेव परमेश पुरातन ।
प्रसीद गुह्यं मे ज्ञानं कथयस्व प्रियम्बद ॥
नाथ सर्वेषु तन्त्रेषु गुह्यं यद्ब्रह्मवक्त्रतः ।
तत् प्रकाशय सम्यक् मे यद्यहं तव वज्रभा ॥
श्रीशिव उवाच । कथ्यन्ते कथयिष्यामि गुह्यं यच्चक्षुःश्रवणिके ।
स्त्रीसम्भावान्न जानामि तच्च ज्ञानं सुखप्रदं ॥ इत्यादि ।

End.

मनःकल्पितमूर्तिर्ह्रीं तेजोरूपा परापरा ।
परमात्मैव रामोऽयं महाविष्णुर्महाशिवः ॥
निरङ्गनस्वरूपोऽयं छण्णरूपा च तारिणी ।
आत्मप्रकाशिनी नित्या नित्यानन्दस्वरूपिणी ॥

Colophon. इति काल्यूर्द्ध्वान्नाये पञ्चमः पटलः ।

विषयः । १ प्रथमपटले,—शिवशिवयोः संवादेन ऊर्द्ध्वान्नायप्रस्तावनाकथनं । देवता-
गुरुमन्त्राणामेकभावेन भावनाया आवश्यकत्वकीर्तनं । शरीरनिरूपणं । विश्वं अ-
पञ्चात्मकत्वकथनं । निर्गुणात् निर्भिकारात् परमात्मनः कथं जगत्सृष्टिरिति
समाधानं । प्रकृतितो महातत्त्वादीनामुत्पत्तिकथनं । परा-पञ्चमी-वैखरीभेदेन
विविधशक्तिनिरूपणादिकं । कर्मेन्द्रियादीनामधिष्ठात्रिनिरूपणं । ज्ञियाशक्ति-
ज्ञानशक्तिप्रभृतिनिरूपणञ्च ।

२ये पटले,—पञ्चीकरणप्रक्रियाकथनं । शरीरस्य प्रणवाकारत्वकथनं । तव
स्थूलसूक्ष्मादीनां ब्रह्मविष्णुशिवकत्वकथनं । दक्षिणादिगतस्य कालस्य राम-
छण्णनारायणश्यामात्मकत्वनिरूपणं । अग्रपाया द्वैविध्यकथनपूर्वकं तत्स्वरूपकी-

र्भनं । श्रियादीनां गुणनिरूपणं । पितृताऽस्थिमज्जादीनां मातृता मांसचर्मा-
दीनामपि उत्पत्तिकथनं । नाडीसन्धिप्रवृत्तीनां सङ्ख्यादिकथनं । शरीरस्य
अवयवविशेषे सप्तविंशतिनक्षत्राणामवस्थानिर्देशः, एवं पञ्चदशतिथीनामवस्थि-
तिनिरूपणं । शरीरस्वरशिचक्रनिरूपणं । षट्चक्रनिरूपणं । देहे चतुर्दश-
लोकावस्थानस्थानादिनिरूपणञ्च ॥

इये पटले,—जीवस्थाननिरूपणमुखेन कात्या नन्दगृहे कृष्णत्वं सुन्दर्या राधिका-
लमित्यादियूयैश्चर्यादिनिरूपणं । पञ्चपां दृन्दावनलकथनं । तत्र कृष्णादीना-
मवस्थानादिनिरूपणं । तत्त्वज्ञाननिरूपणं । तत्त्वज्ञानसाधनप्रक्रियाकथनं ।
शायामिद्विप्रकारकथनं । योगसाधनप्रकारकीर्तनञ्च ।

४, ५ मे पटले,—बीजोद्गारादिकथनं । दैहिकस्थानभेदेन जलस्य गङ्गादक-
परावृत-देहरचकादिनामभेदकथनं । कालीनामनिर्वचनं । योगिनां मानसी-
पूजाप्रकारनिरूपणं । वीराणामन्यजनप्रकारकथनं । ज्ञानात्मकचक्रसंस्थानादि-
निरूपणं । सगुणनिर्गुणभेदेन विविधशास्त्रचक्रनिरूपणञ्च ।

No. 1744. स्कन्दपुराणीयमह्याद्रिखण्डे वदरीमाहात्म्यविभागः ।

Substance, country-made paper, 14 × 7 inches. Folia, 102. Lines, 8
on a page. Extent, 2,091 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place
of deposit, Nasipura, Zilá Murshidábad, Rájá Rámáchánd Siūha. Appearance,
fresh. Verse. Incorrect.

Badariká-máhátmya.—A dissertation on the sacred pools and
temples of a place of great sanctity called Badarikás'rama, or 'the hermi-
tage of plum trees.' The place is situated on the west bank of the
Alakanandá river in the province of S'rinagar; its modern name being
Badrináth, the famous place of pilgrimage on the Himálaya; its presid-
ing divinity is Mahádeva. The work professes to be a part of the
7th book of the Skanda Purána. It comprises 23 chapters, several of
which are devoted to stories in praise of S'iva and Párvatí; nowhere,
however, is Vaishṇavism reviled in it. Like most other Máhátmyas, it
is of modern date. The Index given in the Nárada Purána does not
name a Sahyádri-khaṇḍa for the Skanda Purána, but there is a brief
note in the Vaishṇava-khaṇḍa on the Badarikás'rama.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । धर्मदण्डवदमूलो वेदस्कन्धः पुराणशाखाः ।

ऋतुकुसुमो मोक्षफलो मधुसूदनपादपो जयति ॥

नैमिषे च महासेवे स्थिता वै शैलकादयः ।
 निदेशाद् ब्रह्मणस्तत्र सूतं प्रोचुः सत्सर्षिताः ॥
 शैलक उवाच । सूत सूत महाभाग सर्व्वधर्ममृततांवर ।
 सर्व्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञ पुराणे परिनिष्ठितः ॥
 व्यासः सत्यवतीसूनुः भगवान् विष्णुरव्ययः ।
 तच्छिष्यः तत् पुराणं हि संविवेद न कथन ॥
 प्राप्ते कलियुगे घोरे सर्व्वधर्मवर्हिष्कृते
 जना + + तत्कर्माणः सर्व्वधर्मविवर्जिताः ॥
 क्षुद्रायुषः क्षुद्रप्राणाः + + वार्य्यतपःक्रियाः ।
 अधर्मनिरताः सर्व्व वेदशास्त्रविवर्जिताः ॥
 तीर्थाटनतपोदानहरिभक्तिविवर्जिताः ।
 परनिन्दारताः सर्व्व परद्रोहपरायणाः ॥
 ज्ञानवैराग्यरहिता जपस्वाध्यायवर्जिताः । इत्यादि ।
 पुरा सप्रदिभिः स्नानं कृतं प्रत्यक् शिवालये ।
 तस्मै चर्चिकाप्रे तु पुरतो लिङ्गरूपिणः ॥
 यावत् सङ्क्राकराः सर्व्व यावन्तोऽपि मर्हर्षयः ।
 यावन्तः प्रमथाः सिद्धास्तजिज्ञानि शिवास्तये ॥
 ईदृक् शिवालयस्तैस्तस्माच्छाङ्गा ये पठन्ति हि ।
 नित्यं स्मरन्ति शृण्वन्ति तेषां शृणु फलं मखे ॥
 सर्व्वेषामपि तीर्थानां फलं तोयावगाहनात् ।
 समस्तानां व्रतानाञ्च यत् फलं परिपूर्णता ॥

End.

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे सप्त्याद्रिखण्डे वदरीमाहात्म्यविभागे शिवालयमाहात्म्ये
चथेविंशतितमोऽध्यायः ।

विषयः । १ प्रथमे अध्याये,—सूतेन सद्यः शैलकादीनां संवादेन कलौ जीवानां तरणोप-
योगितीर्थादिरूपणं । शिवस्कन्दयोः संवादेन नदीषु गङ्गा-गोदावरी-रेवा-
यमुना-क्षिप्रा-सुरसती-मौतमी-कौशिकी-कावेरी-ताम्रपर्णी-चन्द्रभागा-गण्डकी-नर्म-
दाप्रभृतीनां कलौ भुक्तिमुक्तिदायककथनं । पुरीषु च अयोध्या-द्वारका-काशी-
मथुरा-वर्निका-कुशसेव-पुष्करप्रभृतीनां भास्वभाषकत्वकथनं । वदरिकायमस्य
विशेषतो माहात्म्यकीर्तनञ्च ।

२-३ अध्याये,—वदरिकाया अनादित्वकथनं । गिरिजया सद्यः गिरिशस्य तत्र
नित्यावस्थितिकथनं । केदारलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । सर्व्वभवत्वजनितपापक्षयार्थं

विषयः । वज्रैः वदरिकाशमग्ननष्टान्नकीर्तनं । अग्नितीर्थमाहात्म्यकथनं । तत्र पञ्चमिला-
विवरणकथनञ्च । नारदकृतविष्णुस्तोत्रकीर्तनं । विष्णुप्रीत्यर्थं मार्कण्डेयस्य तपस्या-
दिवर्णनं । गङ्गुलस्य तपस्यावर्णनं । ऋषिंश्चमाहात्म्यकथनं । ऋषिगणकृतऋषिंश्च-
स्तोत्रकीर्तनं ।

५-८ अध्याये,—विशालाभिधानायां पूर्यां भगवन्ममपश्यतां श्रीरोदसामरगमन-
पूर्वकं ब्रह्मपुरस्कृतानामृषीणां नारायणेन संवादकथनं । कलौ भगवतो वदरी-
तीर्थं एव 'श्वस्मिन्नित्येति' कथनं । विष्णुमैत्रेयभोजनमाहात्म्यकथनं । विष्णु-
पादादकमाहात्म्यकथनं । कपालमोचनतीर्थमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र पिङ्गतीर्थं
पिण्डदाने गयतोऽपि फलाधिक्यनिरूपणं । ब्रह्मतीर्थमाहात्म्यकथनं । तत्रैकदा
भयानस्य ब्रह्मणो मुखाभ्यात् मधुकैटभाभ्यां वेदापहरणदृष्टान्तकीर्तनं । ब्रह्मणा
संयुतेन विष्णुना मधुकैटभनाशनकथनं । सरस्वतीतीर्थमाहात्म्यकथनं । ऐन्द्रतीर्थ-
माहात्म्यकथनं । मानसतीर्थमाहात्म्यं । तन्नामनिर्व्यञ्जनञ्च । वसुधारातीर्थमा-
हात्म्यकथनं ।

१०-१५ अध्याये,—पद्मधारातीर्थमाहात्म्यकथनं । तत्र पद्मनक्षत्राणामाधिपत्य-
लाभार्थं चन्द्रस्य कटोरतपस्यावर्णनं । सोमकुण्डतीर्थमाहात्म्यकीर्तनं । दादशादि-
त्यतीर्थमाहात्म्यकीर्तनं । सत्यपदतीर्थमाहात्म्यकीर्तनं । ऊर्ध्वशीतीर्थमाहात्म्यकथनं ।
तत्र धर्मकुमारयोः नरनारायणयोः तपस्याकथनं, ऊर्ध्वशयः सम्भवकथनञ्च । वद-
र्याश्रमे विष्णुना सुमेरुस्थापनदृष्टान्तकथनं । तत्र नररूपेण नारायणस्य श्वस्थान-
कथनं । लोकपालतीर्थमाहात्म्यकीर्तनं । दण्डतीर्थमाहात्म्यकीर्तनं । गङ्गायाः
स्थानविशेषे महिमाधिक्यप्रकाशकथनञ्च ।

१६-२० अध्याये,—प्रसङ्गेन 'शिवालयतीर्थमाहात्म्यकथनं । तत्र यमविशेषे तत्-
परिमाणादिनिरूपणं । तत्तीर्थवर्णनं । शङ्खामाहात्म्यकीर्तनं । एकदा कैलासे
शिवशिवयोरुत्तक्रीडारहस्यवर्णनं । श्वेते पराजितायाः देव्याः शिवदास्यानुष्ठान-
दृष्टान्तकथनं । पार्वत्या रुद्र पशुपतेः वियोगदृष्टान्तकीर्तनं । देव्याः विन्ध्यपर्वते
श्वस्थानकथनं । वृद्धशेरलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । देवीकृताहतीर्थविवरणकथनं ।
षट्चक्रादिभेदपुरःसरं देव्याः योगानुष्ठानप्रकारकथनं ।

२१-२९ अध्याये,—देवगणकृतप्रियाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रकीर्तनं । पार्वत्यानय-
नार्थं कालिन्द्या रुद्र गङ्गायाः रुद्राद्रिगमनदृष्टान्तकथनं । गङ्गाकृतगौरीस्तोत्र-
कीर्तनं । पार्वतीकृतगङ्गास्तोत्रकथनञ्च । स्त्रीणां प्रतिरेव देवता, नान्य इति
निरूपणं । पातिव्रत्यधर्मकथनं । गौर्याः आश्रमे समुपस्थितस्य इलनामकस्य राज्ञः
स्त्रीलाप्रतिविवरणकथनं । तद्गर्भं पुरुषस्यैव जन्मदृष्टान्तकथनं । रत्नायाः पुनः

विषयः । पुंस्त्वप्राप्तिकथनं । सोमकुण्ड-वद्रकुण्डादीनां साहाय्यकथनं । शङ्खोदारतीर्थसा-
हाय्यकथनं । शिवस्य कुटवाटनामप्राप्तिकथनं । अन्नदानगोदानादिफलनिरु-
पणं । चित्तीकुण्डविवरणसाहाय्यादिकथनं । ऐलानदीवर्णनं । ऐलकृतविनायक-
स्तोत्रकीर्तनं । श्रीवत्सेशलिङ्गसाहाय्यकथनं । सभार्यस्य इलस्य गौरीवनप्रवेश-
वृत्तान्तकथनं । गुम्फेशसाहाय्यकथनं । विद्युत्तयोः शिवाशिवयोः पुनः संयोगकथनं ।
महाकालतीर्थसाहाय्यकीर्तनं । पौरुषवसतीर्थसाहाय्यकथनं ।

No. 1745. स्कन्दपुराणीयरैवाखण्डः ।

Substance, country-made paper, 12½ × 5 inches. Folia, 324. Lines, 9 on a page. Extent, 9,447 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1867. Place of deposit, Nasipura, Zilā Murshidābad. Rājā Rāmachānda Siṅha. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Revā Khaṇḍa of the *Skanda Purāṇa*.—A part of the *Avanti Khaṇḍa* of the *Skanda Purāṇa*—(see *ante*, p. 220.) In it Śiva recounts to Skanda *alias* Kārtika, the religious merits of the sacred pools and temples along the banks of the Narmadā River, which is otherwise called Revā. The sacred places of Puri are also included in it. There are a great many stories recited to illustrate the origin and religious merits of the different places noticed ; but they are all of a legendary character, designed to throw a halo of antiquity on temples and localities which are obviously of mediæval origin.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । श्रीनर्मदायै नमः । ॐ नमो हरिहरहरिणमर्भभ्यो नमो
व्यासवाल्मीकिशुकपराशरभ्यो गुह्योत्राक्षणेभ्यो नमः ।
मज्जन्मातङ्गगण्डव्युत्तमदमदिरामोदमत्तलिसालं
स्नानैः सिद्धाङ्गनानां कुचयुगविगलत्कुङ्कुमासङ्गपिङ्गं ।
सायम्प्रातर्मुनीनां कुशकुसुमचयन्वद्वतीरस्ननीरं
पायाद्गो नर्मदाश्रमः करिमकरकराक्रान्तरं हस्तरङ्गम् ॥
मार्कण्डेय उवाच । हिमवच्छिखरे रम्ये सिद्धमन्त्रार्थसेविते ।
यच्चविद्याधराकीर्णं नानागणसमन्विते ॥
ब्रह्मविष्णुसुराः सर्वं स्कन्दनन्दिगणेश्वराः ।
चन्द्रादित्यौ ग्रहैः सार्धं नक्षत्रप्रवमण्डलं ॥

वायुश्च वरुणश्चैव कुबेरोऽथ यमस्तथा ।
 इन्द्राद्या देवताः सर्वा गणगन्धर्व एव च ॥
 ब्राह्माद्या मातरश्चैव ऋषयश्च तपोधनाः ।
 मूर्तिमन्त्रि च तीर्थानि चण्डभङ्गिमहाबलाः ॥
 दानवासुरदैत्याश्च पिशाचा भूतराक्षसाः ।
 सूर्यकोटिसमप्रभं मणिमाणिक्यशोभितं ॥ इत्यादि ।
 तीर्थं तीर्थं च कथितं यत् पूर्वं पाण्डुनन्दन ।
 श्रुत्वा माहात्म्यफलदं तदानेनैव पाण्डव ॥
 एतस्मात् कारणाद् दानं श्रुत्वा दानं हि कारयेत् ।
 तच्छ्रुत्वा राजशार्दूल मार्कण्डेयस्य भाषितं ॥
 कथं दत्त्वा यथा न्यार्यं पूजयित्वा ऋषींस्तदा ।
 कथं गेजैश्च + + लैश्च ऋषिभिः सह धर्मराट् ॥
 तीर्थयात्रां चकाराशु नर्मदायां युधिष्ठिरः ।
 उत्तरे दक्षिणे तीरे नर्मदाया महामनाः ॥

End.

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे रेवाखण्डे युधिष्ठिरमार्कण्डेयसंवादे रेवाचरितं समाप्तं ।
 शुभमस्तु संवत् १८६७ । आषाढवदि ।

(अथ अध्यायसङ्ख्यानिर्देशो नास्ति ।)

विषयः । शिवेन सह स्कन्दस्य संवादकथनं । तत्र स्कन्देन शिवस्तोत्रकीर्तनं । सन्तुष्टेन च
 तेन स्कन्दाय वरदानावसरे उत्तरस्यां दिशि स्थितानां चैमरर्म्येणां हत्तान्तकथनं ।
 तत्र गङ्गासागरवाराणसीकुलसेवादित्यानेषु त्यक्तजीवितानां जीवानामवस्थानकथ-
 नञ्च । एवं पूर्वस्यां दिशि स्थितेषु चैमरर्म्येषु नर्मदारेवादित्तानां जन्मनामव-
 स्थितिकथनं । मार्कण्डेयाश्रमवर्णनं । तं द्रष्टुं हततीर्थप्रयाणस्य सपरिवारस्य युधि-
 स्थिरस्य तत्र आगमनादिविवरणकथनं । मार्कण्डेयेन स्कन्दपुराणकीर्तनं । तत्र
 “अष्टलक्षाणि सार्धानि शिवलोके समासते । तदर्धं वैष्णवे लोके अर्धाहं ब्रह्मणः
 पुरे । चतुरशीतिमुहर्षाणि सत्यलोके च गीयते” ॥ इति स्कन्दपुराणपरिमाण-
 कीर्तनं ।

देवानामभ्यर्थनया शिवस्य अनुज्ञया नर्मदायाः श्रुत्यामवतरणकथनं । तत्र तद्देव-
 धारणे असमर्थेषु सर्वेषु पर्यतेषु ऋक्षवता गिरिणा धारणहत्तान्तकथनञ्च । नर्म-
 दायाः पुनः स्वर्गलोकगमनकथनं । शिवप्रसादद्वारेण हिरण्यकशिपुना विप्रहत्तानां
 क्रतुभुजां दुर्द्दशादिवर्णनं । नर्मदायाः श्रुत्यामवतरणार्थं परवरमस्तपस्यादि-
 विवरणकथनं । विन्ध्यगिरिकुमारस्य पर्यङ्कस्य शिरसि नर्मदा वतरणहत्तान्तकथनं ।

विषयः । सङ्क्षेपेण गङ्गावतरणविवरणकथनं । नर्मदासाहाय्यकथनं । सूर्यप्रदणकालं
तर्पयता हिरण्यतेजोऽभिधानेन सोमवंशजेन राज्ञा सप्त पित्राणां संवादकथना-
दिकं । एकदा उदयाचलशिखरि नर्मदायाः अवतरणकथनं । नर्मदायास्तुर्धाव-
तारकथनं । तत्र दशकुर्वंशजस्य पुरुकुत्सोरुपाख्यानकीर्तनञ्च ।

सिद्धलिङ्ग-वैश्रवण-सप्तसारस्वतयमतीर्थ्यादिमाहात्म्यकथनं । आसतीर्थमाहात्म्यकथ-
नं । आसाष्टकोचकथनं । महापुण्यतीर्थ-हरिश्चैवस्थानेश्वरतीर्थमाहात्म्यादिक-
थनं । त्रिपुरीतीर्थमाहात्म्यकथनं । अथ चक्रवर्तिनामकस्य नरपतेरुपाख्यानकथनं ।
सत्यमेनस्य प्रजापालस्य पद्म्याः शुद्धारवन्नरीनामिकाया मर्कटाननत्वकथनपूर्वकं
तद्विवरणकथनं । जातिस्मरया तथा भर्तुः पुरतः पूर्वजन्मकथाकीर्तनं । भृगु-
कृतशङ्करशोचकथनं । भृगुश्चैवमाहात्म्यकथनं । तत्र दुर्व्यासःशार्पादितस्य मोह-
नाभिधानस्य गन्धर्वस्य उपाख्यानकीर्तनञ्च ।

सोमनाथमाहात्म्यकथनं । एवं ब्रह्मकुण्ड-महाकाल-माहतीर्थ-ब्रह्मेश्वर-खर्गेश्वर-
सिद्धेश्वरप्रभृतीनां तीर्थानां माहात्म्यकथनं । माञ्जलेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनप्रसङ्गेन
लक्ष्मणोपातकस्य कन्यापुरपतेः हरिकेशस्य उपाख्यानकीर्तनं । बालुकेश्वरतीर्थमा-
हात्म्यकथनं । तत्र शङ्कुकर्णनामकस्य यक्षराजस्य उपाख्यानकथनं । पूर्णमनोरथ-
नामकतीर्थमाहात्म्यकथनमखेन विराटनगराधिपस्य हरिवर्मण उपाख्यानकथनं ।
नाभागस्य भूपतेरुपाख्यानकथनं । तेन सार्धं आपलम्बस्य संवादेन गोमाहात्म्यकथ-
नञ्च । मत्स्येश्वरतीर्थमाहात्म्यकथनं । तत्र निषादाधिपतेरुपाख्यानकथनञ्च । मान-
झाख्यानकथनं । तत्र कलहंसाभिधेयेन देवर्षिणा सप्त शतस्य संवादकथना-
दिकञ्च ।

योगतीर्थमाहात्म्यादिकथनं । एवं भुवतीर्थ-नक्षत्रतीर्थ-वाराहतीर्थ्यादीनां माहा-
त्म्यादिकथनं । रेवाया उत्तरस्यां दिशि स्थितानां तीर्थानां वर्णनं । जमदग्नेराश्वमे-
मुनीनां समागमवृत्तान्तकथनं । तपसा प्रसङ्गेन आश्रुतापेण जमदग्नये कामधेनु-
दानविवरणकीर्तनं । कार्तवीर्यापाख्यानकथनं । निषादोपाख्यानकीर्तनं । नागे-
श्वरमाहात्म्यादिकथनं । तत्र गङ्गकृतनागभक्षकवृत्तान्तकथनं । लक्ष्मणेश्वरमा-
हात्म्यकथनं । तत्र सूर्यवंशस्य जनाभिधानस्य राजर्षेः लक्ष्मणेश्वरानुष्ठानवृत्तान्त-
कथनं । शिवमुपवीणयितुं कैलासमिरिमुपगताय सप्तसारस्वताभिधानाय गन्धर्व-
राजाय नन्दिना श्रापदानवृत्तान्तकीर्तनं । तस्य जातिस्मररूपेण चण्डालयोनौ
जन्मपदण्णदिकथनं । सप्तसारस्वतलिङ्गमाहात्म्यकथनञ्च । प्रलयवर्णनं । तत्र
शिवलिङ्गे सर्वेषां जगतां प्रवेशकथनादिकं । अशोकजननतीर्थमाहात्म्यकथनं ।
तत्र सारङ्गस्य हरिणा सप्त संवादकीर्तनञ्च ।

विषयः । शास्त्रिणेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनमुखेन कार्त्तवीर्यपतेराख्यानकीर्तनं । सूपिकतीर्थ-
विवरणकथनं । मधुपानसत्तानामुर्व्यंशादीनामपूरसां शिवं सम्भावयितुं समागतानां
गौरीशपेन मनुष्यलोके जन्मादिकथनं । पञ्चमेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र
मलकेतुनामकस्य महासुरस्य आख्यानकथनम् । तदु-पूषाभिधानयोः ब्रह्मराक्षसयोः
विनाशनेन जातब्रह्महत्यापातकस्य वामवस्य शिवोपदेशात् काश्यामथमेधानु-
ष्ठानविवरणकथनं । रेवाकुञ्जिकाममागममाहात्म्यकथनं । तत्र रन्तिदेवस्य उपा-
ख्यानकथनं । शिवामलकस्य उत्पत्तिकथनम् । बुभुक्षया कातराणां शिशूनां वदनं
निरीक्ष्य सन्नोकायाः निजपत्न्याः कण्ठविलपितेन अर्द्धितहृदयेन शिलोच्छ्रित्तिना
चरिकेशनामकेन ब्राह्मणेन अम्बरीषस्य समीपमनष्टत्तान्तकीर्तनं । कुञ्जिकाया
उद्भवकथनप्रसङ्गेन चिवाङ्गदस्य गन्धर्वस्य दशलक्षसङ्क्राभिः कामिनीभिः रममाणस्य
विवरणकथनं । सुकर्मासुतायाः सुकामाया उपाख्यानकथनम् ।

सूर्य्यपुत्रस्य मनेः राज्यशमनसमये अनाष्टविवरणकथनं । माण्डेश्वरतीर्थवर्णनं ।
माण्डेश्वरमाहात्म्यकथनं । रासतीर्थस्य उत्पत्तिकथनं । नर्मदाशमीसन्धेदविवरण-
कथनं । अग्निमुताया आख्यानकथनम् । गौरीखण्डतीर्थस्य उत्पत्तिकथनं । कर-
मण्डेश्वरमाहात्म्यकथनप्रसङ्गेन कुशध्वजस्य राज्ञः सैत्रेयायमगमनविवरणकथनं ।
मात्स्याचरितकीर्तनं । युवनाथस्य वामकुक्षितलस्य जन्मादिकथनम् । महादेवस्य
त्रिपुरविजयविवरणकथनं । देवगणकृतशिवस्तोत्रकथनं । अमरेश्वरमाहात्म्यकथ-
नम् ।

हिरण्यवाहोः यज्ञे दक्षमेतसप्रभृतीनां ब्रह्मराक्षसभावप्राप्तिविवरणकथनं । पञ्च-
लिङ्गमाहात्म्यकथनं । भार्य्या सद्य सुपर्णनामकस्य ब्राह्मणस्य सर्गारोचणदत्तान्त-
कथनं । यतीपातेश्वर-सावित्रीकुण्डादीनां माहात्म्यकथनं । दक्षस्य कुमुदा नामैका
दुहिता आसीत् । सोमाय प्रदत्तायास्तस्या गर्भे पुत्रजननदत्तान्तकथनं । तं
द्विमांशुनामकं शुभांशुकुमारं समाहितस्य पातुमुद्यतानामसुराणां महादेवादिनाश-
कथनं । सोमनाथस्य आविर्भावादिकीर्तनम् । पातालेश्वरमाहात्म्यकथनं ।
अयोध्याधिपतेरैन्द्रदुखेः यज्ञानुष्ठानदत्तान्तकथनं । तत्र एकादशवद्र-द्वादशादित्य-
अष्टवसु-विश्वेदेव-माध्यादीनां नाम कथनं । नीलगङ्गाया अवतारविवरणकीर्तनम् ।
पुराणलक्षणादिकथनं । कलिकालवर्णनं । तत्र खेच्छे राजा भविष्यतीति कथनं ।
मराणामवस्थादिकथनं । वैडूर्यपर्व्वतवर्णनं । तत्र मात्स्यायः यज्ञकरणदत्तान्तकी-
र्तनम् । अयोध्याधिपतेः वसुदानस्य राज्यकाले धर्मविश्वकारिणां केतुमालि-
सुमालि-सुमुखादीनां प्रभावादिकीर्तनं । तत्र कपिलायाः नद्या अवतारकथनं ।
दाक्षायणीपुत्रस्य मथुराधिपतेः विषयसो राज्ञ उपाख्यानकथनं । मार्कण्डेयस्य

विषयः । कल्पान्दर्शनतत्त्वान्तकीर्तनं । गौतमेश्वर-मार्कण्डेयेश्वर-वसिष्ठेश्वर-मातङ्गेश्वरादीनां
माहात्म्यकथनं । चक्रसामिविवरणकथनं । पुण्ड्रवर्द्धनदेशाधिपतेः वधोपाख्यान-
कथनं । विमलेश्वरमाहात्म्यादिवर्णनं । सूत्रयामविधिकीर्तनं । कावेरीमाहात्म्य-
कथनं । शाण्डिल्यकामिनीं कामिनीं पश्यतश्चण्डसेनस्य नरपतेराख्यानकीर्तनं ।
चण्डेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनञ्च ।

भद्रवद्रेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनप्रसङ्गेन भद्रवद्राभिधानयोः गन्धर्व्योत्पाख्यानकथनं ।
निमिनामकष्टपतेः पत्नियोनौ जन्मादिकथनं । निमिपत्न्याः चन्द्रमत्याः शापेन
ध्वनस्य चुचुर्चीनत्वादिविवरणकीर्तनञ्च । एरण्डीसङ्गममाहात्म्यादिकथनं । पिङ्ग-
तीर्थस्य उद्भवदिकथनं । शल्यामाहात्म्यकथनमुखेन भरतकृतचयमधयज्ञानुष्ठान-
कथनं । भृगुपत्न्यादिना प्राणत्यागमाहात्म्यकथनं । युगानां सन्ध्यातदङ्गादिनिरूपणं ।
कलिस्त्रभावकथनं । शुककारमाहात्म्यादिकथनं । अयोध्याधिपतेः धुम्भारस्य
आख्यानकथनं । मुचुकुन्दकुवलययात्रासर्गारोहणतत्त्वान्तकथनञ्च ।

विस्तृतो नरकवर्णनं । यमोक्तकर्मगतिवैचित्र्यकीर्तनं । गोदानमाहात्म्यकथन-
मुखेन हरिचन्द्रोपाख्यानकथनं । मातङ्गाश्रममाहात्म्यकथनं । तत्र मातङ्गस्य देवधै-
रुपाख्यानकथनञ्च । नर्मदामाहात्म्यकथनं । तत्र व्याधस्य उपाख्यानकथनञ्च ।
ब्रह्माण्डसंस्थानकथनं । तत्र विशेषेण शिवश्लोकवर्णनं । शैवदानधर्मकथनं । शिव-
माहात्म्यकथनञ्च । वैष्णवदानधर्मकीर्तनं । तत्र जावालिपुत्रेण वानरविपद्येण
कदम्बेन सह युवनाथस्य संवादकथनञ्च ।

रन्तिदेवस्य आख्यानकथनं । द्रव्यवधकाले देवैः सार्धं दधीचिमुनेः संवादादि-
कथनं । अष्टोत्तरशततीर्थस्थितानां मातृणां श्लोककथनं । कुलामाहात्म्यकथनं ।
विष्णुमाहात्म्यकीर्तनं । माण्डव्याश्रमवर्णनं । ययातिशुक्रमाहात्म्यकथनं । दीप्तिके-
श्वरमाहात्म्यकथनं । शम्भुश्लोककीर्तनं । ययातेः हरिहरभागचीनयज्ञानुष्ठानविवरण-
कथनं । तत्र विष्णुसहस्रनामश्लोककथनञ्च । मयदानवदुष्टिवा सार्धं रावणस्य
परिणयविवरणकथनं । तत्र मेघनादस्य जन्मकथनं । तन्नामनिर्वचनं । नर्मदा-
जलमध्ये मेघनादेश्वरलिङ्गतत्त्वान्तकीर्तनञ्च ।

दारुतीर्थमाहात्म्यकथनप्रसङ्गेन स्रुपुत्रं दारुकं प्रति मातलिना शापदानविवरण-
कथनं । देवतीर्थमाहात्म्यकथनं । तत्र जम्भासुरविप्रकृतानां क्रतुभजां चेष्टितवर्णनं ।
एकदा वसन्तकाले अगस्त्याश्रमप्रविष्टस्य महादेवस्य लिङ्गपतनादितत्त्वान्तकथनं ।
तत्र नर्मदेश्वरमाहात्म्यकथनञ्च । करञ्जेश्वरमाहात्म्यकथनं । अत्र दनूकुमारस्य
करञ्जस्य जन्मादिविवरणकथनं । कुण्डलेश्वरमाहात्म्यकथनं । पिप्पलेश्वरमाहात्म्य-
कथनमुखेन याज्ञवल्क्यतनयस्य पिप्पलादस्य आख्यानकथनं । विमलेश्वरमाहात्म्य-

विषयः । कथनं । दानधर्मकीर्तनं । तत्र दानविधिकथनञ्च । गुह्यतीर्थविवरणादिकथनं । विश्वरूपलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र सारिकाया उपाख्यानकथनं । पञ्चलिङ्गमहिमा । सृष्टाणेश्वरमहिमा । अथ मयूरकुटुम्बोत्पाख्यानकथनञ्च । रमेश्वर-हरिणेश्वर-लुम्बिकेश्वर-धनुषेश्वर-वाणेश्वरप्रभृतीनां माहात्म्यादिकथनं । अम्बिकेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र अम्बिकवधविवरणं, तस्मै वरप्रदानवृत्तान्तकथनञ्च । प्रह्लभे-दोत्पत्तिकथनं । आडे पाचकरणयोग्यब्राह्मणलक्षणकथनं । कन्यादानफलकीर्तनं । आढकालादिनिरूपणं । वाराणसीनाथस्य चित्रमेतस्य उपाख्यानकथनं । तत्र दीर्घ-तपाख्यानकथनञ्च । शम्बरस्वर्गारोहणविवरणकथनं । भानुमत्याः स्वर्गारोहणवृत्तान्त-कीर्तनञ्च ।

चर्कतीर्थमहिमा । तत्र हृदया सद्य याज्ञवल्क्य-भरद्वाज-शाण्डिल्य-विभाण्डक-भ्रातातपप्रभृतीनामृषीणां संवादकथनं । आदित्येश्वरमाहात्म्यकथनं । तत्र वृष्ण-कृतवज्रिज्वालसोवकथनं । अगस्त्यतीर्थवर्णनं । तत्र इन्द्रस्य पुरतो भरतेन दैत्य-भारनिपीडितायाः शशिया दुरवस्थादिवर्णनं । अगस्त्यकृतविन्ध्यगिरिरोधनविव-रणकीर्तनञ्च । भस्माङ्गद्वधविवरणकथनं । मणिनागतीर्थवर्णनं । शङ्खचूडतीर्थमाहात्म्यकथनं । गोपारेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । एवं पाराशरेश्वरादितीर्थमाहात्म्य-कथनं । दधिचन्द-सधुच्छन्दादितीर्थपञ्चकविवरणकथनं । हनुमन्तेश्वरमाहात्म्य-कथनप्रसङ्गेन शिखण्डिनः समीपे तत्कन्यया कलापिन्या पूर्वजन्मवृत्तान्तकीर्तनं ।

सोमनाथतीर्थमाहात्म्यकथनं । तत्र दक्षशापेन चन्द्रस्य क्षयप्राप्तिविवरणकथनं । पिङ्गलेश्वर-कपिलेश्वरयोर्माहात्म्यकथनं । तत्र रुद्रतेजसा सन्तप्तस्य वक्रोस्तीर्थवर्णनं । चक्रतीर्थमाहात्म्यकथनप्रसङ्गेन श्रीलङ्काकृतधुन्धुमारदिनिपातनवृत्तान्तकीर्तनं । आ-दित्येश्वरमाहात्म्यकथनं । तत्र चाण्डमुण्डकृतसूर्योपासनवृत्तान्तकीर्तनं । यमहास-तीर्थमाहात्म्यकथनमुखेन नर्मदातीरे रजकमेकं पश्यतः पाण्डुराजस्य चास्यकरणादि-वृत्तान्तकथनं । द्वीपेश्वरव्यासतीर्थमाहात्म्यकथनं । तत्र योजनगन्धया सद्य पराशरस्य संवादकथनं । आसजन्मादिविवरणकीर्तनञ्च । प्रभासतीर्थकथनं । भैरवकृपमा-स्थाय च्युतो महादेवस्य स्तेदमितं सलिलं पिवन् वासुकिमुदिश्य 'यपचो भवेति' मन्दाकिन्या शपदानादिवृत्तान्तकीर्तनं । हरण्डीतीर्थमहिमा । तत्र अमु-ख्यया सार्धं हरिहरवृष्णादीनां संवादकथनादिकं । करणेश्वरमाहात्म्यकथनं । सौभाग्यतीर्थवर्णनं । गङ्गादिहृतनर्मदापूजनविवरणकथनं । नर्मदासागरयोः संवादकथनं । तत्सङ्गममाहात्म्यकीर्तनञ्च । इति शम् । (इति रेवाखण्डस्य विवरणं) ।

No. 1746. स्कन्दपुराणीयसौरसंहिता ।

Substance, country-made paper, $13\frac{1}{2} \times 6$ inches. Folia, 54. Lines, 7 on a page. Extent, 1,031 ślokaś. Character, Nāgara. Date, SM., 1835. Place of deposit, Nasipura, Zilā Murshidābad. Rājā Rāmachānda Sīnha. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Saura Saṁhitā.—A part of the Kās'ī-khaṇḍa of the Skanda Purāṇa. The codex comprises 16 chapters, but as the last chapter breaks off abruptly, the work is obviously incomplete. Contents : Purāṇas. Upa-Purāṇas. Vyāsa's adoration of Ś'iva. His compilation of the Vedas, and teaching thereof to Jaimini and others. His teachings on the attributes of the Deity. The character of the gods and characteristics of Dharma and the Purāṇas. Adoration of Śūrya as the Divinity. Creation. Planets, their extent and motion. Adoration of Sadās'iva. The theory of illusion. Condemnation of Bauddha, Arhata, Pancha-pātra, Vināyaka, and other systems of philosophy. Sectarial marks. Destruction of sin. Praise of Āvimukta, Benares, Ganges and other sacred places. Metaphysical disquisitions on the power of the soul and its relation to the Divinity. Ignorance and knowledge. The three essential qualities. Various philosophical theories and their value. Emancipation. Pre-eminence of the Ś'ruti. Yajñāvalkya's hymn to Śūrya.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । ॐ नमोऽष्टपदार्थाय तत्पदार्थैस्त्रयस्त्रिणि ।

भासकाय नमस्तस्मै भवाय भवहारिणे ॥

नमः साम्बाय सर्वाय सर्वविज्ञानदायिने ।

स्वशक्तिरचितेदन्ता-हन्तारूपाय साक्षिणे ॥

समस्तजगदुत्पत्तिस्थितिनाशकहेतवे ।

वद्रविष्णुविरिञ्चादिस्वरूपाय नमो नमः ॥

प्रमाणानामगम्याय स्वयं भावाय केवलं । इत्यादि ।

End.

इत्युक्त्वा भगवान् स्तुतः सर्वज्ञः साम्बमीश्वरं ।

धात्वा ++ मया भक्त्या पपात विवशे ++ ॥

बालखिल्या मन्त्राद्वानं व्यासशिष्यं कृपाकरं ।

यथार्थं पूजयामासुः स्तुतं सुमनसः प्रियम् ॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे सौरसंहितायां षोडशोऽध्यायः । शुभमस्तु । संवत् १८१५
विषयः । १ प्रथमे अध्याये,—सूतेन सद्यः ऋषीणां संवादेन अष्टादशपुराणप्रस्तावकीर्तनं ।
उपपुराणकथनं । व्यासकृतशिवाराधनविवरणकथनं । तत्कृतवेदविभागकथनं
तत्र ऋग्वेदस्य एकविंशतिशाखा, यजुर्वेदस्य त्रैकशाखा, सामवेदस्य च सप्त-
शाखेति कथनं । विभागपूर्वकं जैमिन्यादिभ्यो वेददानविवरणकथनं । मुनीनां
पुरतः कृष्णदेवायनेन परब्रह्मस्वरूपकथनं । तस्य शिव-ब्रह्म-महादेवादिनामकथ-
नञ्च । धर्मस्य चोदनालक्षणत्वकथनं । चोदनाप्रमाणनिरूपणं । पुराणलक्षण-
कथनञ्च ।
२-५ अध्याये, याज्ञवल्क्यकृतसूर्योपासनाविवरणकथनं । तस्मै सूर्य्येण तत्त्वज्ञानो
पदेशदानकथनं । अभेदवादकथनं । जगत्सृष्टिकथनं । हिरण्यगर्भाद्युपाधिभेद-
सप्तपातालानां स्वरूपकथनं । एवं स्वर्गाणां संस्थानादिकथनञ्च । वर्षादिस्थाननि-
र्देशपूर्वकं जम्बूद्वीपसंस्थानादिकथनं । एवं ब्रह्मादीनां निरूपणं । आवृत्तप्रवृत्तादि-
सप्तवायुनेमिनिरूपणं । नक्षत्रमण्डल-सप्तर्षिमण्डल-भुवमण्डलादीनां स्वरूपादि-
कथनं । सूर्य्य-चन्द्र-मङ्गलप्रभृतीनां मण्डलविलारादिपरिमाणकथनं । सदाशिव-
लोकसंस्थानकथनपूर्वकं विसृजतः सदाशिवरूपवर्णनं । जगत्कारणनिरूपणप्रसङ्गेन
मायावादनिरूपणं । वेदान्तप्रशंसा । तत्र ब्रह्मकारणतावादस्य अभ्यर्चितत्वकथनं ।
आर्चतर्पण-पाक्षपातवैनायकादितन्त्राणां निन्दाकीर्तनं ।
६-१० अध्याये,—भस्मविपुण्ड्रादिधारणमाहात्म्यकथनं । पापक्षयोपायकथनं । अवि-
मुक्तमाहात्म्यकथनं । विश्वेश्वरमहिमा । वाराणसीवर्णनं । शिवगङ्गामाहात्म्यकथनं ।
गङ्गादिनानातीर्थमाहात्म्यकथनं । अध्यारोपादिस्वरूपनिरूपणं । अज्ञानलक्षणा-
दिकथनं । आत्मस्वरूपादिकथनं । परमात्मजीवात्मनोरौपाधिको भेद इति निरू-
पणं । विज्ञानमाहात्म्यकथनं । तदुपायकीर्तनं । तत्स्वरूपकथनञ्च । ज्ञानकारण-
निरूपणञ्च ।
११-१६ अध्याये,—सत्त्वराजसमोगुणानां प्रकृतिनिरूपणं । जीवस्वरूपविवेचनं ।
निर्गुणस्य आत्मनो बन्धहेतुनिरूपणं । तत्र आत्मनो देह-इन्द्रिय-मनः-प्राण-विज्ञान-
शून्याद्यात्मकत्ववादकथनादिकं । मोक्षोपायकथनं । मोक्षस्वरूपनिरूपणञ्च । प्रत्य-
क्षादिभ्यः श्रुतेर्बलवत्त्वकथनं । श्रुतिकल्पनायोग्यविषयनिरूपणं । श्रुतिसारकथनं
याज्ञवल्क्यकृतसूर्य्योपासकीर्तनञ्च ॥

No. 1747. स्कन्दपुराणीयसूतसंहितायां त्रिमाहात्म्यखण्डः ।

Substance, country-made paper, 17 × 5½ inches. Folia, 40. Lines, 6 on a page. Extent, 780 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Nasirpura, Zillah Murshidabad. Rájá Rámachánd Siñha. Appearance, new. Verse. Generally correct.

S'iva-máhátmya Khaṇḍa of the *Skanda Purána*. The *Skanda Purána* includes seven parts, of which the *Súta Sañhitá* forms a part of the 5th or *Nágara Khaṇḍa*. According to the introduction, the *Sañhitá* comprises four books or *khaṇḍas*, of which the codex under notice, which is known under the name given, contains only the first. It is divided into thirteen chapters, and devoted to the glory of *S'iva*. The first chapter gives a summary of the *Puráṇas* and of the *Vedas* with their several *S'ákhás*. Then follow four chapters on the glory of *S'iva*, the necessity and propriety of worshipping him, and the rituals appropriate for the purpose. The next three chapters are devoted to the adoration and glorification of *S'ákta* divinities, and their relation to *S'iva*. The last five chapters dwell upon *Vishṇu* as subordinate to *S'iva*.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । नारायणे नमस्कृत्य नरश्चैव नरोत्तमः ।

देवीं समस्ततीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ॥

इंश्वरं परमं तत्त्वमादिमध्यान्तवर्जितं ।

आधारं सर्वलोकानामनाधारमविक्रियं ॥

अनन्तानन्दबोधाम्बुनिधिमुद्रुतविक्रमं ।

अम्बिकापतिमीशानमनिशं प्रणमाम्यहं ॥

सचावसाने मुनयो विशुद्धहृदया षष्ठम् ।

नैमिषीया महात्मानमागतं रोमहर्षेणं ॥

दृष्ट्वा यथाहं सम्पूज्य प्रसन्नेन्द्रियमानसाः ।

पप्रच्छुः संहितां पुण्यां सूतं पौराणिकीं मुदा ॥

एवं दृष्ट्वा मुनिवैष्टैः सूतः सर्वार्थदायिनं ।

महादेवं महात्मानं ध्यात्वा व्यासश्च भक्तितः ॥

समाहितमना भूत्वा विलोक्य मुनिसत्तमान् ।

वक्तुमारभते सूतः संहितां श्रुतिसम्भितां ॥ इत्यादि ।

End.

धात्वा ह्यत्यङ्गजे भक्त्या प्रसन्नेन्द्रियमानसः ।

प्रणम्य दण्डवद्भूमौ मन्त्रादेवं जगद्गुरुं ॥

वेदव्यासश्च संसारसमुद्रतरणश्रवं ।

चिताय मुनिशार्दूलाः कैलासमचलं गतः ॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे सूतसंहितायां शिवमाहात्म्यखण्डे त्रयोदशोऽध्यायः समाप्तः

प्रथमः खण्डः समाप्तः ॥

विषयः । १ प्रथमे अध्याये,—सूतेन सह ऋषीणां संवादेन अष्टादशपुराणनामकथनपूर्वकं तेषां चतुर्लक्षश्लोकसंस्मृतत्वकथनं । एवमष्टादशोपपुराणनामकथनप्रसङ्गेन तेषां लक्षश्लोकपरिमाणत्वकीर्तनञ्च । स्कन्दपुराणस्य सप्तत्कमारसूत-शाङ्कर-वैष्णव-ब्राह्म-सौरभेदात् षड्विधसंहिताकथनं । साकल्येनैषां पञ्चपञ्चाशत्सहस्रमितपन्थसङ्ख्याकथनं । तथा प्रत्येकं श्लोकसङ्ख्याकीर्तनं । सूतसंहितायाः शिवमाहात्म्य-ज्ञानयोग-मुक्ति-यज्ञवैभवभेदेन चतुःखण्डकथनं । तत्र प्रत्येकं अध्यायश्लोकसङ्ख्यादिनिरूपणं । ऋग्वेदादीनां शाखादिकथनं ।

२-५ अध्याये,—शिवसन्दर्शनार्थं केशवादीनां चन्द्रलोकगमनदृष्टान्तकथनं । तेषां कव्योक्तिं निशम्य शिवस्य अर्द्धनारीश्वररूपेण आविर्भावाद्विदृष्टान्तकीर्तनं । भगवत ऐश्वर्यवर्णनञ्च । एकदा 'अहमेव जगत्कर्ता मय्येवेदं स्थितं जगत् । मत्समन्धाधिकश्चापि नास्ति सर्व्वेव सर्व्वदा ॥' इत्यहङ्कारसंश्लेषस्य विष्णोः शिवेन शक्तिसमा-चरणविवरणकथनं । सर्व्वेषां सुराणां पुरतो नन्दिना शिवमाशङ्क्यकथनं । तदा तत्र शिवस्य आविर्भावदर्शनेन देवैस्तत्स्रोत्रकथनं । शिवपूजाविधिकीर्तनं । तत्र सप्त्याश्विनां स्त्रीणाञ्च विशेषकथनादिकं । शिवपूजामाहात्म्यकथनप्रस्तावेन ब्राह्मण-कुलघातकस्य कस्यचित् पुत्रसस्य उपाख्यानकथनञ्च ।

६-८ अध्याये,—शक्तिपूजाविधिकथनं । तत्र साधार-निराधारभेदाद् विधिपूजा-निरूपणं । शिवभक्तस्य विशेषपूजाविधिकथनं । तत्र वाराणसीवासिनः कस्यचिद् वैश्वस्य आख्यानकथनं । विन्ध्याचलेश्वरमाहात्म्यकीर्तनञ्च । सलङ्गीकस्य श्वरेः व्यासेन सह शिवलोकगमनदृष्टान्तकथनं । तत्र तेषां प्रार्थनया शिवेन तत्त्वज्ञानस्य अभ्यर्हितत्वकथनं । तत्त्वज्ञाने दिजातीनां मुख्याधिकारकथनं । स्त्रीशूद्रादीनां ज्ञानोपायकथनं । मुक्तिचेवनिरूपणं । कालसङ्ग्रहानिरूपणं । तत्र कलाकाष्ठादि-परिभाषाकथनं । माया-अविद्या-करण-अव्यक्तादिशब्दानां प्रवृत्तिनिमित्तकथनञ्च । शरिश्चरब्रह्मादीनां त्रिगुणात्मकत्वादिकथनञ्च ।

९-१२ अध्याये,—नारायणशब्दनिर्व्वचनं । शिवाज्ञया वराहरूपधारिणा विष्णुना सागरगर्भे निमग्नयाः प्रथिव्या उदारादिविवरणकथनं । सप्तकादित्तवराहस्रोत्र-

कथनं । विरिञ्चिस्तद्वृष्टिविवरणकथनं । तत्र ऊर्ध्वसोतपादिवृष्टिनिरूपणं । चि-
रण्यगर्भ-सूत्रात्म-प्रवृष्टित्वरूपनिरूपणं । जातिनिर्णयः । सङ्करजातीनामुपनिष-
द्वनं । वाराणस्यादितीर्थमाहात्म्यकथनं । शिवमाहात्म्यखण्डश्रवणादिफलश्रुति-
कीर्तनञ्च ।

No. 1748. स्कन्दपुराणीयसङ्घाद्रिखण्डः । उत्तरविभागः ।

Substance, country-made paper, $14\frac{1}{2} \times 7$ inches. Folia, 225. Lines, 8—9 on a page. Extent, 4,998 śloka. Character, Nágara. Date, Sm. 1886. Place of deposit, Nasipura, Zillah Murshidábad. Rájá Rámachánd Siñha. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Sahyádri Khanda of the *Skanda Purána*. This work is devoted to the sacred places of pilgrimage in western India on the Western Ghauts and along the Godávári river from its source to its mouth; the sacred places noticed most in detail being those which exist on the Sahyádri Hill, whence its name.

Beginning. ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । युधिष्ठिर उवाच ।

कथितानि सन्निवृष्ट तीर्थानि भवता सम ।

चेवाणि चैव मूल्यानि वला + वनवासिनां ॥

वदर्यादीनि स्थानानि नैमिषं पञ्चरसथा ।

सद्भाद्रेदण्डकारणमाहात्म्यं वद सुव्रत ॥

मार्कण्डेय उवाच । शृणु वत्स प्रवक्ष्यामि सञ्ज्ञाद्रेर्दण्डको वने ।

देवदेवः स्वयं यत्र सदा तिष्ठति दैत्यजा ॥

दत्तात्रेयो मुनिर्यत्र यत्र देवी च रेणुका ।

रामस्तु सर्वदा यच्च संस्थितो भगवान् स्वयम् ॥

यस्मिन् क्षेत्रे मन्थाराज द्विसप्ततिचतुर्गणाः ।

मुक्तिं प्राप्तास्तथा सर्वे सिद्धयः सनकादयः ॥

दृग्ध्यावीफली यत्र दृक्क्षितिः सर्वदा ।

यत्र देवस्य देवास्य भिवस्य परमेश्वरः ॥ इत्यादि ।

End.

पुस्तकं धर्माशास्त्रं यो ददाति ++ द्विज ।

शतमन्त्रान्तरान् पितृन् तारथेयैरकादपि ॥

वेदविद्यां नरो दत्त्वा स्वर्गे कल्पवृक्षं वसेत् ।

आत्मविद्याश्च यो दद्यात्तस्य मुहूर्ता न विद्यते ॥

धर्मशास्त्रं नरो बुद्धा ये कश्चिदधर्माचरेत् ।

तस्य दत्ता दशगुणं पुण्यं ब्राह्मे च जायते ॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे सप्त्यादिवर्णने चाग्रीतितमोऽध्यायः ।

समाप्तोऽयमुत्तरविभागः । संवत् १८२९ ।

विषयः । १, २ अध्याये,—मार्कण्डेयेन सह युधिष्ठिरस्य संवादेन दत्तात्रेयस्य मुनेर्जन्मवृत्तान्त-
कीर्तनं । तत्र दस्युभिः सार्धं बहस्य माण्डव्यस्य शुलारोपणविवरणकथनं । अथ
निग्रीथे निविडान्वकारतया पन्थानं ज्ञातुमसमर्थायाः कल्याणित् पतिव्रतायाः
शिरःस्थर्शेन द्विगुणितक्लेशेन माण्डव्येन तामुद्दिश्य 'सूर्य्योदये त्वं विषया भवि-
ष्यसीति' भापः प्रदत्तः । तस्याः प्रभावेणैव दिवाकरो देवमानेन सप्तसाणि वर्षाणि
नोदेति-इति वृत्तान्तकथनं । पतिव्रता-तत्पत्योः पूर्वजन्मवृत्तान्तकीर्तनं । ततः
हरिहरादिभिरभ्यर्थितया अनुसूयया संस्तुतायाः भर्तुरनामयत्नलाभेन प्रीतिमाप-
न्नायाः तस्याः अनुमत्या पुनः सूर्य्योदयादिकथनञ्च ।

३-७ अध्याये,—'पुत्रास्तया मे भवन्त्विति' देवानां पुरतोऽनुसूयायाः प्रार्थनादि-
कथनं । सप्त्यादौ दण्डकारणे अचेराश्रमभ्रमोभावरणं । अनुसूयागर्भे विष्णोर्जन्म-
ग्रहणकथनं । तस्य दत्तात्रेयसमाख्याकथनञ्च । तथा शिवपितामहयोः तद्गर्भे
जन्मग्रहणकथनं । तयोः यथाक्रमेण दुर्वासःसोमेति नामप्राप्तिकथनञ्च । भूगोल-
संस्थानकीर्तनं । दत्तात्रेयस्य आश्रमे कृष्णमलकवृक्षतले चतुर्भुजस्य विष्णोरवस्थान-
कथनं । कृष्णमलकवृक्षस्य उद्भवादिकथनं । गद्येन ब्रह्मणा कृतं विसृज्योत् । तत्र
तत्कृतविष्णुप्रतिमाप्रतिष्ठाकथनं । धाढदर्शनलालसस्य दुर्वाससः सोमलोकागमना-
दिविवरणकीर्तनं । दत्तात्रेयस्य पुरतः परशुरामेण कार्तवीर्य्यार्जुनस्य दुष्टेष्टितादि-
कथनं । तत्र जमदग्निरेणुकयोर्न्येष्टिक्रियासम्पादनादिकथनञ्च ।

८-११ अध्याये,—सप्त्यादौ सर्वेषां तीर्थानामवस्थानकथनं । भानुतीर्थकथनं ।
तत्र भानुना निजकन्याहरणवृत्तान्तकीर्तनं । ब्रह्मतीर्थमाद्यादिकथनं । गौतम-
तीर्थमाद्यादिकथनं । अगस्त्यतीर्थमाद्यादिकथनं । एकदा द्वादशवर्षिक्या
अनाष्टया पीडितानामुपशान्तं वैष्णवदर्शनेन सन्तप्तहृदयेन गौतमेन तपोबलेन
ग्रीचीन् समुत्पाद्य तेषां भोजनदानवृत्तान्तकीर्तनं । पद्मतीर्थमाद्यादिकथनं ।
तत्र शुद्धवेरपुराणीयस्य वज्रधारस्य स्वपतेरपाख्यानकथनं । गदातीर्थमाद्यादिकथनं ।
सोमतीर्थकथनं । पुत्रतीर्थकथनं । लक्ष्मीतीर्थकथनं । वाणतीर्थकथनं । इन्द्रतीर्थ-
कथनं । खड्गतीर्थकथनं । गदातीर्थे रामचन्द्रेण वनवासगतेन दशरथमुद्दिश्य
पिण्डदानवृत्तान्तकथनं । चन्द्रेण ताराहरणविवरणकथनं । गदातीर्थादीनामुत्पत्ति-
कथनञ्च ।

विषयः । १२-१४ अध्याये,—तपसा सम्प्राप्तितादाश्रुतोपात् वाणेन सप्तसप्तवल्गुभट्टान्त-
कीर्तनं । परिक्रम्यसमये गिरिजायाः रूपदर्शनेन मुग्धस्य ब्रह्मणः रेतःशेकात्
बालखिलादीनां मुनीनामुत्पत्तिकथनं । अमरतीर्थमाहात्म्यकथनं । वसुतीर्थ-
माहात्म्यकथनं । माधेश्वरतीर्थमाहात्म्यकथनं । शङ्खतीर्थमाहात्म्यकीर्तनं । अथ
शङ्खासुररुतवेदचरणहृत्तान्तकथनं । चक्रतीर्थमाहात्म्यकथनं । वदतीर्थमाहात्म्य-
कथनं । बलाचकतीर्थमाहात्म्यकथनं । एवं स्कन्दतीर्थ-गोतीर्थ-दुर्गातीर्थ-हंसतीर्थ-
पुष्करतीर्थ-वज्रितीर्थ-मयूरतीर्थानां माहात्म्यकथनं । कालजिह्वाभिधानस्य असुर-
राजस्य शिवाद् वरप्राप्तिकथनं । जयश्रीरूपेण भगवता तन्निपातनविवरणकथनं ।
तत्र जयश्रीरूपस्य रूपदिवर्णनञ्च । लक्ष्मीतीर्थमाहात्म्यकथनं ।

१५-१७ अध्याये,—कर्णधारभिषेयस्य राज्ञः कर्णविपाकेन शृगालद्येनो जन्मादि-
विवरणकथनं । चक्रतीर्थमाहात्म्यकथनं । एकादशवद्राणां रूपवर्णनादिकं । चक्र-
तीर्थोद् वाष्प्यरूपेण मेघानामुत्पत्तिकथनं । कार्तिकरुततारकासुरविजयहृत्तान्त-
कीर्तनं । चित्रोऽः पितामहस्य गव्याभावेन तत्र अलुतार्थस्य च तपस्यादिवर्णनं ।
देवीरुतदुर्गासुरवधहृत्तान्तकीर्तनं । हृषाकपिनामकतीर्थस्य माहात्म्यकथनप्रसङ्गेन
चेनुकासुरवधजनितपापेन सप्तपञ्चदशस्य श्रीलङ्कस्य नारदोपदेशेन चक्रतीर्थ-
शमनादिविवरणकथनं । हृषाकपिनामप्राप्तिकथनं । हृषाकपिरूपवर्णनञ्च । हंस-
रूपस्य भगवतः चक्रतीर्थशमनहृत्तान्तकथनं । खाण्डवदाहकस्य दहनस्य चक्र-
तीर्थशमनहृत्तान्तकथनं । रूपवर्णनञ्च । मयूरतीर्थमाहात्म्यकथनप्रसङ्गेन कार्तिक-
तारकयोः युद्धसमये गवङ्गामस्य मयूरस्य उत्पत्त्यादिकथनं ।

१८, १९ अध्याये,—पुरा किल कर्दमो नाम प्रजापतिः देवज्ञ्यां वासुदेवांशभूतं
कपिलाभिधानं पुत्रमजीजनत् । अथ कपिलेन अग्निच्युतापि पितुरनुज्ञया
तपस्यातो निवृत्तेन देवज्ञ्याः पुरतः साङ्ख्ययोगः कथित इति विवरणकथनपूर्वकं
कपिलतीर्थमाहात्म्यकीर्तनं । कर्दमतीर्थकथनं । देवज्ञतितीर्थकथनं । मित्रतीर्थ-
कथनं । मणिपासुराद् भीतानामिन्द्रादीनां लोकपालानां सङ्घाद्रिशमनपूर्वकं ।
तत्र स्वसनाम्ना तीर्थकरणहृत्तान्तकथनं । मित्रनद्या उत्पत्तिविवरणकथनं । मञ्जा-
देवप्रसादेन गयासुरमारीस्य पवित्रताकथनं । तस्य मन्त्रकं गृहीत्वा ब्रह्मणो यज्ञा-
नुष्ठानहृत्तान्तकथनं । तथश्चरसि पिण्डदानादिमाहात्म्यकथनञ्च ।

२०, २१ अध्याये,—कोटीश्वरतीर्थमाहात्म्यकथनं । तत्र शतविन्दुतीर्थमाहात्म्य-
कीर्तनं । सप्तसविन्दुतीर्थमाहात्म्यकीर्तनं । सारतीर्थमाहात्म्यकथनं । अग्नितीर्थ-
माहात्म्यकथनं । सूर्यतीर्थमाहात्म्यकथनप्रसङ्गेन दादरादित्यध्यानकथनं । विरज-
तीर्थ-प्रियतीर्थ-पद्मतीर्थ-हरितीर्थ-दिमाहात्म्यकथनं । कपिलतीर्थमाहात्म्यकथन-

विषयः । प्रसावेन भगवत्प्रीत्यर्थं रत्निदेवस्य तपस्यादिवर्णेन । तत्र कपिलाभिधानायाः नद्याः उत्पत्तिकथनञ्च । करुपतीर्थमाहात्म्यकथनं । तत्र सिन्धुदेशेषु कश्चिद् ब्राह्मण आसीत् । तस्य सुमतिः सुरचिञ्चेति हो पुत्रौ बभूवतुः । अथैकदा वेश्या-सन्नेन सुरचिना सुरापानेन उन्मत्ततया चौरबुद्ध्या कश्चिद् ब्राह्मणे हतः, हतश्च तेन प्रजावतीधनीवरत्नमिति वृत्तान्तकीर्तनं । कर्मतीर्थ-पिडतीर्थ-आदिमाहात्म्य-कथनं । रेणुकातीर्थमाहात्म्यकथनप्रसङ्गेन रेणुकाज्जमदयोः प्राणनाशनपूर्वकं कार्त्तवीर्याञ्जुनेन धेनुहरणवृत्तान्तकीर्तनं ।

१९-२५ अध्याये,—शक्तितीर्थमाहात्म्यकथनं । तत्र सरस्वती-गौरीप्रभृतीनां शक्तीनां ध्यानादिकथनञ्च । भेषतीर्थकथनं । तत्र भेषपर्यङ्कभयानस्य भगवतो ध्यान-कथनं । रत्नगिरिवर्णनं । माळतीर्थकथनं । ब्रह्मतीर्थकथनं । सोमतीर्थकथनं । रामतीर्थकथनं । शिवतीर्थकथनं । वैनायकतीर्थकथनं । फल्गुतीर्थकथनं । का-लिकातीर्थकथनञ्च । तत्र माळकाणां रूपकथनं । सर्वतीर्थमाहात्म्यकथनं । अम्बा-तीर्थमाहात्म्यकथनं । दक्षिणामूर्तेः शिवस्य रूपवर्णनादिकं । अष्टवसुकथनं । तत्र वसूनां प्रत्येकं ध्यानकथनं । भास्करालयतीर्थमाहात्म्यकथनं । तत्र सिद्ध-चण्डिकायाः ध्यानादिकथनं । धर्मस्य रूपकथनं । आद्युर्वेद-धनुर्वेद-शिखा-कल्प-याकरण-निवृत्त-इन्द्रे-ध्यातिथ-मीमांसा-न्याय-धर्मशास्त्र-पुराणेतिहास-श्रुत्य-शास्त्र-पञ्चरात्र-पाशुपत-पातञ्जल-साङ्ख्य-साङ्ख्य-शास्त्रादीनां शास्त्राणां ध्यानकथनं, तत्र तत्र अधि-ष्टादेवताकीर्तनञ्च ।

२६-३० अध्याये,—नारदादीनां ध्यानकथनं । काल-निमेष-काष्ठा-कला-वर्ण-मुहूर्त-प्रहरादिध्यानकथनं । नरसिंहध्यानकथनं । गरुड-विनायक-स्कन्दानां रूपवर्णनं । लक्ष्मीनारायणरूपवर्णनं । वासुदेव-सङ्कर्षण-प्रद्युम्नानिबद्धरूपचतुर्व्यूह-रूपवर्णनं । भगवतः भक्त्यावतारे शृङ्गिमत्स्यरूपकथनं । बलराम-कृष्ण-प्रद्युम्न-निबद्ध-शम्भुप्रभृतीनां रूपकथनं । कल्किरूपस्य भगवतो रूपवर्णनं । बुद्धस्य रूप-कथनं । यासस्य रूपवर्णनं । धन्वन्तरिरूपवर्णनं । आमलीधामस्य चतुर्दारेषु स्थितानां षाट्केशादीनां माहात्म्यकथनं । कपालमोचनतीर्थमाहात्म्यकथनप्रसङ्गेन शिवव्रतत्रयश्रिरम्भेदनवृत्तान्तकथनादिकं । शङ्करतीर्थविवरणकथनं ।

३१-३६ अध्याये,—सिद्धतीर्थयात्राप्रकारादिकीर्तनं । मानसतीर्थयात्राप्रकारकथनं । उत्तरमानसतीर्थयात्राप्रकारकथनं । सप्तश्रीतीर्थमाहात्म्यकथनं । तत्र यात्रा-प्रकारकीर्तनञ्च । गोण्डलीतीर्थमाहात्म्यनिरूपणं । तत्र श्रुत्यगीतादिलक्षणकीर्तनं । तत्तत्कालनिरूपणञ्च । गायकलक्षणं । रागकथनपूर्वकं तद्वारापत्यादिनिरूपणं । वैखरीपद्मनीप्रभृतीनां स्थानादिनिरूपणं । चैवशृङ्गपद्म्यां भगवान्चचे मृदङ्गस्य

विषयः । अश्वकथनं । कार्तिकपौर्णमास्यां चण्डनामकदैत्यशरीरेण चण्डकाभिधानायाः वीणायाः उत्पत्त्यादिकथनं । महादेवात् तालोत्पत्तिकथनं । नाट्य-वृत्त-वृत्त्यानां पार्श्वकथनमेवामवान्तरभेदकथनम् । ताण्डवलास्ययोत्पत्तिकथनं । स्थानविशेषे वृत्त्यविशेषनिधनम् ।

४०-४६ अध्याये,—रेणुकामहस्यनामसौत्रकथनं । रेणुकापूजनविधानादिकीर्तनं । अक्षुरगणनिर्जितस्य निर्ज्वरद्वन्द्वस्य क्षीरोदशायिना सह संवादादिकथनं । कान्यकुब्जाधिपस्य रेणुराजस्य कन्यात्वेन अदितेर्जन्मपक्षकथनादिकं । तस्याः एकवीरा रेणुका चेति नामद्वयकथनं । अग्निं प्रति 'सर्वभक्ष्यो भवेति' श्रुतिः शपदानुष्ठानकथनं । जमदग्नेर्जन्मविवरणकीर्तनं । अक्रुर्वन्कथनं । शचीकवर्ण-कीर्तनं । रेणुकास्यम्बरवर्णनं । तथा सार्धं जमदग्नेः परिणयविवरणकीर्तनं । रेणुकहतकाम्बोजादिदेशजयकथनं । रेणुकायाः पञ्चपुत्रजननकथनादिकं । परशुरामस्य उद्धवादि कथनं ।

४७-५१ अध्याये,—तपस्यायाः सम्नोषितात् महादेवात् परशुरामेण पाशुपतास्त्र-प्राप्तिकथनं । दृष्टेः पूर्वं विश्वमिदं ज्वालामालाकुलमासीत् । तच्चैकदा महादेवेन सह प्रभारूपायाः कस्याश्चित् नार्याः संवादकथनं । जमदग्निरूपेण महादेव एव अवततार इति कथनादिकं । रेणुकावधट्टान्तकीर्तनं । तस्याः पुनर्जन्मकथनम् । मूर्तिमता क्रोधेन सार्धं जमदग्नेः संवादकथनं । कार्तिकवीर्यार्जुनस्य उद्धवादि कथनं । तस्माद् दशमीवस्य निग्रहादिदृष्टान्तकीर्तनं । अर्जुनहतकामधेनु-ग्रहणविवरणं । दत्तात्रेयाश्रमे रामहतरेणुकामूर्तिप्रतिष्ठादृष्टान्तकथनं ।

५२-७० अध्याये,—अर्जुनस्य दुर्निमित्तदर्शनविवरणकीर्तनं । रामहतमहाहिष्मती-पुरीदाहनदृष्टान्तकीर्तनं । रामार्जुनयोरद्भुतयुद्धवर्णनं । परशुरामस्य दिग्विजय-वर्णनं । तस्य कैलासगमनदृष्टान्तकथनं । राक्षसैः सार्धं समरसंश्लेषवर्णनम् । स्यमन्त-पक्षकतीर्थदृष्टान्तकथनं । रामतीर्थविवरणकथनं । प्रत्यक्षतां गताभ्यां माता-पित्र्यां सह परशुरामस्य संवादकथनादिकं । यजमानेन रामेण कश्यपाय श्चिवी-दानविवरणकथनं ।

७१-७५ अध्याये,—विष्णुतवेदचतुष्टयस्य ब्रह्मणो रेणुकायमेतपस्यावर्णनं । दत्ता-त्रेयप्रसादेन तस्य वेदप्राप्तिकथनं । पुत्रविक्रयजनितपापेन अजीर्णस्य निरय-गमनदृष्टान्तादिकीर्तनं । नरकवर्णनं । इन्द्रदुस्वस्य उपाख्यानकथनं । हेमकुण्डाभि-धानस्य विप्रस्य प्रयागतीर्थे पिबलोकदर्शनदृष्टान्तकीर्तनं । विष्णोर्देवदेवेश्वरनाम-प्राप्तिविवरणकथनं । दत्तात्रेयस्य गार्हस्थ्यादिभ्यः पञ्चमाश्वमाश्रयत्वकथनं । कृष्णा-मल्लकटस्य उत्पत्त्यादिकथनं । बाभिकस्य द्विजस्य उपाख्यानकथनं । ब्रह्मस्थान-

तीर्थमाहात्म्यादिकथनं । सूर्तिमता जेमगिरिणा सर्वं देवानां रेणुकायमगमन-
विवरणकथनं । शृङ्गवेरपुराधिपतेः वज्रधारस्य स्वपतेरुपाख्यानकीर्तनं ।

७९-८२ अध्याये,—वज्रधारेण शाखास्यस्य कस्यचित् ब्राह्मणस्य प्राणनाशनवृत्तान्त-
कीर्तनं । शाखास्यस्य जन्मवृत्तान्तकथनं । यमकिङ्करताडितस्य ज्वन्तरिक्षस्य
कस्यचित् पुरुषस्य जगत्स्येन सद्यः संवादकथनं । भास्करालयमाहात्म्यकथनं ।
तत्र रिरंसया ज्वागच्छन्तं भास्करं दृष्ट्वा उवाचाः सगीरुपेण पलायनवृत्तान्तकथनं ।
चक्रतीर्थमाहात्म्यकथनं । तत्र जम्बूकस्य उपाख्यानकथनं । शङ्करतीर्थवर्णनं ।
कोटीश्वरमाहात्म्यादिवर्णनं । पटेश्वरमाहात्म्यवर्णनं । कार्तिकेयसमाहात्म्यकथनं ।
कन्यादानादिमाहात्म्यकथनं । विवाहकालादिकथनं । कन्याविक्रये महापाप-
कथनं । उपनयनसंस्कारादिकरणे फलश्रुतिकथनं । विद्यादानमाहात्म्यकीर्तनञ्च ।
इति स्कन्दपुराणीयसद्वाद्रिखण्डे तुरजामाहात्म्यविभागः ।

No. 1749. स्कन्दपुराणीयसद्वाद्रिखण्डे तुरजामाहात्म्यविभागः ।

Substance, country-made paper, 14 × 7 inches. Folia, 67. Lines, 12 on a page. Extent, 4,128 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Nasīpura, Zillāh Murshidābād, Rājā Rāmachānd Siñha. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Turajā Māhātmya.—The history of Turajā *alias* Tvaritā, a goddess. She was the wife of a Rishi named Kardama. On his death she was about to ascend the funeral pile of her lord, but desisted on a celestial voice preventing her. She then retired to the Himālaya to pass the rest of her life in devotion. A demon encountered her on a peak on the Himālaya, and was so struck by her charms as to be impelled to offer her violence. A goddess descended from heaven, and saved her. In the course of giving this narrative, the author recounts a number of stories, and the religious merits of a great number of sacred places in Central India. A brief account of the Rāmāyana is also given. The work extends to 15 chapters, and professes to be a part of the Sahyādri Khaṇḍa of the Skanda Purāṇa. The name is sometimes written Tulajā.

Beginning. श्रीणेशाय नमः । नारायणं नमस्कृत्य नरश्चैव नरोत्तमः ।

देवीं सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ॥

अथ कथुः । महासेन महादेवनन्दनानन्तिक्रम ।

सर्वज्ञाननिधे सौम्य शिवाब्जादकर प्रभो ॥
 तत्प्रसादेन चास्त्राभिरित्तासाः सहस्रशः ।
 पुराणानि च सर्वाणि द्युतानि देववज्रभ ॥
 न हस्तिमधिगच्छामः सुधास्त्रादे यथामराः ।
 कथिता या त्वया देव त्वरिता नाम देवता ॥
 अपरं तुरजा नाम तस्या जातं कथं विभो ।
 यमुनाद्रौ किमर्थं सा श्वतीर्णा विकाशिता ॥
 एतदिच्छामहे योतुमनुप्राप्या भवाम ते ।
 साकल्येन तु नो ब्रूहि त्वरितायाः कथामिमां ॥
 स्कन्द उवाच । शृणुन्तु ऋषयः सर्वे देवीमाहात्म्यमुत्तमं ।
 कैलासशिखरासीनं गङ्गारं पार्वतीपतिं ॥ इत्यादि ॥

End.

उक्तवान् रुमयः श्रेष्ठाः तत्सर्वं कथितं सया ।
 अविद्यारहितो भूत्वा ततः सिद्धिं गमिष्यति ॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे सप्तमोऽध्यायः तुरजामाहात्म्यविभागे शिववसिष्ठसंवादे
 द्वाविंशतितमोऽध्यायः । शुभमस्तु ।

विषयः । १-२ अध्याये,—शिवेन सह वरिष्ठनामकस्य ऋषेः संवादे त्वरितापराभिधा-
 नायाः तुरजायाः साक्षात्प्राकीर्तनं । पुरा किल छतयमे कर्दभो नाम कश्चिद्
 ब्राह्मण आसीत् । एकदा कालधर्ममुपागते तस्मिन् तत्पत्नी सचमरणार्थं छत-
 निश्चया आकाशवाणीमुपयुत्य ततो निष्ठापि नितरां निर्व्येदमापन्ना तप-
 श्चरणार्थं त्वरितं सुमेरुप्रदेष्टुं प्रययौ । तत्र च कुक्षुराभिधानः कश्चिद् दानवेन्द्रः
 सत्यार्थसागतः तां वीक्ष्य सन्तुष्टितकामतया तद्भिप्रायसनाकलयैव आक्रम-
 णाय छतोद्यमो बभूव । अत्रान्तरे त्वरितायाः देव्याः आविर्भावादिकथनं ।

३-८ अध्याये,—परशुरामं प्रति त्वरितामूर्तेः रेणुकायाः रामलक्ष्मणयोः भावि-
 ष्टत्तान्तवर्णनं । तत्र सङ्क्षेपेण रामस्य वनवासवृत्तान्तकीर्तनं । तत्र रामेण
 रेणुकादर्शनानन्तरं तत्सोचकथनं । पुनश्च रामछतसहस्रनामसोचकीर्तनं ।
 रामं प्रति रेणुकया वनवासोपयुक्तदेशदानविवरणकथनं । रामतीर्थकथनं ।
 लक्ष्मणतीर्थकथनं । त्वरितया देव्या सह ब्रह्मणः संवादकथनं । वासवादिभिः
 सर्वैः देवैः गङ्गादिभिश्च सर्वाभिः देवीभिः सार्धं ब्रह्मणः तत्र अवस्थानकथनं ।
 ब्रह्मणा आज्ञापितेन विश्वकर्मेणा तत्र विचित्रपुरीनिर्माणकथनं ।

१०-१४ अध्याये,—त्वरिताश्वमे तीर्थभूतानां सर्वासां नदीनामागमवृत्तान्त-
 कथनं । कलालतीर्थमाहात्म्यकथनं । अश्वतथीर्थमाहात्म्यकथनं । तत्र तत्र

स्नाने मर्त्यमेगशान्तिकथनं । धारातीर्थस्य उत्पत्तिकथनं । तन्माहात्म्यकथनञ्च ।
धारायाः विवेणीत्वकथनं । ब्रह्मकुण्डमाहात्म्यकथनं । विष्णुतीर्थमाहात्म्यकथनं ।
गौतमस्य विष्णुप्रीत्यर्थं धारातीर्थं तपश्चरणदत्तान्तकीर्तनं । गौतमकृतविष्णुस्तोत्र-
कथनं । तत्प्रपद्या गौतमस्य इन्द्रद्युम्नरूपेण जन्मग्रहणकथनं । औदुम्बरतीर्थ-
माहात्म्यकीर्तनं । नागतीर्थमाहात्म्यकीर्तनं । रावणानुजेन ऐरावणेन पातालान्त-
निर्वासितेन नागराजेन बलिताग्रमगमनपूर्वकं तपस्यानुष्ठानादिवर्णनं । मातङ्गी-
तीर्थमाहात्म्यकथनं ।

१५ अध्याये,—राक्षसाधिपतेः मतङ्गस्य उपाख्यानकीर्तनं । तत्पीडितानां देवानां
कात्यायनीस्तोत्रकीर्तनं । सिंहवाहिन्या तथा सप्त मतङ्गस्य समरसंस्मरणं । तत्र
तत्सैनिकयोः निशुक्लद्वयवीरयोः विनाशादिकथनं । मातङ्गा आतिर्भावादिक-
कथनं । मातङ्गा शरविडस्य मतङ्गस्य भुजङ्गादिरूपग्रहणविवरणकथनं । द्दम्बि-
तीर्थमाहात्म्यकीर्तनं । मौकुलतीर्थमाहात्म्यकथनं । बलितायाः पूजाविधानकी-
र्तनं । सा तु आश्विनशुक्लप्रतिपद् आरभ्य नवमीपर्यन्तं यावत्—इति कथनं ।
तत्र पञ्चपञ्च-पञ्चाशत्-पञ्चगव्यादीनां लक्षणपरिभाषादिकथनं । अन्यन्यसमयेऽपि
तस्याः पूजाकथनं । दत्तात्रेयपूजावधिकथनं । देवीदर्शनार्थं यात्राविधानकथनं ।
फलश्रुतिकीर्तनञ्च ।

No. 1750. स्कन्दपुराणीयशम्भलग्राममाहात्म्यम् ।

Substance, country-made paper, $13\frac{1}{2} \times 7\frac{1}{2}$ inches. Folia, 74. Lines, 8 on a page. Extent, 1,812 śloka. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Nasīpura, Zillāh Murshidābād, Rājā Rāmchānd Siūha. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

S'ambhalagrāma Māhātmya.—A part of the Bhūmi Khaṇḍa of the Skanda Purāṇa. It is devoted to the religious merits of the various sacred places and pools in the Province of S'ambhala-grāma—modern Sambhalpur. As usual, each sacred place has a story attached to it, to illustrate its virtues and sin-removing powers. The work extends to 24 chapters. It is a local legend, not named in the account of the Purāṇas given in the Nārada Purāṇa.

Beginning. ॐ नमः परमात्मने । नारायणं नमस्कृत्य नरक्षेत्रं नरोत्तमं ।

देवीं सरस्वतीं व्यासं ततो जयमुदीरयेत् ॥

+ + + + काले पश्यन्ति पादपाः ।

वर्षन्ति तोयदाः काले तस्मात् कालं न लङ्घयेत् ॥
 गायत्रीमन्त्रतो + + दत्तं येनाञ्जलिवयं ।
 काले सवित्रे किम्न स्यात् तेन दत्तं जगत्त्रयं ॥
 किं किं न सविता सृते काले सम्यगुपासितः ।
 आयुरारोग्यमैश्वर्यं वफूनि सपद्मनि च ॥
 पुष्पमित्रकलवाणि चेवाणि + + धानि च ।
 भोगाश्च विविधाश्चापि स्वर्गं वाप्यपवर्गकं ॥
 दुर्लभा सर्वमन्त्रेषु गायत्री प्रणवान्विता ।
 न गायत्र्याधिकं किञ्चित् त्रयीषु परिविद्यते ॥
 न गायत्रीसमो मन्त्रो न शम्भलसमं पुरं ।
 न लघ्वशदशो देवः सत्यं सत्यं पुनः पुनः ॥ इत्यादि ।
 अष्टमीयेमां कथां दिव्यां न दन्तिमधियाम्यह ।
 तव वागसूतं भूयो मनो मे पातुमिच्छति ।
 इदानीं ब्रूहि मे स्वामिन् शालग्रामकथासूतं ॥
 स्कन्द उवाच । नन्दिग्रामस्य माहात्म्यं शरेशैव द्विजोत्तम ।
 कथितञ्च महापुण्यं शालग्रामे निशामय ॥

End.

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे भूखण्डे शम्भलग्राममाहात्म्यं समाप्तं । इति ब्रं ।

विषयः । १-२ अध्याये,—स्कन्देन सह अष्टमीणां संवादेन शम्भलग्राममाहात्म्यकथनं । गा-
 यत्रीमाहात्म्यकीर्तनं । शम्भलेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । चन्द्रेश्वरलिङ्गमाहात्म्य-
 कथनं । भुवनेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । शम्भलेश्वरस्वरूपवर्णनं । निषादाधिपतेः
 घूषाक्षस्य आतिथ्यादिवर्णनं । काम्पिल्यनगरवास्यस्य सोमयाजिनो देवशर्मण-
 उपपाख्यानकीर्तनं । तत्पुत्रस्य द्यूतकारस्य दृष्टान्तकीर्तनं ।

४, ५ अध्याये,—यथातिष्ठतराजसूययज्ञविवरणकथनं । तेन सह नारदस्य संवा-
 दादिकथनं । नारदेन अर्ककुण्डेश्वरमाहात्म्यकीर्तनं । अथ अङ्गदेशस्य जात-
 कुष्ठरोगस्य शालूकाभिधानस्य वैश्वस्य विवरणकथनं । संसतीर्थमाहात्म्यकथनं ।
 तत्र काकैः सार्धं ज्ञौषाणां विवाददृष्टान्तकीर्तनं । लवणतीर्थमाहात्म्यकथनं । श्वेत-
 द्वीपमाहात्म्यकथनं । शङ्खमाधवतीर्थमाहात्म्यकथनं । लोलाकतीर्थमाहात्म्यकीर्तनं ।
 तत्र सुरथामिधानस्य नरपतेरुपाख्यानकथनं । ब्रह्मेश्वरमाहात्म्यकथनं । दशाश्व-
 मेधवर्णनञ्च ।

६-८ अध्याये,—पिशाचमोचनतीर्थवर्णनं । तत्र पिशाचेन सह कस्यचिद् ब्राह्म-
 णस्य संवादकथनादिकं । चतुर्मुखतीर्थकथनं । हरिमन्दिरतीर्थमाहात्म्यकथनं

विषयः । विजयतीर्थमाहात्म्यकीर्तनं । एकान्तीतीर्थवर्णनादिकं । श्वन्तीसरस्तीर्थविवरण-
कथनं । अथ कौशिकीतीर्थनिवासस्य यज्ञदत्तस्य उपाख्यानकथनं । तस्य निर्धे-
दादिवर्णनं । तीर्थसागरमाहात्म्यादिकथनं । अग्निपञ्चकतीर्थमाहात्म्यादिकीर्तनं
यमघण्टकतीर्थमाहात्म्यादिकीर्तनं ।

१०-११ अध्याये,—महोदकीतीर्थमाहात्म्यादिकथनं । मणिकर्णिकायाः महोद-
कीनामप्राप्तिकारणकथनं । तत्र सोमयज्ञप्रभवस्य पुरजोडनामकस्य राजर्षिविवरण-
कथनं । शिवेन तस्य पूर्वजन्मदत्तान्तकीर्तनञ्च । ऋणमोचनतीर्थमाहात्म्यादि-
कथनं । पापमोचनतीर्थमाहात्म्यादिकीर्तनं । कालोदकतीर्थमाहात्म्यादिकथनं ।
सोमतीर्थमाहात्म्यादिकथनं । विस्रुतः प्रयागतीर्थवर्णनं । सत्युतीर्थमाहात्म्यादि-
कथनं । एवं ब्रह्मावर्त्त-नर्मदा-धर्मकूपतीर्थानां माहात्म्यकथनं । पञ्चलुदयतीर्थस्य
माहात्म्यकथनप्रसङ्गेन विष्णुना सृष्टं पिडल्लोकानां संवादादिकथनं । भविष्य-
गङ्गाया विवरणकथनं । तत्र विष्णुना सार्धं तापस्य संलापादिवर्णनञ्च ।

१४-१७ अध्याये,—गोमतीतीर्थमाहात्म्यकथनप्रसङ्गेन तस्या उद्भवादिदत्तान्तकी-
र्तनं । अथ विश्वपालाभिधानस्य वणिज उपाख्यानकीर्तनं । गोदावरीतीर्थमाहात्म्य-
कथनं । भारतीतीर्थमाहात्म्यकीर्तनं । रेवाकुण्डमाहात्म्यादिकथनं । अथ चटक-
मिथुनस्य विवरणकीर्तनञ्च । तीर्थगोपालमाहात्म्यादिकथनं । अथ अचिवंश-
संभूतस्य दत्ताभिधेयस्य विप्रस्य उपाख्यानकथनं । आनन्दसरस्तीर्थमाहात्म्यकीर्तनं ।
अथ दशार्णविषयस्य लवणविक्रयिणो वाहिकाभिधानस्य ब्राह्मणस्य उपाख्यान-
कथनं । तस्य पुनर्जन्मनि चचियवंशे जन्मादिविवरणकीर्तनञ्च । भद्रकायमहा-
त्म्यादिवर्णनं ।

१८-२१ अध्याये,—अविकायमहात्म्यकथनप्रसङ्गेन अवलपस्यादिवर्णनं । देव-
तीर्थमाहात्म्यकथनं । शिष्णुतीर्थमाहात्म्यकीर्तनं । गङ्गातीर्थमाहात्म्यकथनमुखेन
क्षमलमन्त्रिनीनामिकाया विद्याधर्या उपाख्यानकथनं । शरद्वीपतीर्थमाहात्म्य-
कथनं । तत्र गोधाया उपाख्यानकथनञ्च । मोक्षतीर्थमाहात्म्यादिकथनं । चक्रवर्त्त-
तीर्थमाहात्म्यकीर्तनप्रसङ्गेन रैभ्यस्य उपाख्यानकथनं ।

२२-२४ अध्याये,—रत्नदुग्धतीर्थमाहात्म्यकथनं । अथ द्विमणिनामकस्य स्वपते-
रुपाख्यानकथनञ्च । गुप्ततीर्थमाहात्म्यकथनादिकं । अथ हरिशर्मासंज्ञकस्य राज्ञ
उपाख्यानकथनञ्च । गद्यातीर्थमाहात्म्यादिकथनं । यज्ञकूपतीर्थमाहात्म्यादिकीर्तनं ।
सप्तसागरकूपतीर्थमाहात्म्यादिकथनं । विष्णुभक्तिमाहात्म्यकथनं । कलिधर्मकथनं ।
तत्र नराणां प्रकृतिवर्णनादिकं । शम्भुलपामे विष्णुयशोऽभिधानस्य विप्रस्य पुत्रत्वेन
क्षत्वावतारविवरणकथनञ्च । कलौ विशेषेण शम्भुलपाममाहात्म्यकीर्तनं ।

No. 1751. स्कन्दपुराणीयगणेशमाहात्म्यखण्डः ।

Substance, country-made paper, 13½ × 7 inches. Folia, 45. Lines, 12—13 on a page. Extent, 1,764 śloka. Character, Nāgara. Date, Sm., 1834. Place of deposit, Nasīpura, Zillāh Murshidābād, Rājā Rāmachānd Siūha. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Gaṇeś'a Māhātmya.—The life of Gaṇeś'a, his birth, loss of human head, wars, sanctity and virtues, as also the ritual of worshipping him. The work extends to 22 chapters and professes to be a part of the Gaṇeś'a Khaṇḍa of the Skanda Purāṇa.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । स्कन्द उवाच । शिवशम्भो महादेव सर्वज्ञ सुखदायक ।

आख्यानानि सुपुण्यानि श्रुतानि लम्बुखाम्बुजात् ॥

दिचिवाणि पवित्राणि सर्वाधश्मनानि च ।

शक्र-शङ्कर-सौराणि बह्वि वैष्णवाणि च ॥

येषां श्रवणमात्रेण पलायन्ते महापदः ।

पुरुषार्थाः प्रसिद्धानि महादेव अगत्यते ॥

तथापि ह्यग्निं नो यामि पायं पायं सुधामिव ।

कतस्तुं कृपया ब्रूहि गणेशचरितं मम ॥

श्रवतारान् सेतिहासान् सर्वकामप्रपूरकान् ।

शरणानस्य लोकस्य वक्तुमर्हसि शङ्कर ॥

शिव उवाच । सम्यक् शृष्टं लया स्कन्द सर्वसन्तोषकारकं ।

गणेशचरितं यद्ये सेतिहासं तवानघ ॥ इत्यादि ।

End. व्यास उवाच । शिवेन कथितो विप्राः स्कन्दाय शृण्वतेऽखिलः ।

दिनायकस्य महिमा स भवद्भ्या निवेदितः ॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे गणेशमाहात्म्यखण्डे शिवस्कन्दसंवादे गणेशवतारवर्णनो नाम द्वाविंशतितमोऽध्यायः । संवत् १८३४ । कार्तिकमास ।

विषयः । १ प्रथमे अध्याये,—शिवस्कन्दयोः संवादप्रसङ्गेन गणेशस्य निर्विशेषत्वकथनं । गणेशात् हरिहरब्रह्मादीनामुत्पत्तिकथनं । प्रजासृष्ट्यर्थं गणेशेन आश्रयस्य प्रजापतेः तत्र कृतकार्यस्य वक्तुं मन्त्रजपादिदृष्टान्तकथनं । वक्तुं नानामनिर्वाचनं । वक्तुं नानावतारकथनञ्च ।

२, ३ अध्याये,—द्राविडदेशेषु अभिजिज्ञासकः कश्चित् खपतिरामीत्, स च अनपत्यतया नितरां निर्बेदमापन्नः पत्न्या सह वनं प्रविशेत् । तत्र सज्जातकक्षणेन

विषयः । केनचित् मुनिना समुपदिष्टोऽसौ तपस्यार्थं सरस्वत्यास्तीरं प्रययौ । अथ सफल-
मनोरथोऽयं स्वराज्यं पुनरागम्य स्वपुत्रं यौवराज्ये अभिषिक्तवानिति दृष्टान्तकथनं ।
तत्र सरस्वत्याः नदीभावप्राप्तिकथनं ।

४, ५, ६, ७ अध्याये,—अभिजित्युवस्य गणस्य द्विविजयोद्यतस्य देवानीकपरा-
जयदृष्टान्तवर्णनं । अथैकदा स्वर्ग्यार्थं सत्तारण्यमुपागतोऽसौ बुभुक्षया पीडितैः
सैनिकैः सार्धं कपिलस्य मुनेराश्रमं प्राप । स च चिन्तामणिमणिप्रभावेण सबलस्य
तस्य यथेचितमातिथ्यं कृतवान् । गणकृतचिन्तामणिहरणविवरणकथनं । कपिल-
तपस्यया सन्तोषमापन्नस्य विनायकस्य गणवधार्थमाविर्भावकथनं । गणस्य दुःखप्र-
दर्शनविवरणं । गणवधदृष्टान्तकथनं । गणेशस्य चिन्तामणिनामप्राप्तिकथनञ्च ।

८, ९, १० अध्याये,—वासवादीनां कपिलाश्रमे भोजनविवरणकथनं । तत्र सुप्रस-
न्नेन पुरन्दरेण कपिलाय चिन्तामणिदानदृष्टान्तकीर्तनञ्च । एकदा ज्येष्ठमानस्य
ब्रह्मणे मुखात् कस्यचित् रक्तवर्णपुष्पस्य उद्भवादिकथनं । तस्य सिन्धूरनामप्राप्ति-
कथनं । 'तत्कृतवेष्टनेन सर्वं भस्मीभविष्यतीति' ब्रह्मणा तस्मै वरदानकथनं ।
तेन कृतानुगमनस्य भयाकुलस्य ब्रह्मणे वैकुण्ठसमीपे पलायनादिकथनं । विष्णो-
रुपदेशेन सिन्धूरस्य विनायकेन सह युद्धार्थं कैलासगमनाद्विदृष्टान्तकथनं । तद्ग-
याकुलानां देवानां विनायकलोचकीर्तनं । पार्वतीपुत्रत्वेन अवतरिष्यामीति तान्
प्रति विनायकस्य आश्वासवाक्यकथनादिकं । अर्धनारीश्वररूपेण नन्दनकानने
शिवाश्वयोः विहारकथनं । गजासुरस्य जन्मदृष्टान्तकथनं । तच्चर्मपरिधानेन-
शिवस्य कृतिवासेऽभिधानप्राप्तिकथनञ्च । तन्मलकस्य पूज्यत्वकथनञ्च ।

११, १२ अध्याये,—एकदा गर्भिण्याः पार्वत्या वायुरूपेण उदरमर्थं प्रविष्टेन
सिन्धूरेण नखैः गर्भस्थस्य शिशोः शिरश्छित्वा नर्मदायां निक्षिप्तमपि पार्वत्यादीनां
तदृष्टान्ताज्ञानकथनं । तत्र पार्वतीकुमारद्विदृष्टया समवेतानामुपेन्द्रादीनां मलक-
ह्रीनं बालकं पश्यतां प्रार्थनया विनायकेन शिवगृहस्थितं गजासुरमलकमेव
शिरसेन स्वीकृतमिति कथनादिकं । गजाननकृतसिन्धूरवधदृष्टान्तवर्णनं ।

१३, १४ अध्याये,—सौभरिनामकस्य मुनेः शापात् क्रौञ्चसञ्चकस्य गन्धर्वस्य मूषि-
कत्वप्राप्तिकथनं । ततः तत्कृतकारण्येन सकृत्पृच्छयेन सौभरिणा 'गणेशवाचने
भविष्यतीति' तस्मै वरदानदृष्टान्तकथनं । इन्द्रस्याशया विघ्नरूपेण कालपुरुषेण
अभिरूपस्य राज्ञः यज्ञध्वंसदृष्टान्तकथनं । तत्र विघ्नराजावतारकथाकीर्तनं । तेन
सह विघ्नस्य समरसंरम्भवर्णनञ्च ।

१५, १६, १७, १८ शृङ्गासुरकृतवेदादिहरणविवरणकथनं । ब्राह्मणरूपधारिणा
विनायकेन सर्व्वाणि शास्त्राणि गृहीत्वा वञ्चालेति समाध्यासमधिगतेन मुनिभ्यः

विषयः । वेदादिशास्त्रदानवृत्तान्तकथनं । मयूरेश्वररूपेण विनायकेन शङ्खासुरसोदरस्य कम-
लासुरस्य वधवृत्तान्तकथनं । मयूरेश्वरमाहात्म्यकथनञ्च ।

१८, २०, २१, २२ अध्याये,—विन्ध्यदेशाधिपस्य धूमभिधानस्य भूपालस्य भृगुणा
सह संवादेन राज्ञः पूर्वजन्मवृत्तान्तवर्णनं । विन्ध्यदेशवास्यस्य साधवाक्यस्य
ब्राह्मणस्य पत्न्या चनपत्यतया निर्व्वेदमापन्नायाः तपस्यया सन्तोषितात् भगवतो
वरप्राप्तिवृत्तान्तकथनं । साधवपुत्रत्वां हनिष्यतीति आकाशवाणी निशम्य भूमस्य
सूक्ष्मादिविवरणकथनं । तत्र नीतिज्ञानां वादानुवादविवरणकथनं । साधव-
पुत्ररूपेण विनायकेन धूमवधवृत्तान्तकथनं । तस्य धूमकेतुनामप्राप्तिकथनं । गणेश-
नामनिर्व्वचनम् । त्रिपुरासुरस्य परवयनिर्घ्नाणादिवृत्तान्तकथनं । पिनाकपाणिकृत
त्रिपुरवधविवरणकथनं । विशेषेण विनायकमाहात्म्यकथनञ्च । इति शम् ।

No. 1752. स्कन्दपुराणीयसद्माद्रिखण्डे रेणुकामाहात्म्यविभागः ।

Substance, country-made paper, 14 × 7 inches. Folia, 113. Lines, 9 on
a page. Extent, 2,542 śloka. Character, Nāgara. Date, ? Place of
deposit, Nasīpura, Zillāh Murshidābād, Rājā Rāmachānd Siṅha. Appear-
ance, fresh. Verse. Generally correct.

Reṇukā Māhātmya.—The history of Reṇukā, daughter of Reṇuka,
king of Kānyakubja. Śiva was charmed by her beauty and wanted to
marry her. The work extends to 64 chapters, and comprises a great
number of anecdotes regarding various places in Central India, and of
Rāma's peregrinations during his exile. It is said to be a part of the
Sahyādri Khaṇḍa of the Skanda Purāṇa.

Beginning. ॐ नमो भगवते वासुदेवाय । नारायणं नमस्कृत्य नरश्चैव नरोत्तमं ।

देवीं सरस्वतीञ्चैव ततो जयमदीरयेत् ॥

अथ ज्ञुः । यत् त्वया कथितं स्कन्द भुक्तिमुक्तिफलप्रदं ।

विरजं मेखलं तीर्थं तदस्माभिः श्रुतं प्रभो ॥

माढतीर्थमिति श्रुतं विसराद् ब्रूहि यन्मुखा ।

का चैकवोरा सा देवी जमदग्निश्च को विभो ॥

यस्या गर्भे समुद्भूतः स रामः क्षत्रियान्तकः ।

जमदग्निः कथयन्तः को येन तस्य वाचरत् ॥

कार्त्तवीर्यः स रामेण कथयस्व कथं हतः ।

स्कन्द उवाच । देवानां दानवानाञ्च युद्धमासीत् सुदारुणं ।

तदैतानजयन् दैत्या मायया बलिनः सुरान् ॥

ततः वक्रादयो देवा निज्जितास्तेर्महासुरैः ।

निराकृतास्तै विदशा गोविन्दं शरणं ययुः ॥ इत्यादि ।

End.

युत्वा साक्षात्स्वमतुलं पुरुषो भक्तिमंथतः ।

प्राक्ष्णान् भोजयेत् पश्चात् दद्याद्दानान्यनेकशः ॥

सर्वान् कामानवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ।

इति सर्वं सुनीन्द्राय वरिष्ठाय तु शङ्करः ॥

उक्तवान् मुनयः श्रेष्ठाः तत् सर्वं कथितं मया ।

अविद्यारचितो भूत्वा ततः सिद्धिं गमिष्यति ॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे सप्त्याद्रिखण्डे रेणुकामाक्ष्यायै शङ्करवसिष्ठसंवादे फलश्रुति-
नाम चतुःषष्टितमोऽध्यायः । (इति प्रथमो भागः) ।

विषयः । १-५ अध्याये,—स्कन्देन सह ऋषीणां संवादकथनं । असुरनिज्जितानां निर्धारणं
चीरोदसागरगमनपूर्वकं विष्णुसोचकथनं । उपेन्द्रं पुत्रत्वेन अधिगन्तुं अदिते-
स्तपस्यादिवर्णनं । तस्या एकवीरेति सञ्ज्ञाप्राप्तिकथनं । पार्वतीपतिं पतित्वेन
प्रार्थयमानायै तस्यै तेन वरदानवृत्तान्तकथनं । कन्यालाभायै कान्यकुब्जदेशनाथस्य
रेणुकस्य शिवसन्तोषणविवरणकथनं । तस्य यज्ञानुष्ठानसमये कुण्डादेकवीराया
आविर्भावादिकथनं । तस्या रेणुकानामकथनं । वरणाद् भृगोवत्पत्तिकथनं । वक्तिं
प्रति सर्वभक्तो भवेति तस्य शापदानवृत्तान्तकथनं । भृगुवंशकथनञ्च ।

६-१२ अध्याये,—सुचेचराजकुमारस्य जज्ञोः यज्ञस्थलीभावनेन कुपितस्य गङ्गा-
शोषणवृत्तान्तकथनं । युवनाश्वशापेन मानुषरूपायाः कावेर्याः जन्मपत्नीत्वकथनं ।
तत्पुत्रस्य जनकस्य कुशाभिधानपञ्चोत्पत्तिकथनं । तपसा “प्रीतस्य इन्द्रस्य कुश-
पुत्रत्वेन जन्मददृणकथनं” । तस्य माधिन्यामकरणं । तत्कन्यया सत्यवत्या सह
ऋचीकस्य विवाहकथनं । जमदग्नेः उत्पत्तिकथनं । रेणुकया सह तस्य विवाह-
कथनं । तत्र स्वयम्बरसभायां समरसंस्मरणकथनञ्च ।

१३-२० अध्याये,—रेणुकायै इन्द्रदत्तकामधेनुचिन्तामणिविवरणकथनं । तस्याः
पञ्चपुत्रजननकथनं । रेणुकामर्मे हरेः जन्मददृणकथनं । रामस्य तपस्यार्थ-कैलास-
पर्वतगमनवृत्तान्तकीर्तनं । तस्य महादेवात् धनुर्विद्याप्राप्तिः, गणेशात् परशुलाम-
विवरणकथनञ्च । परशुरामस्य पुरतः पुरारिणा जमदग्निरेणुकयोः पृथ्ववृत्तान्त-
कथनं । नारीशतपरितप्तस्य कुबेरस्य गङ्गायां जन्मविचारवर्णनं ।

विषयः । २१-२७ अध्याये,—रेणुकाध्यायं आजापितानपि तत्र असम्यक्तान् पुनानुद्दिश्य
 क्रुद्धस्य जमदग्नेः शापदानादिदृष्टान्तकथनं । परशुरामकृतरेणुकावधट्टान्तकथनं ।
 तत्र परशुरामप्रार्थनया जातकरणस्य जमदग्नेः प्रसन्नतया सपुत्रायाः रेणुकायाः
 पुनर्ज्जीवनदृष्टान्तकीर्तनञ्च । क्रोधेन सह जमदग्नेः संवादकथनं । रिरंसया छत-
 वीर्यसमीपरुपागतया राकावत्या सह तस्य संवादकथनं । तत्र हरेः पूर्ववैरं
 संभृत्य मधुनामकस्य असुरस्य छतवीर्यपुत्रत्वेन जम्बवधणकथनं । करहीनस्य तस्य
 दत्तावेयप्रसादेन सहस्रकरत्वप्राप्तिकथनं । तस्य करहीनतया जम्बवधणकरणकथनं ।
 एकदा द्विग्विजयोद्यतस्य दशमुणस्य नर्मादायां स्त्रीभिः सार्द्धं जलक्रीडायासाप्तोत्त-
 कार्त्तवीर्यार्जुनेन सह संवादकथनं । तयोः युद्धवर्णनं । ब्रह्मादीनां प्रार्थनया कार्त्त-
 वीर्यार्जुनगृहे रुद्धस्य रावणस्य मुक्तिकथनञ्च ।

२८-३५ अध्याये,—नारदोपदेशेन सपरिवारस्य कार्त्तवीर्यार्जुनस्य रेणुकादर्श-
 नाथं जमदग्न्याश्रमगमनविवरणकथनं । जमदग्निना कामधेनुप्रसादेन सबलस्य
 राज्ञः आतिथ्यकरणदृष्टान्तकीर्तनं । कामधेनुग्रहणार्थं सामदानादिप्रयोगेणापि
 अछतकार्यस्य अर्जुनस्य बलात्कारेण तां नेतुमिच्छतः कलत्रापत्यसैन्यादीनां काम-
 धेनुग्रहपुत्रसमूहेन समूहं विनाशदृष्टान्तकथनं । धेनुहरणविवरणकथनं । अर्जुन-
 कृतजमदग्निवधदृष्टान्तकथनञ्च ।

३६-४० अध्याये,—पितरं निहतं दृष्ट्वा परशुरामस्य प्रतिज्ञादिवर्णनं । ततश्च
 तच्छरीरं तुलायामारोप्य सञ्चाद्रिप्रदेशमुपागतस्य रामस्य दैववाणीमाकर्ण्य तत्र
 पितुरौर्द्धदेहिकादिकार्यानुष्ठानविवरणकथनं । रेणुकायाः सहस्रमनदृष्टान्तकी-
 र्त्तनं । कार्त्तवीर्यार्जुनद्वारा छतप्रयाणस्य रामस्य पर्याय नारदेन सह संवादकथनं ।
 रामकृतपिशाचमणवधदृष्टान्तकीर्त्तनं । एकदा मार्कण्डेयाश्रममुपगतत्वेन रामेण
 धाम्यमाणः कश्चित् राजस्य अर्जुनराजधान्यां निपपात । तच्च दृष्ट्वा विदितकारणस्य
 अर्जुनस्य चेष्टादिकथनं । तस्य दुःस्वप्नदर्शनदृष्टान्तकथनञ्च ।

४१-५० अध्याये,—नारदस्य परशुरामचरुरूपेण साहिष्मन्तीपुरीप्रवेशदृष्टान्तकथनं ।
 रामस्य व्याशब्दश्रवणेन यसमचिरस्य अर्जुनस्य वितर्कादिवर्णनं । रामार्जुनयोः
 विचित्रयुद्धवर्णनं । बह्वना उपायेनापि तं हन्तुं असमर्थेन रामेण वायोरुपदेशात्
 लब्धोदररूपधारिणा तद्विनाशदृष्टान्तकथनं । परशुराममयार्दितानां स्वपतीनां
 परिवाजकादिरूपेण पर्यटनदृष्टान्तकथनं । एकविंशतिवारं परशुरामेण चविष्य-
 विनाशनदृष्टान्तकथनं । तेन च शशिवीं निःचविष्यां विधाय स्यमन्तपक्षकाभिधान-
 तीर्थनिर्माणाविवरणकथनं । तत्कृतवैलोम्बविजयदृष्टान्तकीर्त्तनं । वासुकिछतराम-
 सपत्न्यावर्णनं । मणेशरामयोः संवादकथनं । रामकृतराजसवधदृष्टान्तकीर्त्तनञ्च ।

५१-५५ अध्याये,—तत्र प्रत्यक्षतां गतायाः रेणुकायाः समादेशात् रामेण अल-
जालप्रचालनार्थं भागीरथीगमनविवरणकथनं । रामतीर्थेण उत्पत्तिकथनं । तत्र
दत्तात्रेयाश्रमे शङ्खतीर्थचकतीर्थदीनामत्पत्तिकथनं । रामछतयज्ञानुष्ठानसम्बन्धि-
वर्णनं । तेन च दक्षिणात्वेन कश्यपाय प्रथिवीदानविवरणकथनं । रामछत-
रेणुकाभिषेकहत्तान्तकीर्तनं । तत्र ब्रह्मादिछतरेणुकाशोचकथनं । ब्रह्मणः पुरतः
हरिणा मायवीरूपायाः रेणुकायाः सर्ववेदमयत्वकथनं । ब्रह्मणो वेदोपदेशप्राप्ति-
विवरणकथनञ्च ।

५६-५८ अध्याये,—आजीगर्भस्य “शूनः पुच्छः शूनः श्रेफः शूनो लाङ्गूलञ्च” इति
त्रयः पुत्रा आसन् । तत्र दुर्भिक्षनिपीडितेन आजीगर्भेन हरिश्चन्द्रस्य राज्ञः समीपे
शूनःश्रेफं विक्रीय तज्जनितपापेन अघोगन्ता शमीकाभिधानस्य ऋषेयपदेशात्
रेणुकातीर्थगमनहत्तान्तकीर्तनं । देवशर्मानामकस्य मुनेः शापेन छतत्रीकस्य इन्द्र-
दुम्बस्य रेणुकातीर्थगमनविवरणकथनं । रेणुकाममादिष्टेन ब्रह्मणा क्षीरसागरात्
आमलकीतलसहितस्य विष्णोरानयनहत्तान्तकथनं । विशेषेण रेणुकामाद्यात्म्यकी-
र्तनं । तत्र मण्डिताभिधानस्य ब्राह्मणस्य उपाख्यानं ।

५९-६४ अध्याये,—रामदीर्घिकाविवरणकथनं । भास्करतीर्थमाद्यात्म्यकथनं । भा-
स्करस्य उपायां भानुमतीनाम कन्या बभूव । तां कामयमानस्य तस्य कुष्ठरोग-
प्राप्तिविवरणादिकथनं । पद्मतीर्थस्थापनहत्तान्तकीर्तनं । विष्णुना हयग्रीवरूपेण
कालजिह्वाभिधेयासुरनाशनहत्तान्तकथनं । जम्बूकरूपस्य कर्णधारस्य स्वपतेरुपा-
ख्यानकीर्तनं । शङ्करतीर्थवर्णनं । कोटितीर्थमाद्यात्म्यकथनप्रसङ्गेन मृचकुन्दस्य
स्वपतेरुपाख्यानकीर्तनं । फलवृत्तिकीर्तनञ्च । इति रेणुकामाद्यात्म्यविभागः ॥

No. 1753. स्कन्दपुराणीयावन्तीखण्डः ।

Substance, country-made paper, $13\frac{1}{2} \times 7\frac{1}{4}$ inches. Folia, 143. Lines, 12 on a page. Extent, 5,345 ślokaś. Character, Nāgara. Date, Sm. 1835. Place of deposit, Nasipura, Zillah Murshidābād, Rājā Rāmachānd Siūha. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Avanti Khanda.—The fifth of the seven parts into which the Skanda Purāṇa is divided. It belongs to the class of works which are known under the generic name of Mahātmya. Its character may be best described by comparing it with a modern tourist's guide; though the authorship of the work is attributed to a divine personage. It

opens with a request from Umā, who desires her lord to describe, for her information, all those sacred pools and rivers on the earth where funeral cakes should be offered to the manes, and in reply to this comprehensive question S'iva gives her an account of all the sacred places, temples, pools and lingams in the city of Avanti, modern Ujjain, and its neighbourhood, and recites a number of stories to account for the sanctity of those places. The names of the places, and abstracts of the stories relating to them, are given below in Sanskrit.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । उमा उवाच । श्रियां यानि तीर्थानि पुण्याश्च सरितस्तथा ।

कथ्यन्तां तानि यत्नेन श्राद्धं येषु प्रदीयते ॥

ईश्वर उवाच । अस्मि लोकेषु विख्याता गङ्गा विपथगा नदी ।

सेविता देवगन्धर्वैर्मुनिभिश्च निषेविता ॥

तपनस्य सुता देवि यमुना लोकपावनी ।

पिबृणां वल्लभा देवि महापातकनाशनी ॥

चन्द्रभागा वितस्ता च नर्मदासरसङ्कटं ।

कुवक्षेत्रं गया देवि प्रभासं नैमिषं तथा ॥

केदारं पुष्करक्षेत्रं तथा कायावरोक्षणं ।

तथा पुण्यतप्तं देवि महाकालवनं शुभं ॥

यवाले श्रीमहाकालः पापेभ्यश्चरुताशनः ।

क्षेत्रं योजनपर्यन्तं ब्रह्महत्याविनाशनं ॥ इत्यादि ।

End.

इत्येते चतुरशीतिलिङ्गाता ईश्वरास्तव ।

कथिता ये त्वया ++ महाकालवने ++ ॥

एतेषां देवि यो यावां प्रतिलोमानुलोमतः ।

करिष्यति नरो भक्त्या स यास्यति परं पदं ॥

यद्येषां लिङ्गमेकमु पश्येद्भक्त्या वा पुनः ।

सकुलं तारयेदेव पैठकं माष्टकं शतं ॥

एष ते कथितो देवि प्रभावपापनाशनः ।

चतुरशीतिलिङ्गानां किं भूयः श्रोतुमिच्छसि ॥

Colophon. इति स्कन्दपुराणे अवन्तीखण्डे चतुरशीतिलिङ्गमाहात्म्यम् । शिवमनु ।

संवत् १८२५ ।

विषयः । ईश्वरीश्वरयोः संवादेन श्राद्धदानयोग्यपुण्यनदीवनादिनिरूपणप्रसङ्गात् अशीति-
सङ्ख्यकलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र अवन्तीदेशे महाकालवनवर्णनं । अगस्त्येश्वर-

विषयः । माहात्म्यादिवर्णनं । अथ असुरविप्रकृतानां देवानां सुखमात्मन्यं निर्वर्ण्यं सन्त-
 हृदयेन अगस्त्येन स्वतेजसा दानवकुलं भक्षमात्मना 'किमिदमनुष्ठितं चिंसारूपं
 मत्तत्पापमिति' खेदमधिगच्छता अगस्त्येश्वराभिधानलिङ्गप्रतिष्ठापत्तान्तकथनं ।
 गुह्येश्वरलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । अथ मकराभिधानस्य महर्षेष्टान्तकीर्तनं । टण्डेश्वर-
 लिङ्गमाहात्म्यं । अथ गणनायकस्य टण्डस्य दृष्टान्तकथनं । उमरुकेश्वरलिङ्ग-
 माहात्म्यं । रघुपुत्रेण सुरपुराग्निर्व्याप्तितानां वासवादीनां खेदराशितः समुद्रतायाः
 देवाः समरसंरम्भे रघुपुत्रादशिवमाशङ्कमानायाः महाकालवने पलायनादिदृष्टान्त-
 कथनं । अनादिकल्पेश्वरलिङ्गमाहात्म्यं । तत्र अक्षमेव व्यायामिति विवदमानयोः
 पद्मनाभपद्मजम्बोवर्द्धाधेलोकप्रयाणादिकथनं । स्वर्गद्वारेश्वरमाहात्म्यकीर्तनं ।
 तत्र वज्रिमुखनिहितस्य शैवरेतसः सुवर्णस्य उद्भवादिकथनं । तन्नाभाय अग्न्येभ्यं
 प्रहरतां सुरासुरादीनां निधनादिकथनञ्च । विष्टेश्वरलिङ्गमाहात्म्यं । अथ देव-
 र्षिणा सृष्ट देवेन्द्रस्य महाकालवनगमनादिदृष्टान्तकथनं । कपालेश्वरमाहात्म्यकथनं ।
 तत्र कपालिकवेशेन महाकालवने प्रविशन्तं कपालिनं तत्त्वतोऽज्ञानतां विप्राणां
 लोष्टादिप्रक्षेपविवरणकीर्तनं । स्वर्गद्वारेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र गणमुखात्
 विष्णुना सुदर्शनेन ताडितस्य वीरभद्रस्य निधनदृष्टान्तमुपयुज्य शूलमादाय
 शूलिने दक्षयज्ञप्रवेशे उपेन्द्रादीनाममर्जानकथनं । महेश्वरतत्त्वस्वर्गद्वारनिरोध-
 दृष्टान्तकीर्तनञ्च । कर्कोटेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र मातुः शपेन भीतानां
 भेषादीनां तपस्यादिवर्णनं । कर्कोटकस्य महाकालवनप्रवेशादिविवरणञ्च । सि-
 ङ्देश्वरलिङ्गमाहात्म्यं । महाकालवनं प्रविश्य सिद्धानां तपश्चरणादिदृष्टान्तवर्णनं ।
 लोकपालेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । दानवकुलाकुलितानां लोकपालानां नाराय-
 णोपदेशेन महाकालवनगमनादिदृष्टान्तकीर्तनं । कामेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं ।
 अथ ब्रह्मशरीरात् कामस्य उत्पत्तिकथनं । कामं प्रति ब्रह्मणः शपदानविवरणादि-
 कीर्तनञ्च । कुटुम्बेश्वरलिङ्गमाहात्म्यं । तत्र नीलकण्ठरूपधारिणा भगवता नीलकण्ठेन
 समुद्रोत्थानं कालकूटं समीपं शिप्राप्रवाहेण महाकालवने तत्प्रतिप्रमित्यादि-
 दृष्टान्तकथनं । इन्द्रयुक्तेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र इन्द्रयुक्तेस्य स्वपतेः हिमा-
 लयपार्श्वे तपस्यादिकथनञ्च । ईशानेश्वरलिङ्गमाहात्म्यं । तत्र कुकुण्डाभिधानेन
 दानवेन ताडितानां देवानां नारदोपदेशेन महाकालवनप्रवेशादिकथनञ्च ।
 अश्वमेधेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्रैकदा सुरसदसि खत्यन्याः रम्भायाः तैर्व्यविकेषु
 प्रमादमाकलय्य जातकोपस्य वासवस्य महान् मन्युरासीत्, समनन्तरञ्च अग्नि-
 शस्त्रायास्तस्या नारदोपदेशेन महाकालवनगमनादिविवरणकीर्तनञ्च । कलकले-
 श्वरलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र गिरिजया सार्धं गिरिशस्य कलहदृष्टान्तकथनञ्च ।

विषयः । चण्डेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । नारदेन सह देवानां महाकालमुद्दिश्य गच्छतां पथि नागचण्डेत्यभिधानेन गणनायकेन समं संवादकथनञ्च । प्रतीक्षारेश्वरलिङ्गमाहात्म्य-
 कथनं । तत्र द्वारपालं नन्दिनं वक्ष्यित्वा रममाणयोः शिवाशिवयोः सान्निध्यमुप-
 स्थिते संस्कारधारिणि जातवेदसि नन्दिनं प्रति विरूपाक्षस्य श्रापदानवृत्तान्त-
 कथनञ्च । कुङ्कुटेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । अथ रात्रौ कुङ्कुटरूपं धारयतः कौशिक-
 नामकस्य राज्ञ उपाख्यानकीर्तनञ्च । कर्कटेश्वरमाहात्म्यकथनं । तत्र धर्मसूर्ति-
 नामकस्य स्वपतेः पुरतः वसिष्ठेन पूर्वजन्मनि राज्ञः शुद्रजःतिलकथनादिकं ।
 मेघनादेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । मदान्धनामकेन अक्षुरेण उपद्रुतानां द्रुहिणानां
 भगवद्दर्शनार्थं श्वेतद्वीपमगमनादिकथनं । महालयेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । मुक्ती-
 श्वरलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र मुक्तिनामकेन ब्राह्मणेन सार्धं तं हनुकामस्य व्याधस्य
 संवादकथनञ्च । सोमेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र इतराः दक्षकन्याः विद्याय
 रोहिण्यामेव अनुरक्तं सोमं प्रति सन्तुचितकोपेन दक्षेण श्रापदानविवरणकथनं ।
 नरकेश्वरमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र पूर्वकल्पीयकलियुगे जीवानां नरकयातनावर्णन-
 प्रसङ्गात् निमिनामकेन स्वपतिना समं यमकिङ्करस्य संवादकथनं । जटेश्वरलिङ्ग-
 माहात्म्यकीर्तनं । तत्र रथनारकल्पीयस्य वीरधन्वाभिधानस्य नरपतेरुपाख्यान-
 कीर्तनञ्च । (परशु-)रामेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र अनुष्ठिताश्चमधयज्ञेन परशु-
 रामेण सह नारदस्य संवादकथनादिकञ्च । अथनेश्वरमाहात्म्यकथनं । तत्र
 वितस्तायाः तीरे तपश्चरन्तं प्राप्रवल्मीकभावं अवनं निरूपयन्तीनां स्वर्यातिकाभि-
 नीनां वृत्तान्तकथनञ्च । पण्डेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र भद्राश्वभिधेयेन राज्ञा
 सार्धमगमस्य संवादकथनञ्च । पत्तनेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र देवदेवेन सह
 देवर्षेः संवादकथनञ्च । आनन्देश्वरलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र रथनारकल्पे अन्-
 मित्रतनयस्य आनन्दाभिधानस्य नरपतेरुपाख्यानकथनञ्च । कुङ्कुटेश्वरलिङ्गमाहात्म्य-
 कथनं । तत्र प्रतराजं जेतुकामस्य दरिद्रद्विजशिरोः तपस्यादिवर्णनञ्च । इन्द्रे-
 श्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र शतक्रतुना स्वतनयं निहतं श्रुत्वा कोपज्वलितस्य
 तटुः जटासाच्छिद्य अग्नौ क्षिपतः प्रभावेण दहस्य उद्भवादिकथनञ्च । मार्कण्डे-
 श्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र पुत्रलाभार्थं स्वकण्ठोत्तपस्यादिवर्णनञ्च । शिवेश्वर-
 लिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र ब्राह्मकल्पीयरिपुञ्जयाभिधानस्य स्वपतेरुपाख्यानकथनञ्च ।
 कुसुमेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र मणेशस्य कुसुमक्रीडादिवर्णनञ्च । अक्षुरेश्वर-
 लिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्रैकदा शृङ्गिरिटेः सकाशात् सपर्यामनधिगम्य अधिगत-
 रोषायाः पार्ष्वत्याः पुरतस्तेन स्वकायात् मातृभागरूपसंश्लेषितादिपरित्याग-
 वृत्तान्तकीर्तनञ्च । कुण्डेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । स्वतनयं वीरकं महाकालवने

विषयः । तपस्यन्तं निश्चयं दिदृक्षुः कृतप्रयाणयोः पार्वतीपरमेश्वरयोः गणाध्यक्षेण कुण्डेन सप्त
 संवादकथनञ्च । लुम्पेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र खेच्छराजस्य लुम्पस्य युयुत्सया
 सामगनामकस्य मुनेरात्रसप्रविष्टस्य बलात्कारेण होमधेनुग्रहणादिदृष्टान्तकथनञ्च ।
 गङ्गेश्वरमाहात्म्यकथनं तत्र गङ्गां प्रति समुद्रस्य शपदानदृष्टान्तकीर्तनञ्च । अङ्गार-
 कोत्तरमाहात्म्यकथनं । तत्र शिवशरीरादङ्गारकस्य उत्पत्तिः, तस्य सङ्गलादिनाम-
 प्राप्तिदृष्टान्तकथनञ्च । उत्तरेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र इन्द्राज्ञया मेघनामकाल-
 वर्षणादिदृष्टान्तकथनञ्च । नूपुरेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र नूपुरस्य तप-
 स्यादिवर्णनञ्च । अम्बेश्वरमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र सिद्धयया चिन्ताकुलस्य कमलजस्य
 अश्रुविन्दुतो हरम्बकालकाभिधानयोः दानवयोः उत्पत्त्यादिकथनञ्च । शृङ्गे-
 श्वरलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र वेणुशरीरात् शृङ्गेरुत्पत्तौ तत्कृतधरादेहनविव-
 रणकीर्तनञ्च । स्यावेश्वरमाहात्म्यकथनं । तत्र श्यायाः गर्भे शनैश्चरस्य उत्पत्ति-
 कथनं । तद्वयात् देवानां महादेवसमीपगमनादिविवरणञ्च । शूलेश्वरलिङ्गमा-
 हात्म्यकीर्तनं । तत्र जम्बासुरसमीपात् वासवादीनां पराजये गौरीप्रार्थनया
 गिरिशस्य समीपे अम्बकस्य दूतप्रेरणादिदृष्टान्तकथनञ्च । ॐकारेश्वरलिङ्गमाहात्म्य-
 कथनं । तत्र ॐकाराभिधानस्य कपिलाकनैरुपाख्यानकीर्तनञ्च । विश्वेश्वरलिङ्ग-
 माहात्म्यकथनं । कण्ठकेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र सूर्यवंशीयस्य सत्य-
 विक्रमनामकस्य स्वपतेः महाकालवनं प्रस्थितस्य तत्र मित्रचरं कश्चन तापसं
 उद्धारणेन अलौकिकबलसुखदृष्टिसमर्थं पश्यतः उपाख्यानकीर्तनञ्च । सिद्धेश्वरलिङ्ग-
 माहात्म्यकथनं । तत्र पतित्वेन पशुपतिमधिगन्तुं तपस्यन्तीं पार्वतीमुपेत्य प्रजापतौ
 शिवनिन्दनोद्यते तस्याः कोपेन सिंहस्य उत्पत्त्यादिकथनञ्च । रेवणेश्वरलिङ्गमा-
 हात्म्यकीर्तनं । तत्र वडुवाकपायाः सञ्ज्ञायाः गर्भे अश्वमुखकुमारयोः रेवणस्य च
 जन्मग्रहणदृष्टान्तकथनञ्च । घण्टेश्वरमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र घण्टाभिधेयस्य कस्यचित्
 गणस्य विधातुः द्वारदेशे संवत्सरं यावदवस्थानादिदृष्टान्तकथनञ्च । प्रयागेश्वर-
 माहात्म्यकथनं । तत्र प्रियव्रतस्य पुरतो नारदेन 'मया खलु चेतद्वीपे कापि
 कामिनी सरोवरोदरे दृष्टेति' विवरणकथनञ्च । सिद्धेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र
 अश्वशिरोनामकस्य स्वपतेः जैगीपञ्चकपिलाभ्यां सप्त संवादकीर्तनञ्च । मातङ्गेश्वर-
 लिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र गर्दभा मातङ्गाभिधानस्य कस्यचित् दिङ्गकुमारस्य
 पूर्वजन्मदृष्टान्तकीर्तनञ्च । सौभाग्येश्वरलिङ्गमाहात्म्यवर्णनं । तत्र प्राग्ज्योतिषपुरा-
 धिपतेः कामिन्याः अन्नङ्गमञ्जर्याः दुर्भगाया अपि पतिसौभाग्यप्राप्तिविवरणकीर्त-
 नञ्च । रूपेश्वरलिङ्गमाहात्म्यवर्णनं । तत्र एकदा पद्मकन्ते पद्माभिधानस्य स्वपतेः
 स्वगयाद्यै गहनमथं प्रविष्टस्य कण्डुचिवा सप्त परिण्यादिदृष्टान्तकीर्तनञ्च । धनुः-

विषयः । सखेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र वनमध्ये कुञ्जगामिधेयस्य दानवस्य गृहविवरं
दृष्ट्वा भङ्गाकुलेन विदूरथनामकेन राज्ञा सार्धं कस्यचित् ब्राह्मणस्य संवादकथनञ्च ।
पशुपालेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र पशुपालनामकस्य भूषालस्य दस्युभि-
राक्रमण्टान्तकीर्तनञ्च । ब्रह्मेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र पुलोमोऽभिधानेन
दैत्येन क्षीरसागरं गत्वा पद्मनाभनाभिपद्मस्थितोऽपि पद्मोद्भवः समाक्रान्तः तपस्याथै-
महाकालवनं प्रयाविति विवरणकथनञ्च । जलेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र
जम्पाभिधानराजकुमाराणां सुबाहु-भञ्जुसर्प-जय-विजयविक्रान्तानां वृत्तान्तकीर्त-
नञ्च । केदारेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र भीतजर्जरितानां निर्जराणां ब्रह्माणं
पुरातन्य पुरारिसामीप्यगमनवृत्तान्तकीर्तनञ्च । पिशाचेश्वरमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र
लोमशनामकस्य कस्यचित् शूद्रस्य नास्तिकतया जन्मान्तरे पिशाचत्वमापन्नस्य
शाकटायनेन सह संवादकथनादिकञ्च । सङ्गेश्वरमाहात्म्यकथनं । तत्र कलिङ्ग-
विषये सुबाहुनामकेन राज्ञा सन्धिष्याः पुरतः निजपूर्वजन्मवृत्तान्तकीर्तनञ्च ।
दुर्धर्षेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र नेपालदेशवास्यस्य दुर्धर्षसञ्जकस्य राज्ञः
सुगयार्थं वनसंश्रयिष्ठस्य पुरतस्तं भर्तृत्वेन अधिगन्तुं कस्याश्चित् द्विजकन्यायाः
उपस्थानादिविवरणकथनञ्च । प्रयागेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । तत्र खलिनापुर-
पुरन्दरस्य भञ्जुजयभिधानस्य भूपतेः वनमध्ये मानुषरूपया गङ्गाया सार्धं पाणि-
ग्रहणादिविवरणकथनञ्च । चन्द्रादित्येश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र शम्बरसुरेण
विप्रकृतानां क्रतुभुजां रणभूमेः निर्याणे राज्ञभयेन अर्हितयोः सूर्याचन्द्रयोः
विष्णुमात्रिभ्यगमनादिविवरणकथनञ्च । करभेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र सुग-
यार्थं गहनसमथगतस्य अयोध्याधिपतेः वीरकेतुनामकस्य नृपतेः शरवर्षेण करम-
रूपकृत्यभदेववेधनवृत्तान्तकीर्तनञ्च । राजश्वरेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र ब्रह्मा-
ज्ञया रिपुञ्जयस्य अश्वनीदेशनायकत्वं प्राप्तस्य श्विवीपालनावसरे कदाचित् श्वि-
भ्यां वज्रभावादिवृत्तान्तकथनञ्च । वटलेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र मणिभद्र-
तनयस्य वटलस्य नरवाहनोद्याने विचरमाणस्य विवरणकथनञ्च । अश्वेश्वरलिङ्ग-
माहात्म्यकथनं । तत्र अश्वं प्रति विनतायाः शापदानवृत्तान्तकीर्तनञ्च । पुण्य-
दत्तेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र पुत्रलाभार्थं निमिनामकस्य ब्राह्मणस्य तपस्या-
कथनं, शिवपार्षदस्य पुण्यदत्तस्य अधोगतिकीर्तनञ्च । अविमूक्तेश्वरलिङ्गमाहात्म्य-
कथनं । तत्र शाकलनगराधिपस्य चित्रमेनस्य उपाध्यायकीर्तनञ्च । जन्ममोक्षेश्वर-
लिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र रावणवधानन्तरं राजपदप्रतिष्ठितं रामचन्द्रं समाजयितुं
समागतानामगम्यादीनां लक्षणमुत्सृज्य केवलं अज्ञानानन्दनमेव प्रशंसतां बाल्ये
जन्ममोक्षे रविधारणार्थं कृतोद्यमस्य रेन्द्रकुलिशपातेन चिद्यमाणस्य वरलाभादि-

विषयः । दृष्टान्तकीर्तनश्च । स्वप्नेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र इत्थाकुवंग्रीयं कल्पापवादं प्रति
वशिष्टेन 'राक्षसे भवेति' श्रापदानविवरणकथनश्च । पिङ्गलेश्वरलिङ्गमाहात्म्य-
कथनं । तत्र पिङ्गलाया उपाख्यानकथनश्च । विष्ण्वेश्वरमाहात्म्यकथनं । तत्र
कपिलेन सप्त विष्णवृक्षस्य संवादकथनं । कायावरोहणेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं ।
तत्र दत्तं प्रति चन्द्रस्य 'कायक्षीनो भविष्यति' इति श्रापदानदृष्टान्तकथनश्च ।
उत्तरेश्वरलिङ्गमाहात्म्यकथनं । तत्र पुरा किल परीचिदित्यभिधानः इत्थाकुकुल-
तिलकः कश्चित् राजा अयोध्यायां प्रतिवसति स्म । स एकदा स्वगाननुसरन्
अश्वभावसहायः सध्यकाननं प्रविवेश । तत्र च कुलुमानि विचिन्वतीं कामपि कम-
नीयदर्शनां कामिनीं पश्यतः तस्य स्मरमार्गणानां अवस्थप्रभावतया तस्यां हृदयं
सरसमासीत् । सा च श्रुतिप्रार्थनया आत्मानं वञ्चमन्थमाना 'तथा नोदकं
दर्शयितव्यमिति' ब्रुवाणा तेन सप्त सुचिरं रमयाश्चकार, चकार च अन्तर्धानं
कदाचित् राजप्रेरणया सलिलमन्दर्शनेनेत्यादिदृष्टान्तकीर्तनश्च ॥
अथ अध्यायसङ्ख्या नास्तीति श्रेयम् । इति अश्वनीखण्डस्य विवरणम् ॥

No. 1754. ज्योतिषकल्पतरुः ।

Substance, country-made paper, $12\frac{1}{2} \times 3$ inches. Folia, 45. Lines, 10
on a page. Extent, 1,350 ślokaś. Character, Nāgara. Date, SM. 1896.
Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, Fresh. Prose
and verse. Incorrect.

Jyotiṣha-kalpataṛu. The influences of particular conjunctions of
planets, stars, months and days of the week on the day of the birth, on
human destiny. By Kavi Chūdāmaṇi.

Beginning. इन्द्राविपिनविनोदी दीनदयालुः स्वभक्तजनवशः ।

शिवविधिवन्दितचरणः श्रीगोपीरमणः पातु ॥

प्रणम्य सच्चिदानन्दं यशोदानन्दनन्दनं ।

प्रवक्ष्ये लौकिककल्मषं यच्च लोकशुभाशुभं ॥ अथ लौकिककल्मषो निरूप्यते ।

End. इति विविधोत्पातशान्तिर्मिश्रकल्मषे लिखिता अतस्त्रिविधोक्तिः ।

Colophon. इति श्रीकविचूडामणिविरचिते ज्योतिषकल्पतरौ लौकिककल्मषे उत्पातकथनं
नामैकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥

विषयः । अथ एकादशाध्यायाः सन्ति । तत्र १-मे, प्रभवादिषष्टिसंवत्सरफलकथनं । २-ये, वर्षपञ्चाङ्गकथनं । ३-ये, सूर्यादिषु सप्तसु वारेषु रविसङ्क्रमणफलकथनं । ४-ये, भौमबुधगुरुचारकथनं । ५-मे, अनिराजचारकथनं । ६-८, नक्षत्रविभागकथनं । ९-मे, प्रकीर्णयोगकथनं । ८-मे, मासफलकथनं । ९-मे, वत्सरगर्भाधानादिकथनं । १०-मे, कूर्मचक्रादिकथनं । ११ मे, उत्पात-प्रकरणं ॥

No. 1755. तन्त्रालोकटीका ।

Substance, country-made paper, $12\frac{1}{4} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 35. Lines, 12 on a page. Extent, 1,400 śloka. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, Fresh. Prose and verse. Incorrect.

Tantrāloka-tīkā. A commentary on the *Tantrāloka*, which is a work by Abhinava Gupta, on transcendental knowledge and emancipation. By Jayaratha. The codex is incomplete, containing only the 1st āhnika.

Beginning. इह यद्यपि सर्ववादिनां मोक्ष एवोपादेयः तत्प्रतिपक्षभूतश्च संसारो ज्ञेयः तस्य च मिथ्याज्ञानं निमित्तं तत्प्रतिकूलश्च तत्त्वज्ञानमिति तत्त्वज्ञानाकारेणैवाज्ञानापगमाच्चोपावाप्तिरित्युपाविवादः । तथापि तैस्तत्त्वैकविधं ज्ञानाज्ञानयोः स्वरूपं न ज्ञानमिति समयत्येव तान् माया च्छमोक्षे मोक्षलिप्तयेत्यादि उक्तयुक्ता तदभ्युपगमे मोक्षो मोक्ष एव न भवति इति दर्शयितुं शास्त्रान्तर्वैलक्षण्येन तत्परीक्षणस्य वक्ष्यमाणत्वात् प्राधान्यमपि कटाक्षयितुमुपक्रम एव बन्धमोक्षपरीक्षासङ्कथयति ग्रन्थकारः ॥

इह तावत् समस्तेषु शास्त्रेषु परिगीयते ।

अज्ञानं संसृतेर्ज्ञानं मोक्षैककारणं ॥

न चैतदस्माभिः शेषज्ञ(?)मेवोक्तमित्याह,—

सल्लभज्ञानमिच्छन्ति संसाराङ्कुरकारणं इति ।

तथा च श्रीमालिनीविजयोक्तरे । अज्ञानं निमित्तं पारमेस्वरस्यातन्त्राभाव-समुपमितस्वरूपमोचरासतत्त्वया(?)द्वानात्मनोरन्यथाभिमानस्वभावमपूर्णं ज्ञानं तदेव चाणवं मलं न तु नवमाह्निकादौ निषेक्ष्यमानं द्रव्यरूपं । उक्तञ्च

स्वातन्त्र्याहानिर्वाधस्य स्वातन्त्र्यास्याप्यबोधता । द्विधाण्वं मलमिदं खलरूपापः
ज्ञानित इति । तच्च कीदृदित्याह ॥ संसारेति ।

End.

इहाजिकादाजिकान्तरस्य संशयन्यायेन परस्परमनुद्यतां दर्शयितुमेकेनैव
श्लोकेन तत्पर्यन्तप्रारम्भेयोरुपसंहारोपक्रमः करोतीत्यस्य ग्रन्थकारस्य शैलीति-
श्लोकस्य प्रथमाजिकं प्रथमार्थमाजिकार्थमुपसंहरति,—

तन्त्रालोकेऽभिनवरचिते सूत्रविज्ञानसम्भा-

भेदोद्धारप्रकटनपटावाजिकेऽस्मिन् समाप्तिः ।

पटाविति पाक्षिकात् पुनर्द्वावात् इति शिवं ।

श्रीशृङ्गादरथादबाण्य कृतिनो जन्मानवद्युक्तमं

श्रीमच्छ्रद्धधरात् परं परिचयं विद्यासु सर्व्वस्यपि ।

श्रीकल्याणतनोः शिवादधिगमं सर्व्वगमानामपि

व्याख्यातं प्रथमाजिकं जयरथेनावधेयं बुधैः ॥

Colophon. इति श्रीमदभिनवगुप्तविरचिते तन्त्रालोके विज्ञानभेदप्रकाशनं नाम प्रथम-
माजिकं ॥

विषयः । अभिनवगुप्तविरचिततन्त्रालोकस्य व्याख्यानं । तन्त्रालोके तु संसारहेतुज्ञान-
निरूपणं । मोक्षहेतुज्ञाननिरूपणञ्च । “इति श्रीमदभिनवगुप्तविरचिते
तन्त्रालोके विज्ञानभेदप्रकाशनं नाम प्रथमाजिकं” इति यत् समाप्तिश्लोकं
वाक्यं तत् तन्त्रालोकस्य न तु तन्त्रालोकटीकायाः ॥

No. 1756. यतिधर्मसमुच्चयः ।

Substance, country-made paper, 13 × 6 inches. Folia, 39. Lines, 14
on a page. Extent, 2,340 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place
of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and
verse. Correct.

Yati-dharma-samuchchaya. A compendium of the duties of Yatis
and Paramahaṃsas, compiled from the leading Smṛitis. By Viśveś-
vara Sarasvatī.

Beginning. प्रणम्य विष्णुमात्मानं सच्चिदानन्दमुत्तिष्ठं ।

गुरुं सर्व्वज्ञविशेषं मायया धृतविषयं ॥ १ ॥

विशेषरसरस्यत्या क्रियते वेदमानतः ।

यतेः परमार्थस्य धर्मोऽणामेष सङ्ग्रहः ॥ २ ॥

End. न रक्तमुत्पन्नं वामो न नीलश्च दृश्यते ।
सल्लोचश्च दशाक्षीनं वर्जयेदम्बरं यतिः ॥

Colophon. इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकविश्वेश्वरसरस्वतीसंस्कृतिरचिते यतिधर्मसमुच्चये निवृत्ति-
धर्मानुष्ठानाचाराः सम्पूर्णः (समाप्ताः) । शुभं भवतु ॥

विषयः । वृत्तिवृत्तिपुराणप्रमाणानि संयुज्य यतः परमहंसस्य धर्मसमुच्चयनिरूपणं ।

No. 1757. तत्त्वयाथार्थदीपनं ।

Substance, country-made paper, 10 $\frac{3}{4}$ × 5 inches. Folia, 14. Lines, 12 on a page. Extent, 434 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Tattva-yāthārthya-dīpana. A commentary on the Tattvasamāsa. It comprises a summary of the leading doctrines of the S'āṅkhya system of Philosophy. By Bhāvā Gaṇeśa Dikshita, son of Bhāvā Viśva-nātha, and pupil of Vijñāna Bhikṣu. Hall's *Contributions*, p. 4.

Beginning. पुरुषः स जयत्याद्यः प्रकृतिः सा जयत्यजा ।

याम्नां संवृत्य सृज्यन्नेन न त्रस्त्याण्डकोटयः ॥ १ ॥

कपिलासुरिपक्षशिखान् गुरुन् विज्ञानाचार्यवर्य्यं च ।

प्रणमामि बुद्धिदृष्टौ सिद्धौ वा सर्वकार्य्याणां ॥ २ ॥

समाससूत्राण्यालम्ब्य व्याख्यां पक्षशिखस्य च ।

भावागणेशः कुरुते तत्त्वयाथार्थ्यदीपनं ॥ ३ ॥

End. पुरुषार्थबुभूक्षुनां बोधायैव मयेरितं ।

तेभ्यः समर्पितश्चेतत् तेनापि प्रीयतां हरिः ॥

Colophon. इति श्रीभावागणेशकृतं तत्त्वयाथार्थ्यदीपनं समाप्तं ॥

विषयः । अथ प्रथमं साङ्ख्यमतविषयमूलप्रकृतिनिरूपणं । ततो बुद्धितत्त्वनिरूपणं । ततः अहङ्कारनिरूपणं । ततः पञ्चतन्मात्रनिरूपणं । तत एकादशेन्द्रिय-पञ्चमहा-भूतात्मकपोद्गमविकारनिरूपणं । ततः पुरुषनिरूपणं । ततस्त्रैगुणनिरूपणं । ततः सृष्टिनिरूपणं । ततः प्राकृतिक-वैकारिक-दाक्षिण्यरूपवत्त्वयनिरूपणं । ततो मोक्षवयनिरूपणं । ततः प्रत्यक्षानुमानशब्दात्मकप्रमाणवयनिरूपणं । तत आध्यात्मिक-आधिभौतिक-आधिदैविकदुःखवयनिरूपणं ॥

No. 1758. पाखण्डचपेटिका ।

Substance, country-made paper, $12\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 8. Lines, 12. on a page. Extent, 576 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Pākhaṇḍa-chapeṭikā. "A slap for the unbeliever." A polemical disquisition on the Vaiṣṇavite doctrine, refuting objections to the authenticity of the Bhāgavata Purāṇa, and establishing the superiority of the Vaiṣṇava faith as opposed to S'aiva and S'ākta doctrines. By Vijayarāma A'chārya.

Beginning. विश्वचरीकर्त्ति विभः खलीलया तथा वरीमर्गखिलं सनातनः ।

यः सञ्चरीरतिं कलान्कविप्रचक्षं सर्वभूताश्रयमानतोऽख्यचं ॥ १ ॥

श्रीमद्विजयरासाख्यः पाखण्डस्य चपेटिकां ।

आचार्यकुलसम्भूतलनोति विदुषां मुदे ॥ २ ॥

End. सर्वे ते सुखिनः सन्तु प्रसादात् कमलापते ।

ये भजन्ति महाविष्णुं सम्प्रदायानुसारतः ॥ इति ।

इदं मदीयं साक्षसिकत्वं गुणमष्टैः स्फुरिभिरङ्गीकर्त्तव्यं ॥

Colophon. इति श्रीमद्विजयरासाचार्यविरचिता पाखण्डचपेटिका समाप्ता ॥

विषयः । श्रुतिविरुद्धान् परित्यक्तनिजवर्णाश्रमधर्मान् स्वर्गादिप्रतिषेधकान् नरकोत्यादिकान् पाखण्डान् शिष्ययितुं पुराणादिवाक्यैः तन्मुखचपेटिकानिरूपणं ।

No. 1759. वासिष्ठोपपुराणं ।

Substance, country-made paper, $12\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 13. Lines, 12 on a page. Extent, 880 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Vās'ishṭha Upapurāṇa. Apparently a fragment of the work whose name it bears. The codex comprises 12 chapters as follows: 1, Conversation with S'iva and Vās'ishṭha. 2, Māyā, the origin of creation. 3, S'iva, the original first cause. 4, The advantages of worshipping S'iva on the 15 lunar days. 5, Do. of smearing the body with ashes.

6, Do. of wearing garlands of Rudrāksha seeds. 7, Rules for repeating the Pranava. 8, Religious duties of the four castes. 9, Characteristics of the Yogas. 10, A story of S'anka. 11, Praise of saints. 12, A story illustrating the merits of offerings to S'iva.

Beginning. श्रीमत्कैलासभागवत वसिष्ठो वेदविष्णुभिः ।

तपश्चचार सत्कर्मानिरतो नियतेन्द्रियः ॥ १ ॥

दिव्यं वर्षसहस्रन्तु वायुमधोऽग्निमध्यगः ।

श्रीमत्पञ्चाक्षरं साक्षाच्छतवद्वियमध्यगं ॥ २ ॥

सर्वपापहरं पुण्यं प्रणवेन यद्वचरं ।

जजाप शङ्करं द्रष्टुं वाञ्छया मुनिसत्तमः ॥ ३ ॥

ततः प्रसन्नो भगवानन्वया सद्यः शङ्करः ।

लिङ्गव्येतिःस्वरूपेण पुरतोऽस्य प्रकाशितः ॥ ४ ॥

End. यत्प्रसादेन विज्ञानं यथावज्जायते तृणां ।

तं वन्द्ये षण्मुखं देवं ज्ञानशक्तिधरं परं ॥ ५५ ॥

यस्य प्रसादलोभास्य लवल्लोलवेन तु ।

सर्वसिद्धिरयत्नेन तं नमामि विनायकं ॥ ५६ ॥

Colophon. इति श्रीउपपुराणे वसिष्ठलैङ्गे द्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ सङ्ख्या १०० ।

विषयः । अथ १-मे, वसिष्ठशिवसंवादः । २-ये, मायाया जगत्कारणत्वकथनं । ३-ये, शिवस्यैव परमतत्त्वरूपताकथनं । ४-थे, पञ्चदशसु त्रिचिदु शिवपूजायाः फल-कथनं । ५-मे, भस्मधारणफलं । ६-ठे, रुद्राक्षधारणफलं । ७-मे, प्रणवजप-नियमादिकथनं । ८-मे, ब्राह्मण-क्षत्रिय-वैश्य-शूद्रादीनां धर्मकथनं । ९-मे, युगधर्मकथनं । १०-मे, भिक्षापूर्य्यटनव्याजेन शङ्करकूर्तकमुनिसम्प्राप्तनष्टान्तं । ११-मे, सोमैर्मुनिभिर्ब्रह्मप्रबोधनादिकथनं । १२-मे, सभार्य्यद्वयलस्य शिव-प्रसादेन पुनरैश्वर्य्यप्राप्तिद्वान्तं ॥

No. 1760. आगमतत्त्वसङ्ग्रहः, द्वितीयपरिच्छेदमात्रं ।

Substance, country-made paper, $12\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 16. Lines, 12 on a page. Extent, 900 s'lokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Āgamatattva-saṅgraha. A compilation of the three leading doctrines of the Tantra system, including rites, adoration and knowledge. By Kes'ava Viś'varūpa,—an inhabitant of the bank of the Tuṅga-bhadrā River.

Beginning. प्रणम्य सर्व्वात्ममयीं सचेत्शरीं गुरुं च सर्व्वान् विदुषः कृताञ्जलिः ।

द्वितीयभागं प्रकरोमि मेयप्रकाशकं आगमतत्त्वसङ्ग्रहे ॥ १ ॥

प्रथमपरिच्छेदे आगमानां प्रामाण्यं निर्व्वाहितं । सम्प्रत्यागमप्रमेयतत्त्वं सङ्ग्रहेण विविच्यते ॥

End. एतेन विपुला वा प्रीयतां सर्व्वेश्वरी परा संवित् ।

श्रुतिरागमश्च यस्या निश्चितश्चापि चाङ्कसितं ॥ १० ॥

Colophon. इति श्रीतुङ्गभद्रापङ्कजवसतिविश्वरूपोपाख्यकेशवल्लभावागमतत्त्वसङ्ग्रहे द्वितीयः परिच्छेदः । समाप्तो ग्रन्थः ॥

विषयः । अत्र तन्त्रेषु काण्डवयेण निरूपितकर्म्मोपासनाज्ञानानां प्रत्येकस्वरूपनिरूपणं ।

No. 1761. अद्वैतब्रह्मविद्यापद्धतिः ।

Substance, country-made paper, 13 × 5 inches. Folia, 23. Lines, 15 on a page. Extent 736 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Advaita-brahmavidyā-paddhati. An attempt to interpret the adualistic theory in connexion with the supreme divinity of Mahādeva, and to support the S'aiva system of faith. By Gopālās'rama-rūpa Nandis'vara A'chārya.

Beginning. सकलसुरगुरुर्ध्वः शम्भुराद्यो सचेष्टो गणपतिजनको यः पञ्चमुखस्तोद्धवो यः ।

निखिलजननकर्त्री यस्तु शक्तिर्द्युमा तं विनतकरणसङ्घचिन्तये विश्ववन्द्यं ॥ १ ॥

निखिलसुरगणार्थो यस्तु मन्दीश्वराख्यो विविधसुतपसा यः श्रीशिलादेन लब्धः ।

सुमुनिगणनमस्तो दुर्जयो देवमङ्गैः स्रजनचितकरं तं वन्दितं वन्दे गणार्थैः ॥ २ ॥

End. षडध्यायीमितां यस्तु शिवप्रीतिकरीं शुभां ।

पठेद्दि शृणुयाद्वापि यथेष्टं फलमाप्नुयात् ॥ ७७ ॥

अनेन रूपया शिष्यं प्रशिष्यं ततमारयत् ।

यः शम्भोः परमो भक्तस्तदात्मा तं प्रणैम्यर्चं ॥ ७८ ॥

Colophon. इति श्रीमद्गोपालाश्रमरूपनन्दीश्वराचार्योपदिष्टाद्वैतब्रह्मविद्यापद्धतौ षष्ठोऽध्यायः
समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । अथ शिवस्यैव परमतस्वरूपताकथनं । शैवीविद्यानिरूपणं, शिव एवोपास्य इति
कथनञ्च ।

No. 1762. ज्योतिःशास्त्रसमुच्चयः ।

Substance, country-made paper, $12\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 126. Lines, 10 on a page. Extent, 2,814 s'lokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Jyotih-s'āstra-samuchchaya. A compilation on civil astronomy and astrology. By Nanda Paṇḍita. The author was a great Smṛiti scholar, and compiled several works on the subject. The work under notice is one of several treatises bearing the generic name of *Samuchchaya*, and is designed to afford full information on the selection of proper days for the performance of civil rites.

Beginning. ॐ श्रीमान् सहस्रकिरणः त्रियमातनोतु युष्मभ्यमभ्यधिकमानतिमावलभ्यः ।

मुक्तिं मुमुक्षुरधिगच्छति यं प्रसाद्य भक्त्या विभूतिमतुलामपि भुक्तिरामः ॥

ॐ अथ ज्योतिःशास्त्रसमुच्चयः तच्च प्रथमं प्रमवादिवर्षविचारः ।

End. श्रीनारायणपादपङ्कजनतिप्राप्तप्रबोधोद्देशे

वेदान्तयुतान् सभारतखिलान् साहित्यकाव्यान्वितान् ।

मीमांसैश्वरसाङ्ख्यबौध्दमखिलं चार्वाकजैनाभिधं

ग्रन्थं यो व्यष्टेणोत् स पण्डितकविः श्रीदेवशर्माऽभवत् ॥

तस्य श्रीशक्तिकण्ठभक्तिनिरतो नन्दाभिषेऽभूत् सुतो

विन्दा देवपदारविन्दशरणा यस्य प्रसिद्धा प्रसूः ।

सोऽयं नातिलघुं न विलूततरं ज्योतिर्विदां सेवको

ज्योतिःशास्त्रसमुच्चयं अरचयच्छिष्यौघसम्प्रार्थितं ॥

विजयजयदमिचं मित्रराजीवनेचं भवजलधिवहिचं दानवानामभिचं ।

विषधरदिपुपचं देवकीशैरिपुचं गहनतरुचरिचं नौमि मायाविचिचं ॥

Colophon. इति श्रीपण्डितनन्दविरचितो ज्योतिःशास्त्रसमुच्चयः समाप्तः ।

विषयः । अथ प्रथमं प्रभवादिषष्ठिसंवत्सरविचारः । ततः अयनविचारः । अधिमास-
विचारः । तिथिविचारः । वारविचारः । नक्षत्रविचारः । उपयोगविचारः ।
विष्कम्भादियोगविचारः । करणविचारः । भद्राविचारः । चन्द्रविचारः ।
करणप्रसारः । ताराविचारः । ताराप्रसारः । मुहूर्तविचारः । लग्नविचारः ।
गोचरविचारः । राजाभिषेकविचारः । वस्त्रादिपरिधानविचारः । व्रतारम्भः ।
विद्यारम्भः । धनुर्विद्यारम्भः । नृत्यगीतप्रारम्भः । अन्नध्यायः । होमादि-
नक्षत्राणि । वेतालादिसाधनं । अभिचाररुतं । चर्मारम्भः । सेवानक्षत्राणि ।
मघारम्भः । सौरविचारः । चूडाकर्म्म । अन्नप्राशनं । कर्णवेधनं । पुंसवनं ।
नामकरणं । सूर्येन्दुदर्शनिक्रमाणि । अग्न्याधानं । श्रावणीविचारः । जला-
रम्भनक्षत्राणि । दृष्टरोपणं । गजकार्यनक्षत्राणि । मोनक्षत्राणि । ऋष्यविज-
यादिनक्षत्राणि । सन्धिनक्षत्राणि । चलनक्षत्राणि । पक्षकविचारः । सर्प-
दंशनक्षत्राणि । रोगनिवृत्तिनक्षत्राणि । रोगमुक्तस्नाननक्षत्राणि । यात्राविधानं ।
दिक्साधनं । उपनयनं । विवाहनिर्णयः । द्विरागमनं । वासुविचारः । गृह-
प्रवेशादिविधिः । देवादिप्रतिष्ठा । सङ्क्रान्तिनिर्णयः । मूलविचारः । मूलान्त्येष्ट-
गण्डान्तग्रन्थिः । गण्डान्तविचारः । ज्येष्ठाजान्तनिर्णयः । ज्येष्ठाविचारः । अम-
स्वेदयविचारः । संवत्सरपुरुषलक्षणं । सस्यजातकाध्यायः । सद्योवर्षणाध्यायः ।
रविवर्षफलं । चन्द्रवर्षफलं । भौमवर्षफलं । बृधवर्षफलं । जीववर्षफलं ।
शुक्रवर्षफलं । शनिवर्षफलं । मासफलं । पक्षविचारः । केतुलक्षणं । पितृक-
विचारः । अङ्गस्फुरणविचारः । शनिचक्रं । प्रकीर्णकं । रोहिणीयोगः । पक्षी-
विचारः । पक्षीसरटग्रन्थिविधानं । संवत्सरमाहात्म्यं । खड्गदर्शनफलं ।
अश्वभट्टदर्शनप्रतीकारः ॥

No. 1763. मानसोल्लासः, मानसोल्लासवृत्तान्ताख्यटीकासहितः ।

Substance, country-made paper, 13 × 6 inches. Folia, 41. Lines, 14 on a page. Extent, 2,700 śloka. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Mānasollāsa and *Mānasollāsa-vṛttānta*. The first is a metrical commentary on a poem of ten stanzas by Śaṅkara Āchārya, in praise of Dakṣiṇāmūrti, a form of Durgā; the second is a prose gloss

on the commentary. The first is by Vis'ves'vara *alias* Vis'varūpa, Āchārya, a pupil of S'aṅkara Āchārya; the second is by Rāma Tirtha, a hermit of his school.

Beginning. (टी०) । प्रोद्यच्छास्त्रमहावटद्रुमतटे योगासनस्थं प्रभुं

प्रत्यक् तत्त्वबुभुक्षुभिः प्रतिदिशं प्रोद्दीप्यमाणाननं ।

मुद्रां तर्कमयीं दधानममलं कर्पूरगौरं शिवं

हृद्यन्तःकलये स्फुरन्तमनिशं श्रीदक्षिणामूर्तिकं ॥ १ ॥

नत्वाय शङ्कराचार्य्यंमुखात् सर्वान् गरीयसः ।

मानसोक्तामष्टानां वर्णयामि यथामति ॥ २ ॥

इह हि भाष्यकारः श्रीमच्छङ्कराचार्य्यनामा मन्दमतीक्ष्णजिज्ञासून्नुद्दीतुं

दक्षिणामूर्तिसोचयाजेन समस्तवेदान्तार्थरहस्यमाधिकार, दशभिः पद्यवन्धैः

तन्धिष्येण विश्वरूपाचार्य्येण सुरेश्वरापरनाम्ना तत्पद्यप्रवन्धार्थतत्त्वं तात्पर्य्यंते

मानसोक्तामष्टानां वार्तिकान्नाम्ना ग्रन्थमन्दर्भेणाविवृत्तमिमं ग्रन्थं यथाशक्ति

विष्टोमि । तत्र शिष्याचारसंरक्षणाय कृतं मङ्गलाचरणं द्योतयत्ययमाद्यः

श्लोकः मङ्गलमिति । १ ।

(मू०) । मङ्गलं दिशतु मे विनायको मङ्गलं दिशतु मे सरस्वती ।

मङ्गलं दिशतु मे महेश्वरो मङ्गलं दिशतु मे महेश्वरी ॥ १ ॥

आत्मलाभात् परो लाभो नास्तीति मुनयो विदुः ।

तज्ज्ञाभार्थं कविः सौमि स्वात्मानं परमेश्वरं ॥ २ ॥

स्वेच्छया ब्रह्मविष्णु विश्वं यो मनसि स्थितः ।

लोकेण स्मृतं तेन स एव परमेश्वरः ॥ ३ ॥

अस्ति प्रकाशत इति व्यवहारः प्रवर्त्तते ।

तच्चक्षित्वं प्रकाशित्वं क्षिप्तार्थे व्यवस्थितं ॥ ४ ॥

किन्नेषु तेषु भावेषु किंवा सर्वोत्तमानीश्वरे ।

ईश्वरलक्ष जीवलं सर्वोत्तमलक्ष कीदृशं ॥ ५ ॥

जानीयात्तत् कथं जीवः किं तज्ज्ञानस्य साधनं ।

ज्ञानानस्य फलं किं स्यादेकलक्ष कथं भवेत् ॥ ६ ॥

सर्वज्ञः सर्वकर्ता च कथं जीवो भविष्यति ।

शिष्यं प्रतीत्यं शृच्छन्तं वक्तुं प्रारभते गुरुः ॥ ७ ॥

विश्वं दर्पणदृश्यमानमगरीतुष्यं निजान्तर्गतं

पञ्चग्राह्यमिमांसाया वक्षिरिवोद्भूतं यथा निद्रया ।

यः साक्षात् कुरुते प्रबोधसमये स्वात्मानमेवादृत्य

तस्मै श्रीगुरुमूर्त्तये नम इदं श्रीदक्षिणामूर्त्तये ॥ ८ ॥

End. (सू०) । प्रकाशाद्विक्रया शक्त्या प्रकाशप्रभवकारः ।

प्रकाशयति यो विश्वं प्रकाशोऽसौ प्रकाशतां ॥ १४ ॥

Colophon. इति श्रीदक्षिणामूर्त्तिलोचनार्थप्रतिपादके ।

प्रबन्धे मानसोक्तासं दशभोजासप्तकृत्तः ॥ १० ॥

(टी०) । इति श्रीमानसोक्तासप्तकृत्तस्य मया मति ।

व्याख्यातो रामतीर्थेन गुरुदेवप्रसादतः ॥

अनेन भगवान् श्रीमद्विष्णुमूर्त्तिरीश्वरः ।

गुर्व्यात्मा प्रीयतां नित्यं तच्च ज्ञानप्रदः सतां ॥

इति श्रीदक्षिणामूर्त्तिलोचनव्याख्याप्रबन्धमानसोक्तासप्तकृत्तान्विलासः सम्पूर्णः ॥

विषयः । श्रीमच्छङ्कराचार्येण समस्तवेदान्तार्थरहस्यमाविष्कर्त्तुं श्रीमद्विष्णुमूर्त्तिलोचन-
व्याजेन यानि दशपद्यानि आविष्कृतानि तेषां दशपद्यानां श्रीमच्छङ्कराचार्य-
शिष्येण विश्वरूपाचार्येण सुरेश्वरापरनाम्ना अनेन मानसोक्तासप्तकृत्तं तात्पर्या-
विष्करणं ।

No. 1764. कण्टकोद्धारः ।

Substance, palm-leaf, 11 × 1 inches Folia, 120. Lines, 5 on a page.
Extent, 3,036 slokas. Character, Maithili. Date, L.S. 431 = A. D. 1537.
Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, fresh.
Prose. Correct.

Kaṇṭakoddhāra. A gloss on the *Pratyaksha Chintāmanyāloka* of Jayadeva Miśra. By Madhusūdana Ṭhakkura. (*Vide ante*, I, p. 298.)

Beginning. मधुसूदनसद्व्युक्तिमत्त्वारितकण्टकाः ।

आलोकयन्तमार्गेण मणिं गृह्णन् धीधनाः ॥

विशेषविभागोपयोगिसामान्यलक्षणं प्रमाणस्य सूचयति । एवमिति मूलं । यद्यपि
करणत्वं व्यापारवत् कारणत्वमिति शरीरात्मप्राणालोकविषयादिषु अतिव्याप्तिः ।
इत्यादि ।

End. तदवच्छेदकविद्यमानसम्बन्धप्रतिधोगिलमित्यवधानं सुगममिति वत् ।

Colophon. महामहोपाध्यायदत्तवीरभट्टदत्तनखतकण्ठकोदारे प्रत्यक्षः परिपूः ।

* * * * *

चक्रे रामकनीयसोऽवनिपतेः श्रीतांशुनन्दामुधा-

वह्ने फाल्गुनसप्तमीरविदिने गङ्गागणेशार्चकः ॥

विषयः । जयदेवमिश्रतत्प्रत्यक्षचिन्तामणालोकस्य व्याख्यानं ।

No. 1765. न्यायकौस्तुभः ।

Substance, country-made paper, 9 × 4 inches. Folia, 136. Lines, 12 on a page. Extent, 4,185 śloka. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Nyāya-kaustubha. A gloss on the Pratyaksha Khaṇḍa of the Tattvachintamāpi of Gaṅgeśa. By Mahādeva Paṇḍita, son of Mukunda Paṇḍita.

Beginning. दाक्षायणीरमणसचरणारविन्दं ब्रह्मादिभिः सुरवरैरपि सेवमानं ।

श्रीगैतमं मुनिवरं मणिकारमुखान् चान्नीचिकीरं बुधाश्च नमामि भक्त्या

मुकुन्दं पितरं नौमि षट्शततत्त्वदर्शिनं ।

यत् पुण्यपरिपाकेण शस्त्रे गतिरभून्मम ॥

पुबङ्गतपुरोहितं सभायां कवितायां किल कालिदाससमं ।

निखिलाखिलशस्त्रविबुदीशं श्रितिकण्ठाभिर्घं सद्गुरुं नमामि ॥

मोक्षहेतुप्रमाणादितत्त्वज्ञानाय सद्वियां ।

महादेवेन सुधिया क्रियते न्यायकौस्तुभः ॥

End.

मिश्रादीनामप्येवैव पक्षे स्मारकाच्चेति वदन्तीत्यधिकमूर्च्छां सूधीभिरित्यक्षं
विस्तरेण ।

प्रत्यक्षचिन्तामणिमिश्रदीधित्यादिप्रबन्धानवलोक्य भूयः ।

सङ्घेऽन्ते वर्णितमव सम्यक् प्रत्यक्षतत्त्वं बह्व्युक्तियुक्तं ॥

Colophon. इति श्रीमत्सद्वाक्सप्रमाणश्रीमत्मुकुन्दपण्डितद्वारापुण्यतामकरे (?) पनामकतत्त्वा-
देवपण्डितविरचिते श्रीन्यायकौस्तुभे प्रत्यक्षकौस्तुभः समाप्तः ।

विषयः । तत्त्वचिन्तामण्यन्तर्गतप्रत्यक्षखण्डस्य व्याख्यानं ।

No. 1766. वेदान्तकल्पतरुपरिमलः ।

Substance, country-made paper, 11 × 3½ inches. Folia, 508. Lines, 11 on a page. Extent, 16,382 s'lokas. Character, Nágara. Date, SM., 1851. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Vedánta-kalpataru-parimala. Explanatory notes on Amalananda's gloss on the Bhámati, which is a commentary on the Vedánta Sūtras of Vyása. By Apyayi Díkshita, son of Rangarája Adhvaravara, of the race of Bharadvája. The work has been already noticed under No. 1413, (Vol. IV, p. 33), but the codex there noticed is incomplete.

Beginning. शुभमिदं पदिष्टमर्थं विष्णुतमसि तत्र बोधितं प्राज्ञैः ।

अवलम्ब्य शिवमधीय ययामति व्याकरोमि कल्पतरुं ॥

कल्पतरुमुपकुर्यां कमधिकमाकाङ्क्षितमुपहृत्य ।

तद्गौरेवार्थमम सतिमीचे परिष्कर्तुं ॥

यावन्तो निविशन्ते विदुषां व्याख्यानचातुरीभेदाः ।

सर्वेषामपि तेषामयमवकाशं ददाति पुण्यकवत् ॥

इत्यभिज्ञातिगभीरे कियदाश्रयवर्णनं मया क्रियते ।

तुष्यन्ति ततोऽपि कतिपयरत्नप्रज्ञादिरन्वुनिधेः ॥

यदिति । अत्र प्रत्यगिति ब्रह्मविशेषणेन ब्राह्मस्य विषयं प्रदर्श्य तत्र सर्वेषां

वेदान्तानां समन्वयः प्रथमाध्यायार्थः । इत्यादि ।

End. अयमर्थो भाष्यकाराणामिमां श्रुतिं भोगसाम्यार्थत्वेन उदाहृतवतामाश्रयस्यो
भवतीति स्वयमन्यथा व्याचष्टे तं ब्रह्मलोकगतमित्यादिना ॥

Colophon. इति श्रीमद्भरद्वाजकुलजलधिकौशुभमीमदद्वैतविद्याचार्यविश्वजिद्व्याजि-
श्रीरङ्गराजाध्वरिवरसूनोरण्यय्यदीक्षितस्य कृतौ वेदान्तकल्पतरुपरिमले
शतश्लोकाध्यायस्य चतुर्थः पादः । सम्पूर्णः ग्रन्थमस्तु । संवत् १८५१ । अष्टम्याश्वयुजे ।

विषयः । वेदान्तकल्पतरुनामिकायाः भासतीटीकायाः व्याख्यानं ।

No. 1767. सिद्धान्तसुन्दरः, गोलाध्यायः ।

Substance, country-made paper, 9½ × 4 inches. Folia, 8. Lines, 14 on a page. Extent, 424 s'lokas. Character, Maithili. Date, SN., 1269. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Verse. Correct.

Sidhāntasundara alias *Golādhyāya*. An elementary treatise on astronomical geography. By Jñānarāja, son of Nāga. Contents : Order of creation ; terrestrial sphere shaped like a Kadamba flower floating on vacuity ; celestial sphere ; situation of the Meru mountain ; explanation of the Purāṇic theory about the earth ; refutation of the theory of Bhās-kara about attraction ; the meridian of Laṅkā ; location of mountains ; duration of the year ; distance of the stars from the earth ; orbits ; circumference of the earth and other spheres ; motions of planets ; solstitial motions and crossings ; ecliptics ; circles ; astronomical instruments ; causes of seasons.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । भाले यस्य कलानिधिमधुमिलदूढद्वावली गण्डयोः

कण्डेऽचिविलसत्यगं पदयुगे शीर्षाण+भोजनाः ।

ब्रह्मापि विजगत् सिद्धचुरभजद्विर्विभ्रसंसिद्धये

श्रीमन्मङ्गलमूर्त्तिमनघं तस्मै भक्तप्रिय ॥

यद्गामाचररश्मिभिलगुगतेष्वक्षत्कला+न् भवेत्

भक्तस्नाननिशकरो ज्ञततमास्त्रोच्चरद्भिः क्रमात् ।

नत्वा तां भुवनेश्वरीमपि गुरुन् सिद्धान्तमस्तुन्दरं

सुज्ञानन्दकरं करोति चतुरं ज्ञानाधिराजः स्फुटं ॥

यद्गारदाय गदितं चतुराननेन ज्ञानं यच्चर्त्तगतिमंस्थितिरूपमयं ।

श्राकल्यमञ्जुमुनिना निखिलं निबद्धं पदैस्तेदेव विष्टेणैमि सवासनं स्त्रैः ॥

इत्यादि ।

End. इत्थं श्रीमद्भागवतामात्मजेन प्रोक्ते तन्त्रे ज्ञानराजेन रम्ये ।

ग्रन्थागाराधारभूते प्रभूते गोलार्थायै वर्णनं षड्वतूनां ॥

Colophon. समाप्तोऽयं गोलार्थायः सिद्धान्तस्तुन्दरः । सन् १९६९ । श्रावण ।

विषयः । सृष्टिक्रमकीर्तनं । कदम्बकुलुमाकारस्य भूगोलस्य शून्ये अवस्थितिकथनं । भवक्रासंस्थानकथनं । मेवस्थितिनिरूपणं । भूरादर्शतलाकारेत्यादिपौराणिक-वाक्यतात्पर्यकथनं । आकृत्यशक्तिश्च महीत्यादिभास्करमतखण्डनं । लङ्कायम-कौटिभिदपुररोमकाणां संस्थितिकथनं । पर्वतानां स्थानादिकथनं । वर्ष-निरूपणं । नक्षत्रमण्डलादीनां दूरत्वादिकथनं । कलादिनिरूपणं । प्रथियादीनां परिधिनिरूपणं । यक्षाणां गत्यादिनिरूपणं । जेदकनिरूपणमुखेन कौट्याद्यान-यनप्रकारकीर्तनं । मण्डलवर्णनं । दृष्टकथनं । विविधयन्त्रकथनं । ज्ञतूनां कारणकथनादिकश्च । इति शम् ।

No. 1768. पारस्करगृह्यसूत्रं ।

Substance, country-made paper, $16\frac{1}{2} \times 6$ inches. Folia, 38. Lines, 10 on a page. Extent, 740 s'lokas. Character, Nāgara. Date, Sm., 1923. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Pāraskara Grihya Sūtra. Domestic rites enjoined to the followers of the Mādhyandini School. By Pāraskara. The work is divided into three kāṇḍas, and treats of the domestic fire, the sacraments, and sthālipāka.

Beginning. अथातो गृह्यस्थालीपाकानां कर्म परिसंस्तुष्टोपलिप्तोपलिप्तोद्धृत्याभ्युष्याग्रिमुप-
समाधाय दक्षिणतो ब्रह्मासनमासीर्य प्रणीय परिकीर्यार्चवदासाय पवित्रे
हवा प्रोक्षणीः संस्तुत्यार्चवत् प्रोक्ष्य निरुप्याज्यमधिश्रित्य पर्यग्निं कुर्यात् शुभं
प्रतप्य समृज्याभ्युक्ष्य पुनः प्रतप्य निदध्यादाज्यमुद्धास्योत्प्रावेक्ष्य प्रोक्षणीञ्च
पूर्वबहुपयमनकुशानादाय समिधोद्भादाय पर्युक्ष्य जुहुयादेष एव विधिर्यञ्च
क्षचिक्षोमः ॥

End. आध्यायन्तु सेहानि वाक् प्राणश्चक्षुः श्रोत्रं यशो बलं यन्मे द्रुतमधीतं तन्मे मनसि
तिष्ठतु तिष्ठतु ॥ १६ ॥

Colophon. इति श्रीगृह्यसूत्रे द्वितीयं काण्डं समाप्तं । इति पारस्कराचार्यवृद्धतं माध्यन्दिनी-
शाखासम्बन्धितं गृह्यसूत्रं समाप्तं । संवत् १९२३ ।

विषयः । माध्यन्दिनीशाखासम्बन्धितगृह्यस्थालीपाककर्मनिरूपणं ।

No. 1769. कुसुमाञ्जलिवाक्या ।

Substance, country-made paper, $13\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{2}$ inches. Folia, 37. Lines, 15 on a page. Extent, 2,600 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Kusumanjali-vyākhyā. A commentary on the Kusumāñjali of Udayana A'chārya. The name of the commentator is not given in the codex, and as there are several exegeses extant under the name of Vyākhyā, I cannot ascertain which it is. From the initial words it is evident that it is distinct from the work noticed under No. 1955. (III, p. 30). The text of Udayanā with an English translation has been published by Dr. E. B. Cowell.

Beginning. सत्यक्षप्रसरः सतां परिसलप्रोद्धोषबद्धोत्सवे

विस्त्रानो न विमर्दनेऽस्तरसप्रसन्दमाध्वीकभूः ।

ईशस्यैव निवेष्टितः पदयुगे भृङ्गायमानं धम-

चेतो मे रमयत्वविघ्नमनघः न्यायप्रसूनाञ्जलिः ॥

सुगोपवर्ग्योर्मागं मामनन्ति मनीषिणः ।

यदुपास्तिमसावच परमात्मा निरूप्यते ॥

End. इत्येष नीतिकुसुमाञ्जलिश्चलनीयैर्द्वादशयेदपि च दक्षिणवामकौ द्वौ ।

नो वा ततः किमनरेभ्युरोगुं रसु प्रीतोऽस्त्वेन पदपीठसमर्पितेन ॥

Colophon. इत्याचार्यश्रीमदुदयनविरचितन्यायकुसुमाञ्जलिप्रकरणं समाप्तं ।

विषयः । उदयनाचार्यैकतन्यायकुसुमाञ्जलिव्याख्यानं ॥

No. 1770. हारीतसंहिता, उत्तरार्द्धे ।

Substance, country-made paper, $16\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 187. Lines, 12 on a page. Extent, 4,563 s'lokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Hārīta Saṁhitā. A supplement to the system of medicine of A'treya. By Hārīta. A'treya was the oldest medical writer among the Hindus, older than Dhanvantari and Charaka. The latter amplified the text of A'treya. The text of Hārīta is exceedingly scarce. The codex under notice contains only the chapter on anatomy.

Beginning. नत्वा शिवं सकलतत्त्वकलाभिरुद्धं ज्ञानासूतैकवज्रं परमात्मरूपं ।

रोगाधिरोगशमनं दमनं स्मरस्य शान्तं अपाकरधरं विगणात्मरूपं ॥

हिमवदुत्तरे कूले सिद्धगन्धर्वसेविते । शालस्वगगणाकीर्णे नगरादपि शोभने ॥

तवस्त्वं तपसा युक्तं तवणादित्यतेजसं । शुद्धस्फटिकवच्चुषं भूतिभूषितविग्रहं ॥

जटाजुटाटवीमौलिं वासितं शुभकुण्डलं ।

आचैथं वज्रशिख्येण राजितं तपसा वने ॥

पप्रच्छ शिष्यो हारीतः सर्वज्ञानमिदं मच्चत् ।

भगवंस्त्वं गुणाधार आयुर्वेदविदावर ॥

विनयावविनीतो हि शृण्वामि मुनिपुङ्गव ।

कथं रोगसमुत्पत्तिवत्पद्मो ज्ञायते कथं ॥

- End. तस्माद् यत्नेन सदैवैः सादरार्द्रसमानसैः ।
 अर्चयित्वा तु सन्दध्यात् तदा स्थात् सुखसम्पदः ॥
- Colophon. इति श्रीमच्छर्षिआत्रेयभाषितचारीतोत्तरे शरीराध्यायः समाप्तः ।
- विषयः । रोगाणां लक्षणं चिकित्सा च ।

No. 1771. सिद्धान्तकौमुदीगूढफक्किकाप्रकाशः ।

Substance, country-made paper, $11\frac{1}{2} \times 6$ inches. Folia, 314. Lines, 8 on a page. Extent, 7,250 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Siddhánta-kaumudí-gūḍha-phakkiká-prakás'a, alias *Gūḍha-phakkiká-prakás'a*. A commentary on the *Siddhánta-kaumudí* of Bhaṭṭojí Díkshita. By Indradatta Upádhyáya. The work refers to the portion extending from Sandhi to Kridanta.

Beginning. संवास्य मास्यकञ्जालिं हरिं हृदयपङ्कजे ।
 सिद्धान्तकौमुदीगूढफक्किकार्थः प्रकाशते ॥
 मर्मवशावतंशे यो वैयाकरणकेशरी ।
 उपाध्यायोपनामेन्द्रदत्तस्यैषा छतिः ++ ॥

End. इन्द्रदत्तेन विदुषा छतोऽयं सङ्ग्रहो मुदा ।
 श्रीछण्डः प्रियतानेन भगवान् भक्तवत्सलः ॥

Colophon. इति श्रीमदुपाध्यायेन्द्रदत्तछते सिद्धान्तकौमुदीगूढफक्किकाप्रकाशे छदन्तं समाप्तं ।

विषयः । सिद्धान्तकौमुद्याः सन्धिप्रकरणावधिछदन्तप्रकरणपर्यन्तस्य व्याख्यानं ।

No. 1772. यङ्लुगन्तशिरोमणिः ।

Substance, country-made paper, 11×5 inches. Folia, 50. Lines, 7 on a page. Extent, 525 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Yāñluganta Śiromaṇi. A gloss on a portion of Śiromaṇi's commentary on the Ś'abda-khaṇḍa of Gaṅgeś'a. By Ś'eshakṛishṇa Paṇḍit. The portion refers to the effect of certain grammatical affixes.

Beginning. नतदेवशिरःस्यन्दिसकरन्दकिताङ्गये । वागीशदत्तमतये विद्मनाशाय ते नमः ॥
यङोऽचि च । अजितिप्रत्ययो यङ्यते न प्रत्याहारः तथा सत्यनीत्येवावध्यत्
यङन्तादन्यस्याचोऽसम्भवादिति हरदत्तः ।

End. श्रीभाष्यप्रमुखमन्त्रार्णवावगाहाङ्गव्योऽयं मणिरमलो हृदा निषेद्यः ।
चन्नयं यदकरवं(?) पुरस्तात् प्रागस्तर्भ्यं पिबच्चरणप्रसादलेशात् ॥

Colophon. इति श्रीशेषलक्ष्मणपण्डितविरचितो यङ्लुगन्तशिरोमणिः समाप्तः ॥
विषयः । यङ्लुगन्तधातुप्रकरणं ।

No. 1773. पितृभक्तिरङ्गिणी ।

Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 84. Lines, 11 on a page. Extent, 1,890 ślokas. Character, Nāgara. Date, SM. 1650. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Pitṛibhakti-taraṅginī, alias *S'rāddha-kalpa*. On the religious duties due by a son to a father, or directions for the performance of the funeral and the various offerings of water and cake to the close of the first year after the death of a parent. By Vāchaspati Śarmā. The work was compiled under the orders, and by a court paṇḍit, of Maharājādhirāja Rāmabhadra, son of Rūpanārāyaṇa, and grandson of Harinārāyaṇa, of Mithilā.

Beginning. प्रणम्य वासुदेवाय तन्यते स्वर्गरङ्गिणी । श्रीवाचस्पतिधीरेण पितृभक्तिरङ्गिणी ॥

End. ततो ब्राह्मणे यजमान एकादशब्राह्मणान् पात्रवद् भोजयेत् ॥
इति ऋन्दोगप्रयोगः समाप्तः ॥

Colophon. इति श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीहरिनारायणात्मजश्रीरूपनारायणपदवीमलङ्कृत-
मिथिलामण्डलश्रीरामभद्रचरणदिष्टेन परिषदा श्रीवाचस्पतिशर्मणा विर-
चितोऽयं श्राद्धकल्पः परिपूर्णः ॥

विषयः । पुत्रकर्तव्यपित्रैर्हृद्देहिक्रियादिसपिण्डीकरणान्नक्रियानिरूपणं ।

No. 1774. व्यवहारचमत्कारः ।

Substance, country-made paper $10\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 40. Lines, 12 on a page. Extent, 1,116 ślokaś. Character, Nāgara. Date, Sm. 1637. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Vyavahāra-chamatkāra. A Smṛiti compilation, containing succinct rules regarding certain domestic rites and sacraments. By Rūpanārāyaṇa Miśra, son of Bhavānidāsa. Contents: I. The sacrament of conception. II. do. of Puṇsavana. III. do. after birth. IV. to VI. do. of naming, and first eating of rice. VII. do. of cropping of the crown-lock. VIII. do. of puncturing the ears. IX. do. of putting on the sacred cord. X. returning home from pupilage. XI. do. of marriage. XII. do. of bringing a bride to her husband's abode for permanent stay there. XIII. Auspicious days for starting on journeys. XIV. Intercalary months.

Beginning. गङ्गातरङ्गाङ्कितशेखराय ब्रह्मादिनारायणवन्दिताय ।

संसारदुःखस्य निवर्तकाय सुखस्वरूपाय नमः शिवाय ॥ १ ॥

भारद्वाजकुलावतंसविमलप्रख्यातिकीर्त्त्याय यो

यो नारायणपादपद्मयुगलध्यानैकतानः सदा ।

श्रीमद्गङ्गवराहमुख्यगणकाचार्यप्रबन्धाञ्जित-

ज्ञानोऽभूदनवद्युग्मजलधिः श्रीनाथमङ्गः सुधीः ॥ २ ॥

भवानीदासनामाभूततनुजो द्विजाग्रणीः ।

प्रदीपस्त्रुतिमुक्तानां पटली सेव्यते बुधैः ॥ ३ ॥

रूपनारायणस्य तनुजो विदुषां मदे ।

व्यवहारचमत्कारं तनुते गुर्वनुग्रहात् ॥ ४ ॥

End.

१६२० मिते श्राके श्रीविक्रमार्कदेवस्य कार्तिकव्येष्टशुक्लतृप्त्यां ग्रन्थसमाप्तिं रवौ कृतवान् ॥

Colophon.

इति श्रीभवानीदासात्मजमित्थरूपनारायणविरचिते व्यवहारचमत्कारे मलमास-
निर्णयप्रकरणं चतुर्दशं ॥

विषयः ।

अथ चतुर्दशप्रकरणानि सन्ति । तव १ प्रथमे प्रकरणे,—गर्भाधानं । २ ये,—
पुंसवनं । ३ ये,—जातकर्म । ४ ये,—नामकरणं । ५ मे,—निष्क्रमणं
६ छे,—अश्वप्राशनं । ७ मे,—चूडाकरणं । ८ मे,—कर्णवेधः । ९ मे,—उप-
नयनं । १० मे,—समावर्तनं । ११ श्रे,—विवाहः । १२ श्रे,—द्विरागमनं
१३ श्रे,—यात्रानिरूपणं । १४ श्रे,—मलमासनिर्णयः ॥

No. 1775. प्रयोगदर्पणं ।

Substance, country-made paper, 13 × 4½ inches. Folia, 102. Lines, 11 on a page. Extent, 3,700 ślokaś. Character, Nāgara. Date, Sm. 1884. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Prayoga-darpaṇa. Directions for the performance of domestic duties and sacraments. By Padmanābha Dīkshita, son of Gopāla by Pārvatī, grandson of Nārāyaṇa, and pupil of Sītikanṭha. Contents : Śrāddha performed before a marriage for the gratification of the manes. The tying of the crown-lock. Necessity of worshipping Gaṇeśa before commencing a domestic rite. The adoration of the *Mātrikās*, or the eight primary mothers. The sacraments from conception to birth. Special rites to be performed in the event of a child being born under inauspicious conjunctions. Do. for accidents during accouchement. Do. for the birth of twins. Do. for birth with face presentation. Sacrament of naming. Rules for placing a child on a bedstead. Do. for nursing. Sacraments from the first eating of rice to marriage.

Beginning. यो वन्द्यस्त्रिदशैः सदैव यमिनां ध्येयः सदा योगिनां

यो विघ्नैश्च विनाशनेऽप्यतिदृढो भाग्यप्रदः सेविनां ।

यो विश्वान्तिहरस्तथैव सुखदः साहित्यविद्यानिधि-

स्तं वन्दे गिरिजात्मजं गणपतिं वाक्सिद्धये सर्व्वदा ॥ १ ॥

वन्दे श्रीवैष्णवीमूर्तिमोक्षनीं कुलदेवतां ।

प्रचयायास्तटे रम्ये निवासपुरवासिनीं ॥ २ ॥

श्रीमद्गोपालपितरं नारायणपितामहं ।

श्रीगुरुं शक्तिकण्ठाख्यं पार्व्वतीश्वैव मातरं ॥ ३ ॥

नाम्ना च पद्मनाभकुलीक्षितः श्रीदयान्वितः ।

नानापन्थान् समालोक्य विदुषां प्रीतिहेतवे ॥ ४ ॥

रम्यां नवीनां सुगमां नानावाक्यसुधामयीं ।

प्रयोगदर्पणाख्यां वै चक्रे पद्धतिमुत्तमां ॥ ५ ॥

End. विद्वन्मन्त्रोपायविधिना मानुषीं पुरीं ।

उद्धृष्टेदम्यथा नैव पुत्रपौत्रसम्पत्तिमान् ॥ इत्यर्कविवाहः ॥

Colophon. इति श्रीमदीक्षितनारायणात्मजगोपालसूत्रनपद्मनाभविरचितं प्रयोगदर्पणाख्यां
अर्कविवाहप्रकरणं समाप्तं ॥

विषयः । अथ प्रथमं स्तुतिवाचनप्रकरणं । तत आभ्युदयिकप्रकरणं । तत आभ्युदयिक-
 आश्रदेवतानिर्णयः । ततः शिखाधन्यविचारः । ततः सर्वकर्मसाधारणाङ्गानां
 गणेशपूजादीनां प्रयोगः । ततो मातृकापूजनं । ततो गर्भोधानादिजातकर्म-
 प्रयोगः । ततो जातस्य बालकस्य अशुभतिथिनक्षत्रयोगजनितदोषशान्ति-
 प्रयोगः । ततो वैद्यतप्रसवशान्तिप्रयोगः । ततो यमलज्जननशान्तिप्रयोगः ।
 अधोमुखप्रसवशान्तिप्रयोगः । नामकरणप्रयोगः । पर्यङ्गरौदणविधिः । दुग्ध-
 पानविधिः । अन्नप्राशनचूडाकरणादिविवाहान्तसंस्कारप्रयोगः ॥

No. 1776. सूतसंहिता स्कन्दपुराणीया । सूतसंहितातात्पर्य-
 दीपिकाखटीकासंहिता ।

Substance, country-made paper, $12\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{2}$ inches. Folia, 401. Lines,
 14—15—16—17—18 on a page. Extent, 32,812 ślokas. Character, Nāgara.
 Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance,
 old. Prose and verse. Incorrect.

Sūta Saṁhitā, with a commentary entitled *Tātparyā-dīpikā*. The
 work professes to be a part of the 5th book or the Nāgara Khaṇḍa of
 the Skanda Purāṇa, and comprises, in the codex before me, six khaṇḍas,
 each subdivided into several adhyāyas or chapters. The *first*, con-
 taining 8 chapters, describes the origin of all things, sentient or other-
 wise, from Śiva. The *second*, containing 13 chapters, dwells on the
 greatness of Śiva. This is the work noticed under No. 1747 (*ante*
 p. 50) but there described as the 'first book.' The *third*, containing
 20 chapters, discusses the means of liberation and the acquisition of
 true knowledge. The *fourth*, comprising 12 chapters, treats of the
 relation of the human to the divine soul, and of the purport of the Upa-
 niṣhads. The *fifth*, comprising 9 chapters, discusses the character of
Mukti or salvation. The *sixth*, comprising 47 chapters, gives an
 exposition of the fruits of religious rites and sacrifices performed
 with a view to reward (*kāmya*), as daily duties (*nitya*)—and as
 occasional rites (*naimittika*). The commentary is by Mādhava Āchārya.

Beginning. (टी०) । अथ विद्यायैना गुरुनमस्कारस्तुती प्रथमतः कर्त्तव्ये इति व्युत्पादयितुं
 सूतगीतां श्रोतुकामैर्नैमिषीधैः कृते नमस्कारस्तुती उपनिबध्नाति ।

(मू०) । ऐश्वर्यं परमानन्दमननं सत्यचिन्तनं ।

आत्मत्वेनैव पश्यनं निस्तरङ्गसमुद्रवत् ॥ १ ॥

निर्विकल्पं सुसम्पूर्णं सुप्रसन्नं शुविश्रितं ।

भासयन्तं जगत् सा भानुमन्मन्निवापरं ॥ २ ॥

प्रणम्य मुनयः स्तुतं दण्डवत् श्रद्धावीतले ।

छताञ्जलिपटा भूत्वा तुष्टुवः परया मुदा ॥ ३ ॥

End. (मू०) । इति जनहितमेतत् प्रोच्य देव्याः प्रसादात् गुरुगुरुमखिलेशं भक्तिपूर्वं प्रणम्य ।

मुनिगणसवलोक्य स्नानुभूत्यैव स्तुतः सुकपरशिवरूपे स्तीनबुद्धिर्बभूव ॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दपुराणे स्तुतसंज्ञितायां यज्ञवैभवखण्डे सप्तचत्वारिंशोऽध्यायः ॥

(टी०) । तत्र विशेषतोऽभिव्यक्तावित्यर्थः श्रूयते हि यो वेद निश्चितं मुखायां परमे
योगमिति ।

इति श्रीमत्काशीविलासक्रियाशक्तिपरमभक्तश्रीमत्तन्मन्त्रकपादात्मनेवापरायणेने-
पनिपन्नागप्रवर्तकेन माधवाचार्येण विरचितायां स्तुतसंज्ञितातात्पर्यदीपिकायां
यज्ञवैभवखण्डे चतुर्थे खण्डे सप्तचत्वारिंशोऽध्यायः ।

विषयः । अस्मद्व्यतिरेकपन्थस्य षट्खण्डाः सन्ति । एकखण्डे,—अष्टभिरध्यायैः, शिवान्
चेतनाचेतनात्मकजगतः आविर्भावकथनं ।

अपरैकखण्डे,—वयोदशभिरध्यायैः, शिवमाहात्म्यवर्णनं ।

अपरैकखण्डे,—विंशत्यध्यायैः, मोक्षसाधनज्ञानोपायनिरूपणं ।

अपरैकखण्डे,—द्वादशभिरध्यायैः, जीवब्रह्मणोरेकलज्जानस्य मुक्तिसाधनत्वं
सर्वशाखासम्मतमिति दर्शयितुं ऐतरेयक-तैत्तिरीयकादिसमलोपनिषदर्थस्य
साकल्येन प्रतिपादिकाया ब्रह्मगीतायाः कथनं ।

अपरैकखण्डे,—नवभिरध्यायैः, मुक्तिनिरूपणं ।

अपरैकखण्डे,—सप्तचत्वारिंशदध्यायैः, काव्यनित्यनैमित्तिकभेदेन विधा विभक्तस्य
यज्ञकर्मणः फलवैलक्षण्यादिनिरूपणं ॥

No. 1777. शिवगीता, पद्मपुराणोत्तरखण्डाया, सुबोधिन्त्याख्य-
टीकासहिता ।

Substance, country-made paper, 14 × 7½ inches. Folia, 72. Lines, 17
on a page. Extent, 4,200 ślokaś. Character, Nāgarā. Date, Sm. 1873.
Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose
and verse. Incorrect.

S'iva Gītā, with a commentary entitled *Subodhinī*. On the divinity of S'iva. The commentary is by Apyajī Bhaṭṭa, of Vīrapura, pupil of Jñānānanda. Contents : I. The importance of faith in S'iva. II. Dispassion. III. Initiation in the mantra of Virajā. IV. The manifestations of S'iva. V. The gift of the Mahāpāsupat weapon by S'iva to Rāma. VI. The embellishments of S'iva. VII. S'iva imparts to Rāma a knowledge of his (S'iva's) pervading the universe. VIII. Origin of the human body. IX. The philosophy of corporation. X. Ditto of the soul. XI. The rise and fall of the soul. XII. Adoration. XIII. Varieties of Mukti. XIV. The origin of the five ceremonies of the soul. XV. Bhakti Yoga. XVI. Persons for whom the work is designed. The colophon describes the work to be a part of the Uttara Khaṇḍa of the Padma Purāṇa, but a different codex with a similar beginning has a colophon in which the work is described to be a part of the Matsya Purāṇa, *ante* IV, p. 84.

Beginning. (टी०) । यस्मिन् जातानि भूतानि प्रोतानि च जगत्पते ।

यस्य सर्वान्नरो गीतासुबोधिण्या मुदेऽस्तु नः ॥ १ ॥

अप्याजीभट्टो मेधावी वसन् वीरपुराभिधे ।

ज्ञानानन्देन गृहणा प्रेरितस्तस्य वै मुदे ॥ २ ॥

विदितं शिवगीतायास्तनोति सुबोधिनीं ।

मुदे विदम्भकोराणां चन्द्रिकां सुबोधिनीं ॥ ३ ॥

(मू०) । स्तुत उवाच । अथातः सम्प्रवक्ष्यामि शुद्धं कैवल्यमुक्तिदं ।

अनुग्रहान्महेशस्य भवदुःखस्य भेषजं ॥ १ ॥

न कर्मणामनुष्ठानेन दानैस्तपसापि वा ।

कैवल्यं लभते मर्त्याः किन्तु ज्ञानेन केवलं ॥ २ ॥

रामाय दण्डकारण्ये पार्ष्वतीपतिना पुरा ।

या प्रोक्ता शिवगीताख्या गुह्याद् गुह्यतमा हि सा ॥ ३ ॥

यस्याः श्रवणमात्रेण स्वर्गा मुक्तिर्भुवं भवेत् ।

पुरा सनत्कुमाराय स्कन्देनाभिहिता हि सा ॥ ४ ॥

सनत्कुमारः प्रोवाच व्यासाय मुनिसत्तमाः ।

मह्यं कृपातिरेकेण प्रददौ वादरायणः ॥ ५ ॥

End.

(मू०) । इत्युक्ता प्रययुः सर्वे सायं सन्ध्यामुपासितुं ।

स्वप्नतः स्तुतपुत्रं ते सन्नुष्टा शोभतीति ॥ ६ ॥

Colophon. इति श्रीपद्मपुराणे उपरिभागे शिवगीताख्यपनिषत्सु ब्रह्मविद्यायां योगशास्त्रे श्रीशिवराघवसंवादे शिवगीताधिकारिनिरूपणं नाम षोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥

(टी०) । अतनोच्छिवगीतापनिषद्दोषसुचन्द्रिका ।

अप्याजीभट्टः प्रियतां ज्ञानानन्दोऽनया गुरुः ॥

इति श्रीशिवगीताटीकायां अप्याजीभट्टविरचितायां सुबोधिण्यां षोडशोऽध्यायः ।

विषयः । अथ षोडश अध्यायाः सन्ति । तव १ मे,—शिवभक्त्युत्कर्षकथनं । २ ये,—
वैराग्योपदेशः । ३ ये,—विरजादीयानिरूपणं । ४ ये,—शिवप्रादुर्भावः ।
५ मे,—रामाय शिवेन महापाशपतनामकाख्यानदृष्टान्तं । ६ ये,—शिववि-
भूतियोगनिरूपणं । ७ मे,—रामे शिवेनात्मनो विश्वरूपतादर्शनं । ८ मे,—
शरीरोत्पत्तिकथनं । ९ मे,—देहस्वरूपनिर्णयः । १० मे,—जीवस्वरूपकथनं ।
११ मे,—जीवगत्यगतिनिरूपणं । १२ मे,—उपासनाविधिः । १३ मे,—सुक्ति-
भेदनिरूपणं । १४ मे,—पञ्चकोशोपपादनं । १५ मे,—भक्तियोगनिरूपणं ।
१६ मे, शिवगीताधिकारिनिरूपणं ॥

No. 1778. आद्धेन्दुः ।

Substance, country-made paper, 13 x 5 inches. Folia, 44. Lines, 10 on a page. Extent, 1,300 s'lokas. Character, Nāgara. Date, SM. 1845. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

S'rāddhendu. A dissertation on the nature of *S'rāddha*, and the mode of performing it during the new-moon. Anonymous.

Beginning. अथ आर्द्रं निरूप्यते ऋद्धया ब्राह्मणेभ्यो यत् पिबेद्भुङ्क्ष्व दीयते ऋद्धयः आर्द्र-
मित्याहुः ।

End. विष्णुं श्रुत्वा कर्त्तव्यं चरार्पणं कुर्यादिति सङ्क्षेपः । इति दर्शनार्द्रप्रयोगः ।

Colophon. इति आद्धेन्दुः समाप्तः ।

विषयः । आर्द्रपदार्थनिरूपणं । दर्शनार्द्रप्रयोगकथनञ्च ॥

No. 1779. आचारचन्द्रोदयः ।

Substance, country-made paper, $13\frac{1}{2} \times 7\frac{1}{2}$ inches. Folia, 283. Lines, 16 on a page. Extent, 4,500 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1869. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

A'chāra-chandrodaya. A digest of the diurnal duties of the faithful. By Mahes'a Kavi, pupil of Purushottama of Mithilā, and disciple of Viṭṭhala. The work is divided into eight books, of which the *first* treats of the duties at dawn, immediately after rising from bed. The *second*, the study of the Vedas and the collection of materials for religious rites. The *third*, earning of livelihood for the maintenance of the family, and the duties of faithful women. The *fourth*, of midday duties. The *fifth*, of the five daily sacrifices, including the midday meal. The *sixth*, of duties after the midday meal, and of the nature of food. The *seventh*, of hearing of the Purāṇas. The *eighth*, of nocturnal duties.

Beginning. गोपीवक्त्रभवत्कर्मं गुरुतमं दीक्षागुरुं विद्वत्
 वन्देऽहं पुरुषोत्तमं कविवरं विद्यागुरुं मैथिलं ।
 यत्पादाम्बुजसेवया श्रुतितरां श्रीकृष्णसेवारति-
 र्मन्वीर्यसु सदा सभासु विदुषां विद्याविलासादयः ॥ १ ॥
 विश्वं यत् कुरुते विभक्तिं हरते शैलूषवत् प्रत्यहं
 यच्छासप्रभवाम्बुवनि निगमाः साक्षाः सशालागमाः ।
 संसारार्णवतारणाय जगतां यन्नाम नौका दृढा
 तद्वन्दे सद्यजप्रकाशसमलं चैतन्यरूपं सद्यः ॥ २ ॥
 ज्ञात्वा गोकुलमर्दितं मयवता विस्त्राययन् भूधरं
 धृत्वा वामकरे करीव कमलं योऽपादपायाद् व्रजं ।
 गुञ्जाहारमयूरमैलिसुरलीपीताम्बरालङ्कृतो
 गोपीलोचनचुम्बितो विजयते गोपालचूडामणिः ॥ ३ ॥
 क्षयैरावति रोधसीह नगरं विद्वज्जनालङ्कृतं
 धर्मश्रीसदनं विद्वज्जलिसत् प्रासादमालम्बितं ।
 क्षुत्यास्त्रायविधाननित्यनियतैर्वर्णाश्रमैः सेवितं
 नाम्नाल्लक्ष्मणं पुरन्दरपुरीगर्भापहं पश्चिमे ॥ ४ ॥

सेवा यव गुरौ हरौ च निरता धर्मैः कार्येणधी-
 लकै वादमतिर्गजेषु च मदः सारीषु सारोक्तयः ।
 बन्धो वेषिषु मानतापनपथे स्त्रीचक्षणे दीपके
 द्वारे देवगृहस्य दण्डघटना मंडश्रुते नान्यतः ॥ ५ ॥
 तस्मिन् राजसभासु लब्धविभवः कालूः कवीनां प्रियो
 ह्यासीदुत्पलवंशपङ्कजरवीराज्यचूडामणिः ।
 येनादायि हिरण्यमग्नमचला गावः सवत्सा हरेः
 प्रीत्यै विप्रवरेषु बन्धुजनतावर्गेषु मानर्हयः ॥ ६ ॥
 तत्पुत्रोऽजनि बन्धुवर्गनिरतो धर्मैकचित्तोऽनिशं
 ब्रह्मणो गुरुदेवपूजनमतो नानूर्नरेन्द्राग्रणीः ।
 येनेदं कुलकैरवं विधिरुचा नित्यं विकाशीकृतं
 धर्माचारयशःप्रतापविभवैर्वर्वात्तं सर्वोपरि ॥ ७ ॥
 जातास्तनयास्तयः सुविनया गोपीशपादाश्रयाः
 ज्येष्ठस्तव परोपकारकुशलः प्लुतः स्म धारीति यः ।
 वापीकूपतडागदेवभवनारामादिनिर्माणलदु-
 दाता बन्धुजनाश्रयो दृढसमालम्बैकपूजोदयः ॥ ८ ॥
 तस्यानुप्रभवो बलैकविभवो दाता सदा धर्मधी-
 लोके यो भगवान्(?) इत्यभिहितो यस्यानुजो माधवः ।
 रूपेणानुजगाम यो रतिपतिं भोगैः सुराणां पतिं
 भक्त्या दैत्यपतिं नये शृगुपतिं शीलैः कुक्कुणां पतिं ॥ ९ ॥
 तदधर्मपत्नी समस्तत वंसा(?) नारायणनेत(?) जनार्दनादीन् ।
 सुतान् सुराभान् गुरुदेवभक्तान् यथेशसक्तिर्विदिताखिलार्था न् ॥ १० ॥
 तेनाचारमभीप्सुता सविनयं विज्ञापितो धीमता
 श्रीसारस्तदुर्गशर्मतनयो नाम्ना मजेशः कृती ।
 ग्रन्थे यव हि माधवादिरभवत् सार्थः प्रकाशान्तिकः
 शब्दस्तं कुरुते चिन्ताय जगतामाचारचन्द्रोदयं ॥ ११ ॥
 यावत् खे रविचन्द्रतारकगणा दीप्यन्ति दिव्यप्रभाः
 यावत् सप्तधराधरा भुवि गजाः सन्धयुक्त सप्ताक्षवाः ।
 पातालैः किल कोककूर्मभुजगा यावद् भुवं विधत्ति
 नायन्माधवकीर्तिरसु भुवने मोहान्धकारापहा ॥

End.

Colophon. इति श्रीमदुत्पलवंशावतंसविद्वज्जनमानसराजवंसनानूर्नरेन्द्रप्रतापकीर्तिकौमुदी-

विशदीकृतदिग्बलयग्रीमाधनप्रकाशे मन्त्रेशकविदर्शिते सदाचारचन्द्रोदयेष्टम-
भागकृत्यपरिच्छेदः ।

प्रदर्शितो धीरमन्त्रेशशर्माणा सुपूजितो वाजसनेयिकर्माणा ।

प्रकाशितो माधवदासवर्माणा प्रयुज्यतां सर्व्वमनेन शर्माणा ॥

इति श्रीआचारचन्द्रोदयः सम्पूर्णः ॥

विषयः । अष्टाष्टभागाः सन्ति । तत्र प्रथमे भागे,—आदौ धर्माचारप्रशंसा । ततः सदाचार-
लक्षणं । ततः सदाचारप्रमाणपरामर्शः । ब्राह्ममुक्त्युक्त्यं । प्रातर्मन्त्रालोकनं,
मूत्रोत्सर्गादिविधिश्च । शौचाचारविधानं । कसण्डलुमार्जनं । देहमलाशुद्धिः ।
आचमननिर्णयः । दन्तकाष्ठविधिः । शिखास्त्रविधिः । प्रातर्गृहस्नानक्रिया,
होमकालनिर्णयश्च । नित्यदानविधिः ।

द्वितीये भागे,—वेदाभ्यासविधिः । अभिवादनक्रिया । कार्याकार्यनिर्णयः । कुश-
सङ्ग्रहणविधिः ।

तृतीये भागे,—पोष्यवर्गार्थसाधनं । धनार्जनविधिः । स्त्रीणां धर्मप्रशंसा । सहा-
नुगमनविधिः ।

चतुर्थभागे,—मध्याह्नस्नानकथनं । स्नानप्रसङ्गक्रियोक्तिः । रात्र्यादिस्नाननिर्णयः ।
महानिशालक्षणं । समुद्रस्नानकथनं । नद्यादिस्नानकथनं । तट्टागस्नाननिर्णयः ।
उष्णोदकस्नानविधिः । मलस्नानविधानं । तैलाभ्यङ्गनिर्णयः । गौणस्नानकथनं ।
नदीलक्षणं । नदीरजोनिर्णयः । नित्यकर्मपरित्यागनिमित्तानि । घैतवस्नानविधानं ।
सोमरीयविधानं । तिलकविधानं । शङ्खचक्रादिधारणं । तुलसीमणिमालादि-
धारणं । सन्ध्याप्रशंसायां गौणकालनिर्णयः । पवित्रलक्षणेक्तिः । पवित्रधारणविधिः ।
सन्ध्याविधानं । गायत्रीजपनिर्णयः । जपमालाविधानं । रुद्राक्षस्य फलोदय-
जपभेदकथनं । काम्यजाप्यक्रियादिकं । सन्ध्याप्रयोगः । ब्रह्मयज्ञविधिः । तर्पण-
विधानं । भीष्मकतर्पणं । पद्मविष्णुपुराणीयतर्पणं । तर्पणप्रयोगः । जलाशये विष्णु-
पूजाविधानं । तान्त्रिकसन्ध्याविधानं । नित्यकाम्यभेदेन देवपूजाप्रशंसा । अशौच-
पूजनविधिः । निर्मासोद्वासनविधिः । पूजाधिकारिणिरूपणं । दीचोक्तिः । प्रतिमा-
लक्षणं । भूतशुद्धिः । अर्थादिविधिः । पुण्यदानविधिः । पूजोपचारगणनं । पञ्चदेव-
प्रशंसनं । विष्णुपूजाधारविधिः । शालग्रामप्रशंसनं । शालग्रामभेदकथनं । शाल-
ग्रामपूजाधिकारिणः । द्वारिकाचक्रपूजाक्तिः । देवानां वैगुण्ये प्रतिष्ठात्यागः ।
विष्णुपूजोपचाराणां फलोक्तिः । घण्टावादनमादात्म्यं । शङ्खपूजाफलं । गीतादि-
स्तोत्रमन्त्रिमा । अष्टाक्षरजपमन्त्रिमा । पुरुषस्तुत्यादिमन्त्रपूजादि । आसनविधानं ।
महापुराणीयपूजा । अष्टाक्षरपूजनं । विष्णुवेष्मकरणं । पञ्चायतनपूजनं । पूजा-
पराधकथनं । वैष्णवस्तुलक्षणं ।

पद्यभागे,—पद्यपञ्चविधिः । गोप्राप्तविधिः । गृहस्थाश्रमकथनं । भोजनविधिः ।
पद्यभागे,—भोजनोत्तरकर्मविधानं । भोज्याभोज्यनिर्णयः । स्वाभाविकामध्यकथनं ।
निमित्ताभ्युपगमनं । मांसाशनविधानं । दूषितान्नशुचिः ।

सप्तमभागे,—पुराणयवणविधिः ।

अष्टमभागे,—होमादिविधिः । नक्तं शयनविधिः । दारोपगमनिर्णयः । राजस्वला-
गर्भवतीधर्माङ्क्तिः । शास्त्राधिकारिकथनं ॥

No. 1780. स्फोटचटकम् ।

Substance, country-made paper, 14 × 6 inches. Folia, 17. Lines, 10 on a page. Extent, 400 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Sphoṭa-chaṭaka. On the power of sound in expressing the meaning of words—a philosophical dogma founded on the theory of eternity of sound. By Kṛishṇa Bhaṭṭa, son of Raghunātha, and grandson of Govardhana, of the clan of Mauli. The dogma is held in great repute by grammarians of the Nyāya school.

Beginning. पिबेः पादयुग्मं नत्वा जानकीरघुनाथयोः ।

मौली+लक्ष्मभट्टेन तन्यते स्फोटचटका ॥

शब्दिकानां वाच्यलक्ष्यवद्वाच्यार्थप्रतिपादकानां वाचिकलक्षकवद्वाच्यकानां शब्दानां, तन्निष्ठा जातिर्वा स्फोट इति व्यवहारः ।

End. समादेकवर्णाक्षकोऽखण्डवाक्यस्फोटो वाचक इति सिद्धं ।

Colophon. इति श्रीमन्मैत्रिकुलतिलकायमानगोचरं नभट्टात्मजजानकीजानिरघुनाथभट्टा-
त्मजश्रीलक्ष्मणतस्फोटचटका सम्पूर्णम् ॥

विषयः । अष्टौ स्फोटशब्दाः । तत्र वर्षपदवाक्याखण्डपदाखण्डवाक्यभेदेन यत्किञ्चोटाः
पञ्च । वर्षपदवाक्यभेदेन जातिस्फोटाः त्रयः ।

No. 1781. वेदान्तार्थ्या, आर्याव्याख्याऽभिधृतीकामहिता ।

Substance, country-made paper, 10½ × 5½ inches. Folia, 33. Lines, 12 on a page. Extent, 300 ślokas. Character, Nāgara. Date, SM. 1895. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Sr̥d̥tmanirūpaṇa-prakarṇa, or *Sr̥d̥tmānanda-prakarṇa* alias *Vedāntāryā*. A compendium of the Vedānta doctrine, in a set of verses in the Aryā metre. By S'aṅkara Achārya. Attached to the text is a commentary entitled *Aryāvyaḥyā*, by Sachchidānanda Sarasvatī. Hall's Contributions, p. 104.

Beginning. (टी०) । प्रचण्डपापविविधैर्दण्डनाथं वधीशिरोऽर्थप्रतिपादने रतं ।

बुधैर्नृतं योगकलाभिराहतं नमामि तं शङ्करं दैशिकं ततं ॥ १ ॥

इह सकलश्रित्वापणीर्भगवान् शङ्कराचार्यः जिज्ञासुजनानुकम्पया सकलवेदान्त-
सिद्धान्तरहस्यप्रदर्शनपरं वेदान्तप्रकरणमारभमानस्तवाद्दे श्रीगुरुनमस्कारस्तु चणं
मङ्गलाचरणमाय्याहमद्वयेनाकरोत् श्रीगुर्विति ॥

(सू०) । श्रीगुरुचरणद्वन्द्वं वन्देऽहं सथितदुःसहद्वन्द्वं ।

भान्तिप्रचोपशान्तिं पांशुमयं यस्य भसितमातनुते ॥ १ ॥

दैशिकवरं दद्यालुं वन्देऽहं निहतमकलसन्देहं ।

यच्चरणद्वयमनुभवसुपदिशति तत्पदस्यार्थं ॥ २ ॥

संसारदावपावकसन्नाप्तः सकलसाधनोपेतः ।

स्वात्मनिरूपणनिपुणैर्वाक्यैः शिष्यः प्रबोधते गुरुणा ॥ ३ ॥

End. (सू०) । अज्ञानान्धविहन्ता विरचितविज्ञानपङ्कजोऽज्ञासः ।

मानसगगनतलं मे भासयति श्रीनिवासगुरुभानुः ॥

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीशङ्कराचार्य्यकृतस्वात्मनिरूपणप्रकरणं
समाप्तं ।

(टी०) । चैतन्यद्युतिश्चिराद्दे दूरनिरस्तस्यासत्तामङ्गः ।

हृदयमरोजे वरजे भसति धमरो विलक्षणः कथित् ॥

इति श्रीसच्चिदानन्दसरस्वतीविरचिता आर्याव्याख्या समाप्ता ।

विषयः । आत्मतत्त्वनिरूपणं ।

No. 1782. परिभाषेन्दुशेखरकाशिका ।

Substance, country-made paper, 10½ × 6½ inches. Folia, 164. Lines, 11 on a page. Extent, 4,715 ślokaś. Character, Nāgara. Date, SM. 1916. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Paribhāshendu-s'ekhara-kāś'ikā or simply *Kāś'ikā*. A commentary on the *Paribhashendu s'ekhara*, of Nages'a Bhaṭṭa. By Vaidyanātha Bhaṭṭa, surnamed *Paiyagunḍa*, son of Mahādeva by Venī. The

Paribhāshendu-s'ekhara itself is a commentary on the grammatical aphorisms of Pāṇini. See my Catalogue of Sanskrit MSS. in the Library of the Asiatic Society, pp. 57, 58.

Beginning. वैद्यनाथः पाद्यगुण्डो नत्वा नागेश्वरं गुरुं ।

विदितं परिभाषेन्दुशेखरे तनूतेऽग्रदाम् ॥

प्रारोपितस्य धन्यस्य निर्विघ्नपरिस्मात्प्रार्थयितुं देवतानतिरूपं सङ्कल्पमाचरन्
शिष्यशिक्षायै व्याख्यातश्रोत्राणामनुषङ्गतो मङ्गलाय च निश्चाति नमेति ।

End. गमकं बोध्यमित्यन्वयं विलुप्त इति सर्वमनवद्यमिति शिवं ।

Colophon. इति श्रीमत्पाद्यगुण्डोपाख्यानस्य द्वादेवमुतवेषीगर्भजवैद्यनाथभट्टकृतपरिभाषेन्दुशेखर-
काशिका समाप्ता ।

विषयः । परिभाषेन्दुशेखरव्याख्यानं ।

No. 1783. मानसोल्लासदृष्टान्तविलासः, मूलसहितः ।

Substance, country-made paper, 12½ × 6 inches. Folia, 41. Lines, 7—11—12—14—15 on a page. Extent, 2,007 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Mānasollāsa-vṛttānta-vilāsa alias *Dakṣiṇā-mūrti-stotra-vārtika*. A gloss on a commentary, called *Mānasollāsa*, on a hymn by S'aṅkara A'chārya, in praise of Dakṣiṇā Mūrti. By Viś'varūpa A'chārya. The commentary is by Rāma Tirtha. The hymn is a short one of ten stanzas, but in it S'aṅkara has condensed the essence of the Vedānta. Hall's Contributions, p. 110.

Beginning. (टी०) । प्रोद्यच्छास्त्रमन्त्रावटङ्गमतटे योगासनस्यं प्रभुं

प्रत्यक् तत्त्वबुभुत्सुभिः प्रतिदिशं प्रोद्दीक्ष्यमानाननं ।

मुद्रां तर्कमयीं दधानममलं कर्पूरगौरं शिवं

च्युतं कलये स्फुरन्तमनिशं त्रीदक्षिणामूर्तिकं ॥

नत्वाथ शङ्कराचार्यमुख्यानं सर्वान् गरीयसः ।

मानसोल्लासदृष्टान्तं वर्णयामि यथाशक्ति ॥

इह हि भाष्यकारः श्रीमच्छङ्कराचार्यनामा सन्दर्भतीक्ष्णजिज्ञासुजनपचीतुं
दक्षिणामूर्तिस्तोत्रव्याजेन समस्तवेदान्तार्थरक्षस्यमाविश्यकार दशभिः पद्यबन्धैः
तन्विष्येण विवरुपाचार्येण सुरेश्वरापरनाम्ना तत्पद्यप्रवक्तव्यतत्त्वं तात्पर्यतो

मानमोक्षासनाम्ना वार्त्तिकालाभना ग्रन्थसन्दर्भेणाविष्कृतं तमिसं ग्रन्थं यथाशक्ति
विष्टणोमि तत्र शिष्टाचारसंरक्षणाय मङ्गलाचरणं द्योतयत्ययमाद्यः श्लोकः
मङ्गलमिति ।

(मू०) । मङ्गलं दिशतु मे विनायको मङ्गलं दिशतु मे सरस्वती ।

मङ्गलं दिशतु मे महेश्वरो मङ्गलं दिशतु मे महेश्वरी ॥ १ ॥

आत्मलाभात् परो लाभो नास्तीति मुनयो विदुः ।

तस्मात्तार्थं कविः स्तौति स्वात्मानं परमेश्वरं ॥

End.

(मू०) । प्रकाशात्मिकया शक्त्या प्रकाशप्रभयाकरः ।

प्रकाशयति यो विश्वं प्रकाशोऽसौ प्रकाशतां ॥ १४ ॥

Colophon.

इति श्रीदक्षिणामूर्त्तिशोचार्थप्रतिपादके प्रबन्धे मानमोक्षासे दशमोक्षासमुद्बुधः ।

(टी०) । दशमश्लोकव्याख्योपसंहारश्लोकः इति श्रीदक्षिणामूर्त्तिशोचार्थप्रतिपादक
इति ।

इति श्रीमानमोक्षासप्रबन्धोऽयं यथामति ।

व्याख्यातो रामतीर्थेन गुरुदेवप्रसादतः ॥

अनेन भगवान् श्रीमदक्षिणामूर्त्तिरीश्वरः ।

गुण्यात्मा प्रियतां नित्यं तत्त्वज्ञानप्रदः सतां ॥

इति श्रीदक्षिणामूर्त्तिशोचव्याख्याप्रबन्धमानमोक्षासमुद्बुधान्तविलासः सम्पूर्णः ॥

विषयः ।

शङ्कराचार्येण दक्षिणामूर्त्तिशोचव्याजेन समस्तवेदान्तार्थरहस्यं यैर्दशभिः पद्यै-
राविष्कृतं तेषां दशपद्यानां तत्त्वं शङ्कराचार्यमिष्येण विश्वरूपाचार्येण वार्त्ति-
कात्मना मानमोक्षासप्रबन्धेनाविष्कृतं ॥

No. 1784. चन्द्रालोकः, चन्द्रालोकप्रकाशाख्यटीकासहितः ।

Substance, country-made paper, 15 × 6½ inches. Folia, 40. Lines, 2—4—5—6 on a page. Extent, 800 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Chandráloka. A treatise on rhetoric. By Jayadeva, the author of the *Gītagovinda*. Attached to the text is a commentary by Pradyotana Bhaṭṭācārya, son of Balabhadra. The commentary was compiled by order of Prince Virabhadra, son of king Rāmachandra, and grandson of Virasiṅha, a Bundella chieftain. The text is divided into ten “rays”

or *Mayukhas*. Contents : I. Faulty definitions of poetry. II. Faults of poems. III. Characteristics of poetry. IV. Merits of poetry. V. Rhetorical ornaments. VI. Taste in poetry. VII. Rhetorical use of words. VIII. Irony. IX. Application of words. X. Context or relation of words. A part of the 5th Chapter has been noticed under No. 605. *Ante* II, p. 52.

Beginning. (टी०) । शृण्वी पद्मां न च वदति नभस्तुङ्गतामुत्तमाङ्गात्

पाणिप्रक्षेपयोग्यं दधति दशदिशः किञ्च नैवावकाशं ।

कुर्व्यां किं वानुकुर्व्यां चिद्विजयिमस्त्राण्डवे चिन्तयेत्वं

व्यग्रः स्वर्गादिहेतुस्त्रिदशगणनुतः श्रेयसे भैरवोऽस्तु ॥ १ ॥

मम सद्यजविरोधी निर्जितोऽनेन भिक्षा

धनुरिति बल्ला यत् प्रीतिभाजा स्मरेण ।

समिव कुवलयानामादरेणोपनीता

जयति जगज्जाया राघवेणाङ्गदृष्टिः ॥ २ ॥

अस्य स्थितौ तु नगरी मद्यत्ययोध्या भवत्यखिला ।

इति रघुवंशादधिको जयति वन्द्येलाभिधो वंशः ॥ ३ ॥

देवपतेरिव शक्तिर्यस्य अये भूभृतां प्रथिता ।

श्रीवीरसिंहदेवस्तव धरामण्डले जातः ॥ ४ ॥

दशरथतो रघुपतिरिव तस्मादिह वीरभानुभूपालः ।

आवदधर्ममेतुर्जगति समुद्रे समुद्भूतः ॥ ५ ॥

तत्तनयो नयनिर्मलकीर्तिः स्वनिस्त्रगाकमले ।

श्रीरामचन्द्रदेवो दूषणचन्ता समुत्पसति ॥ ६ ॥

श्रीवीरभद्रदेवो वैरिवधूगीतसत्कीर्तिः ।

जयति तदीयस्तनयः कविनेष्टी दैवतारामः ॥ ७ ॥

क्रियते तस्य निर्देशाबन्धालोकप्रकाशोऽर्थः ।

शरदागम इति विदितो भट्टाचार्येण यत्नेन ॥ ८ ॥

विघ्नविध्वंसकासनया कृतं मङ्गलं शिष्यशिक्षायै निबध्नाति उचैरिति ।

(मू०) । उचैरस्यति मन्दतामरसतां जाग्रत्कलं कैरव-

ध्वंसं हलस्यते च या सुमनसामुज्जामिनी मानसे ।

धृष्टोद्यम्बदनाशनाभिर्भरमला लोकवशीदर्शिका

सा नेवचितयीव खण्डपरशोर्वाग्देवता दीव्यतु ॥ १ ॥

इहं चिन्मयचित्तचन्द्रमणयः संबर्द्धयध्वं रसान्
रे रे स्मैरिणि निर्विचारकविते मास्मत्प्रकाशीभव ।
उक्तासाय विचारवीचिनिचयालङ्कारवारानिधे-
चन्द्रालोकमयं स्वयं वितनुते पीयूषवर्धः कृती ॥ ९ ॥

End.

(मू०) । मन्त्रादेवः सचप्रमुखसखविधेकचतुरः
सुमित्रा तद्गङ्गाप्रणिहितमतिर्यस्य पितरौ ।
प्रणीतस्तेनासौ सुकविजयदेवेन रचित-(?)

थिरं चन्द्रालोकः सुखयतु मयूखैर्दशदिशः ॥

Colophon.

इति श्रीपीयूषवर्धपण्डितश्रीजयदेवविरचिते चन्द्रालोकेऽभिधास्वरूपो नाम
मयूखः समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥

(टी०) । श्रीवीरभद्रभूपतिलब्धनिदेशेन यत्नेन ।

चन्द्रालोकमयूखो दशमः स्पष्टार्थतां नीतः ॥

इति श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीरामचन्द्रदेवात्मजयुवराजश्रीवीरभद्रदेवादिष्टमिश्र-
बलभद्रात्मजसकलशास्त्रारविन्दप्रद्योतनभट्टाचार्यविरचितचन्द्रालोकप्रकाशे शर-
दागमे दशमो मयूखः । समाप्तश्चायं ग्रन्थः ।

विषयः ।

अथ दश मयूखाः सन्ति । तव १ मे,—अन्यल्लतकायलक्षणद्रूपणं । २ ये,—
कायदोषनिर्णयः । ३ ये,—कायलक्षणादिकथनं । ४ ये,—कायगुणनिर्णयः ।
५ मे,—कायालङ्कारनिरूपणं । ६ ये,—कायरसनिरूपणं । ७ मे,—शब्दार्थानां
व्यञ्जनात्मकवापारनिरूपणं । ध्वन्यात्मकोत्तमकायलक्षणञ्च । ८ मे,—गुणीभूत-
व्यञ्जनात्मकमध्यमकायस्य लक्षणं, विभजनञ्च । ९ मे,—शब्दानां लक्षणादिति-
निरूपणं । १० मे,—शब्दानां अभिधादितिनिरूपणं ।

No. 1785. अनुबन्धदर्शनं ।

Substance, country-made paper, 14 × 6 inches. Folia, 84 Lines, 9—10 on a page. Extent, 1,800 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Anubandha-dars'ana. The relation of effect and cause or motive—a Vedānta disquisition. By Ṭhākuraśāsa. Four kinds of relations are noticed : 1st, subject ; 2nd, motive ; 3rd, agent ; 4th, object.

Beginning. महेशश्च तातं नत्वा ठाकुरदामसञ्ज्ञकं ।

सुखवाधाय बालानां कुर्वेन्नृपन्वदर्शनं । १ ॥

गुरुं नत्वा विश्वं विविधमतसारञ्जकुशलाः

सुधा निश्चित्येषोपरतिकरवैराग्यमननाः ।

ततोऽहं कुर्वे वै निश्चिन्नजनमोक्षैकफलदं

चिदानन्दे शृङ्गे अनवरतचेतोमननकं(?) ॥ २ ॥

End.

पूर्णानन्दः श्रवणविषयो ज्ञातताया अखण्डः

ज्ञातस्तस्यैव ननु फलमाप्नोति ताभ्यां विचारः ।

प्लानो योगः कथितविषयोऽस्याधिकारी स्वकामः

न्यस्ता कण्ठे नु हरियशसेयं छतिः प्राश्र(?) विष्णोः ॥

Colophon. समाप्तिरुक्तकवाक्यं नास्ति ।

विषयः ।

अथ विषयप्रयोजनाधिकारिसम्बन्धरूपानुबन्धचतुष्टयवद्देवान्तशास्त्रस्य प्रथमं

विषयरूपानुबन्धनिरूपणं । ततः प्रयोजनरूपानुबन्धनिरूपणं । ततः अधिकारि-

रूपानुबन्धनिरूपणं । ततः सम्बन्धरूपानुबन्धनिरूपणं ॥

No. 1786. मीमांसार्थसङ्ग्रहकौमुदी ।

Substance, country-made paper, 12½ × 6½ inches. Folia, 24. Lines, 4—19—20 on a page. Extent, 1,332 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Mīmāṃsārtha-saṅgraha-kaumudī. A commentary on Laugākshī's analysis of the Mīmāṃsā doctrine of Jaimini. By Rāmes'vara, a Śivite mendicant, pupil of Sadās'ivendra Sarasvatī, who was a pupil of Gopā-lendra Sarasvatī.

Beginning. आद्यो यो चेतुर्विंशसर्गे महेशो यज्ञादीनां को ह्यनिःशेषदेवः ।

भूतानां भर्ता सर्वभूतान्तरात्मा ह्यर्थं मे कार्यं तत्प्रणामः करातु ॥ १ ॥

श्रीजैमिनिनये ग्रन्थः प्रवेशाय निरूपितः ।

विदुषा तत्र बालानां प्रवेशाय वितन्यते ॥ २ ॥

इह खलु परमकारणिकेन मुनिना धर्माधर्मविवेकाय द्वादशलक्षणी मीमांसा

प्रणीता तत्र हि प्रवेशाय शिष्टानामर्थसङ्ग्रहाख्यं प्रकरणं प्रारम्भमाणो लौगाचि-

भास्करः शिष्टाचारपरिप्राप्तं प्रचयगमनादिफलकमिष्टदेवतानमस्कारलक्षणं मङ्ग-
लमाचरयति वासुदेवमित्यादिना ।

End.

तस्मादेव मुक्तरादभीष्टमाप्तं गोपालाश्रमपदगीयमानदैवात् ।
येनोमाधवचरणास्त्रसेविना + तं वन्दे महिमगुहं विशालबुद्धिं ॥ १ ॥
या काशी निखिलगुरोर्महेश्वरस्य प्राणान्ते सकलशिवप्रदा प्रसिद्धा ।
यथाहं सकलसुरेशलब्धतत्त्वज्ञवेद्यं सुजनचित्तप्रदा निबद्धा ॥ २ ॥

Colophon.

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यगोपालेन्द्रसरस्वतीश्रीपूज्यपादशिष्यश्रीसदा-
शिवेन्द्रसरस्वतीशिष्येण श्रीरामेश्वरेण शिवयोगिभिर्बुधैः विरचितं, श्रीमांसाश्र-
मकुरुक्षेत्रीसुदी चरमत्वं समाप्तं ॥

विषयः ।

जैमिनिप्रणीतपूर्ववेदविचारात्मकद्वादशाध्यायकमीमांसाशास्त्रस्य अर्थसङ्ग्रहप्रक-
रणं यत् लोकाभिभास्करेण कृतं तस्य व्याख्यानं ।

No. 1787. प्रमाणमाला ।

Substance, country-made paper, 12 × 5 inches. Folia, 9. Lines, 13—
15—17—18 on a page. Extent, 420 s'lokas. Character, Nāgara. Date,
? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old.
Prose. Correct.

Pramāṇa-mālā. A string of Vedāntic evidences on the nature of
the Deity, and the relation of the emancipated to Him in refutation
of the Nyāya and other doctrines on the subject. By A'nandabodha
Achārya. Hall's "Contributions," p. 159.

Beginning. आनन्दमात्मानमसत्यभेदं प्रणम्य विज्ञानतनुं मुकुन्दम् ।

प्रधाने(?) तस्य सद्गोपयुक्तां प्रमाणमालां रचयामि रम्यां ॥

आनन्दो दुःखाभावो भवति तदनिरूप्यत्वात् यदित्यं तत्तथा यथा घटः ।

End.

आत्मस्वभावमधिष्ठत्य मुकुन्दमेषामानाभिधानवरणे(?) मनोज्ञमाला ।

आनन्दबोधयतिना निधिना गुणानामानन्दहेतुरकलङ्कधिया व्यधायि ॥

Colophon.

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यश्रीसदानन्दबोधाचार्य्यकृतं प्रमाणमालाख्यं
प्रकरणं समाप्तं ।

विषयः ।

मोक्षकारणसाक्षात्कारविषयानन्दस्य प्रमाणद्वारा भावरूपत्वसाधनं ।

No. 1788. स्मृतिभास्करः ।

Substance, country-made paper, $11\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 136. Lines, 11 on a page. Extent, 2,000 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Smṛiti-bhāṣhkaṛa. On propitiatory and protective rites and ceremonies, a Smṛiti treatise. By Nīlakaṇṭha.

Beginning. यो लीलया सन्नुते च विश्वं तत्प्राप्तयत्यात्मनि विश्वरूपे ।

लयं नयत्याशु च पूर्णरूपः शिवं तनोत्याशु रविर्ममासौ ॥

सद्यो सद्यस्माराध्य समाकण्ठे गुरोर्गिरं ।

समुद्यतो नीलकण्ठो वक्तुं शान्तिकपौष्टिकं ॥

End.

धर्म्मं कामं प्रसाधयति तस्य पिनष्टि पापं ।

यः कारयेत् सकलदोषहरां सद्यार्थां

शान्तिं प्रशान्तहृदयः पुत्रयः सदैव ॥

Colophon. इति श्रीनीलकण्ठरचितः स्मृतिभास्कराख्यो ग्रन्थः ।

विषयः । शान्तिकपौष्टिककर्मनिरूपणं ।

No. 1789. वैयाकरणमतोन्मज्जनटीका वृत्त्युल्लासः ।

Substance, country-made paper, $13\frac{1}{2} \times 6$ inches. Folia, 19. Lines, 6—10—11 on a page. Extent, 523 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose and verse. Incorrect.

Vaiyākaraṇa-matonmajjana-ṭikā alias *Vṛittyullāsa*. A commentary on the *Vaiyākaraṇa-matonmajjana*, a disquisition on the philosophy of grammar. The name of the author not ascertained.

Beginning. जगत्तः पितरौ नत्वा पार्वतीपरमेष्ठिनौ ।

गुरुभिर्यं कृताः श्लोकाष्टीका तेषां वितन्यते ॥

End.

सा च ब्रह्मादिकेति तु परमार्थ इत्यवधेयं ।

Colophon. इति वैयाकरणमतोन्मज्जनटीकायां वृत्त्युल्लासे शक्तिसाधुलनिर्दयणोद्भासः सप्तमः ।

विषयः । वैयाकरणमतोन्मज्जनस्य व्याख्यानं ।

No. 1790. जगन्नाथप्रकाशः ।

Substance, country-made paper, 14 × 6 inches. Folia, 215. Lines, 8—10—11—12 on a page. Extent, 5,136 s'lokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1838. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Jagannātha-prakāś'a. A Smṛiti treatise, treating of—1st, virtue, vice and duty. II. Caste. III. Sacraments. IV. Diurnal religious duties. V. Times meet for fasts. VI. Loyalty and expiations. VII. Impurity of the person from birth or death in one's family. VIII. S'rād-dhas and gifts. IX. Religious calendar. X. Emancipation. By Súra Mis'ra; compiled by order of Jagannātha of the Kamboja clan.

Beginning. मतङ्गजमुखं नमः सकलसिद्धिसम्पादकं

क्रियासु सकलैः सुरैर्मदितपादपद्मं सदा ।

सुरदशनरोचिषा धवलितास्यमीशाङ्गवद्

विभूतिपरिभूषितं बङ्गलविघ्नविध्वंसनं ॥ १ ॥

यस्य निश्चासतो जाताः पुरुषार्थप्रवर्तकाः ।

चत्वारो निगमाः सिद्धाः सिद्धिदाः सर्व्यदेहिनां ॥ २ ॥

End.

अज्ञानध्वान्तनाशं विकसितसकलखान्दकारजातं

धर्मानुष्ठानकामी जनकृतनिचयं प्रीणितः प्राणिकोकं (?) ।

प्रत्यादिष्टारिवर्गप्रमुदितमनसा श्रीजगन्नाथनाम्ना

निर्दिष्टोऽसौ व्यघ्न प्रकटितयशसा स्फुरन्मिश्रः प्रकाशं ॥ १ ॥

अश्लेषकाम्बोजकुलावतंसः श्रीमज्जगन्नाथ इति प्रसिद्धः ।

अकारयद्दर्शननिबन्धमेतं धराधिपेऽप्यर्कवले नरेभ्ये ॥

Colophon.

इति श्रीकाम्बोजवंशावतंसमहाप्रतापपरमधार्मिकश्रीजगन्नाथप्रकाशे दशमी प्रभा पूर्णा ।

शैलान्निवशुचन्द्रेषुविभक्तमादित्यवत्सुरे ।

आत्मारामेण लिखितो जगन्नाथप्रकाशकः ॥

कार्तिकस्यासिते पक्षे सुभांशुप्रव्वासरि ।

षष्ठी च अपराह्णे तु अम्बूदेशे शुभे परे ॥

विषयः ।

अथ दशप्रभाः सन्ति । तत्र प्रथमप्रभायां,—आदौ संसारस्य असारतानिरूपणं,

ततः अथर्थाभिप्रेत्या प्राणिजन्मनिरूपणं, ततः धर्मप्रशंसया प्राणिजन्मनिरूपणं,
कर्मप्राधान्यकथनञ्च ।

द्वितीयप्रभायां,—वर्णजन्मनिरूपणं, वर्णानां सम्मन्ने ब्राह्मणस्य स्तुतियोग्यत्व-
कथनञ्च ।

तृतीयप्रभायां,—द्विजशरीरसंस्कारार्थं गर्भाधानादिसंस्कारविधिः ।

चतुर्थप्रभायां,—सर्वाचारपुरःसरमाजिकाचारनिरूपणं ।

पञ्चमप्रभायां,—व्रताचरणाद्विभूतसमयनिरूपणं ।

षष्ठप्रभायां,—राजदण्डनीयव्यवहारनिरूपणं, प्रायश्चित्तनिरूपणञ्च ।

सप्तमप्रभायां,—अननस्रणाद्यौघशुद्धिनिरूपणं ।

अष्टमप्रभायां,—ब्राह्मकल्प-दानादिविधानं ।

नवमप्रभायां,—चैत्र्यादिद्वादशमासकृत्यनिरूपणं, पूर्वोक्तविधानञ्च ।

दशमप्रभायां,—ईश्वरविचारेण कैवल्यनिरूपणं । काम्बोजकुलावतंसश्रीजगन्ना-
थस्य आदेशेन स्वरमिश्रः पन्थसिममकरोत् अतोऽस्य पन्थस्य जगन्नाथप्रकाशेति
नाम सिद्धं ॥

No. 1791. सुबिभक्त्यर्थविवेकः ।

Substance, country-made paper, 14 × 6½ inches. Folia, 34. Lines, 4—12 on a page. Extent, 1,054 s'lokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Subribhaktiyartha-viveka. A dissertation on the philosophy of the inflectional affixes collectively called sup. Anonymous.

Beginning. अथ सुबिभक्त्यर्थो विविच्यते । तव सुप्तं सौजसमौडित्याद्यनुशासनानुशा-
सितप्रत्ययत्वं । तार्किकानां प्रकृत्यर्थधर्मिकस्यार्थसङ्गान्वयबोधकविभक्तित्वं सुप्तं ।

End. प्रायेण शास्त्रिक इत्यादौ प्रायशब्दस्यावच्छेदकावच्छिन्नयज्ञविद्यावानिति बोधः ।
नाम्ना सुतीक्ष्ण इत्यादौ नामज्ञायतीक्ष्णत्ववानिति बोधः सु— ।

Colophon. (इतः परं खण्डितं ।)

विषयः । सुबिभक्तीनामर्थविवेचनं ।

No. 1792. गजसूत्रव्याख्या ।

Substance, country-made paper, 14 × 6½ inches. Folia, 22. Lines, 6—12 on a page. Extent, 692 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sk. 1772, Sm. 1916. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose and verse. Incorrect.

Gajasútra-tyákhya. A commentary on a Súra of Páṇini which is commonly called Gajasúra from the circumstance of its referring to elephants for illustration. It is the 67th súra of the 3rd section of the First Book. By S'ivaramendra Yati.

Beginning. शिवं शिवपदं नित्यं रामं रमयतां वरं ।

इन्द्रप्रसूदेवेषं सरस्वत्याश्रयं भजे ॥ १ ॥

सूत्रवार्तिकभाष्याणामाश्रयं बोधुमक्षमः ।

वृत्तिकृतप्रमुखाः सर्व्वे वक्षसर्गजसूत्रके ॥ २ ॥

अतो भाष्यसवदृश्यं सूत्रव्याख्यापुरःसरं ।

वृत्तिकृतप्रमुखग्रन्थान् दूषये युक्तिपूर्व्विकं ॥ ३ ॥

End. इत्थं भाष्यादिग्रन्थान् वृत्त्यादिग्रन्थांश्चालोच्य को वा भाष्यकारानुमतोऽर्थ इति
मात्सर्य्यमुत्सार्य्य सुधियो विदांकुर्व्वन्तु ।

Colophon. शाके नेवाचलाद्रीन्दौ जयनामकवत्सरे ।

मासि भाद्रपदे छव्णद्वादश्यां शुक्रवासरे ॥

शेरणावितिसूत्रस्य व्याख्यानं फणिसम्मतं ।

शिवरामेन्द्रयतिना कृतं संस्थितिमाश्रितं ॥

विषयः । गजसूत्रव्याख्यानं ।

No. 1793. पराशरस्मृतिः, विद्वन्मनोहराख्यटीकासहिता ।

Substance, country-made paper, 14 × 6 inches. Folia, 218. Lines, 10—11—12—13 on a page. Extent, 7,000 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose and verse. Incorrect.

Parás'ara Smṛiti. The Institutes of Parás'ara, with a commentary by Nanda Paṇḍita *alias* Vináyaka Paṇḍita. The specific name of the commentary is *Videvan-manohará*. The text is divided into 12 chapters, and treats of—I, characteristics of the present Kali age. II, Duties of

householders in that age. III, Impurity of person resulting from birth or death in a family. IV, Expiations for minor offences. V, Obsequies for persons who have cherished the sacred household fire. VI, Expiations for manslaughter &c. VII, Purity and impurity. VIII—IX, Expiations for killing cows &c. X, Expiations for incest. XI, Expiations for eating rice prepared by a Chāṇḍāla, and for other offences of the same class. XII, Expiations for heinous offences.

Beginning. (टी०) । श्रीवत्साङ्कितवचसः प्रणयिनो नित्यार्चने संविधा-

माधातुं निश्चितं गिरिन्द्रसुतयोत्सङ्गे स्वयं धूर्जटेः ।

चूडाचुम्बिकलङ्घपङ्क्तिरुक्तं चन्द्रं खणालधमा-

दादातुं करमुत्तुपिपन्नमसकृद्दुष्टिं चिरं भावये ॥ १ ॥

यं साक्षात्कर्तुं मायं पुरुषमविद्वति यो गिनः श्रद्धाविता

मैत्र्यायैः क्लेशकर्मोद्भवविधिविपाकाश्चैरप्रसृष्ट ।

भेदव्याप्तिं प्रपद्य प्रकृतिपुरुषयोरान्वयन्तं सवीजं

योगं तं श्रीसहायं हरिमनिश्चयं सधिदानन्दमीडे ॥ २ ॥

धर्माधिकारिकुलकैरवकाननेन्दुश्रीरामपण्डितसुतेन विनायकेन ।

व्याख्यायते कलियुगोचितवर्णधर्मशास्त्रं पराशरमुखोद्गतमन्त्रशब्दैः ॥ ३ ॥

(मू०) । अथातो हिमशैलाये देवदाखनान्तये ।

व्यासमेकायमाधीनमष्टद्वयः पुरा ॥ १ ॥

मानुषाणां हितं धर्मं वर्तमाने कलियुगे ।

शौचाचारं यथावच्च वद सत्यवतीतुत ॥ २ ॥

End. (मू०) । यथाध्ययनकर्माणि धर्मशास्त्रमिदं तथा ।

अध्येतव्यं प्रयत्नेन नियतं स्वर्गकामिना ॥ ८२ ॥

(टी०) । पराशरस्मृतेश्चाख्या ज्ञानाभिख्या प्रकाशिता ।

येनान्तरात्मना सोऽयमनया प्रियतां हरिः ॥ ५ ॥

Colophon. इति श्रीधर्माधिकारिरामपण्डितात्मजनन्दपण्डितापरनामधेयविनायकपण्डित-

कृतौ पराशरस्मृतिविद्वत्तौ विद्वन्मनोहरायां द्वादशोऽध्यायः ॥

विषयः । अत्र द्वादशाध्यायाः सन्ति । तत्र १ मे,—कलिधर्मनिरूपणं । २ ये,—कलियुगे
मृदहस्तधर्मनिरूपणं । ३ ये,—ब्राह्मणचरित्रविद्वत्पुत्राणां जननमरणाद्यशौच-
निरूपणं । ४ ये,—प्रकीर्णकादिप्रायश्चित्तकथनं । ५ मे,—आहिताग्निस्फकार-
निरूपणं । ६ छे,—प्राणिहत्याप्रायश्चित्तकथनं । ७ मे,—द्रव्यशुद्धादिकथनं ।

८ मे,—शोषप्रायश्चित्तकथनं । ९ मे,—संरक्षणार्थं रोधवन्धनादौ गवां सरणे
 प्रायश्चित्ताभावइत्यादिकथनं । १० मे,—अगम्यागमनादिप्रायश्चित्तकथनं । ११ मे,
 —चाण्डालाद्वादिभोजनप्रायश्चित्तकथनं । १२ मे,—महापातकप्रायश्चित्तकथनं ।

No. 1794. उक्थपद्धतिः ।

Substance, country-made paper, $10\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folium, 1. Lines, 12.
 Extent, 14 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit,
 Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Uktha Paddhati. Guide to the performance of the Uktha rite.
 Anonymous.

Beginning. अथ ब्रह्मचारिणामप++++त्यां (?) प्रस्थानविधिं व्याख्यास्यामः उदगयनकाले
 वैष्णवं नवकपालं निर्वपेदौपासने वा ।

End. ब्राह्मणायावनेत्य दद्यादन्नत इति चन्तत इति ।

Colophon. इत्युक्थग्रन्थं द्वादशसं परिशिष्टं ।

विषयः । उक्थग्रन्थनिरूपणं ।

No. 1795. प्रवराध्यायपरिशिष्टं ।

Substance, country-made paper, $10\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 5. Lines, 3—7
 on a page. Extent, 65 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place
 of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. In-
 correct.

Pravarādhyāya Paris'ishṭa. A supplement to Kātyāyana's chapter
 on Pravaras, or genealogy of the Vedic Rishis. Anonymous. Some
 attribute it to Kātyāyana himself.

Beginning. अगस्त्यः करञ्जयः कनाडाः सुरोधसेा योगाक्षपनाः पुलस्त्यः पुलहः ऋतुमाहेन्द्रा
 मयोभवा इमे ।

End. कात्यायनेन अरचि विप्राणां हितकाम्यया ।

अध्यायः प्रवराध्यायं पुरा ब्रह्मविनिर्णीतः ॥

Colophon. इति प्रवराध्यायसञ्चकं परिशिष्टं समाप्तं ।

विषयः । विप्राणां प्रवरनिरूपणं ।

No. 1799. प्रतिज्ञासूत्रपरिशिष्टं ।

Substance, country-made paper, $10\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folium, 1. Lines, 12. Extent, 14 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Pratijñásútra Paris'ishṭa. A supplement to the Pratijñá-sútra of Kátyáyana—on the accents of the White Yajur Veda. Anonymous.

Beginning. अथ प्रतिज्ञामन्त्रब्राह्मणयोर्वेदनामधेयन्तस्मिन् शुक्लो यजुष्याम्नाये माध्यन्दिनी-
यके मन्त्रे स्वरप्रक्रिया ह्यनुदात्तो मूर्द्धि उदात्तः द्रुतिमूले स्वरितः ।

End. पदायस्य संयुक्ताकारस्येपदीर्घता च भवतीपदीर्घता च भवति ॥ २ ॥

Colophon. इति प्रतिज्ञासूत्रं परिशिष्टसञ्ज्ञकं ।

विषयः । उदात्तादिस्वरप्रक्रियाकथनं ।

No. 1800. निगमपरिशिष्टं ।

Substance, country-made paper, $10\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 14. Lines, 6—7—9 on a page. Extent, 250 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Nigama Paris'ishṭa. A supplement to the Nigama-sútra of Kátyáyana. Anonymous.

Beginning. स्थानाकृतिजातिगुणक्रियाकूपविशेषेभ्योऽन्यत्वं । चीराग्निनदीसुरावीजसस्यक-
चिद्वलात्तेजस्विषु तिष्ठते ।

End. यज्ञेषु तेषां गच्छन्ति तद्विः ॥ २२ ॥

Colophon. इति कात्यायनकृतौ चतुर्दशपरिशिष्टं समाप्तं ॥

विषयः । निगमकाण्डस्य परिशिष्टं ॥

No. 1801. ऐतरेयब्राह्मणभाष्यं ।

Substance, country-made paper, $11 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 485. Lines, 8—10 on a page. Extent, 13,395 s'lokas. Character, Nágara. Date, SM. 1932. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Aitareya Bráhmaṇa Bháshya. A commentary on the Aitareya Bráhmaṇa of the Rig Veda. By Sáyana Achárya. The codex comprises the 1st, 2nd, 3rd, 4th, and 6th Pañchikás.

Beginning. वागीशाद्याः सुमनसः सर्वार्थानामुपक्रमे ।

यं नत्वा कृतकृत्याः स्फुलं नमामि गजाननं ॥ १ ॥

यस्य निश्चयितं वेदा यो वेदेभ्योऽखिलं जगत् ।

निर्ममं तमहं वन्दे विद्यातीर्थमहेश्वरं ॥ २ ॥

यत्कटाक्षेण तद्रूपं दधद्भक्तमहीपतिः ।

आदिग्रन्थाधवाचार्यं वेदार्थस्य प्रकाशने ॥ ३ ॥

ये पूर्वोत्तरसीमांसे ते व्याख्यायतिसङ्गृह्यात् ।

कृपाक्षुर्माधवाचार्यो वेदार्थं वक्तुमुद्यतः ॥ ४ ॥

End. तस्मात् कारणात् प्राकृतमव सभूय न संशयेत् । अभ्यासोऽवाध्यायसमाग्र्यः ॥

इति विंशोऽध्यायो दशमः खण्डः ॥

Colophon. इति श्रीसायणाचार्यविरचिते माधवीये वेदार्थप्रकाशे ऐतरेयब्राह्मणे विंशोऽध्यायः । समाप्तेयं षष्ठपक्षिका ॥

विषयः । ऐतरेयब्राह्मणप्रथम-द्वितीय-तृतीय-चतुर्थ-षष्ठपक्षिकाव्याख्यानं । (पञ्चमपक्षिका तु नाव लब्धा ।)

No. 1802. साङ्ख्यप्रवचनसूत्रवृत्तिः, सूत्रसंहिता ।

Substance, country-made yellow paper, 16½ x 8 inches. Folia, 44. Lines, 10 on a page. Extent, 1,720 śloka. Character, Nágara. Date, SM. 1869. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

• *Sáṅkhya-pravachana-sūtra-vṛitti.* An exposition of the Sáṅkhya aphorisms of Kapila. The name of its author is not apparent in the codex, but I have been informed that it is Aniruddha. In Mr. Hall's Contributions, p. 1, Aniruddha's work is entered under the name of *Aniruddha-vṛitti*.

Beginning. विनायकं नमस्कृत्य विष्णुं सूर्यं सरस्वतीं ।

लक्ष्मीं गङ्गां महेश्वरानं वृत्तिं कर्तुं समारभे ॥

पदपः खलु वैराग्याभ्याससाधनशास्त्रे प्रवर्तते । वैराग्यस्य द्विधा स्यात् । शोका-

दिना वा जन्मान्तरीयदुरितक्षयाद्वा । तथा च श्रुतिः यदहरेव विरज्येतदहरेव प्रज्जोदिति । शास्त्रे प्रष्टव्य परमवैराग्यानुवृत्ते । तथाह पतञ्जलिः । इष्टानु-
श्रविकविषयविवेकस्य वशीकारसम्पन्ना वैराग्यं । तत्परं पुरुषस्यातेर्गुणवैष्टव्यं ।
तदेव परं वैराग्यं वक्तुमतिपरमकारणिको भूतिर्जगदुद्दिधीर्षुः कपिलो मोक्ष-
शास्त्रमारभमाणः प्रथमसूत्रवक्षकारः । अथ त्रिविधेति ।

End.

यदेति यद्वा तदेति कर्म्मक्षयाद्वा ज्ञानाद्वा अन्यतो वेति स्वस्वामिभावसम्बन्धा-
च्छिन्ना संसारोच्छिन्तिः पुरुषार्थः तदुच्छिन्तिः पुरुषार्थ इति वीष्ठाध्यायपरिसमाप्तेः ।
एष सङ्कार्यसिद्धान्तः पूर्वमेव निरूपितः ।

तन्मतः पतिपादित्वाद्वा हि स्यात् पुनरुक्तता ॥

Colophon.

इति साङ्ख्यप्रवचनसूत्रवृत्तौ षष्ठोऽध्यायः ।

विषयः ।

अथ त्रिविधदुःखात्यन्तनिवृत्तिरत्यन्तपुरुषार्थ इत्यादि साङ्ख्यसूत्रव्याख्यानं ।

No. 1803. क्रमसंहिता, पूर्वाद्धे ।

Substance, country-made paper, $9\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 410. Lines, 7 on a page. Extent, 1,234 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. In-
correct.

Krama-saṁhitā, Pūrvāddha. The first part of the text of the Mādhyandini Saṁhitā written in the Kramapāṭha form. Vide ante, III, p. 200. The work is extremely rare.

Beginning. इमे ता । त्वेर्ज्जे । कर्ज्जे ता । ता वायवः । वायवः स्थ । स्थ देवः । देवो नः ।
नः सविता । सविता प्र । प्रार्पयतु । अर्पयतु श्रेष्ठतमाय । श्रेष्ठतमाय कर्म्मणे ।
श्रेष्ठतमायेति श्रेष्ठतमाय ।

End.

इवहा जुषतां । इवहेति इव । हा । जुषतां सोम्यम् । सोम्यम्भु । मध्विति
मधु ॥ ८१ ॥

Colophon.

इति वाजसनेयसंहितायां क्रमपूर्वविंशतितमोऽध्यायः ॥ १० ॥ समाप्तः ॥

विषयः ।

यजुर्वेदक्रमपाठनिरूपणं ।

No. 1804. क्रमसंहिता, उत्तरार्द्ध ।

Substance, country-made paper, $9\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 239. Lines, 7 on a page. Extent, 1,235 s'lokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Krama-saṁhitā, Uttarārdha. The second part of the work described under the last preceding No.

Beginning. इमं मे वक्ष्ये । वक्ष्ये गृधि । गृधी हवं । हवमवा । अवा च । च सङ्ख्ये ।

सङ्ख्येति । सङ्ख्ये । त्वामवस्युः । अवस्युराचके । आचके । चक इति चके ॥ १ ॥

End. योऽसौ । असावादित्यः । आदित्यः पुष्यः । पुष्यः सः । सोऽसौ । असावचं ।

अहमित्यहं ॥ १४ ॥ ॐ खं । खं ब्रह्म । ब्रह्मति ब्रह्म ॥

Colophon. इति क्रमसंहितायां चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४० ॥

विषयः । यजुर्वेदक्रमपाठनिरूपणं ।

No. 1805. पातञ्जलभाष्यवार्त्तिकं ।

Substance, country-made paper, $11 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 177. Lines, 9 on a page. Extent, 6,596 s'lokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India, also another copy at Murshidābad, Gopāladāsa Mahanta. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Pātanjala-bhāṣhya-vārttika alias *Yoga-vārttika*. A gloss on a commentary commonly attributed to Vyāsa on the Yoga aphorisms of Patanjali. By Vijnāna Bhikshu. Hall's Contributions, p. 10.

Beginning. यस्मिन्नावरसोऽपि नित्यविमलोपाधेर्गुणैरीश्वरो

ह्येवैः क्षेत्रमुखैर्गुणैर्विरहितो मुक्तः सदा निर्गुणः ।

सोऽस्मात्तुल्यगुणैः(?) स्वपरि गदितान्(?) स्वांशान् कृपासागरो

दीनान् मोदयतु प्रभुर्गुणमयं पाशं दहन् लीलया ॥ १ ॥

श्रीपातञ्जलभाष्यदुग्धजलधिर्विज्ञानरत्नाकरो

वेदव्यासमुनीन्द्रवृद्धिखनितो योभीन्द्रपेयावृतः ।

भूदेवैरस्ततं तदन्त(?) मथितुं विज्ञानविज्ञैरिह

श्रीमद्वार्त्तिकमन्दरो गुह्यतरो मन्यानदृष्टोऽर्थते ॥ २ ॥

No. 1796. मूल्याध्यायविवरणं ।

Substance, country-made paper, $10\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 7. Lines, 4—8 on a page. Extent, 100 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1933. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Mulyádhya-vivarana. A commentary on Kátýáyana's rules relating to the valuation of cattle &c., when substitutes for these have to be given in a rite. By Gopálají.

Beginning. श्रीगोपालं गोपीगोपैः परीतं नत्वा सम्यक् श्रीगुरुन् जीवदेवान् ।

मूल्याध्याये भाष्यमेतद्विधत्ते गोपालः त्रीयान्निकानां हितार्थे ॥ १ ॥

तथादावाचार्या अभ्यर्चितत्वात् सर्व्यागप्रदेयत्वाच्च गोमूत्रमेव वदन्ति ।

End. कर्षमाणेन तावपणे बोध्य इत्यर्थः द्विरभ्यासे ग्रन्थसमाप्तिस्तच्चकः ।

Colophon. इति श्रीकात्यायनकृतौ मूल्याध्याये गोपालजीकृतं विवरणं समाप्तं ।

विषयः । कात्यायनकृतमूल्याध्यायस्य व्याख्यानं । मूल्याध्याये तु गोमूत्रादिनिरूपणं ।

No. 1797. उपदेशरत्नमाला ।

Substance, country-made paper, $11\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 35. Lines, 11 on a page. Extent, 1,156 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Upadesa-ratnamálá. Lessons on the relation of the human to the divine spirit and on emancipation,—or a summary of the Vedánta doctrine. By Vijñána Bhikshu.

Beginning. विल्लायात्मनि यो विश्वं तत्सृष्ट्ये कोऽवशिष्यते ।

अद्वितीयः स एकात्म्य भूयान्नः पतिरीश्वरः ॥

ब्रह्मात्म्याद्यनुसारेण गुरुशिष्यविधानतः ।

ब्रह्मात्मतत्त्वविद्येयं विज्ञानेनोपदिश्यते ॥

श्रीमल्लहरीपर्यन्तपूर्वाचार्यक्रमागतं ।

वेदान्ततत्त्वं सङ्क्षिप्तमिदमाकर्ण्यतां बुधैः ॥

- End. इति सङ्क्षेपतः प्रोक्तं तुभ्यं वेदान्तशासनं ।
 आदेशरत्नमालेयं विदां स्यात् कण्ठभूषणं ॥
 स्वात्मभूतसत्तामायाशक्तिवैभवसाक्षिणे ।
 ब्रह्मविष्णुमहेशादिमूर्तये ब्रह्मणे नमः ॥ दशमखण्डस्य शेषार्धः ॥
- Colophon. इत्युपदेशरत्नमालायां विद्याफलोपदेशो दशमः खण्डः ॥ इति विज्ञानमिचु-
 विरचितमुपदेशरत्नमालाख्यं वेदान्तप्रकरणं समाप्तं ॥
- विषयः । अथ प्रथमे खण्डे ब्रह्मात्मतोपदेशः । १ ये खण्डे,—आवहारिक-पारमार्थिकात्म-
 द्वयोपदेशः । २ ये खण्डे,—आवहारिक-पारमार्थिकात्मनोः स्वरूपोपदेशः । ४ र्थे
 खण्डे,—जीवात्मपरमात्मनोरन्योन्यविवेकोपदेशः । ५ मे खण्डे,—ब्रह्मादौ तोप-
 देशः । ६ छे खण्डे,—ब्रह्मचिन्मात्रसत्यतोपदेशः । ७ मे खण्डे,—छद्यादिप्रक्रि-
 योपदेशः । ८ मे खण्डे,—ब्रह्मविद्यास्वरूपोपदेशः । ९ मे खण्डे,—विद्याहोप-
 देशः । १० मे खण्डे,—विद्याफलोपदेशः ॥

No. 1798. तैत्तिरीयकोपनिषदालोकः ।

Substance, country-made paper, $11\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 21. Lines, 10 on a page. Extent, 651 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Taittirīyakopaniṣadāloka. A gloss on the Taittirīya Upanishad. By Vijnāna Bhikṣhu. It forms a part of a comprehensive essay on the philosophy of the Upanishads, which bears the title of *Vedāntāloka*.

Beginning. ब्रह्मो मित्रः शं वरुण इत्यादिलैत्तिरीयकोपनिषद्वाङ्मयते नित्यकाव्यानि कर्मा-
 णि पूर्वमुपदिष्टोदात्तो ब्रह्मविद्यादौ विद्यारम्भे गुरुशिष्याभ्यामनुष्ठेयं सङ्गलं
 निबध्नाति ब्रह्मो मित्र इति ।

End. अतो न पौनरुक्त्यं इत्युपनिषत् इयं रहस्यविद्येत्यर्थः । इति द्वितीयः प्रपाठकः ।

Colophon. इति विज्ञानमिचुछते वेदान्तालोके तैत्तिरीयकोपनिषदालोकः समाप्तः ॥

विषयः । तैत्तिरीयकोपनिषद्वाङ्मयं ।

End. योगधन्यसहस्राणां सर्वोपनिषदां तथा ।
 सताश्च यच्च तात्पर्यं सोऽर्थो व्यासेन भाषितः ॥
 व्याख्यानतश्च यथाशक्ति निर्मत्सरधिया मया ।
 एतेन प्रियतामीशो यस्याद्या सर्वदेहिनां ॥

Colophon. इति श्रीविज्ञानभिक्षुविरचिते पातञ्जलभाष्यवार्तिके कैवल्यपादश्चतुर्थः ।
 समाप्तछेदं दर्शनं ।

पराशरीयपुराणे । अल्पाक्षरमसन्दिग्धं सारवद्विद्यतो मुनिः ।

अलोभमनवद्यं तत् सूत्रं सूत्रविदो विदुः ॥ १ ॥

सूत्रार्थो वर्ण्यते यच्च पदैः सूत्रानुसारिभिः ।

स्वपदानि च वर्ण्यन्ते भाष्यं भाष्यविदो विदुः ॥ २ ॥

उक्तानुक्तदुष्कृतानां चिन्ता यच्च प्रवर्ण्यते ।

तं ग्रन्थं वार्तिकं प्राङ्मूर्खैर्वाचिकैश्च मनीषिणः ॥ ३ ॥

विषयः । व्यासकृतस्य पातञ्जलियोगसूत्रभाष्यस्य व्याख्यानं ।

No. 1806. अनुवाकाध्यायः ।

Substance, country-made paper, 10½ × 4½ inches. Folia, 6. Lines, 3—6—7 on a page. Extent, 40 ślokas. Character, Nāgara. Date, S.M. 1933. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Anuvākādhyāya. An index to the Anuvākas of the Rīg Veda.

Beginning. ब्रह्माणं सस्त्रणम्यादौ देवानामेकपारमं ।

अनुवाकान् प्रवक्ष्यामि ब्रह्मणा विहितान् पुरा ॥ १ ॥

शिष्याणामुपकाराय यज्ञसौकर्यसिद्धये ।

उपयुक्तान् यज्ञकाले अपरोमाचर्नादिषु ॥ २ ॥

End. एकीकृत्य समाख्यातं विग्रहतं अधिकं मतम् विग्रहतं अधिकं मतम् ॥

Colophon. इति श्रीअनुवाकाध्यायः समाप्तः ॥

विषयः । अनुवाककथनं ।

No. 1807. आपस्तम्बसूत्रवृत्तिः, वा आपस्तम्बसूत्रदीपिका ।

Substance, country-made paper, 11 × 4½ inches. Folia, 37. Lines, 9 on a page. Extent, 1,000 s'lokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Āpastamba-sūtra-vṛtti alias *Āpastamba-sūtra-dīpikā*. A commentary on the Kalpa Sūtra of Āpastamba. By Rudradatta. The codex contains only the first Prasna.

Beginning. ब्रह्माम्बरधरं देवं ब्रह्मिणं चतुर्भुजं ।

प्रसन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये ॥ १ ॥

आज्ञा वृत्तिः स्मृतिर्यस्य यस्य यज्ञाः समाजनाः ।

नमः परस्मै विश्वस्य तस्मै श्रीवत्सलक्षण्ये ॥ २ ॥

आदिमं ब्रह्मणः कोपं मध्यः क्षितिपरावरं (?) ।

अपास्तरोपपाशानमापस्तम्बस्य मुनिं ॥ ३ ॥

आपस्तम्बीयसूत्रार्थेष्वन्यथाज्ञानसंशयात् ।

सूत्रदीपिकया हत्ता शूद्रदत्तः परास्यति ॥ ४ ॥

End. आश्वनीये प्रक्षालितायामष्टौ ॥

Colophon. इति भट्टशूद्रदत्तप्रणीतायामापस्तम्बसूत्रवृत्तौ सूत्रदीपिकायामष्टमं पटलं समाप्तं ।

प्रथमः प्रश्नः समाप्तः ।

विषयः । आपस्तम्बसूत्रवीथप्रथमप्रश्नस्य व्याख्यानं ।

No. 1808. माण्डूक्योपनिषदालोकः ।

Substance, country-made paper, 11½ × 3½ inches. Folia, 5. Lines, 10 on a page. Extent, 167 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Māṇḍukyopanishadāloka. A gloss on the Māṇḍukya Upanishad of the Atharva Veda. By Vijñāna Bhikshu. This is a part of the comprehensive work referred to under No. 1798.

Beginning. ओमित्येतदक्षरमिदं सर्वमित्यादिर्माण्डूक्योपनिषद्वाक्यायते ओमिति ब्रह्मणो नाम ।

अदृष्टविषयो देवो भावपाक्षी सनोमयः ।

End. अतएव च शास्त्रीयेकैवाभेदारोपेक्षानाद्यविवेकाच्छब्दार्थयोरविभागलक्षणाभेदः
शास्त्रोक्त उपपद्यत इति दिक् ।

Colophon. इति विज्ञानभिचुक्ते वेदान्तालोके माण्डूक्योपनिषदालोकः समाप्तः ॥
विषयः । माण्डूक्योपनिषद्भाष्यानं ।

No. 1809. श्वेताश्वतरोपनिषदालोकः ।

Substance, country-made paper, $10\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 33. Lines, 11 on a page. Extent, 1,023 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

S'vetás'vataropanishadáloka. A gloss on the S'vetás'vatara Upanishad. By Vijñána Bhikshu. Another part of No. 1798.

Beginning. प्रथमपत्रं नास्ति ।

End. मन्त्रोच्चारवदस्यष्टा(?) वेदान्ता देहकोपमाः ।
अथ निर्णेतिसिद्धान्तमैर्नेया मुमुक्षुभिः ॥

Colophon. इति विज्ञानभिचुक्ते वेदान्तालोके श्वेताश्वतरोपनिषदालोकः समाप्तः ॥
विषयः । श्वेताश्वतरोपनिषद्भाष्यानं ॥

No. 1810. कैवल्योपनिषदालोकः ।

Substance, country-made paper, $11\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 8. Lines, 10 on a page. Extent, 164 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Kaivalyopanishadáloka. A gloss on the Kaivalya Upanishad of the Atharva Veda. By Vijñána Bhikshu. Another part of No. 1798.

Beginning. ॐ अथाश्वलायन इत्याद्या कैवल्योपनिषद्भाष्यायते । इत्युपोपनिषत् शतब्रह्मीय-
नाम्ना बडल्लघूतिपूष्यते स्कन्दपुराणादिभिः सङ्क्षेपतो व्याख्याता च । अवापि
चान्ते वक्ष्यति यः शतब्रह्मीयमधीत इति । दीर्घश्च शतब्रह्मीयशब्दः द्रुत्यनार-
वाचीति भेदः ।

End. अतः कैवल्यप्रदत्तादियं कैवल्योपनिषद्गीयते ।

Colophon. इति विज्ञानभिचुक्ते वेदान्तालोके कैवल्योपनिषदालोकः समाप्तः ॥ इति कै-
वल्योपनिषत् ॥

विषयः । कैवल्योपनिषद्भाष्यानं ॥

No. 1811. मैत्रेयोपनिषदालोकः ।

Substance, country-made paper, $11\frac{1}{4} \times 3\frac{1}{4}$ inches. Folia, 26. Lines, 10 on a page. Extent, 850 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Maitreyopanishadāloka. A gloss on the Maitri Upanishad of the Black Yajur Veda. By Vijñāna Bhikshu. Another part of No. 1798.

Beginning. अथ मैत्रेयोपनिषद्भाष्यायते अथैव च मैत्रेयोपनिषद्भाष्या मैत्रायणोपनि-
षत्सारभागोऽपि व्याख्यातप्राये भविष्यति काण्ड-माध्यन्दिनयोरिवात्ममेव मेदा-
दिति ।

End. अन्तर्बहिष्येति द्विराहतिरुपनिषत्साम्प्रार्था ॥ इति चतुर्थप्रपाठकालोकः ॥

Colophon. इति विज्ञानभिचुक्ते वेदान्तालोके मैत्रेयोपनिषदालोकः समाप्तः ॥

विषयः । मैत्रेयोपनिषद्भाष्यानं ।

No. 1812. कठवल्गुपनिषदालोकः ।

Substance, country-made paper, $11\frac{1}{4} \times 3\frac{1}{4}$ inches. Folia, 24. Lines, 10 on a page. Extent, 626 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Kaṭhavalguyopanishadāloka. A gloss on the Kaṭha Upanishad of the White Yajur Veda. By Vijñāna Bhikshu. Another part of No. 1798.

Beginning. उग्रन् इ वै वाजसवस इत्याद्या कठवल्गुपनिषत् यथाश्रुता व्याख्यायते ।

End. तथा गुह्यशिक्षावाचामन्योन्यं सा विदिषावचे नौ शान्तिरस्तु त्रिवचनमादरात् ॥
इति द्वितीयाध्याये तृतीया वल्ली ॥

Colophon. इति विज्ञानभिचुक्ते वेदान्तालोके कठवल्गुपनिषदालोकः समाप्तः ।

विषयः । कठवल्गुपनिषद्भाष्यानं ।

No. 1813. मुण्डकोपनिषदालोकः ।

Substance, country-made paper, $11\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 17. Lines, 10 on a page. Extent, 279 s'lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Muṇḍakopaniṣadāloka. A gloss on the Muṇḍaka Upanishad of the Atharva Veda. By Vijnāna Bhikṣu. Another part of No. 1798.

Beginning. ब्रह्मा देवानां प्रथमः सम्भूवेत्यादिर्मुण्डकोपनिषत् यथायुता व्याख्यायते ब्रह्मा चतुर्मुखो देवानां स्खलविग्रहधारिणं प्रथमः प्रथमजो बभूव तत्र ब्रह्मगुणयोगेन गौणब्रह्मत्वं श्रुतिर्दर्शयति ।

End. नमः परमर्षिभ्य इति परमं ब्रह्म साक्षाद्गृह्यन्तो ये तदुपदेष्टारो ब्रह्मादयस्तेभ्यो नमः द्विवचनमुपनिषत्साम्प्रार्थं ॥ द्वतीयमुण्डकालोकः ॥

Colophon. इति विज्ञानभिक्षुविरचिते वेदान्तालोके मुण्डकालोकः समाप्तः ॥

विषयः । मुण्डकोपनिषद्वाक्यान् ॥

No. 1814. पाकयज्ञनिर्णयः ।

Substance, country-made paper, $9\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 115. Lines, 7 on a page. Extent, 1,500 s'lokas. Character, Nāgara. Date, SM. 1933. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose and verse. Incorrect.

Pākayajña-nirṇaya. Directions for the performance of those Vedic rites which are reckoned under the generic name of Pākayajña, i. e., those in which rice has to be cooked for offerings. Seven separate rites are included under this head. By Chandrachūḍa Bhaṭṭa, son of Umāpati Bhaṭṭa Sūri.

Beginning. यस्मानुग्रहमावेण सज्जनैः पुण्यकर्म्मभिः ।

ब्रह्मात्मज्ञानसम्प्राप्त्या सर्वज्ञत्वमवाप्यते ॥ १ ॥

तमादिगुहमावेयं भक्तानुग्रहकारणं ।

नमामि परमानन्दं ज्ञानविज्ञानसिद्धये ॥ २ ॥

उमामहेश्वरं देवमापस्तम्बं मुनींस्तथा ।

तत्स्त्वभाष्यकारादीन् पितरौ च पितामहं ॥ ३ ॥

उमापतितनूजम चन्द्रशेखरशर्मणा ।

विलोक्य सूत्रभाष्यं विविधाः पद्धतीनां ॥ ४ ॥

क्रियते पाकयज्ञानां पद्धतेषु विनिर्णयः ।

यदत्र सल्लितं किञ्चिच्छेद्यं तद्गुणवेदिभिः ॥ ५ ॥

End. धर्मेश्वरात्मजश्रीमदुमाशङ्करस्त्रुणा ।

कृतोऽयं चन्द्रचूलेन पाकयज्ञादिनिर्णयः ॥

विक्रमाब्दे तथा ह्येव मार्गशीर्षे च सोमजे ।

एकादश्यामयं यन्मो वाराणस्यां समापितः ॥

Colophon. इति पौराणिकधर्मभट्टस्त्रुणाश्रीमदिदम्मुकुटमाणिक्यउमापतिभट्टस्त्रुणा चन्द्र-

चूडभट्टकृतः पाकयज्ञनिर्णयः समाप्तः ।

विषयः । पाकयज्ञपद्धतिनिरूपणं ।

No. 1815. साङ्ख्यकारिका, साङ्ख्यचन्द्रिकाखटीकासहिता ।

Substance, country-made paper, 12½ × 5½ inches. Folia, 12. Lines, 14 on a page. Extent, 1,008 s'lokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Sāṅkhya-kārikā. Memorial verses on the principles of the Sāṅkhya doctrine of Kapila. By Īś'varakṛishṇa. Attached to the text is a commentary entitled *Sāṅkhya-chandrikā*, by Nārāyaṇa Tīrtha, pupil of Rāmagovinda Tīrtha. The text has been published by Dr. H. H. Wilson, along with a commentary by a Gauḍapāda, an English translation of the text by H. T. Colebrooke, and of the commentary by the editor. German and French versions of the text have also been published.

Beginning. (टी०) । श्रीरामगोविन्दसुतीर्थपादकृपाविशेषादुपलभ्य बोधं ।

श्रीवासुदेवादधिगत्य सर्वग्रन्थाणि वक्तुं किमपि सृष्टाणः ॥ १ ॥

प्रकृतिं पुरुषश्चैव नत्वाचार्यान् गुरुंस्तथा ।

नारायणः साङ्ख्यमूले तनुते साङ्ख्यचन्द्रिकां ॥ २ ॥

(मू०) । दुःखत्रयाभिघाताज्जिज्ञासा तदपघातके चेतौ ।

दृष्टे सापार्था चैवैकान्तात्यन्ततोऽभावात् ॥ १ ॥

End. (मू०) । सप्तत्यां किल योऽर्थोऽर्थः कृत्स्नस्य पठितन्त्रस्य ।

आध्यात्मिकाविरहिताः परवादविवर्जिताद्यापि ॥ १२ ॥

Colophon. इति साङ्गकारिकाग्रन्थः समाप्तः ।

(टी०) । तथा चाचैतत् पठिपदार्थविवेचनाद्रेढं प्रकरणं किन्तु तन्त्रमेवेति सिद्धं ॥ १२ ॥

इति रामगोविन्दतीर्थशिष्यनारायणतीर्थकृता साङ्गचन्द्रिका समाप्ता ॥

विषयः । साङ्गदर्शनस्य मतनिर्ययः ॥

No. 1816. स्वरोदयटीका ।

Substance, country-made paper, $11 \times 5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 123. Lines, 13 on a page. Extent, 5,000 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India, also another copy at Murshidābād, with Gopāladāsa Mahanta. Appearance, old. Prose. Correct.

Svarodaya-ṭikā. A commentary on the Svarodaya which is a treatise on austromancy, charms and philters. By Narahari.

Beginning. नतिं कृत्वा गणेशाय विद्मविध्वंसकारिणे ।

निर्विघ्नकृतिसार्थाय कमलापतये नमः ॥ १ ॥

हरिवंशकविः स्वार्थं परार्थञ्च स्वरोदये ।

व्याख्यानं भावकादीनां स्वराणां नामजन्मनां ॥ २ ॥

गुरुभ्यो वड्डधा युत्वा यथाज्ञानं यथाधिया ।

नरहरी भिषा(?) टीका इति राज्ञा वितन्यते ॥ ३ ॥

अथ कविरानन्दरूपं ब्रह्म नमस्करोति अत्युत्तमिति ।

End. नदीतीरे शुभे देशे भूभागे शुभे दिने रिक्तादर्शान्तिथौ शनिकुजान्यवारे शान्त्युत्तरे काले लो + गं भुवि चिपेत् ॥

Colophon. इति श्रीनरहरिकृतौ स्वरोदयटीकायां सत्युद्भयमन्त्रः । औपधयन्त्रमन्त्रबलानि समाप्तानि, समाप्ताऽर्थं ग्रन्थः ॥

विषयः । ज्योतिःशास्त्रानुसारतः भविष्यद्गणनाविषयकस्वरोदयाख्यग्रन्थव्याख्यानं ।

No. 1817. सूर्यसिद्धान्तविवरणं ।

Substance, country-made paper, $13\frac{1}{4} \times 4\frac{3}{4}$ inches. Folia, 222. Lines, 9 on a page. Extent, 5,550 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Sūrya-siddhānta-vicāraṇa. A commentary on the *Sūrya-siddhānta* of Bhāskara Acharya. By Bhūdhara, son of Devadatta, and grandson of Soma S'armā of the Bharadvāja clan, an inhabitant of Kāmpilya on the banks of the river Sindhu.

Beginning. यस्योदये निखिलविश्वसद्वस्त्वप्यनुभूयते भवति सङ्कुचितं तदस्ते ।

तं विश्ववन्द्यसुरवन्दितपादपद्मं सत्येतराश्रुतदृशं प्रणमामि सूर्य्यं ॥ १ ॥

काम्यस्ये सुरसिन्धुवन्दुरतटे ज्योतिर्विदामघणी-

भारद्वाजकुलेऽस्ये समभवत् श्रीसोमशर्माऽहयः ।

तत्पुत्रो वृषट्पदवन्दितपदः श्रीदेवदत्ताभिधः

कीर्त्तया निर्मलयेज्ज्वालाः समतनोद्यः पङ्क्तिमङ्गला दिशः ॥ २ ॥

भूधरस्तसुतः सूर्य्यसिद्धान्तं विट्शोभ्यहं ।

गुरुणा पादयुगल-कमल-समराधितः ॥ ३ ॥

End.

तत्कथमित्युक्ते कदा कार्त्तिकवर्षे वैशाखे मासि सूर्य्यः प्रायेण कृत्तिकानक्षत्रस्यो

भवति तदैव गुरुः कृत्तिकानक्षत्रे रोहिणीनक्षत्रस्यो वा ॥

Colophon. खडितत्वान् समाप्तिस्त्रयचक्रवाक्यं नास्ति ।

विषयः । सूर्य्यसिद्धान्तस्य व्याख्यानं ।

No. 1818. वैयाकरणभूषणसारः, भूषणसारदर्पणाख्य-

टीकासहितः ।

Substance, country-made paper, 14 × 6 inches. Folia, 283. Lines, 10 on a page. Extent, 8,500 s'lokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Vaiyākaraṇa-bhūṣaṇasāra. An abridgement of a large work by the author on the syntax and philosophy of grammatical structure. By Koṇḍa Bhaṭṭa, son of Rangojī, and nephew of Bhaṭṭojī. The grammatical text selected for comment is that of Pāṇini, and the philosophical idea worked out is called *spotā-vāda*, or the eternity of sound. Vide my 'Catalogue of Sanskrit Grammars in the Library of the Asiatic Society of Bengal,' p. 117. Annexed to the text is a commentary entitled *Darpaṇa* by Harivallabha, son of Vallabha Prabhāṭiya, of Kūrmāchala.

Beginning. (टी०) । रमाप्रेक्षासत्तं जगदवनदत्तं मधुहृतं

श्रुतीनामादानादधिजनितवेदानमसुदं ।

अखण्डानन्दार्थं निखिलजनशुल्कजनितार्थं

हयधीवं वन्दे प्रकृतकतिविघ्नच्युतिरुते ॥ १ ॥

सत्येकस्मिन्नापि बाधके समवहितसाधकसत्त्वादपि कार्योत्पत्तेरदर्शनादपेक्षित-
प्रारिप्सुतप्रत्युत्थापोत्थायानुष्ठितं भगवत्कृतिरूपमङ्गलं शिष्यशिष्यार्थमादौ नि-
वध्नाति श्रीलक्ष्मीरमणमित्यादिना ॥

(मू०) । श्रीलक्ष्मीरमणं नैमि गौरीरमणरूपिणं ।

स्फोटरूपं यतः सर्वं जगदेतद्विवर्तते ॥ १ ॥

अशेषफलदातारं भवाभितरणे त्वरिं ।

ब्रह्माशेषार्थलाभार्थं प्रार्थये शेषभूषणं ॥ २ ॥

पाणिन्यादिमुनीन् प्रणम्य पितरं रज्जोजिभट्टाभिधं

द्वैतध्वान्तनिवारणादिफलिकां पुंभाववाग्देवतां ।

दुष्टिं गौतमजैमिनीयवचनवाङ्मयभिरुपितान्

विद्वान्नुपपत्तिभिः प्रकटये तेषां वचो ह्रूषये ॥ ३ ॥

प्रारिप्सुतप्रतिवम्बकोपशमनाय कृतं श्रीफलक्षरणरूपं मङ्गलं शिष्यशिष्यार्थं
निबध्नंश्चिकीर्षितं प्रतिजानीते ॥

End.

(मू०) । अशेषभूषणदातारमपि सर्वेश्वरं गृहं ।

श्रीभूषणसारेऽस्मिन् प्रार्थये शेषभूषणं ॥

Colophon.

इति श्रीमत्पद्मवाक्यप्रमाणपारावारीणधुरीणरज्जोजिभट्टात्मजकौण्डभट्टकृते वैया-
करणभूषणसारे स्फोटवादः समाप्तः ॥

(टी०) । पूर्णात्मने इतीति पूर्णत्वमप्रतिष्ठतेच्छब्दं तेन रूपेणात्मनो नतिस्य निज-
ग्रन्थप्रचारेच्छाया अपि विषयसिद्ध्यर्थे इति बोध्यं ।

इति कूर्माचलभजिनात्प्रभातीयोपनामकपण्डितश्रीवत्सभात्मजहरिवत्सभवि-
चित्ते भूषणसारदर्पणे स्फोटनिरूपणं ॥

विषयः ।

अथ वैयाकरणतात्पर्यविषयीभूतार्थप्रकाशनं । तत्रादौ लङ्गाद्यर्थनिरूपणं । ततो
नामार्थनिरूपणं । ततः समासशक्तिनिरूपणं । ततः शक्तिलक्षणनिरूपणं । ततो
नञर्थनिर्णयः । तत उपसर्गनिपःतार्थनिरूपणं । ततस्तद्धितकृतार्थनिरूपणं ।
ततः अभेदैकत्वसङ्गानिर्णयः । ततः सङ्गाविवक्षानिर्णयः । ततः क्ताद्यर्थनिर्णयः ।
ततो वर्णस्फोटनिरूपणं । ततः पदवाक्यस्फोटनिरूपणं । ततो व्यक्तिस्फोटनिरू-
पणं । ततो जातिस्फोटनिरूपणं ॥

No. 1819. प्रयोगोत्तमरत्नमाला ।

Substance, country-made yellow paper, $13 \times 3\frac{1}{4}$ inches. Folia, 295. Lines, 7 on a page. Extent, 6,762 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1723. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Prayogottama-ratnamālā. A discourse on Sanskrit grammar. By Purushottama Vidyāvāgis'a Bhaṭṭāchārya. Written by order of king Nandadeva. The codex contains six chapters, and extends to conjugations. Something more is wanted to complete the work.

Beginning. श्रीनन्दस्त्वर्वादनारविन्दमपास्महे यव नितान्तमेव ।

स्फुरच्छ्रुतीनां परमं रक्ष्यं स्मिताग्रयानन्दमयं विभाति ॥

असत्ताधिकमाधुरीधुरीणाधरनिर्यासगुणाज्जितेन ।

वेशोरणितेन अगन्ति रत्नयन्तं भगवन्तं घनकान्तमनुमीडे ॥

श्रीनन्ददेवस्य गुणैकसिन्धोर्महामहेन्द्रस्य यथानिर्देशं ।

यत्नात् प्रयोगोत्तमरत्नमाला वितन्यते श्रीपुरुषोत्तमेन ॥

End. सम्यग्भावः पौनःपुन्यं विभक्तीनाञ्च लोपनं ।

आख्येयआख्येयैरेकं सुखबोधकृते कृतं ॥

Colophon. द्विजकुलकमलप्रकाशकैकभास्करमहामहोपाध्यायश्रीविद्यावागीशमहाचार्यनिष्क्रितप्रयोगोत्तमरत्नमालायां कृतसु षष्ठो विन्यासः सम्पूर्णः ।

विषयः । अथ सन्धिप्रकरणावधिकृतप्रकरणपर्यन्तं पदानां प्रयोगकथनं ॥

No. 1820. आनन्दलहरी, सटीका ।

Substance, country-made paper, $13 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 60. Lines, 11 on a page. Extent, 2,000 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1810. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Anandalaharī, Saṭīka. A hymn to Ś'iva with a commentary. The text is attributed to Sañkara Āchārya, the commentary is anonymous. The object of the hymn is to identify Ś'iva with all the other leading gods and goddesses.

Beginning. शिवः शक्त्या युक्तो यदि भवति शक्तः प्रभवितुं

न चेदेवं देवो न खलु कुशलः स्यन्दितुमपि ।

कतस्वामाराध्या हरिहरविरिञ्चादिभिरपि
 प्रणन्तुं स्तोतुं वा कथमकृतपुण्यः प्रभवति ॥
 End. प्रदीपव्यालामिर्दिवसकरनीराजनविधिः
 सुधासूतेयन्द्रोपलजललवैरर्घ्यघटना ।
 स्वकीयैरश्वोभिः सलिलनिधिः सौहित्यकरणं
 स्वकीयाभिर्वाग्भिस्तैव जननि वाचां स्तुतिरियं ॥
 विषयः । स्तोत्रव्याजेन पार्वत्यारूपादिवर्णनम् ।

No. 1821. न्यायसिद्धान्तमुक्तावलीदीपिका ।

Substance, country-made paper, 12 × 4½ inches. Folia, 52. Lines, 11 on a page. Extent, 2,050 śloka. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Nyāyasiddhānta-muktāvalī-dīpikā. A gloss on Vis'vanātha Pañchānana's commentary on the Bhāṣā-paricheheda. By Dīna Bhaṭṭa. The commentary is entitled *Nyāyasiddhānta-muktāvalī*, and is extensively used as a text-book of the *Nyāya* doctrine. Both the text and the commentary have been translated into English by Dr. E. Röer.

Beginning. अथसरसङ्गतिमभिप्रेत्याह उपमितिमिति । अथसरसाच्च प्रतिबन्धकीभूतशिक्षा-
 जिज्ञासानिष्टतौ सत्यामवश्यवक्तव्यत्वं । तत्र गवये सादृश्यज्ञानं सादृश्यप्रत्ययं
 तदुपमितिकरणमिति ।

End. भानुं प्रणम्य परिभाष्य च शास्त्रसारं
 मुक्तावलीकिरणं यथ पिष्टप्रदिष्टः ।
 सद्युक्तिभिर्दिनकरेण करेण सोऽयं
 नीतः प्रकाशपदवीं सुधियां मुदेऽस्तु ॥ १ ॥
 मुक्तावलीप्रकाशोऽयं स्वाज्ञानतिमिरापहः ।
 तेन सन्तोषमायातु नीलकण्ठः सतीप्रियः ॥ २ ॥

Colophon. इति श्रीमद्भिनुरभट्टविरचिता न्यायसिद्धान्तमुक्तावलीदीपिका समाप्ता ॥

विषयः । विश्वनाथन्यायपञ्चाननकृताया भाषापरिच्छेदटीकान्यायसिद्धान्तमुक्तावल्या उप-
 मितिभागादिशेषपर्यन्तस्य व्याख्यानं ।

No. 1822. अलङ्काररत्नाकरोदाहरणसन्निवद्धदेवीस्तोत्रं ।

Substance, country-made paper, 14 × 7½ inches. Folia, 10. Lines, 15 on a page. Extent, 480 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Alaṅkāra-ratnākarodāharaṇa-sannibaddha-devī-stotra. A hymn to Pārvatī, in course of which illustrations are given of all the rhetorical ornaments noticed in the 'Alaṅkāra-ratnākara.' By Śiṅhas'aṅkara, of Kāśmir.

Beginning. रत्नाकराभ्यनरतो मृद्वीजालङ्काररत्नाणि यथाक्रमेण ।

वन्दीव देव्या गिरिराजपुत्राः करोमि शंसन् वृत्तिगोचराणि ॥

आमुषैकार्यपदं पुनरुक्तवदाभासम् ।

लभावनीलोकजनानिन्दानी युमत्सुपर्वद्रविणार्थदात्री ।

अनक्तु मिहान्तपदाङ्गिरश्चैरमाम्बिकास्मासु मञ्जोत्सवानपि ॥

अथ लमा अवनीति लोकजन इति आनिन्दानीति युमत्सुपर्वेति द्रविणार्थेति

पदाङ्गिरिति उमाम्बिकेति मञ्जोत्सव इति आमुषे एकार्थेन ।

End. श्रीशेभाकररत्नार्थसत्याज्ञाचाट(?)भावणं ।

निर्दिष्टं रत्नकण्ठेन देवीस्तोत्रेतिचारणि ॥

Colophon. इति श्रीकाश्मीरदेशवास्यश्रीयशङ्करविरचितालङ्काररत्नाकरोदाहरणसन्निवद्धं देव्यास्तोत्रं समाप्तं ॥

विषयः । देवीस्तोत्रव्याजेन श्रीशेभाकरमिश्रविरचितालङ्काररत्नाकराभ्यनरस्थालङ्काररत्न-
वाणां यथाक्रमेणोदाहरणप्रदर्शनं ॥

No. 1823. पञ्चपादिका ।

Substance, country-made paper, 11 × 4½ inches. Folia, 66. Lines, 11 on a page. Extent, 2,000 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1878. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Pañchapādikā. A gloss on Śaṅkara Āchārya's commentary on the Vedānta aphorisms of Vyāsa. By Khaṇḍānanda.

Beginning. अनाद्यनन्दकूटस्थज्ञानानन्ददात्मने ।

अमृतदैतजालाय साक्षिणे ब्रह्मण नमः ॥ १ ॥

नमः श्रुतिशिरःपद्मखण्डमार्तण्डमूर्तये ।

वादरायणसञ्ज्ञाय मुनये शसवेश्वरने ॥ २ ॥

नमस्त्यभोगिपरिवारसम्पदं निरस्तभूतिमनुमार्दविग्रहं ।

अनुग्रमुन्मुदितकाललाञ्छनं विना विनायकसपूर्वशङ्करं ॥ ३ ॥

यदङ्गमानससरःप्रतिलब्धजन्मभाष्यारविन्दसकरन्दरसं पिबन्ति ।

प्रत्याशसुखविनीतविनेयभट्टज्ञास्तान् भाष्यवित्तकगुरुन् प्रणमामि सूदा ॥ ४ ॥

पदादिदन्तभारेण गरिमाणं विभर्ति यत् ।

भाष्यं प्रसन्नं गम्भीरं तद्वाण्यां यदयारभे ॥ ५ ॥

End. यथा देहे विशिष्टजातीये तद्वातिरिक्तस्यार्चकतुः अर्चं मानससम्बन्धः कल्पितो-
ऽपि स्तुतिवन्धने लोकशास्त्रव्यवहारे यथावगतितत्वेतुः तथायं कल्पितोऽप्यलौ-
किकात्मरूपप्रतिपत्तेः प्राक् प्रमाणं निश्चितप्रत्ययोत्पादनात् बाधानुपलब्धेति ॥

Colophon. इति श्रीपञ्चपादिकायां नवमो वर्णकः समाप्तः ॥ इति चतुःस्रची समाप्ता ॥

विषयः । शङ्करकृतवेदान्तसूत्रभाष्यस्य चतुःस्रचान्तं व्याख्यानं ॥

No. 1824. ब्रतोद्यापनकौमुदी ।

Substance, country-made paper, 11½ × 5½ inches. Folia, 77. Lines, 13 on a page. Extent, 2,037 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Vratodyāpana-kaumudī. A handbook for the concluding ceremonies of certain Vratas. By Śaṅkara, son of Vallāla. Contents: Vratas defined; Concluding ceremonies of Vratas; Concluding rites of Vratas which involve a hundred thousand worships, a hundred thousand salutations, a hundred thousand circumambulations, and the dedication of a hundred thousand lamps; concluding rite of worshipping an earthen lingam or an image of Gaṇeśa; the rite of marrying a tulasi plant to an image of Viṣṇu; directions for rites to be celebrated

in the month of Kártika ; ditto for planting a flagstaff in honour of a divinity ; ditto for dedicating lamps to Tripura ; ditto for worshipping Vyása ; ditto for consecrating Asvattha and Vata trees.

Beginning. नत्वा गणेशं सन्नुष्टा शङ्करेण वितन्वते ।

मुदा पुराणविख्याता व्रतोद्यापनकौमुदी ॥

तत्र तावत् सर्व्वव्रतोपयोगितात् किञ्चित् किञ्चित् निर्णयादिकं लिख्यते ॥

End. पीठादि आचार्याय दत्त्वा मण्डपं सदस्याय दत्त्वा शताधिकान् ब्राह्मणान्
भोजयिष्ये इति सङ्कल्प्य सद्व्रेण संशोध्य आशिषो गृहीत्वा वटोद्यापनपूर्णां
वाचयित्वा दृष्टजनैः सद्य भुङ्क्षीत ॥

Colophon. इति श्रीमत्शङ्कर्यां वटोद्यापनं समाप्तं ॥ इति श्रीवज्जालस्त्रुशङ्करविरचिता
व्रतोद्यापनकौमुदी समाप्ता ॥

विषयः । अत्र प्रथमं व्रतसाधारणपरिभाषा । ततः व्रतोद्यापनानि । ततो लक्षपूजा-
लक्षणमस्कार-लक्षप्रदक्षिणोद्यापनं । ततो लक्षदीपदानविधानादिकं । ततः
पार्थिवलिङ्गोद्यापनं, गणेशोद्यापनञ्च । ततो विष्णुना सद्य तुलसीविवाहविधिः ।
ततः कार्तिकोद्यापन-ध्वजारोपण-विपुर्दीपन-व्यासपूजनविधानानि । ततः
अश्वत्थोद्यापनविधानं, वटोद्यापनविधानञ्च ॥

No. 1825. काव्यप्रकाशनिर्द्देशनं ।

Substance, country-made paper, 11 $\frac{1}{4}$ × 6 $\frac{1}{2}$ inches. Folia, 234. Lines, 14 on a page. Extent, 8,100 s'lokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Kāvya-prakāśa-nidars'ana. A commentary on the *Kāvya-prakāśa*; a treatise on Rhetoric. The name of the author I have not been able to find out, but he seems to have been a scholar of some note. In the course of his comments he has given elaborate dissertations on thirty-six philosophic dogmas of his time.

Beginning. प्रणम्य शारदां काव्यप्रकाशो बोधविद्धये ।

पदार्थविद्वत्तिद्वारा शितिकण्डूय दर्शने ॥

End. एवमलङ्कारदोषाणां सत्यपि पूर्वोक्तदोषेभ्यः कस्मिंश्चिद्विशेषेणैतावता प्रक्ष-
प्तवर्णीयाः किन्तु तत्तदोपसामान्यलक्षणसङ्ग्रहेणैवैवमपि सिद्धिरिति श्रुतं ॥

Colophon. इति श्रीकाव्यप्रकाशनिर्द्देशनेऽलङ्कारनिर्णये दशम उद्योतः ॥ समाप्तमिति
भद्रम् ।

विषयः । काव्यप्रकाशव्याख्यानं ।

No. 1826. ज्योतिःसङ्ग्रहः ।

Substance, country-made paper, 12 × 5½ inches. Folia, 20. Lines, 11 on a page. Extent, 440 s'lokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India; a second copy at Virābhuma, Paṇḍit Pratāpachandra Bhaṭṭāchāryya. Appearance, old. Prose and verse. In-
correct.

Jyotihsangraha. A manual of astrology. Contents: I. astrological calculations for marriage; II. ditto for bringing a bride for permanent residence with her husband; III. omens and portents; IV. omens at the time of starting on a journey; V. astrological indications in connection with a new house; VI. rites to be observed in consecrating a house, a garden, a tank &c.; VII. relation of Naksatras to human destiny; VIII. ditto of the passing of the sun from one sign of the zodiac to another; IX. auspicious times.

Beginning. वर्षो वयं तथा तारा धोनिश्च पञ्चमैवकं ।

गणकूटं भूकूटञ्च नादी चैते गणाधिकाः ॥ १ ॥

End. वारप्रतिघटिकाद्वयं यत् पुनः पुनः सार्द्धमितस्त्रयादात् ।

चोरा भवेत् सूर्य्यभ्युन्नसोमशनीज्यभौमेऽपु दिनोक्तकर्म्म ॥

Colophon. इति शुभाशुभप्रकरणं नवमं ॥ इति ज्योतिःसङ्ग्रहः समाप्तः ।

विषयः । अथ प्रथमं विवाहप्रकरणं । ततः द्विरागमनादिप्रकरणं । ततः शकुनप्रकरणं ।
ततो यावाप्रकरणं । ततो वास्तुप्रकरणं । ततो यष्टप्रतिष्ठा-वाध्यास-तद्भाग-कूप-
सुरप्रतिष्ठाप्रकरणं । ततो नक्षत्रप्रकरणं । ततः सङ्क्रान्तिप्रकरणं । ततः शुभाशुभ-
प्रकरणं ॥

No. 1827. प्रयोगपद्धतिः ।

Substance, country-made paper, $9\frac{1}{2} \times 5\frac{1}{2}$ inches. Folia, 52. Lines, 11 on a page. Extent, 722 ślokas. Character, Nāgara. Date, SM. 1897. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Prayoga-paddhati. Directions for the performance of domestic rites in accordance with the rules of Pāraskara. Anonymous. The work serves as a commentary on the Gṛihya Sūtra of Pāraskara.

Beginning. अनादिताग्नेर्नवप्राशनं अनादिताग्निरावस्यिकः तस्य नवप्राशननिमित्तं नव-
प्राशनाख्यं व्याख्यास्यत इति सूत्रशेषः ।

End. अथ तस्मिन्मन्त्रे अक्षतहोमपञ्चमहायज्ञपिण्डपिण्डयज्ञपक्षाद्यापयणादि कुर्यात्
पूर्ववद्ब्रह्मोक्तमिति श्रुष्टो दिवि विधानं ॥

Colophon. इत्यग्निहोत्रिहिरिविरचितायां पारस्करमृतसूत्रव्याख्यानपूर्विकायां प्रयोग-
पद्धतौ द्वितीयः काण्डः समाप्तः ॥

विषयः । पारस्करमृतसूत्रव्याख्यानपूर्विकनवप्राशनाख्यकर्मप्रयोगनिर्णयः

No. 1828. नीतिसारः ।

Substance, country-made paper, $9\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{2}$ inches. Folia, 190. Lines, 17 on a page. Extent, 3,850 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India; a second copy at Berhampur with Bābu Rāmadāsa Sena. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Nītisāra. The elements of Polity. By Śukra Achārya. The work contains four chapters of which the first treats of the duties of kings; second those of queens and princes; third of ministers and other officers; and fourth, of the requirements of kings. In the last, is given a detailed account of firearms and gunpowder. The work is said to be an old one, and quotations from it, or references to it, occur in ancient books; but the last chapter is apparently spurious, as it describes guns as they existed a hundred years ago.

Beginning. अथ शाकनीतिप्रारम्भः ।

प्रणम्य जगदाधारं सर्वस्त्रित्यन्तकारिणं ।

सम्पूज्य भार्गवः शृष्टो वन्दितः पूजितः स्तुतः ॥

End. दुष्टतां दुष्टसंयोगाद्दुष्टोऽपि हि गच्छति ।

सुराविन्दुसमायोगाद्दु गङ्गापूर्णपयो यथा ॥

Colophon. समाग्निस्रष्टवकवाक्यं नास्ति ।

विषयः । राजनीतिसमुदायनिरूपणं ।

No. 1829. कामन्दकीयनीतिसारः ।

Substance, country-made paper, $9\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{2}$ inches. Folia, 123. Lines, 17 on a page. Extent, 1,300 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Nitisāra. The elements of Polity. By Kāmandaki. The work has been published in the Bibliotheca Indica of the Asiatic Society of Bengal.

Beginning. यस्य प्रभावाद्दु भुवनं शाश्वते पथि तिष्ठति ।

देवः स जयति श्रीमान् दण्डधारो महीपतिः ॥ १ ॥

End. एकोऽपि वारणपतिर्द्विपतामनीकं

यत्तन्निश्चिन्ति सद्(?)सत्त्वगुणोपपन्नः ।

नामेषु हि क्षितिभुजां विजयो निवह-

स्तस्माद्दु गजाधिकबलौ श्वपतिः सदा स्यात् ॥ ६२ ॥

Colophon. इति कामन्दकीये नीतिसारे गजाश्वपतिकर्मणि पदाति-रथ-हस्ति-भूमयो यान-
कल्पना यूचकल्पना प्रकाशयुद्धश्च कनर्विशतितमः सर्गः ॥ १८ ॥

समाप्तश्चायं कामन्दकीयनीतिसारः ॥

विषयः । नीतिशास्त्रव्याख्यानं ।

No. 1830. दानवाक्यावली ।

Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 76. Lines, 11—12 on a page. Extent, 2,567 s'lokas. Character, Maithili. Date, Sk. 1779. Place of deposit, Mujaná, Post Tájapura, Darbhāngá, Paṇḍit Bābulāla Pāthaka. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Dānavākyaśālī. An elaborate treatise on religious gifts. By Dhīramatī Devī, daughter of Rāmes'vara Rājapaṇḍita, and wife of Rājā Narasiṅha Deva of Mithilā.

Beginning. वन्दे मुकुन्दस्य पदारविन्दं वन्दारुष्टन्दारकष्टन्दवन्द्यं ।

मन्दाकिनी यन्मकरन्दविन्दुसन्देहमन्देहधिपं ददाति ॥

चैलोक्ताधिपतेः पदचयभुवं दैत्याधिपं याचते

दत्तां सत्त्वमयेन तेन वसुधामेवाग्रतो गृह्णतः ।

देवार्थं बलिनं बलिं बल्यतोऽप्यसौ हरेःपुत्रः

स्वाराज्यप्रतिभूमविष्णु सपदि स्वस्यचरं पातु यः ॥

श्रीकामेश्वरराजपण्डितकुलालङ्कारसारः त्रिया-

मारामो नरसिंहदेवमिथिलाभूमण्डलाखण्डलः ।

हृद्यहर्षरश्मिरिदर्पदलनो भूदर्पनारायणो

विष्णुतः शरदिन्दुकुन्दधवलधाम्यदुःखशोमण्डलः ॥

तस्योदारगुणाश्रयस्य मिथिलाक्षापालचूडामणोः

श्रीमदीरमतिः प्रिया विजयते भूमण्डलालङ्कृतिः ।

दाने कल्पलतेव चारुचरिते यावन्मतीव स्थिरा

या लक्ष्मीरिव वैभवे गुणगणे गौरीव या गण्यते ॥

वापी पुण्ड्रजलाधिका सुविमला विज्ञानवापीसमा

रस्य तीर्थनिवासिवासभवनं चन्द्राभमर्धलिङ्गं ।

उद्यानं फलपुष्पनक्षवितपञ्चायाभिरानन्दनं

मितुभ्यः सुरसाग्नदानमनघं यस्या भवान्या इव ॥

लक्ष्मीभाजः कृतार्थानकृतशुभनघो या महादानहेम-

यामैराजीवराजीवचलतरपरगात्ररागेष्टाङ्गिः ।

विज्ञानुज्ञायविद्यापतिमतिकृतिनं सम्प्रमाणामुदारां

राज्ञी पुण्यावलोका विरचयति नवां दानवाक्यावलीं सा ॥

तत्रादौ दानप्रश्नः । तत्र महाभारते । इत्यादि ।

End.

यावत् स्रग्भेतरङ्गिणी हरजटाजूटान्तमालम्बते
 यावद्विषयविकाशविसृतकरः सूर्योऽयमुज्ज्वलते ।
 यावन्मण्डलसैन्दवं वितनुते शम्भोः शिरोमण्डनं
 तावत् कीर्तिलतेयमस्तु सफला देव्याः सतां जेयसे ॥
 निबन्धान् सम्यगालोच्य श्रीविद्यापतिस्त्वरिणा ।
 दानवाक्यावली देव्याः प्रमाणैर्विमलीकृता ॥

Colophon.

समस्तप्रक्रियाविराजमानदानदलितकण्ठलताभिमानभवभक्तिभावितवज्रमानस-
 चामरादेवीश्रीधीरमतिदेवीविरचिता दानवाक्यावली परिपूर्णा ।
 शुभमस्तु श्रीरक्तु । शकाब्दाः १७७६ ।

विषयः ।

दानप्रशंसा । दानकालनिरूपणं । धर्मलक्षणं । दानादौ खेच्छदेशस्य सर्वथा-
 चेयन्ननिरूपणं । दानविधिः । द्रव्यदैवतनिरूपणं । प्रतिग्रहविधिः । प्रयोग-
 कथनं । सम्बन्धोक्तहिरण्यदानविधिः । एवं विष्णुधर्मोत्तराद्युक्तहिरण्यदानविधिः ।
 हिरण्य-कृष्णतिलदानविधिः । अलङ्कारदानविधिः । हैमरौप्यभाजनादि-
 दानविधिः । सलवणतैजसपात्रदानविधिः । पानीयदानादिविधिः । रत्नदान-
 विधिः । कपिलादिदानविधिः । उभयतोमुखीदानविधिः । गजाद्यादिदान-
 विधिः । गुडधेन्यादिदानविधिः । नानादैवतपशुदानविधिः । गुडभारादि-
 दानविधिः । सिन्दूरभारादिदानविधिः । कृष्णजिनादिदानविधिः । शस्यादि-
 दानविधिः । गन्धादिदानविधिः । पादुकाब्ज्यादिदानविधिः । दीपादिदान-
 विधिः । फलदानविधिः । शय्यादानविधिः । शिविकादिदानविधिः । दासा-
 दिदानविधिः । ताल-वृन्तचामरादिदानविधिः । वस्त्रादिदानविधिः । चाविक-
 वस्त्रादिदानविधिः । उष्णीषदानविधिः । मासनियतवासुदानविधिः । सङ्गान्ति-
 निमित्तकदानविधिः । नाचविकादिदानविधिकीर्तनञ्च ॥

No. 1831. पूतकमलाकरः ।

Substance, country-made paper, 11 × 3½ inches. Folia, 172. Lines, 9 on a page. Extent, 3,270 ślokaś. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India; another copy in the Library of the Mahārājā of Darbhāngā. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Pūrta-kamalākara. On acts of pious liberality for public good. By Kamalākara Bhaṭṭa, son of Rāmakrishṇa Bhaṭṭa. Contents: Times meet for the dedication of tanks; rules of dedication; differences in

the ritual of consecration according to the four Vedas ; rituals common to all. Dedication of wells and Bāulis. Do. of trees and gardens. Do. of as'vattha trees. Do. of five sacred trees. Do. of buildings in connection with trees. Gifts of trees. Times meet for commencing a public building. Laying the foundation and other details. Consecration of sacred images. Auspicious and inauspicious marks on images. Sex of images. Peculiarities of the ammonite stone, S'álagráma, and the rituals for worshipping those stones. Rituals for the consecration of temples, images, flags &c. Consecration of images after they have been defiled by the touch of Chaṇḍálas. Repairing of images. Expiations for accidental breaking of temples &c. Consecration of Durgá. Consecration of kings. Divination before commencing a tank or well. Consecration of Vináyaka. Yajñas for the pacification of planets &c. The Gaṇas, their character and worship. Imperial consecration.

Beginning. नारायणात्मजश्रीमद्रामचन्द्रस्य स्तुतुना ।

कमलाकरसञ्ज्ञेन पूर्णं सम्यग्निर्दिश्यते ॥

अथ मातृश्रोतृजलाशयोत्सर्गः । स च उदमयने माषादिषट्सु कार्तिके च श्रावणवर्जं सर्वसासेषु वा ————— इत्यादि ।

End. विद्वज्य सभारान् पुरोहितय दत्त्वा सद्यस्त्रं विग्रहं सभोज्य कर्म्मेश्वरार्पणं कुर्यादिति ।

Colophon. इति श्रीसीमांसकरामल्लभट्टात्मजमहामहोपाध्यायकमलाकरभट्टकृतः पूर्णकमलाकरः समाप्तः । शुभं भूयात् ।

विषयः । जलाशयोत्सर्गकरणयोग्यमासनचवादिनिरूपणं । प्रतिष्ठाविधिकीर्तनं । तत्र चतुर्वेदीयानां विशेषकथनं । आपकजप्यकथनं । नागयष्टिविधिः । चतुर्थी-कर्मकथनं । वारणस्तानविधिः । अथ सर्वत्र प्रयोगकथनञ्च । वापीकूपोत्सर्ग-विधिकथनं । ह्यारामोत्सर्गविधानं । अश्वतोषनयनविधिः । तत्पुत्रकविधिः । तदुपयोगिप्रासादप्रतिष्ठाविधिः । फलविशेषार्थे हस्तदानविधिः । प्रामादारभ-कालनिरूपणं । तत्र स्तूत्रस्तम्भन्यासविधिः । शिलान्यासविधिः । स्तम्भोच्छ्रायादि-निरूपणं । प्रासादप्रतिष्ठाविधिः । कलशारोपणविधिः । देवप्रतिष्ठाविधिः । प्रतिमायाः शुभाशुभलक्षणादिनिरूपणं । लिङ्गभेदलक्षणादिकथनं । पञ्चस्तूत्र-निर्णयः । शालग्रामलक्षणादिकथनं । तत्र तत्र माहान्यादिकीर्तनञ्च । शाल-ग्रामपूजाधिकारिणः । द्वारवतीचक्रनिरूपणं । प्रतिमानिरूपणं । केशवादि-मूर्तिस्वरूपकथनादिकं । तत्प्रतिष्ठायामधिकारिणः । प्रासाददेवतादिप्रति

ठानां विस्तरेण प्रयोगकीर्तनं । सहापूजाविधिकथनं । अथ चतुर्थीकर्मविधिः ।
 दण्डप्रतिष्ठाविधिः । ध्वजारोपणविधिः । लिङ्गाद्याप्रतिष्ठाविधिः । चण्डालादि-
 संस्पर्शे पुनः प्रतिष्ठाविधिकथनं । जीर्णोद्धारविधिकीर्तनं । अथ प्रयोगकथनं ।
 प्रासादकलशलिङ्गाद्यादिभक्ते शान्तिकथनं । दुर्गप्रतिष्ठाविधिः । राध्याभिषेक-
 विधिः । तडागवापीकूपखननादौ अलञ्जानोपायकथनं । विनायकस्नपनादि-
 विधिः । ईशानयागविधिः । यज्ञयागविधिः । नक्षत्रयागविधिः । दिग्यागविधिः ।
 निर्वर्तियागविधिः । ऐन्द्रीशान्तिविधिः । तत्र तत्र प्रयोगकथनं । शान्तिगण-
 कीर्तनं । आयुष्यगणनिरूपणं । गर्भवर्धनगणकथनं । चित्रादिगणकथनञ्च ।
 राध्याभिषेकप्रयोगकथनं । सहाभिषेकविधिकीर्तनञ्च ॥

No. 1832. देवदासप्रकाशः ।

Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 316. Lines, 8 on a page. Extent, 8,518 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, the Library of the Rájá of Darbhāṅgá; another copy, Calcutta, Government of India. Appearance, old, decayed. Prose and verse. Correct.

Devadása-prakás'a. An elaborate digest of the leading rites of the Smṛitis, with particular reference to the lunations when they should be performed. By Devadása Miśra.

Beginning. ऋद्धाचिंतं ह्ययकथं भुङ्क्ते आचियस्तत्तत् ।

यो देवः पिष्टरूपेण तं वन्दे यज्ञपूरुषम् ॥

कल्पद्रु-कृत्यार्णव-कृत्यदीप-मिताचरादीन् सुवहन् प्रबन्धान् ।

आलोच्य + + + वेदिताचं तित्यादिभन्देहमपाकरिषे ॥

मिश्रश्रीदेवदासेन निबन्धाऽयं प्रकाशितः ।

देवदासप्रकाशाख्यः काशतां हृदये सताम् ॥ इत्यादि ।

End. मलमासे न कुर्वीत आसस्य वचनं यथा ॥

Colophon. इति देवदासप्रकाशे मलमासनिर्णयः । समाप्तेऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । तिथिलक्षणनिरूपणादिकं । खण्डतिथिव्यवस्थानिरूपणं । नक्तादिपारिभाषिक-
 लक्षणविवेचनं । दैवपैत्र्यादिकालनिरूपणं । वेधवाक्यविवेचनं । प्रतिपन्निरणयः ।
 अथ गौरप्रतिपदादिनिरूपणं । द्वितीयानिरणयः । अथ भ्रातृद्वितीया-चतुर्थ्य-
 ग्रथनद्वितीयादिनिरूपणं । तृतीयानिरणयः । तत्र रश्माद्वितीयादिनिरूपणं । एवं

विषयः । चतुर्थ्यादिनिर्णयः । तत्र तत्र गौरीचतुर्थीकथनं । नागपक्ष्यादिकथनं । चन्द्र-
 षष्ठादिनिरूपणं । अचलासप्तम्यादिनिरूपणं । जम्बाष्टम्यादिनिरूपणं । अमरुयोदय-
 कालादिनिरूपणं । महालक्ष्मीव्रतादिनिरूपणं । शारदीयापूजाविधिकीर्तनं ।
 अशोककलिकापानादिविधिः । बलिदानकालकथनं । अपराजितापूजाविधिः ।
 दशहरा । मोक्षैकादश्यादिनिरूपणं । पारणव्यवस्थादिकथनं । भोजनविधिः ।
 अत्यन्तपीडायामेकादश्यां जलपाने नोपवासनानिरिति निरूपणं । हविष्यद्रव्य-
 निरूपणं । एकादशीद्वैधनिर्णयः । विद्याव्यवस्थाकथनं । जया-विजयाष्टविधमहा-
 द्वादशीनिरूपणं । अवणद्वादशीनिरूपणं । सूर्यद्वादशी । इन्द्रद्वादशी । मदन-
 चयोदशी । यमचतुर्दश्यादिनिरूपणं । शिवचतुर्दशी । आवणीपूर्णिमा । नदीरजो-
 योगादिनिरूपणं । काजामरविधिः । होलिकाविधिः । अमावस्यायां आडविधि-
 कीर्तनं । दीपान्विताविधिः । सामान्यतः आडप्रक्रियानिरूपणं । आडलक्षणादि-
 निरूपणं । पञ्चविधआडनिरूपणं । आडकालादिदोषनिरूपणं । आडकालादिनि-
 रूपणं । दर्शननिर्णयः । प्रतिपद्युगानिर्णयः । आडोपयोगिकृतपाठकनिरूपणं । अष्ट-
 कानिर्णयः । एडिश्राडनिरूपणं । कन्यादिविवाहकालनिरूपणं । अपरपञ्चआड-
 विधिः । सङ्क्रान्तिनिरूपणं । रात्रिसङ्क्रमणविचारः । युगाद्याविवेचनं । मन्वन्तरा-
 दिनिरूपणं । ग्रहणनिरूपणं । तिथिवारनक्षत्रादिनिमित्तकर्म्मनिरूपणं । वारनक्षत्र-
 आडनिरूपणं । एकोद्दिष्टकालादिनिरूपणं । आडाधिकारिनिरूपणं । मघाश्राडादि-
 निरूपणं । शस्त्रादिहृत्तानां आडकालादिकथनं । आडदेशनिरूपणं । आडनियो-
 गार्चनब्राह्मणपरीक्षाकथनं । पङ्क्तिपावनादिलक्षणं । वर्जनीयब्राह्मणलक्षणं । मान-
 परिभाषानिरूपणं । कूपमात्रोदके ग्रामे संवत्सरं निवसतो ब्राह्मणस्य दोषकथनं ।
 आडयोग्यद्रव्यनिरूपणं । मासविशेषे द्रव्यविशेषदानमात्रात्मककथनं । आडार्च-
 कुशादिनिरूपणं । अर्घ्यपावननिरूपणादिकं । गन्धपुष्पादिनिरूपणं । विधिपरिभा-
 षादिविचारः । पितृणामुत्पत्तिकथनं । आडदिनात् पूर्वदिनछत्यकथनं । भूमिशो-
 धनविधिः । निमन्त्रणप्रयोगादिकथनं । आडदिनछत्यनिरूपणं । आडप्रयोगः ।
 विशेषेण पिण्डदानविधिकीर्तनं । आडदिनक्रियमाणवैश्वदेवनिर्णयः । पिण्डपितृ-
 यज्ञादिप्रयोगः । मातृपार्श्वणआडविधिः । नित्यआडविधिः । आमआडविधिः ।
 तीर्थआडविधिः । सौरविधिविवेचनं । जीवन्मृतक-द्विपितृक्रियमाणआडविधिः ।
 प्रेतआडविधिः । मृतपितृकादिछत्यनिरूपणं । सहस्रमनविधिः । स्नानादिविधिः ।
 आडाधिकारविवेचनं । दशपिण्डदानादिविधिः । अश्विस्तसहस्रविधिः । ह्योत्सर्गो-
 दिविधिः । कपिलादिदानविधिः । मासिक-सपिण्डीकरणादिविधिः । तत्प्रयोगः ।
 काश्यां मृतसौर्वाहदेविकादिकरणावश्यकतानिरूपणं । आभ्युदयिकआडविधिः ।

अशौचनिरूपणं । पतित्वादीनां दाहादिनिषेधः । मन्त्रापातकिर्णिक्यः । नारायण-
बलिविधिः । पर्णश्रवविधानं । यत्तिभंस्कारादिविधिः । मलमासवाहविधिकीर्ण-
नक्ष ।

No. 1833. व्यवहारकल्पतरुः ।

Substance, country-made yellow paper, $10 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 280. Lines, 6 on a page. Extent, 5,031 ślokas. Character, Maithili. Date, B. S. 1231. Place of deposit, Magrāni, Post Madhubani, Darbhāṅgā, Paṇḍit Kānailāla Jhā. Appearance, fresh. Generally correct.

Vyāvahāra-kalpataru. An elaborate treatise on Judicature, including constitution of courts, administration of justice, and the pains and penalties for civil and criminal offences. By Lakshmidhara, son of Hṛidayadhara Bhaṭṭa, minister of war and foreign affairs of Mahārājādhirāja Govindachandra Deva of Kanauj. The digest was completed by order of the king, and dates from the 12th century. The work is rare, but appears to be a very complete digest.

Beginning. नानाशास्त्रेष्वेविवारचतुरप्रश्नावलस्यापित-

व्याप्तादिव्यवहारमार्गविशदास्त्रास्त्राः प्रगल्भा गिरः ।

यस्याकर्ण्य विपश्चितां प्रतिपन्नं रोमांसमातन्वते

काण्डे स व्यवहारमव तनुते लक्ष्मीधरो द्वादशे ॥

प्रथमं तत्र भूपत्य व्यवहारविलोकनम् ।

प्रादुर्विवाकः सभासंस्थोपदेशस्तदनन्तरम् ॥ इत्यादि ।

End.

सम्यक्त्यपोषणं स्वकर्मापरिवर्जनमित्याचाष्टालं धर्मः ॥

Colophon.

इति व्यवहारकाण्डादौ वर्णानुलोमलक्षणवर्णनार्थः ।

इति श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीमद्रोविन्दचन्द्रदेवादिष्टेन मन्त्रासाधिविधिविज्ञेन

महेश्वरदयधरास्वामीश्रीमल्लक्ष्मीधरेण विरचितो व्यवहारकल्पतरुः समाप्तः ।

सन १२३१ ।

विषयः । व्यवहारनिरूपणं । देशाचारादिकथनं । प्रादुर्विवाकलक्षणविलोकनं । सभानि-
रूपणं । सभ्योपदेशकीर्णं । व्यवहारलक्षणं । विचारविधिः । भाषाविधानं ।
उत्तरविधिः । प्रतिनिधिनिरूपणं । प्रत्याकलितविधिः । तत्र दुष्टलक्षणं । क्षीनलक्षणं ।
सन्धिलक्षणं । क्रियादानविधिः । क्रियावादविधिः । साक्षिनिरूपणं । असाक्षि-
लक्षणं । साक्षिप्रत्युद्धारविधिः । साक्षिदूषणविधिः । शपथविधानं । साक्षिवाद-
विधिः । साक्षिपरीक्षाविधिः । साक्षिदण्डविधानं । सत्यापवादनिरूपणं । साक्षि-

विषयः । बलावलनिरूपणं । साक्षिनिगदकथनं । साक्ष्यनिगदकथनञ्च । लिखितविधिकथनं ।
 शासनपत्रविधिः । सञ्ज्ञेयनिरूपणं । दुष्टलेख्यनिरूपणञ्च । दूषितलेख्यपरीचाविधिः ।
 लेख्यवलकथनं । लेख्यदौर्बल्यनिरूपणं । मुक्तिनिरूपणं । अनुपभोगेन अमिदि-
 कथनं । अन्योपभोगान्यपवादकथनं । विच्छिन्नभोगनिर्णयः । युक्तिनिरूपणं । दिव्य-
 निरूपणं । वर्णविशेषे दिव्यविशेषकीर्तनं । द्रव्यविशेषे दिव्यविशेषकथनञ्च । अव-
 द्यमादिनिरूपणं । देशकालनिरूपणं । दिव्यविधानकथनं । तत्र धटविधिः । अग्नि-
 विधिः । तैयविधिः । विषविधिः । कोशविधिः । तण्डुलविधिः । तण्डुमाषविधिः ।
 घर्म्मजलविधिः । शपथविधिः । निर्णयप्रकारकीर्तनं । निर्णयवन्तावलनिरूपणं ।
 निर्णयैतल्लत्यनिरूपणं । जयिप्रतिपत्तिकथनं । छतनिष्ठिककथनं । स्तन्त्रास्त्रतन्त्र-
 लक्षणं । ऋणादानविधिः । दृडिनिरूपणं । अल्लतदृडिकथनं । परमदृडिकथनं ।
 दृडिनिषेधः । आधिविधिकथनं । आधिसिद्धिनिरूपणं । प्रतिभूविधिः । उद्गाहण-
 विधिः । निक्षिप्तविधिः । अस्त्रामिविक्रयविधिः । सभूयसमुत्थानविधिः । दत्ता-
 प्रदानिकविधिः । भृतकाभ्युपेतशूषाविधिः । दासविधिः । दास्याधिकारिणः ।
 वेतनस्य अनपक्रिया । पण्यज्रीविधिः । स्वामिपालविवादनिरूपणं । सम्बिदुयति-
 क्रमविधिः । विक्रीयासम्प्रदानविधिः । क्रीतानुशयविधिः । सीमाविवादनि-
 रूपणं । सेतुविधिः । छठाछलविधिः । ग्रस्यरक्षाविधिः । ग्रस्यघातकदण्डविधिः ।
 अदण्डनिरूपणं । सेयनिरूपणं । सेनकथनं । प्रकाशतस्करदण्डविधिः । अप्रकाश-
 दण्डविधिः । साक्षसविधिः । घातकान्वेषणविधिः । स्त्रीसङ्गृहणविधिः । तत्राभि-
 गमदण्डकथनं । कन्यादूषणविधिः । बन्धव्यादिगमने दण्डादिनिरूपणं । स्त्रीरक्षण-
 विधिः । स्त्रीधर्म्मविधिः । प्रोषितभर्तृकाविधिः । विधवाविधिः । नियोगविधिः ।
 देवर-सपिण्डाधिकारकथनं । परपूर्वाविधिः । दायविभागनिरूपणं । तत्र जीवन्-
 पितृकविभागकथनं । प्रसीतपितृकविभागः । विभागानर्हैनिरूपणं । असंस्कृतसंस्कार-
 विधिः । विभाव्याविभाव्यनिरूपणं । स्त्रीधनविभागादिकथनं । अवलुप्तविभागविधिः ।
 विभक्तजविभागविधिः । चिरागतविभागविधिः । सौरस-चैवजादिपुत्रकलंकविभाग-
 विधिः । पुत्रातिदेशनिरूपणं । पुत्रशब्दनिर्व्वचनमुखेन निन्दितपुत्रलक्षणकथनं ।
 अपुत्रधनविभागः । संवृष्टधनविभागः । विभक्तल्लत्यनिरूपणं । दूतसमाकृत्यविधिः ।
 क्रियाभेदविधिः । प्रकीर्णकनिरूपणं । आतरशुल्कादिविधिः । निक्षितादिविधिः ।
 दण्डोक्तपैपकपौदिविधिः । तत्र नगरादिपरिचारविधिः । दण्डसञ्ज्ञाकीर्तनं । मान-
 सञ्ज्ञाकथनं । वर्णानुलोमकथनं । तेषां कर्म्मोदिकथनञ्च ॥

No. 1834. दानधर्मप्रक्रिया ।

Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 42. Lines, 10 on a page. Extent, 1,575 s'lokas. Character, Maithili. Date, Sk. 1558. Place of deposit, Magrápi, Post Madhubani, Darbhánga. Paṇḍit Kánáilála Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Dánadharmā-prakriyá. On religious gifts, their merits, time, nature, &c. By Bhavadeva Bhaṭṭa, son of Kṛishṇadeva Miśra.

Beginning. दानं देयस्य दाता च सम्प्रदानं फलं तथा ।

फलदाता विधाता च य एकं नमाम्यहं ॥

भवदेवो हरिं नत्वा कृष्णदेवतनूद्भवः ।

कुरुते दानधर्मस्य प्रक्रियां सत्क्रियावतां ॥

तत्रादौ दानप्रशंसा । नन्दिपुराणे । दानं परं प्रशंसन्ति इत्यादि ।

End.

दशधा इति भूपालः । इति महाभूतघटदानविधिः । षेडुश्मन्नादानप्रकरणस्य सम्पूर्णं ॥

Colophon.

इति सैथिलसन्निवशी कृष्णदेवतनयमहामहोपाध्यायसन्निवशीभवदेवविरचिते दानधर्मप्रक्रियानामके चतुर्थः काण्डः सम्पूर्णः । शकाब्दाः १५५८ ।

विषयः ।

दानप्रशंसा । दानलक्षणं । प्रतिगृहीतलक्षणं । श्रावितलक्षणं । सत्यादिलक्षणं । यदानिरूपणं । द्रव्यनिरूपणं । देशनिरूपणं । कालनिरूपणं । इतिकर्मव्यतानिरूपणं । प्रतिगृहीतकृत्यं । वारतिथिनचवादिप्रधानदानकथनं । सङ्क्रान्तिविहितदानं । मासदानं । ऋतुदानं । अयनदानं । आरोग्यदानप्रकारः । अमयदानं । पुस्तकदानं । नानाविधदानफलं । रत्नादानं । गृहदानं । भूमिदानं । शय्यादानं । दीपान्नादानं । वस्त्रादानं । पशुदानं । तिलधेनुदानं । जलधेनु-गुग्धधेनुदानादिकं । वाहनादिदानं । पावदानं । कृष्णाजिनदानं । पर्वतदानानि । तुलादानादिमहादानविधिकीर्तनञ्च ॥

No. 1835. शास्त्रसिद्धान्तलेश्याख्या ।

Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 227. Lines, 8 on a page. Extent, 8,136 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, the Library of Rájá of Darbhánga. Appearance, destroyed by worms. Prose. Correct.

S'āstra-siddhānta-les'a-vyākhyā. A commentary on the *S'āstra-siddhānta-les'a* of Apyaya Dikshita. By A'chyuta Kṛishṇānanda, pupil of Svayamprakāśānanda Sarasvatī. The text treats of the Vedānta doctrine. Hall's 'Contributions,' p. 153. The codex contains only the first chapter of the work. *Vide ante*, Nos. 60, 1496 and 1573.

Beginning. यो मे विश्वेश्वरश्चैव विश्वेश्वरसमो गुहः ।

समध्यासे स्वरयज्यातिर्वाणीसङ्क्षेपे म + + + ॥

स्वयम्प्रकाशसरस्वतीसङ्क्षेप इत्यर्थः ।

आचार्यचरणद्वन्द्वसूक्तिर्लोककल्पिणी ।

यां कृत्वा कुरुते व्याख्यां नाहमत्र प्रभुर्यतः ॥

अत्र व्याख्याने प्रभुः समर्थ इत्यर्थः । प्रथमपरिच्छेदे ब्रह्मलक्षणविचारोपसरे लक्षणस्य मतभेदेन—इत्यादि ।

End. वेदान्तानामयमेव परमतात्पर्यविषयीभूताऽर्थः न तु उपासादिरिति प्रपञ्चितमित्यर्थः । अत्रापि कुतो न प्रपञ्चते तत्राह विसृतेति । यन्वविसृष्टारभयादित्यर्थः ।

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमत्स्वयम्प्रकाशानन्दसरस्वतीचरणारविन्दमंलप्ररोजोभूतस्य अच्युतकृष्णानन्दस्य कृतौ शास्त्रसिद्धान्तलेशव्याख्यायां प्रथमः परिच्छेदः समाप्तः ।

विषयः । अथ यदीक्षितकृतशास्त्रसिद्धान्तलेशाभिधानवेदान्तप्रकरणस्य व्याख्यानं ॥

No. 1836. प्रमाणपङ्क्तवः ।

Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 26. Lines, 6 on a page. Extent, 612 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Magrānī, Post Madhubanī, Darbhāngā, Pandit Kānāilāl Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Pramāṇa-pallava. A summary of the leading rules regarding Āchāra or religious duty. By Nṛisīṅha Thakkura. The codex contains only the first chapter of the work.

Beginning. प्राक्ते मुद्रितलोचनस्य निश्चितं सुप्रसन्नं वंशीवटे
हस्तान्मे मुरलीकया तरलया नीतान्यतस्तद्वद ।
निद्राणस्य जनार्दनस्य जलधावित्त्वं निश्चयेदितं
नाभीपङ्कजवर्तिनो विजयते ह्यस्यं विधेः सन्ततं ॥

नरसिंहं नमस्कृत्य नरसिंहेन धीमता ।

पञ्चवः क्रियते सम्यक् प्रमाणानां प्रियङ्करः ॥

तत्र प्रथममाचारः । मनुः । इत्यादि ।

End. संवत्सरं द्विसामानं पुनस्तीर्थं व्रजेद् यद्दि ।

मुण्डनश्चापवासश्च ततो यजेन कारयेत् ॥

Colophon. इति महासहोपाध्यायठक्कुरनरसिंहविरचिते प्रमाणपञ्चवे प्रथमः परिच्छेदः ॥

विषयः । आचारनिरूपणं । तत्र प्रातःकृत्यादिनिरूपणं । शौचविधिः । सोपानत्वेन
आचमनादिकं न कर्तव्यमिति निरूपणं । स्नानतर्पणादिविधिकथनं । सन्ध्या-
करणादिविधिकीर्तनं । दर्भप्रक्षालनादिनिरूपणं । शिखाध्वनादिविधिः ।
भौमचयोदश्यादौ तिलतर्पणनिषेधकथनं । पञ्चयज्ञविधिकथनं । नित्ययाज-
विधिः । भोजनविधिः । मांसभक्षणादिविधिः । एकहस्तादिप्रणामनिषेधः ।
उद्वाहयोग्यकन्यादिनिरूपणं । क्रीतायाः कन्यायाः दासीत्वकथनं । अन्नध्याय-
निरूपणं । उद्वाहकालनिरूपणं । अकालादिनिरूपणं । प्रतिपदादितिथीनां
प्रशस्तकालनिरूपणं । जम्बाष्टमीनिरूपणं । एकादशीव्रतनिरूपणं । शिवरात्रि-
निरूपणं । अर्द्धाद्यादियोगनिरूपणश्च ॥

No. 1837. जलाशयोत्सर्गविधिः ।

Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 94. Lines, 7 on a page. Extent, 1,840 ślokaś. Character, Nāgāra. Date, ? Place of deposit, Magráṇi, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Kānāilāl Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Slightly correct.

Jalāsayotsarga-vidhi. On the consecration of reservoirs of water for public use. By Nārāyaṇa Bhaṭṭa, son of Rāmes'vara Bhaṭṭa. Contents : Merit of consecrating reservoirs of water. Ditto of making bridges and embankments. Selection of places for such works. Proportions of wells, tanks, &c. Times meet for commencing excavation and for consecrating tanks, &c. Necessity for consecration. Purification of tanks, &c. Expiation for drinking water from a tank defiled by a corpse or other causes. Extent of impurity of tanks excavated by Mlechhas. Worshipping of Varuṇa in connection with the consecration of tanks, wells and baolis. Rules for excavating tanks, &c. Directions and rituals for consecration, and the differences in the rituals current in Bengal and the North Western Provinces.

Beginning. सरस्वतीं नमस्यामः प्रत्यक्षकूटज्ञानये ।

यदेकज्ञानचित्तानां चित्तेः सञ्चितिरुत्तमा ॥

विघ्नाधिप नमस्तुभ्यं विघ्नसङ्कुविघातये ।

प्रबन्धं रचयाम्युच्चैर्बुद्धिशुद्धिं विधेहि मे ॥

उद्भिद्रूपचशतपत्रसंगोचनेवं सुपीवमिवमतिचित्रचरित्रपात्रम् ।

उद्गीलनीलमणिवर्णसवर्णगात्रं रामं भजे कुलपतिं कमलाकलत्रम् ॥

विद्यामित्रकुलोद्घैः विधुरिवाखण्डः कलानां निधि-

र्याम्यमे निखिलेऽपि यस्य वस्तुधा शिष्यैः प्रशिक्ष्यैश्विता ।

विद्यापद्मविकासनैकतरणिः श्रीभट्टगोविन्दजः

सङ्ग्राहद्रव्यनायणीर्विजयते श्रीभट्टरामेश्वरः ॥

शस्त्रेष्वधीती पितुरेव च श्रुतीः स्मृतीः समालोक्य च वेशरीतीः ।

नारायणस्तत् तनयोऽविमुक्ते जलाशयोत्सर्गविधिं विधत्ते ॥ इत्यादि ।

End. भोजनं तेभ्योऽन्येभ्यश्चान्यतडागोत्सर्गवत् । इति वापीकूपोत्सर्गं विशेषविधिः ।

Colophon. श्रीभट्टरामेश्वरस्तुनदीनारायणभट्टविरचितो जलाशयोत्सर्गविधिः समाप्तः ।

विषयः । जलाशयोत्सर्गमाहात्म्यकथनं । सेतुबन्धनादिफलनिरूपणं । जलाशयकरण-
योग्यदेशनिरूपणं । कूपादिपरिमाणकथनं । जलाशयारम्भोत्सर्गयोः कालनि-
रूपणं । छतजलाशयस्य उत्सर्गकरणावश्यकता । अथ लक्ष्मीधर-शूलपाणि-
चरिनाथोपाध्यायादीनां मतालेपः । उपघाते जलाशयशुद्धिनिरूपणं । शवादि-
संस्पृष्टकूपादिजलपाने प्रायश्चित्तादिकथनं । स्नेह्यादिछतपुष्करिण्याः जानु-
द्वज्जलस्य पवित्रता, तदधस्तात् अपतत्त्वमिति निरूपणं । वापीकूपतडागादौ
वारुणविधिकीर्तनं । तत्र खननादिविधिकीर्तनं । उत्सर्गविधिकथनं । प्रयोग-
कथनञ्च । प्रयोगस्तत्र गौडदेशप्रचलितप्रयोगाद्भिन्नः अतिविस्तृतमय इति
ज्ञेयम् ।

No. 1838. सौरभाष्यम् ।

Substance, country-made paper, 7 × 4 inches. Folia, 121. Lines, 11 on a page. Extent, 3,655 ślokaś. Character, Maithili. Date, H. S. 1197. Place of deposit, the Library of the Rājā of Darbhāṅgā. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Saura-bhāṣhya. A commentary on the Sūrya-siddhānta. By Nṛsiṁha Daivajña.

Beginning. प्रत्युद्यव्युत्तविध्वंसकारणाय मन्त्राद्वाने ।

गणेशाय नमस्तस्मै जगतामेकसावित्रे ॥

हरिहरकमलासन + + चन्द्रक्षितिजबुधामरवन्द्यदानवे + + न् ।

उदुगणमभिवन्द्य वक्ष्मि सभ्यम् शुभणितप्रहसाधनोपपत्तिम् ॥

नयैरर्थावबोधार्थमुपाद्या बहवः कृताः ।

वासनावगमार्थाय दृष्टिंश्चेन वितन्वते ॥

शुभणिवागच्छतं मयकर्णयोर्निश्चितमृणकरांशनरेण यत् ।

मुनिवरैरधिगत्य ततो भुवि प्रकटितं श्रुतिकर्म्म फलाप्तये ॥

पीत्वा वागच्छतं यदीयममलं + + गताक्षरपथ-

न्यानन्दैरपि पूरयन्ति विबुधान् + + वितन्वन्ति च ।

लोके भास्करराशि + + रमलो जागर्त्ति साक्षेचरो

दैवज्ञाम्बुधराः परोपकृतिनां मध्ये प्रसिद्धिं गताः ॥

+ + ब्रह्मगुप्तगणकार्यवराक्षलक्षसत् केशवाचार्यगुरुवर्यगुणेश्वराणाम् ।

श्रीभास्करस्य विविधान् गणितप्रबन्धान् चभ्यस्य मे मति + ताविततैव जाता ॥

श्रीविष्णुसञ्चकपिष्टयमखारविन्दान्नकारिसञ्चवदनादधिगत्य विद्याम् ।

सौरागमाभितरणाय दृष्टां करोमि भाष्यं + + + + विचारविशेषरम्यम् ॥

अथ किल विद्वत्पारम्यर्थेण इयं कथा श्रूयते । इत्यादि ।

End.

अथ सर्वं श्लोकाः स्पष्टार्थाः ॥

श्रीमद्भूमिंश्चेन विद्वत्परेण सिद्धान्तभाष्यं यदकारि सौरम् ।

सवासनं तत्र समाप्तिमागन्तानाधिकारः सकलोपयुक्तः ॥

इति सूर्यसिद्धान्तभाष्ये मानाधिकारचतुर्दशः ॥

भारद्वाजमहर्षिर्वंशज + + क्षीरे स्त + दोनरे

गोलग्रामसमाकृत्ये सुनगरे देशे च पर्यानिधौ ।

आसीत्तत्र गणेशसञ्चकगुरोर्लब्ध्वाशुबोधशङ्को

भट्टाचार्यसुतो दिवाकर इति ख्यातः क्षितीशार्चितः ॥

तस्यात्मजाः पञ्च बभूवुरेषां ज्येष्ठसु कृत्वा गणकाप्रबन्दाः ।

सूत्रात्मकं बीजमकारि येन स विष्णुनामा गणको द्वितीयः ॥

यं ब्रह्मगुप्तगणकार्यवराक्षलक्षश्रीकेशवाचार्यगुरुवर्यगणेशतुल्यम् ।

श्रीभास्करेण च समं गणका वदन्ति मन्त्रारिसञ्चकसुतोऽखिलशालकर्म ॥

पुत्रौ तथान्ये तु दिवाकरस्य मन्त्रारिसञ्चानुसमुद्भवौ च ।

श्रीकेशवो दैवविदां वरिष्ठः श्रीविद्यनाथलदनुप्रदिष्टः ॥

दैवज्ञार्यदिवाकरात्मजवरः श्रीलक्ष्मणनामा द्विजो
 योऽभूत्तत्तनयो ऋषिर्द्विगणकः सद्युक्तिभाष्यं बधत् ।
 ब्रह्मेष्टमानजनाईनप्रभृतिभिः सेव्येन तिस्र्यांशना
 सिद्धान्तस्य मयासुराय कथितस्याज्ञानदाषापहम् ॥
 दुर्बाधं यदतीव तद्विजहति स्पष्टार्थमित्युक्तिभिः
 स्पष्टार्थं त्वतिविकृतिं विदधते अर्थैः समासादिभिः ।
 अस्थानेऽनुपयोगिभिश्च वङ्गभिर्जल्पैर्धर्मं तन्वते
 श्रोतृणामिति वस्तुविभवः++ सर्व्व टीकाकृतः ॥
 इदं कीदृशिति प्रौढैर्विलोक्षम् ।

Colophon. इति श्रीसूर्य्यसिद्धान्ते ऋषिर्द्विगणकः सौरभाष्यं पूर्णम् ।
 तुरगनवष्टिमांशुआकृतिं यावनेऽब्दे चरमशुविचतुर्य्यां लब्धपक्षेऽङ्गि जैवे ।
 जनकविषयराजोऽस्याहताज्ञानियोगात् सुकरणकुलजन्मा बुद्धिनाथो लिखेत् ॥
 विषयः । सूर्य्यसिद्धान्तस्य व्याख्यानम् ।

No. 1839. तिथिनिर्णयः ।

Substance, country-made paper, 7 x 3 inches. Folia, 30. Lines, 6 on a page. Extent, 522 s'lokas. Character, Maithili. Date, Sk. 1705. Place of deposit, Magráni, Post Madhubani, Darbhánga, Paṇḍit Kánaílála Jhá. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Tithi-nirṇaya. On the Lunar days fit for the performance of sacrificial rites and fasts. By Váchaspati Mís'ra Mahámahopádhya. Two other works of this name have already been noticed. *Vide* Nos. 964 and 1689.

Beginning. ऋद्धैतोदुबोधगम्याय निर्गुणस्थितिचेतवे ।

अगतामादिभूताय नमस्ते परमात्मने ॥

विलोक्ष मुनिवाक्यानि सम्प्रदायानुसारतः ।

तिथिर्द्वैतविधौ यत्नात् क्रियते तिथिनिर्णयः ॥

विप्रतिपक्षवचनानां परस्परविरोधपरीक्षारो निर्णयः ।

तिथिस्थावत् द्वेषा शुद्धा विदा च । इत्यादि ।

End.

काम्यत्वं नाम फलापेक्षत्वं । न ह्येकस्मैव व्रतस्य फलापेक्षवमिति ।

Colophon. इति श्रीमन्महामहोपाध्यायवाचस्पतिमिश्रविरचितस्मिथिनिर्णयः समाप्तः ।
शके १७०५ ।

विषयः । सामान्यतस्मिथिसूत्रनिरूपणादिकं । उपवासादिमाधारणयुग्मनिरूपणं । प्रति-
पदादिपौर्णमास्यन्ततिथिविधानं । अमावस्यानिरूपणं । चराचरतिथिकृत्यवि-
धानं । शिवरात्रिव्रतविधिः । नक्तव्रतविधिः । उपवासनियमकीर्तनं । प्रति-
निधिविवेचनं । नारीणां व्रतविधिः । अनध्यायनिरूपणं । सुखरात्रिव्यवस्था ।
उपवासानुकल्पकथनं । जयन्तीव्रतनिरूपणं । आकाशदीपदानविधिः । हो-
लिकानिरूपणादिकञ्च ।

No. 1840. दानपञ्ची ।

Substance, country-made paper, 7 × 3 inches. Folia, 45. Lines, 7 on a page. Extent, 974 śloka. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Magráni, Post Madhbáni, Darbhāngá, Paṇḍit Kánáílál Jhá. Also another copy, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Dánapañjī. An epitome of the rules regarding religious gifts. By Navarāja, of the family of Droṇa.

Beginning. द्रोणवंशसमुत्पन्ने देवसिंहतनूद्वयः ।

धर्मकर्मरतः श्रीमान् नवराजो विराजते ॥

श्रीमता नवराजेन सर्वपापप्रणाशनी ।

क्रियते दानपञ्चीयं कलौ गङ्गेव निर्मला ॥

तवादौ दानप्रशंसा । विष्णुधर्माक्षरे ।

End. गृह्णन् सर्वदेवत्यं यदनुक्तं द्विजोत्तमाः ।

ज्ञेयं तद्विष्णुदेवत्यं सर्वं + विष्णुदेवतम् ॥

Colophon. इति द्रोणवंशसमुद्भवश्रीनवराजविरचिता दानपञ्ची समाप्ता ।

विषयः । दानप्रशंसाकीर्तनं । देयगुणकीर्तनं । दानविधिः । दानकालनिरूपणं । युगा-
द्यादिनिरूपणं । दानप्रयोगकथनं । अथ सर्वेषां दानानां प्रत्येकं प्रयोगकीर्तनं ।
धान्यादिदानं । सृष्टतभोज्यदानादिकथनं । कपिलादिगोदानं । अद्यादि-
दानं । वरदोलादिदानं । दास्यादिदानं । ज्वासनदानादिकं । तैललवणा-
दिदानं । गुडशर्करादिदानं । जलपावादिदानं । धर्मघटादिदानं । सिन्दूर-

रादिदानं । आसलक्ष—कदलीसहस्रादिदानं । आसट्टादिदानं । रजतादि-
दानं । पुस्तकदानं । भूमादिदानं । गृहादिदानं । शिलाचक्रादिदानं ।
सूर्यप्रतिमादिदानं । आपाकादिदानं । तिलपुष्पादिदानं । एवं कालपुष्प-
तुलापुष्पादिदानं । सेतुसर्गविधिः । कूपोत्सर्गादिकथनं । सहस्रभोज्यदानं ।
हंसगन्धादिदानं । आकाशदीपदानं । क्षीरकादिदानं । सामान्यतः अन्नदाना-
दिकीर्तनञ्च ।

No. 1841. प्रतिष्ठापद्धतिः ।

Substance, country-made paper, 9 × 3½ inches. Folia, 94. Lines, 12
on a page. Extent, 2,244 s'lokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1785.
Place of deposit, the Library of Rājā of Darbhāṅgā. Appearance, old.
Prose and verse. Correct.

Pratishthā-paddhati. Rituals for the consecration of houses,
temples, divine images, tanks, wells, and gardens. By Trivikrama
Śūri, son of Raghu Śūri.

Beginning. प्रणम्य गुरुपादाब्जं समाम्नासवर्जिता ।

क्रियते सर्वदेवानां प्रतिष्ठापद्धतिर्भया ॥

प्रासादस्य तद्वानामादौ कर्म क्रियागतम् ।

संस्क्रियापरिहार्यत्वात् ध्वजादीनां तथात्नतः ॥

समाहृत्याम्यतन्त्राणि तत्प्रसिद्धपदैस्तथा । इत्यादि ।

End. नवमूर्तिप्रतिष्ठायां प्रवराः षोडशैः ।

अनेन विधिना कुर्वन् सर्वं भवति चाचयमिति ॥

Colophon. इति श्रीगुरुखरिन्दनविविक्तमखरिविरचिता प्रतिष्ठापद्धतिः समाप्ता ।

संवत् १७८५ ।

विषयः । आचार्यलक्षणादिकथनं । भूमिपरीक्षाविधिः । जातिलक्षणादिनिरूपणं । भू-
जात्यनिश्चये प्रक्रियाविशेषकथनं । भूमिशुद्धिनिरूपणं । वास्तुपूजाविधिः ।
प्रासादे करिष्यमाणे भूमिपरिषृङ्खलविधिकीर्तनं । तत्र कालादिनिरूपणं । प्रा-
सादादीनां सूत्रपातविधिकथनं । भूमिखननविधिः । शिलाम्नासविधिः । प्रा-
सादारम्भविधिः । स्तम्भोच्छ्रयविधिः । प्रासादप्रतिष्ठाविधिः । तत्र अधिवास-
विधिः । प्रयोगकथनं । कलसारोपणविधिः । मानस्तम्भप्रतिष्ठाविधिः । सर्व-
देवप्रतिष्ठाकालनिरूपणं । देवप्रतिष्ठायां योगोपकरणादिकथनं । वाद्यादि-

प्रतिष्ठाकालनिरूपणं । सभारोक्षणविधिः । मण्डपकरणविधिः । कुण्डलक्षणं ।
वेदिकालक्षणं । प्रसादगर्भं देवतास्थापनादिविधिकथनं । प्रतिमापिण्डिकोद्दे-
साननिरूपणं । प्रतिमादृष्टिपदनिरूपणं । मण्डपानुमन्त्रणं । द्वारतोरणपूजा-
विधिः । परिमण्डलरचनाविधिः । चक्रारविन्दविधिः । शिखरप्रसिक्विधिः ।
पद्मप्रसिक्विधिः । लतालिङ्गोत्सवविधिः । देवस्नपनविधिः । सर्वदेवप्रसादाधि-
वासनविधिः । सर्वदेवप्रतिष्ठाविधिः । चतुर्थीकर्माविधिः । चण्डप्रतिष्ठाविधिः ।
ध्वजारोपणविधिः । चलाचार्प्रतिष्ठाविधिः । जीर्णोद्धारविधिः । वापी-कूप-दी-
र्घिका-पुष्करिणीनामुद्युपानविधिकीर्तनं । दृष्टोद्द्यापनविधिकथनञ्च ।

No. 1842. विवादरत्नाकरः ।

Substance, country-made paper, 11 × 3½ inches. Folia, 155. Lines, 11 on a page. Extent, 9,445 śloka. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, the Library of the Rājā of Darbhāṅgā. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Vivāda-ratnākara. An epitome of penal and civil laws. By Chan-
deśvara Ṭhakkura, son of Vireśvara Ṭhakkura. Both the father and
son describe themselves to have been ministers of war and peace of one
of the kings of Nipāla. The author states that he has compiled, un-
der the name of 'Ratnākara,' seven different treatises on the following
subjects: namely, duties to deities, gifts, judicature, purification, worship,
disputes, and duties of householders.—The work under notice was
completed in the Ś'aka year 1236, on the banks of the Vāgvati river.

Beginning. कुसुमशरविलासे भङ्गुरस्याद्रिपुत्री करतलवलयस्य आगतस्यार्द्धमेकम् ।

निजसिव शशिखण्डे मन्त्रमानस्य शम्भोर्भवतु सद्य विवादः कान्तया कौतुकाय ॥

जटायां वढायां मदनजयिना विश्वपतिना

विवादं जातं तदनविभजने तत्तनययोः ।

परिच्छिन्दन् ब्रह्मा गणपतिविशाखौ नियमयन्

मुदे दायादाय व्यवहृतिविपश्चिदु भवतु वः ॥

सर्व्यात्मने नमस्तस्मै सर्व्यापत्परिपन्थिने ।

सर्व्यार्थसिद्धये सद्यः सर्व्यापास्याय शम्भवे ॥

सर्व्यापकारे सुरुवादिनीक सर्व्यार्थसिद्धौ कमलालयेव ।

सर्व्याश्रया पातु पवित्रयन्त्री श्रीमत्सिद्धीशं मुदिता भवानी ॥

शीचण्डेश्वरमन्त्रिणा मतिमता नेन प्रसन्नात्मना
नेपास्त्राखिलभूमिपालजयिना पुण्यात्मना कर्मणा ।
वाग्मत्याः सरितस्तटे सुरधुनीसाम्यं दधत्याः शुचौ
भागं भासि यथोक्तपण्यसमये दत्तस्तुलापूरुषः ॥

श्रीमद्विवादपददुर्गतिपातकानामुद्धारहेतुकृतनिर्णयलब्धपुण्यः ।

चण्डेश्वरः सच्चिवरत्नमिमं विवादरत्नाकरं रचयति श्रुतिशास्त्रविद्वजः ॥

ज्ज्ञानादानं ततो दृढिरक्तता दृढिरप्यथ । इत्यादि ।

End.

कल्पद्रुमे चाप्यथ पारिजाते हलायुधे वाप्यथ वा प्रकाशे ।

यत् सारमस्त्रादधिकञ्च यत् तत् दधाति रत्नाकर एक एव ॥

यं कामधेनुरनुयाति सकलपटला यं सेवते निजफलाय स पारिजातः ।

तं वैरिगोचमिदमुच्चमसुखदृष्टिं चण्डेश्वरं तुल्यितुं कतमा भवन्ति ॥

श्रीकृत्यदानव्यवहारशुद्धिपूजाविवादेषु तथा गृहस्थे ।

रत्नाकरा धर्माभुवा निबन्धाः कृतस्तुलापूरुपदेन सप्र ॥

रसगुणभुजचन्द्रैः सम्मिते शाकवर्षे सच्चि धवलपक्षे वाग्मतीमिन्धुतीरे ।

अदित तुलितमुच्चैरात्मना स्वर्णराशिं निधिरखिलगुणानामुत्तरः सोमनाथः ॥

Colophon.

इति सप्रक्रियमहासाम्बिविपक्षिकठक्कुरश्रीवीरेश्वरात्मजसप्रक्रियमहासाम्बिविप-
क्षिकठक्कुरश्रीचण्डेश्वरविरचितो विवादरत्नाकरः पूर्णिसमाप्तः ॥

विषयः ।

ज्ज्ञानादानविवादपदनिरूपणं । अकृतदृष्टिकथनं । परमदृष्टिः । दृष्टिनिषेधः ।
आधिनिरूपणं । आधिसिद्धिः । प्रतिभूविधिः । ज्ज्ञानादानविधिः । उद्गृहण-
विधिः । निक्षेपविधिः । अस्वामिविक्रयः । समुद्यमसमुत्थानं । दत्ताप्रदानिकनिरू-
पणं । अभ्युपेत्यशुश्रूषाविधिः । दास्यमोचनविधिः । दास्याधिकारिनिरूपणं ।
वेतनस्थानपक्रिया । पण्यस्त्रीविधिः । स्वामिपालविवादः । संविद्युतिक्रमः । विक्री-
यासम्प्रदानं । क्रीत्वानुश्रयः । सीमाविवादः । सेतुविधिः । लष्टालष्टविधिः ।
शस्त्ररक्षाविधिः । शस्त्रघातविधिः । अदण्डकथनं । वाक्पाक्ष्यविधिः । दण्ड-
पाक्ष्यविधिः । स्त्रेयविधिः । स्त्रेयनिरूपणं । प्रकाशतस्करविधिः । चौरान्वेषणवि-
धिः । स्त्रेयान्तिदेशः । वर्षस्त्रेयविशेषः । साक्षसदण्डनिरूपणं । घातकान्वेषणविधिः ।
सङ्गृहणविधिः । आभिगमदण्डविधिः । कन्याङ्गुणविधिः । स्त्रीपुंभर्मानिरूपणं ।
स्त्रीरक्षाविधिः । स्त्रीधर्माकीर्तनं । परपूर्णाविधिः । दायभागकथनं । तच्च जीवत्-
पिष्टक—प्रमीतपिष्टकस्त्रीधनादिविभागनिरूपणं । अवलुप्तविभागकथनं । नाना-
वर्णविभागः । पुत्रान्तरैर्विभागनिरूपणं । पुत्रविविचारकथनं । संसृष्टधनविभा-

मः । दूतसमाकथनिरूपणं । क्रियाभेदनिरूपणं । आतरश्लुकादनिरूपणं ।
दण्डप्रणयनविधिः । दण्डोत्कर्षापकर्षादनिरूपणं । ब्राह्मणपरिहारकथनं । नगर-
परिहारकथनं । दण्डसञ्चानिरूपणं । मानसञ्चाकथनं । नैमसादिसञ्ज्ञा-
कथनं ।

No. 1843. दायभागविवेकः ।

Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 82. Lines, 7 on a page. Extent, 2,296 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, in the Library of the Rájá of Darbhanga. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Dáyabhága-viveka. A commentary on the *Dáyabhága* of Jimúta-ráhana. By Rámanátha Vidyáváchaspati Bhaṭṭáchárya.

Beginning. ब्रजशिशुद्वन्द्वयस्य सततसुपास्यं विरिद्धादेः ।

वेदाविदितरहस्यं गिरिशनमस्यं नमस्यासः ॥

मन्वादिशास्त्रमवलोक्य मिथो विवदं यत् सर्वदेशिविदुषां मतमाकलय ।

दायस्य भागमधिकृत्य समाच किञ्चित् श्रीरामनाथ इह तव रमन्तु मुन्तः ॥

प्राचीनगौरवनिवारितधर्मशास्त्रतत्त्वावबोधजनरञ्जनमत्यशक्यम् ।

किन्तु प्रमाणपरतन्त्रधियां बुधानां समोपमावहतये हत एष यत्नः ॥

तत्र दायभागपदार्थमाह नारदः । इत्यादि ।

End. निरवद्या सदा सर्व्वा विद्या यस्य परःसरी ।

श्रीवाचस्पतिना तेने तेनेदं तन्त्रमुच्यते ॥

Colophon. इति श्रीरामनाथविद्यावाचस्पतिभट्टाचार्यविरचितो दायभागविवेकः समाप्तः ।

विषयः । जीमूतवाहनकृतदायभागस्य व्याख्यानम् ।

No. 1844. वेदान्तसञ्ज्ञादीपिका ।

Substance, country-made yellow paper, 7 × 4 inches. Folia, 10. Lines, 11 on a page. Extent, 275 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Magrápi, Post Madhubani, Darbhanga. Paṇḍit Kánáílála Jhá. Appearance, new. Prose. Correct.

Vedāntasañjñā-dīpikā. A commentary on the Vedānta-sañjñā, a treatise on the terminology of the Vedānta. By Aditya Puri, disciple of Haricharana Puri.

Beginning. नत्वा श्रीकृष्णदत्ताष्टमेवातीर्थमुनीश्वरौ ।

सञ्ज्ञाग्रन्थस्य चास्यैव क्रियते पददीपिका ॥

मङ्गलं दिशतु मे विनायको मङ्गलं दिशतु मे सरस्वती ।

मङ्गलं दिशतु मे महेश्वरो मङ्गलं दिशतु मे महेश्वरी ॥

चिकीर्षितग्रन्थपरिचयमाप्तार्थमिष्टदेवतानमस्कारलक्षणं मङ्गलं निबध्नन् चिकीर्षितं प्रतिजानीते गणेशमिति । इत्यादि ।

End. पदार्थानामध्यारोपमाश्रित्य सञ्ज्ञाः प्रतिपादिता इत्यर्थः ।

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीहरिचरणपुरीशिरिष्यादित्यपुरीविरचिता वेदान्तसञ्ज्ञादीपिका समाप्ता ।

विषयः । वेदान्तसञ्ज्ञाभिधानप्रकरणस्य व्याख्यानम् ।

No. 1845. तत्त्वनिर्णयः ।

Substance, palm-leaf, 8 × 2 inches. Folia, 157. Lines, 5 on a page. Extent, 2,925 śloka. Character, Maithili. Date, Sk. 1661. Place of deposit, the Library of the Rājā of Darbhāṅgā; also another copy with Paṇḍit Nānā Dīkshita of Darbhāṅgā. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Tattva-nirṇaya. Disquisitions regarding various topics of Smṛiti ritual. By Pakshadhara Miśra, son of Vaṭeśvara Mahāmahopādhyāya.

Beginning. श्रवतु सततं शिवाङ्कशाघी शिशुरफलीकृतदानवारिधयः ।

तदनु कमलभूकृतप्रणामो गिरितनयार्पितपादपद्ममालः ॥

अथे संसारपाशोद्धितापवयहरं हरं ।

शरण्यं केशवस्यापि परार्थैकप्रयोजनम् ॥

न्यायार्थवपरिश्रान्तसूचितारणसेतये ।

गुरुवे श्रीवटेशाय स्वरार्कमतये नमः ॥

श्रीमत्पद्मधरैरेष प्रणम्य पितरं गुरुम् ।

वटेश्वरविमूढानां क्रियते तत्त्वनिर्णयः ॥

तच्चादौ नामस्वरूपनिरूपणं । तत्र ब्राह्मणस्य शर्मेति नाम कर्तव्यमिति स्पष्ट-
दर्शनात् । इत्यादि ।

End.

छतः पचधरेणैष मोक्षविज्ञवतो मुदम ।

तमेतु मुदमनमो मनसस्तत्त्वनिर्णयः ॥

Colophon. इति श्रीमहात्मसोपाध्यायश्रीवटेश्वरात्मजमहात्मसोपाध्यायश्रीपचधरछतः तत्त्व-
निर्णयः समाप्तः । शके १६६१ ।

विषयः । ब्राह्मणादीनां नामस्वरूपकथनादिकं । मल्लिस्तुत्तादिभाषनिरूपणं । प्रसादछत-
धर्माणामनुष्ठेयत्वकीर्तनादिकं । सन्ध्यागर्जनादिनिरूपणं । आभ्युदयिकनिरूपणं ।
आभ्युदयिकक्रमकीर्तनं । न्युज्जीकृतार्घ्यपाचय अनृत्तानीकरणकथनं । धर्मलव-
णस्वरूपादिविवेचनं । शूद्रकर्तव्यधर्मनिरूपणं । होमपरिभाषाकथनं । होमस-
न्नाणामनरे प्रणवनिषेधकथनं । प्रतिग्रहविधिकीर्तनं । भूपालात् प्रतिग्रहप्रति-
षेधकीर्तनं । भोजनविधिः । दद्यामुच्छननिषेधः । सङ्कल्पं विनापि एकादश्यादि-
व्रतसिद्धिर्भवतीति निरूपणं । प्रायश्चित्तोपदेशः । सपिण्डनश्राद्धादिनिरूपणं । त-
त्कालादिनिरूपणं । मासिकादिव्यवस्थानिरूपणं । एकादश्याव्यवस्था । पतिपुत्र-
हीनायाः सपिण्डननिषेधः । स्त्रीकर्तृकष्टयोत्सर्गविधिः । शौर्द्धदेष्टिकाधिकारिनिरूप-
णं । नवाम्नयव्यवस्था । अमावास्यादिश्राद्धनिरूपणं । अपरपक्षश्राद्धकथनं । तीर्थ-
श्राद्धविधिः । पुण्यक्षेत्रे अन्यस्वामिकत्वनिषेधः । सपिण्डननियतकालनिरूपणं । त-
र्पणविधिः । अशौचनिरूपणं । शिष्टावस्थनादिविधिः । पवित्रधारणविधिः । पाद-
शौचं विना आचमनादिनिषेधः । आचमनविधिकथनं । परनिपाने स्नानादि-
विधिः । नदीरजोयोगनिरूपणं । नद्यादीनां लक्षणकथनं । मासस्वरूपादिविवेचनं ।
कुशलक्षणादिनिरूपणं । श्राद्धाधिकारिनिरूपणं । श्राद्धकर्तुंनियमादिकथनं
सङ्कान्तिनिर्णयः । कन्यादानाधिकारिनिरूपणं । ब्राह्मणेतरस्य द्विजस्य मद्यपान-
प्रायश्चित्तकथनादिकं । ग्रहणे भोजनादिव्यवस्थानिरूपणं । भूकम्पाद्यशुद्धिनिरूप-
णं । एकादश्यादिव्यवस्थानिर्णयः । विश्ववाह्यनिरूपणं । पौनर्भवानिर्णयः ।
नाद्रवाससा जपादिकं कर्तव्यमिति कथनादिकं । प्रातःस्नानविधिः । दयाधिकारि-
निरूपणादिकं । पत्नीसङ्क्रान्तपतिधनाधिकारिनिरूपणं । विभागाननरं जातस्य
व्यवस्थाकथनं । दत्ताप्रदानिकनिरूपणं । दिव्याधिकारिनिरूपणं । दिव्यकालनि-
रूपणादिकं । निश्चितव्यवहारस्य प्रामाण्यनिवर्तनकथनं । ग्रपणादिनिरूपणं । भुक्ति-
निरूपणादिकं । ऋतविक्रयादिकथनं । विभक्ताविभक्त्यवस्थानिरूपणं । मन्त्रा-
द्यादिव्यवस्थाकीर्तनं । पूजायां पूषादिनिरूपणं । सामान्यतो निषिद्धानि । जन्मा-
द्यव्यवस्थानिर्णयः । परिभाषाकथनं । तत्र अष्टादशधाम्यानि । विचौदन-

निरूपणं । सर्वगन्धनिरूपणं । सर्वधातुनिरूपणं । हविष्यद्रव्यनिरूपणं । अग्नेश्च-
सङ्करादिनिरूपणं । विविधक्रियानिरूपणं । आदे विवाहित-स्त्रयङ्गुलितासुतयोः
सत्त्वे व्यवस्थाकथनं स्त्रीशौचादिनिरूपणं । सत्यविशेषशौचनिरूपणं । अनशौच-
नः । देशाचारधर्मस्य प्रामाण्यकीर्तनञ्च ॥

No. 1846. स्मृतिदीपिका ।

Substance, country-made paper, 10 × 4 inches Folia, 212. Lines, 7 on a page. Extent, 5,722 ślokaś. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Magrāni, Post Madhubani, Darbhāṅgā, Paṇḍit Kānāilāla Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Smṛiti-dīpikā. A Smṛiti compilation treating of times meet for domestic rites, rituals for worshipping various divinities, daily religious duties, Ś'rāddhas, &c. By Vāmadeva Upādhyāya.

Beginning. गोविन्दचरणदण्डमाधाय हृदयाम्बुजे ।

वामदेवेन सुविद्या कृता गूढार्थदीपिका ॥

हरिप्रसादादन्येषामवेद्यार्था निरूपिताः ।

इह सात्त्विक्यं सुताय्यं विदाङ्गुर्व्यन्नं पण्डिताः ॥

तत्र वर्षकृत्ये विंशतिचिह्नितैर्द्वादशभिर्मासैर्मलमासपाते त्रयोदशभिर्वर्षसमा-
प्तिः । इत्यादि ।

End.

होमानन्तरं भूलाभ्यद्रदानं न चतिकरं । आलभ्य ऊर्द्धाधोमुखाभ्यां कराभ्यां
वलाभ्यां सृष्ट्वा अवगाह्य इदमग्निसिन्धौ आप इदं हविरित्यग्नौ जलघृतादिषु
ज्येयमिति शम् ।

Colophon. इति उपाध्यायश्रीवामदेवकृता स्मृतिदीपिका समाप्ता । समाप्तस्यार्थं ग्रन्थः ।

विषयः । कृत्यविशेषे वर्षगणनाविशेषनिरूपणं । धर्मकार्येषु पञ्चविधमासनिरूपणदिकं ।
अथ सर्वत्र नैयायिकसमयानुसारितर्केण दूषणभूषणादिकरणं ज्येयं । मलमास-
विधानं । तिथिखलपकथनप्रसङ्गेन युग्मादितिथिविवेचनं । एकादशीनिर्णयः ।
पारणनिरूपणं । चैवादिमासकृत्यनिरूपणं । जन्माष्टमीनिर्णयः । महाष्टमीविधाना-
दिकं । शिवरात्रिविधिः । यजमानस्य कर्त्तव्यनिरूपणं । जननमरणव्रणाशौच
विग्रस्य शिवादिपूजने नित्याधिकारकथनं । स्यर्शे विना भालग्रामशिलाग्रामपि
स्त्रीमूत्राभ्यां पूजा कार्येति निरूपणं । व्रतपरिभाषाकीर्तनं । व्रतपदार्थनिरूपणं ।

सम्बन्धरादिनिरूपणं । अर्द्धादययोगनिरूपणप्रसङ्गेन गौडदेशीयमतदूषणं । पुण्य-
कालविवेचनं । विशिष्ट्य कार्त्तवीर्य्यदीपदानविधिकथनं । अष्टोत्तरशतत्याचारनिरू-
पणं । तत्र सूत्रपुरीषोत्सर्गादिविधिकथनं । श्रौचविधिकथनं । आचमनविधि-
कीर्तनं । दन्तधावनविधिकीर्तनं । स्नानादिविधिकीर्तनं । तर्पणविधिः । सन्ध्यो-
पासनविधिः । पवित्रनिरूपणं । वासःपरिधानविधिः । शिष्टावन्धनादिविधिः ।
पञ्चयज्ञविधिः । देवपूजाविधिः । इष्टदेवतापूजाविधिः । पार्थिवशिवलिङ्गपूजा-
विधिः । अक्षतदानविचारः । पुण्यविवेचनं । नैवेद्यविधिः । विष्णुपूजाविधिः ।
वैद्यदेवविधिः । आतिथ्यविधिः । नित्ययाज्ञविधिः । भोजनविधिः । मांसवर्जन-
निरूपणं । अस्य प्रतिप्रसवकथनं । मत्स्यभोजनविधिः । पक्षिभोजनविधिः । ग्राम्य-
भिन्नकपोतादिभोजनविधिः । माच्छिपदुग्धस्य आमिषत्वकथनं । सामान्यतो भक्ष्या-
भक्ष्यनिरूपणं । शयनादिविधिः । अश्रौचनिरूपणं । अस्पृश्यनिरूपणं । स्नानाश-
क्तस्य आर्त्तस्य श्रौचविधिकीर्तनं । आचमनशुद्धिकीर्तनं । उच्छिष्टनिरूपणं । जनन-
मरणाश्रौचनिरूपणं । सापिण्यनिरूपणं । बालाद्यश्रौचनिरूपणं । विदेशस्था-
श्रौचं । अग्निभस्मादिभिर्मरणे अश्रौचकथनं । अश्रौचापवादकथनं । प्रेतकृत्य-
निरूपणं । अस्थिमच्छयविधिः । फलश्रुतिसहितं दशपिण्डदानविधिकीर्तनं । व्यचा-
श्रौचादौ दिनविशेषे पिण्डदानसङ्ख्याकथनं । देशभेदे श्रौचाद्याचारस्य वैधल्य-
कथनं । भूजल-तेजसां शुद्धिनिरूपणादिकं । सामान्यतो द्रव्यादिनिरूपणं । स्याज्-
दोषापवादकथनं । सुसुर्गुक्त्यकथनं । द्वादशविधश्राद्धलक्षणकथनं । श्राद्धदेश-
निरूपणं । श्राद्धकालनिरूपणं । काम्यश्राद्धविधानं । श्राद्धसुहृत्तर्तकथनं । श्राद्धे देया-
दीनि । निमन्त्रणविधिः । सङ्कल्पविचारः । सपिण्डीकरणादिविधिः । आद्यश्राद्ध-
विधानकीर्तनश्च ।

No. 1847. सर्वदर्शनशिरोमणिः ।

Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 16. Lines, 6 on a page. Extent, 384 śloka. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Magrāpi, Post Madhubani, Darbhāngā. Paṇḍit Kānailāla Jhā. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Sarvadarśana-siromani. An epitome of the various philosophical doctrines current in India, and of the same character as the *Sarvadarśana-sangraha* of Mādhava Āchārya. By *Siromani*. The personal name of the author does not appear in the codex.

Beginning. अथानः प्रमाणानि । अदोषमिति करणानि प्रमाणानि तानि चक्षुरादीनि ।

तत्र फलान्तेराप्तवचनाद्वा अर्थप्रमितिः । तत्र प्रत्यक्षं बलवद् विमेषेण स्वरूप-
मतिकरणत्वात् । इत्यादि ।

End.

नापच्छेदन्यायेन श्रुतिबाधः, तत्त्वानियतपौष्वापर्य्यविषयसञ्चारात्, न स्वेष्टार्थ-
सिद्धये,—श्रुतिप्रसङ्गात् द्वयोर्विषयव्यवस्थया विरोधोपशमने अन्यतरबाधस्य
अन्याय्यत्वात्—इति श्रम् ।

Colophon. इति शिरोमणिस्तुतसर्वदर्शनशिरोमणिः सम्पूर्णः ।

विषयः । सङ्क्षेपेण केषाञ्चित् दर्शनानां तात्पर्य्यकथनं । तत्र प्रथमतः प्रमाणप्रमेययोः स्वरूप-
निरूपणं । चाख्यादर्शनमतकीर्तनं । माध्यमिकमतकथनं । योगाचारमतकथनं ।
सौचान्तिकमतकथनं । वैभाषिकमतकथनं । आर्हतदर्शनमतं । लौकदर्शनमत-
कथनं, तत्,—स्रतन्त्रास्रतन्त्रभेदेन द्विविधप्रमेयः, स्रतन्त्रे भगवान् सचेत्तरः,
तदधीनचेष्टावदर्थैः अस्रतन्त्रः । स च त्रिविधः,—विद्या, कला, पशुचेति । तत्र-
पशुगुणरूपा विद्या द्विविधा,—बोधरूपा अबोधरूपा चेति । मोक्षं बोधः
चेतननिष्ठः, अबोधस्तु अचेतनवृत्तिरिति । चेतनपरतन्त्रा कला द्विविधा,—का-
र्याख्या कारणख्या चेति । तत्र भूततन्त्राचरूपा कार्याख्या, कारणख्या तु वयो-
दर्शविधकरणरूपा । अथ पशुत्वसम्बन्धी पशुः,—स च द्विविधः, साक्षिनो निर-
ञ्जनचेति,—तत्र शरीरादिसम्बन्धी प्रथमः, तद्रहितो द्वितीयः । तत्र सचेत्तर-
जीवात्मसम्बन्धरूपः क्रियालक्षणः, क्रियोपरमलक्षणचेति द्विविधो योगः । तद-
भ्यासेन हि आत्मवृत्तिदुष्टभावलक्षणस्य मलस्य अपगमे मनोजविल-कामरूपविल-
विकरणधर्मिलरूपेयं मुक्तिः सिद्ध्यतीति ज्ञेयं । शैवदर्शनमतं । शाक्तदर्शनमत-
कथनं,—तत् शक्तिरेका प्रमेया, सा च अजडप्रकृतिरित्यभिधीयते । तत्र प्रक-
तिरेकापि स्वेच्छया द्विविधा भवति—पराची प्रतीचीभेदात् । पराची खलु
परिणामस्वभावा; तथा अस्रतन्त्राः शिवादयः अजडपरिणामाः । अथेच्छया चि-
त्तादयो अजडपरिणामाश्च । अतः शक्तिरेकापि वज्रधा अभिधीयते । तन्त्राक्तयोगा-
नुष्ठानेन अजडनिवृत्तौ सत्यां पराच्यां परिणामस्यैर्य्ये च सति प्रतीचीस्वरूपोत्पत्तौ
या सम्पत्तिः सा मुक्तिरित्यवधेयं । कापिलदर्शनमतं । कौमारिलदर्शनमतं । तथा
हि,—अस्तु यथाप्रसिद्धिः प्रमाणप्रमेयजातं धर्मानुष्ठानादेव निश्चयसाधनमः,
काम्यप्रतिसिद्धयोरनारम्भात् आरब्धस्य च उपभोगक्षयात् नित्यानुष्ठानेन प्रत्यवाय-
पदवेदनीयप्राप्सुमानपापस्य पुण्यस्य च अनारब्धकर्मणः निःशेषेण विध्वंसान्
स्वात्मन्यवस्थानं मोक्ष इति । काणाददर्शनमतं । अक्षपाददर्शनमतं । पातञ्जल-
दर्शनमतं । पाणिनीयदर्शनमतकीर्तनञ्च । (येषां दर्शनानां मतं प्रसिद्धं, नात्र तेषां
तात्पर्य्यं विवृतमिति ज्ञेयम् ।)

No. 1848. स्मृतिपरिभाषा ।

Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 56. Lines, 6 on a page. Extent, 1,237 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Magráni, Post Madhubani, Darbhāṅgá, Paṇḍit Kānailála Jhā. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Smṛiti-paribhāṣā. Dissertations on the principal technical terms used in Smṛiti works and general rules regarding Smṛiti rituals. By Vardhamāna Mahāmahopādhyāya.

Beginning. साधये यच्च सर्वेषां वैधर्म्यापि सर्वतः ।

पारेवाङ्मनसं विष्णुं तं कथयिदुपाश्रये ॥

अथ सार्वत्रिकी परिभाषा । तच्च विष्णुः—

स्वातोऽधिकारी भवति दैवे पथ्ये च कर्मणि ।

पवित्राणां तथा जपे दाने च विधिदेष्टिते ॥

पवित्राणां मन्त्राणां मन्त्रः पवित्रमुच्यते । इति सूत्रकारवचनात् ।

End.

विधिना तु यदा दत्ता पात्रे धेनुः सदृष्टिना ।

दाता तारयते जलान् फलानामयुतैः शतैः ॥

अयुतैः शतैरिति सचाये द्वितीया ।

पात्राणां ध्यात्विकी मुखा विशुद्धाश्चाग्निचोविणः ।

देवताश्च तथा मुखा मोदानं ह्येतदुत्तमं ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायवर्द्धमानकृता स्मृतिपरिभाषा समाप्ता ।

विषयः । ज्ञानदानजपादौ सार्वत्रिकीपरिभाषाकथनं । कर्तुरङ्गादिनियमकथनं । विविध-
क्रियानिरूपणं । एतद्विमर्षणञ्च । कार्यविशेषमौनताविधानं । ब्रह्मप्राजापत्या-
दितीर्थनिरूपणं । व्रतस्थस्य कदाचित् प्राकरचार्ये जलपानादिविधिकीर्तनं ।
उपवासनियमकथनं । कुशनिरूपणादिकं । पवित्रादिलक्षणं । परिमाणनिरू-
पणादिकं । सप्तव्रीहिकथनं । श्यामाकादिचतुर्दशविधश्याम्यारण्यौषधिकथनं ।
अष्टादशधान्यकथनं । गन्धादिनिरूपणं । सर्वगन्धपारिभाषिकलक्षणं । घातु-
निरूपणं । मुख्यालाम्बे प्रतिनिधिविधानं । हविष्यद्रव्यनिरूपणं । श्यालीपाक-
विधिकीर्तनं । होमद्रव्यनिरूपणं । होमविधानं । चतुर्विधमासनिरूपणानन्तरं
कर्मविशेषे तन्निग्रहः । तच्च मलमासविचारादिकं । सङ्क्रान्तिनिरूपणं । तच्च
विहितकर्मविवेचनञ्च । यज्ञनिर्णयः । यज्ञस्थानविधानं । तिथिद्वये व्यव-
स्थानिरूपणं । एकादश्युपवासनिरूपणं । पौर्णमासीनिरूपणं । दुर्गाद्यानिरूपणं ।

पर्वनिरूपणं । अमावस्यानिरूपणं । सर्व्वं व्रतेषु इतिकर्त्तव्यतानिरूपणं ।
 अन्नतन्त्रानि । भावाभावविषयभेदाद् व्रतस्य द्वैविध्यनिरूपणं । सामान्यव्रतकी-
 र्त्तनं । मत्स्यमांसादिभोजनादिनियन्त्रकथनं । माघस्नानादिविधिः । दानविधिः ।
 तत्र दानलक्षणादिविवेचनं । विङ्गलव्रत-वक्रव्रतादिलक्षणं । मोदानविधाना-
 दिकीर्त्तनञ्च ।

No. 1849. सङ्ख्यापरिमाणनिबन्धः ।

Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 53. Lines, 7 on a page. Extent, 1,608 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magrápī, Post Madhubanī, Darbhāngá. Paṇḍit Kánáílāla Jhā. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Saṅkhyā-parimāṇa-nibandha. An essay on 'number and weight' with reference to Smṛiti rites and domestic rules and observances. Every injunction in the Smṛitis involving a question of weight, or number, or dimension, or time is taken up and discussed with a view to a settlement of the purport of the injunction. The size of the tooth-brush, the number of days a cow should not be milked, how many days she should be milked partially and when fully, the length and the number of threads meet for a Brahmanical cord, the quantity in which particular offerings are to be made, the number of days for mourning for particular castes, weights, their standard and calculation, periods of time, and how to calculate them, &c., &c., are taken up seriatim and specific rules laid down to prevent misunderstanding and mistakes. By Kes'ava Kavin-dra. The work was compiled in the city of Benares.

Beginning. राधापीनपयोधरभूधरधाराधरः कृष्णः ।

शेषफणावलीकोमलकमलवनीषट्पदः पायात् ॥

देवतामणकिरीटनिष्यतत्पारिजातमकरन्दतुन्दिलौ ।

दूरवारितसमस्तकक्षपौ दुण्डिराजचरणौ सुवीमदि ॥

काशीविद्येश्वरो दण्डपाणिः श्रीकालभैरवः ।

मङ्गा भवानी विघ्नेशः प्रयच्छन् समीक्षितम् ॥

तीरभुक्तिमहीपालपरिपन्मुख्यस्वरिणा ।

श्रीकेशवकीन्द्रेण निबन्धेऽयं विधीयते ॥

सङ्ग्राहानुगुणादेर्विधायकनिषेधकौ ।

श्रुतिस्मृतिपुराणादिवाक्यैः स्पष्टीकरोम्यहम् ॥

तत्रादौ मूलपरिभाषा । तत्र सङ्ग्राहायां तावद् यजुर्वेदे । इत्यादि ।

End.

उभयोः । द्वौ सामौ पाययेद्वत्सं तृतीये द्विगुणं दुहेत् ।

चतुर्थे विस्तनं दुह्याद् यथान्यायं यथावलेभम् ॥

Colophon. इति सन्निश्रुतिकेशवविरचितः सङ्ग्राहपरिमाणनिबन्धः समाप्तः ॥

विषयः । तत्रादौ मूलपरिभाषायां सङ्ग्रहानामकीर्तनं । ऋसादिपरिमाणनिरूपणं । काल-
परिमाणकथनं । अन्नादिपरिमाणकथनं । तत्र द्रोणादिकादीनां लक्षणं । गुण-
निरूपणं । तत्र चसरेणादिलक्षणं । अथ शास्त्रे सङ्ग्राहपरिमाणयोः विषयप्रदर्शन-
प्रसङ्गेन 'एका लिङ्गे गुदे तिष्ठः' तथा दन्तकाष्ठमधिल्लव्य 'द्वादशाङ्गुलान् विप्राणाम्'
इत्यादिभिः सूत्रपुरीषोक्त्यग्रे च दन्तकाष्ठविचारार्थं । पृथक्पिण्डाद्वारपूर्वकं स्नान-
विधानं । तर्पणविचारः । सन्ध्यावन्दनकालविचारः । सन्ध्यावन्दनयोग्यदेशनिरू-
पणं । प्राणायामविवेचनं । गायत्रीजपव्यवस्थाकथनं । अपमालानिरूपणं । यज्ञो-
पवीतविवेचनं । शिखावन्धनविधिकथनं । कुशनिरूपणं । कुशप्रतिनिधिकथनं ।
गृहे स्थापनयोग्यप्रतिमा लक्षणं । तन्निष्ठाणप्रक्रियादिकथनञ्च । देवतास्थाने छता-
दिपरिमाणकथनं । गन्धादिनिरूपणं । पुष्पादिविधानञ्च । पक्ष्यजनिरूपणं । आ-
तिथ्यविध्यादिकथनं । पक्षार्द्रलक्षणं । पक्षिजातिषु तिष्ठिरिमयूरादिषट्कस्य
भोज्यत्वकथनं । मत्स्येषु रोहितपाठीनादीनां येषां भक्ष्यत्वकथनं । शशकादिपक्षकस्य
भक्ष्यत्वकथनं । पक्षाण्डुलसुनादीनामभोज्यत्वनिरूपणं । पक्ष्या सार्धं भोजने दोष-
कथनं । अजग्रायां कन्यायां आमाहृष्टगृहे भोजननिषेधः । दानविधिकीर्तनं ।
प्रतिपक्षविधिः । अतिपातगजव्याद्यादिषु दानमाहात्म्यकीर्तनं । मन्वन्तरान्निरूपणं ।
काश्यादिमहातीर्थषट्ककथनं । धान्यादिद्वादशकस्य सर्वतो प्राङ्मुखकथनं ।
ब्रह्माण्डदानादिषोडशमहादानविधानं । अष्टकाश्वकालादिनिरूपणं । सर्व्व-
दक्षिणाविधिकीर्तनं । अष्टविधनिधुवनकथनं । श्रवदाहविधिः । सद्यसरणविधिः ।
दण्डोत्सर्गफलश्रुतिः । प्रेतश्राद्धानि । तीर्थनिरूपणं । गङ्गादिमाहात्म्यकीर्तनं । गङ्गायाः
गर्भनिरूपणादिकं । गङ्गायां श्राद्धदेशादिनिरूपणं । काशीप्रयागादौ कर्मास्थानि ।
जगन्नाथसेवादिनिरूपणं । अयोध्यादिमोक्षपुरीषप्रत्ययकथनं । व्रतकालनिरूपण-
मुखेन मासादिलक्षणकीर्तनं । षड्रसादिकथनं । षट्तिलदुक्तकथनं । षोडश-
संस्कारकथनं । विवाहे वरकन्ययोः वयव्यादिनिरूपणं । ब्राह्मणानां षट्कर्मादि-
निरूपणं । चतुर्दशविधनरककीर्तनं । ऋषयिऋषयविधिकीर्तनं । प्रायश्चित्तविधिः ।
स्वर्गदोषाभावविषयनिरूपणं । आततायिनिरूपणं । अक्षतप्रणामं शूद्रमुदिश्य आ-

श्रीर्वाङ्मकरणे दोषकथनं । कन्यादिविज्ञये दोषाधिक्यकथनं । भस्मस्नानादिदश-
विधस्नानकथनं । पञ्चमयपञ्चरादिकथनं । केषादिद्रु द्रव्याणां मूल्यनिरूपणं ।
पुष्करिण्यादिखनने पुण्याधिक्यकथनं । निधिलाभे विधानकथनं । व्रीह्यादिगण-
कथनं । व्यवहारनिरूपणं । होमद्रव्यप्रमाणादिकथनं । पूर्णपाचनिरूपणं । अष्टौ
वसवः । चतुर्दशविद्याकथनं । सप्तर्षि-सप्तार्णवादिकथनं । देवानां चयर्षिभक्तोक्ति-
सङ्ग्रहकथनं । दशविधधर्मकथनं । नवविधविषकथनं । राज्याङ्गानि । सव्यास-
कृत्यनिरूपणं । प्रतिनिधिविवेचनं । अग्नादीनामस्युग्रस्पर्शने दुष्टत्वकथनं । मोदोच-
नकालनिरूपणञ्च ।

No. 1850. दत्तात्रेयतन्त्रं ।

Substance, country-made paper, 10 × 4½ inches. Folia, 37. Lines, 7
on a page. Extent, 644 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of
deposit, Magrāni, Post Madhubani, Darbhāngā. Paṇḍit Kānāilāla Jhā.
Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Dattātreyā Tantra. A Tantra related by Śiva to a sage named
Dattātreyā, to instruct him in mystic, magic and demoniac rites. Con-
tents : incantations and necromantic rites for bringing on the death of
an enemy. Ditto for bringing on dementation. Ditto for bringing on
inertness in intelligence, arms, affection, men, clouds, winds, &c. Ditto
for bringing on enmity between particular individuals. Ditto for bring-
ing on the ruin of a person. Ditto for securing the good-will and
favour of a king, a husband or a woman. Ditto for attracting atten-
tion. Ditto for effecting magical exhibitions. Ditto for bringing
demons under one's controul. Ditto for alchemical preparations.
Ditto for ascertaining the past and the future. Ditto for eating and
digesting enormous quantities of food. Ditto for overcoming hunger
and thirst. Ditto for producing aphrodisiac effects. Ditto for chang-
ing the colour of grey hair. Ditto for bringing on grey hair or bald-
ness. Ditto for finding out hidden treasures. Ditto for bringing on
pregnancy. Ditto for preventing abortion, miscarriage and childless-
ness. Ditto for bringing on success in warfare. Ditto for aphrodisiac
medicines. Ditto for alchemical solutions of metals. Ditto for the
destruction of manliness. Ditto for overcoming malevolent imps.
Ditto for overcoming evils likely to result from ferocious animals.
Ditto for preventing mischief from evil dreams and portents.

Beginning. श्रीदत्तात्रेय उवाच । कदाचित् पर्यटन् योगी दत्तात्रेयो महासुनिः ।

कैलासगिरिसूर्देव्यां गतवान् योगराट् प्रभुः ॥

कैलासशिखरासीनं देवदेवं महेश्वरम् ।

दत्तात्रेयो महायोगी पर्यष्टव्यं शङ्करम् ॥

छताञ्जलिपुटे भूत्वा प्रवृत्तिं भक्तवत्सलम् ।

भक्तानाञ्च हितार्थाय कल्पतन्त्रं सुनिश्चितम् ॥

कलौ सिद्धिमहाकल्पतन्त्रविद्याविधानकम् । इत्यादि ।

End.

रविवारे गृहीत्वा तु श्वेतकरवीरमूलकम् ।

धारयेदक्षिणे हस्ते अग्निबाधभयं न हि ॥

Colophon. इति श्रीदत्तात्रेयतन्त्रे ईश्वरदत्तात्रेयसंवादे सिंहादिभयनिवारणं नाम द्वाविंशः
पटलः समाप्तः ।

विषयः । मारणोपायकथनं । तत्र द्रव्यादिनिरूपणं । एवं परच ज्ञेयं । मोहनोपायकथनं ।
स्तम्भनोपायकथनं । तत्र आसनस्तम्भनं । बुद्धिस्तम्भनं । शूलस्तम्भनं । सेनास्तम्भनं ।
नरस्तम्भनं । मेघस्तम्भनं । गर्भस्तम्भनं । विद्वेषणोपायकथनं । उखाटनोपायकीर्तनं ।
वशीकरणोपायकीर्तनं । तत्र स्त्रीवशीकरणं । पतिवशीकरणं । राजवशीकरणं ।
आकर्षणोपायकीर्तनं । इन्द्रजालकौतुकप्रदर्शनोपायकथनं । यथादिमन्त्रसाधन-
कथनं । रसायनविधिकथनं । कालज्ञानोपायकथनं । प्रभूताहारकरणोपायकथनं ।
क्षुधापिपासाजयोपायकथनं । वाजीकरणादिकथनं । केशरञ्जनोपायकथनं । केश-
पातनविधिकथनं । निधिदर्शनोपायकीर्तनं । गर्भाधानविधिकथनं । स्तवत्सा-
काकवन्द्यादिदोषशान्त्युपायकथनं । जयवादकथनं । वाजीकरणोपायकथनं ।
द्रावणविधिकथनं । वीर्यस्तम्भनं । भूतघ्ननिवारणोपायकथनं । सिंहाद्यादिभय-
नाशनं । सर्पाग्निभयनिवारणोपायकीर्तनञ्च ।

No. 1851. हरिहरसुभाषितम् ।

Substance, country-made paper, 8 × 3 inches. Folia, 40. Lines, 6 on a page. Extent, 629 ślokaś. Character, Maithilī. Date, Sk. 1641. Place of deposit, Chaturī Grāma, Darbhāṅgā, Paṇḍit Maṅgalādatta Miśra. Appearance, old. Verse. Correct.

Harihara-subhāshita. Short poems on various subjects. By Harihara. The poems are of high merit.

Beginning. पायाज्जाया पयोजातजन्मनो मन्मनोमुदम् ।

सारदा पारदासारतुल्यभावस्वधारिणी ॥

शेविन्दाख्यानपीयूषवैरिष सितीकृताम् ।

वामादिवदनामोजधमरीं भारतीं भजे ॥

गौरीगिरिशयोरेकमङ्गलङ्कारकारिणम् ।

मदवारि + रोद्धारमयं वस्तु वयं स्तुमः ॥ इत्यादि ।

End. तत्तन्नीनगुणगुम्फनिषत्तस्तुति-मुक्तावली हरिहरेण चिरेण चीर्णा ॥

Colophon. इति श्रीहरिहरस्तुभाषिते परमार्थप्रकरणम् ।

विषयः । मङ्गलाचरणप्रकरणं । वाल्विनयप्रकरणं । सुहृदुपदेशप्रकरणं । प्रवासप्रकरणं । राजप्रशस्तिप्रकरणं । राजोपसेवनप्रकरणं । राजनीतिप्रकरणं । समयवर्णन-प्रकरणं । शृङ्गाररसप्रकरणं । नायकनायिकाप्रभेदवर्णनप्रकरणं । प्रकीर्णक-प्रकरणं । परमार्थप्रकरणं । प्रबन्धेऽस्मिन् सर्व्वेव श्लोकाः अतीव रमणीयाः ।

No. 1852. आङ्गचिन्तामणिभावदीपिका ।

Substance, country-made paper, 8 × 3 inches. Folia, 82. Lines, 10 on a page. Extent, 3,158 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Chaturī Grāma, Darbhāngā, Paṇḍit Maṅgalādatta Miśra. Appearance, old. Prose. Correct.

S'rāddha-chintāmaṇi-bhāva-dīpikā. A commentary on Vāchaspati Miśra's treatise on the *S'rāddhas*, called *S'rāddha-chintāmaṇi*.

Beginning. वामदेवतां प्रणम्यादौ वामदेवेन धीमता ।

आङ्गचिन्तामणेर्भावो वाल्वोपाय तन्यते ॥

पिष्टदेवताकः पिवुद्देशकः, द्रव्यपदं स्वरूपकीर्तनम् । इत्यादि ।

End. धीरा मदीयां कृतिमाकलय्य विधूतसन्देह + + + कारम् ।

निष्कण्डकेनाव विभावितेन पथा पिष्टृणां प्रियमाचरन् ॥

Colophon. इति मङ्गलचोपाध्यायश्रीवामदेवविरचिता आङ्गचिन्तामणिभावदीपिका समाप्ता ।

विषयः । वाचस्पतिमिश्रकृतआङ्गचिन्तामणेर्याख्यानम् ।

No. 1853. दैतनिर्णयजीर्णाद्धारः ।

Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 121. Lines, 7 on a page. Extent, 3,176 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magrānī, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit, Kānāilāla Jhā. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Deaita-nirṇaya-jīrṇoddhāra. A commentary on Vāchaspati Miśra's Dvaitanirṇaya, on the dualistic theory of the Supreme and the human souls. By Madhusūdana Ṭhakkura.

Beginning. चलानप्यचलीकुर्वन्नचलानपि चलयन् ।

इन्द्रावनविहारी स्नात् तापहारी हरिर्मम ॥

इतिपदस्वरसेनेति । शब्दानामौत्सर्गिकार्थपरत्वमित्यादिपदसमभिव्याहारेण—
इदि ।

End. लिखनात् न दृष्टिदिनं निषिद्धमिति गम्यते ।

Colophon. इति सच्चामहोपाध्यायथीसधुसूदनठकुरकृतो द्वैतनिर्णयजीर्णोद्धारः समाप्तः ।

विषयः । वाचस्पतिमिश्रकृतद्वैतनिर्णयस्य व्याख्यानम् ।

No. 1854. चिलचणीभावप्रकाशः ।

Substance, country-made paper, 8 × 4 inches. Folia, 37. Lines, 10 on a page. Extent, 1,017 ślokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Magrānī, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Kānailāla Jhā. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Trilakṣhaṇī-bhāṣhya-prakāśa. A commentary on the aphorisms of Sāṇḍilya. The commentator adopts the dualistic theory for his stand-ground.

Beginning. नित्यानुपूर्वीक्षेयाय शुद्धसत्त्वैकमूर्तये ।

समास्तु हरये नित्यमचिन्त्यशतये नमः ॥

नित्यं सद्भिदितं यच्च ब्रह्म सच्चित्सुखात्मकम् ।

तदभेदनिदानाय तस्मै रागाय ते नमः ॥

षाण्डित्यपरिपाकेन शाण्डिल्येन विनिर्दिता ।

विविच्यते भक्तिपरा शतसूची चिलचणा ॥

श्रोतृनवधापयितुं प्रतिजानीते अथातो भक्तिविज्ञाना । इत्यादि ।

End. अर्थापत्तेर्विजातीयत्वेऽपि तर्कोपासनादेरिव न ज्ञानात्मकवृत्तित्वमित्याशयः ।

Colophon. इति तृतीयस्य द्वितीयमाह्निकम् । इति तृतीयं सूचणं समाप्तम् । समाप्ता

चिलचणीमीमांसा । इति चिलचणीभावप्रकाशः समाप्तः ।

विषयः । परात्मजीवात्मनोरभेदमङ्गीकृत्य शाण्डिल्यशतसूचीयस्य व्याख्यानम् ।

No. 1855. चण्डीसपर्याक्रमकल्पवल्ली ।

Substance, country-made paper, 11 × 3 inches. Folia, 75. Lines, 10 on a page. Extent, 1,546 ślokaś. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, the Library of the Rājā of Darbhāṅgā. Appearance, decayed. Prose and verse. Correct.

Chandī-saparyā-krama-kalpavallī. A digest of the rituals of the Tantras on the adoration of the Devī in her different forms. By Śrī-nivāsa Des'ikendra.

Beginning. वन्दे सिन्धुराजबभ्रुरमुखं बभ्रुकुप्यप्रभं

सिन्दूराणकुम्भयुग्मविलसच्चन्द्रार्दयुक्शेखरम् ।

गण्डद्वन्द्वगलन्मदद्रवमिलमौलीन्दुहन्दं शनैः

कर्णाभ्यां विनिवारयन्मनिशं प्रत्यूहविच्छिन्ने ॥

श्रीदेशिकेन्द्रं शिरसा प्रणम्य श्रीश्रीनिवासो द्रविडोद्भवोऽहम् ।

श्रीमत्सपर्याक्रमकल्पवल्गुः श्रीचण्डिकाया यजनं प्रवक्ष्ये ॥

सर्व्यागमाग्नायरक्ष्यभूतं सर्व्विप्पितार्थप्रदमाग्नौ लोके ।

स्कन्दाय यजुामरतन्त्रसारे प्राक्तं पुरा शृण्वते शिवेन ॥

— — — — — ।

तच्च श्रीमार्कण्डेयपुराणे खिले मेघसं प्रति सुरथवाक्कम् । इत्यादि ।

End.

श्रीश्रीनिवासेन विनिर्मितायां श्रीमत्सपर्याक्रमकल्पवल्गुः ॥

गतः किलार्थं स्रवकसु पञ्चमः सुव + + + + टसौरभावाः ॥

Colophon.

इति श्रीश्रीनिवासभट्टविरचितायां चण्डीसपर्याक्रमकल्पवल्गुः पञ्चमस्तवकः ।

समाप्तश्चायं ग्रन्थः ।

विषयः ।

नवाक्षरमन्त्रनिरूपणसूत्रेण देव्या माहात्म्यादिकथनं । देवीमाहात्म्यस्य मार्कण्डेयपुराणान्तर्गतत्वेऽपि खिललमिति निरूपणं । एवमध्यायसप्तकमपि देवीमाहात्म्या महाभारतात्मन्त्रोपासनायां विनियुक्तमिति निरूपणं । कार्य्यविशेषे षषट्कारादियुक्तस्य एतन्मन्त्रस्य पुष्ट्यादिसाधकत्वनिरूपणं । चण्डीसपर्यायां स्नान-तर्पणादिविधिकीर्तनं । अर्चनाविधिकथनं । तच्च आसनादिनिरूपणं । विविधन्यासकथनादिकं । पीठपूजाविधिः । देवीमाहात्म्यप्रथमाद्विचरितस्य ऋषिचन्द्रादिनिरूपणं । चण्डीसपर्याप्रयोगकीर्तनं । मानसपूजाविधिकथनं । तत्प्रक्रियाकीर्तनञ्च । नैर्मितिकाचनविधिः । दसनकपूजाविधिः । मदनवस-

नयोः पूजाविधिकथनं । पविचारोपणविधिः । काम्यपूजाविधिकथनं । ध्यान-
भेदे फलभेदकथनं । नित्यचण्डिकाध्यानकथनादिकं । नवदुर्गाविधिकथनं ।
आश्विने नवदुर्गासहोत्सवादिविधानं । शतचण्डीविधिकथनं । अनाष्टष्टाश्व-
खिलदुरितशान्त्युपायकथनं । मण्डपरचनार्थं प्राचीसाधनविधिकथनं । कुण्ड-
निर्माणविधिकथनं । अग्निस्थापनादिविधिकथनं । अथ सर्व्वे प्रयोगकथनं ।
कुमारीपूजाविधिः । पूज्यापूज्यकुमारीलक्षणकथनं । सुक्खुवादिनिर्माणप्रक्रि-
यादिकीर्तनञ्च ।

No. 1856. आह्वप्रदीपः ।

Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 74. Lines, 9 on a page. Extent, 2,646 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magráñi, Post Madhubani, Darbhāngá, Paṇḍit Kánáílála Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

S'rāddha-pradīpa. A digest of the rules for performing S'rāddhas. By Vardhamāna Mis'ra.

Beginning. अभिनवरसवेणिः पादपद्मे सुरारे-

भेदनमथनमौलेर्मालतीपुष्पमाला ।

जयति जयपाताका काप्यसौ माललक्ष्मा ।

कालिकलुपनिहन्त्री आह्वी नः पुनातु ॥

हरिं प्रणम्य सर्व्वज्ञं नीलोत्पलदलत्विषम् ।

आलोच्य मुनिवाक्यानि आह्वस्य विधिरुच्यते ॥

ननु किं आहं तावत्, पित्रदेवताको द्रव्यत्यागः । पिण्डपिण्डयज्ञे तर्पणे अति-
त्यागः, न च ब्राह्मणभोजनपर्य्यन्तत्वेन स एव विशेषः, शुद्रकर्मकआह्वत्यागः ।
इत्यादि ।

End. तत्पुत्राद्यभावे सतीति मन्त्रव्यम् ।

स्मृतीः पुराणानि च ब्राह्मणानि ज्ञाना विचार्यापि च शास्त्रसुत्या ।

श्रीवर्द्धमानेन कृतः प्रदीपः स्वान्ते सतां शर्म समानेनोतु ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीवर्द्धमानविरचितः आह्वप्रदीपः समाप्तः । शुभमस्तु ।

विषयः । आध्यात्मिकतत्त्वबोधनार्थं 'वेदबोधितपात्रालम्भनपूर्व्वको द्रव्यत्यागः आह-
मिति आह्वलक्षणविवेचनं । द्वादशविधआहभेदनिरूपणं । आहकालनिरूपणं ।

साग्निरग्निभेदात् व्यवस्थादिनिरूपणं । काम्यश्राद्धकालनिरूपणं । रात्रौ श्राद्ध-
करणादिनिषेधः । मलमासविवेचनं । श्राद्धदेशनिरूपणं । श्राद्धाधिकारिनिरूपणं ।
श्राद्धे प्रशस्तप्राश्ननिरूपणं । निषिद्धकथनञ्च । श्राद्धविहितद्रव्याणि । निषिद्ध-
द्रव्याणि च । कुशविवेचनं । निमन्त्रणविधिः । अर्घ्यदाने पाचविशेषनिरूपणं ।
गन्धादिपद्धकनिरूपणं । गौक्षीयप्रयोगाद् विश्लेषकथनं । परिवेषणविधिकथनं ।
तत्र काम्यद्रव्यदानविधिकीर्तनञ्च । जपविधिः । श्राद्धपरिभाषाकथनं । पाष्येण-
श्राद्धप्रयोगकथनं । आसश्राद्धविधिः । एकोद्दिष्टविधानं । सपिण्डीकरणकालादि-
निरूपणं । श्राद्धभोजननिषेधविवेचनं । पुत्रमावस्य घनहरत्वात् श्राद्धेऽधिकारः
कर्तव्य इति निरूपणं । एकोद्दिष्टश्राद्धप्रयोगकथनं । आभ्युदयिकश्राद्धप्रयोग-
कथनं । विशेषतः श्राद्धाधिकारिनिरूपणञ्च ।

No. 1857. आचारचिन्तामणिः ।

Substance, country-made paper, 10 × 3½ inches. Folia, 121. Lines, 10 on a page. Extent, 4,128 s'lokas. Character, Maithili. Date, A. D. 1437. Place of deposit, Mujná Grāma, Post Tājapura, Darbhāngá, Paṇḍit Bābulāla Pāthaka; two other copies, Post Madhubāṇi, Magrāṇi Grāma, Zilá Darbhāngá, Paṇḍits Kānailāla Jhā and Chhoṭilāla Jhā. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Achāra-chintāmāṇi. A digest of the rules regarding *Achāra*. By Vāchaspati Miśra Mahāmahopādhyāya. The author compiled a series of digests, under the generic name of Chintāmāṇi, on the different topics treated in the Smṛitis, and also wrote commentaries on several philosophical works. The codex is dated in 433 of Lakshmaṇa Sena's era.

Beginning. आभीरदारकमुद्वितकिङ्किणीकमाताघपाणिचरणं पुरुषं पुराणम् ।

मञ्जीरमुद्धमवर्णाधरमम्बुजाचमद्वैतचिन्त्यमनादिमननानीदृ ॥

अष्टोरात्राश्रितो धर्म इह वाजसनेयिनाम् ।

निबध्यते हरिं नत्वा श्रीवाचस्यतिशर्म्भेणा ॥

उद्बोधमैवशैवाचानि तथाचमनकारणम् । इत्यादि ।

End.

यदाह आपस्तम्बः । यावत् सन्निपातञ्च सञ्जय्या । ततो नानासन्निपातः अभि-
गमः । नाना भिन्नभिन्नेत्यर्थः ।

Colophon. इति श्रीमन्महामहोपाध्यायसन्निवश्रीवाचस्यतिविरचित आचारचिन्तामणिः

समूर्णः । लक्षणभूषणमन्त्रिव्यक्तिशब्दधिकशतचतुष्टयाब्दे कान्तिकलम्बसम्प्रदायां
शुद्धे मित्रश्रीदेवनाथमहाशयानामाज्ञया मित्रश्रीहरिशर्माणा लिखितमाचार-
चिन्तामणिपुस्तकमिति ।

विषयः । वाजसनेधिनामाचारादिनिरूपणं । तत्र सदाचारशब्दनिर्वचनं । सदाचारलक्षणा-
दिकथनञ्च । उद्बोधानन्तरविधिकथनं । भूचपुरीषादित्यागविधिः । पापकर्माफल-
निवृत्तुपायकीर्तनं । अशुभकर्मणा देववितयप्राप्तिकथनं । तत्र आतिवाहिकभोग-
वाध्यनुसारिदेवानां लक्षणकथनं । किञ्च नरकानुभूतदुःखानां तिर्यग्गोनिबलमनुभूय
उत्तीर्णानां मनुष्यत्वेऽपि केषाञ्चित् पापानां लक्षणानि जायन्त इति तद्विरूपणं । मार्गा-
दैः भूतोच्चारदिनिषेधकथनं । विशेषेण भौचविधिकथनं । स्तिकापचणस्थानादि-
निरूपणं । कर्मण्डलुनिर्माणतन्माज्जनादिविधिकथनं । विस्तरेण आचमनविधि-
कथनं । स्त्रीशूद्रयोरारचमनविधिः । इन्द्रियमार्जनविधिः । आचमननिमित्तानिरू-
पणं । द्विरारचमननिमित्तनिरूपणञ्च । दन्तधावनविधिः । दन्तकाष्ठनिरूपणं । तद-
भावे मुखशुद्धिकथनं । प्रातःस्नानादिविधिकीर्तनं । स्नानानन्तरं केशप्रसाधना-
दर्भाञ्जनादिविधानकथनं । मङ्गलाचारलक्षणतद्विधानादिकथनं । वैधनैमित्तिका-
दिस्नानविधिः । स्नानयोग्यस्थाननिरूपणं । भस्मादिस्नानविधिः । सामान्यतः स्नान-
प्रक्रियाकथनं । सव्यैशाखिकसव्यैवर्णसाधारणस्नानविधिः । स्नानोत्तरकर्माविधानं ।
तिलककरणविधिः । सव्योपासनविधिकीर्तनं । तत्प्रयोगकथनादिकं । गायत्री-
जपादिविधिः । अपमालानिरूपणं । ब्रह्मयज्ञविधिः । विशेषेण तर्पणविधिकथनं ।
कातीयतर्पणप्रयोगकथनं । एवं वसिष्ठगोभिलाद्युक्ततर्पणविधिकथनं । तर्पणोत्तर-
कर्माकथनं । तत्र सामान्यतः पूजाप्रकारकथनं । देवपूजाविधिः । पूजाधारनिरू-
पणं । अर्घ्यदाने विशेषविधिकथनं । पञ्चोपचारविधिकथनं । एवं दश-पेडुश-
कृष्टादश-षट्त्रिंशोपचारविधानकथनं । सूर्यपूजाविधिः । अथ पुष्पविवेचनं ।
धूपनैवेद्यादिनिरूपणञ्च । दुर्गापूजाविधिः । अथ पुष्पविवेचनं । शिवपूजाविधिः ।
अथ पुष्पाणि । धूपादिविधानञ्च । विष्णुपूजाविधिः । शालग्रामादिपूजायां पुष्पादि-
विधानं । विष्णुनैवेद्यार्थं मांसादिकमपि दातुमर्हतीति निरूपणं । अष्टाक्षरपूजा-
विधिः । विष्णोरपराधनिरूपणं । पञ्चमहायज्ञविधिः । एतत्प्रयोगकथनञ्च । तत्र
मनुष्ययज्ञविधिः । नित्यश्राद्धविधिः । अतिथिपूजाविधिः । सामान्यतः भोजन-
विधिः । विशेषेण भोज्याभोज्यनिरूपणं । तत्र शस्त्रेण भोज्यानि । दुग्धानि । पक्षिणः ।
पशवः । मत्स्याश्च । मांसभक्षणवर्जनयोः विधिविवेचनं । भोजनोत्तरकर्माविधानं ।
शयनविधिः । दारोपणमविधिः । रजःश्लान्निरूपणं । तस्या नियमादिकथनञ्च ।

No. 1858. सिद्धान्तसार्वभौमः ।

Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 48. Lines, 12—13 on a page. Extent, 1,966 ślokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Rāghavapura, Post Madhubani, Darbhāngā. Paṇḍit Śrīnātha Jhā. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Siddhānta-sārvabhauma. A digest of the several Siddhāntas on Indian astronomy. By Munis'vara Sārvabhauma, son of Rāṅganātha. Contents: Measurement of true solar year &c.; duration of Yugas; motions of planets; measures of months and years and the mode of reckoning them; nodes of planetary orbits; measures of bulk; diameter and motions of the earth; equatorial regions; calculation of latitudes and longitudes; calculation of the apparent motion of planets; zenith and nadir; curved motions of planets; nodes; position of the earth; the orbits of the planets; arcs between the vernal equinoctial point and the equator, &c., &c.

Beginning. विश्वं व्याप्य स्थितो यः सकलसुरनरैर्वन्दितः श्रीनिवास-

स्तेजोमूर्तिः कृपालुर्मुनिवरनिकरैर्ज्ञानदृष्टैर्व गम्यः ।

ध्वान्तं हत्वा स बोधं सुखकरममितं सच्चिदानन्दरूपः

स्नाने तद्भक्तिरुक्ते व्यपगतदुरिते सर्वदा मे यन्तु ॥

ब्रह्माद्या विबुधगणाः स्वकार्यसिद्धौ ये विभ्रद्रुमदलनोदुरं प्रणम्य ।

नीयन्ते सपदि कृताखिलार्थसं + तं दन्ताबलिवदनं नमामि नित्यम् ॥

यस्याः प्रसादमासाद्य कार्यं लक्षणलक्षितम् ।

कुर्वन्त्यपि जडाः सा मे मुखाब्जेऽलु सरस्वती ॥

मन्दोऽप्यर्चं यश्चरणारविमवा—संप्राप्तबोधांशवशात् सुधीभिः ।

सिद्धान्ततत्त्वाधिगमैः स्वपच—कुर्वौ कृतस्ते गुरवो जयन्ति ॥

गूढं सूक्ष्मं ससिद्धान्तं मत्वा यस्तुष्टिरोमणिम् ।

कृतवान् मनुजव्याजादसौ जयति भास्करः ॥

दैवज्ञवर्यगणसन्तसेव्यपार्थः श्रीरङ्गनाथतनयोऽथ मुनीश्वरोऽहम् ।

ग्रन्थान् विभात्य सकलानपि सार्वभौमसिद्धान्तपूर्वसपरं सधिया करोमि ॥ इत्यादि ।

End.

इतिसिद्धान्ततत्त्वार्थे मुनीश्वरकृतेऽभवत् ।

सिद्धान्तसार्वभौमोऽयं क्रान्तिसाम्याधिकारकः ॥

अयं जगत्यां प्रचतत्परीक्षाष्टज्ञेति + मगयोममेदात् ।

अलातिरेकात् परपातकर्त्ता श्रीसार्वभौमः सुतरां विभाति ॥

Colophon. इति पूर्वाह्नम् ।

विषयः । कालमानकथनं । सौरवर्षादिनिरूपणं । युगपादादिनिरूपणं । यक्षाणां चलोन्नत-
निरूपणं । मासादिनिरूपणं । अत्र सर्व्वे उपपत्तिकथनं । वर्षकालनिरूपणा-
दिकं । वर्षगणनप्रकारादिकथनं । यक्षाणां पातानयनप्रकारकथनं । परमाखादि-
परिमाणकथनं । भूगोलस्य व्यासाद्यानयनप्रकारकथनं । निरवदेशादिनिरू-
पणं । ज्ञानयनप्रकारादिकथनमुख्येन भुजशिञ्जिनीकोटिशिञ्जिनीप्रभृतीनां लक्षण-
कथनं । यक्षाणां स्फुटक्रियोपपत्तिकथनं । प्रतिवृत्तभङ्गीनिरूपणं । नीचोच्चवृत्तभ-
ङ्गीकथनं । यक्षाणां वक्रगत्यादिनिरूपणं । खेटाद्यानयनप्रक्रियाकथनं । भूगोल-
संस्थानादिकथनं । विषुववृत्तलङ्घान्तिवृत्तादिनिरूपणं । अयनांशनिरूपणं । अत्र
यवनादीनां मतकथनञ्च । उदयांशनिरूपणं । अत्र सर्व्वे उपपत्तिकथनञ्च ।
निप्रश्नाधिकारः । तत्र यक्षाणां कलाविम्वाद्यानयनप्रक्रियाकथनं । शशिपूर्व्वकाणां-
पक्षां यक्षाणां भानिमित्तकथनादिकं । तेषां भानयनप्रक्रियादिकथनञ्च । खेटभा-
गमप्रकारकथनञ्च । १२ ज्ञेयवृत्तिनिरूपणं । तत्र सूर्य्यसमीपे यक्षाणामवस्थानादिनि-
रूपणमुख्येन उच्चनीचदूरत्वादिज्ञानसाधनकीर्तनं । यक्षाणामलोकदयज्ञानप्रकार-
कथनं । चन्द्रग्रहणगणनाप्रक्रियादिकथनं । पाताद्यानयनप्रकारः । सूर्यादिज्ञा-
नोपायकथनं । एवं सूर्य्यग्रहणगणनाप्रक्रियाकथनं । क्रान्तिसाम्यनिरूपणं । अस्मा-
यनांशादिनिरूपणञ्च ॥

No. 1859. विवादचन्द्रः ।

Substance, country-made paper, 10 × 3 inches. Folia, 60. Lines, 8 on a page. Extent, 2,202 ślokaś. Character, Maithilī. Date, Śn. 1119. Place of deposit, Magrāṇi Grāma, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Chhoṭī-lāla Jhā. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Vivādachandra. A summary of the laws of inheritance, judicature, sale, barter, &c. By Mahādevī, wife of king Chandra Siṅha, under the advice of Misaru Mis'ra.—Contents: Laws regarding loans; possession, mortgage, interest, bail, repayment of debts, legal position of the born-blind, loans for trade, ditto contracted under pressing wants, pledges, sale without proprietary right, coparcenary in trade, gift, servants, manumission of slaves, hire, disputes regarding ownership, delivery after sale, purchase, boundary disputes, laws regarding bridges, treasure trove, protection of crops. Law of inheritance, division of

a deceased father's estate, disqualification to inherit, indivisible property, woman's property, lapsed inheritance, estate of childless persons, joint property. Judicature, defence, rejoinder, evidence, documentary evidence, evidence of possession, witnesses, interrogatories, ordeals, judgment, decision, execution. Twelve kinds of sons.

Beginning. वन्दे श्रीकण्ठवैकुण्ठावकुण्ठौ नतनन्दने ।

विघ्नविघ्नेदकुण्ठौ गिरिजाजलजान्तिनौ ॥

श्रीचन्द्रमिहचपतेर्दयिता स्तुतिमा मन्त्रादेवी ।

रचयति विवादचन्द्रं मिसरमित्रापदेशेन ॥

विवादे व्यवहारे च व्यवस्था यस्य यादृशी ।

निवन्तुभिः कृता सा च लिख्यते स्वरिणां मुदे ॥

तवादा ऋणादानव्यवस्था । यथा व्यवस्थया अयमृणमधमर्णो गृह्णाति तच्चिरकालं
विना तथैव दद्यात् । इत्यादि ।

End.

ब्राह्मणस्य चविद्यादिषु नौरसत्वापत्तौ परिगणनं मुख्यालकल्पनाल्लाघवाय सर्वेषां
सवर्णायां व्यवहारयोर्विरोधापत्तेरिति ।

Colophon. इति मन्त्रासहोपाध्याय श्रीमिसरमित्रकृते विवादचन्द्रः समाप्तः । सन् १११९ ।

विषयः ।

ऋणादानव्यवस्थाकथनं । भोग्याधिनिरूपणं । बन्धकनिरूपणं । दृढनिषेधः ।
प्रतिभून्निरूपणं । ऋणादानविधिः । आतान्धस्थानव्यवस्थाकथनादिकं । बाणि-
ज्यार्थं ऋणग्रहणे व्यवस्था । कन्याविवाहाद्यापत्कालकृतणव्यवस्था । न्यास-
निरूपणं । अस्वामिविक्रयः । सम्भूयसमुत्थानविधिः । दत्ताप्रदानिकविधिः ।
भृतकविधिः । दास्यमोक्षविधिः । भाटकविधिः । स्वामिपालविवादनिरूपणं ।
विक्रीयासम्प्रदानविधिः । क्रीत्वानुग्रहविधिः । सीमाविवादनिरूपणं । सेतु-
विधिः । नष्टालुविधिः । शस्त्ररक्षाविधिः ॥ दायभागनिरूपणं । प्रमीतपिष्टक-
विभागः । भागानर्हविधिः । अविभज्यविधिः । स्त्रीधनविधिः । अवलुप्तविभाग-
विधिः । अपवधनविभागः । संखटधनविभागः ॥ व्यवहारविधिः । तत्र उत्तर-
विधिः । प्रत्याकलितविधिः । सम्भिविधिः । क्रियादानविधिः । भुक्तिवि-
विधिः । साक्षिविधिः । प्रश्नविधिः । दिव्यविधिः । अयपराजयावधारणविधिः ।
निर्णयविधिः । निर्णयकृत्यविधिः । द्वादशविधपुत्रनिरूपणादिकञ्च ।

No. 1860. तर्कतत्त्वनिरूपणम् ।

Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 42. Lines, 9 on a page. Extent, 1,476 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Magráni Gráma, Post Madhubani, Darbhánga, Paṇḍit, Chhotilála Jhá. Appearance, old. Prose. Correct.

Tarkatattva-nirūpaṇa. An enquiry into the principles of dialectics. By Gokulanátha Mahámahopádhya. Beginning. कथं तर्कमनिरूप्य तार्किकास्वामुपासनां ।

अतो नाथेन चे नाथ तर्कतत्त्वं निरूप्यते ॥

अथ योऽसावश्रद्धामल्लापहरणद्वारा पुरुषार्थानामसाधारणं साधनं । इत्यादि ।

End.

तस्मात् ।

अनाहार्याद् व्यापकतानिर्णयादो ह्यवाधिनः ।

तर्क उत्पद्यते किन् पुर्य्यवस्य विपर्य्ययम् ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायगोकुलनाथविरचितं तर्कतत्त्वनिरूपणं ।

विषयः । तर्करूपविवेचनं ।

No. 1861. न्यायकौस्तुभे शब्दपरिच्छेदः ।

Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 268. Lines, 9 on a page. Extent, 3,851 s'lokas. Character, Nágara. Date, Sm. 1841. Place of deposit, Magráni Gráma, Post Madhubani, Darbhánga, Paṇḍit Chhotilála Jhá. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Nyáya-kaustubha. A commentary on the Tattvachintámaṇi of Gaṅgeś'a. By Mahádeva Paṇḍita, surnamed Ponattákara, and son of Mukunda Paṇḍita. The codex contains the chapter treating of Śabda.

Beginning. नला साम्प्रशिवं मुकुन्दपितरं श्रीकण्ठमंजं गुरुं

भूयः सूक्ष्माधिया विभाव्य च तदुक्ताथे समस्तं हृदि ।

शब्दे मानवरे विशिष्टविविधव्युत्पत्तिरस्यादके

मूढार्थप्रतिपत्तये वरधियां कुर्व्वं प्रबन्धं वरम् ॥

अथ शब्दे निरूप्यते । अत्र उपजीवोपजीवकभावसङ्ख्या उपमाननिरूपणान-

न्तरं शब्दनिरूपणमिति वद्वो वदन्ति । इत्यादि ।

End. यथाश्रुतानां मणिगोचराणां निष्कर्षबोधाय यल्लङ्घित्युक्तः ।
अथ मन्त्रादेवबुधेन यन्नाच्छब्दोद्भूयातो रचितो निबन्धः ॥

Colophon. इति श्रीमत्पद्माक्षप्रमाणपारावारीणश्रीमन्मुकुन्दपण्डिताख्यजपुणताकरोपनामक-
मन्त्रादेवपण्डितविरचिते न्यायकौमुदे शब्दपरिच्छेदः समाप्तः । संवत् १८४१ ।
विषयः । शब्दचिन्तामणिबिद्याख्यानं ।

No. 1862. न्यायसिद्धान्तमञ्जरी ।

Substance, country-made paper, 8 × 3 inches. Folia, 53. Lines, 9—10 on a page. Extent, 1,992 ślokaś. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magráni Gráma, Post Madhubani, Darbhāngá, Paṇḍit Chhoṭi-lála Jhá. Appearance, old. Prose. Correct.

Nyāyasiddhānta-mañjarī. An elementary treatise on the Nyāya philosophy. By Jánakinátha Bhaṭṭāchārya Chūḍāmaṇi. A work of this name by Śríkrishṇa has been noticed under No. 1408, Vol. IV, p. 31, and a commentary on it under No. 1452 Vol. IV, p. 56.

Beginning. प्रणम्य परमात्मानं जानकीनाथशर्मणः ।

क्रियते युक्तिमुक्ताभिन्यायसिद्धान्तमञ्जरी ॥

इह किल निखिललोकविमोक्षमुद्योपायमात्मनस्तत्त्वज्ञानमात्मनन्ति । तच्च प्रमा-
णाधीनं । प्रमाणं निरूप्यते । इत्यादि ।

End. तथैव किं मानमिति चेत् । तत् प्रकाशिकाप्रकृतिः + + + इति संक्षेपः ।

Colophon. इति श्रीजानकीनाथभट्टाचार्यचूडामणिकृता न्यायसिद्धान्तमञ्जरी समाप्ता ।

विषयः । प्रमाणस्वरूपनिरूपणं । करणत्वनिरूपणं । प्रत्यक्षलक्षणं । वैशिष्ट्यान्वयमादिज्ञानं
(मात्मात्कारः) इतिकथयतो नास्तिकस्य मतखण्डनं । नित्यानित्यभेदादुद्विविधमा-
त्मात्कारनिरूपणं । निर्विकल्पकसविकल्पकभेदेन अनित्यस्य द्वैविध्यकथनपूर्वकं
तयोः स्वरूपविवेचनं । वैशिष्ट्याज्ञाननिरूपणं । प्रकारताविशेष्यतादिलक्षणनि-
रूपणं । ज्ञातो घट इति प्रतीतेः ज्ञानजन्यो विषयनिष्ठः प्राकट्यापरनामा पदार्थो-
ज्ञातता सैव विषयता—इत्यादिभाट्टमतखण्डनं । भासमानवैशिष्ट्यप्रतियोगित्वं
प्रकारत्वमितिवादखण्डनं । द्रव्यपञ्चप्रक्रियानिरूपणं । उद्भूतत्वलक्षणं । द्रव्यगुण-
कर्मादीनां सामान्यलक्षणं । समवाये न प्रत्यक्ष इति वैशेषिकमतखण्डनं । सन्नि-
कर्षनिरूपणं । द्विविधविशेषणतालक्षणविवेचनं । अभावोऽधिकरणस्वरूप इति
कथयतो प्राभाकराणां मतखण्डनम् । अभावविभागतलक्षणं । अभावो नेन्द्रियपञ्च-

इति भाट्टमतखण्डनं । योग्यानुपलब्धिस्वरूपचिन्तनं । इन्द्रियाणां लक्षणं ।
 आत्ममनःसंयोगविवेचनं । अनुमानलक्षणं । व्याप्तिस्वरूपादिचिन्तनं । अथ
 सीमांसकादिमतखण्डनं । चार्वाकमतनिरूपणं । पञ्चधर्मात्मनिरूपणं । परामर्श-
 निरूपणं । केवलान्वयि-केवलव्यतिरेकि-अन्वयव्यतिरेकिभेदानुमानस्य वैविध्यनि-
 रूपणं । ज्ञेयाभासविवेचनं । उपाधिस्वरूपचिन्तनं । अवयवस्वरूपविवेचनं । उप-
 मानलक्षणं । उपमितिस्वरूपकथनं । शब्दप्रमाणलक्षणं । शब्दस्य अनुमानेऽन्तर्भा-
 व इति कथयतां वैशेषिकाणां मतखण्डनं । शक्तिवादः । शक्तिपक्षोपायकथनं ।
 ईश्वरनिरूपणं । श्वादिपदानां गोले एव शक्तिः आत्तेषां च शक्तिस्त्वं इति कथ-
 यतां भाट्टानां मतखण्डनं । आत्तेष्वस्वरूपकथनञ्च । कार्यान्वितशक्तिवादखण्डनं । लक्ष-
 णाविचारः । समामवादः । अज्ञानावृत्तिखण्डनं । कारकवादः । आध्यातवादः ।
 अथ न्यायभास्करादिमतखण्डनं । आकाङ्क्षायोग्यतादिनिरूपणं । विधिस्वरूपविवे-
 चनं । अपूर्ववादः । अर्थवादादिनिरूपणं । शब्दस्य नित्यत्वमभ्युपगम्यतां गुरुणां
 मतखण्डनं । प्रवर्तकज्ञानविचारः । स्फोटवादनिरसनं । अर्थापत्त्यादीनामनुमाना-
 दावन्तर्भावकथनं । प्रामाण्यवादः ।

No. 1863. तर्कप्रकाशिका ।

Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 125. Lines, 13 on a page. Extent, 4,551 s'lokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Magrāni Grāma, Post Madhubāni, Darbhāṅgā, Paṇḍit Chhotilāla Jhā. Appearance, old. Prose. Correct.

Tarka-prakāśikā. A commentary on the chapter on S'abda in the work noticed under the next preceding No. By Śrīkanṭha Dikshita, son of Viś'vanātha Dikshita, of Kāś'ī.

Beginning. जटाजुटलसद्गाङ्गजलभूषितमल्लकम् ।

पुनस्तु गिरिजाप्रेमपाचसेकमनेकधा ॥

उपजीव्योपजीवकभावसङ्गत्या उपमाननिरूपणानन्तरं शब्दं निरूपयन् शिष्याव-
 धानाय प्रतिजानीते अथेति । इत्यादि ।

End.

इदं रजततया जानामीत्यनुव्यवसायेऽपि शक्तिगोचररजतत्वप्रकारको + वस्तुव्य-
 इति ।

अतिकर्तृशतकं यद् यद्वच सुखितं मम ।

सिञ्चेन्नरीपद्मद्वन्द्वरसैतद्विजयनम् ॥

योऽसौ काश्चां समुत्पादि विद्यनाथेन धीमता ।

तस्य श्रीकण्ठकृतिनः कृतिः कल्यतां मुदं ॥

Colophon. इति श्रीकाशीमहोदयदीक्षितविद्यनाथाग्रजदीक्षितश्रीकण्ठशर्माविरचिता तर्क-
प्रकाशिकाभिधा सिद्धान्तमञ्जरीयाख्या समाप्ता ।

विषयः । जानकीनाथकृतन्यायसिद्धान्तमञ्जरीनामकन्यायप्रकरणान्तर्गतशब्दपरिच्छेदस्य
व्याख्यानं ।

No. 1864. शब्दालोकरहस्यं ।

Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 312. Lines, 14 on a page. Extent, 16,327 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magráni Gráma, Post Madhubáni, Darbhāngá, Paṇḍit Chhoti-lála Jhá. Another copy at Mujaná Gráma, Post Tájapurá, Dvarbhāngá, Paṇḍit Bábulála Jhá. Appearance, old. Prose. Correct.

S'abdálaka-rahasya. A commentary on the S'abdálaka of Paksha-dhara Mís'ra. By Gadádharma Bhaṭṭa. The S'abdálaka is itself a commentary on the S'abda Khaṇḍa of Gaṅges'a's Tattvachintámaṇi.

Beginning. प्रणम्य गीर्वाणमणैकवन्द्यं पादारविन्दं पुष्पोत्तमस्य ।

निगूढमाविष्कुरुते प्रयत्नाद्गदाधरः पञ्चधरस्य भावं ॥

सङ्गत्यप्रदर्शने मूलस्य न्यूनता स्यादित्यर्थशब्दे निरूप्यत इतिप्रतिज्ञावाक्यादेव
सङ्गतिरपि लभ्यते इत्याह अथेति । इत्यादि ।

End. इत्यादिना जातेष्ट्यादेस्तत्फलकलखण्डनमयुक्तमित्याशङ्कां निराकुरुते नलित्या-
दिना ।

Colophon. समाप्ता चेयमपूर्ववादालोकरहस्यगदाधरी ।

विषयः । पञ्चधरमिश्रकृतशब्दमण्डालोक्तस्य व्याख्यानं ।

No. 1865. सिद्धान्ततत्त्वविवेकः ।

Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 135. Lines, 12 —13 on a page. Extent, 3,950 s'lokas. Character, Maithilī, very bad. Date, ? Place of deposit, Rághavapura, Post Madhubáni, Darbhāngá, Paṇḍit S'rínátha Jhá. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Siddhānta-tatva-vivēka. A summary of the different Siddhāntas, or original texts on astronomy. By Kamalākara, son of Nṛsiṃha, of Devagiri on the banks of the Godāvarī river. Contents: Time defined, cycles of Brahmā, Devas &c., measure of time of day and night, effect of longitude on the duration of day, durations of the Yugas, of various eras, current down to the time of the Śaka era, refutation of the opinion of the author of the Siddhānta-śiromaṇi, science of astronomy, excellence of the Śūrya-siddhānta, motion of the stars in space, creation, destruction, refutation of the opinion of Bhāskara Āchārya on the subject, the poles, mythical character of the signs of the Zodiac, the positions of the Nakshatras, refutation of the opinion of Arya Bhaṭṭa regarding the motion of the earth, the blueness of the sky accounted for, (due to the quality of darkness *Tama*), the shape of the earth (like a Kuthbela fruit,) supported in space by divine power, the opinions of the Yavanas on the subject, equatorial regions, position of the terrestrial sphere, longitudes of different places, eternity of the Meru mountain, diameter and circumference of the earth, calculation of the motions &c., of the earth, solstitial movements, drikkāṇas, coldness of the air in high places, conversion of vapours into clouds, causes of rainbows, meteorites &c., cause of earthquakes, (action of subterranean vapours on stones), cause of plagues (foul vapours), orbits of planets, calculation of the discs of heavenly spheres, zenith and nadir, instruments for ascertaining *sankrāntis*, centripetal force, cause of circular motion, of spheres, apparent motion of the celestial spheres, chords of arcs, diagrams, &c., &c.

Beginning. ब्रह्माण्डोदरमध्यगावनिजलोद्गर्ध्वेन्दुपूर्वग्रह-

र्षोर्दक्षप्रवहान्मंगोलरचना दृष्टिर्यथावस्थिता ।

कालोऽस्मिन् गहनैः यथेष्टं सततं यस्मादियं + + +

यत्तन्निर्गुणमीशमव्ययपरं ब्रह्मैकतत्त्वं शुभं ॥

यदुत्पत्तिलयौ सान्ना दृष्टिर्यस्माच्च देहिनां ।

ब्रह्मादीनां विभुः सोऽयं यत्कीभूतः सनातनः ॥

ब्रह्माण्डाकालमेवैवन्ता भगवांस्तेजसां निधिः ।

नाम्नाऽनिरवः कालात्मा सूर्योऽयं सवितेति च ॥

मण्डलान्तरगोऽञ्चं भुवनानि परिधमन् ।

जलमोलयद्दर्शाणां भास्करः सूर्यमोऽव्ययः ॥

शास्त्रप्रवर्तको ध्येयः तत्त्वज्ञैः कालबोधकत्वं ॥

वधीमयः सर्व्वेवन्दो जयत्येकोऽम्बरस्थितः ।
 केचित् प्रत्यक्षसूत्र्याश्च भिन्नाऽयमिति यदुबलात् ॥
 वदन्ति मूढवादस्याप्राप्ताण्यत्तदसद्भुवं ॥
 यन्नास्त्वयदानयनानुसारं व्रज्येन्पूर्व्वा ऋषयोऽपि चक्रुः ।
 स्वं स्रष्टुं सिद्धान्तमनल्पकार्यं गूढं सतां गोलविदां सुबोधं ॥
 अतिचाधमपरम्यरावज्ञैः नाशितं तदपि सौरमतं तत् ।
 तत्प्रतेरेनवबोधत एवेत्यं किं लेख्यमधुनातनवय्यः ॥
 सङ्गोलवासनावान्नैः करणग्रन्थयुक्तितः ।
 स्रस्त्रूलव्यवहारार्थं स्वाचार्य्यलप्रसिद्धये ॥
 वस्तुतत्त्वमनुज्ज्ञैव स्वार्थैः साकं विरोधतः ।
 बद्धभिर्बद्धघा पूर्व्वं सिद्धान्ताः स्वधिया कृताः ॥
 अतः सांवत्सराचार्य्यं गुह्यं श्रीमद्विवाकरं ।
 नत्वा यद्विचित्रोऽर्कस्य सतात श्रीकमलाकरः ।
 कृती तत्त्वविवेकाख्यं पूर्व्व्यास्पृष्टं सवासनं ॥
 सिद्धान्तं गोलवित्तुष्टैः करोति स्वधियोत्तमं ॥
 प्राञ्चं देवं तथा पित्रं प्राजापत्यं गुरोस्तथा । इत्यादि ।

End.

अष्टाङ्गीर्णमाद्योदितं प्रोक्तं नवीननिबन्धनानुप्रदादुगोलयुक्ता ।
 मनुक्तेर्नवीनत्वसर्व्वप्रतीत्यै चिरं प्राक्तनोक्तं सदैवास्तु लोके ॥
 यः करोति स्नानाब्जा ज्ञः परस्त्रोत्कृष्टकल्पना ।
 स श्रीमं चयसाप्नोति अनिष्टान्धजयोनियु ॥

Colophon.

इति श्रीकमलाकरविरचिते सिद्धान्ततत्त्वविवेके सौत्तरप्रज्ञाधिकारः ।
 अथात्र सार्धंस्मरदशसंख्यपलांशकैरलि च दक्षिणस्थां ।
 गोदावरीसौम्यविभागसंख्यं दुर्गेश्वर्यद्देवगिरीतिनाम्ना ॥
 प्रसिद्धमस्मान्मृष १६ योजनैः प्राग्-याम्यान्तराशास्त्रितपाथरी च ।
 विदर्भदेशान्तरगालि रम्या राज्ञां पुरी तद्गुप्तदेशमध्ये ॥
 तस्यास्तु किञ्चित् परभाग एव सार्धं द्वितुल्यैः किल योजनैश्च ।
 गोदा वरीवर्धि सदैव गङ्गा या गौतमप्रार्थनया प्रसिद्धा ॥
 अस्याः सतां सौम्यतरोपकण्ठे ग्रामोऽस्ति गोलामिधया प्रसिद्धः ।
 तथैव ग्राम्ये पुद्गोत्तमाख्या पुरी तथोरन्तरगा स्वयं सा ॥
 यस्यां सदानन्दकुले रमन्ते मृष्टाग्निः ॥ ११ ॥ सुगुणास्तत्त्वः ।
 परस्परं श्रीकरसेचनाद्यैर्नकोनको भाषणतत्पराणाः ॥

विषयः । कालस्वरूपादिकथनं । प्राञ्जद्वैवादिमानकथनं । अक्षरावसानादिनिरूपणं । भक्त-
 धमणेन लङ्कादौ दिनरात्रिविभागदिकथनं । लतादिद्युगपादनिरूपणं । वर्षनिरूपणं ।
 आद्यपुरुषात् स्थायभुवननोरारभ्य शालिवाह्नशाकेन्द्रं यावत् यावनो वत्सरा
 अतीताः तन्निरूपणं । अथ सिद्धान्तशिरोमणिमतोद्येपः । ज्योतिषशास्त्रागमकथनं ।
 सूर्यसिद्धान्तप्रशंसा । प्रवहानिलेन भक्तधमणकथनं । इति भगणमानाध्यायः ।
 सृष्टिप्रलयचिन्तनं । अथ भास्कराचार्याक्तोदयान्तरवासमानिराकरणं । भ्रुवस्त्राना-
 दिनिरूपणं । मेधादिराशीनां कल्पितत्वकथनं । नक्षत्रचक्रसंस्थानादिनिरूपणं ।
 प्रवाहनस्वीकुर्वते भूधमणद्याभ्युपगच्छत आर्यभट्टस्य मतकण्डनं । नीलं गभ इति
 प्रतीतेर्धर्मत्वकथनं । अम्बरस्थितं तम एव नीलतया मंडयते इति निरूपणञ्च ।
 कपित्थफलवद्भुजः स्थिरोऽयं भूगोलः परेशशक्तैव योस्ति तिष्ठतीतिनिरूपणं । अथ
 यावनमतकथनं । निरुद्धदेशनिरूपणं । भूगोलसंस्थानं । यमकोटिरोमकसिद्ध-
 पुराणामवस्थित्यादिकथनं । मेरुस्त्रानादिनिरूपणं । भूगोलपरिधिवासादिनिरूपणं ।
 गणितप्रक्रियाकथनं । दिनाद्यानयनप्रक्रियाकथनं । दृक्फलनिरूपणं । भूगोलात्
 ऊर्ध्वस्थितस्य वायोः शीतत्वकथनं । तत्र वाय्वादीनां मेधादिरूपेणोत्पत्तिकथनञ्च ।
 इन्द्रचापोष्ठापातादीनां कारणकथनं । पाषाणादिभिः कठिनाया भूमेः वाष्पनिः-
 सरणकाले कस्यः शब्दश्च जायते इत्यनेन भूमिकम्पकारणनिरूपणं, भूस्वविषमस्यत्वात्
 द्रुपिता वाष्पाः खदेहलग्नाः महामारीं जनयन्तीति मारीभयकारणनिरूपणञ्च ।
 घृहाणां कचामानकथनं । विम्बज्ञानार्थं गणितप्रक्रियाकथनं । घृहाणां नीचोच्च-
 कर्णनिरूपणं । विषुवसंक्रान्त्यादिज्ञानार्थं यन्त्रादिकथनं । भुवाकर्षणतो गोलधमण-
 कथनं । प्रवहवायवशात् भक्तं गच्छतीति वादाद्येपः, अज्ञानयनादिप्रक्रिया-
 निरूपणं । ज्ञानयनादिप्रक्रियाकथनं । सेवदर्शनविधिः । सेवाणामुत्पत्तिकथनं ।
 उत्क्रमशिक्षिन्त्यादिप्रक्रियादिकथनं । आसाद्यानयनप्रकारकथनं । गणितसाधन-
 प्रकारकथनं । कुण्डविचारः । सवासनग्रहस्फुटनिरूपणं । केन्द्रानयनप्रकारकीर्तनं ।
 गोलानां संस्थानादिकथनं । प्रतिमण्डलाख्यगोलनिरूपणं । प्रतिष्ठितगोलादिज्ञान-
 साधनादिप्रक्रियाकथनं । सूर्यस्य विम्बसंज्ञाज्ञानोपपत्तिकथनं । स्फुटार्कसिद्धार्थ-
 माकांशगोलस्वरूपसन्दर्शनप्रक्रियाकथनं । एवं चन्द्रमलादीनां फलोपपत्तिप्रदर्शनं ।
 घृहाणामुच्चनीचत्वादिज्ञानसाधनकीर्तनं । तेषां वक्रगत्यादिज्ञानप्रक्रियाकथनं ।
 घृहाणां पातज्ञानप्रक्रियाकथनं । सृष्ट्याद्यकाले भगवत्कालस्य स्थानादिकथनं ।
 अयनांशनिरूपणं । संक्रान्तिनिरूपणं । शिरोमणिसिद्धान्तसार्वभौमाद्युक्तकर्णसाध-
 नप्रक्रियाद्वयं । ग्रहस्यष्टाधिकारप्रक्रियाकथनं । चिप्रज्ञाधिकारकथनं । निरव-
 देशादिनिरूपणं । विषुवरेखाद्यानयनप्रक्रियादिकथनं । अर्कादीनां भुजांशाया

नयनप्रक्रियाकथनं । दिग्देशकालानां ज्ञानोपायकथनं । अक्षिन्यन्त्रादिसंरूप-
कथनं । यन्त्रोद्भूतानां वैचित्र्यकथनं । सवासनयन्त्राणां विम्बसंरूपकथनं । सूर्य-
विम्बादभ्युगोक्तकानां यन्त्राणां प्रभाप्रक्रियाकथनं । सूर्यादीनां वासादिनिरूपणं ।
विम्बचोचसंस्नानादिप्रक्रियाकथनं । ग्रहविम्बवर्णनं नक्षत्रविम्बज्ञानोपायनिरूपणं ।
सूर्यकलादिज्ञानोपायकथनं । चन्द्रार्कविम्बान्तरसूत्रयुक्तिकथनं । ज्ञायाच्चैवदर्श-
नप्रक्रियाकथनं । चन्द्रग्रहोद्भूतधिकारः । यन्त्राणामुदयास्तज्ञानसाधनप्रक्रियाक-
थनं । चन्द्रार्कयोः ग्रहणसम्भवकथनं । ग्रहणगणनादिप्रकारादिकथनं । स्यामवि-
मुक्तिकालाद्यानयनप्रक्रियाकथनं । तत्र लम्बनसाधनार्थमुदयास्तसंज्ञितितले चोचसं-
स्नानादिकथनं । परिलेखाधिकारः । ग्रहनक्षत्रयुत्यधिकारः । विविधचन्द्रादिना-
विम्बादिज्ञानसाधनप्रक्रियादिकथनं । प्रज्ञादिनिरूपणञ्च ।

No. 1866. मुद्राप्रकाशः ।

Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 20. Lines, 9 on a page. Extent, 405 ślokaś. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Mujanā Grāma, Post Tājapurā, Darbhāṅgā, Paṇḍit Bābulāla Pāṭhaka. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Mudrā-prakāśa. Descriptions of the various kinds of gesticulation required when worshipping particular divinities. By Rāmakiś'ora S'armā.

Beginning. द्रुहणहरिहरायैर्देवहृदयेनैसस्यं दददभिमनस्यं भक्तिभाजां जनानां ।

परिहृतसकलार्थैर्योगिमिथ्यायमानं हरचरणसरोजं चेतकामा भजध्वं ॥

नत्वा गुरुपदं रामकिशोरकेष्टमिदं ।

साधकानां मुदे मुद्राप्रकाशोऽयं विरच्यते ॥

देवानां मुदं र्धं राति ददातीति मुद्रा । तथा च मन्त्रदर्पणे ।

रचनां सम्यग् ज्ञात्वा पूजायां दर्शयेन्मुद्रां ।

तदियं मुद्रा कथिता देवेभ्यो यन्मुदं राति ॥ इत्यादि ।

End.

यो अञ्जे सुकृती धरासुरवरादुधौरोत्तमादुराधवात्

तस्माद्रामकिशोर ईश्वरसमादुयो रुद्रनारायणात् ।

जातो युष्मशरस्थिताधरधरामाने शकाब्दे गते

तेनासौ त्रिपुरारिराजनगरे मुद्राप्रकाशः कृतः ॥

Colophon. इति श्रीरामकिशोरशर्मविरचितसूत्राप्रकाशः समाप्तः ।

विषयः । तवादी मुद्राशब्दनिर्वचनपुरःसरं मुद्राणां प्रमाणकथनमुखेन मुद्रालक्षणव्याख्यानं । तत्र अक्षुभमुद्राकथनं । कुलमुद्रा । कुम्भमुद्रा । तल्लमुद्रा । कालकर्णमुद्रा । वासुदेवाख्या मुद्रा । सौभाग्यदण्डिनी मुद्रा । रिपुजिह्वायमा मुद्रा । कूर्ममुद्रा । विखण्डा मुद्रा । गालिनी मुद्रा । मत्स्यमुद्रा । आवाचनीमुद्रा । स्थापनीमुद्रा । सन्नि-
धापनीमुद्रा । सन्निरोधनीमुद्रा । सम्मुखीकरणीमुद्रा । सकलीकरणीमुद्रा । अव-
गुण्ठनीमुद्रा । अष्टतीकरणीमुद्रा । धेनुमुद्रा । परमीकरणीमुद्रा । लेलिहानमुद्रा ।
गन्धमुद्रा । पुष्पमुद्रा । शूषमुद्रा । तल्लमुद्रा । प्राणमुद्रा । अपानमुद्रा । व्यानमुद्रा ।
उदानमुद्रा । समानमुद्रा । घासमुद्रा । लिङ्गमुद्रा । योनिमुद्रा । विश्रुल्लमुद्रा ।
मालामुद्रा । वरमुद्रा । अभयमुद्रा । खगीमुद्रा । खडाङ्गमुद्रा । कपालमुद्रा ।
उमरुमुद्रा । शङ्खमुद्रा । चक्रमुद्रा । गदामुद्रा । पद्ममुद्रा । वेणुमुद्रा । शीवत्सुमुद्रा ।
कौस्तुभमुद्रा । वनमालामुद्रा । ज्ञानमुद्रा । विष्णुमुद्रा । गारुडमुद्रा । खसिंहमुद्रा ।
वाराहमुद्रा । जयध्रीवमुद्रा । धनुर्मुद्रा । वाणमुद्रा । शरमुद्रा । परशुमुद्रा । मोचनी-
मुद्रा । काममुद्रा । गणेशमुद्रा । दण्डमुद्रा । पाशमुद्रा । अक्षुभमुद्रा । विघ्नमुद्रा ।
लघुकमुद्रा । बीजपूरमुद्रा । खड्गमुद्रा । चर्ममुद्रा । मुगलमुद्रा । दौगीमुद्रा ।
संचोभमुद्रा । द्रावणमुद्रा । आकर्षणमुद्रा । वशीकरणमुद्रा । उन्मादनमुद्रा ।
महाकुशमुद्रा । खेचरीमुद्रा । बीजमुद्रा । योनिमुद्रा । अक्षमुद्रा । मालामुद्रा ।
वीणमुद्रा । भूतिनीमुद्रा । महायोनिमुद्रा । दैत्यधूमनीमुद्रा । लेलिहानामुद्रा ।
लक्ष्मीमुद्रा । सप्तजिह्वामुद्रा । शूकरीमुद्रा । खंसीमुद्रा । खगीमुद्रा । प्रार्थणामुद्रा ।
संचारमुद्रा । अशनिमुद्रा । नादमुद्रा । विस्मयमुद्रा । विन्दुमुद्रानिरूपणम् ।

No. 1867. गङ्गाभक्तिरङ्गिणी ।

Substance, country-made paper, 12 × 3 inches. Folia, 26. Lines, 11 on a page. Extent, 1,322 ślokaś. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Mujanā Grāma, Post Tājapurā, Darbhāṅgā, Paṇḍit Bābulāla Pāṭhaka. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Gaṅgābhakti-taraṅgiṇī. A dissertation on the sanctity of the River Ganges, and the various forms in which it should be adored. By Gaṇapati, a resident of Mithilā, and a scion of the family of the king of Dhārā.

Beginning. रूपं साक्षात् प्राप्तमैशं द्रवत्वं पृथ्वीभूतं सर्व्यगीर्वाणतेजः ।

यत्कीभूतं ब्रह्मविघ्नं निहन्त्यादारभेऽस्मिन् गङ्गामभो मदीयं ॥

सद्दिवाकुलशेर्विशेषमखिलं विज्ञाय नान्यो ददौ

वृत्तिं यस्य पितामहाय मिथिलाभूमण्डलाखण्डलः ।

श्रीधारेश्वरसूनुस्त्वहमसावभ्यस्य भाटं मतं

गङ्गाभक्तिरङ्गिणीं गणपतिर्भूते सतां प्रीतये ॥

प्रमाणमात्रं प्रथमं व्यवस्था तदनन्तरं ।

ततः प्रयोगः संचेपात् तरङ्गपवणैरे ॥

तवादौ प्रभवप्रकरणं । विष्णुपुराणे । इत्यादि ।

End.

व्रते तु यदेव यच्च फलं दुतं तदेव तच्च सङ्कल्पवाक्ये योज्यं । सुप्रसमन्यदिति ।

नानाधैवाक्षरचना+परिचयेण ग्रन्थस्य गौरवमयात्र कृतः प्रयत्नः ।

दिङ्मात्रमेतदुपदर्शितमित्यमेव विज्ञैर्विचिन्त्य वचनान्तरसूचनीयं ॥

एतन्नित्यमुपासनाभिरसकृत्किञ्चित् प्रसन्नाभि चे-

न्मद्यं देवि तदा कृताञ्जलिरहं त्वामद्य याचे वरं ।

श्रीयोगीश्वरसम्भवस्य कृतिनः कीर्त्तिप्रसूज्यायतां

विद्वद्भिः परिशीलिता कृतिरियं कल्पान्तरस्यायिनी ।

श्रीगङ्गा विजयतेतराम् ॥

विषयः ।

गङ्गामाहात्म्यकीर्त्तनं । तच्च गङ्गातीरनिवासफलं । गङ्गाभक्तिफलं । जलपानफलं ।

गङ्गादर्शन-स्नान-स्नानादिफलकथनं । अथनविषयसंक्रान्तिमास-तिथिनक्षत्रादि-

स्नानफलकथनं । चन्द्रसूर्योपरागादौ स्नानविधिकथनं । दशहराविधिकथनं ।

देशविशेषे गङ्गास्नानविधिकथनं । उत्तरपश्चिमवादिन्यादिस्नानफलकथनं ।

गङ्गासरःसङ्गमस्नानविधिः । एवं गङ्गाकौशिकीसङ्गम-गङ्गागण्डकीसङ्गम-हरिद्वार-

प्रयाग-गङ्गामागरस्नानादिविधिकथनं । गङ्गायां सरण-श्राद्धादिफलकथनं । तच्च

अर्द्धादकलक्षणकथनं । अस्त्रिप्रक्षेपादिविधिः । मुष्टनादिविधिकथनं । अर्द्धा-

द्यादिद्योगविशेषे गङ्गास्नानसङ्कल्पवाक्यादिकथनं । एवं सर्वेष्वप्यसङ्कल्पवाक्य-

कथनञ्च ।

No. 1868. स्यतितत्त्वविवेकः ।

Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 98. Lines, 7 on a page. Extent, 2,758 ślokaś. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magráñi, Post Madhubanī, Darbhāñgá, Pañḍit Chhotí Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Smṛiti-tattva-viveka. A summary of the Smṛiti rules regarding domestic rites and ceremonies. By Vardhamāna Mahāmahopādhyāya Mahādharmādhikārī. He was chief judge in the court of some king whose name is not given.

Beginning. पाणिभ्यामुपजातवेपथुतया यत्नेन यः कम्पितो

येन खेदजलौघपूरिततया नापेक्षितोऽभ्युग्रहः ।

सन्धार्यैलमवेक्ष्य यो मुकुलितः सत्ये करे कम्बुना

सादृश्यं गतवान् स पातु + + + सायन्मनोर्धाञ्जलिः ॥

अनेकार्थो वेदः प्रतिष्ठविधिभिन्नाः स्मृतिगिरो

निबन्धारः खं खं मतमनुसरन्तो विसदृशाः ।

यथा देशे देशे नरि नरि तथा सम्प्रति पृथक्

सदाचारस्मृतादनवधतदुःखो विधिपथः ॥

तथाभूते चास्मिन् परिमितगिरो यद्यपि वर्यं

वर्चिर्वाप्तिदानस्थितिमनुपपन्न्यारुहयितुं ।

तथापि स्तेयानामुभयमतयुक्तिप्रणयना-

दपि स्यादस्माद्व्या इति कुमतिवृत्तमयति नः ॥

श्रुत्वा वज्रभ्यो वज्रधा गुरुभ्यो विचार्य बुद्ध्या विविधान् निदम्बान् ।

स्मृतिस्थितिद्वैतनिवृत्तिहेतुः श्रीवर्द्धमानेन कृतो विवेकः ॥

— — — — — इह यद्यपि श्रुत्यादीनां स्वरविरोध उप-

चित्रः तथापि धर्मविचारे स एव उपायः तस्य तदेकमानकत्वात् । इत्यादि ।

End.

एकः प्रायेण स+ग्वि विपर्येति विमुञ्चति ।

अतो वज्रभिरालोक्य कृतिरेषा मया कृता ॥

Colophon.

इति महाधर्माधिकारिमहामहोपाध्यायश्रीवर्द्धमानकृतौ स्मृतितत्त्वविवेकः समाप्तः ।

विषयः ।

श्रुत्यादीनां विरोधे बलावलनिरूपणं । आचारादीनां विरोधे बलीयस्त्वाद-

कथनं । मूलद्रव्यनुमानप्रक्रियादिविवेचनं । तुल्यबलविरोधे विकल्पादिकथनं ।

श्रुतिलिङ्गप्रकरणादीनां विरोधे बलावलनिरूपणमुखेन तेषां स्वरूपादिकथनं ।

अवान्तरभेदप्रदर्शनेन प्रत्येकं स्पष्टीकरणञ्च । धर्मस्वरूपविवेचनं । तदनुष्ठान-

फलादिनिरूपणञ्च । नित्यनैमित्तिककाम्यकर्मस्वरूपकथनादिकं । अथ सर्व्वेव

तार्किकसमयानुसारेण अतीव सूक्ष्मानुसन्धानेन विषया निरूपिता इति श्रेयं ।

विधिविचारः । धर्मो श्रुतिस्मृतिसदाचाराणां प्रामाण्यप्रदर्शनं । धर्मशास्त्रनिरूपणा-

दिकं । तेषां संख्यादिनिरूपणञ्च । शिष्टाचारनिरूपणं । द्वैतविषयकप्रकीर्णककथ-

नमुखेन शस्त्रादिविधानं । नवान्नशब्दादौ ग्रीष्मादिविधिचिन्तनं । मलमासनिरूपणं । तत्कृत्यविधानञ्च । अपरपक्षत्रादिविधिः । सपिण्डनादिशब्दनिरूपणादिकं । सामपक्षादीनामुल्लेखकरणावश्यकतानिरूपणं । चान्द्रमासादिलक्षणं । अपरपक्षत्रादिविधिः । सामान्यतः शब्दवैलानिरूपणं । प्रतिमानिर्माणविधानकीर्तनं । संचेपतो मन्त्रोपदेशप्रकारकथनञ्च ।

No. 1869. प्रत्यक्षमणिरश्मिचक्रं ।

Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 156. Lines, 10 on a page. Extent, 6,265 ślokaś. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magrāṇī, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Chhoṭilāla Jhā. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Pratyaksha-maniraś'mi-chakra. A commentary on the 'Pratyaksha-khaṇḍa' of the 'Tattva-chintāmaṇi' of Gāṅgeś'a. By Gokulanātha Upādhyāya.

Beginning. दिवि वक्षःस्त्रले विष्णोर्गङ्गेशवदने + वि ।

चिन्तामणीशब्दस्य रश्मिचक्रं प्रकाशते ॥

गुणातीत इति । गुणपदस्य प्रकृतितत्त्वपरिणामेषु—इत्यादि ।

End. पुरोवर्तिरजतमिति व्यवसायादिवत् ततो न प्रवृत्तिरित्यर्थः । बाधेनेति सचेति-शेषः । धान्तिनाश इति शम् ।

Colophon. इति सचेत्पाध्यायश्रीमोकुलनाथोपाध्यायविरचितं प्रत्यक्षमणिरश्मिचक्रं समाप्तं । विषयः । गङ्गेशोपाध्यायकृततत्त्वचिन्तामण्यन्तर्गतप्रत्यक्षखण्डस्य व्याख्यानं ।

No. 1870. प्रामाण्यालोकटिप्पणी ।

Substance, country-made paper, 11 × 3 inches. Folia, 24. Lines, 9—10 on a page. Extent, 892 ślokaś. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magrāṇī, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Chhoṭilāla Jhā. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Prāmāṇyāloka-ṭippaṇī. A gloss on the 'Prāmāṇyāloka' of Paksha-dhara Miś'ra. By Gokulanātha Mahāmahopādhyāya.

Beginning. परीक्षितविषयस्य प्रमाणमणिमागरे ।

नाथस्य सङ्कलानाथ नामैव तव सङ्कलं ॥

सलक्षणसत्त्वादिनां मते स्वसम्बन्धमेव सद्विषयत्वलक्षणं प्रामाण्यमिति श्रूयता-
वादिशिरसि भारं निक्षिपति माध्यमिक इति । इत्यादि ।

End.

Colophon.

तदा भवतु सकलामावसाधारणमभावत्वमज्ञातं स्वरूपेण प्रकारादिति दिक् ।
इति महामहोपाध्यायश्रीमोकुलनाथविरचिता प्रत्यक्षप्रामाण्यालोकटिप्पणी
समाप्ता । श्रीरक्तु ।

विषयः ।

पञ्चधरमिश्रकृतप्रामाण्यवादालोकनामकटीकाया व्याख्यानं ।

No. 1871. द्वैतपरिशिष्टं ।

Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 232. Lines, 8
on a page. Extent, 3,535 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ?
Place of deposit, Magráni, Post Madhubanī, Darbhāngá, Paṇḍit Chhoṭilála
Jhá. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Dvaita-paris'ishta. A digest of Hindu Law. By Kes'ava Mahá-
mahopádhyaīya, of the clan of Sanmis'ra. The work treats of all the
leading topics of the Smṛiti, dwelling at great length on the S'rād-
dhas.

Beginning. चलानप्यचलीकुर्वन्नचलानपि चालयन् ।

द्वन्दावनविहारी स्यात् तापहारी हरिर्भैम ॥

तत्रादौ व्यवहारो निरूप्यते । इत्यादि ।

End.

धनूराग्नस्थितसूर्ययोगात् पौषादिप्रवृत्तौ सकलानुशासनविरोधात् । अत एव
प्रकृते सौरपौषादिधनो ज्ञेय इति दिक् ।

Colophon.

इति महामहोपाध्यायसन्निभकेशवविरचिते द्वैतपरिशिष्टे द्वितीयः परिच्छेदः ।
समाप्तसाधं ग्रन्थः ।

विषयः ।

चतुष्पादव्यवहारनिरूपणं । तत्र पक्षाः । उत्तराणि । साक्षिणः । क्रियाद्वै-
धादौ अनेकाऽर्थाभियोगविधिः । सपणविवादविधिः । जयपचलक्षणादि-
निरूपणं । सन्ध्यागर्जनादिव्यवस्था । विवाहानधिकारिणः । कन्याविवाहकाला-
दिनिरूपणं । नामकरणादिव्यवस्थाकीर्तनं । दानलक्षणादिकं । यज्ञादौ दक्षिणा-
दिनिरूपणं । तद्भागविधिः । एकादशीव्रतविधिः । पुत्रस्य प्रथमविवाहे कर्तव्यता-
निरूपणं । स्ववर्णलज्जानिरूपणं । कन्यादानविधिः । स्त्रीणां शतभिषास्नानविधिः ।
शूद्रस्य शुचिकृत्यनिरूपणं । दिनरात्रिशुचिनिरूपणं । गृहस्थस्य शौचानुष्ठानविधिः ।
दन्तधापनस्नानादिविधिः । पञ्चयज्ञादिविधिः । उदकपाचादौ तर्पणविधेयः । गाय-

विषयः । चीजपादिविधिः । तर्पणेतिकर्तव्यता । पञ्चदेवतापूजा । पूजायां सर्व्ववर्णाधिकार-
 कथनं । पुण्यप्रवृत्तादिनियमः । मित्राग्नेन विश्वदेवकर्मविधानं । नित्यश्राद्धादिविधिः ।
 पशुचरनविधिः । अङ्गुष्ठा दन्तधापनादौ दोषविधिः । शूद्रैः कपिलादुर्ध्वं न
 पेयमितिकथनं । कलूरीभलणादिविधिः । प्रेताधिकारे पिण्डदानादिविधिः । पूर्णि-
 मायां सक्त्यमांसादिभोजननिषेधकथनं । अशौचनिरूपणं । शूद्रेणापि पायसेन
 पिण्डा देया इति निरूपणं । रात्रौ पिण्डदाननिषेधः । सपिण्डने प्रेतपदोक्ते-
 कर्तव्यता । स्त्राशौचविधिः । देशान्तरलक्षणादिकथनं । परिवापनादिविधि-
 कथनं । सपिण्डतालक्षणादिनिरूपणं । शरदि शृङ्गपलपार्व्वणविधिः । सैन्य-
 कपार्व्वणविधिः । श्राद्धविधिः । पाकादिविधिः । निषिद्धनक्षत्रे सपिण्डनाकर्तव्यता-
 विधिः । आशौचरं विश्वदेवबलिविधिः । पाकस्य श्राद्धाङ्गतानिरूपणं । शेषान्नभा-
 जनविवेचनं । श्राद्धदिने जाताशौचविधिकथनं । श्राद्धपुत्रसत्त्वं नान्यः कृत्रिमः पुत्रः
 कार्य्य इति निरूपणं । स्त्रीणां वैधस्त्वानविधिः । तामां वैधकर्मणि द्विवासस्त्ववि-
 धिकथनं । उपनयनादौ पित्रादिना आभ्युदयिकं कर्तव्यमिति निरूपणं । साग्न्यार-
 सत्त्वेज्याभ्यां स्मृताश्चे पार्व्वणमेव कार्य्यमिति कथनं । चत्वारशौचे चतुर्थदिने श्राद्ध-
 श्राद्धं विपचादौ सपिण्डनमित्यवस्थापनं । तीर्थश्राद्धविधिः । एकांशे स्मृत्योरपि-
 पित्रोः श्रद्धादानादौ विशेषकथनं । नीलटपलक्षणं । कात्यायनोक्तदृष्टोत्सर्गविधिः ।
 अन्त्यजन्मपदविवरणं । शूद्रस्य अमन्त्रवत्कर्मविधानं । अपरपलश्राद्धविधिः ।
 शस्त्रहतादिश्राद्धविधिः । पार्व्वणानन्तरं नित्यश्राद्धकर्तव्यता । श्राद्धे पशुघाते न
 दोषायेतितिरूपणं । दक्षकस्य सपिण्डनविधिः । कार्तिक्यादौ दृष्टोत्सर्गविधानं ।
 आभ्युदयिके पिण्डदाने विशेषकथनं । प्रजापतिहोमे मनसैव कर्तव्य इति कथनं ।
 सायमग्नौ होमविधिः । अनुपनीतेन वैश्वदेवहोमो न कार्य्य इति निरूपणं ।
 पित्राद्यर्चने ज्येष्ठाधिकारकथनं । कुसीदलक्षणादिकथनं । ऋणदानादिविधिः । आ-
 त्मविक्रयादिनिरूपणं । दायप्रवृत्तविवेचनं । अकालदृष्ट्यादिविधिकथनं । सल-
 मासचयमासादिविचारः । व्रते सङ्कल्पस्य अङ्गत्वकथनं । तत्र दन्तधापनादिविधि-
 कथनं । उपवासादौ जलादिविधिः । स्त्रीणां रजोयोगे पुत्रादिना पूजादिकं ।
 कारयितव्यमितिकथनं । यवश्राद्धविधिः । हरिशयनविधिः । अशून्त्यशयनव्रत-
 कथनं । भागवतनिरूपणं । सप्ताष्टमीकृत्यं । पूर्णिमाकृत्यं । पतिव्रताधर्मनिरूपणं ।
 सन्वन्तरायुगाद्यादिनिरूपणं । संक्रान्तितत्त्वनिरूपणं । प्रवृत्ते पुण्यकालादिविवेचनं ।
 कल्पपादपकामधेन्यादिमहादानविधिकथनं । कुण्डलक्षणकथनं । प्रयामे मुण्डननि-
 र्णयः । प्रोक्षणकुम्भात्याटनादिविधिः । सावनमासस्य द्वैविध्यकथनं । संक्रान्त्यादिषु
 श्राद्धनिरूपणं । स्नानसंख्यातर्पणादिश्रमकीर्णं । मन्त्रादिविवेचनं । उभयदिने-

विषयः । अथाहलाभे व्यवस्थाकथनं । मूलमासश्राद्धविचारः । श्राद्धकालदेशनिरूपणादिकं । गयाश्राद्धाधिकारे पुत्रपदशक्तिविचारः । जलपानानन्तरं नित्यकर्मानधिकारकथनं । प्रपादिजलपानविचारः । अशौचसङ्करविधिः । एकभक्तादिब्रतकथनं । पुत्रिकापुत्रेण मातुः सपिण्डनविधिकथनं । छविमपुत्रकर्तृकसपिण्डनविधिकथनं । दत्तकस्य सपिण्डनादिविवेचनं । चतुर्थीहोमात् प्राक् स्त्रीमरणे तत् पिष्टभाजेणैव पत्या सपिण्डनान्त कार्यं एकोद्दिष्टं स्वभावेनेतिनिरूपणं । पर्जन्यदाहविधिः । सौवर्णादिपात्रेण तर्पणविधिः । आभ्युदयिककालनिरूपणादिकं । तर्पणतिकर्तव्यता । पञ्चमहायज्ञविधिकथनं । भगवद्भैवेद्यविधिः । अपुत्रस्त्रीपुंसयोरपरपक्षस्तयोरैकोद्दिष्टं न तु पार्ष्वणमितिनिरूपणं । अनुपनीतकर्तृकश्राद्धविधिः । समयाश्राद्धविवेचनं । पार्ष्वणाधिकारिणः । नित्यश्राद्धादिनिरूपणं । प्रातःस्नानादिकालनिरूपणं । केशवपनवापनयोर्भेदकथनं । स्त्रीणां प्रयागे मुण्डनविधिकथनं । अर्द्धादसंयोगविधिः । द्विराषादशब्दार्थनिरूपणं । अशौचान्तशब्दार्थकथनं । ज्येष्ठश्राद्धविचारः । सपिण्डनापक्षमासिकापक्षविधिः । समग्रासिकर्तृकं नाक्षत्रीयश्राद्ध कर्तव्यमितिनिर्णयः । सपिण्डतान्त्राद्यधिकथनं । गजच्छायाश्राद्धविधिः । पाकयज्ञे ब्रूद्रस्याप्यधिकार इति कथनं । पाकयज्ञसंख्यादिनिरूपणं । सप्तवितागमा धर्मा इत्यादिविवेचनञ्च । इति ।

No. 1872. सिद्धान्ततत्त्वं ।

Substance, country-made paper, 12 × 3 inches. Folia, 32. Lines, 9 on a page. Extent 997 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magráni, Post Madhubanī, Darbhāngá, Paṇḍit Chhotilála Jhá. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Siddhānta-tatva. The philosophy of Grammar. By Jagannátha Mahámahopádhya.

Beginning. सुखिमन्तिः प्रथमादिभेदेन सप्तविधा । प्रथमार्थस्य संख्याद्वेकयोर्द्विवचनैकवचन इत्यनुशासनात् प्रातिपदिकार्थे प्रथमाविधानेन अर्थान्तराभावाच्च । इत्यादि ।

End. चनधानैर्गतौ शक्तितौस्तपि न सर्व्वेव स्वारसिकः प्रयोगः ।

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीजगन्नाथविरचिते सिद्धान्ततत्त्वे स्तोत्रादिनिर्णयः सम्पूर्णः ।

विषयः । प्रथमादिविभक्त्यर्थनिरूपणं । आप्ख्यातार्थनिरूपणं । समासशक्तिनिरूपणं । उपसर्गादिनिरूपणं । पदार्थनिरूपणं । नञर्थनिरूपणं । स्तोत्रनिरूपणञ्च ।

No. 1873. कुसुमाञ्जलिविवरणं ।

Substance, country-made paper, 13 × 3½ inches. Folia, 68. Lines, 10 on a page. Extent, 1,340 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magráni, Post Madhubanī, Darbhāngá, Paṇḍit Chhoṭilála Jhá. Appearance, old. Prose. Correct.

Kusumāñjali-vivaraṇa. A commentary on the 'Kusumāñjali' of Udayana Achārya. By Jayarāma Nyāya-panchānana.

Beginning. नलेशं जयरामोऽसौ न्यायपञ्चाननः कृती ।

विदधेति वृधप्रीत्यै कुसुमाञ्जलिकारिकाः ॥

विद्वज्जनये विहितं सङ्गलं व्याख्याद्वेष्टादृष्टासनपङ्क्तोऽपि सङ्गलाय च निबन्धन-
प्रयोजनाभिधेयसम्बन्धपन्थनामान्याह । सत्यवप्रसर इत्यादि ।

End. स एवानेन प्रीतो भविष्यतीति ध्वनितं ।

कुसुमाञ्जलिकारिकाः समाप्ता विदताः श्रीजयरामेण

कुसुमाञ्जलिमञ्जसाधिगच्छेद्यदि पश्येदिह हेलयापि चित्ते ।

Colophon. इति कुसुमाञ्जलिविवरणं सम्पूर्णं ।

विषयः । उदयनाचार्यकृतकुसुमाञ्जलिकारिकाभागस्य व्याख्यानं ।

No. 1874. हरिभक्तिदीपिका ।

Substance, country-made paper, 10 × 3 inches. Folia, 84. Lines, 10 on a page. Extent, 3,133 ślokas. Character, Maithilī. Date, Sk. 1700. Place of deposit, Magráni, Post Madhubanī, Darbhāngá, Paṇḍit Chhoṭilála Jhá. Appearance, very old. Prose and verse. Correct.

Haribhakti-dīpikā. On the philosophy of the Bhakti doctrine, and the duties enjoined to the followers of that doctrine. By Gaṇeśa Mahāmahopādhyāya. This is a text book for Vaishnavas.

Beginning. सकलपदार्थासारं श्रुतिकलकण्ठीविहरसचकारं ।

अद्वैतराजहंसीकमलाकरमेकमश्रुतं वन्दे ॥

वेणोव + + रञ्जं घनघटितलघुन्यासलोलाङ्गुलीकं ।

भाष्याभ्यासदेशे(?)श्रितरति + टयन्तिर्यगावर्जितास्यं ॥

एकाये + स्य चैकं पदमितरपदे भक्तिभयचिकत्रीः ।

कथिदर्शभिरामो विहरतु हृदये नीलिमा कौस्तुभी वः ॥

किमिदं पदार्थविचारैर्ममयथ समर्थं मुधा निबुधाः ।

कुर्वत पुमर्थैश्चतुष्टयमाधनमाराधनं विष्णोः ॥

तथाच प्रह्लादवचनं । इत्यादि

End.

तस्मात् कर्मकाण्डब्रह्मकाण्डयोश्चाधनाक + + पयिकत्वमिति सिद्धं मुक्तोः परम-
पुरुषार्थत्वमिति ।

Colophon.

इति संचामसोपाध्यायश्रीगणेशकृता हरिभक्तिदीपिका समाप्ता । शके १७०० ।

वषयः ।

भगवद्भक्तिनिरूपणं । भक्त्यङ्गानि । विष्णुपूजायां सर्ववर्णानामधिकारकथनं ।
स्त्रीशूद्रयोः भगवद्क्षांस्पर्शननिषेधः । विष्णुपूजारतानां शूद्राणां मद्यपानादिनि-
षेधकथनं । स्त्रीशूद्रयोः षोडशोपचारेण विष्णुपूजानिषेधकथनं । विष्णुपूजनेनैव
तत्तदेवतापूजानिव्याहृत् न प्रथक् करणमावश्यकमिति निरूपणं । विष्णुपूजा-
फलं । अष्टांगदिपरिमाणकथनं । दक्षिणावर्तशङ्खमाहात्म्यं । गङ्गापेरिपूजाफलं
घण्टामाहात्म्यं । प्रतिमास्नाने घृतादिपरिमाणनिरूपणं । पूजाकर्माणि तिलका-
वश्यकता । गङ्गास्नतिका-तुलसीस्नतिकादिफलकीर्तनं । शालग्राममाहात्म्यं ।
शिलाचक्रपरीक्षा । तत्र वर्णपरीक्षा । पूजायां अङ्गुलेपन-पुष्प-धूप-दीप-नैवेद्या-
दिनिरूपणं । दत्तनैवेद्यभक्षणविचारः । पादोदकमाहात्म्यं । कीर्तनध्यानादिमा-
हात्म्यकीर्तनं । मालायां मणिसंख्या । जपमालासंस्कारः । अर्चिसामाहात्म्यं ।
वैष्णवलक्षणं । विष्णारपराधाः । तुलसीमाहात्म्यं । तुलसीस्तोत्रं । रामनवमी-
व्रतं । ऋषिचतुर्दशीव्रतं । एकादशीव्रतनिरूपणं । उपवासानुक्त्यनिरूपणं ।
विष्णुत्वनकृत्यनिरूपणं । अन्नमाचतुर्दशीव्रतं । द्वादशीव्रतं । अशुभग्रहयनव्रतं ।
धरणीव्रतं । मत्स्यद्वादशीव्रतं । कूर्मद्वादशीव्रतं । वराहद्वादशीव्रतं । नरसिं-
हद्वादशीव्रतं । वामनद्वादशीव्रतं । परशुरामद्वादशीव्रतं । कृष्णद्वादशीव्रतं ।
बुधद्वादशीव्रतं । कल्किद्वादशीव्रतं । पद्मनाभद्वादशीव्रतं । योगीश्वरद्वादशीव्रतं ।
तीर्थयात्रादिविधिः । तत्र यात्राप्रयोगविधिः । अयोध्यादिसप्तपुरीयात्रादिविधिः ।
चक्रतीर्थयात्रादिविधिः । अग्नितीर्थविधिः । वृहस्पतिकुण्डविधिः । ब्रह्मकुण्डवि-
धिः । सप्तपितीर्थविधिः । बालखिल्यतीर्थविधिः । विष्णुमुद्राधारणविधिः । जगन्ना-
थसेवमाहात्म्यं गङ्गादण्डनादिफलं । गोदावरीमाहात्म्यं । मिच्छस्थवृहस्पत्यौ गौत-
मीमाहात्म्यं । सरस्वतीमाहात्म्यं । कुशसेवमाहात्म्यं । काकामुखमाहात्म्यं ।
कौशिकीमाहात्म्यं । तद्गङ्गारामादिविधिः । रूपविधिः । आरामप्रतिष्ठाविधिः ।
विष्णुप्रतिष्ठाविधिः । सूर्यप्रासादफलं । प्रासादनिर्माणविधिः । प्रतिमाविधानं
प्रतिष्ठाप्रयोगकीर्तनञ्च ।

No. 1875. व्यवहाररत्न ।

Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 46. Lines, 6 on a page. Extent, 844 śloka. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Pilkhayād, Post Madhubani, Darbahāngā, Paṇḍit Bābu Jhānjhā. Appearance, new. Verse. Correct.

Vyāvahāra-ratna. Civil astrology, domestic rites, omens, portents, divinations. By Bhānunātha Daivajña, son of Upadhyāya.

Beginning. नला मुकुन्दस्य पदारविन्दं स्वर्गापवर्गद्रुमराजकन्दं ।

श्रीभानुनाथः कृतचाव्यलं कराम्यहं सद्भावहाररत्नं ॥

सकृतपरकृताभ्यां सङ्गुचोऽयं मदीयः

सुललितपदरम्यः सर्वलोकाभिगम्यः ।

निखिलवरकुलानां मैथिलानामिदानीं

जनयति परितोषं त्यक्तनिःशेषदोषं ॥

काव्यं श्रीभानुनाथस्य प्राचीनगणकस्य च ।

माधुर्यमनयोर्ज्ञेयं शर्कराक्षीरयोरिव ॥

दुर्जनैरपि क्षन्तव्यमपराधद्वयं मम ।

सज्जनानां विनोदाय यतो घन्यं करोम्यहं ॥

विनोपदेशं खलु बालकानां चेतोविशुद्धिर्न विधानपूर्व्वा ।

यत्कुतः प्रागुपदेशमेव क्रमेण वक्ष्यामि हितञ्च तेषां ॥

एकस्मिन् वक्षरे मासाच्चैवाद्या द्वादशैव हि ।

तेपि नाम्नः प्रभेदेन चत्वारः स्युः प्रकारकाः ॥ इत्यादि ।

End.

नाधीतं शब्दशास्त्रं नवरसवचिरं काव्यरत्नादिकं वा

कोषो बालकृतिष्व्वां स्मृतिरपि सकला तन्त्रविद्यापि नैव ।

वाणीमात्रप्रसादादविकलमनसा शास्त्रसारं निरुक्तं

प्रध्वलं तव यद् यत्खलजनकुधिया सज्जनैः चम्यतां तत् ॥

Colophon. इति भौषालकुलानन्दचन्दनानन्दोपाध्यायसुतश्रीभानुनाथदेवज्ञविरचिते व्यवहाररत्ने गृहगमनादिप्रकरणं सम्पूर्णं । शुभमस्तु श्रीरक्षु ॥

विषयः । मासनिरूपणं । तिथियोगादिनिरूपणं । भद्रादिविचारः । नक्षत्रविचारादिकं । ताराविचारः । दुष्टताराशान्तिः । चन्द्रार्वास्तिविवेचनं । चन्द्रायनचन्द्रवर्ण-ज्ञानादिकथनं । वारविचारः । प्रहरार्धविवेचनं । समयशुद्धिनिरूपणं । मन्वा-दियोगादिविचारः । वासुभूमिज्ञानकथनं । राशीनां वासस्थानकथनं । नामरा-

विषयः । शिता ग्रामराशिज्ञाननिरूपणं । गृहारम्भे मासपक्षतिथिनक्षत्रादिविवेचनं । गृहे शिल्पादिप्रियाविचारः । गृहप्रवेशविधिः । गृहे देवीस्थापनविधिः । गृहसमीपे शुभाशुभदृष्टरोपणादिविधानं । जलप्रवाहे तिथ्यादिनिरूपणं । नवाग्रभक्षणादिविचारः । गृहादौ धान्यादिस्थापनविधिः । संक्रान्तिव्यवस्थानिरूपणं । क्रयविक्रयविचारः । अद्यादियानारोहणदिनकथनं । गजदन्तच्छेदनदिननिरूपणं । दीक्षाग्रहणे नक्षत्रादिनिरूपणं । वस्तुलकरणदिनकथनं । पाणिपक्षे तिथ्यादिनिरूपणं । हिरागमनादिविचारः । नवीनशय्याद्वारोहणदिनकथनं । तैलाभ्यङ्गादिविधिः । वस्त्रादिपरिधानदिनकथनं । स्त्रीणां केशवन्धनादिविचारः । प्रथमरजोदर्शने परिधानवस्त्रफलं । शोणितवर्णफलं । स्नानादिफलकथनञ्च । गर्भाधानादिकथनं । पुंसवनसमीपे प्रयनादिदिनकथनं । सूतिका गृहनिष्क्रमादिदिनकथनं । जातस्य स्नानपाननामकरणदोलाद्यारोहणदिनकथनं । अन्नप्राशनं । आद्यचौरं । विद्यारम्भकर्णवेधोपनयनादिकालविचारः । याविकतिथ्यादिनिरूपणं । शकुननिरूपणं । नैकायानराजदर्शनादिदिनकथनं । परदेशगः कदा समागमिष्यति इति प्रश्नोत्तरकथनं । पुष्करिणीखनन-देवतागठनतत्प्रतिष्ठादिदिनविचारः । रोगोत्पत्तौ श्लेष्मादिदिवसविचारः । निधनकारकयोगनिरूपणं । उत्पातनिरूपणं । भेषज्यारम्भादिकालकथनं । निषिद्धदिनाद्युत्पन्नरोगप्रतीकारकथनञ्च ।

No. 1876. दूर्गाभक्तिरङ्गिनी ।

Substance, country-made paper, 12 × 3½ inches. Folia, 61. Lines, 10 on a page. Extent, 2,250 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magráni, Post Madhubanī, Darbhāngá, Paṇḍit Chhotílāla Jhá. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Durgábhakti-taraṅginī. A guide-book for the Durgá Pújá. By Narasīṅha Deva, a Rájá of Mithilá.

Beginning. अभिवाञ्छितसिद्धार्थं वन्दितो यः सुरासुरैः ।

सर्वविघ्नच्छिदे तस्मै श्लाघिपतये नमः ॥

भक्त्या नमसुरेन्द्रैः तस्मिन्कुटुम्भात्भारतारसुर-

आणिश्वद्युतिपुञ्जरञ्जितपदद्वन्द्वारविन्दायवा ।

देव्यास्तत्क्षणदैत्यदर्पदलना + प्रकटासर

साराध्यप्रतिभूभविष्णुकवणागभीरडक्पातु वः ॥
 स्वस्ति श्रीनरसिंहदेवमिथिलाभूषण्डलाखण्डलो
 भूखलौलिकिरीटरत्ननिकरप्रत्यर्चिताङ्गिद्वयः ।
 आपूर्वापरदक्षिणोत्तरगिरिप्राप्तार्थिवाञ्छाधिक-
 स्वर्णलोणिसिद्धिप्रदानविजितश्रीकर्णकल्पद्रुमः ॥

— — — — —
 देवीभक्तिपरायणः श्रुतिमुखप्रारब्धपरायणः
 सङ्गामे रिपुराजकंधदलनप्रत्यक्षनारायणः ।
 विश्वेषां चितकाम्यया खपवरोऽनुज्ञाप्य विद्यापतिं
 श्रीदुर्गास्तवपदतिं वितनुते दृष्ट्वा निबन्धस्थितिं ॥
 तत्रादौ देवीपूजायुक्तनिर्माणां । रत्नाकरादिनिबन्धेषु देवीपुराणं ।
 सरितः सागराः शैलालीर्यानि अलदा नदाः ।
 एते त्वामभिषिद्यन्तु सर्वकामार्थसिद्धये ॥

End.

Colophon.

विषयः । इति दुर्गाभक्तिरत्नरङ्गिणी समाप्ता ।
 देवीपूजायुक्तनिर्माणांविधिः । प्रतिमानिवेशनविधिः । प्रतिमालक्षणं । चण्डि-
 कारूपकथनं । चामण्डारूपकथनं । सर्वसङ्कलारूपकथनं । प्रतिमाभ्यङ्ग्यवस्था ।
 पूजापचारकथनं । अनुलेप-पुष्पधूपदीपादिकथनं । देवीसद्योत्सवपूजाविधानं ।
 आश्विनकृष्णनवम्यादिपूजाकल्पकथनं । आश्विनशुक्लप्रतिपदादिकल्पकथनं ।
 प्रतिपदादिप्रतिदिनकृत्यं । तत्र तिथिनक्षत्रचक्राबलनिरूपणं । स्तवयनविधिः ।
 पूजाप्रयोगकीर्तनं ।

No. 1877. न्यायतत्त्वपरीक्षा ।

Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 72. Lines, 7 on a page. Extent, 922 ślokaś. Character, Maithilī. Date, Ś. 1187. Place of deposit, Magrāni, Post Madhubani, Darbhāngā. Paṇḍit Chhoṭī Jhā. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Nyāyatattvaparikṣhā. A commentary on Gotama's aphorisms of the Nyāya doctrine. By Vañś'adhara, nephew of Jagannātha, under whom he had studied the subject.

Beginning. स्मरैर्गोकुलनाथतत्त्वदनुज्ञादुद्यो + जगन्नाथतः

+ + प्रापि मयाचपादवचनव्याख्याविधिर्मातुलात् ।

तत्त्वं गूढमपि स्रभावगहने न्याये परीक्षितयोः

श्रीमदंशधरस्य सेऽव शरणं सर्वार्थचिन्तामणिः ॥

मातुलश्रीजगन्नाथाद्धीत्य न्यायदर्शनं ।

श्रीमदंशधरस्तव तत्त्वं सम्यक् परीक्ष्यते ॥

शास्त्रादौ तावत्प्रयोजनोपायतावगमादेव प्रवर्तन्ते प्रेक्षावन्त इति । शिष्याणां प्रष्टव्यं भगवान् सच्चिः गौतमः प्रयोजनानभिधेयसम्बन्धानाह-प्रमाणप्रमेयेति । इत्यादि ।

End. क्षन्वीक्षाः प्रथमाध्याये द्वितीयाह्निकगोचराः ।

तच्चैः परीक्षिताः सम्यक् श्रीवंशधरशर्मणा ॥

Colophon. इति न्यायतत्त्वपरीक्षायां प्रथमोऽध्यायः । सन् १९८० ।

विषयः । न्यायसूत्रस्य प्रथमाध्यायान्तं व्याख्यानं ।

No. 1878. दुर्गाभक्तिरत्निकी ।

Substance, country-made paper, 10 × 3 inches. Folia, 22. Lines, 9 on a page. Extent, 594 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Magráni, Post Madhubaní, Darbhāngá, Paṇḍit Chhoṭí Jhá. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Durgábhaktitarāṅginí. A manual for the performance of the Durgá Pújá. By Mádhava Mahámahopádhya.

Beginning. दुर्गादेवीं नमस्कृत्य सुखसौभाग्यदायिनीं ।

क्रियते साधवेनेयं दुर्गाभक्तिरत्निकी ॥

तवास्मिन् शुक्लप्रतिपदि कलशस्थापनं । तव दृष्टस्यतिः । इत्यादि ।

End. ततः शान्तिकलशजलेन स्वात्मानमभिधेयं दक्षिणां दद्यादिति नवरात्रविधिः ।

Colophon. इति रुद्रामहोपाध्यायश्रीसाधवल्लता दुर्गाभक्तिरत्निकी समाप्ता ।

विषयः । सप्रमाणं नवरात्रपूजाविधिकीर्तनं ।

No. 1879. भेददीपिका ।

Substance, Palm-leaf, 11 × 2 inches. Folia, 60. Lines, 5 on a page. Extent, 1,143 s'lokas. Character, Maithili. Date, L. S. 502. Place of deposit, Magráni, Post Madhubaní, Darbhāngá, Paṇḍit Chhoṭí Jhá. Appearance, old. Prose. Correct.

Bheda-dīpikā. A refutation of the non-dual theory of the Vedānta in course of which most of the leading systems of philosophy are discussed. By Mādhava Mīśra, Mahāmahopādhyāya.

Beginning. अन्वोन्यतात्त्विकभिदाश्रयविश्वभेदि

जीवातिरेकनिधिरीशपदाभिधेयः ।

सत्याभिरामगुणधाम स रामचन्द्रः

सत्यप्रपञ्चसविता जयतां सदा नः ॥

यं श्रीमती श्रीरपरा गधाधरादसूत शास्त्राम्बुधिपारद्वयनः ।

श्रीमाधवो न्यायमहाटवीतटे प्रविश्य सिद्धान्तपथे स खेनुति ॥

माधवेन हरिभक्तिभञ्जिताशेषकिल्बिषभारेण तन्यते ।

भेदवर्कानि विवेकदीपिका मायिमोहतिमिरापनुत्तये ॥

अथ केचिदुचुरनिर्व्यञ्चनीयं मिथ्यैवेदमाविद्यकं ब्रह्मविवर्तो जगत् इत्यादि ।

End.

सर्वशून्यता च स्रष्टृशून्यताशून्यतायां आहतिमादधती पूर्णतामेव विश्वस्य
आदधती—इत्यलमतिविस्तरेण ।

Colophon.

इति महामहोपाध्यायश्रीमाधवमिश्रकृता भेददीपिका समाप्ता । सं सं ५०९ ।
भाद्रपद १४ ।

विषयः ।

मायावादविज्ञानवादादीनामुपन्यासपूर्वकं प्रत्येकं खण्डनं । मिथ्यात्वसाधन-
मिथ्याशब्दव्युत्पत्त्यादिविरोधविवेचनं । अन्वयाख्याति—असत्ख्याति—अख्या-
ति—अपरोक्षख्याति—परोक्षख्यातिवाददूषणं । सद्विज्ञानत्वमेव असत्त्वमि-
तिनिरूपणं । यस्य हि यद्वरूपं परैरभ्युपगतं तद्विषयेनैव तस्य मिथ्यात्वसिद्धिः
रूपान्तरस्य मानाभावादेवानिर्दिष्टेत्यादिना मिथ्यात्वस्वरूपकथनं । अत्य-
न्नाभावस्वरूपविवेचनं । सप्रकारकप्रमित्यविषयत्वमनिर्व्यञ्चनीयत्वमितिवाददू-
षणं । चिद्विषयत्वं दृश्यत्वमिति पञ्चाक्षेपकीर्तनं । फलव्याप्यत्वं वेद्यत्वं, फलञ्च
विषयावच्छिन्नान्तःकरणवृत्तिप्रतिफलितचैतन्यमिति मतनिरसनं । एवं जड-
त्वादीनां स्वरूपविवेचनं । भिन्नलक्षणविवेचनं । प्रपञ्चसत्यत्वे प्रमाण-
निरूपणं । प्रमादत्वादीनां स्वरूपविवेचनं । प्रमादिनिरूपणं । प्रपञ्चस्य सत्यत्व-
संस्थापनं । अथ वाचस्पतिमिश्रकृतभामत्या दूषणादिकं । न च प्रत्यक्षमपि-
यावहारिकसत्त्वविषयत्वात् सावकारं व्यावहारिकसत्त्वं हि सत्त्ववान्तरभेदो वा
सत्त्वानधिकरणत्वे सति प्रतीयमानत्वं वा इत्यादिना व्यावहारिकसत्त्ववादखण्डनं ।
तत्त्वमस्यादित्यतिवाक्यानां द्वैतपरत्वेन तात्पर्यनिरूपणं । प्रत्यक्षानुमानोपमान
शब्दप्रपञ्चसत्यत्वे प्रमाणानां बाधापेक्षया मिथ्यात्वप्रमाणत्वाभिमतकतिपय
वेदान्तावस्थानामेव अन्वयपरत्वकथनं ज्यायः 'तद्यादि' एकमेवाद्वितीयं ब्रूतेति

विषयः । द्युतौ एकमेव इत्यनेन ब्रह्मवानात्मनिषेधः, एक एव राजा इत्यनेन राजनानात्मनिषेधवदित्यादिना अद्वैतवादखण्डनं । निर्विशेषवादखण्डनं । विश्वस्य मिथ्यात्वमपि सत्यं मिथ्या वा आद्ये अप्रसिद्धान्तः । अन्ये मिथ्यात्वाभावे सत्यत्वमवर्जनीयमित्यादिना विश्वस्य सत्यत्वनिरूपणं । जीवादीनां लक्षणादिविवेचनं । एकजीववादखण्डनं । लिङ्गशरीरस्य अजन्यत्वे अनादिभावत्वेन नित्यत्वापत्तौ मुक्तावपि सत्त्वप्रसङ्गः, तादृशशरीरे मानाभावचेत्यनेन लिङ्गशरीराभ्युपगमाच्चेपकीर्तनं । निर्गुणवादखण्डनं । अतिरिक्ताज्ञानवादखण्डनं । ईश्वरोपादानकमित्यत्र किमुपादानत्वं न तावत् समवायिकारणत्वं स्वतोऽप्रसिद्धेः समवायस्यैवानभ्युपगमाच्च । नापि परिणामित्वं निर्विकारत्ववर्णवाधादित्यादिना ब्रह्मोपादानत्ववादखण्डनं । लक्षणाविचारः । खण्डनखण्डखाद्यकारमताच्चेपः । ज्ञानस्वरूपविवेचनं अवेद्यत्वे सति अपरोक्षव्यवहारयोग्यत्वं स्वप्रकाशत्वमित्यभ्युपगमदूषणमुखेन स्वप्रकाशवादखण्डनं । किञ्च नित्यज्ञानानन्दरूपस्य स्वप्रकाशत्वे ज्ञानत्वे इव नित्यानन्दादिरूपत्वे संशयादिकमावरणञ्च न स्यात्—इत्यनेन तन्मताच्चेपकीर्तनञ्च । आत्मा वारे श्रोतव्य इत्यादीनां तात्पर्यकथनमुखेन विधिसूत्रपादिविसर्जनं । मिथ्याज्ञानस्वरूपचिन्तनं आत्मव्यात्यादीनां स्वरूपनिरूपणं । शून्यतावादनिरसनञ्च ।

No. 1880. स्फोटवादः ।

Substance, country-made paper, 11 × 3 inches. Folia, 19. Lines, 9 on a page. Extent. 512 ślokaś. Character, Maithilī. Date, Sk. 1720. Place of deposit, Magrañi, Post Madhubanī, Darbhāngā, Pañḍit Chhoṭī Jhā. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Sphoṭavāda. On the philosophy of grammar. By Nāgēśa Bhaṭṭa, son of Śiva Bhaṭṭa. 'Descriptive Catalogue of Saṅskṛit Grammars in the Library of the Asiatic Society of Bengal,' p. 123.

Beginning. ननु कः स्फोटनामेति चेत्—ऽऽण । वर्णस्फोटः पदस्फोटः वाक्यस्फोटः इत्यादि ।

End. इत्थं सूत्रादिप्रत्याहारादिकान्मादिस्वभाष्यकैयटादिषु तत्र तत्र आकरग्रन्थादिषु सूत्रादृशां स्फुटा एव ।

Colophon. इति श्रीमदुवाच्यायोपन. सकशिवभट्टदुतनागेशभट्टविरचितः स्फोटवादः समूर्णः । शकाब्दा १७२० ।

विषयः । स्फोटशब्दनिर्णयनं । वर्णस्फोटनिरूपणं । पदादिस्फोटनिरूपणं । यत्किञ्चिदनिरूपणमुखेन न्यायमीमांसादिमतखण्डनं । अतिस्फोटनिरूपणञ्च ।

No. 1881. मासमीमांसा ।

Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 18. Lines, 9 on a page. Extent, 452 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Magrāni, Post Madhubani, Darbhāngā, Paṇḍit Chhoṭī Jhā. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Māsamīmāṃsā. A dissertation on months, and their relation to religious rites. By Gokulanātha Upādhyāya.

Beginning. सोमं सप्तमत्तं नत्वा सामिसोमावतंसिनं(?) ।

समासान्मासमीमांसामस्मि वक्तुं व्यवस्थितः ॥

मासस्मावच्छतुर्द्धा भवति । चान्द्रः सौरः सावनो नाक्षत्रश्चेति । इत्यादि ।

End. तथा मलमासवति वर्षे ज्ञासष्टद्वी कल्पनीये इति सिद्धं ।

Colophon. इति सद्धान्तोपाध्यायश्रीमोकुलनाथोपाध्यायप्रणीता मासमीमांसा परिपूर्णा ।
समाप्त्यर्थं ग्रन्थः ।

विषयः । चान्द्रादिमासानां स्वरूपादिचिन्तनपुरःसरं कर्माविशेषे तद्वियोजनं । तत्तन्मास-
छत्यनिरूपणञ्च ।

No. 1882. परिभाषाविवेकः ।

Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 102. Lines, 7 on a page. Extent, 2,828 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Magrāni, Post Madhubani, Darbhāngā, Paṇḍit Chhoṭī Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Paribhāṣā-viveka. A dissertation on the different observances and rites which form parts of sacrificial ceremonies. By Varddhamāna Mahāmahopādhyāya.

Beginning. एकस्मिन् प्रणमन्ति नाकपतयस्नातेति चाम्बेति च
प्रस्थातुं पदमादधाति युगपद्भूमे च सिंचे च यः ।
रूपं ताण्डवलास्ययोरभिनयत्येकेन यत्नेन यो-
बालुप्रवृत्तिभेदमुपश्रित्योक्तं देवदत्तं नृमः ॥
परितो व्याप्यताभाषा परिभाषाप्रदीपवत् ।
प्रकाशयत्येकदेशस्थितापि सकलं हि सा ॥
तस्मात् साधारणीमेनां विवे + + ऋजूक्तिभिः ।
यानां साधारणी या स्यात् प्रविवे + + स्मि तत्र तां ॥

End.

इह विविधं कर्म काम्यं नित्यं नैमित्तिकमिति । इत्यादि ।

वज्रश्च मौक्तिकश्चैव माणिक्यं नीलमेव च ।

तथा सरकतं ज्ञेयं सञ्चारजानि पञ्चधा ॥

श्रीविल्वपञ्चकमञ्चाकुलसम्भवेन विदम्भञ्चाकविभवेशतनूद्भवेन ।

श्रीवर्द्धमानविदुषाऽविदुषां परेषामिष्टैषिणा विविधेषु परिभाषितोऽर्थः ॥

Colophon.

इति महासहोपाध्यायमञ्चाकविश्रीभवेशात्मजश्रीवर्द्धमानकृतौ परिभाषाविवेकः समाप्तः ।

विषयः ।

नित्यनैमित्तिककाम्यानां लक्षणादिकथनपूर्वकं तत्तत्कर्मनिरूपणं । कर्कोपाध्याय-
मतेन द्विविधकर्मस्वरूपविवेचनं । कर्माधिकारिनिरूपणं । प्रवृत्तकर्मकथनं ।
निवृत्तकर्मनिरूपणं । कर्मकालनियमादिनिरूपणं । शिखास्त्रविधिचिन्तनं ।
शिखावन्धनवत् केशवन्धनमपि कर्माङ्गमिति तन्निरूपणं । आचमनविधिः । सङ्क-
ल्पवाक्यविवेचनादिकं । स्नानादिविधिविवेचनं । दैवे कर्मणि मातृपूजनादि-
करणावश्यकताकथनं । सामान्यतः पूजास्थाननिरूपणं । पूजाविधानञ्च । वस्तु-
धारादानविधिः । आहविधिविवेचनं । निमन्त्रणादिविधिः । पाकादिविधिः ।
अनुपनीतद्विजातीनां स्त्रीणाञ्च शूद्रकल्पविधानं । मधुपर्कविधिनिरूपणं । मन्त्र-
पाठादौ ऋष्यादिज्ञानावश्यकताकथनं । इन्द्र आदिकथनं । तदेवतादिकथ-
नञ्च । होमपरिभाषानिरूपणं । होमद्रव्यपरिमाणकथनं । प्रदक्षिणविधिकथनं ।
अग्निनामानि । जपेति कर्तव्यता । मालासंस्कारविधिः । दानपरिभाषाकथनं ।
तत्र दानस्वरूपादिविवेचनं । ब्राह्मणादीनां धनादिनिरूपणं । द्रव्यदोषादप्रा-
प्तताकीर्तनं । द्रव्यदेवतानिरूपणं । देशकालादिकथनञ्च । दानविधिः । प्रति-
ग्रहविधिः । कन्यादानादिविधानकथनञ्च । युगादियुगान्तरमन्वन्तरादिव्यवस्था-
निरूपणं । व्रतपरिभाषाकथनं । तत्र व्रतस्वरूपादिनिरूपणं । व्रतारम्भकर्मदि-
कथनं । एकादश्यादिव्रतव्यवस्थाकथनं । शिवादिपूजनविधिः । प्रायश्चित्तव्रतेषु
विशेषकथनं । अज्रियादिषु व्यवस्थानिरूपणं । चमत्तमे तीर्थादिनिरूपणं । दर्भा-
दिनिरूपणं । प्रतिनिधिरूपादिविवेचनं । पूर्णपात्रनिरूपणमुखेन मानपरि-
भाषाकथनं । दक्षिणास्वरूपकथनादिकं । भूमिमानादिनिरूपणं । सम्रदशविध-
श्रीदिकथनं । चतुःसम-सर्व्यगन्धयुक्तकईमादिगन्धगणकथनं । सर्व्यधातुगणनि-
रूपणं । कलशादिनिरूपणं । पञ्चमङ्गनिरूपणं । पञ्चास्रतपञ्चगव्यादिनिरूपणं ।
पञ्चरत्नादिकथनञ्च ।

No. 1883. अधिकरणकौमुदी ।

Substance, country-made paper, 15 × 4 inches Folia, 52. Lines, 7 on a page. Extent, 1,562 ślokaś. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magrāni, Post, Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit Chhoṭī Jhā. Appearance, new. Prose. Correct.

Adhikaraṇa-kaumudī. A dissertation on the philosophy of sacrifices. By Devanātha Ṭhakkura, pupil of Soma Bhaṭṭa.

Beginning. पुराणमजरं देवं कामदं कामरूपिणं ।

अनिदानं निदानं योगिनं भोगिनं नृमः ॥

आस्ते देवः स्मरपरवशः स्मरतारुण्यद्वयः ।

प्रीडोत्तुङ्गस्तनभरस्तुक्तमिणीकामकलिः ।

अस्मत्स्वेवापरवशमनाः किं जगन्नाथ तावदु-

भावी भावस्वरणकमले तावके सामकीनः ॥

धर्मशास्त्रेऽधिकरणं विचाररूपकारकं ।

विदुषा देवनाथेन निर्वन्धेन निबध्यते ॥

परिसंख्यानियमयोस्तथा विध्यनुवादयोः ।

भेदकं कथ्यते सम्यक् पर्युदासनिषेधयोः ॥ इत्यादि ।

End.

रत्नाकरे कल्पतरौ श्रीदत्तहरिनाथयोः ।

वाचस्पतौ निगूढं यत् तद्वाचस्वि गुरुकृताम् ॥

सोमभट्टोपदिष्टेन पथा रुचरतो मम ।

मीमांसाविषयारण्ये शरणं यत् भारती ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीदेवनाथठक्कुरनिर्मिता अधिकरणकौमुदी समाप्ता ।

विषयः ।

अधिकरणस्वरूपविवेचनं । आत्माशयान्योन्याशयचक्रकानवस्था-आधात-प्रतिवन्धि-विनिगमनाविरह-उत्तम-अनौचित्य-कल्पनादीनां प्रत्येकं लक्षणनिरूपणं । तर्क-प्रशंसा । धर्मलक्षणनिरूपणादिकं । वेदलक्षणादिनिरूपणं । आचारादीनां-लक्षणं । विधिस्वरूपविवेचनं । एवं परिसंख्यानियमानुवादानां स्वरूपादिचिन्तनं । अर्थवादस्वरूपचिन्तनं । पर्युदासनिषेधनिरूपणं । प्रसङ्गतन्त्रयोः स्वरूपादिकथनं । साहित्यमञ्जलयोः लक्षणादिकीर्तनं । श्रुतिलिङ्गादिनिरूपणं । एषां बलावल्लिनिरूपणञ्च । विकल्पादिस्वरूपकथनं । दृष्टाविकल्पे अष्टविधदोष-निरूपणादिकं । यागसिद्धिनिरूपणं । परिषदधिकरणस्वरूपादिविवेचनं । नञ्ता-धिकरणं । चमसाधिकरणं । अर्थवादविशेषयोः वैषम्यादिनिरूपणं । पाश्चात्ति-

करणं । सर्वशक्त्याधिकरणं । कपालाधिकरणं । गवामयने मेघाधिकरणं ।
निपादस्वरूपतौ बीजविवेचनं । अविश्वभयत्वाधिकरणं । विश्वजिज्ञास्यनिरूपणं ।
अर्थवादाद्बुद्धिविकल्पनाधिकरणं । तदात्मनापकर्षन्यायकथनं । सर्वशाखाप्रत्य-
याधिकरणं । प्रायणीयोदयनीयाधिकरणं । श्रुतिस्मृत्योः विरोधे श्रुतेर्गरीयस्त्वाधि-
करणं । रात्रिसवाधिकरणं । कपिञ्जलाधिकरणं । सुहृत्वाकादिवद्वाक्यमेदाधि-
करणं । आरम्भसिद्धान्ताधिकरणं । पदावनीयाधिकरणं । खलेवालीयूपाधिकरणं ।
आर्थक्रमेण शब्दक्रमवाधाधिकरणं । आरणीन्यायः । पदपांशुन्यायविवेचनं ।
सामान्यविशेषन्यायः । आशयिन्यायः । शब्दधिकरणं । प्रतिनिध्याधिकरणं । अभ्यु-
दितेष्टाधिकरणं । क्रमणाधिकरणं । देवताधिकरणं । सामान्यविकल्पनाधि-
करणं । सवाधिकरणं । अधिकारबलाबलाधिकरणं । संयोगप्रत्यक्षन्यायः । मौलमु-
ख्याधिकरणं । गुणलोपे मुखलोपाधिकरणं । आश्विनप्रज्ञाधिकरणं । स्रग्गान्धि-
ष्टेयाधिकरणं । तत्त्वाधिकरणं । अधिकरणादीनां प्रत्येकं स्वरूपकथनपूर्वकमुदा-
हरणप्रदर्शनञ्च ।

No. 1884. पातञ्जलसूत्रभाष्यं ।

Substance, country-made paper, 11 × 5 inches. Folia, 44. Lines, 10 on a page. Extent, 1,211 s'lokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1852. Place of deposit, Magráni, Post Madhubaní, Darbhāngá, Paṇḍit Chhoṭí Jhā. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Pātañjala-sūtra-bhāṣya. A commentary on Pātañjala's aphorisms of the Yoga system. By Bhavadeva Miśra, Mahāmahopādhyāya, son of Kṛishṇadeva Miśra. The work is very scarce, but not much quoted.

Beginning. पतञ्जलिं नमस्कृत्य योगिनोऽन्यांश्च भोगिनः ।

भवदेवेन तत्सूत्रव्याख्यानं क्रियतेऽधूना ।

सङ्कलं कुर्वन्नेव शिष्यावधानाय प्रतिजानीते अथेति ।

End.

इदमभिनवभाष्यं पूर्वभाष्यात् प्रकृतं

दिशि दिशि खलु दीपादीपवत्कासीति ।

सुगममिति सुधीर्भिर्दृश्यमीशप्रसादाद्

भवतु च भवभीतिध्वान्तहारि चित्तोक्ताः ॥

गङ्गातटे पद्मनपत्तनेऽस्मिन् विद्यं सपुर्विचखजः समीप्य ।

निरीक्ष्य भाषादिकृतं प्रवीणै- रन्यैर्मया भाष्यमिदं अध्यायि ॥

Colophon. इति सैथिलसन्निवशील्लण्णदेवतनयमहामहोपाध्यायसन्निवशीभवदेवछतपात-
ल्लल्लसूवभाये कैवल्यनिरूपणे चतुर्थेवरणयाख्या सम्पूर्णा । शुभमस्तु । संवत्
१०५२ ।
विषयः । योगसूत्रस्य व्याख्यानं ।

No. 1885. सिद्धान्ततत्त्वविवेकः ।

Substance, country-made paper, 16 × 4 inches. Folia, 172. Lines, 9 on a page. Extent, 5,776 śloka. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. A second copy at Magrápi, Post Madhubani, Darbhāngá, Paṇḍit Chhoṭi Jhá. Appearance, old. Prose. Correct.

Siddhānta-tattva-viveka. A disquisition on the eternity of matter. By Gokulanātha Mahāmahopādhyāya.

Beginning. प्रवक्ष्यपवनवेगघट्टितोऽपि स्खलति नयज्जगदण्डपिण्डभारः ।

लघुगुरुतुलनातुलाप्रकाण्डद्रविसंगुणः स भवद्गुणवयस्य ॥

हिरण्यगर्भस्य गुरुः शरीर- संख्यालघुर्यः पुरुषः पुराणः ।

अणोरणीयान् सद्गतो सद्गीयान् पश्यत्यक्षुः स शृणोत्यकर्णः ॥

सकलाङ्कुरकारिवीजानुगतं तदकारिव्याहृतं कुर्वद्रूपत्वं नाम सामान्यं न कल्पयि-
तुमुचितं गौरवान् । इत्यादि ।

End. अनन्यसूचिता मार्गाल्लक्षणमुपदर्शिताः ।

अनेन रुद्धरेषेण दूरे तत्त्वविनिर्णयः ।

Colophon. इति महामहोपाध्यायगोकुलनाथविरचितः सिद्धान्ततत्त्वविवेको नाम न्यायनि-
बन्धविशेषः समाप्तः ।

विषयः । सामान्यादिनिरूपणमुखेन लाघवगौरवस्वरूपविवेचनं । दिक्कालयोः स्वरूप-
विवेचनं । अथ दिक्कालौ नेष्टरादतिरिक्ताविति तथा ज्ञातकारणभावस्य-
ईश्वरस्यैव शब्दममवायित्वमिति शिरोमणिसमखण्डनं । द्रव्यपदार्थविवेचनं ।
द्रव्यसाक्षात्कारप्रकारकथनमुखेन इन्द्रियादिलक्षणविवेचनं । अन्तरिन्द्रियसा-
धनञ्च । प्रत्यासत्तिस्वरूपविवेचनं । परिमाणनिरूपणं । प्रत्यक्षप्रक्रियासाधनं ।
यदेव मूर्तत्वं तदेव भूतत्वमिति भट्टाचार्यसमखण्डनं । प्रत्यक्षस्य गुणत्वमनङ्गी-
कुर्वतां मतखण्डनं । परत्वापरत्त्वस्वरूपविवेचनं । विशेषपदार्थविवेचनं । नीला-
दीनां सर्वेषां गुणानां अवच्छिन्नवृत्तिकत्वनिरूपणं द्रव्यनाशे कारणकथनं ।

भावार्थविवेचनं । शाब्दबोधप्रक्रियाविवेचनं । संस्कारानुभवादिस्वरूपविवेचनं ।
 अभावप्रत्यक्षतामनङ्गीकुर्वतां मतखण्डनं । कारणतास्वरूपनिरूपणं । यागादिध्वं-
 सेनैव स्वर्गादिकमुपपादयतां धर्माधर्मभावविशेषिणां मतखण्डनं । संशयकारण-
 कथनमुखेन चित्सुखादिसतखण्डनं । अनुगतवर्णव्यवहारकारणनिरूपणं सत्त्व-
 खामित्वादिलक्षणविवेचनं । संख्या-स्त्व-शक्तिप्रभृतीनां पदार्थान्तरत्त्ववादख-
 ण्डनं ।

No. 1886. कृत्यमहार्णवः ।

Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 122. Lines, 7 on a page. Extent, 3,811 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magrání, Post Madhubaní, Darbhāngá, Paṇḍit Chhoṭi Jhá. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Kṛtya-mahārṇava. A philosophical disquisition on sacrificial rites. By Váchaspatī Mísra,—compiled under the patronage of Mahārājá Harinárāyaṇa, of Tirhut.

Beginning. आभीरदारकमुदक्षितकिङ्किणीकसाताक्षपाणिचरणं पुरुषं पुराणं ।

मङ्गीरमञ्जुमन्त्राधरमन्त्रजाक्षमदैतचिन्त्यमनादिमनन्तमीदृ ॥

आसीन्मैथिलमेदिनीशतमखः प्रत्यर्थिसीमन्निनी-

नित्ये।ङ्गीतभुजप्रतापतपनप्राप्तप्रसन्नार्णवः ।

राजत्कीर्तिकुम्भद्वतीपरिमलप्राग्भाविभूमण्डलो

राजा श्रोत्रियवंशभूषणमणिः श्रीमान् भवेशः छती ॥

अस्यान्ववायममलं विमलीकरिष्यन् कीर्त्त्या दिशो दश मुञ्चध्वलीकरिष्यन् ।

संयामसीमनि भटाक्षिदशीकरिष्यन् आविवर्भूव तनयो हरमिन्ददेवः ॥

एतस्माद्द्विजवंशभूषणमणिः सर्वार्थैचिन्तामणिः ।

षट्कर्त्तासरणिः प्रतापतपनप्रारम्भशृङ्गारणिः ॥

प्रत्यर्थिचित्तिपात्रकारतरणिः श्रीदर्पनारायणो ।

राजासीदवनीविभूषणमणिर्भूपालचूडामणिः ॥

आनन्दयन् द्विजकुलं पिङ्गकुलमुन्मीलयन्नखिलं ।

एतस्मादजनि छती श्रीहरिनारायणो नृपतिः ॥

— — — — —
 श्रीवासुदेवभक्तः श्रीसारदायां प्रसादमासाद्य ।

- श्रीमानयं नरेन्द्रः श्रीकृत्यमहार्णवं तनुते ॥ इत्यादि ।
- End. मिथिलावल्लयविधाजः श्रीहरिनारायणस्य कीर्तिरेषा ।
तावदुक्किसतु भवने यावदुक्किसतुर्विरोचनो गगने ॥
- Colophon. इति सप्रक्रियमहाराजाधिराजश्रीहरिनारायणनिदेशान्महामहोपाध्यायसन्निव
श्रीवाचस्पतिविरचितः कृत्यमहार्णवः समाप्तिमगात् ।
- विषयः । धर्मसंस्करणविवेचनं । धर्मशास्त्रनिरूपणं । सामान्यतः परिभाषाकथनं । मन्त्रमा-
सादिस्वरूपकीर्तनं । वैशाखकृत्यनिरूपणं । तत्र विशेषेण अक्षयवतीयाकृत्य-
कथनं । ज्यैष्ठ्यकृत्यं । आषाढकृत्यनिरूपणं । चातुर्मास्यव्रतक्रमनिरूपणं । त्रा-
वणकृत्यनिरूपणं । तत्र विशेषेण अशुभग्रहयनव्रतनिरूपणं । भाद्रकृत्यनिरूपणं ।
तत्र कृष्णपक्षे पुष्यनक्षत्रे कन्दोगानामुत्सर्गपञ्चकसंविधानकीर्तनं । मङ्गलहस्ती-
व्रतनिरूपणं । आश्विनकृत्यनिरूपणं । ज्येष्ठादित्ये खल्लनदर्शनविधिकथनं । देवी-
पूजकृत्यनिरूपणं । पूर्णिमाकृत्यनिरूपणं । कार्तिककृत्यं । मार्गशीर्षकृत्यनिरूपणं ।
पौषकृत्यनिरूपणं । माघकृत्यनिरूपणं । फाल्गुणकृत्यं । विशेषेण शिवरात्रिवि-
धानकीर्तनं । चैत्रकृत्यं । तत्र महावाक्यादिविधानं । भोजनचतुर्दशीविधिः ।
सामान्यतः वारकृत्यनिरूपणं । विजयादियोगकृत्यनिरूपणं । गणेशव्रतविधानं ।
अविघ्नव्रतनिरूपणं । देवीव्रतानि । सौरव्रतानि । सामान्यव्रतानि । शिवव्रतानि ।
विष्णुव्रतानि । काम्यैकादशीव्रतानि । द्वादशीव्रतानि । तत्र कूर्मद्वादशीव्रतं । वरा-
हद्वादशीव्रतं । वामनद्वादशीव्रतं । परशुरामद्वादशीव्रतं । राघवद्वादशीव्रतं ।
शुद्धद्वादशीव्रतं । कल्किद्वादशीव्रतं । पद्मनाभद्वादशीव्रतं । धरणीव्रतं । जन्मदिन-
कृत्यं । षष्ठीपूजाविधानं । सूर्यगन्धर्वाण्यकथनं । सूर्यरत्नगणकथनं । सूर्यधातुग-
णकथनं । सूर्योपधिगणकथनं । अष्टादशधान्यकथनं । कार्तिके दीपदानविधिक-
थनं । तिथिद्वैधव्यवस्थाकथनं । संक्रान्तिनिर्णयः । ग्रहणादिनिरूपणम् ।

No. 1887. न्यायरत्नमाला ।

Substance, country-made paper, 12 x 3½ inches. Folia, 95. Lines, 7 on a page. Extent, 1,985 śloka. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Ujāna, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Yogadatta Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Incorrect.

Nyāyaratna-mālā. A metrical epitome of the Mīmāṃsā doctrine inculcated in the *Tantra-vārtika* alias *Nyāyaratna* of Bhaṭṭa Kumārila

Svámí. By Páthasáráthí Mís'ra. A corrupt codex of this work has been noticed under No. 1557. (IV, p. 134). The description there given is incorrect. Hall's 'Contributions,' pp. 170-172.

Beginning. आनन्दमयतं ज्ञानमजं साक्षिणीचरं ।

ब्रह्म सर्वमसर्वं च बन्दे देवं हरिं विभुं ॥

मीमांसाणवसम्भूतैः कुमारस्वामिनोद्धृतैः ।

न्यायरत्नैरहं मालां संयन्मामि मनोरमां ॥

तत्र स्वाध्यायविधयः प्रथमं तावदुच्यते ।

आचार्य्यदृष्टिमात्रित्य प्रतिपन्निरासतः ॥

तत्र तावदिदं केचित् पूर्वपक्षं प्रचक्षते ।

आचार्य्यकनियोगार्थः स्वाध्यायस्तत्प्रयुक्तितः ॥

प्रथमावगतत्वेन तदि युक्तं प्रयोजनं ।

तत्र वाक्यार्थविज्ञानं तदि पश्चात् प्रतीयते ॥

तेन विवक्षितार्थत्वाद्देदस्यार्थविचारणं ।

न कर्तव्यमतः शास्त्रं मीमांसार्थमनर्थकं ॥

आचार्य्यकरणकविप्रयुक्तस्य हि स्वाध्यायाध्ययनस्य प्रयोजनापेक्षायां पुरुषा-
न्तरगामित्वेन इत्यादि ।

End. तस्मात् सिद्धः काम्यनित्ययोर्विशेष इति ।

पार्थसारथिना सम्यग् विशेषे नित्यकाम्ययोः ।

आचार्य्यमतमाश्रित्य न्यायलेशः प्रदर्शितः ॥

Colophon. इति पार्थसारथिमिश्रविरचितायां न्यायरत्नमालायां नित्यकाम्यादिविवेकः ।

विषयः । प्रथमतः स्वाध्यायोऽध्येतव्य इत्यध्ययनविधिचर्चा । मीमांसामालारम्भस्य प्रयोज-
नादिनिरूपणं । अध्ययनविधौ फलान्नुत्पत्तेस्तत्र विश्वजिज्ञासेन न स्वर्गार्थेति-
निर्णयः । तत्र अर्थज्ञानार्थत्वादध्ययनस्य तस्य च विचारमन्तरेणासम्भवात् तदन-
न्तरं धर्मजिज्ञासा कर्तव्येतिनिरूपणञ्च । विज्ञानस्य स्वतःप्रामाण्यं न तु परत
इति निरूपणं । तत्र प्रामाण्यादिलक्षणविमर्शनं । वेदस्य उभयवादिस्मिदप्रामा-
ण्याभावेन विचाराविषयाज्ञास्य स्वतःप्रामाण्यं सिद्धतीति केषांश्चिन्मतकथनं ।
वेदप्रामाण्यनिरूपणं । परत एव अर्थतत्त्वाल्लक्षणं प्रामाण्यं निश्चीयते इति परमत-
खण्डनञ्च । विधिस्वरूपविवेचनं । तत्र प्रवर्तकज्ञानादिनिरूपणं । भावनादि-
स्वरूपकथनं । अन्यान्मतखण्डनपुरःसरं तदिदं कर्तव्यतारूपं प्रवर्तनारूपं, या
समीक्षितसाधनलमेव लिङ्गादिभिरभिधीयते इति लिङ्गाद्यर्थनिरूपणञ्च । आ-

प्रतिवादकथनं । अथ कार्यकारणभावादविनाभावनिश्चयस्यैव सभावात् कार्य-
कारणभावादविनाभावनिश्चय इत्यादिकाणाद-शाब्वादिसिद्धान्तदृष्टपूर्वकं वा-
प्रतिपक्षोपायकथनञ्च । वाक्यार्थनिरूपणं । तत्र शक्तिवादकथनं । आकाङ्क्षायो-
म्यतादीनां स्वरूपादिनिरूपणं । अन्यान्यमतखण्डनपुरःसरमभिहितान्ययवाद्-
संस्थापनं । अपि च न वाक्यं पदानि वा साक्षाद्वाक्यार्थवृत्तिं जनयन्ति किन्तु
पदस्वरूपाभिहितैः पदार्थैः वाक्यार्थः संलक्ष्यते इति मीमांसकमते वाक्यार्था-
लक्षणीक इति संस्थापनञ्च । नित्यकाम्ययोः वैषम्यं नास्तीति केषांदिभ्यस्तखण्डन-
पूर्वकं तयोरेकान्यं वैषम्यनिरूपणं ।

No. 1888. पारिजातहरणं । (नाटकं) ।

Substance, country-made paper, 10 × 3 inches. Folia, 20. Lines, 5
on a page. Extent, 237 ślokas. Character, Maithilī. Date ? Place of
deposit, Dharmmapura, Post Madhubanī, Darbhanga, Paṇḍit Gopāla Thākura.
Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Pārijāta-haraṇa. A drama of the class called Rūpaka, founded on
an incident in the life of Kṛishṇa. By Umāpatidhara Upādhyāya. The
story runs that on one occasion Kṛishṇa was engaged in a picnic with his
family when Nārada paid him a visit, and presented him a celestial flower
called *Pārijāta*, which he had brought from the Nandana garden of
Indra. Kṛishṇa gave the flower to his chief queen Rukmiṇī. Satya-
bhāmā, another queen, who was present at the place, took this as a slight
upon her, and was offended. To pacify her, Kṛishṇa sent for another
flower, but Indra declined to give it. Thereupon Kṛishṇa, with the aid
of Arjuna, assailed Indra, overcame him in battle, and brought away a
number of the rare flower from his garden. The author was a poet of
high rank in the court of Lakshmaṇa Sena of Bengal, and Jayadeva, in
his Gitagovinda, eulogizes him highly. An inscription composed by the
author is still extant.

Beginning. चौथी यख रदे खणालशकलं मूलार्णवः पल्लं

स्वर्माङ्गा वसनं विभाति मगनं कलूरिका स्लेपनं ।

चन्द्रशेखरललाटचन्दनमुद्ग्रेणी गता माख्यतां

तेन श्रीधरणीधरेण चरिणा चिन्तुपतिः पाख्यतां ॥

अपि च ।

यस्यास्यं पूर्णचन्द्रं सुवचनमस्तं दिग्जयश्रीय लक्ष्मी-
दौलभः पारिजातो भुक्कुटिलिका सङ्करे कालकूटः ॥
तीव्रं तेजोऽग्निरौर्वः पद्मजनपरा राजराज्यस्तटिन्यः ।
पारावारो गुणानामयमतुल्लरसः पातु हिन्दूपतिर्वः ॥

नान्द्यन्ते सूत्रधारः ।

अलमतिविस्तरेण । आर्य्ये इहामस्थतां । प्रविश्य नटी । अञ्ज आणवेदु । सूत्र ।
आदिष्टोऽस्मि यवनवनच्छेदनकरालकरवालेन विच्छेदगतचतुर्वेदपथप्रकाशक-
प्रतापेन भगवतः श्रीविष्णोर्दशमावतारेण हिन्दूपतिहरिहरदेवेन । यथा उमा-
पत्युपाध्यायविरचितं नवपारिजातमङ्गलमभिनीय वीररसावेशं श्रमयन्तु भगवन्तो
भूपालमण्डलस्य । इत्यादि ।

End.

उर्वीं ग्रस्तेन गुर्वीं विलसतु सुखिनः सन्तु सर्व्वे च लोकाः ।
चौणीपालः समन्तात् प्रवितरतु गुणं भावयित्वा वस्त्रिणि ॥
साधूनां सप्रिवासः सद्यपिशुनजनैरे + + केपि माभू-
दाशूद्रान्नं कवीनां धमति भगवती भारती भक्तिभेदैः ॥

Colophon.

इति महामहोपाध्यायकविपण्डितमुख्यश्रीमदुमापत्युपाध्यायविरचितं पारिजात-
हरणाख्यनाटकं समाप्तं ।

विषयः ।

एकदा मधुमासे रुक्मिण्या सद्य वसन्तोत्सवसाधुर्य्यमनुभवन् श्रीलङ्काः प्रमदोद्याने
समुपस्थित आसीत् । अथ तत्र सुमुखीमहाया सत्यभामापि समुपस्थाय तमुत्सवं
संवर्धयामास । अत्रान्तरे पारिजातमञ्जरीसनाथकरेण नारदेन भगवन्तमभ्युपेत्य
सङ्गीतालापेन भगवतः प्रीतिं जनयता पारिजातमञ्जरीयं रुक्मिण्याः करे सम-
र्पिता । अथ सत्यभामा तद्दर्शनेन नितरां सन्तोषमापन्नापि, सुमुष्णालिरस्का-
रेण सन्तुष्टिताभिमानानला अलङ्करणदिकं विहाय रोषागारं प्रविवेश । अथ
विदितवृत्तान्तो भगवानपि चरणसंवाहनादिना तस्याः प्रीतिं संजनयन्नेव पारि-
जातमञ्जरीलाभार्थं नारदमेव पुरन्दरपुरं प्रेरयामास । अथ नारदमुक्तात् अम-
रेशदुष्येष्ठितमाकर्ण्य अर्जुनसहायेन उपेन्द्रेण इन्द्रं पराभूय पारिजातमञ्जरी
समानिभ्यो । वृत्तान्तमिममवलम्ब्य विरचितमिदं रूपकं ।

No. 1889. न्यायनिबन्धप्रकाशः । (चतुर्थोऽध्यायः) ।

Substance, palm-leaf, 12 × 1½ inches. Folia, 71. Lines, 5 on a page. Extent, 1,312 ślokaś. Character, Maithilī. Date, L. Sen's, E. 355. Place of deposit, Ujāna, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Yogadatta Jhā. Appearance, old. Prose. Correct.

Nyāya-nibandha-prakāśa. A commentary on the *Nyāyanibandha*, alias *Nyāyavārtika-tātparya*, of Uddyotakara. By Vardhamāna Upādhyāya, son of Ganges'vara Upādhyāya. The work is exceedingly rare, and of high repute. The codex contains only the fourth chapter.

Beginning. अनादिभवसम्भूततापत्रयविनाशकृत् ।

तत्त्वज्ञप्तिर्मदीया तं कार्यमेवेति शिवं नमः ॥

नमस्कारस्तुतेरपि मङ्गलत्वान्मोक्षहेतुतत्त्वज्ञानविषयमीश्वरं स्मृति ।

यानासनेति । शृणुं पतिमीश्वरमथ राजानं नमः नमः, ईश्वरपदे यानं गमनं चेष्टा । इत्यादि ।

End. न तु स एवेतदाकार इत्यत आह इत्येवमिति ।

यत्कर्तव्यतन्त्रगतपत्रसंस्तरमिदं शिखरं सुकविकैरव + + + + ॥

+ + + + पितुरधीत्य निबन्धमित्यं प्राकाशयत् कृतिमुदे बुधवर्द्धमानः ।

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीमङ्गेश्वरात्मजमहोपाध्यायश्रीवर्द्धमानविरचिते न्यायनिबन्धप्रकाशे चतुर्थोऽध्यायः समाप्तः । शुभमस्तु । ल-सं । १५५ । आश्विन शुद्धि । विषयः । न्यायनिबन्धस्य व्याख्यानं ।

No. 1890. गृह्यपद्धतिः ।

Substance, country-made paper, 10 × 5 inches. Folia, 60. Lines, 8 on a page. Extent, 1,534 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Ujāna, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Gosāiñ Jhā. Appearance, new. Prose. Correct.

Gṛihya-paddhati. Detailed descriptions of the domestic rites enjoined in the *Gṛihya Sūtra* of Pāraskara. By Vāsudeva Dikshita.

Beginning. अथातो गृह्यसूत्रविवक्षितानामाधानादिसर्वकर्मणां साधारणो विधिरुच्यते । तत्रावसथ्याधानादिषु वक्ष्यमाणेषु सर्वकर्मसु यजमानस्यैव कर्तृत्वं । इत्यादि ।

- End. चक्षुः श्रोत्रं यशो बलं । यन्मे द्रुतमधीतं यन्मे मनसि तिष्ठतु तिष्ठत्विति ॥
- Colophon. इति श्रीदीक्षितवासुदेवविरचितायां गृह्यसूत्रतो द्वितीयं काण्डं समाप्तं ।
- विषयः । अथ पारस्करगृह्योक्तानां सर्वेषां कर्माणां पद्धतिकथनं । तत्र पञ्चभूस्वस्कारविधिकथनं । आचमनविधिकथनं । मधुपर्कविधिकथनं । विवाहविधानं । रात्रौ रथाचम्येदकर्मविधिकथनं । चतुर्थीकर्मविधिकथनं । ऋतुकालाभिगमनविधिकथनं । पुंसवनविधिकथनं । सीमन्तोद्वयनविधिकथनं । जातकर्मविधिः । निष्क्रमणविधिः । अन्नप्राशनविधिः । चूडाकरणविधिः । व्रतवन्धविधिः । वेदारम्भविधिः । व्रतविमर्गविधिः । स्नातकस्य यमनियमादिविधिः । पञ्चमहायज्ञविधिः । उपाकर्मविधिः । उत्सर्गविधिः । स्नात्रालयेजनविधिः । श्रवणाकर्मविधिः । इन्द्रयज्ञविधिः । प्रपातकाकर्मविधिः । सीतायज्ञविधिः । आयुहायणीकर्मविधिः । स्रुतारोहणविधिः । चतुर्विधाष्टकाविधिः । ब्रालाकर्मविधिः । मणिकावधानविधिः । शीर्षरोमभैषज्यविधिः । शूनगवविधिः । गौयज्ञविधिः । ह्योत्सर्गविधिः । उदककर्मविधिः । अर्घ्यपशुविधिः । सभाप्रवेशनविधिः । रथा-रोहणविधिः । हस्त्यारोहणविधिकथनञ्च ।

No. 1891. गृह्यसूत्रविवरणं ।

Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 64. Lines, 8 on a page. Extent, 1,270 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Ujāna, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Gosāin Jhā. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Grihya-sūtra-vivaraṇa. A commentary on Pāraskara's aphorisms on domestic rites. By Karka Upādhyāya.

Beginning. पारस्करकृतस्मार्तसूत्रव्याख्या गुरुकृतितः ।

कर्कोपाध्यायकेनेयं तेने नला जगद्गुरुं ॥

श्रौताधानादीनि कर्माणि उक्तानि ।

तदनन्तरं स्मार्तानि अनुविधीयन्ते ॥

तत्रैतदादिमं सूत्रं ।

अथातो गृह्यस्थालीपाकानां कर्म । व्याख्यास्यते—इति सूत्रशेषः । इत्यादि ।

End. अथातः सभाप्रवेशनमित्यादि यत् तत्सर्वं निगदव्याख्यातमत्र ।

Colophon. इति कर्कोपाध्यायकृतं गृह्यसूत्रविवरणं समाप्तं ।

विषयः । गृह्यसूत्रोद्देश्यपारस्करगृह्यसूत्रस्य व्याख्यानं ।

No. 1892. नान्दीमुखनिरूपणं ।

Substance, country-made paper, 10 × 2 inches. Folia, 15. Lines, 5 on a page. Extent, 148 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Ujána, Post Madhubani, Darbhánga, Paṇḍit, Bholi Jhá. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Nāndī mukha-nirūpaṇa. On the propriety of performing a S'rāddha on joyous occasions, such as marriages, initiations &c., to invoke the blessings of the manes, and the details thereof. By Hṛdayanātha S'armā, of Mithilā.

Beginning. गिरिजाङ्घ्रिरजोलेखपूता सुरतरङ्गिणी ।

तनोतु मे भवानीशकपर्दापापहारिणी ॥

अथाभ्युदयिकश्राद्धं निष्कर्ष्यते ।

मातृकापूजापूर्वकमाभ्युदयिकं सर्व्वम् ।

कर्मादिषु च सर्व्वेषु मातरः समन्वयिष्याः ।

पूजनीयाः प्रयत्नेन पूजिताः पूजयन्ति ताः ॥

अभीष्टसम्पादनेन अनुगृह्णन्ति—इत्यर्थः ॥

अत्र पूजयन्तीति फलश्रवणात् प्रधानमेव मातृपूजनमिति । इत्यादि ।

End. स्तन एव दयाशीलाः सन्तः सर्व्वोपकारकाः ।

इत्येव हृदये नूनमवलम्बनमस्ति मे ॥

Colophon. इति मोदहपुरकुलसमुद्भूतमैथिलश्रीहृदयनाथशर्माकृतनान्दीमुखनिरूपणं समाप्तं ।

विषयः । आभ्युदयिकश्राद्धस्य सप्रमाणैतिकर्तव्यतानिरूपणं ।

No. 1893. द्वैतनिर्णयः ।

Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 52. Lines, 8 on a page. Extent, 1,596 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Sarvasīmā, Post Madhubani, Darbhánga, Paṇḍit S'rīnandan Thākura. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Dvaita-nirṇaya. Dissertations on Smṛiti rites. By Narahari Mahāmahopādhyāya. Contents : names of Brāhmins. Occasions when the nominative and when the genitive affix should be put after proper names in forming mantras. Philosophy of Dakṣiṇā at religious rites. Do. of

gifts. S'rāddha before marriage. Weights. Lunar months. Intercalary months. Rites during such months. Mourning. Rites on the day after mourning. Persons entitled to perform S'rāddhas. Rules regarding S'rāddhas. Adoption. The rite of Vṛishotsarga. Bathing and offering of water to the manes. Use of Darbha grass. Time meet for S'rāddha. S'rāddhas during the wane. S'rāddhas on the day of Navānna. Do. during eclipses. The fast of Janmāshṭamī. The fast of Ekādaśī. Purifications. Rules regarding Sapiṇḍas. Inheritance.

Beginning. अनादावाचारे वज्रतरविचारेऽञ्जलतरे ।

परेषां केषाञ्चित् प्रसरति दृष्ट्वा दूषणशः ॥

मुकुटं तत्त्वावगतिशरणं तातचरणं ।

चरेर्भक्त्या युक्त्या परिहरति तं श्रीनरहरिः ॥

तथादौ नामनिर्णयः । शुभकुरेत्याद्येव शर्मादिविनिर्मुक्तं नाम द्वाचरं चतुर-
चरमित्यादि षट्छदशनात् ।

End.

सा चावश्यं निरस्यैव रति प्रकाशयात्यैव वेद्यमीति रत्नाकरः । पतिपुत्रद्वारापि-
माहर्षक्रान्ते सौदायिकतया आकाङ्क्षातौत्याद्वाक्यमिदं जागर्ति ॥

Colophon. इति महासहोपाध्यायश्रीनरहरिरुक्तो द्वैतनिर्णयः समाप्तिमगात् ।

विषयः । ब्राह्मणादीनां नामनिरूपणं । कर्माविशेषे नास्ति प्रथमापठ्यादिविभक्तिप्रयोग-
नियमनं । दक्षिणादिस्ररूपादिविवेचनं । दानादिलक्षणनिरूपणं । आभ्युद-
यिकनिर्णयः । व्यवहारोपयोगिमाननिरूपणं । चान्द्रादिमासनिरूपणं । मन्त्रिक्षुचे
शुक्लादिमासरीत्येव व्यवस्थाकथनं । अधिमासादिनिरूपणं । तत्र हृत्यनिरूपणं ।
अशौचनिरूपणं । अशौचान्दिने क्षतादिना दूषिते व्येठे कनिष्ठेनापि त्रेतत्रा-
जानि कार्याणीतिव्यवस्थाकथनं । आज्ञाधिकारिपरम्पराकथनं । शास्त्रविधिकथनं ।
दत्तकपुत्रग्रहणविधिकथनं । दण्डोत्सर्गाधिकारिकथनं । एतद्विधानकथनं । स्नान-
तर्पणादिविधिकथनं । दर्शननिरूपणं । देवपूजाविधिकथनं । शास्त्रवेदान्तनिरूपणं ।
अपरपक्षत्राद्यादिविधानकथनं । हैमन्तिकनवात्राश्रयविधिकथनं । ग्रहणनि-
मित्तकत्राशनिरूपणं । जन्माष्टमीव्रतविधानादिकथनं । एकादशीव्रतविधानादि-
कथनं । शुद्धिनिरूपणं । तत्र सापिण्ड्यादिविवेचनं । दायविभागकथनञ्च । यन्त्रे-
ऽस्मिन् सर्व्वं द्वैधविषये एव समीचीनव्यवस्थाकथनमिति ज्ञेयं ।

No. 1894. कृष्णार्चनचन्द्रिका ।

Substance, country-made paper, 12 × 3 inches. Folia, 48. Lines, 5 on a page. Extent, 646 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Ujāna, Post Magaraṇī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Bhoḷī Jhā. Appearance, Fresh. Prose and verse. Incorrect.

Kṛṣṇārchana-chandrikā. Directions for the worship of Kṛṣṇa. By Rātnapāni. Compiled by order of a king of Mithilā.

Beginning. विष्णारण्यदत्तं सर्वं युगयुगे भक्तानुकम्पाकरं ।

अन्यादिवितनुच्च तारकमनुं ध्यात्वाशये भक्तितः ॥

श्रीकृष्णार्चनचन्द्रिकां चि कलये श्रीमैथिलेशाज्ञया ।

प्रेक्ष्यतपस्वितमण्डलीषु विनतः श्रीरत्नपाणिः सुधीः ॥

अथ प्रासादाये सत्तोरणं चतुर्द्वारं षोडशरुतं मण्डपं । इत्यादि ।

End. अथप्रधानप्रतिमायाः सचस्त्वानं प्राणप्रतिष्ठाद्य कृत्वा पूजनं कुर्यादिति बोध्यं ॥

Colophon. इति कृष्णार्चनचन्द्रिका समाप्ता ।

विषयः । विष्णुप्रासादविग्रहादिप्रतिष्ठाविधानकथनं । न च प्रयोगकथनञ्च ।

No. 1895. तिथिनिर्णयः ।

Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 20. Lines, 7 on a page. Extent, 515 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Dharmmapura, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Gopāla Thākura. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Tithi-nirṇaya. A dissertation on the lunar days and the religious duties appertaining thereto. By Subbaṅkara. This is different from the work described under No. 1837, p. 149.

Beginning. अद्वैतैतद्बोधमग्न्याय निर्गुणस्थितिहेतवे ।

जगतामादिभूताय नमस्ते परमात्मने ॥

विश्लोक्य मुनिवाक्यानि मन्द + + नुसारतः ।

तिथिदैधविधौ यत्नान् क्रियते तिथिनिर्णयः ॥

विप्रतिपन्नानां परस्परविरोधपरिहारो निर्णयः । इत्यादि ।

- End. एतदेव तुजनस्य लक्षणं दूषणेऽपि गुणमेव पश्यति ।
 एतदेव पिशुनस्य लक्षणं दूषणं किल गुणेऽपि पश्यति ॥
- Colophon. इति श्रीशुभङ्करकृततिथिनिर्णयः समाप्तः शुभमस्तु ।
- विषयः । निर्णयलक्षणं । तिथिद्वैधे व्यवस्थाकथनं । तत्र पक्षदशतिथिषु पक्षादिभेदेन युग्याद्यादरादिविशेषनिरूपणं । चयावृत्तिव्यवस्था । नक्षत्रततिथिव्यवस्था । उपवासे नियमादिकथनं । अनध्यायतिय्यादिलक्षणकीर्तनञ्च ।

No. 1896. जातकतिलकं ।

Substance, country-made paper, 9 × 4 inches. Folia, 124. Lines, 10 on a page. Extent, 3,078 s'lokas. Character, Nāgarā. Date, ? Place of deposit, Ujāna, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit, Yogadatta Jhā. Appearance, old. Verse. Correct.

Jātaka-tilaka. A comprehensive treatise on the casting of horoscopes. By Kamalākra Achāryā.

Beginning. महादेवहृषीकेशलोकेशाखल्लादयः ।

स्मरन्ति यं विजयते स देवो वारणाननः ॥
 प्रबोधयतिश्रयनैर्यदधीनमिदं जगत् ।
 स एक एव विद्यात्मा विभाति रविरीश्वरः ॥
 वराहमिहिराचार्यः श्रीमानार्यभटः कृती ।
 ब्रह्मगुप्तेऽतिमतिमान् जयन्ति मणिकेश्वराः ॥
 विश्वेश्वरं गुरुं वन्दे मन्देतरमहामतिं ।
 मन्मथीरगणनाम्नोधिमुष्टित्वयमहाशयं ॥
 प्रणम्य वनचामुण्डां विट्कुलं कुलदेवतं ।
 शोराशास्त्रमतिस्पष्टं कुर्वते कमलाकरः ॥
 पुराणमतशास्त्राणां रक्षस्य यदनाकुलं ।
 भूयोऽनुभवसंशुद्धं तत्पूर्वमिदं कथ्यते ॥
 दृष्टव्यो मिथुनः कर्कः सिंहः कन्या तुलाधरः । इत्यादि ।

End. मेघान्त्यः कपिलः झूरयण्ड उद्यतदण्डदोः ।

लग्नदत्तकलाभिज्ञः क्रियार्थी लोचितांशुकः ॥

Colophon. इति कमलाकराचार्यविरचिते जातकतिलके द्रव्याणाध्यायः । श्रीरक्त शुभं भवतु ॥

विषयः ।

राशिकथनं । तत्र दृष्टचिक्रसंक्रमे विषयकाले दिनयामिन्योः समानमानता-
कथनं । सिंहराशिप्रवेशे सर्वेषां प्रज्ञाणां दक्षिणायनकथनं । तथा कुम्भप्राशनाच्च
तेषामुत्तरायणकथनं । पुलिशादीनामाचार्याणां मते प्रज्ञाणां गतिकथनं । अश्वि-
न्यादीनान्तु गतेरन्यात्वात् सा नास्तीति पूर्व्याचार्यैः क्ताभिप्रायकथनं । अत आधुनि-
कानां मतखण्डनं । वादरायणगर्गादीनां समये विषयसंक्रमस्य कालवैषम्यप्रद-
र्शनं । राशीनां मूर्त्तगादिनिरूपणं । इदानीन्तनविषुवादिकालविवेचनं । चोरा-
भादिनिरूपणं । प्रज्ञाणामुच्चनीचत्वादिकथनं । भावकल्पनाविधिकथनं । द्वाद-
शभावसाधनविधिकथनं । क्रूरमैम्यादिविवेचनं । सूर्यादीनां रूपकथनपूर्वकं
तेषां प्रत्येकं प्रकृतिवर्णनं । द्रव्यविशेषे सूर्यादीनां अधिपत्वकथनं । बला-
बलनिरूपणं । खेटादिनिरूपणं । शुभाशुभनिरूपणञ्च । स्त्रीणां प्रथमरजोद-
र्शने शुभाशुभनिरूपणं । गर्भप्रसूतकालनिरूपणादिकं । निषेकादिनिरूपणं ।
कन्यापुत्रज्ञानकथनं । यमजसूकपङ्खादिज्ञानोपायकथनं । तत्र तत्र कारणकथ-
नञ्च । जन्मादिलग्ननिरूपणं । अरिष्टादिनिरूपणं । परमायुर्निरूपणं । अरिष्टभ-
ङ्गनिरूपणं । नाभसंयोगादिनिरूपणं । आयुर्द्वयनिरूपणं । दशानिरूपणं । दशा-
फलकथनं । अन्तर्दशानिरूपणं । क्रमेण सूर्यादीनामन्तर्दशानिरूपणं । तनुभाव-
फलनिरूपणं । धनभावफलनिरूपणं । सञ्जभावफलनिरूपणं । सुखभावफल-
निरूपणं । सुतभावनिरूपणं । शत्रुभावफलनिरूपणं । आयाभावफलनिरूपणं ।
मृत्युभावफलनिरूपणं । धर्मभावफलनिरूपणं । कर्मभावफलनिरूपणं । लाभ-
भावफलनिरूपणं । व्ययभावफलनिरूपणं । सूर्यादीनां भावफलनिरूपणं ।
तनुभावः । सञ्जभावः । सुखचिन्तनं । सुतचिन्ता । शत्रुचिन्ता । आयाचिन्तनं ।
व्यायचिन्तनं । लग्नकेन्द्रभावफलनिरूपणं । द्युनकेन्द्रभावफलनिरूपणं ।
भाम्यविचारः । कनकादियोगचतुष्टयफलकथनं । चन्द्रयोगः । सूर्ययोगः । द्विप्र-
हयोगकथनं । एवं विषयचतुष्टयदिदियोगकथनञ्च । प्रव्याचिन्तनं । लग्नफलनिरू-
पणं । चोरागुणकथनं । द्रेक्काणगुणकथनं । नवांशद्वादशांशदिकथनं । चांशफ-
लकथनं । रव्यादिराशिफलकथनं । लग्ने प्रहदृष्टिफलकथनं । रव्यादिदृष्टिचारः ।
उच्चाद्यात्रयफलकथनं । कर्माजीवादिनिरूपणं । राजयोगादिनिरूपणं । राज-
भङ्गादिनिरूपणं । अशुभयोगादिनिरूपणं । स्त्रीजातके विशेषकथनं । निर्याणा-
दिनिरूपणं । मृष्टजातकविवेचनं । सूर्याद्यष्टवर्गफलनिरूपणं । विशेषनिजम्भ-
निरूपणं । द्रेक्काणफलकीर्तनञ्च ।

No. 1897. *केशवपद्धत्युदाहरणं ।*

Substance, country-made paper, $11 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 44. Lines, 9 on a page. Extent, 1,790 ślokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Ujāna, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Yogadatta Jhā. Appearance, old. Prose. Correct.

Kes'avapaddhatyudāharaṇa. Exercises for the illustration of the rules laid down in Kes'ava's treatise on the casting of horoscopes. By Vis'vanātha Daivajña, son of Divākara Daivajña.

Beginning. श्रीगणेशं नमस्कृत्य केशवीनामपद्धतेः ।

गणितं विद्यनाथेन कियते बालवृद्धये ॥

नत्वा विद्वेति । अहं केशवः जातकपद्धतिं कुर्वे । जातस्येदं जातकं जातस्य बालकस्य अन्मानराजितसदसत्कर्माजनितशुभाशुभफलनिरूपकं भाष्यं जातकमित्युच्यते ॥ इत्यादि ।

End. अस्या वक्तृणां श्रद्धयाश्च शुभं भवतु । ये सुवोधानितिस्यष्टार्थः । इति ग्रन्थपाठकस्य फलश्रुतिद्वारा ग्रन्थप्रशंसा ।

Colophon. इति श्रीदिवाकरदैवज्ञात्मजविद्यनाथदैवज्ञविरचिते केशवपद्धत्युदाहरणेऽन्तर्द्वि-
भाष्यायः । समाप्तेऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । केशवकृतजातकपद्धतेर्याख्यानं ।

No. 1898. *शिशुबोधिनी ।*

Substance, country-made paper, $11 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 108. Lines, 12—14 on a page. Extent, 5,919 ślokas. Character, Maithili. Date, Sm. 1788. Place of deposit, Ujāna, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Yogadatta Jhā. Appearance, old. Prose. Correct.

Śiṣṭubodhini. A commentary on Nilakanṭha's 'Tājikābhidhāna,'—a work on horoscopy. By Mādhava Jyotirvit, son of Govinda Jyotirvit. Nilakanṭha was the son of Ananta of the Gārgya clan. An astrological work of this name occurs under No. 420, (I, p. 239) but it is totally different, and by a different author.

Beginning. हेरम्भं भवनस्वशीर्षमधुलिट्संस्तपादाम्भुजं ।

मौरीहत्कमलप्रसारतरणिं विद्वातवीपावकं ॥

दृष्यदैरिक्कुलान्तकं सुमनसां सिद्धि × + द्विपदं ।

मिन्दूरावणगण्डदुग्गमनिर्गं भालौषधीर्गं भजे ॥

— — — — —

तत्र तावत् सकलमनिश्रेष्ठमार्ग्यं वंशति लको मिखिलदैवजमुकुटचरः अनन्य
ज्योतिर्व्यंतनूजः श्रीनीलकण्ठज्योतिर्व्यंतमंज्ञातन्ववर्षतन्वप्रभ्रतन्त्रपप्रकरण-
चयात्मकस्य जीर्णताजिकभ्रातृस्य प्रथमं प्रकरणं संज्ञाविवेकनामक — —
ताजिकग्रन्थसंप्रजातिकथा प्रतिजानीते प्रणम्येति ॥

End.

शुक्लपत्रगण्डौ भिन्नपूर्णां ग्रन्थपूर्तिमगात् । तस्मान्मद्यमिष्टफलदो गणनायक
इति ।

Colophon.

इति विद्दैवजमुकुटभूषणमोविन्दज्योतिर्व्यंतमुत्तमाधवज्योतिर्विद्विरचिता शिशु-
बोधिनी सप्ताशा ।

विषयः ।

नीलकण्ठतताजिकाभिधानज्योतिर्विषयस्य व्याख्यानं ।

No. 1899. हरिश्चन्द्रचरित्रं ।

Substance, country-made paper, 11 × 3½ inches. Folia, 40. Lines, 6 on a page. Extent, 570 śloka. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Ujāna, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit Yogadatta Jhā. Appearance, old. Verse. Correct.

Haris'chandra-charita. An epic poem on the life of Haris'chandra, a pious king of remote antiquity, who was, for his virtues, translated along with all his subjects to heaven, and there recounting his munificence and liberality in a vaunting style, was hurled to mid-air, where he exists with his subjects. The story is given in the Vishnu Purāna. The codex breaks off at the end of the 5th canto, and the author's name has not been made out.

Beginning. अथति जगतचरचादचलालः स दत्तयज्ञाधिः ।

अर्द्धाङ्गे गिरिकन्या गनेशिता यस्य तनयस्य ॥

भारदनीरदशमधरचन्दनघनसारकाशनीकाशा ।

दिश्याज्जनताजडतादलिनी नः सारदा धिपणाः ॥

आसीदशेषयिय एकमेव रत्नाकरः शीलनिशाकरस्य ।

अनन्यसाधारण राजचिह्नधारी हरिश्चन्द्र इति त्रितीन्द्रः ॥ इत्यादि ।

End. इदानीं सृष्टिजातानां कार्यं किञ्चन दृश्यते ।
 धनेन तदिदं राजद्रव्यं सञ्चयतिष्ठतात् ॥
 तथेति नामद्वाजा शिरस्तततदङ्गिकः ।
 — — — — —

Colophon. इति हरिश्चन्द्रचरित्रे धीरचिह्ने पञ्चमः सर्गः । इतः परं खण्डितं ।
 विषयः । प्रथमे सर्गे हरिश्चन्द्रस्य शौर्य्यगांधीर्यादिगुणवर्णनं । तस्य रूपवर्णनं । प्रजार-
 क्षणवर्णनं । वैभववर्णनं । दैनिककृत्यवर्णनञ्च । द्वितीये सर्गे,—चक्रतपरिणयस्य
 तस्य परतः शराणां शशिलेखाभिधानाया राजपुत्राः रूपवर्णनं । तथा सद्यः तस्य
 परिणयसम्बन्धवर्णनं । विवाहोत्सववर्णनं । पुरकामिनीनां विधमवर्णनं । तृतीये
 सर्गे,—विलासस्थाननिर्माणदिवर्णनं । शशिलेखाया मौम्यादिवर्णनं । केलिव-
 नादौ विलासवर्णनं । षडष्टतुविहारवर्णनं । जलक्रीडावर्णनञ्च ।
 चतुर्थे सर्गे,—हरिश्चन्द्रसन्दर्शनाय समागतानां राजन्यानामाप्यायनादिवर्णनं ।
 हरिश्चन्द्रस्य पुत्रजन्मोत्सववर्णनं । विद्यामिवसमागमवर्णनञ्च ।
 पञ्चमे सर्गे,—हरिश्चन्द्रस्य सभाजनार्थं नारदस्यागमनवर्णनं । तथोरन्योन्यं
 सम्भाषणादिवर्णनं । नारदोपदेशेन हरिश्चन्द्रस्य यज्ञानुष्ठानविधिवर्णनञ्च । इतः
 परं नास्ति ।

No. 1900. कारकवादः ।

Substance, country-made paper, 10 × 3 inches. Folia, 20. Lines, 7 on a page. Extent, 349 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Dharmmapura, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit Gopāla Thākura; a second copy at Guptipādā, Paṇḍit Khudirāma Nyāyabhūṣaṇa. Appearance, old. Prose. Correct.

Kāraṇavāda. A philosophical dissertation on the use of the case-affixes. By Kṛishṇa Bhaṭṭa.

Beginning. कारणवर्णजलदं फलदं तपसां सतां ।

नीलोत्पलदलश्यामं निर्मलायं धाम कामये ॥

तर्कव्याकृतिमीमांसापरिशौलनशालिना ।

मौलिश्रीकृष्णभट्टेन विभक्त्यर्थो विरच्यते ॥

तत्र सुव्यभिक्तीनामर्थो विरच्यते ।

End. प्रकृतिविलुप्त्युभयकर्मास्थले तु स्वाद्युत्पत्तेर्यथोक्तिप्रसङ्गवारणाय दर्शितदिशा बोध्यं

Colophon. इति कारकवादः समाप्तः ।

विषयः । कारकविभक्त्यर्थकथनं ।

No. 1901. कर्कानुगपदार्थदीपिका, पूर्णमासेष्टिः ।

Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 44. Lines, 6—7 on a page. Extent, 577 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Ujána, Post Madhubaní, Darbhāngá, Paṇḍit Yogadatta Jhá. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Karkánuga-padártha-dīpiká. A manual for the performance of Vedic rites according to the rules of Karka Upádhyáya, who explains the Sūtras of Āpastambha on the rituals of the Black Yajur Veda. By Nárāyaṇa, son of Rámachandra Yājñika Páṭhaka, and younger brother of Gangádhara. The codex is incomplete, and contains only the section on the Full-moon rites, Púrnamáśeshṭi.

Beginning. प्रथम्य विघ्नहर्तारं गुरुं च पितरं तथा ।

कर्कानुगपदार्थानां दीपिका तन्यते मया ॥

छताग्राधेय उदगयने मलमासगुरुकर्मैव-वार्धक्य-भैशव-सूतकादिरचितायां
प्रथमपूर्वमास्यां इत्यादि ।

End.

आह वल्लीयोपस्थाने वा कर्तव्यमनेनैव मन्त्रेण स्वाहाकारस्त्ववापि ॥

Colophon.

इति श्रीमन्महायाज्ञिकपाठकरामचन्द्रसुतश्रीमत्कल्यज्ञशास्त्रविशारदपाठक-
गङ्गाधरानुजनारायणछतौ कर्कानुगपदार्थदीपिकायां पूर्णमासेष्टिः समाप्ता ।

विषयः ।

पूर्णमासेष्टिप्रयोगकथनं ।

No. 1902. तिथितत्त्वचिन्तामणिः ।

Substance, country-made yellow paper, 10 × 4 inches. Folia, 95. Lines, 6 on a page. Extent, 1,701 ślokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Vehat, Post Mádhápura, Darbhāngá, Paṇḍit Phanidhara Misra. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Tithi-tattva-chintāmaṇi. A calendar of fasts and festivals on the different days of the moon from month to month. By Mahes'a Thakura, Mahámahopádhyāya.

Beginning. कलयतु शुभद्वन्द्वं कालिका कामदायी

विशदयतु यशो मे सर्वदशे मुकुन्दः ।

रमयतु कमला-मे सङ्गनि प्रीतिजालै-
हरेचरणरजोभिश्चालितं मे मनोऽसु ॥

— — — — — ।
वाणीप्रसादमासाद्य शास्त्रयुक्तिं विलोक्य च ।
मासि मासि तिथेस्तर्ज्ज्वं मण्डेन विविच्यते ॥
स्मार्त्ताः पञ्चानु मास्युत्सृज्य विविच्यते ।
असाधवो विधीदन्त सन्पण्डितकुतूहलैः ॥
शुद्धा विद्धा तिथिः प्रोक्ता द्विविधा धर्माश्रमनैः ।
संशयस्यापनोदाय विशेषोऽस्मिन् प्रदर्शयते ॥
तत्र तिथिर्हि इत्यादि ।

End. भोक्ष्यामि नक्तं भूग्यां करिष्ये प्राणिनां दयां इति नक्तव्रतत्वात् सायाह्न्यापिनी
प्राप्नोति ।

Colophon. इति महासहोपाध्यायश्रीमद्वेङ्कटरुतौ तिथितत्त्वचिन्तामणिः समाप्तः ।

विषयः । तिथिरूपकथनं । चान्द्रादिमासनिरूपणं । पक्षभेदेन तिथिव्यवस्थाकथनं ।
याद्याप्राञ्चतिथिज्ञापनविभागनिर्णयः । प्रातःसङ्गवादीनां लक्षणादिनिरूपणं ।
अरण्योदयकालविवेचनं । सामान्यतः कर्मायोग्यकालनिरूपणं । तत्र शुद्धावि-
द्धाभेदेन द्विविधतिथिकथनं । श्रावणमासादारभ्य प्रतिपदादिषु सर्व्यासु तिथिषु
विहितानां कर्माणां क्रमेण व्यवस्थानिरूपणं । अत्र सर्व्वेषु गौडदाक्षिणात्यमतसमा-
लोचनपूर्व्वकं व्यवस्थाकथनमिति ज्ञेयं । तत्र श्रावणे गणेशचतुर्थी । नागपञ्चमी ।
चयप्रीवर्णमा । संक्रान्तिव्यवस्था । भाद्रे कृष्णवती तृतीया । वज्रला चतुर्थी ।
शीतलाव्रतं । जन्माष्टमी कुशोत्पाटनविधिः हरितालिकाव्रतं । रक्षाव्रतं ।
सङ्कटचतुर्थीव्रतं । गौरीचतुर्थीव्रतं । नष्टचन्द्रदर्शनविधिः । ऋषिपञ्चमी ।
सूर्य्यपष्टी । दूर्वाष्टमीव्रतं । नवमीप्रसङ्गेन रामनवमीव्यवस्थानिरूपणं । तथा
दशमीप्रस्तावेन दशहराव्यवस्थाकीर्तनञ्च । विस्तरेण एकादशीव्यवस्थानिरूपणं ।
नक्तव्रतव्यवस्था । एकादशीव्रताशक्तस्य कर्त्तव्यताकथनं । एकादशीव्रतविधिः । अम-
न्व्रतं । अमस्त्योदयविधिः । आश्विने अश्वयुक्लष्टपक्षव्यवस्था । चन्द्रपष्टी । महा-
लक्ष्मीव्रतं । अम्बिकाश्राद्धं । महावयोदशी । विषण्णतादिद्विद्वतानां श्राद्धविधिः ।
शुक्लप्रतिपदि मातामहश्राद्धकथन्यता । नवरात्रविधिः । चण्डीपाठविधिः । विज-
यादशमीकृत्यं । कोजागरविधिः । प्रातःस्नानविधिः । कार्तिके तीर्थविशेषदर्शने
फलविशेषकथनं । मालाधारणविधिः । पुण्यविशेषमाहात्म्यकथनं । आकाश-
दीपदानं । उल्कादानविधिः । अमावास्याकृत्यं । प्रतिपदि गोक्रीडनविधिः ।

यूतप्रतिपत् । धाढद्वितीया । युगाद्याकृत्यं । भीष्मपञ्चकव्रतविधिः । चरेत्स्नान-
कृत्यं । वैकुण्ठचतुर्दशी । मार्गशीर्षे,—कालाष्टमीकृत्यं । नागपञ्चमी । दत्तात्रेयपू-
जाविधिः । अष्टकाष्टादं । पौषे,—मन्वादिहृत्यं । अर्द्धादयकृत्यं । माघे,—स्नान-
विधिः । मणेश्चतुर्थी । यमतर्पणं । तिलचतुर्थी । कुन्दचतुर्थी माघी सप्तमी ।
भीष्माष्टमी । महाभाषीकृत्यं । फाल्गुने,—अम्बष्टकाविधिः । शिवरात्रिः । होलि-
कोत्सवः । चैत्रे,—वसन्तोत्सवकृत्यं । वारुणीविधिः । गौरीचरद्वितीया । गौरी-
व्रतं । दशवतारकालादिनिरूपणं । अष्टोकाष्टमी । लौहित्यस्नानविधिः ।
श्रीरामनवमी । कामदैकादशी । अनङ्गव्रतं । वैशाखे,—घटोत्सवविधिः । अश्व-
युजतीयाकृत्यं । ज्येष्ठे,—दशहराकृत्यं । निर्जलैकादशीकृत्यं । सावित्रीव्रतं ।
आषाढे,—येगिनीव्रतं । रथयात्राविधिः । हरिशयनविधिः । चातुर्मास्यव्रतं ।
तत्र वर्ज्यावर्ज्यानिरूपणञ्च ।

No. 1903. वसिष्ठसिद्धान्तः, वा विश्वप्रकाशः ।

Substance, country-made yellow paper, 12 × 4 inches. Folia, 205.
Lines, 10 on a page. Extent, 705 śloka. Character, Nāgara. Date, ?
Place of deposit, Vehat, Post Mādhāpura, Darbhāṅgā, Paṇḍit Phanīdhara
Miśra. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Vasishṭha-siddhānta alias *Viśvaparakāśa*. An original treatise on
astronomy and astrology. By Vasishṭha. A work of great repute and
antiquity, but very rare. Vasishṭha was one of the patriarchs, but the
work must be of a much later date. The work has a Paurāṇic style,
and treats of the subject in the form of a dialogue between Vāmadeva
and Vasishṭha.

Beginning. नमस्ते चित्स्वरूपाय पराय परमात्मने ।

योगिध्येयाय शान्ताय कालरूपाय विष्णवे ॥

नैमिषे निमिषक्षेत्रे वामदेवे दिजोत्तमः ।

अभिवाद्य सुखासीनं वसिष्ठं परिप्रवृत्ति ॥

गुरो धर्मज्ञ शान्तात्मन विकालज्ञ दयानिधे ।

सर्वशस्त्राण्यधीतानि त्वत्पुसादाम्बहामुने ॥

तानि सर्वानि शस्त्राणि दृष्टारूपाणि भान्ति मे ।

वेदनेचं विना तस्माज्ज्योतिःशस्त्रं प्रयच्छ मे ॥

वसिष्ठ उवाच । साधु साधु महाभाग यस्मां त्वं परिपृच्छसि ।

विसृजेण प्रवक्ष्यामि यथाज्ञातं पितामहात् ॥ इत्यादि ।

End.

सायनं तदद्वाराचं सूर्यादेरंशुसङ्घं ।

ज्ञेयं मध्यमसानेन वामदेव द्विजोत्तम ॥

Colophon.

विषयः ।

इति श्रीब्रह्मविष्टवसिष्ठप्रणीते विश्वप्रकाशे पञ्चकक्षाध्यायस्योद्देशः । श्रीरत्न ।
वामदेवेन सङ्घ वसिष्ठस्य संवादेन आतिथ्यसंस्थापनकालकथनं । यक्षाणां
धमणकथनं । प्राण-पल-नाडीप्रवृत्तीनां लक्षणकथनं । चतुर्युगमानकथनं ।
मनुस्मृतिनिरूपणं । अल्लभावनकालनिरूपणं । एतत् सत्ययुगस्य १०२६०००
वर्षमिते—इति ज्ञेयं । यक्षाणां पातादिनिरूपणं । तेषामद्वारावादिनिरूपणं ।
राशिनिरूपणं । चान्द्रमासादिनिरूपणं । प्रथिषाः परिधिनिरूपणं । लङ्का-यमकोटि-
सिद्धपुर-रोमकाणां सन्निवेशनिरूपणं । सूर्यादयकालनिरूपणं । अधिमासनिरूप-
णं । चयमासनिरूपणं । यक्षाणां परिधिनिरूपणं । यक्षाणां स्रष्टुचलपातनिरूप-
णं । छेदनिरूपणं । तदानयनप्रक्रियाकथनञ्च । आकर्षणेन यक्षाणां वक्रा गति-
भवतीतिनिरूपणं । ज्ञानयनयनप्रकारकथनं । अध्यायज्ञानयनप्रकारकथनं ।
दिक्साधनप्रक्रियाकथनं । उदयास्तमयनिरूपणं । कालज्ञानोपायकथनं । शङ्ख-
चन्द्रविधिकथनं । कालज्ञानार्थं सयूर-नर-वानर-कीरयन्त्रादिविधिकथनं । यक्ष-
ज्ञानोपायकथनं । अथ सर्व्वेव उपपत्तिकथनञ्च । सूर्यादीनां विमानयनप्रकार-
कथनं । परिलेखानिरूपणं । मीलनोन्मीलनकथनं । ग्रामविशेषे वर्षविशेषोत्प-
त्तिकथनं । तारायक्षाणां युद्धकथनं । तत्र अंशुमर्दनादीनां लक्षणकथनञ्च ।
नक्षत्राणां स्रष्टुराश्वलये स्थितिनिरूपणं । तारायक्षाणां मुदयास्तमयज्ञानकथनं ।
शृङ्गाभ्रनिरूपणं । अतिपातस्य उत्पत्तिः । तन्माहात्म्यकथनञ्च । ब्रह्माण्डसंस्था-
नादिकथनं । योगिनिश्चलायाः प्रथिषा अवस्थानादिकथनं । यमकोटि-सिद्ध-
पुरादीनां दूरत्वादिनिरूपणं । निरालदेशादिनिरूपणं । भूगोलविवरणं । दिन-
रात्रिज्ञानसर्वाङ्कारणकथनं । यक्षाणां कक्षादिनिरूपणञ्च ।

No. 1904. सोमसिद्धान्तः ।

Substance, country-made paper, 11 × 3½ inches. Folia, 14. Lines, 9 on a page. Extent, 329 s'lokas. Character, Nāgara. Date, SM. 1857. Place of deposit, Vohat, Post Mādhāpura, Darbhāṅgā, Paṇḍit Phanidhara Miśra. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Soma-siddhānta. An original treatise on astrology. Attributed to Soma, the moon. The codex is defective.

प्रथमपत्रं नास्ति ।

Beginning. — — — तं विज्ञेयं तच्चतुर्थ्युगं ।

लतादीनां व्यवस्थेयं धर्मपादव्यवस्थया ।

चतुर्थ्युगानां सैका स्यात् सप्ततिर्धनुसम्बन्धः ॥ इत्यादि ।

End. तदेव देव तद्ब्रह्म वेदचक्षुः परं शुभं ।

अथोक्तं सदा विप्रैस्तैर्मैवेदवादिभिः ॥

Colophon. इति श्रीसोमसिद्धान्ते चतुर्थे गोलाध्यायोद्गमः । समाप्तिगमदयं ग्रन्थः ।

संवत् १८५७—

विषयः । युगधर्मादिरूपणं । मन्वादिनिरूपणं । जलप्रावनकालकथनं । कालादिपरिभाषा । ग्रहाणां पातकथनं । लङ्कादिघमकाद्यादिषु स्थूयसोदयकालनिरूपणं । सूर्यादीनां परिधिकथनं । ग्रहभुक्तिकथनं । क्रान्त्यानयनप्रकारादिकथनं । आनयनादिप्रकारकथनं । करणनिरूपणं । अयनादिनिरूपणं । दिक्साधनादिविधिकथनं । विम्बादिकथनं । ग्रहणनिरूपणं । परिलेखादिनिरूपणं । ग्रहाणामुदयास्तमयादिनिरूपणं । शुक्लशुक्रनिरूपणं । अतिपातादिनिरूपणं । ब्रह्माण्डसंस्थानादिकथनं । आकाशे भूगोलस्यावस्थानादिकथनं । निरक्षदेहादिनिरूपणं । भ्रुवसंस्थानादिकथनं । ग्रहाणां गतिनिरूपणादिकं । ग्रहाणां चक्रगमनादिकारणकथनं । दिक्साधनयन्त्रादिकथनञ्च ।

No. 1905. *शृगसंहिता, वा योगसागरः ।*

Substance, country-made yellow paper, 11 × 4 inches. Folia, 35. Lines, 8 on a page. Extent, 850 śloka. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Vehaṭ, Post Mādhāpura, Darbhāṅgā, Paṇḍit Phanidhara Misra. Appearance, new. Verse. Correct.

Bṛigu-saṅhitā alias *Yogasāra*. A treatise on astrology, like the last. It professes to give the substance of a conversation between Sukra and Bṛigu. In its present form it must be much later than the sages named.

Beginning. प्रथम्य केशवं शक्तिं ब्रह्माणं गणनायकं ।

पूर्वाज्ञानमनसास्त्राय क्रियते योगसागरः ॥

विंशद्वयसहस्राणि सप्तलक्षशतत्रयं ।

चेतायुगमते वर्षे योगसागरसम्भवः ॥

भृगुरुवाच । युगवेदालतिः संख्या जन्मतः प्रज्ञतोऽपिवा । इत्यादि ।

End. पञ्चल्लको माघो षाट्कं सप्तमाषकं ।

षष्टल्लको माघो रजतं दशमाषिकं ॥

Colophon. इति भृगुसंहितायां भृगुशुक्रसंवादे नानायोगफलं सम्पूर्णं ।

विषयः । शुक्रेण सप्त भृगोः संवादेन लोकानां शुभाशुभज्ञानसाधनयोगनिरूपणं । तत्र योगफलकथनं । तत्प्रतिकारकीर्तनञ्च । अथ योगाः,—मनोज्ञयोगः । विभवयोगः । सौम्ययोगः । यातुधान्ययोगः । भीष्मयोगः । श्रीसूतयोगः । विजययोगः । आनन्दयोगः । पिङ्गलयोगः । विकलयोगः । समयोगः । सद्योदधियोगः । पिशाचयोगः । दामिनीयोगः । वाग्भवयोगः । श्रीमूखयोगः । झूरयोगः । गजयोगः । उद्भवयोगः । अर्द्धाद्भुतयोगः । निपातयोगः । विलासयोगः । सन्निधयोगः । देवेन्द्रयोगः । राजयोगः । शूलयोगः । भास्करयोगः । चन्द्रान्तयोगः । दारुणयोगः । चन्द्रयोगः । चतुःसागरयोगः । सागरयोगः । धाष्ट्या योगः । विष्वहा योगः । श्वयोगः । वज्रयोगः । जगत्तियोगः । कलापयोगः । मानसयोगः । अनुत्तरयोगः । शुक्रयोगः । शुभयोगः । वैजातिकयोगः । अद्भुतयोगः । शून्ययोगः । नन्दयोगः । जीवयोगः । श्रीपुष्टयोगः । कार्मुकयोगः । उन्नतयोगः । ऊर्ध्वयोगः । आहत्ययोगः । कार्ययोगः । विगतयोगः । कर्षूरयोगः । चन्द्रयोगः । मुद्रितयोगः । श्वयोगः । साधारणयोगः । श्रीवत्सयोगः । रावसयोगः । सौरयोगः । भीषणयोगः । नडपयोगः । केन्द्रयोगः । कुलयोगः । मातङ्गयोगः । पूजकयोगः । पावकयोगः । सर्वयोगः । धूमयोगः । चतुरयोगः । वर्डमानयोगः । वीरयोगः । प्रभायोगः । वर्धरयोगः । गोलयोगः । ध्वजयोगः । कुवेरयोगः । केदारयोगः । कारकयोगः । अङ्गिरीशयोगः । ब्रह्मयोगः । समरयोगः । वज्रयोगः । शङ्खयोगः । लोहितयोगः । अनलयोगः । पाशयोगः । प्रजापतियोगः । विलासदानियोगः । खेटाचयोगः । सालायोगः । प्रमोदयोगकथनञ्च ।

No. 1906. प्रायश्चित्तपरिजातः ।

Substance, palm-leaf, 12 × 4 inches. Folia, 84. Lines, 6 on a page. Extent, 1,680 śloka. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit. Dharmmapura, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit, Gopāla Thakkura. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Prāyaścitta-pārijāta. A dissertation on expiations or Prāyaścitta for accidental or voluntary transgressions of the rules of the Smṛiti. By Gaṇeśa Miśra, Mahāmahopādhyāya.

Beginning. नत्वा रामपदद्वन्द्वं संभारार्णवतारणं ।

प्रायश्चित्तपारिजातो गणेशेन कृत्यते ॥

तत्र चारीतः । प्रयत्नत्वाद्दोषचित्तमशुभं नाशयतीति प्रायश्चित्तं । अस्यार्थः । इत्यादि ।

End. अथ रङ्गलतेषु सङ्कीर्णोपपातकानुपातक-महापातकेषु शतसु + + सतं लक्षगायत्रीजपः । इति सर्वमवदातं ।

Colophon. इति सप्तमोपाध्यायश्रीगणेशमिश्रकृतः प्रायश्चित्तपारिजातः समाप्तः ।

विषयः । प्रायश्चित्तलक्षणं । उपपातकानुपातक-महापातकनिरूपणं । संसर्गविधिकथनं । धेनुसूत्रव्यवस्थाकथनं । प्रायश्चित्तपूर्वार्हलक्षणनिरूपणं । व्रतनिरूपणं । गोवधप्रायश्चित्तकथनं । पक्षविधवधनिरूपणं । अस्त्रभङ्गादिप्रायश्चित्तं । चान्द्रायणशिशुचान्द्रायणादिनिरूपणं । प्रायश्चित्तपरीक्षणविधिः । क्षत्रियादिवधप्रायश्चित्तं । स्त्रीवधप्रायश्चित्तं । चाण्डालाद्यश्वभोजनादिप्रायश्चित्तं । अगम्यागमनादिप्रायश्चित्तं । भार्यायां सालसम्बन्धनादिप्रायश्चित्तं । गोमांसादिभक्षणप्रायश्चित्तं । रेतोसूत्रादिपानप्रायश्चित्तं । गवादिषु गमनप्रायश्चित्तं । भार्याभिमग्नप्रायश्चित्तं । रजस्रलागमनप्रायश्चित्तं । पिष्टलखादिगमनप्रायश्चित्तं । सुवर्णमणिमुक्तादिस्नेहप्रायश्चित्तं । ब्रह्मवधप्रायश्चित्तं । सुरापानप्रायश्चित्तं । असत्यभाषणप्रायश्चित्तं । शपथपूर्वकसाक्षदानादिप्रायश्चित्तकथनञ्च ।

No. 1907. शब्दपरिच्छेदालोकः ।

Substance, palm-leaf, 11 × 1½ inches. Folia, 151. Lines, 6 on a page. Extent, 3,825 śloka. Character, Maithilī. Date, L. Sen's E. 435. A. D. 1542. Place of deposit, Sarvvas'īmā, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Śrīnandana Thākura. Appearance, old, decayed. Prose. Correct.

Śloka. A commentary on the Chintāmaṇi of Gaṇeśa. By Jayadeva. The codex contains only the chapter on Śabda. It is three hundred and thirty-nine years old.

Beginning. न जाने श्रीजाने विचरितुमिह यन्मगदने

सम + नैवाद्यनधिगमयितुं निर्मितिरपि ।

तथाष्टेतावत्यामपि किलविग्रत्यामहमिह

— — — — — ॥

अथेति । इहाद्यशब्दस्यानन्त्यवचनत्वेन तत्रावधिलेन उपस्थितस्य उपमान-
निरूपणस्यैव इत्यादि ।

End. तदेव विभाजकोपाधिलेन उच्यतामने न विभागव्याघात इत्यपि निरस्तं सति
प्रमाणभेदे अनुगमकगवेषणादिति ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायसन्निवृत्तीजयदेवकृतः शब्दपरिच्छेदालोकः समाप्त इति ।
लघं ४३५ । श्रावणवदि ।

विषयः । तत्त्वचिन्तामण्यन्तर्गतशब्दखण्डस्य व्याख्यानं ।

No. 1908. लीलावतीटीका ।

Substance, palm-leaf, 11 × 1½ inches. Folia, 190. Lines, 6 on a page.
Extent, 5,244 śloka. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit,
Sarvasimá, Post Madhubanī, Darbhānga, Paṇḍit Śrīnandana Thākura. Ap-
pearance, old, decayed. Prose. Correct.

Līlāvatī-ṭīkā. A commentary on the *Nyāya-līlāvatī* of Vallabha
Achārya. By Bhagiratha Mīśra. The codex is defective.

Beginning. सरोदल्लितदैत्येन्द्रद्वयदिदृक्षया ।

विस्फारितं चतुर्दिक्षु नरमिहं नमाम्यहं ॥

आसेविता गुणवतापि निगूढभावा

लीलावती गुणवती न मुदं तनोति ।

एतत्प्र + + + + गुणतस्तदस्मा-

भावं भगीरथसुधीः सरलीकरोति ॥

यन्वारम्भे विघ्नविघाताय कृतं सङ्कलं तत्र शिष्याणां मिष्टाचारविषयत्वरूपलिङ्ग-
ज्ञानाय निबध्नाति—एकचेति ।

End. अनुव्यवसायातिरिक्तस्थले सामान्ययोगजभिन्नस्य संस्कारस्यैव प्रत्यासत्तित्वमित्य-
भिमान—

Colophon. इत्यतः खण्डितत्वात् परिसमाप्तिस्त्वचकं वाक्यं नास्ति ।

विषयः । न्यायलीलावत्या व्याख्यानं ।

No. 1909. कण्टकोद्धारः ।

Substance, palm-leaf, 12 × 1½ inches. Folia, 174. Lines, 6 on a page. Extent, 5,579 s'lokas. Character, Maithilī. Date, L. S. 459. Place of deposit, Sarvasīmā, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit S'rīnandana Thākura. Appearance, old. Prose. Correct.

Kaṇṭakoddhāra. A gloss on Jayadeva's commentary on the 'Anumāna-khaṇḍa' portion of the 'Tattva-chintāmaṇi' of Gaṅgeś'a. By Madhusūdana Thakkura. The codex is over three hundred years old.

Beginning. मधुसूदनमदुक्तिमसुखारितकण्टकाः ।

आलोकयन्तमार्गेण मणिं गृह्णन् पण्डिताः ॥

अथ शब्दसूचनीयां सङ्गतिमाह प्रत्यक्षेति । यद्यप्युद्देशेन प्रसङ्गादिष्वपाठस्तथापि यथोद्देशं जिज्ञासौचित्यात् । इत्यादि ।

End. तत् स्वार्थं नुमानश्रवणपरार्थं नुमाने तव साध्यविशेषणत्वस्यापि — —

Colophon. इति महामहोपाध्यायसङ्कुरात्रीमधुसूदनकृतो अतिरेककण्टकोद्धारः सम्पूर्णः ।
सम ४५९ चैवशब्दि ।

विषयः । तत्त्वचिन्तामण्यन्तर्गतानुमानखण्डस्य अश्वदेवमिश्रकृत आलोकनाम्नी या टीका तस्या व्याख्यानं ।

No. 1910. दण्डविवेकः ।

Substance, Palm-leaf, 14 × 2 inches. Folia, 187. Lines, 5 on a page. Extent, 3,963 s'lokas. Character, Maithilī. Date, L. S. 555. Place of deposit, Sāño, Darbhāngā, Paṇḍit Mādhava Jhā. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Danḍa-viveka. Penal offences, the propriety of inflicting punishment, and the different forms of punishment to be inflicted. By Vardhamāna Mahāmahopādhyāya, son of Bhavēśa. The author was a native of the village of Vilvapañcha, and the Chief Justice in the court of one of the chiefs of Tirhut. He says his work is founded principally on the Kalpataru, Kāmadhenu, Hālayudhī, Dharmakosha, Smṛtisāra, Kirtyasāgara, Ratnākara, Pārijāta, Vyavahāra, Tilaka, Pradipikā, Pradipa and the original texts of Manu and Yājñavalkya with their commentaries. The codex is 223 years old.

Beginning. पाणिभ्यामुपजातवेपथुतया यत्नेन यः कल्पितो-

येन स्वेदजलौघपूरिततया नापेक्षितोऽङ्गुपद्मः ।

सम्यार्थलभवेत्येवमुकुलिते सत्ये करे कम्बुना

सादृश्यं गतवान् स पातु शिवयोः सायन्तनोऽर्घ्याञ्जलिः ।

सादृशं राधिकया वनेषु विहरद्भ्रष्टाः कपोलस्रले

धर्माभोविसर्गं प्रसारिणमपाकर्तुं करेण स्पृशन् ।

तत्र प्रत्युत साच्चिकाम्बुमिलनादौ जायमाने जवा-

दव्यादौ विफलप्रयासविकलो गोपालकपो हरिः ॥

दण्डस्यादौ परिकरस्ततः षट्तस्य हेतवः ।

उक्ता दण्डविवेकोऽस्मिन् परिच्छेदेषु सप्तसु ॥

तत्र दण्डप्रशंसार्थां मनः । इत्यादि ।

End.

न शक्यमन्योन्यविरुद्धधर्माणो गणे + णैर्बहुसमीप्रकीर्णकाः ।

उदाहृतास्तत्तदुपाधिकल्पनात्तथाप्यभीष्टार्थ + चित्पवाप्तये ॥

Colophon.

इति महामहोपाध्यायधर्माधिकरणिकश्रीवर्द्धमानछतौ दण्डविवेके प्रकीर्णकद-
ण्डपरिच्छेदः सप्तमः ।

श्रीविल्वपञ्चान्वयसम्भवेन श्रीसङ्गवेगस्य तनूद्भवेन ।

श्रीवर्द्धमानेन विदेहभर्तुः कृते कृतो दण्डविधौ विवेकः ॥

परकृतिसमिपि दृष्ट्वा निर्मितोऽस्मिन् निबन्धे

समुचितवचनोक्त्या लक्ष्यते कापि लक्ष्मीः ।

स्फुरति हि कुसुमानां श्रेखरे योजितानां

नव इव समुदायद्योतमानो विनोदः ॥

कल्पतरु-कासधेनू हलायुधश्च धर्माकोपश्च ।

स्मृतिसारल्यसागररत्नाकरपारिजातांश्च ॥

टीकासहिते द्वे संहिते च मनुयाञ्जवल्केभ्यो ।

व्यवहारे तिलकश्च प्रदीपिकाश्च प्रदीपश्च ॥

दृष्ट्वा कृतो निबन्धो निबन्धानिबन्धादेश्च वर्षेण ।

तदिमानिभश्च दृष्ट्वा गुणदोषौ कल्पयन्तु मे सुतः ॥

इति विल्वपञ्चपामीयकविश्रीमद्भवेशास्त्रजसहामहोपाध्यायधर्माधिकरणिकश्री-
वर्द्धमानछतौ दण्डविवेकः समाप्तः । सप्त ५५५ ॥

विषयः ।

१ प्रथमपरिच्छेदः,—दण्डप्रशंसाकीर्तनं । अदण्डदोषकथनं । अथयादण्डनिन्दा-
कथनं । सम्यग्दण्डगुणकीर्तनं । दण्डप्रणयनोपकरणकथनं । सभ्यादिनिरूपणं ।

शपथादिविधिकथनं । सभ्योपदेशकीर्तनं । सभ्यानां गुणदोषकथनं । दण्डभेद-
निरूपणं । तत्र वाग्दण्डनिरूपणं । धिग्दण्डनिरूपणं । धनदण्डनिरूपणं । विविध-
बन्धदण्डनिरूपणं । मानपरिभाषाकीर्तनं । व्यावहारिकीनैगमादिमञ्जानिरूपणं ।
दण्डनिमित्तनिरूपणं । तत्र मनुष्यमारणक्षेप-परदाराभिमर्षण-वाक्पाहण्य-दण्डपा-
हण्य-प्रकीर्णकानि दण्डस्थानानीति निरूपणं । तत्र अविषाताभिद्रोहरूपदण्डपाहण्य-
द्वैविध्यनिरूपणं । दण्डनिमित्तेषु दण्डभेदव्यवस्थाकीर्तनं । तत्र साधारणासाधारण-
भेदाद् द्विविधवाधकीर्तनं । अदण्डकथनं । दण्डापकर्षकथनं । दण्डसाध्यनिरूपणं ।
दण्डोत्कर्षनिरूपणं । शरीरदण्डविधिकथनं । दण्डपरिनिष्ठाकथनं । तत्र दण्ड-
नियमकथनं । दण्डप्रकारनियमकथनं । दण्डसमुच्चयकथनं । एकदण्डोत्तरसङ्कलन-
विधिकथनञ्च ।

२ये परिच्छेदे,—मनुष्यमारणदण्डनिरूपणं । तत्र अविज्ञाते जन्तुरि तदिज्ञानोपाय-
कथनं । तत्र प्रश्नप्रकारादिकीर्तनञ्च । ज्ञातस्य चतुर्दण्डकथनं । मर्माघातदण्डकथनं ।
प्रेरकस्य दण्डकथनं । साक्षसदण्डकथनञ्च ।

३ये परिच्छेदे,—क्षेपदण्डनिरूपणं । तत्सत्त्वणादिनिरूपणञ्च । राजकृत्यकथनं ।
प्रकाशतस्करदण्डनिरूपणं । तत्र क्रयविक्रयादौ कूटव्यवहारिणां दण्डकथनं । राज-
व्यवस्थापितनदीनगरपर्वतसमुद्राद्यधिकरणकगुल्कादानदण्डकथनं । गुल्कापवाद-
कथनं । कूटकारिणो वणिजो दण्डकथनं । पण्णनिर्माणोपजीविनो वणिजो दण्ड-
कथनं । अनभिज्ञस्य चित्कृत्यकस्य दण्डकथनं । विषव्यवहकानां दण्डकथनं । सभ्या-
नामन्यायवादिनां तथा उत्कोचार्यिनां दण्डकथनं । उत्कोचदायिनाञ्च दण्ड-
कथनं । कूटमध्यमाचिणां दण्डकथनं । सूतकारदण्डकथनं । कूटव्यवहारिणां दण्ड-
कथनं । अनभिज्ञस्य ज्योतिर्विदो दण्डकथनं । रजकस्य दण्डकथनं । बल्लेन परान्
वधयतो दण्डकथनं । मूल्यामादायापि शिलाप्रयच्छतां दण्डकथनं । अविचार-
शीलतान्त्रिकयोर्दण्डकथनं । लोकवचनार्थं वृथातपस्विवेशधारिणां दण्डकथनं ।
कुशीलवादिनां दण्डकथनं । अप्रकाशतस्कराणां दण्डकथनं । सर्वाण्यदसत्स्करस्य
विशेषकथनं । मार्गतस्कराणां दण्डकथनं । द्रव्यविशेषहरणे दण्डविशेषकथनं ।
अनुक्तद्रव्यहरणे दण्डविधानञ्च ।

४थे परिच्छेदे,—परदाराभिमर्षणदण्डकथनं । तत्र सङ्गृहणाभिगमभेदेन तस्य
द्वैविध्यनिरूपणं । स्त्रीदण्डे विशेषकथनं । सङ्गृहणादीनामवयवभेदकथनपूर्वकं
प्रत्येकं दण्डविशेषकीर्तनञ्च । बलुष्कलादिना अभिगमे दण्डकथनं । तत्र अभिग-
म्याया गुप्तत्वागुप्तत्वछत-तथाप्राप्तिलौभ्यानुलोभ्यछतदण्डविशेषकथनं । अन्याभि-
गमनदण्डकथनं । छजनाभिगमे राजपत्न्यादिगमने च दण्डकथनं । कन्यादूषणदण्ड-

कथनं । कन्याहरणदण्डकथनं । विवाहयितुर्विवेकदुःख कूटकारिणो दण्डकथनं । स्त्रिया अपि कन्यादूषणदण्डकथनं । बन्धव्यायुभिर्गमदण्डकथनं । पशुयोनिषु गमनादिदण्डकथनम् ।

५मे परिच्छेदे,—वाक्पातदण्डकथनं । तत्र लक्षणादिविवेचनं । देशजाति-कुलाक्रोशे दण्डकथनं । ब्राह्मणादीनां परस्परारोपदण्डकथनं । पातव्यविशेषेषु दण्ड-विशेषकथनं । मिथ्याक्रोशदण्डकथनं । राजाक्रोशे दण्डकथनं । विशिष्य अनुपदि-ष्टानां वाक्पातदण्डाणां दण्डनिरूपनम् ।

६ष्ठे परिच्छेदे,—दण्डपातदण्डनिरूपणं । तत्र हस-लगुङ्-पाषाणभस्त्र-कर्दम-पांशु-शस्त्रादिभिः प्रहरणे प्रत्येकं दण्डकथनं । पुत्रादीन् पातय्याय प्रेरयत एव पित्रादेरपराधे न तन्ययेतिनिरूपणं । अदण्डनिमित्तनिरूपणं । लगुङ्गादिना बुद्धि-पूर्वकमारणे दण्डकथनं । भार्यापुत्रदासादीनां निरतिप्रचारे दण्डकथनं । हठेः प्रहर्षे दण्डकथनं । आततायिनिरूपणानन्तरं तत्र तत्र दण्डकथनं । वज्रनारिकं प्रहरतां प्रत्येकं दण्डकथनं । प्रचारार्थमुद्यतस्य दण्डकथनं । भस्त्रादिप्ररोपदण्डकथनं । शस्त्रादिकरणकप्रचारदण्डनिरूपनम् ।

७मे परिच्छेदे,—प्रकीर्णकदण्डकथनं । प्रकीर्णकभेदनिरूपणं । तत्र विहिताकरण-निषिद्धाद्याचरणदण्डकथनं । मर्यादाभेदनदण्डकथनं । कूटभासनप्रयोगदण्डकथनं । राजाज्ञाप्रतीघातदण्डकथनं । पुरवाभिजन-प्रकृतिप्रभृतीनां सम्भेदने दण्डकथनं । पित्रा पुत्रस्य विवादे दण्डकथनं । प्रतिग्रहविलोपादिदण्डकथनं । पाषाडादिधर्मवि-पर्यये दण्डकथनं । प्रायश्चित्तयतिक्रमे दण्डकथनं । वर्षभङ्गरोदये दण्डकथनं । अशुष्कस्थाने तट्पचणदण्डकथनं । शस्त्रघातनदण्डकथनं । निधियक्षणादौ दण्ड-कथनादिकं । साक्ष्यदण्डकथनं । गृहदौ कण्टकादिनिलेपे दण्डकथनं । भार्याद्यु-पघातदण्डकथनं । गृहकुचादिभेदनदण्डकथनं । पूज्यातिक्रमदण्डकथनं । अभि-क्ष्यादिना ब्राह्मणादिदूषणे दण्डकथनं । अर्हेतुकप्रतिग्रहत्यागदण्डकथनं । अभि-चारादिदण्डकथनं । अदुष्टदूषणदण्डकथनं । जारं चौरत्वेन कथयतो दण्डकथनं । अविक्रोशविक्रये दण्डकथनं । संक्रमादिभेदने दण्डकथनं । तड्गादिभेदादौ दण्ड-कथनं । विषाग्रिप्रयोगश्रीलाघाः स्त्रिया दण्डकथनं । राजकोषापचारादौ दण्डकथ-नं । अदासीदासीकरणदण्डकथनं । राजानिष्टप्रकाशनदण्डकथनं । रघ्नृत्पादिवाहने दण्डकथनं । आत्मघाते ततो रक्षिते च दण्डकथनं । पुत्रादिहीनाया धनं गृह्यतः परस्परं दण्डकथनं । विशेषेण शूद्रस्य नियमातिक्रमे दण्डकथनं । अवध्यबन्ध-वध्यमे-चनशैर्दण्डकथनं । वादिनः प्रतिनिधिविषये व्यवहारे परार्थवादिनो दण्डकथनं । कूटसाक्षिनिर्देशदण्डकथनं । कूटसाक्षिदण्डकथनं । जानतः साक्षिणः कौटिल्या

द्विगदहो दण्डकथनं । लोखकूटकरणे दण्डकथनं । निर्णयोत्तरकृते दण्डकथनं ।
विद्याभियागादेः दण्डकथनं । पुनन्यायविषये दण्डकथनं । सोत्तरपणविवादविषये
दण्डकथनञ्च ।

No. 1911. अधिकरणचन्द्रिका ।

Substance, country-made paper, 14 × 3½ inches. Folia, 112. Lines, 6
on a page. Extent, 2,164 ślokaś. Character, Maithili. Date, ? Place
of deposit, Sāñ, Darbhāngā, Pañḍit Mādhava Jhā. Appearance, old. Prose.
Correct.

Adhikaraṇa-chandrikā. On syllogisms with explanations and bear-
ings of the various illustrations usually cited by authors. By Āpadeva
Mahāmahopādhyāya.

Beginning. इन्द्रिाद्दयानन्दं फलेन्द्रीवरलोचनं ।

सानन्दं परमानन्दं वन्देऽहं नन्दनन्दनं ॥

अथ अधिकरणनिरुक्तिः, यथा—

विषयो विषयश्चेव पूर्वपक्षलोचनम् ।

निर्णययेति पश्चाद् शास्त्रेऽधिकरणं स्मृतं ॥

इत्युक्तमभियुक्तेः । अस्यार्थः । यस्मिन् शास्त्रे विषयादिकं विचारस्य पश्चाद्दमधि-
क्रियते तच्चालमधिकरणं स्मृतमित्यर्थः । इत्यादि ।

End.

प्राक्तनं धर्मं क्वचिदन्यथयति क्वचिज्जन्मति च । यथा इदमग्रे श्रूयते शरमय-
वर्द्धिर्भवतीति ॥

तत्र सामान्यतः दर्शमात्रस्यातिदेशप्राप्ते शरस्य विशेषत एव उपदेशः । तथा
गृहमेधिनामिष्टिविषये अतिदेशपश्चादेव दर्शकर्मोच्चभागादेः सर्वस्य प्राप्तये
विशेषोपदेश इति विवेचनीयं ।

Colophon. इति महासहोपाध्यायमीमांसकवीशापदेवकृता अधिकरणचन्द्रिका सम्पूर्णा ।

विषयः । अधिकरणनिरुक्तिः । तन्त्रप्रसङ्गन्यायनिरूपणं । रथकाराधिकरणं । निषादस्य-
पत्यधिकरणं । ग्रहैकलाधिकरणं । अविद्यमयलाधिकरणं । सर्वपिष्टाधिकरणं ।
फलचमसाधिकरणं । ज्ञेयाकाधिकरणं । सर्वस्वदक्षिणाधिकरणं । रात्रिसवाधि-
करणं । परिषदधिकरणं । फलभूमाधिकरणं । प्रतिनिध्याधिकरणं । विरोधाधि-
करणं । कार्यवादाधिकरणं । कपालाधिकरणं । कृष्णलून्यायनिरूपणं । स्मृतिस्त्रि-
व्याधिकरणं । पदिन्यायनिरूपणं । पदाद्वचनीयन्यायनिरूपणं । देवताधिकरणं ।

शेगसिद्धाधिकरणं । कर्मण्यारम्भाधिकरणं । शंखधिकरणं । कौण्डपायिनाम-
यनं । कपिश्रुताधिकरणं । दूतपणन्यायनिरूपणं । दण्डापूपन्यायनिरूपणं । पण-
पूरणन्यायनिरूपणं । व्यक्तिवचनान्यायनिरूपणं । संयोगप्रयुक्तन्यायनिरूपणं ।
तदाद्युत्कर्षन्यायनिरूपणं । तदन्तापकर्षन्यायनिरूपणं । काम्यस्य नित्यापेक्षया-
विलम्बिताधिकारकथनं । आतेष्टाधिकरणं । यावज्जीवाधिकरणं । अनुषङ्गाधि-
कारकथनं । आष्टमिकविधत्यधिकरणं । प्रतिपत्त्यधिकरणं । खल्वेवालीन्यायनिरू-
पणं । देवतासाहित्यकथनं । पञ्चधिकरणं । तिर्यग्धिकरणं । सर्वशक्त्यधिकरणं ।
प्रक्रमाधिकरणं । तत्त्वसूत्राधिकरणं । आरम्भणीयन्यायनिरूपणं । ज्योतिरधिकरणं ।
सूत्र्यधिकरणं । विविदिषदधिकरणं । प्राणाधिकरणं । हविषपल्लवणाधिकरणं ।
अभ्युदितेष्टिन्यायनिरूपणं । आभिचाधिकरणं । अन्ताधिकरणं । सोमयाजिन्याय-
कथनं । अक्षान्यायनिरूपणं । हेतुमन्निगदाधिकरणं । पाशाधिकरणं । कक्षा-
धिकरणं । धान्यमधिकरणं । शेषयुक्तन्यायनिरूपणं । नित्यानित्यवैषम्यकथनं ।
विधनुवादवैषम्यकथनं । सापेक्षत्वनिरपेक्षत्ववैषम्यकथनं । द्वयोः प्रणयन्यधिक-
रणं । परिभाषाधिकरणं । निषेधपर्युदासनिरूपणं । सर्वमानाधिकरणं । विधि-
नियमादिकीर्तनं । श्रुतिलिङ्गाधिकरणं । दैवानराधिकरणं । गुणविधत्यधिकरणं ।
लिङ्गमन्वायन्यायकथनं । गिरागिराधिकरणं । शक्त्यधिकरणं । अनुयाजाधिक-
रणं । प्रकृतिविकृतिविभागकथनञ्च ।

No. 1912. स्मृतिसारसमुच्चयः, प्रथमखण्डः ।

Substance, country-made paper, 15 × 4 inches Folia, 128. Lines, 6 on a page. Extent, 2,380 śloka. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Sāñ, Darbhāngā, Paṇḍit Mādhava Jhā. Appearance, Fresh. Prose and verse. Correct.

Smṛtisāra-samuchchaya. A compendium of the ordinances of the Smṛiti, including various fasts, festivals, ceremonials, expiations and penances. By Harinātha Mahāmahopādhyāya. The codex comprises the first book (Khaṇḍa) which treats of the domestic religious duties of householders.

Beginning. नमामि यामिनीकान्तकान्तभालस्थलं शिवं ॥

शिवाह्वयसर्व्वसं सर्व्वं सर्व्वार्थसिद्धये ॥

अथासंस्कृतस्य कर्मण्यनुधिकारात् संस्कारा एव प्रथमतो निरूप्यन्ते । अथाष्ट-
संस्काराः । तत्र मनः ।

वैदिकैः कर्मभिः पुण्यैर्निषेकादिर्दिजन्मनां ।

कार्यः शरीरसंस्कारः पावनः प्रेत्य चेह च । इत्यादि ।

End.

अैपादानिकसूत्रे न दोषः, तत् पर्यन्तं दोहनवाहननिषेधस्य तत्पर्यन्तविषया-
भावात्, यावद्वचनं हि वाचनिकमिति न्यायात् ॥

Colophon.

विषयः ।

इति महासहस्रपाध्यायश्रीहरिनाथविरचिते स्मृतिसारसमुच्चये प्रथमखण्डः समाप्तः ।
ब्राह्मणादीनां संस्कारावश्यकताकथनं । शूद्रस्यापि अमन्त्रकसंस्कारावश्यकता-
कीर्तनं । स्त्रीणामुद्वाह एव अैपनायनिकः संस्कार इति निरूपणं । तत्र तासां सप-
नयनस्थाने विवाहः, गुरुशुश्रूषणस्थाने पतिसेवा, अग्निपरिचर्यास्थाने च गृह-
कार्यमिति निर्णयः । तत्र गर्भाधानसंस्कारविधिः । सीमन्तोद्वयनविधिः । सुखप्रस-
वविधिकथनं । मातृच्छेदविधिः । आयुष्मकरणाविधिः । नामकरणं । निष्क्रा-
मणविधिः । सूर्य्यप्रदक्ष्णनविधिः । अन्नप्राशनविधिः । चूडाकरणविधिः । उपन-
यनविधिः । तत्र यज्ञोपवीतादिनिरूपणञ्च । भिक्षाविधिः । सन्ध्यापासनविधिः ।
तत्र प्राणायामविधिकीर्तनञ्च । अनध्यायनिरूपणं । तत्र शास्त्रविशेषे कालविशे-
षनिषेधकथनञ्च । कन्यादानाधिकारिनिरूपणं । सापिण्ड्यादिनिरूपणं । शौच-
विधिकथनं । आचमननिरूपणं । आचमनानुक्तपकथनं । दन्तधावनदि-
विधिः । स्नानादिविधिः । तर्पणविधिः । गायत्रीजपेतिर्कीर्तयता । देवपूजाविधिः ।
पुण्यादिचयनविधिः । विशेषेण शिवलिङ्गादिपूजाविधिकीर्तनं । मनुष्ययज्ञवि-
धिः । वैश्वदेवविधिः । तैजसादिद्रव्यशुद्धिकथनं । नित्यश्राद्धविधिः । भूमिशुद्धि-
विधिः । उदक-पक्वान्न-सन्मयादिपावशुद्धिकथनं । अतिथिपूजाविधिः । भोजन-
विधिः । इतिहास-पुराणश्रवणविधिः । शयनविधिः । सामान्यव्रतधर्मनिरूपणं ।
साध्वीधर्मकथनं । उपवासविधिः । तिथिदैहैक्यव्यवस्थाकथनं । मङ्गलव्रतविधिः ।
सर्ध्वं साधादिसासोलेखिव्रतादौ शृङ्गप्रतिपदादिदर्शान्तचान्द्रमासे प्राञ्च इति-
निरूपणं । मासलक्षणादिकथनं । मलमासलक्ष्यनिरूपणं । विप्रव्रतप्रयोगकथनं ।
महाराजव्रतप्रयोगकथनं । शैवव्रतविधानं । वैष्णवव्रतविधानं । नागव्रतविधानं ।
सामान्यव्रतविधानञ्च । मत्स्यादिभोजनविधिः । अशूद्रान्यशयनव्रतविधिः । नाना-
तिथिलक्ष्यनिरूपणं । मेधामेधनिरूपणं । सर्वपापव्यहेतुनिरूपणं । प्रायश्चित्त-
धर्मनिरूपणं । ब्रह्मवधादिनिरूपणं । अथ प्रायश्चित्तकथनञ्च । भोवधादिप्रायश्चि-
तं । सुरापानादिप्रायश्चित्तं । सुरादिलक्षणं । अपेयचौरपानादिप्रायश्चित्तं ।
अभक्ष्यभक्षणप्रायश्चित्तं । भक्ष्य भक्ष्यनिरूपणं । रजस्रज्जलादिममनप्रायश्चित्तं । अ

सृष्ट्यस्य ग्रन्थं प्रायश्चित्तं । अगम्यागमनप्रायश्चित्तं । निन्दितविवाहप्रायश्चित्तं । संसर्ग-
प्रायश्चित्तं । ब्रह्मकृच्चरितनिरूपणं । दृष्टोत्सर्गविधिनिरूपणं । तच्च दृष्टोत्सर्गप्रयोग-
कीर्तनञ्च ।

No. 1913. स्मृतिसारसमुच्चयः, विवादप्रकरणं ।

Substance, Palm-leaf, 13 × 2 inches. Folia, 174. Lines, 5 on a page.
Extent, 2,918 s'lokas. Character, Maithilī. Date, L. S. 363. Place of
deposit, Darbhāṅgā, Bābu Guṇes'vara Sīṅha. Appearance, very old. Prose
and verse. Correct.

Smṛitisāra-samuchchaya. Part second of the work noticed under
the last preceding No. It treats of Judicature.

Beginning. प्रथमतस्त्रोणि पचाणि न सन्ति ।

— — — सर्व्वेच युक्तियुक्तस्य यच्छात ।

न हि कचिद्वर्णविशेषादेवं कुर्वन्ति । इत्यादि ।

End.

अपि द्रव्यविभागो भवत्येव न स्वेच्छा पारतन्त्र्यात् । तदुक्तं ।

यदि कुर्व्यात् समानं सा पत्राः कार्य्याः समांगिकाः । इति ।

Colophon.

इति सप्तमोपाध्यायश्रीहरिनाथोपाध्यायविरचिते स्मृतिसारे विवादप्रकरणं
परिपूर्णं । लसं २६३ फाल्गुन श्रादि ।

विषयः ।

विवादपरनिरूपणं । अणदानविधिः । आधिविधिः । अणदानाधिकारिणः ।
निक्षेपविधिः । अस्वामिविज्ञयविधिः । सम्भूयसमुत्थानविधिः । दत्ताप्रदानिक-
विधिः । दत्तविधिः । अदत्तविधिः । शतकविधिः । वतनस्थानपाककर्माकथनं ।
पण्यस्त्रीविधिः । स्वामिपालविवादकथनं । सम्बिद्वातिप्रसविधिः । विक्रीयासम्प्र-
दानविधिः । सीमाविवादकथनं । विहृष्टालवधिः । शस्त्ररक्षाविधिः । वाक्-
पारख्यविधिः । दण्डपारख्यविधिः । सेयविधिः । साहसविधिः । दायभागनिर-
ूपणं । भागानर्हकथनं । असंस्कृतरक्षाविधिः । अविभाज्यनिरूपणं । स्त्रीधनवि-
भागकथनं । वर्णसमयविभागकथनं । विभक्तजविभागविधिः । पुचान्तरविधिः ।
औरसत्वेजादिपुत्रधनविभागकथनं । अपुत्रधनविभागकथनं । संवृष्टधनविभा-
गकथनं । विभक्त्यनिरूपणं । दूतसमाकथयविधिः । विभागनिर्णयः । विभक्ता-
गतविभागकथनं । बलाबलनिरूपणं । दण्डसंज्ञाकथनं । मानसंज्ञाकथनं । व्यव-
हारनिरूपणं । भाषाविधिः । उत्तरविधिः । संप्रतिपत्तिविधिः । प्रत्यवस्कन्दनविधिः
प्राज्ञ्यायविधिः । साक्षिदूषणविधिः । भुक्तिविधिः । अनुपभोगेन अतिदिक-

यनं । भुक्त्यपवादकथनं । युक्तिनिरूपणं । शपथविधिः । द्रव्यसंख्यातो दिव्यवि-
शेषविधिः । वर्णादितो दिव्यविशेषकथनं । जयपराजयावधारणविधिः । शपथ-
जयभङ्गप्रकारकथनं । साक्षिप्रावणविधिः । स्त्रीनसाक्षिनिर्णयः । घनादिविधि-
कथनं । छतनिष्ठनिविधिः । स्वतन्त्राखतन्त्रलक्षणनिर्णयः । उदकपरीक्षाविधिः ।
शूद्रधनविभागे विशेषकथनञ्च ।

No. 1914. आचारदीपिका ।

Substance, country-made paper, 15 × 5 inches. Folia, 52. Lines, 10 on
a page. Extent, 1,593 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of
deposit, Darbhāṅgā, Bābu Guneśvara Sīṅha. Appearance, new. Prose.
Incorrect.

Āchāra-dīpikā. A commentary on the *Āchārādarsa* of Śrīdatta.
By Harilāla.

Beginning. शब्दाश्लोधिमाधमाश्रय सततं संविश कुर्वन्ति ये
सन्मले सदसत्स्फुटं धिषणया धर्म्मार्थिनोऽवी + ताः ।
धन्या एव ततः प्रपञ्चसकलैरेव मन्ये + +
देवा देवनमस्कृताः + मुदिता यास्यन्ति मोक्षं परं ।
— — — — — ॥

नमस्कृत्य मण्डेशानं श्रीगुरुं जडतापहं ।

हरिलालः सुबोधाय करोत्याचारदीपिकां ॥

प्रारिम्भितप्रतिबन्धकीभूतोपशमाय आशीर्वादात्मकमङ्गलमादौ मिथश्चिन्ताये
तिबध्नाति — दीक्षितोरणयज्ञे । इत्यादि ।

End. तथा मदुक्तं सन्वादिवचनाश्रितं मुक्तमालिन्धं ।

तथा हि यथा चर्म्मसम्बन्धुदकं गङ्गादितीर्थस्य सलिलं — — — तीर्थस-
लिलान्तर्गतं + आश्रमित्यर्थः । — — — ।

Colophon. इति हरिलालकृता आचारदीपिका समाप्ता ।

विषयः । आचारादर्म्मस्य व्याख्यानं ।

No. 1915. पूर्णचन्द्रः, प्रायश्चित्तप्रकरणं ।

Substance, country-made paper, 16 × 4 inches. Folia, 142. Lines, 6 on a page. Extent, 3,384 ślokas. Character, Maithilī. Date, Sk. 1641. Place of deposit, Darbhāṅgā, Bābu Guneśvara Sīūha. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Pūrṇachandra. An elaborate treatise on Smṛiti rites. The codex comprises only that portion of work which treats of expiations, *Prāyaschitta*, giving details of all the various offences, faults and omissions for which expiations have been ordained, and directions for performing such rites. By Ripuñjaya.

Beginning. वाणी विराजते यस्य वदनेऽखलिता सदा ।

श्रीः स्थिरा हृदये यस्य तं श्रीकान्तमहं भजे ॥

सरस्वतीञ्च पितरं नत्वा तीर्थ + + + + ।

+ + + + + हासञ्च सङ्गृह्णानवलोक्य च ।

सारमुद्धृत्य क्रियते प्रायश्चित्तनिरूपणं

तत्र प्रथमं परिपद्मिरूप्यते । इत्यादि ।

End.

शरीतः । चार्द्धं प्रातः चार्द्धं सायमभ्यादिप्रो व्रतं चरेत् ।

चार्द्धं पिवेत् पक्ष्मञ्च चार्द्धञ्चोपवसेत् क्रमात् ।

प्राजापत्यव्रतञ्चेतत् छच्छ्रव्रतमंज्ञकं ।

Colophon. इति श्रीरिपुञ्जयकृतौ पूर्णचन्द्रनामधन्ये प्रायश्चित्तप्रकरणे छच्छ्रपरिच्छेदः समाप्तः ।

शकाब्दाः १६४१ ।

विषयः । परिषद्बुधस्यनिरूपणं । पारिभाषिकब्रह्मघातकलक्षणं । निमित्तिनोऽपि बधभागिनिरूपणं । प्रयोजकानुयाहकादीनां लक्षणादिकथनं । ज्ञानतः साचादुब्रह्म-
बधे कृते सर्वेषां वर्णानां प्राणान्तिकं प्रायश्चित्तमिति निरूपणं । मरणविधिकथनं ।
अज्ञानतो द्वादशवार्षिकव्रतविधानं । प्राजापत्यव्रतविधानं । तदशतौ धेनुदा-
नविधिः । अथ प्रयोजकादीनां प्रायश्चित्तविधानं । निमित्तान्तरेण ब्रह्मबधे
प्रायश्चित्तकथनं । पिष्टमात्रसेदरध्वाह-आचार्यशोविषादित्वाग्नीनामज्ञानतः प्रत्येकं
बधे प्रायश्चित्तविशेषनिरूपणं । स्त्रीबधप्रायश्चित्तं । गर्भबधप्रायश्चित्तकथनं । अग्नि-
चारिणादिवधप्रायश्चित्तं । अविद्यवैश्यादिवधप्रायश्चित्तं । एषां स्त्रीबधे प्राय-
श्चित्तं । आत्महननार्थमुद्यतस्य प्रायश्चित्तं । प्रायश्चित्ताभावकथनं । यदि पलाय-
नादिप्रकारान्तरेण आत्मरक्षणं कर्तुं न शक्यते तदैव आततायिवधे दोषाभाव

विषयः । इति निरूपणं । वयोवस्थावशेन प्रायश्चित्तश्लासादिकथनं । तन्त्रतानिरूपणं । ब्राह्म-
णादिवधार्थमुद्यतस्य तवाहृतार्थस्य च प्रायश्चित्तं । मोहात् ब्राह्मणमांसभोजनप्रा-
यश्चित्तं । महापातकमुद्दिश्य शपथादिकरणप्रायश्चित्तं । क्षत्रिन्मिव्याशपद्ये दोषाभा-
वकीर्तनं । मैत्रीभद्रनादिप्रायश्चित्तं । जातिधंशकरकक्षानुष्ठानप्रायश्चित्तं । अन्य-
जादीनामन्नभोजनप्रायश्चित्तं । क्रोधादिना भार्या मावादिशब्देन सम्बोधयतः प्राय-
श्चित्तं । अपुष्यिताया नार्या गर्भधारणे प्रायश्चित्तं । देवोद्यानादौ मुचादिपरित्याग-
प्रायश्चित्तं । गोवधप्रायश्चित्तं । तत्र मुख्यत्वेन गोसेवनप्रकारकीर्तनं । तत्र हृषभहृद-
नादिप्रायश्चित्तं । कपिलादिगोहृदने विशेषकथनं । गोमर्भघातप्रायश्चित्तं । हडारो-
मिष्ठादिगोवधे विशेषकथनं । गोताडुनादिप्रायश्चित्तं । गोदोहननियमादिक-
थनं । घेनूनामशौचकथनपूर्वकं तत्र दुग्धपानप्रायश्चित्तकथनं । हलवाहनादिना-
गोमर्भरणे प्रायश्चित्तकीर्तनं । काष्ठलोष्टाद्याघातेन गोमर्भेण विशेषप्रायश्चित्तकथनं ।
गोः कर्णलाङ्गुलादिपाटने प्रायश्चित्तकथनं । गोवधापवादकथनं । अपास्यनलत-
गोवधप्रायश्चित्तं । मुष्कमोक्षणप्रायश्चित्तं । घेनुवाहनादिप्रायश्चित्तं । अजमेपादी-
तरप्राणिवधप्रायश्चित्तकथनं । सुरापानादिप्रायश्चित्तं । गैह्री-पैथी-साध्वीभेदात्
सुरायास्त्रैविध्यकथनपूर्वकं पुनः पानस-खाज्जूरादिभेदेन द्वादशविधत्वकथनं । तत्र
वर्णविशेषे तत्त्वानादिप्रायश्चित्तकीर्तनञ्च । अत्र पुनरपनयनविधिकथनं । मद्यभा-
ण्डस्थितजलपानादिप्रायश्चित्तं । चाण्डालभाण्डस्थितजलपानप्रायश्चित्तं । चाण्डालक-
तकूपादिजलपानप्रायश्चित्तं । रजकादिभाण्डस्थितजलपानादिप्रायश्चित्तं । शुद्रजल-
पानप्रायश्चित्तं । वामहस्तेन जलपानप्रायश्चित्तं । विन्मूत्रशवादिवृषितजलपानप्राय-
श्चित्तं । सिंहे प्रसूतानां घेनूनां पयःपाने प्रायश्चित्तकथनं । शुद्रादीनां कपिलापयः-
पानादौ प्रायश्चित्तकथनं । चाण्डालाद्यन्नभोजनादिप्रायश्चित्तं । रेतोमूचादिपानप्राय-
श्चित्तं । विडालकाकाद्यच्छिष्टभोजनप्रायश्चित्तं । अशोचिनामन्नभोजनप्रायश्चित्तं ।
अस्त्रिसूत्रनादिश्राद्धभोजनप्रायश्चित्तं । लग्नाद्यभक्ष्यभक्षणे प्रायश्चित्तं । अभक्ष्यमां-
सभक्षणप्रायश्चित्तं । अप्रजायां कन्यायां जामाहृष्टहे भोजनप्रायश्चित्तं । ब्रह्मचारिणो-
ऽपेयानां पानादिप्रायश्चित्तं । विधवायाः सत्स्यादिभोजनप्रायश्चित्तं । निषिद्धपचादौ
भोजनप्रायश्चित्तं । सामान्यतः स्नेहप्रायश्चित्तकथनं । द्रव्यविशेषापहरणे प्रायश्चित्तविशे-
षकथनं । महापातकादिनिरूपणं । गुर्वङ्गनागमनप्रायश्चित्तं । अतिपातकप्रायश्चित्त-
कथनं । गुरुतत्पातिदेशप्रायश्चित्तं । क्षत्रियादिगमनप्रायश्चित्तं । अन्यजस्त्रीगमनप्रा-
यश्चित्तं । गवादिगमनप्रायश्चित्तं । रजस्सल्लगमनप्रायश्चित्तं । सामान्यतः संसर्गप्राय-
श्चित्तं । असृग्नाशशेनप्रायश्चित्तं । कुकुरादिसर्पे विशेषकथनं । दुःखप्रादिप्रायश्चित्त-
कथनं । शीनवर्षाभिवादनप्रायश्चित्तं । परिवर्तिप्रायश्चित्तं । समोचादिपरिचयनप्रा-

यश्चितं । पुनर्भूँ प्रायश्चितं । नर्णविशेषेण ब्राह्मप्रायश्चित्तकथनं । निषिद्धदिग्घोषे हस्त-
वाचनप्रायश्चितं । अतिक्रमद्रव्यविक्रयप्रायश्चितं । कन्यादिविक्रयप्रायश्चितं । एतद्विवा-
हकर्तुं च प्रायश्चित्तकथनं । देवगृह-पुष्करिण्यादिविक्रयप्रायश्चितं । गृहादिशुद्धि-
निरूपणं । द्रव्यशुद्धिनिरूपणं । क्रियाहीनस्य प्रायश्चित्तकथनं । कांक्षपाने नारिके-
लज्जलादिपानप्रायश्चितं । केशाकर्षणप्रायश्चितं । पादाघातादिप्रायश्चितं । शवादि-
स्पर्शप्रायश्चितं । यज्ञोपवीतच्छेदनप्रायश्चितं । स्नेहकथनप्रसङ्गेन शवरगोण्डकादीनां
स्नेहकथनं । द्विग्नयज्ञोपवीतिनः अस्युग्रस्पर्शनप्रायश्चितं । त्यक्तयज्ञोपवीतिनः
प्रायश्चितं । प्रायश्चित्तहोमवधिकथनं । प्रायश्चित्तकुशण्डिकावधिकथनं । छच्छाणां
लक्षणादिकथनञ्च ।

No. 1916. गर्गपद्धतिः वा गृह्यपद्धतिः ।

Substance, country-made paper, 9 x 4 inches. Folia, 72. Lines, 10 on a page. Extent, 1,597 śloka. Character, Nāgara. Date, Sm. 1713. Place of deposit, Darbhāṅgā, Bābu Guṇeś'vara Siṅha. Appearance, old. Prose. Correct.

Garga-paddhati alias *Gṛihya-paddhati*. An epitome of the domestic rites of the Yajur Veda. By Sthapati Garga. The author professes to follow the rules of one Yajñamata, who however, was, apparently, a compiler, and not an author of an original and distinct school. The school to which the work belongs is not named.

Beginning. स्वपतिर्गर्ग उपाध्यायपादौ प्रणम्य भर्तृयज्ञमतानुसारेणानुष्ठानेन गृह्यपद्धतिं करोति । तत्र सर्वकार्यपरिभाषा क्रियते । तत्र विहितकालानां कर्माणामुद्-
गमनं आपूर्यमाणे पक्षे पुण्याहोऽनुष्ठानं । इत्यादि ।

End. अथातोऽधीत्याधीत्यनिराकरणं । प्रतीकं मे विचक्षणं जिज्ञा मे मधु यद्वचः ।
इत्यादिनिगदव्याख्यातं ।

Colophon. समाप्तं गर्गपद्धतिः । खलि संवत् आपादादि १०१९ । आपादमासे शुक्ले पक्षे प्रतिपञ्चम्यामरे लिखितेयं पद्धतिः ॥

विषयः । भर्तृयज्ञमतानुसारेण यजुर्वेदीयगृह्यपद्धतिकथनं । तत्र परिभाषाकथनं । विवाहनिरूपणं । अथ यदि उद्वाहितायाः क्रियाः प्रथमं भर्तृगृह्यनयने रथाच्च-
मेदादिरूपं किञ्चिदंशं भवेत्, तदा पूषाप्रायश्चित्तविधानं । चतुर्थीकर्मनिरू-
पणं । आवसथ्याधानविधिः । आवसथ्ये मणिकावध्मानविधिः । वैश्वदेवविधिः ।

विषयः । भूतयज्ञविधिः । पिष्टयज्ञविधिः । ब्रह्मयज्ञविधिः । जैपासनपरिचरणविधिः । पक्षादिकर्मविधिः । पिष्टपिष्टयज्ञविधिः । उपाकर्मविधिः । श्रवणाकर्मविधानं । इन्द्रयज्ञपायसविधिः । श्रपातककर्मविधिः । आग्रयणविधिः । तत्र यवाग्रयणविधिः । श्वासाकाग्रयणविधानञ्च । दधेत्सुगमविधिः । अश्वहायणीकर्मविधिः । खलरा-रोहणविधिः । प्रथमाष्टकाविधिः । द्वितीयाष्टकाविधिः । तृतीयाष्टकाविधिः । चतुर्थी-अष्टका । शुद्धमवविधिः । अवदानहोमविधिः । गोयज्ञविधिः । उदककर्मविधिः । अर्घपशुविधानं । अवकीर्णपशौ विशेषकथनं । गार्हपत्यकर्मविधिः । गर्भाधानविधिः । पुंसवनविधिः । सीमन्तोन्नयनविधिः । सोम्यन्तीकर्मविधिः । मेधाजननविधिः । आयुष्यकरणविधिः । सन्यदानविधिः । कुशण्डिकाविधिः । यमजननविधिः । नाम-करणविधिः । अन्नप्राशनविधिः । काश्यप्राशनविधिः । चूडाकरणविधिः । उपनयन-विधिः । सावित्रतोत्सुगमविधिः । आग्नेयव्रतविधिः । ब्रह्मचर्यव्रतविधिः । वर्णक्रमेण परिधानवस्त्रविधानं । एवं क्रमेण रश्मिनादण्डादिविधानं । ब्रह्मचारिकर्मकथनं । ब्राह्मविधिकथनं । आग्नेयव्रतविसर्गविधिः । गोदानव्रतोत्सुगमविधिः । वेदाध्ययनानन्तरं स्नानविधिः । सन्ध्यापासनादिविधिः । स्नातकस्य नियमादिकथनं । अन्ध्यायनि-रूपणं । सीतायज्ञविधिः । शालाकर्मकथनं । शीर्षरोगभैषज्यकथनं । दुर्विनीताश्रीः क-रणविधिः । सभाप्रवेशविधिः । रथारोहणविधिः । जलप्रायारोहणविधिः । मेघज्वा-द्यभिमन्त्रविधिकीर्तनञ्च ।

No. 1917. स्मृतिकौमुदी ।

Substance, country-made paper, 12 × 5 inches. Folia, 122. Lines, 6 on a page. Extent, 1,815 ślokaś. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Darbhāṅgā, Bābu Guṇeś'vara Sīṅha. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Smṛiti-kaumudī. A summary of Smṛiti rites. By Devanātha Thakkura, Tarkapañchānana Mahāmahopādhyāya.

प्रथमपर्वं नास्ति ।

Beginning. तत्र मनुः, वेदोऽखिलो धर्ममूलं स्मृतिशीले च तद्विदां ।

आचारश्चैव साधूनामात्मनस्तुष्टरेव च ।

वशिष्ठः । अतिस्मृतिविहितो धर्मः, तदभावे शिष्टाचारः प्रमाणम् । इत्यादि ।

End. तेन प्रतिपत्तियोगत्वेऽपि त्यक्तद्रव्यापचारेऽपि द्रव्यान्तरेऽपि चतुरव्यापिदोम-
समापनं ।

अन्यथा दिनानीति द्वितीयानुपपत्तेरिति ॥

Colophon. इति तर्कपद्धाननमसचामहोपाध्यायदेवनाथठकुरलतायां स्मृतिकामुद्यां द्वैतवि-
वेके दानपरिच्छेदः समाप्तः ।

विषयः । धर्मस्य आचारमूलत्वकथनं । आचारस्वरूपादिकथनं । प्रधानकर्मात्तदङ्गादिनि-
रूपणं । चातुर्वर्णनिरूपणं । तत्र शुद्धसङ्कीर्णभेदेन तस्य द्वैविध्यनिरूपणं । यज्ञोपवी-
तविधिः । नराणां नारीणाञ्च अंशुकद्वयधारणावश्यकता । अनाश्रमवासनिषेधः ।
दारपरिपचात् प्रागपि गार्हस्थ्याश्रमसिद्धिर्भवतीतिनिरूपणं । रक्तपातादौ अशौच-
निरूपणं । स्नानविधिः । तर्पणविधिः । दक्षपादप्रक्षालनविधिः । पवित्रवस्त्रनिरूप-
णादिकं । कुशनिरूपणं । तदाहरणकालादिकथनञ्च । पौराणिकमन्त्रपाठादा-
शुद्धादीनामधिकारोऽस्ति न वेत्यत्र समाधानं । सौरादिमासविवेचनं । मलमासादि-
निरूपणं । तत्र विहिताविहितकर्मानिरूपणं । अकालदृष्ट्यादौ कालाशुद्धिविवेचनं ।
यज्ञीयदेशनिरूपणं । खेच्छदेशादौ याज्ञादिकरणप्रतिषेधकीर्तनं । ब्राह्मणादीनां
पुनः संस्कारकाले वपनमेखलादण्डभैक्ष्यचर्याणां निषेधकथनं । स्त्रीणामुपनयनस्थाने
विवाहातिशेककथनं । गौरी-रोहिणी-कन्यारजस्वलादीनां लक्षणादिकीर्तनं ।
विवाहयोग्याया लक्षणादिकथनं । संस्कारपदार्थनिरूपणं । दृष्टिशाब्दविधानं । शि-
खाप्रमाणादिकथनं । शिखाबन्धनादिविधिकथनं । उपनयनकालादिनिरूपणं । अय-
नादिकं चान्द्रमासघटितं सौरमासघटितं वेत्यत्र समाधानं । अनध्यायकालनिरूपणं ।
सन्ध्यापदार्थनिरूपणं । मलसूत्रात्मर्गादौ दिङ्निरूपणं । शौचविधिकथनं । आचम-
नविधिकथनं । प्रातःस्नानकालादिनिरूपणं । गायत्रीजपादिविधिकथनं । तर्पणवि-
धिकीर्तनं । देवपूजायां सर्वेषामधिकारकथनं । स्वधर्मत्यागिनोऽपि शिवपूजायाम-
धिकारकथनं । देवपूजायां पौर्वापर्य्यनिरूपणं । पुण्यादिचयनविधिकीर्तनं । वैश्व-
देवविधिकथनं । नित्यश्राद्धं कृत्वा देवपूजादिकं न कार्य्यमितिनिरूपणं । शुद्रस्यापि-
पक्षाधिकार इति निरूपणं । ब्राह्मणादीनां पक्षयज्ञाशक्तौ तर्पणब्रह्मयज्ञमाचक्ष कर्त्त-
व्यमितिकथनं । गोप्रासदानविधिः । पेयदुग्धनिरूपणादिकं । विकारलक्षणादिकी-
र्तनं । शुद्ध्रेण कापिलं दुग्धं न सर्वथा पातव्यमितिनिरूपणं । मत्स्यमांसादिभोज-
नविधिकथनं । श्राद्धपदार्थनिरूपणं । नित्यश्राद्धादिकालनिरूपणं । नवाग्रयाज्ञादि-
विधानं । पार्व्यणादिविधानं । तत्र अग्रादिपरिवेषणविधिः । विघ्नपतितश्राद्धादि-
विधिः । अनुपनोतकमृकश्राद्धविधिकीर्तनं । सपिण्डीकरणविधानं । आद्यश्राद्धवि-
धानं । तत्र अधिकार्यादिनिरूपणं । शुद्धिपदार्थनिरूपणं । अशौचनिरूपणं । सापि-

एतन्निरूपणं । देशान्तररस्यताशौचनिरूपणमुखेन देशान्तरलक्षणादिनिरूपणं । विद-
 ष्टिसन्ध्यादिनां सरणोत्तरं एकादशाद्ये पार्वणविधानकथनं । एकदण्डस्य तु सर्वथैव
 न श्राद्धं किन्तु नारायणवल्लिरेवेतिनिरूपणं । वपनादिविधिकीर्तनं । शूद्रग्रह-
 जातानां पयोविकारादीनां भोज्यलकथनं । ब्रह्महत्यासुरापानादिमहापातक-
 निरूपणञ्च । तत्र तत्र प्रायश्चित्तकथनञ्च । व्यवहारनिरूपणं । दायभागनिरूपणं ।
 दत्तकविधिकथनं । विधवाकृत्यनिरूपणं । व्रतानुष्ठानविधिः । उपवासविधिकीर्तनं
 तिथिद्वैधव्यवस्थानिरूपणं । एकादशीविधानकथनं । जन्माष्टमीविधानादिकथनं ।
 यज्ञणादौ कर्तव्यादिनिरूपणं । पतिव्रताधर्माकीर्तनं । तीर्थयात्राविधिकथनं । तत्र
 श्राद्धादिविधानकीर्तनं । स्त्रीणां मुष्टनादिविधिकथनं । गयान्नादिविधिः । दानवि-
 धिकथनं । दानयोग्यदेशकालपात्रादिविवेचनं । उत्सर्गविधिकथनञ्च ।

No. 1918. कुण्डतत्त्वप्रकाशिका ।

Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 26. Lines, 8 on
 a page. Extent, 571 śloka. Character, Maithilī. Date, ? Place of
 deposit, Darbhāṅgā, Bābu Guṇes'vara Sīnha. Appearance, new. Prose and
 verse. Correct.

Kuṇḍa-tattva-prakāśikā. On the formation of various kinds of
 fire altars. By Rāmānanda Tīrtha.

Beginning. सन्दिग्धानेकविदुषामन्तर्ध्वानोपशान्तये ।

रामानन्दयतिः कुर्वे कुण्डतत्त्वप्रकाशिकां ॥

तत्र कुण्डपदव्युत्पत्तिमाह विद्यसारे कौ श्रियया विलं यस्माद्भूयते सुमनोहर-
 मित्यादि ।

End. अथ वा पद्मपत्राभ्यां संचिते होमकर्माणि ।

सुकुसुवधारणप्रकारहोममुद्रादिकं तन्त्रसारे ज्ञेयं ।

Colophon. इति श्रीरामानन्दतीर्थलतायां कुण्डतत्त्वप्रकाशिकायां पञ्चमोऽध्यायः समाप्तः ।

विषयः । कुण्डपदनिर्व्यञ्जनकीर्तनं । कुण्डयोग्यभूमिलक्षणादिकथनं । तत्र ब्राह्मणचरित्रा-
 दिभूलक्षणं । कुण्डपरिमाणकथनं । होमविशेषे मानभेदकथनं । मण्डपनिर्माण-
 विधिकथनं । तत्र तोरणध्वजादिनिर्माणदिविधिकथनं । मानपरिभाषाक-
 थनं । मण्डपादिकरणे नागशिर आदिनिरूपणं । चतुरस्रार्धचन्द्रादिकुण्डनिर्माण-

प्रकारकथनं । कष्ठादिलक्षणकथनं । मेखलानिरूपणं । योग्यादिलक्षणं । सुखसुख-
लक्षणकीर्तनञ्च ।

No. 1919. धर्मविवेकः ।

Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 65. Lines, 6 on a page. Extent, 1,255 ślokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Darbhāngā, Bābu Guṇes'varaa Sīṃha. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Dharma-viveka. Explanations, application and bearings of stock illustrations of the Mīmāṃsā doctrine. By' Chandras'ekhara, Mahāmahopādhyāya. The author is the same whose work on Smṛiti has been noticed under No. 650. (*Ante* II, p. 77.)

Beginning. अथ धर्ममभिधातुमुपकमते जैननिः । अथातो धर्मजिज्ञासेति प्रथमसूत्रेण
अथ शब्दे मङ्गलं । अतो मङ्गलानन्तरं धर्मप्रश्न इति । अत्रोत्तरं यथा चोदना-
लक्षणोऽर्थो धर्म इति । अथ मङ्गलमते चोदना प्रेरणा फलभावेनेति यावत्
इत्यादि ।

End. किन्तु रेखेपरि दर्भाखरणेन प्रकृतिवज्रायावगतादृष्टार्थरेखाङ्गस्यावाधे सति
बाधानैचित्यात् रेखाप्राप्तिर्नावनेजनाधारयोः समुच्चय इति ध्येयं ।

Colophon. इति महासहोपाध्यायश्रीचन्द्रमेखरक्षता धर्मदीपिका समाप्ता ।

विषयः । धर्मलक्षणानिरूपणं । अर्थवादादिप्रामाण्यनिरूपणं । अदृष्टनिरूपणं । कर्मभेद-
प्रतिपादनं । फलनिरूपणं । मन्त्रादीनां लक्षणानिरूपणं । प्रधानाङ्गादिलक्षणं
विधिसूत्रपनिरूपणानन्तरं तद्भेदनिरूपणं । परिसंख्यानियमादिस्वरूपकथनं ।
क्रमप्रमाणबलावलनिरूपणं । अधिकरणनिरूपणं । श्रुतिलिङ्गाधिकरणनि-
रूपणं । यद्वाधिकरणनिरूपणं । खादिरन्यायकथनं । दर्शयिषोमाधिकरणं । विक-
ल्पविवेचनं । कपालाधिकरणं । वेदो वेतिन्यायनिरूपणं । पाशाधिकरणं । आश्र-
यिन्यायनिरूपणं । सर्वदृष्टाधिकरणं । हविर्भयत्वाधिकरणं । प्रतिनिध्याधिक-
रणं । फलचमसन्यायनिरूपणं । आरुण्यन्यायनिरूपणं । प्राजापत्यन्यायनिरूपणं ।
तदादितदन्तन्यायनिरूपणं । मुख्यार्थन्यायनिरूपणं । सन्निपातन्यायनिरूपणं ।
सर्वशक्त्यधिकरणं । योगसिद्धाधिकरणं । तन्त्रप्रसङ्गन्यायनिरूपणं । तत्र कर्मणा-
रम्भन्यायनिरूपणं । पशुपुरोडाशन्यायनिरूपणं । कौत्सपायिनामयनन्यायनिरू-
पणं । शक्ताधिकरणं । अज्ञाधिकरणं । मन्त्राधिकरणं । पर्णसयीन्यायनिरूपणं ।

हिरण्याधिकरणं । रोदनार्थेवादन्यायनिरूपणं । पूषाधिकरणं । यूपोद्भवनीयन्या-
यनिरूपणं । खलेवालीन्यायनिरूपणं । पदपांशुन्यायनिरूपणं । पदोद्भवनीयन्या-
यनिरूपणं । उपांशुयामन्यायनिरूपणं । विश्वजिज्ञास्यनिरूपणं । तिथ्यधिकरणं ।
व्यक्तिविचारः । आरम्भकालनियमोऽभ्युद्येष्टाधिकरणं । गुर्व्यनुगमाचरणन्याय-
निरूपणं । संयोगश्चक्रन्यायनिरूपणं । योयङ्गुलन्यायनिरूपणं । आरम्भनीयेष्टि-
न्यायनिरूपणं । स्रग्नाश्चिष्टेष्ट्याधिकरणं । नालौकिकं लौकिकेऽङ्गमिति भवस्त्व-
न्यायनिरूपणं । रात्रिसवन्यायनिरूपणं । विरोधाधिकरणं । आचारप्रसङ्गन्याय-
निरूपणं । विध्यनुवादकथनं । वैजतविशेषोपदेशफलनिरूपणञ्च ।

No. 1920. आद्धादर्शः ।

Substance, country-made paper, 14 × 5 inches. Folia, 152. Lines, 6 on a page. Extent, 3,000 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Darbhāṅgā, Paṇḍit Kānailāla Jhā. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

S'rāddhādarś'a. A summary of the various rites included under the name of *S'rāddha*. By Mahes'vara Mis'ra, Mahāmahopādhyāya.

Beginning. महेस्वरं नमस्कृत्य महेस्वरेण धीमता ।

आदर्शेन च शास्त्राणां आद्धादर्शो विरच्यते ॥

तत्र कस्मादन्त आद्धपदशक्यतावच्छेदक इति निरूप्यते । तत्र केचित् सम्बन्ध-
दोषनीतान् पितृनुदिश्य हविष्यागः आद्धमिति । तत्र । इत्यादि ।

End.

Colophon.

विषयः । अत एव देहाग्राहवपि गथाआद्धपिण्डदानादिकं कर्त्तव्यमिति सर्व्यं समञ्जसं ।
इति महामहोपाध्यायश्रीमहेस्वरमिश्रकृतः आद्धादर्शः सम्पूर्णः ।

आद्धस्वरूपविवेचनं । तत्र सर्व्वेव मुण्डनविधिकथनं । कुशोत्पादनविधिः । श्रणस्य
स्वतोद्भूतकताकथनं । रौचिष्कालनिर्णयः । संवत्सराभ्यन्तरे मलमासपाते आद्ध-
विधिः । मंत्रान्तिआद्धविधानं । छविमयया सपिण्डने कृते दाहकर्त्ता प्रेतपदे-
नैव पिण्डा देया इति कथनं । रात्रिआद्धनिषेधः । नवमदिने पिण्डभरणे ज्ञाते
दशमेऽङ्गि सर्व्वपिण्डदानविधिः । मुञ्जर्त्तानामितिकर्त्तव्यता । दक्षिणायपविचल-
विचारः । मन्तोहविचारः । उभयदिने चयाहलाभे विधानकथनं । दिनपदस्य
तिथौ शक्तिरितिविवेचनं । आद्धकालनिरूपणं । आद्धदेशगुणविचारः । आग्नि-

समाधानादिविधिः । योगिप्रशंसा । अग्नेजनविधिः । आद्यादिपरिवेषणव्यवस्था । सौवर्णादिपात्रविधिः । दक्षिणादानविचारः । पर्जन्यदाहविधिः । आभ्युदयिकआहकालाः । परभूमौ आहकरणे भूस्वाम्यद्वदानविधानं । तर्पणविधिः । आधाधिकारिनिरूपणं । आहदिने पुनर्भोजनादिविवेचनं । अमावास्यायुक्तादि-आहविधिः । आहं ज्ञाताशौचे विधिनिरूपणं । चन्द्राशौचे चतुर्थदिने आहं । विपचादौ सपिण्डीकरणमितिकथनं । दृष्टोत्सर्गविधिः । शुद्धस्य अमन्त्रवत् कर्मक-थनं । अपरपञ्चआहविधिः । शस्त्रादिहृतआहविधिः । एकोदिष्टविधिः । आह-पशुघाते दोषभावकथनं । तीर्थआहविधिकथनञ्च ।

No 1921. गृहस्थरत्नाकरः ।

Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 131. Lines, 12. on a page. Extent, 5,070 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Darbhāṅgā, Bābu Guṇe's'vara Siṁha. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Gṛihastha-ratnākara. A digest of the duties of householders. By Chande's'vara Thakkura, son of Vires'vara Thakkura. Both the father and the son have the title of Mahāsāndhi-vigrahika, or "minister of peace and war," but to what king they rendered their services as foreign ministers does not appear in the text. Contents: the characteristics of household (*gārhaṣṭhya*) duties. Marriage, selection of brides, bridegrooms, ages of bridegrooms and brides, donor of brides, *Svayam-vara* or selection of the bridegroom by a bride, prohibited degrees of relationship, different kinds of marriage, good and evil of marriages, polygamy, marriage by a junior before an elder brother or sister. domestic penalties, performance of and officiating at sacrifices, Brāhmanas for whom sacrifices should not be performed. Daily duties (*Ahnikā*), discharge of excretions, purification, washing of the mouth. Morning duties of Sūdras, necessity for washing of the mouth, a second washing, when required, when it is not required, brushing of the teeth, morning bath, ceremonial bathing, prayers at the three diurnal conjunctions, unguents. The object indicated by Om, repetition of particular mantras a number of times, offering of water to the manes, rites which should follow it, the five daily *yajanas*, hospitality to beggars, meals, articles fit for food, birds, beasts, fish, propriety of abstaining from flesh-meat,

discussion on the propriety of abstaining from injury to animals, wine, duties after meals. Duties of women while in their courses, duties on festive days. Duties of Bráhmaṇas, religious duties, earning of livelihood, livelihood in times of distress, agriculture, commerce, rearing of animals for sale, interest, duties during famines, &c., acceptance of gifts. Duties of Kshatriyas and Vaisyas, religious duties, earning of livelihood, proprietorship. Duties of S'udras, religious duties, earning of livelihood. Theft, penance, purification. Duties of pupillage (*Brahmacharya*), restraint of the passions, abjuring of family ties, dwelling with a tutor, regulation of speech, travelling, abstinence from assaults and worldly objects, abstinence from looking at particular objects, and from gifts to S'udras, suppression of anger, &c., abstinence from human society, what to be forsaken and what not.

Beginning. नमो गिरीन्द्रनन्दिनीपदारविन्दरेणवे ।

उज्ज्वला दिशमन्वरं वरतरं वासोवसानश्चिरं
 दित्वा भैक्षमनातुरो रतिकरं स्थानं समालम्बितः ।
 त्यक्त्वा भस्मकृताङ्गरागसुरभिः श्रीखण्डसारद्रवै-
 र्देवः पातु हिमाद्रिजापरिणयं कृत्वा गृहस्थः शिवः ॥
 अध्याय श्रुतिमङ्गपट्टकसंहितां यो ब्रह्मचर्याश्रये-
 मार्गस्थे समयेऽजयद्भिर्जगणान् वित्तैः कृतार्थीकृतान् ।
 स श्रीमान् संहितः समस्तसचिवश्रेणीषु चण्डेश्वरो-
 मीमांसाशरणं गृहस्थविषयं प्रलौति रत्नाकरं ॥
 मार्गस्थ्याख्यसूत्रज्ञेऽत्र प्रथमं परिकीर्तते । इत्यादि ।

End.

न पितृस्वामः । पूर्वज्ञाशुद्धौ । विष्णुः ।
 भार्यापुत्रश्च सख्यश्च संकष्टाः पापकर्माभिः ।
 परिभाष्य परित्याज्याः पतितोऽपि तथैव च ॥

Colophon. इति सप्रक्रियमहासाम्निविप्रहिकठकुरात्रीवीरेश्वरात्मजसप्रक्रियमहासाम्निविप्र-
 हिकठकुरात्रीचण्डेश्वरविरचिते गृहस्थरत्नाकरे त्याज्यात्याज्यतरङ्गः समाप्तोऽयं ।
 विषयः । मार्गस्थधर्मनिरूपणं । दारपरिषदविधिकथनं । विवाह्याविवाहकन्यानिरूपणं ।
 वरनिरूपणं । कन्यावरवयःक्रमनिरूपणं । दाढनियमकथनं । कन्यास्वयंवर-
 विधिः । सम्बन्धननिरूपणं । विवाहभेदकथनं । ब्राह्मादिविवाहलक्षणं । विवा-
 हमण्यनिरूपणं । अधिवेदनविधिकीर्तनं । परिवेदननिषेधः । आवासन्या-

धानविधिकथनं । यजनयाजनविधिकथनं । अयाज्यब्राह्मणकथनं । आश्लिष-
 कृत्यनिरूपणं । सूचपुरीषोत्सर्गविधिकथनं । शौचविधिकथनं । आचमनविधि-
 कथनं । शूद्राधिकारे प्रातःकृत्यादिनिरूपणं । आचमननिसितनिरूपणं । द्विरा-
 चमनविधिकथनं । आचमनापवादकथनं । दन्तधावनविधिकथनं । प्रातःस्ना-
 नादिविधिकथनं । क्रियास्नानविधिः । सन्ध्यापाठनविधिः । मार्जनविधिः ।
 शौद्धारक्षरूपकथनादिकं । जपविधिः । तर्पणविधिः । तर्पणोत्तरकर्मानिरूपणं ।
 पञ्चमहायज्ञविधिः । तत्र अतिथिपूजाविधिः । भोजनविधिः । भोज्याभोज्यनिरू-
 पणं । भोज्येषु पक्षिनिरूपणं । पशुनिरूपणं । मत्स्यनिरूपणञ्च । मांसभक्षणवर्ज-
 नकथनं । पशुहिंसाविधिनिषेधविवेचनं । मद्यादिहिंसाकीर्तनं । भोजनोत्तर-
 कर्मानिरूपणं । रजस्सलाकर्मानिरूपणं । पर्यङ्कृत्यनिरूपणं । ब्राह्मणानां कर्मानि-
 रूपणं । धर्मकथनं । दृष्टिविधानञ्च । आपद्दृष्टिनिरूपणं । कृषिकार्यविधिः ।
 वाणिज्यविधिः । पाशुपाल्यविधिः । कुशीदविधिः । अन्यविधा आपद्दृष्टिः ।
 प्रतिपक्षविधिः । चतुर्वैश्वयोः कर्मानिरूपणं । धर्मकथनं । दृष्टिविधानञ्च ।
 द्रव्याणां धर्मास्त्वन्ननिरूपणं । शूद्राणां कर्मानिरूपणं । धर्मकीर्तनं । दृष्टिविधा-
 नञ्च । स्नेयापवादकथनं । यमनिरूपणं । शौचविधिः । प्रक्षाल्यविधिः । निर-
 मादिकथनं । कुलनाशनकथनं । निवासविधिकथनं । वाचावाचननिरूपणं ।
 गमनप्रवेशनविधिः । अनाक्रमणीयनिरूपणं । अनधिष्ठेयनिरूपणं । अनवलोक-
 नीयनिरूपणं । शूद्राद्य अप्रदेयानि । श्लाघादीनां परिवर्ज्यनविधिः । सङ्करपरि-
 वर्जनविधिः । त्याज्यात्याज्यनिरूपणञ्च ।

No. 1922. पुरुषपरीक्षा ।

Substance, palm-leaf, 12 × 2 inches. Folia, 150. Lines, 5 on a page. Extent, 2,420 slokas. Character, Maithilī. Date, L. S. 504. Place of deposit, Darbhāṅgā, Paṇḍit Kānāilāla Jhā. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Purusha-parikshā. A tale illustrating good conduct. By Vidyā-pati, a paṇḍit of Śiva Siṅha of Mithilā. Printed and translated into English by the late Rājā Kālikrishṇa, Bahādur.

Beginning. ब्रह्मापि यां नैति नतः सुराणां यामर्चितोऽप्यर्थयतीन्दुमोक्षिः ।

यां ध्यायति ध्यानगतोऽपि विष्णुस्त्वामादिशक्तिं शिरसा प्रपद्ये ॥

शीरेषु मान्यः सुधियां वरेणो विद्यावतामादिविलेखनीयः ।
 श्रीदेवमिहचितिपालस्त्रु-ज्जीयाचिरं श्रीशिवमिहदेवः ॥
 शिशूनां सिद्धार्थं नयपरिचितेनूतनधियां
 मुदे पौरस्त्रीणां मनमिजकलाकौतुकजुषां ।
 निदेशाग्निःशङ्खं सद्मि शिवमिहचितिपतेः
 कथानां प्रस्तावं विरचयति विद्यापतिकविः ।
 नयानुरोधेन गूणेन वाचि कथारसस्यापि कुतूहलेन ।
 बुधोऽपि वेदम्याविशुद्धचेताः प्रबन्धमाकर्णयिता न किं न ॥
 पुरुषाः परिचीयन्ते युक्तेरस्याः परीक्षया ।
 तत् पुरुषपरीक्षायां कथा सर्वमनःप्रिया ॥
 आसीदासमुद्रचितिपतिसहस्रशिरामालारजोरञ्जितपादपद्मसन्नातपायां ॥
 इत्यादि ।

End.

भुक्ता राज्यसुखं विजित्य परितो ज्ञत्वा रिपून् सङ्गरे
 ऊत्वा चैव ऊताशनं मखविधौ भृत्वा धनैरर्थिनः ।
 वाम्बत्यां भवमिहदेववृत्तित्युक्ता शिवाये वपुः
 पूतो यस्य पितामहः स्वरगमहारद्वयालङ्कृतः ॥
 सङ्कुरीपुरसरोवरकर्मा ज्ञेयमिहदेवदानविदग्धः ।
 भाति यस्य जनको रणजेता देवमिहदेवपतिर्गुणराशिः ॥
 यो गौदेवरसज्जनेश्वररक्षणौषु लब्ध्वा यशो-
 दिक्कान्ताचयकुन्तलेषु नयते कुन्दसज्जामास्यदं ।
 तस्य श्रीशिवमिहदेववृत्तपतेर्विज्जप्रियस्याश्रया
 ग्रन्थं ग्रन्थिलदण्डनीतिविषये विद्यापतिर्व्यातनोत् ॥

Colophon.

इति समस्तप्रक्रियाविराजमानरूपनारायणमहाराजाधिराजश्रीमच्छिवमिहदे-
 वपादानामाश्रया श्रीविद्यापतिविरचितायां पुरुषपरीक्षायां पुरुषार्थपरिचयो
 नाम चतुर्थः,—परिच्छेदः । समाप्तश्चायं ग्रन्थः ।
 वेदपञ्चशते गौड़े भाषे च प्रथमे तिथौ
 नारायणेन लिखिता पुष्टी विद्यापतेः कवेः । सप्त ५०४ ।

विषयः ।

चन्द्रातपायां पुरि पारावारोनाम राजा आसीत् । तस्य सर्वावयवसुन्दरी
 पद्मावती नाम कन्यका बभूव । अथ राजा तस्याः श्रेष्ठवापसममवलोक्य तदनु-
 रूपं वरमनसुन्दधानः किं करवाणीति चिन्तयमानः सुबुद्धिनामानस्यपिमग्र-
 ष्णत् । भगवन् ! कमेतस्या वरं करवाणीति । मुनिराह । राजन् ! पुरुषं वरं

कुरु । तेनैवमभिहितो राजा प्राह । अथे कथमपुत्रोऽपि वरः सम्भवति । मुनि-
 रवाच । महाराज ! श्रियां वरवः पुत्रपाः पुत्रपाकाराश्च सन्ति । तत् पुत्रपा-
 कारान् परित्यज्य पुत्रं वरय इति ब्रवीमि । अथ राजप्रायेणया मुनेः पुत्र-
 लक्षणादिकथनं । तत्र श्रौर्यविवेकोत्साहादिमन्त्र एव पुत्रय इति निरूपणं ।
 श्रौर्यादीनां लक्षणकीर्तनं । क्रमेण दानवीरकथाकीर्तनं । दयावीरकथा ।
 युद्धवीरकथा । सत्यवीरकथा । चौरकथा । भीरकथा । छपणकथा । अलसकथा ।
 अप्रतिभकथा । मेधाविकथा । सुबुद्धिकथा । वधकथा । पिशुनकथा । अवुद्धि-
 कथा । संसर्गव्यञ्जरकथा । शस्त्रविद्यकथा । शस्त्रविद्यकथा । वेदविद्यकथा ।
 लोकविद्यकथा । उभयविद्यकथा । उपविद्यकथा । गीतविद्यकथा । नृत्यविद्य-
 कथा । इन्द्रजालविद्यकथा । पूजितविद्यकथा । अवसन्नविद्यकथा । अविद्य-
 कथा । खण्डितविद्यकथा । हास्यविद्यकथा । तान्त्रिकविद्यकथा । तामसकथा ।
 अनुशयिकथा । महेच्छकथा । मूढकथा । वक्त्राशकथा । सावधानकथा । अनु-
 कूलनायककथा । दक्षिणकथा । विदग्धकथा । धूर्तकथा । घम्वरकथा । निर्व्य-
 न्निकथा । निःस्पृहकथा । लब्धसिद्धिकथाकीर्तनञ्च ।

No. 1923. चतुर्वर्गचिन्तामणिः, प्रायश्चित्ताध्यायः ।

Substance, country-made paper, 10 × 5 inches. Folia, 287. Lines, 11 on a page. Extent, 3, 436 śloka. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Darbhāngā, Bābu Guṇes'vara Siūha. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Chaturvarga-chintāmaṇi. A complete digest of all Smṛiti rules. By Hemādri. The codex contains the part which relates to expiations.

Beginning. कमलादयितं + + कमलासनसंस्तुतं ।

कमलासमष्टं वन्दे कमलाकरशायिनं ॥

अथेदानीं हेमाद्रिकारिणा लोकोपकारार्थं सर्वपुराणस्मृतिसंहितावेदव्योतिष-
 वैद्याग्रमश्रौतस्मार्तस्त्रिषु ग्रन्थानालोच्य ब्रह्मचर्यविशेषां शूद्रादीनाञ्च ब्रह्म-
 त्यासमानि बाह्यमनःकायसम्भवानि हिंसादीनि सम्भवन्ति तेषां पापानामपनोदन-
 प्रायश्चित्ताध्याये लिख्यते । इत्यादि ।

End.

वर्णमालासंगेण उक्तप्रत्याख्यायरूपेण ह्यहःसन्ध्यां अक्षरं प्राच्योदीत्याह्वयसहितं
आचरिष्ये-इति संकल्प्य उक्तसंगेण कुर्यादिति । छण्णापेणमसु ।

Colophon. पौषमासे शुक्लपक्षे एकादश्यां सोमवासरे लिखितं ।

विषयः । वर्णाश्रमभेदेन प्रायश्चित्ताकरणे दोषकीर्तनं । अनेकप्रकारप्रायश्चित्तकथनं ।
ब्रह्महत्यादिमहापातकादिनिरूपणं । ब्रह्महत्याप्रायश्चित्तं । गुरुहत्याप्रायश्चित्तं ।
अनेकविधगुरुनिरूपणं । अविद्यस्य विप्रहत्या-प्रायश्चित्तं । वैश्यस्य विप्रहत्याप्रा-
यश्चित्तं । शूद्रस्य विप्रहत्याप्रायश्चित्तं । ब्राह्मणस्य अविद्यहत्याप्रायश्चित्तं । तस्य
वैश्यशूद्रहत्याप्रायश्चित्तं । अविद्यस्य वैश्यहत्याप्रायश्चित्तं । वैश्यस्य अविद्यवध-
प्रायश्चित्तं । शूद्रस्य वैश्यहत्याप्रायश्चित्तं । वैश्यस्य शूद्रहत्याप्रायश्चित्तं । चाण्डाला-
दिवधप्रायश्चित्तं । ब्रह्मचाण्डालग्रामचाण्डालवधप्रायश्चित्तं । चाण्डालजननकारण-
कथनं । ग्रामचाण्डालादिकथनं । सुरापानप्रायश्चित्तं । एकादशप्रकारसुराकथनं ।
श्लेयप्रायश्चित्तं । सुवर्ण-रजतताम्र-कांस्य-धान्यवस्त्रादिलेयप्रायश्चित्तं । गुरुतत्पगमन-
प्रायश्चित्तं । संसर्गप्रायश्चित्तं । उपपातकप्रायश्चित्तं । तव गोवधप्रायश्चित्तं । गोवत्स-
वृषभ-बलीवर्हादिहननप्रायश्चित्तं । गजाश्वोद्वहिरमहिषी-महिषाज-मेघादिवधप्राय-
श्चित्तं । वृक्षच्छेदप्रायश्चित्तं । आश्रमराहित्यप्रायश्चित्तं । भूतकाव्ययनाश्रापनप्राय-
श्चित्तं । गुरुधिरोपप्रायश्चित्तं । अनज्ञातप्रायश्चित्तं । अनज्ञातलक्षणं । पण्डितक्रय-
प्रायश्चित्तं । निन्दिताशैषजीवनप्रायश्चित्तं । छपिबलप्रायश्चित्तं । हिंसायन्त्रविधान-
प्रायश्चित्तं । वार्षज्यजीवनप्रायश्चित्तं । मनुष्यविक्रयप्रायश्चित्तं । आत्म-सुत-पत्नी-मातु-
पुत्र-विक्रयप्रायश्चित्तं । धेनु-गज-अनडुह-महिषी-महिष-अज-खर-उष्ट्र-हरिण-वस्-
अश्व-आरण्यसगादिविक्रयप्रायश्चित्तं । गोधूम-मुद्ग-तण्डुल-धान्य-गुड-लवण-का-
पाम-नीली-पलाण्डु-लशुन-गृध्रजन- चिहु-रस-हरिद्रादिमूलवृक्षकादिफल-धर्म-
दासी-दत्त-नख-उपकेश-अन्न-गो-मधु-मांस-शालग्रामादि-पुष्प-तुलसी- रत्नादि-
वस्त्राक्ष-सुवर्ण- रजत-ताम्र-कांस्यादि-शस्त्र-गृहोपकरण-कलूर्यादि-वस्त्र-धर्म-सृति-
नामप्रभृतिनानाबलुविक्रयप्रायश्चित्तं । सकलीकरणप्रायश्चित्तं । मल्लिनीकरणप्रा-
यश्चित्तं । निलेपहरण-धेनुहरण-गोवत्सहरण-अनडुह-महिषी-महिष-गज-अश्व
उष्ट्र-खर-अज-सृग-भूमि-खदत्त-रत्न-कन्या-नारी-वेश्मा-पुरुष-दासी-शय्या-यान-पा-
दुका-जव-चामर-पुष्प-फल-कन्दादि-कोषशक-पत्र-दन्धन-जल-भक्ष्य-भोग्य-वा-
ग्यकश्चाक्ष-गुड-चीर-चिकटु-रमौषधि-गृहोपकरण-शस्त्रादिहरणप्रायश्चित्तकथनं ।
मार्गनिरोधप्रायश्चित्तं । तडगादिहरणप्रायश्चित्तं । परिधानप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । कुट-
साक्ष्यप्रायश्चित्तं । पुस्तकादिहरणप्रायश्चित्तं । शालग्रामहरणप्रायश्चित्तं । अपात्रीक-
रणप्रायश्चित्तं । चाण्डालस्त्री-रजकी-चर्मकारस्त्री-नटस्त्री-वस्त्रस्त्री-कैवर्तस्त्री-मेद-

स्त्री-भिक्षस्त्री-स्वर्णकारस्त्री-मौक्तिकस्त्री-तच्चकस्त्री-सांसविक्रयिस्त्री-कुलालस्त्री-शौण्डिक-
 स्त्री-कारस्त्री-नापितस्त्री-रजस्त्रला-विधवा-वेष्टा-दासी-पापपट्टपतितादिस्त्रीगमनप्राय-
 च्छितं । कन्यागमनप्रायश्चित्तं । कन्यादूषणप्रायश्चित्तं । पुंसैयुनप्रायश्चित्तं । खरोद्ग-
 वद्धा-वत्स-सद्विद्याजिदिकैयुनप्रायश्चित्तं । श्वकीर्णप्रायश्चित्तं । मिथ्यारोपप्रायश्चित्तं ।
 अभिशप्तप्रायश्चित्तं । कुपामवासप्रायश्चित्तं । कुत्सितसेवाप्रायश्चित्तं । खरोद्गानदुन्म-
 द्दिववत्सारोक्ष्यप्रायश्चित्तं । जडायाः पुनर्वदाक्षप्रायश्चित्तं । मातृसखवन्धुपरिणये-
 प्रायश्चित्तं । सदारपरित्यागप्रायश्चित्तं । पित्रमेवै श्वसंस्तुतकन्यारजस्त्रलाप्रायश्चित्तं ।
 कारागृहनिवासप्रायश्चित्तं । वन्द्यगृहीतानां नारीणां प्रायश्चित्तं । रोगनिवृत्त्यर्थं
 मद्यादिपानप्रायश्चित्तं । जातिभंशकरणप्रायश्चित्तं । पराद्रभोजनप्रायश्चित्तं । दीर्घ-
 सवभोजनादिप्रायश्चित्तं । शुद्रसवभोजने प्रायश्चित्तं । शुद्रगृहे वेष्टागृहे च स्वयं
 पाकादिभोजने प्रायश्चित्तं । एकादश्यां भोजने प्रायश्चित्तं । नद्राशानवशादयोः
 प्रतिग्रहादिप्रायश्चित्तं । त्रीताद्विभोजनप्रायश्चित्तं । पर्युषिताद्रभोजनप्रायश्चित्तं ।
 दुर्भक्षभक्षणप्रायश्चित्तं । दुष्टशकभक्षणप्रायश्चित्तं । कारणं विना हस्तराद्रपर-
 माद्रभोजनप्रायश्चित्तं । द्रात्यकुष्ठि-कुण्ड-गोलक-यति-दम्पति-शिष्टाद्विभोजनप्रा-
 यश्चित्तं । पलाय सच्च भोजनप्रायश्चित्तं । शुद्रभाण्डभोजनादिप्रायश्चित्तं । पतितदु-
 ष्टाक्रान्तपङ्क्तिभोजनप्रायश्चित्तं । पलायुल्लुगनादिभक्षणप्रायश्चित्तं । श्वेतदन्तक-
 वक्र-शिथुष्टनाकादिभक्षणप्रायश्चित्तं । ताक्षपात्रे गव्यादिभोजनप्रायश्चित्तं । पीतशेष-
 जलपानप्रायश्चित्तं । खरी-उष्ट्री-हरिणीप्रभृतीनां खीरपानप्रायश्चित्तं । मनुष्यपशुप-
 क्ष्यादिमलसूत्रादिभक्षणप्रायश्चित्तं । भोजनकाले दीपनिर्वापणप्रायश्चित्तं । एक-
 दशवासहस्रादिना भोजनप्रायश्चित्तं । ग्रहणकाले भोजनादिप्रायश्चित्तं । सन्ध्यादि-
 कर्मकाले भोजनकाले च चाण्डालध्वनिश्रवणप्रायश्चित्तं । सक्तर्माचरणे शुकरा-
 दिदर्शनप्रायश्चित्तं । रजस्त्रलासृष्टाद्रभोजनप्रायश्चित्तं । द्विर्भोजनप्रायश्चित्तं । देव-
 पूजायां वैश्वदेवपरित्यागप्रायश्चित्तं । उष्णोदक-क्षूपोदकस्नानप्रायश्चित्तं । स्तनिका-
 चीनमैत्रप्रायश्चित्तं । भोजने क्षुतापानवायूत्सर्गादौ प्रायश्चित्तकथनं । अन्योन्यसृष्टा-
 द्रभोजनप्रायश्चित्तं । शिवनिर्भक्षभोजनप्रायश्चित्तं । नीलवस्त्रधारणप्रायश्चित्तं । दुर्म-
 तप्राक्ष्णक्षत्रियविशं प्रायश्चित्तं । दुर्मृतवाहकानां प्रायश्चित्तं । मूल्यं गृहीत्वा-
 श्रवणवचनप्रायश्चित्तं । धनिष्ठापक्षकमरणप्रायश्चित्तं । नन्दादितिथिमरणप्रायश्चित्तं ।
 श्रवणपतनादिप्रायश्चित्तं । दहनयोग्यस्य निखातकरणप्रायश्चित्तं । एवं खनन-
 योग्यस्य दहनप्रायश्चित्तं । दहनाभावप्रायश्चित्तं । पिण्डोपहृतिप्रायश्चित्तं । अस्थि-
 सङ्ग्रहनात् प्राक् प्रेताग्निनाशे प्रायश्चित्तं । अस्त्युपहृतप्रायश्चित्तं । परिण्येधप्रायश्चित्तं ।
 विधायकप्रायश्चित्तं । अनुवादकप्रायश्चित्तं । देशान्तरमरणप्रायश्चित्तं । देशान्त-

विषयः । रस्तानामस्मिन्नरीराभावे प्रायश्चित्तं । व्रणे क्रम्युत्पाते प्रायश्चित्तं । स्तनस्य पुनर्जीवन प्रायश्चित्तं । देशान्तरवासिनो द्वादशवर्षादूर्ध्वं परलोकक्रियानन्तरं पुनरागमन- प्रायश्चित्तं । स्तनकद्वितये स्तनस्य प्रायश्चित्तं । सङ्गमनभीतायाः प्रायश्चित्तं । स्तनस्य अक्षिताग्नेर्लौकिकाग्निना दहने प्रायश्चित्तं । गर्भिण्या मरणे प्रायश्चित्तं । स्तनिका- रजस्वलयोर्मरणे प्रायश्चित्तं । अक्षिताग्नेर्दुर्गमरणप्रायश्चित्तं । शृगालादिदष्टप्राय- श्चित्तं । विप्राणां गर्भाधानादिषोडशकर्मपरित्यागप्रायश्चित्तं । वेदाभ्यासपरित्याग- प्रायश्चित्तं । अनध्याये वेदपाठप्रायश्चित्तं । राक्षसादिविवाहप्रायश्चित्तं । परिवर्ति- प्रायश्चित्तं । विवाहमध्ये रजोदर्शनप्रायश्चित्तं । स्त्रीप्रायश्चित्तं । अग्निशान्तिप्राय- श्चित्तं । आग्नेयस्त्रीप्रायश्चित्तं । श्वौपासनलोपप्रायश्चित्तं । अन्वारक्षणीयलोपप्राय- श्चित्तं । प्रतिपदोमलोपप्रायश्चित्तं । आपयणलोपप्रायश्चित्तं । गृहस्थानां ब्रह्मयज्ञ- लापप्रायश्चित्तं । देवतार्चनपरित्यागप्रायश्चित्तं । वैश्वदेवपरित्यागप्रायश्चित्तं । एको- द्विष्टश्राद्धाकरणप्रायश्चित्तं । पार्वणादौ अर्घ्यपात्रादिविस्मरणप्रायश्चित्तं । पार्वणवि- स्मृतिप्रायश्चित्तं । अग्निहोत्रत्यागप्रायश्चित्तं । उपरागप्रायश्चित्तं । गृहस्थस्य धर्मा- तिक्रमे प्रायश्चित्तं । मानसिकस्नानविधिकीर्तनं । निषिद्धदिवसे ताम्बूलभक्षणप्रा- यश्चित्तं । तुलादिषोडशमहादानानामितरेषाञ्च दानानां प्रतिगृहीतृणां माचार्या- दीनां प्रायश्चित्तं । अपहृत्यूनरणमाज्जनविधिः । केषुचित्पापेषु नदीस्नानरूपं प्रायश्चित्तं । तत्र पुण्यनद्यादिनिरूपणं । गजाश्वादिप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । तुलादिषु प्रतिगृहीतृणां प्रायश्चित्तप्रयोगकथनं । धर्मविक्रयिणः प्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । नाम- विक्रयिणः प्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । स्मृति-सोमादिविक्रयिणः प्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । पुरो- हताग्रभक्षणप्रायश्चित्तं । अयाज्ययाजनप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । तप्तमुद्राधारिभ्यः प्रतिग्रह- प्रायश्चित्तं । लिङ्गधारिणां प्रायश्चित्तं । गायत्रीप्रदातुः प्रायश्चित्तं । परार्थे गाय- त्रीजपकर्तृणां प्रायश्चित्तं । ग्रामप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । कुष्माण्डप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । गो-भूमि-तिल-स्वर्ण-हृत-वस्त्र-धान्य-गृह-रजत-लवणादिप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । कोश- वादिचतुर्विंशतिमूर्ति-प्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । दशावतारप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । राम- लक्ष्मण-श्रीमूर्ति-चक्रपाणि-शिवलिङ्ग-शङ्ख-घण्टादि-ताम्र-कांस्य-तिलपात्रादिप्रतिग्र- हप्रायश्चित्तं । हरिहर-अर्धनारीश्वरप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । दुर्जनात् प्रतिग्रहप्राय- श्चित्तं । दुर्जनलक्षणं । आततायिनः प्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । पापण्डात् प्रतिग्रहप्रा- यश्चित्तं । पापण्डलक्षणं । कुण्ड-गोलकयोः प्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । वेश्मा-अभिचारि- णी-भर्तृघ्नीभ्यः प्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । आमां लक्षणञ्च । चाण्डालदर्शनदिप्रायश्चित्तं । परिवेत्तृप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । पुस्तकादिप्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । ब्राह्मणतादिभ्यः प्रति- ग्रहप्रायश्चित्तं । आभीरात् प्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । चातुर्मास्यव्रतादिषु प्रतिग्रहप्राय

विषयः । चित्तं । कार्तिक-माघ-वैशाखव्रतादिषु प्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । नानाविधफलप्रतिग्रह-
प्रायश्चित्तं । मकरसंक्रान्तौ प्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । कारणं विना खसतीपत्नीत्याग-
प्रायश्चित्तं । अश्व-महिष-धेनुप्रति-ग्रहप्रायश्चित्तं । सन्यासिनः प्रतिग्रहप्रायश्चित्तं ।
पतितात् प्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । मठपतेः सन्यासिनः प्रतिग्रहप्रायश्चित्तं । महापात-
किसंसर्गप्रायश्चित्तं । रक्षस्युक्त-ब्रह्महत्याप्रायश्चित्तं । रक्षस्युक्तसुरापानप्राय-
श्चित्तं । रक्षस्युक्तसुवर्णस्तेयप्रायश्चित्तं । रक्षस्युक्तगुणतत्पगमनप्रायश्चित्तं । चान्द्रा-
यणादिछललक्षणादिकीर्तनं । यवमध-पिपीलिकादिचान्द्रायणलक्षणं । महा-
चान्द्रायणादिविधिकथनं । प्राजापत्यछादिलक्षणं । तप्लछादिलक्षणं । पराक-
यावक-सान्पन-महासान्पनातिछादीनां लक्षणं । माघेश्वर-ब्रह्म-धान्य-सुवर्ण-
छादीनां लक्षणं । चान्द्रायणादीनां सर्वेषां प्रत्याम्नायकीर्तनञ्च । कदली-
विवाहरूपप्रायश्चित्तकथनं । नारायणवलिविधिकीर्तनं । वैष्णवशादविधिः ।
प्रायश्चित्तादौ एतच्छाब्दावश्यकताकीर्तनं । नान्दीशादविधिः । प्रायश्चित्तलक्षणादि-
कीर्तनं । अधर्मण्यस्नानविधिः । महासंकल्पस्वरूपकथनादिकं । अधिकारिभेदेन
प्रायश्चित्तसंख्यादिकथनं । मुण्डनादिविधिकथनं । सुवासिनीप्रायश्चित्तकथनं ।
विधवायाः पापविशेषकथनपूर्वकं प्रायश्चित्तकीर्तनञ्च ।

No. 1924. पितृभक्तिः ।

Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 56. Lines, 6 on a page. Extent, 1,155 s'lokas Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Mujoná, Post Tájpura, Darbhāngá, Paṇḍit Bābulāla Pāṭhaka; another at Magrānigrām, Post Madhubanī, Darbhāngá, Paṇḍit Chhoṭī Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Pitṛibhakti. The duty of a son to the manes of his father,—a treatise on various kinds of S'rāddhas. By S'rīdatta.

Beginning. कातीयकल्पं सचकृद्भाष्यं भूपाल-नोपालमतादि दृष्ट्वा ।

सताक्ष वाक्यानि निश्चयं सम्यक् यजुर्विदां श्राद्धविधिं विधास्ये ॥

तत्र पूर्वदिने वस्त्रश्राद्धं च शरीरश्राद्धं च कर्त्तव्यं । निरामिषमेकभुक्तञ्च

निमन्त्रनन्तु पूर्वदिनप्रदोषान्तरे वा श्राद्धदिने वा । इत्यादि ।

End.

विज्ञाननिर्गोलमलङ्कारणं गुणानामादर्शविम्वदपि प्रतिवीक्षितानां ।

चेतस्य सत्कृतिमुदुःसततं बुधानामनः प्रविश्य पितृभक्तिरियं तनोतु ॥

ननु गौरवमात्रेण कार्योपेक्षा च पण्डितैः ।

यत आद्यमनुर्गच्छं बालादपि सुभाषितं ॥

Colophon. इति सप्तमोपाध्यायस्य खण्डितश्रीदत्तविरचिता पिण्डभक्तिः समाप्ता ।

विषयः । यजुर्वेदिनां आद्यविधानकथनं । तत्र निमन्त्रणादिविधिकथनं । आद्यप्राक्का-
लीनआद्यदिनलक्षणनिरूपणं । आद्यपरिभाषाकथनं । पार्वणआद्यप्रयोगकथनं ।
आद्यलक्षणविवेचनं । आद्याह्निरूपणं । पार्वणैकोद्दिष्टादिषु इतिकर्तव्यता-
भेदनिरूपणं । सपिण्डीकरणआद्यविधिकथनं । स्त्रीशुद्रकर्तृकआद्यविधिकथनं ।
अपुत्रस्य पार्वणआद्यं न कर्तव्यमितिकथनं । अशौचातिरिक्तमृताह्वयाद्यप्रति-
बन्धक विशेषकथनं । शुक्लैकादश्यामपि पतितआद्यकर्तव्यतानिरूपणं । षाण्मा-
सिकआद्यविधिकथनं । पिण्डपिण्डयज्ञप्रकारकथनं । पतिपुत्ररक्षितायाः स्त्रियाः
सपिण्डननिषेधकथनं । प्रेतआद्यधर्मकथनादिकं । आसआद्यविधिकथनं । ना-
न्दीमुखआद्यविधिः । तत्र सपिण्डीकरणानधिकारिणा कनिष्ठेन असपिण्डितेऽपि-
पितरि नान्दीआद्यं कर्तव्यमितिनिरूपणं । एकोद्दिष्टआद्यप्रयोगकथनं । आद्यआद्य-
विधिकथनं । सपिण्डनआद्यप्रयोगकथनं । आभ्युदयिकआद्यप्रयोगकथनञ्च ।

No. 1925. काल्युपनिषत् ।

Substance, country-made paper, 9 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 45 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Mijoná, Post Tálapura, Darbhāngá, Paṇḍit Yáges'vara Páthaka. Appearance, new. Prose. Correct.

Kályupanishad. On the divinity of Dakṣiṇa-kálikā : alleged to be a part of the Atharva Veda, but not included in the collections of the Atharva Veda Upanishads ordinarily met with—most probably a forgery.

Beginning. अथ चैनां ब्रह्मस्वरूपिणीमाप्नोति कामः रोषो दीर्घनेत्रविन्दुरपिणीं तां ।

विगणामादौ कूर्चद्वयं कूर्चवीजं योममष्टस्वरमेलनरूपं तद्द्वयं भुवनादुद्योमज्ज-

लनः दृष्टशून्यमेलनरूपं तद्द्वयेति दक्षिणाकालिकेति च इत्यादि ।

End.

स संसारार्णवं तीर्त्वा सर्वमन्त्रमिजिजं लब्ध्वा केवलभैरवो भवति ।

Colophon. इत्यथर्ववेदे काल्युपनिषत् समाप्ता ।

विषयः । श्रीदक्षिणाकालिकायाः ब्रह्मस्वरूपलक्षणपूर्वकं तदुपासनप्रकार-माद्यात्म्यादि-
कीर्तनं ।

No. 1926. गङ्गोपनिषत् ।

Substance, country-made paper, 9 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 43 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Mujoná, Post Tájapura, Darbhāngá, Paṇḍit Yáges'vara Páthaka. Appearance, new. Prose. Correct.

Gaṅgopanishad. An eulogium on the river Ganges : called an Upanishad, but not affiliated to any of the Vedas.

Beginning. यां देवा देवसरितं वितरन् पयं पासते । यावदयः सा नो देवसरिदेवानां पाथं
हन्तु धर्मासाविर्षो । यां भूर्भिर्धत्ते ईशानोऽस्यतन्वाय शितिकण्ठः परातनः ।
तामहं देवीमुपावये । मातेव सा मामवतु । इत्यादि ।

End. य इमां विद्यामधीते तरति ब्रह्महत्यां तरति स्त्रेयं तरति पारदारिकत्वं लभते-
ऽभिमतं सर्वमधीयानो मासमेकमिति ॥

Colophon. इति गङ्गोपनिषत् समाप्ता ।

विषयः । गङ्गाया उत्पत्त्यादिकथनपूर्वकं माहात्म्यकीर्तनं ।

No. 1927. सूर्योपनिषत् ।

Substance, country-made paper, 11 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 6 on a page. Extent, 36 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Mujoná, Post Tájapura, Darbhāngá, Paṇḍit Yáges'vara Páthaka. Appearance, new. Prose. Correct.

Súryopanishad. On the adoration of the Sun as the supreme divinity : called an Upanishad, but not affiliated to any of the Vedas.

Beginning. अथ सूर्योद्यत्वाऽर्षिर्षिं व्याख्यास्यामः । ब्रह्महृदिर्मायवीचन्द्र आदित्यो देवता
हंसोऽग्निनारायणयुक्तं वीजं हृत्तेजाशक्तिर्विद्यदादिसर्गसंयुक्तं कीलकं धर्मा-
र्थकाममोक्षसिद्धये जपे विनियोगः । षट्स्रारुद्वीजेन षडङ्गरक्ताम्बुजसं-
स्थितं सप्ताक्षरधिनं इत्यादि ।

End. हस्तादित्ये जपति स महासत्यं तरति य एवं वेद । इत्युपनिषत् ।
ॐ सच्चिदानन्दं सच्चिदानन्दं नमो भूतानु सच्चिदानन्दं करवावहे । तेजस्विनावधीतमस्तु
मा विद्मिषावहे । ॐ शान्तिः २ ।

Colophon. इति सूर्योपनिषत् ।

विषयः । सूर्यस्य परब्रह्मलक्षणं । तन्मन्त्रादिकथनपूर्वकं माहात्म्यकीर्तनं च ।

No. 1928. गणेशोपनिषत् ।

Substance, country-made paper, 11 × 3 inches. Folia, 3. Lines 6 on a page. Extent, 34 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Mujoná, Post Tájapura, Darbhāngá, Paṇḍit Yáges'vara Páthaka. Appearance, new. Prose. Correct.

Gaṇeśopaniṣad. On the adoration of Gaṇeśa as the Supreme Divinity—an apocryphal work.

Beginning. अथ गणेशाद्यर्वशीर्षं व्याख्यास्यामः । ॐ नमस्ते गणपतये । त्वमेव प्रत्यक्षं तत्त्वमसि त्वमेव केवलं कर्तासि त्वमेव केवलं कर्तासि । अथ त्वत्प्राप्तं त्वमेव केवलं कर्तासि त्वमेव केवलं सर्वं खल्विदं ब्रह्मासि त्वच्च साक्षादात्मासि नित्यसत्तं वच्मि सत्यं वच्मि । इत्यादि ।

End. सच्चानद्यां प्रतिमासत्रिधौ जज्ञा सिद्धमन्तो भवन्ति महाविघ्नान् प्रमुच्यते महादोषान् प्रमुच्यते स सर्वविघ्नवति य एवं वेद । इत्युपनिषत् । ॐ सच्च नाववलि-
त्यादि । ॐ शान्तिः २ ।

Colophon. इति गणेशोपनिषत् ।

विषयः । गणेशस्य परब्रह्मस्वरूपत्वकथनं । साक्षात्मादिकीर्तनञ्च ।

No. 1929. दुर्गाोपनिषत् ।

Substance, country-made paper, 11 × 3 inches. Folia, 2. Lines, 6 on a page. Extent, 20 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Mujoná, Post Tájapura, Darbhāngá, Paṇḍit Yáges'vara Páthaka. Appearance, new. Prose. Correct.

Durgopaniṣad. On the adoration of Durgá as the Supreme Divinity : alleged to be a part of the Atharva s'iras Upanishad of the Atharva Veda.

Beginning. अथातो दुर्गां व्याख्यास्यामः । अथाश्वत्थानो भगवन् परमेष्ठिनं परिसमेत्यो-
वाच । किं जगत्कारणं किं बन्धमोक्षयोः किं त्रयाणां देवानां ब्रह्मविष्णुशिवद्राणां
किं दशवताराणां इत्यादि ।

End. खन्ते दुर्गातत्त्वं परब्रह्म भवतीत्याह परमेष्ठी भगवानाश्वत्थायनं भगवन् ।
ॐ सच्च नावित्यादि । ॐ शान्तिः २ ।

Colophon. इत्यथर्वशिरसि दुर्गाोपनिषत् ।

विषयः । दुर्गायाः परब्रह्मत्वकीर्तनादिकं ।

No. 1930. अद्भुतसागरसारः ।

Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 96. Lines, 6 on a page. Extent, 1,816 ślokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Mufoná, Post Tárapura, Darbhāngá, Paṇḍit Yáges'vara Páthaka. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Adbhuta-ságara-sára. Portents, their consequences, and the means of obviating the same. By Mahápaṇḍit Chaturbhuja. Contents: Fall of vultures and hawks. Portents in connection with celestial luminaries, meteors, rainbows, &c. Appearance of cities near those objects. Portents in connection with the rising and the setting of the sun. Ditto with the moon. Ditto with Ráhu, the ascending node, and other planets. Wars of planets. Portents in connection with rains, with Nakshatras, with winds, with fires, with dawn and vesper, with shadows. Recondite peculiarities in earthquakes, reservoirs of water, conflagrations, sacred images, Indra's flag,* vegetables, houses, music, dress, arms, men, boils, tremors, dreams, the human body, parturition, elephants, horses, cattle, dogs, jackals, crows, and herons; their effects on human destiny, and the mode of obviating those effects.

Beginning. मृधश्चेन + चिह्नं कपोतोलूकचातकाः ।

वाटुलीवककङ्काय पतन्ति यस्य वेश्मनि ॥

ध्वजे रथे सञ्जात्यातं वाल्मीके जायते मधु ।

शूनां प्ररोदनञ्चैव द्वारं कटकठाद्यते ॥

हसनञ्जातमाचक्ष्य तत्क्षणे दन्तदर्शनं ।

जननं जातदन्तस्य क्षुतोत्पत्तिः शिरो विना ॥ इत्यादि ।

End. विष्णुधर्मोत्तरे । अद्भुते तु समुत्पन्ने यदि दृष्टिः शिवा भवेत् ।

सप्ताष्टाभ्यन्तरे ज्ञेयमद्भुतं निष्फलं हि तत् ॥

वटकलिकायां, यदि विकारसम्भः पर्जन्यस्त्वजति सप्तरात्रात् प्रशममुपगच्छतीति ॥

Colophon. इति महापण्डितचतुर्भुजविरचिताद्भुतसागरसारः समाप्तः ।

विषयः । मृधश्चेनादिपतनादिरूपाद्भुतकथनपूर्वकं प्रत्येकतत्प्रतीकारोपायकीर्तनं । तत्र आदित्यादीनामद्भुतकथनपूर्वकं तत्त्वान्तिकथनं । उल्कापात-शङ्खधनुः-परिवेष-मन्थन-गर-विकृतदृष्टिरूपनामद्भुतकथनपूर्वकं तत्त्वान्तिकथनं । विशेषेण

* Something like a May-pole set up on the 12th of the waxing moon in the month of Bhádra, on the occasion of a festa in honor of Indra.

सूर्याहुतादिकीर्तनं । तत्र उदयादिफलवर्णनञ्च । एवं चन्द्रस्य अहुतादि-
 कथनं । राशोरहुतादिकथनं । तत्र अथन-मास-दिक्-ग्राम-वर्ण-ग्रहणसमा-
 न्यहुतकथनादिकं । पञ्चमङ्गकथनं । एवं मङ्गलबुधादीनां ज्ञेयं । ग्रहयुद्धाहु-
 तवर्णनं । रव्यादिवर्षाहुतकीर्तनं । नक्षत्राहुतवर्णनं । निर्घाताहुतकथनं ।
 दिक्दाहाहुतवर्णनं । सम्यहुतवर्णनं । ज्ञायाहुतकथनं । भूकम्पाहुतकथनं ।
 जलाशयाहुतकथनं । अग्राहुतकथनं । देवप्रतिष्ठाहुतवर्णनं । शक्रध्वजाहुत-
 कथनं । हवल्लताफलपुष्प-शस्यान्नाद्यहुतकथनं । गृह्याहुतकथनं । वाय्याह-
 हुतकथनं । वस्त्राहुतकथनं । शस्त्राहुतवर्णनं । मानुषाहुतवर्णनं । पिटका-
 हुतकथनं । स्यन्दनाहुतकथनं । सप्रार्द्राहुतवर्णनं । कायारिष्टाहुतवर्णनं ।
 प्रसवाहुतवर्णनं । गजाहुतवर्णनं । अथाहुतवर्णनं । वृष-महिषाद्यहुतवर्णनं ।
 कुङ्कुराहुतवर्णनं । गृगालाहुतकथनं । काकाहुतकथनं । कङ्काद्यहुतकथनं ।
 एतेषां ग्रान्त्युपायकथनञ्च । अङ्गुतानां फलपाकसमयकथनादिकं ।

No. 1931. अष्टविक्रितिः ।

Substance, country-made paper, 10 × 3 inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 147 śloka. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Muzoná, Post Tárapura, Darbhāngá, Paṇḍit Yáges'vara Páthaka. Appearance, new. Verse. Correct.

Aṣṭa-vikṛitī. On the eight different artificial forms in which the texts of the Vedas are written, and the merit of getting them by-heart and reciting them under particular restrictions. Anonymous. (*Vide ante*, Vol. III, p. 199).

Beginning. अथ जटाद्यष्टविक्रितिनां लक्षणानि लिखन्ते । तत्र विक्रितिनां पाठे फलं पङ्क्ति-
 पावनम् ।

जटादिविक्रितिनां ये पारायणपरायणाः

मन्त्राद्यानां द्विजाः श्रेष्ठो ज्ञेयाः पङ्क्तिपावनाः । इत्यादित्यपुराणात् ।

अन्यान्यपि विष्णुलोकादीनि फलानि इत्यादि ।

End.

शिक्षां पूर्वोक्तामुच्चार्य विपर्ययासेन तानि पदानि उच्चार्य पुनः क्रमेण तानि
 पदान्युच्चारयेत् । अथ विक्रितिविशेषो घन इति प्रोक्तः ऋषिभिः ।

Colophon. इत्यष्टविक्रितिः समाप्ता ।

विषयः । अठावृत्तिलिनीं पारायणे फलश्रुतिकीर्तनं । अठाल्लक्षणादिकथनं । विह
तिषु क्रमभेदव्यवस्थापनं । मालाल्लक्षणादिकथनं । एवं शिखा-रेखा-ध्वज-दण्ड-
रथ-घनानां लक्षणादिकथनं । सर्व्वेव उदाहरणप्रदर्शनञ्च ।

No. 1932. वर्णरत्नदीपिका, शिखा ।

Substance, country-made paper, 10 × 3 inches. Folia, 24. Lines 6 on a page. Extent, 276 ślokaś. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Mujoná, Post Tálapura, Darbhāngá, Paṇḍit Yáge'svara Páthaka. Appearance, new. Verse. Correct.

Varṇaratna-dīpiká, Śikshá. On the pronunciation of letters and syllables, their accents, quantities, and powers—an abstract of one of the *Prátisákhyas*, but the school to which it belongs is not mentioned. By Amareś'a, of the Bharadvāja Gotra.

Beginning. जेयो दिशतु नः कृष्णः कंसमातङ्गकेशरी ।

राधाकेलिकलाभिज्ञो गोपीवादकुतूहली ॥

उत्पन्ना यः सुते वंशे बुद्धिमान् छतनिश्चयः ।

अमरेश इतिख्यातो भरद्वाजकुलोद्भवः ॥

सोऽहं शिखां प्रवक्ष्यामि प्रातिशाख्यानुसारिणीं ।

मालानां पाठश्रुत्यर्थं वर्णज्ञानादिहेतवे ॥

अपादिश्लोककार्य्येषु पुमान्नाधिष्ठतो भवेत् ।

सम्यक् पाठं विना यस्मात् तन्निमित्तं वदाम्यहं ॥ इत्यादि ।

End. अमरेशलतामेतां शिखां यो धारयेत् सुधीः ।

विद्वज्जनसभामध्ये जयं स लभते भुवं ॥

वादे यस्य चतुर्मुखोऽपि जडतां धत्ते चर्णं विस्मृतो

वर्णोच्चारणकौतुके पुनरयं वाचस्पतिर्भूकतां ।

सोऽयं वादिघनानिलः प्रमुदितो वाचालदर्पं चरन्

भूमौन्दैरभिपूजितो विजयते नाम्नामरेशः सुधीः ॥

Colophon. इत्यमरेशलता वर्णरत्नदीपिका शिखा समाप्ता ।

विषयः । वर्णसंज्ञा-विक्रिया-स्वरादिनिरूपणं ।

No. 1933. कृत्यतत्त्वाणवः ।

Substance, country-made paper, 12 × 3 inches. Folia, 112. Lines 11 on a page. Extent, 4,426 śloka. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Darbhāṅgā, Paṇḍit Mādhava Jhā. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Kṛittya-tattvārṇava. On fasts, penances, pilgrimages and other religious duties enjoined on householders. By Śrīnātha Āchārya, son of Śrīkara.

Beginning. श्रीगोविन्दपदाभोजद्वन्द्वसद्वन्द्वसाधनं । वन्दे हृन्दारकुघुनीमकरन्दमनोहरं ॥

श्रीकराचार्यपुत्रेण श्रीमच्छ्रीनाथशर्माणा । प्रीतये विदुषाक्षत्रे कृत्यकालविनिर्णयः ॥

श्रौते विधौ कालकृतो विरोधः प्रायः सदैव प्रथितो बुधानां ।

अतस्तदुच्चेदकते मुनीनां विचार्य वाचो विदधामि तत्त्वं ॥

नानाविदेशिविदुषां मतमाकलय्य चोदत्तमं यदभिलिख्य समर्पयामि ।

अद्यां बुधा विषयगङ्गुलिकाप्रवाहे दुरादिहाय कुर्वतादरमव गाढं ॥

इह खलु नित्यनैमित्तिकादियावद्वैदिककर्माणि इत्यादि ।

End. आगमोक्तमन्त्रेऽपि विधिवत्साज्जय एव पठनीयः । अधिकं विवेकार्णवे ज्ञेयमिति ।

विचार्य वाचो मुनिपङ्क्तवानां निबन्धजातञ्च सङ्गर्षावाद्यं ।

मया कृतः कालविनिर्णयोऽयं सदा बुधानां + + मातनेतु ॥

कृत्यतत्त्वाणवो नाम निबन्धो रचितो मया ।

श्रीयन्तामव विबुधा अवस्थारजराश्रिभिः ॥

Colophon. इति श्रीनाथाचार्यकृतकृत्यतत्त्वाणवः समाप्तः ।

विषयः । कर्माणः प्राधन्यकथनपूर्वकं तिथिभक्षवारादीनामङ्गलनिरूपणं । संवत्सरनिरूपणं । तत्र मासपदशक्यतावच्चेदकनिर्णयः । अयनादिनिरूपणं । रुद्रयोगिकादिविवेचनं । षाष्मासिकश्राद्धकालविवेचनं । सौरोदिमासलक्षणं । अत्र विविधमतोपन्यासपूर्वकं तत्खण्डनं । अधिमासनिर्णयः । अत्र कर्माकर्माकर्मायननिरूपणं । मङ्गलान्निरूपणं । मन्दा-मन्दाकिन्यादिसप्तविधसंक्रान्तिस्वरूपकथनं । यक्षपनिरूपणादिकं । सामान्यतिथिषु कर्माङ्गलनिरूपणं । प्रतिपदादिषु तिथिषु विहितानां कर्माणां अवस्थादिकथनं । एकादशीव्रतविधिकथनं । तत्र दशमी-द्वादशोर्निश्चयकीर्तनञ्च । वैशाखमासकृत्यनिरूपणं । तत्र गङ्गास्नानविधिकथनं । युगादिश्राद्धविधानं । युगादिनिरूपणञ्च । ज्येष्ठकृत्यनिरूपणं । तत्र कल्याणश्यां शिवपूजनविधानं । सावित्रीव्रतव्यवस्थादिकथनं । शुक्लवतुर्थ्यमुमापूजनविधिः ।

वयः । अरण्यपट्टीविधानं । दशहराष्टत्यनिरूपणं । पुरुषोत्तमदर्शनविधानञ्च । आषाढ-
 ऋत्यनिरूपणं तत्र हरिश्चयनविधानं । चातुर्मास्यव्रतविधिः । तत्र द्रव्यविशे-
 षवर्जने फलविशेषनिरूपणं । श्रावणऋत्यनिरूपणं । मनसापञ्चमीविधिकथनं ।
 अश्वयुज्यशयनव्रतविधानं । भाद्रऋत्यनिरूपणं । तत्र जम्माष्टमीविधानं । अश्वि-
 चतुर्दशीविधानं । चन्द्रादर्शनविधानं । हरितालिकानिरूपणं । दुर्गाष्टमीव्रत-
 विधिः । अन्नान्नव्रतविधानं । अगस्त्योदयविधिकथनञ्च । आश्विनऋत्यनिरूपणं ।
 तत्र गजच्छायादिनिरूपणं । दुर्गाष्टमीवादिविधिकथनं । महाष्टम्युपवासविधिः ।
 खज्जनदर्शनविधिः । त्रीष्टिकाश्राद्धविधिः । कोजाग्रतऋत्यनिरूपणञ्च । कार्ति-
 कऋत्यनिरूपणं । तत्र सुखरात्रिपूजादिविधानं । उत्क्रादानादिविधिः । द्यूत-
 प्रतिपद्विधिः । भाद्रद्वितीया । उत्थानविधानं । वक्रपञ्चकविधिकथनादिकञ्च ।
 मार्गशीर्षऋत्यनिरूपणं । तत्र नवाम्नाश्राद्धविधानं । पौषऋत्यनिरूपणं । तत्र अष्टका-
 श्राद्धादिविधानं । महाभद्राविधिकथनं । अम्बुकाश्राद्धविधानञ्च । माघऋत्यनि-
 रूपणं । तत्र दधिसंक्रान्तिव्रतविधानं । प्रातःस्नानविधिः । पञ्चम्यां श्रीपूजनवि-
 धिः । माघीसप्तमीविधिः । भीष्माष्टमीविधिः । भैमीविधिः । शिवरात्रिऋत्यनिरूप-
 णञ्च । फाल्गुनऋत्यनिरूपणं । चैत्रऋत्यनिरूपणं । वारुणादिविधिकथनं । भूति-
 व्रतविधिः । अश्लोककलिकापानविधिः । अन्नहोत्रविधानञ्च । प्रकीर्णकविधिः ।
 तत्र तिथ्यादिषु भक्ष्याभक्ष्यनिरूपणं । गङ्गास्नानफलकथनप्रसङ्गेन तद्गर्भादिनिरू-
 पणं । तिथिषु पुण्यतरादिनिरूपणं । भोजनादिविधिकथनं । महानिशादिका-
 लनिरूपणं । महागुरुनिपाते कर्त्तव्याकर्त्तव्यनिरूपणं । स्नानतर्पणजपादिविधि-
 कथनं । दानादिविधिकथनं । पतिव्रताऋत्यनिरूपणं । मूद्रऋत्यनिरूपणञ्च ।

No. 1934. शुद्धिविवेकः ।

Substance, country-made paper, 13 × 3 inches. Folia, 64. Lines, 8 on a page. Extent, 1856 ślokaś. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Mujoná, Post Tárapura, Darbhāngá, Paṇḍit, Bābulāla Pāthaka; another copy at Magráṇi, Post Madhubanī, Darbhāngá, Paṇḍit Choṭī Jhā, and another at Murshidābād, Rājā Rāmachānd Siṅha. Appearance, fresh. Prose and verse. Incorrect.

Suddhi-viveka. An essay on impurity of the person resulting from birth and death in one's family, or from other causes. By Rudradhara,

son of Lakshmīdhara, and younger brother of Haladhara. Both the father and the brother had the title of Mahāmahopādhyāya. The author says that "though there are current the Ratnākara, Pārijāta, Mitāksharā, Hāralatā and others, his work would be gratifying to those that did not delight in them." This affords a clue to his date.

Beginning. चरतु दुरितजातं केशवस्यैकवाङ्मविपुलग्लविलान्तः केशिनः सम्प्रविष्टः ।

मुखपवनमिवास्त्रं प्रागितुं संप्रवृत्तः कुवलयदलनीलः पद्मशीर्षा भुजङ्गः ॥

चिरन्तनानेकनिबन्धसिद्धिः स्वसम्प्रदायानुगतस्फुटार्थः ।

नत्वा हरिं वदधरेण सम्यक् वितन्यते शुद्धिविवेक एषः ॥

सन्त्येव रत्नाकरपारिजातमिताक्षराक्षरलतादयोऽन्ये ।

तथापि तत्त्वानुसमानानां भवेत् प्रसादाय मम प्रयासः ॥

शुद्धिस्वावदखिलविहितकर्माधिकारापादको धर्मविशेषः । इत्यादि ।

End. ततो रजसललाशुद्धिचिह्नदृष्ट्यर्शने च सा ।

समावशुद्धिश्च तथा क्रमेणात्र प्रकीर्तिताः ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायलक्ष्मीधरात्मजमहामहोपाध्यायश्रीहलधरानुजतमश्रीवद-
धरकृतः शुद्धिविवेकः समाप्तः ॥ शुभम् ।

विषयः । शुद्धिपदार्थविवेचनं । सामान्यतः सर्ववर्णानां जननमरणयोः शुद्धिनिरूपणं ।
तत्र च्छौचनिमित्तकथनं । च्छौचसङ्कलनव्यवस्थाकथनं । स्नाग्नौचादिकथनं ।
मृत्युविशेषाश्चौचनिरूपणं । निर्जारादिनिरूपणं । तदधिकारिनिरूपणं । शौर-
सपुत्रादिलक्षणं । सापिण्डान्निरूपणं । देहाशुद्धिनिरूपणं । स्नानशुद्धिकथनं ।
तेजसादिद्रव्यशुद्धिकथनं । पक्षाद्रद्रव्यशुद्धिकथनं । भूमिशुद्धिकथनं । जल-
शुद्धिकथनं । रजसललाशुद्धिकथनं । चिह्नदृष्ट्यादिस्मरणशुद्धिकथनं । समा-
वशुद्धिनिरूपणञ्च ।

No. 1935. समयप्रदीपः ।

Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 60. Lines, 6 on a page. Extent, 1,327 śloka. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Mujoná, Post Tárapura, Darbhāngá, Pandit, Bābulāla Jhā. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Samaya-pradīpa. Descriptions of some of the leading fasts, penances, and periodical optional rites, Vratas. By Śrīdatta Mahāmahopā-

dhāya. Contents : Commencement of Vratas ; duties on the day of a Vrata ; effect of mourning on the day of a Vrata ; meaning of the word Vrata ; rules regarding fasting ; the fast on the 11th of the moon ; rules regarding Vratas to be performed at night. Effect of intercallary months on Vratas ; Vratas in honor of Ganes'a ; ditto of Sūrya ; ditto of S'iva ; ditto of Vishṇu ; Vrata on the 12th lunation of S'rāvana ; Vrata of sleeping on the ground for a fixed period ; Vratas in honor of Brahmá ; ditto of Nágas ; Vrata on the 5th lunation of Mágha, "the nonwriting fifth," *Álekhyā-panchamī* ; Vratas in honor of the Devī (Durgá) ; minor fasts and penances ; the adoration of Lakshmi on the 5th of the waxing moon in Chaitra ; the Vrata of Damanabhañjiká, or thyme festival, on the 14th of the same month ; calendar of fasts for the 12 months of the year ; rites for the day when the sun passes from one to another sign of the Zodiac ; ditto for the commencement of a Yuga, a cycle of Manu, and other cycles.

Beginning. श्रेयः समादिशतु सालसपक्षपाते निद्रायिते अपि दृशे भद्रमनुमन्य ।

संवाञ्छमानचरणाम्बुजजातद्वर्षोल्लङ्घीमुखेच्छपरः परमेश्वरो वः॥

निबन्धे निबद्धानि वचनानि विचिन्वतः ।

श्रीदत्तेन व्रतादीनां सारसालुष्य लिख्यते ॥

तत्र पूर्वदिने स्नानादिना शरीरशुद्धिं कृत्वा निरामिषमेकवारं भुक्त्वा दत्तान् संशोध्य—इत्यादि ।

End. अपरं तु ततः सकलं सम्यक् कर्म्मप्रचारमुपनयतु ।

समयप्रदीप एष स्थितिमेतु सतां गृहे नूनं ॥

Colophon. इति महासहोपाध्यायश्रीदत्तकृतो समयप्रदीपे प्रकीर्णकः परिच्छेदः सम्पूर्णः । शुभं ।

विषयः । व्रतारम्भविधानकथनं । व्रतदिनकर्त्तव्यताकथनं । जननमरणशौच पूर्वगृही-
तव्रतानुष्ठानं तत्र आरम्भनिषेधश्च । व्रतशब्दार्थविवेचनं । उपवासविधिकथनं ।
एकादश्यादिव्रतैतिकर्त्तव्यताकथनं । नक्षत्रव्रतविधिकथनं । अधिमासविवेचनं ।
गणेशव्रतकथनं । सूर्यव्रतकथनं । शिवव्रतकथनं । विष्णुव्रतकथनं । अथर्षादा-
दश्रीव्रतकथनं । अशुभग्रहणव्रतकथनं । ब्रह्मव्रतकथनं । नागव्रतकथनं ।
आलेख्यपञ्चमीव्रतकथनं । देवीव्रतकथनं । सामान्यव्रतादिकथनं । चैत्रशुक्ल-
पक्षस्यां लक्ष्मीपूजनविधिकथनं । तत्र चतुर्दश्यां दमनभञ्जीविधिकथनं । एवं
द्वादशमासेषु प्रत्येकं छत्यविधिकीर्तनं तत्तत्कालनिरूपणश्च । संक्रान्तिकृत्य-
कथनं । युगायामन्वन्तरादिनिरूपणश्च ।

No. 1936. मन्त्रार्थदीपिका ।

Substance, country-made paper, 11 x 3½ inches. Folia, 92. Lines, 10 on a page. Extent, 3,202 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Mufoná, Post Tárapura, Darbhánga, Paṇḍit Yáges'vara Páthaka. Appearance, old. Prose. Correct.

Mantrārtha-dīpikā. Explanations and uses of the mantras used during daily worship. By Śatrughna Mahámahopádhya, by order of Mahárájádhirāja Dharmachandra.

Beginning. तनावालोलार्था भयचकितगोपालतन्त्री-

हमनैवन्मीलतकुवलयदलश्रेणिमुभयैः ।

हृटादापूर्णायां तपनतनयानीरनिवह-

भमेण प्रचेष्टुं कृतकरपुटो रचतु हरिः ।

श्रुत्वा तातपणं सुदारुणतरं कामाभिरामाकृति-

जानक्या निश्च्युतातिकातरदशा साकूतमालोकितः ।

श्रीरामः स पुनातु घूर्ज्वाटिधनुर्भङ्गे यदङ्गैः भवद्

रोमाञ्चस्य निषेण गृहहृदयानन्दादमन्दाङ्कुरः ॥

आदेवाद्य राज्ञस्तस्य श्रीधर्मचन्द्रस्य ।

मन्त्रार्थदीपिकेयं क्रियते श्वप्नश्रमणा सम्यक् ।

उच्यते मन्त्रव्याख्या गणविष्णो ब्राह्मणसर्वस्वे ।

वेदविलासिन्यामपि कौशलमीच्छं तथापि मे सद्भिः ॥

— — — — — प्रथमं वेदार्थज्ञानप्रार्थना । तत्र कूर्म-

पुराणे । इत्यादि ।

End.

हृत्वायुधे+उच्यतेऽपि चार्थलतो विधेयो मयि नावल्लेपः ।

रत्नाकरे किं मणयो न सन्ति ततः समाकर्षति यः स धन्यः ॥

Colophon.

इति महाराजाधिराजश्रीमदधर्मचन्द्रकारितमहामहोपाध्यायश्रीश्वप्नविरचितायां मन्त्रार्थदीपिकायां ज्ञानकाण्डविवरणं समाप्तं ।

विषयः ।

स्नान-सन्ध्या-देवाभ्यं-आह-भतवद्रीय-वैवाहिकादीनां मन्त्राणां विनियोगादिकथनपूर्वकं व्याख्यानं ।

No. 1937. चित्ररूपविचारः ।

Substance, country-made paper, 10 × 3 inches. Folia, 24. Lines, 10 on a page. Extent, 645 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Mujoná, Post Tájapura, Darbhángá, Paṇḍit Yáges'vara Páthaka. Appearance, old. Prose. Correct.

Chitrarúpa-vichára. A Nyáya disquisition on colors as a characteristic of species. By Hariráma.

Beginning. रूपत्वं नीलादिषट्कान्यदिति न वा । च च प्राच्यः । नानाजातीयरूपवदवयवार-
ज्ज्योतिषवी नीलपीताद्यायष्टतिरूपवान् सविषयादनीत्यादि ।

End. नीलादिभेदेन विभिन्नसन्निकर्षद्वतुताया वाङ्मत्याद्यायष्टतिमतमेव साधीयः ।

Colophon. इति हरिरामकृतचित्ररूपविचारः ।

विषयः । रूपलजातिनिरूपणप्रसङ्गेन नवीनमतखण्डनपुरःसरं प्राचीनमताभ्यर्हितत्वकीर्तनं ।

No. 1938. ज्योत्स्ना ।

Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 92. Lines, 7 on a page. Extent, 901 s'lokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Mujoná, Post Tájapura, Darbhángá, Paṇḍit Yáges'vara Páthaka. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Jyotsná. A commentary on Kátyáyana's Vájasaneyí Prátisákhyá. By Rámachandra Paṇḍita, son of Siddheśvara Yogivara. The work was completed on the 10th of the waxing moon in the month of Áśvina, in the S'aka year 1736.

Beginning. यस्य भद्रावलिः कण्ठे स्तुतदानाम्बुपूरिते ।

भाति वद्राक्षमालेव स वः पायादुगणाधिपः ॥

श्रीरामं सद्गुरुं नत्वा याज्ञवल्क्यमुनिं तथा ।

कात्यायनकृते प्रातिशाख्ये वाजसनीयके ॥

साध्यन्दिनानुसारेण ज्योत्स्नाख्या विदितिर्लघुः ।

क्रियते सुखबोधार्थं मन्दानां रामशर्माणा ॥

जपादौ नाधिकारोऽस्ति सम्यक्पाठमजानतः ।

प्रातिशाख्यमतो ज्ञेयं सम्यक्पाठस्य सिद्धये ॥

स्वरसंस्कारयोऽहन्दि नियमः । १ । प्रतिस्त्वमेतत् । स्वराणामुदात्तादीनां
संस्काराणां लोपागमवर्णविकाराणाञ्च नियमो वक्ष्यमाणस्तु वैर्विहितानां नियत
पठनं हन्दि माध्यन्दिनीये स्यात् । इत्यादि ।

End.

कानिचित् शाखान्तरविषयाणि नाशे च इत्यादीनि कानिचित् व्याकरणसि-
द्धान्यपि स्थितोपस्थितादौ विशेषप्रदर्शनार्थं लिखितानि । अष्टपत्तौ रेफमित्या-
दीनि । अङ्गाग्रिमप्रकुमिति १७२६ शकेखरवत्सरे इष्युल्लङ्घ्यां श्रीमिहेश्वर-
तनूभवा रामेण रचिता प्रातिशाख्योक्तस्त्वा समर्पिता श्रीरामसिहेश्वरगुरुचरण-
म्बुद्वये ।

Colophon.

इति श्रीमद्विद्वन्मुकुटरत्नश्रीमिहेश्वरयागिवरखनूरामचन्द्रपण्डितविरचिता ज्यो-
त्स्नाख्या प्रातिशाख्यविवृतिः समाप्ता ।

विषयः ।

कात्यायनकृतवाजसनेयिप्रातिशाख्यस्य व्याख्यानं ।

No. 1939. वसन्तराजटीका ।

Substance, country-made paper, 13 × 3 inches. Folia, 220. Lines, 7
on a page. Extent, 2,082 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place
of deposit, Mujonā, Post Tājapura, Darbhāngā, Paṇḍit Bābulāla Pāṭhaka. Ap-
pearance, fresh. Prose. Correct.

Vasantarāja-tikā. A commentary on the *Vasantarāja*, a work on
omens and portents. By Bhānuchandra Gaṇi.

Beginning. स्वस्ति श्रीमदनं यदीयवदनं वेधा विधायाद्भुतं

वीक्ष्याद्यर्थमवाप ससृष्टतया सम्प्राज्यन् वाससा ।

चेष्टुं तच्च तस्याविधेरनुगुणैर्वैषम्यमापादितं

मन्ये सम्प्रति लक्ष्यते + + पथे शीतयुतेर्मण्डलं ॥

आनञ्चिदश्वेन्द्रमौलिमुकुट इहामरलांशुभि-

र्यन्पादद्वितयं विचित्रचरनाभङ्गीभिरङ्गीकृतं

दिङ्नामैश्च यदीयकीर्तिरतुला कर्णवतंसीकृता

स श्रीवीरविभुर्दधातु भवतां शशम्भनावाञ्छितं ।

यस्मैलोक्तरमाभिरस्युद्धतया सानन्दमालोकित-

स्तीक्ष्णैः स्वर्गवधूकटाक्षविशिखैर्यो लक्ष्यतां नागमत् ।

स्मानैशाद्वसुधितैश्च निखिलान् मा + न् समावेदयन्

स श्रीमान् भवनावतंसकमणिः पायादपायात् प्रभुः ।

तद्बुद्धिवै भवकृतेऽव वसन्तराजसञ्ज्ञाकुनस्य विष्टतिं प्रणयत्यभिज्ञः ।

श्रीस्वरचन्द्रचरणाम्बुजचक्षरीकः श्रीमार्चिराजकृतसत्कृतिभानुचन्द्रः ॥

इह हि यन्महन्निर्विघ्नसमाप्तिकाको मङ्गलमाचरेदित्यादि ।

End.

वसन्तराजेति । पूर्वव्याख्यातविशेषणविशिष्टे वसन्तराजशकुने यस्यस्य प्रभाव-
कीर्तनं कृतं ।

Colophon. इति श्रीशुद्धयकरसोचनादिसुकृतकारिमहोपाध्यायश्रीभानुचन्द्रगणिविरचितायां
वसन्तराजटीकायां प्रभावकथनं नाम विंशतितमो वर्गः । श्रीरघु । शुभमस्तु ॥

वषयः । वसन्तराजीयशकुनशास्त्रस्य व्याख्यानं ।

No. 1940, वाक्यवादः ।

Substance, foolscap paper, 12 × 2½ inches. Folia, 5. Lines, 7 on a page. Extent, 140 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Mujoná, Post Tájapura, Darbhāngá, Paṇḍit Bābulāla Pāṭhaka. Appearance, new. Prose. Correct.

Vākyaavāda. On the Philosophy of grammar, or the relation of words and their contexts. By Achala Upādhyāya.

Beginning. अथ किमिदं वाक्यं । एकतिङ्वाक्यमिति भाष्यात् । एकतिङ्गन्तार्थस्यैव विशेष्यक-
बोधजनकपदसमूहो वाक्यमिति वैयाकरणाः । इत्यादि ।

End. परन्तु पदार्थतावच्छेदकत्वविशेषणस्य क्वचिदपि न परामर्शः ॥

Colophon. इति वाक्यवादेऽचलोपाध्यायकृतः समाप्तः ।

विषयः । वाक्यस्वरूपनिरूपणमुखेन पदानां कुत्र शान्तिरिति समाप्तेन तन्निर्णयकथनं ।

No. 1941. पदार्थखण्डनव्याख्या ।

Substance, country-made paper, 11 × 2 inches. Folia, 57. Lines, 6 on a page. Extent, 1,779 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sk. 1641. Place of deposit, Mujoná, Post Tájapura, Darbhāngá, Paṇḍit Bābulāla Pāṭhaka ; another at Māgrani, Post Madhubanī, Darbhāngá, Paṇḍit Chhoṭī Jhā. Appearance, old. Prose. Correct.

Padārtha-khaṇḍana-ryākyā. A commentary on Raghunātha Śiromaṇi's *Padārtha-khaṇḍana*—a Nyāya treatise. By Raghudeva Nyāyālaṅkāra Bhaṭṭāchārya.

Beginning. मन्दस्त्रुपदद्वयं निधाय हृदि चिन्तया ।

तनोति कुतुकं किञ्चिद् रघुदेवः समासतः ॥

कामदलधृतमल्लयुग्धनः पौष्पमद्भुतमुदीक्ष्य कुप्यतः ।

घुर्जटेर्नयनशो + + + + हन्तुं सर्वजगतामुपद्रवं ॥

पदार्थतत्त्वं यदिदं शिरोमणिर्निर्णीतवान् जीर्णमतस्य दूषणे ।

तदेव तर्केण विचारयामः सदर्थकेनेतरखण्डनेन ॥

अथसरसङ्ख्या पदार्थतत्त्वं निर्वर्तुं शिष्यावधानाय प्रतिजानीते अथेत्यादि ।

End. पदार्थखण्डनाकृतपुरुषतत्त्वपरोक्षितं ।

शिरोमणिमर्चं वन्दे शिरोमणिमिवाद्भुतं ॥

श्रीमद्दीधितिकारकल्पितघटाकोलादल्लयाकूले

मार्गे सञ्चरणाय यन्निगदितं सिद्धान्तसिद्धेतरत् ।

दैवात्तेन भवेद्यदीह सद्यसा प्रौढापराधे मम

चलन्यः कतिभिः + + यदि भवेद्यज्ञानुरूपो बलिः ।

Colophon. इति श्रीरघुदेवन्यायालङ्कारभट्टाचार्यविरचिता पदार्थखण्डनश्रवणा समाप्ता ।

शके १६७१ ।

विषयः । रघुनाथशिरोमणिखण्डनपदार्थखण्डनस्य व्याख्यानं ।

No. 1942. नैषधप्रकाशः ।

Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 225. Lines, 10 on a page. Extent, 6,890 ślokaś. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Mujoná-grām, Post Tājapura, Darbhāngá, Paṇḍit, Bābulāla Pāṭhaka. Appearance, old. Prose. Correct.

Naishadha-prakāśa. A commentary on the epic poem called *Naishadha*. By Śrinātha Achārya, Mahāmahopādhyāya.

Beginning. श्रीमन्नारायणं नत्वा काव्ये श्रीहर्षनिर्मिते ।

प्रकाशनं यथाप्रज्ञं श्रीनाथेन विधीयते ॥

प्रणम्य मौलिना वन्द्यान् सम्प्रदायविदः सतः ।

त्याज्यं त्याज्यमसद्भावं सदल्पमपि लिख्यते ॥

ये सदर्थमजानन्तो दृष्टावचनविकारैः ।

द्रुपयन्ति कवेः काव्यं धिक्कृतान् पण्डितमानिनः ॥

यदित्यं करटो गत्वा सिन्धोरपरि कायति ।

तत् किं स चेति गाम्भीर्यं रत्नानि च तदाशये ॥

अथ काव्यस्य वस्तुनिर्देशमुखलं सूचयन्नलवर्णनमाह निपीयेति । इत्यादि ।

End.

श्रीरूपमिति पूर्ववत् ।

Colophon.

इति महासत्त्वोपाध्यायश्रीनाथाचार्यविरचिते नैषधप्रकाशे सप्तमः सर्गः ।

विषयः ।

श्रीरूपेणनैषधचरितमहाकाव्यस्य सप्तमसर्गान्तं व्याख्यानं ।

No. 1943. रसमञ्जरीप्रकाशः ।

Substance, country-made paper, 12 × 4½ inches. Folia, 25. Lines, 10 on a page. Extent, 1,092 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Naḍuyār-grām, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Maṇilāla Jhā. Appearance, old. Prose. Correct.

Rasamanjarī-prakāśa. A commentary on the *Rasamanjarī* of Bhānudatta. By Nāges'a Bhaṭṭa, son of Śiva Bhaṭṭa, surnamed Kāla. A work on erotics.

Beginning. सामिनील्लोत्पलश्यामं वपुष्यं विभाति सः ।

सामिनीदधितद्योतमानः सोऽलु शिवाय नः ॥

नागेऽश्वमेधनामा शिवभट्टसुधीशुतो मुदे विदुषाम् ।

रसमञ्जरीप्रकाशं रचयामि मितैर्वचोभिरर्थैः नैः ॥

अमाशङ्कयेति । सर्व्वव करणत्वेनान्वेति । आद्यपदे सुदुतरप्रियापदकमलस्य तथाविधप्रदेशे प्रथमपातेन + + वनतकनां पुष्पमेव न तु फलं पुष्पाणि वा एकपुष्पावच्छद्यतेऽपि शमो मास्त्विति भावेन—इत्यादि ।

End.

एवञ्च स्पृहनीयदर्शनत्वं दामोदरत्वेन व्यसनशालिता, तेन दुर्लभत्वं, लोचनविषयो भवतु । स्रग्दसन्दोहः प्रखवसारसङ्कटः । तेन सुन्दरी तदती चासौ सुन्दरीति वा । ११० । पद्येनैकत्वमविवक्षितम् ॥ ११८ ॥

Colophon. इति श्रीकालोपनासकशिवभट्टसुतनागेशभट्टकृतो रसमञ्जरीप्रकाशः समाप्तः ॥
विषयः । भानुदत्तकृतसमञ्जस्य व्याख्यानम् ॥

No. 1944. लिङ्गार्चनचन्द्रिका ।

Substance, country-made paper, 13 × 5 inches. Folia, 120. Lines, 8 on a page. Extent, 3,332 ślokaś. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Naḍuyār-grām, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit Nandilāla Jhā. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Liṅgārchana-chandrikā. A digest of the rules for the adoration of Śiva, giving all the rituals in detail. By Sadāśiva, son of Gadādhara, and grandson of Viṣṇu, of the race of Daśaputra. Compiled under the auspices of king Jayasīṃha.

Beginning. उमाकठितटस्फुरत् करिवराननालोकन-

प्रसन्नहृदयं धिया सदयमिन्दुचूडं भजे ।

प्रणम्य गिरिजाधवं भजनमाचदतेष्मिन्

स्मिताननमनामयं प्रियसुमासहायं मुदा ॥

वंशेऽस्मिन् दशपुत्रनामनि सत्तान् विष्णुर्द्विजापास्त्वभूत्

स्त्रुणुस्त्वस्य सुधीर्गदाधर इति प्लुतो जगत्याख्या ।

तत्पुत्रेण सदाशिवेन विदुषा दृष्ट्वा निबन्धान् पुरा

श्रीलिङ्गार्चनचन्द्रिका विरचिता विद्वच्चक्रेष्टदा ॥

विविधं गुणगौरवं गुणविवेक-मत्सरं

विहाय कथयन् तदुद्यदिह दूषणं सज्जनाः ।

न कल्गजनदूषणैः किमपि क्षीयते मामकं

दिनान्मगणगर्हणः किमु दिनेशखेदावहः ॥

तव पूज्यस्वरूपापरिज्ञाने पूजाया चफलत्वादादौ साम्बसदाशिवस्य वृत्तिस्तुत्यादौ

सर्वोत्कृष्टत्वं सर्वोभीष्टप्रदत्वं प्रदर्शयते । तथा च वृत्तिः । इत्यादि ।

End.

मीमांसानयमांसलातिविमला प्रज्ञा तथा भूयधी

दृष्टिः शैतानिबन्धचारचतुरा येषां सदाचारिणाम् ।

तेषां दृष्टिप्रथं प्रयातु सुहृदां सन्दर्भ एव स्थितः

किं धाम्यैर्निजदोषदुष्टमतिभिः प्राज्ञेतरैः प्रार्थितैः ॥

राज्ञः श्रीजयसिंहनामखपतेस्तोषाय या निम्निता
 श्रीलिङ्गाचनचन्द्रिकातिविमला विद्वच्चकोरेष्टदा ।
 तां पश्चान् परीक्षकाः सङ्गदया निष्पक्षपाता बुधा-
 स्तेनेयं गुणवन्तरा हि भविता गौरीपतेस्तुष्टये ॥

Colophon. इति पदप्रमाणेन श्रीमद्भगवत्पुनकुलावतंसेन सदाशिवेन विरचिता लिङ्गाचन-
 चन्द्रिका समाप्ता ।

विषयः । श्रुतिस्मृतिपुराणप्रमाणेन सर्वभ्यो देवेभ्यः शिवस्य श्रेष्ठत्वनिरूपणं । एकत्वेऽपि
 देवस्य मूर्तिभेदेन मन्त्रव्यवस्थाकथनं । शिवं विहाय अन्यदेवभजने दोषकथनं ।
 शिवाचनमाहात्म्यकीर्तनं । लिङ्गमाहात्म्यकथनं । पद्मराग-काशमीर-पुष्कराग-
 विद्रुमादिमयलिङ्गभेदेन फलभेदकथनं । पारद-वाण-हैम-शिलामयलिङ्गानां
 क्रमेण ब्राह्मणादीनां शुभदायकत्वकथनं । अधिकारिभेदात् अन्यविधलिङ्गपूज-
 नावश्यकतानिरूपणं । कलौ पार्थिवलिङ्गस्य प्रधान्यकथनं । कामनाविशेषे
 लिङ्गपूजायां विशेषकथनं । नित्यं शिवपूजाया अकरणे प्रत्यवायकथनमुखेना-
 ख्यायिकाकथनं । शिवपूजाधिकारिनिरूपणं । स्त्रीशूद्राभ्यां प्रतिष्ठितलिङ्गस्य-
 र्गं दोषकथनं । ब्राह्मण्यतिरेकेण शिवपूजने दोषकथनं । त्रिपुण्ड्रविधिः । भस्म-
 धारणविधिः । भस्मभेदानां वर्णभेदेन फलविशेषकथनं । शरीरे लिङ्गाद्यङ्कनमा-
 हात्म्यकीर्तनं । तत्राङ्गधारणे दोषकथनं । नैमित्तिकादिभस्मस्नानविधिः ।
 ब्राह्मणलक्षणादिकथनं । एकमुखादिब्राह्मणमाहात्म्यकीर्तनं । शिवस्य षोडशो-
 पचारेण पूजाविधिः । विस्वपञ्चनिरूपणं । पुष्पादिदानविधिः । लक्षविल्वपत्रैः
 पूजनविधिः । शिवपूजनयोग्यपुष्पादिनिरूपणं । पुष्पविशेषदाने फलविशेष-
 कथनं । लक्षपुष्पपूजाविधिः । गन्धनिरूपणं । जलनिरूपणं । नैवेद्यनिरूपणं ।
 मद्यनैवेद्यलक्षणकथनं । अमियेकविधिः । दक्षिणाविधिः । नमस्कारविधिः ।
 शिवपूजायामुदङ्मुखत्वमावश्यकमितिनिरूपणं । निम्नाख्यप्रवर्णविधिः । प्रसाद-
 यच्छाधिकारिनिरूपणं । लिङ्गनिर्घाणादिविधिः । लिङ्गस्थापनविधिः । तत्र
 शूद्रस्य नाधिकार इति निरूपणं । प्रतिष्ठाकालादिनिरूपणं । लिङ्गप्रतिष्ठा-
 प्रयोगकीर्तनं । जीर्णोद्धारविधिः । स्वयं प्रयोगकथनम् । लक्षपार्थिवलिङ्गप्र-
 क्रियाकथनं । काम्यपूजाविधिः । शैवव्रतविधिः । उद्यापनविधानकथनम् ।
 बोधायनोक्तनित्यपूजाविधानकीर्तनं । श्रीशूद्रयोर्नाममन्त्रेण पूजाविधानं ।
 पूजाव्यतिक्तमे प्रायश्चित्तकीर्तनम् ।

No. 1945. पलपीयपलता ।

Substance, country-made paper, 11, x 4 inches. Folia, 6. Lines, 5 on a page. Extent, 95 ślokaś. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Naḍyār-grām, Post Madhubani, Darbhāṅgā, Paṇḍit Maṇilāla Jhā. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Pala-piyūsha-latā. A treatise on the canonical use of flesh-meat. By Maḍanamanoḥara, Mahāmahopādhyāya, son of Maḍhusūdana, Mahāmahopādhyāya, Paṇḍitarāja. The work is divided into seven chapters fancifully named stavakas or "clusters of flowers." Contents : I, Propriety of offering flesh-meat to gods and the manes,—it ensures the fourfold blessing,—impropriety of guests not accepting flesh-meat. II, Patina, rohita, and other kinds of fish fit for use. III, Turtles, sheep, &c., fit for food ; opinion that sheep is fit for offering to Pārvatī. IV, pigeons, peacocks, wild fowl, larks, dadhigrīva, partridges and other land birds fit for food. Birds unfit for food, characteristics of kids fit for use. V, Spotted deer, black antelope, solid-hoofed boar, fit for food according to some ; wild boars, though not solid-hoofed, fit for use ; buffaloes fit for food in Nepal. VI, Characteristics of Vār-dhrīnasa, castrated, white, old goat, and the kinds fit for food, meat of this animal especially fit for the gratification of Viṣṇu. VII, Opinion that flesh-meat was fit for food only in former ages, refuted. Days when flesh-meat should not be used, philosophy of sacrifices.

Beginning. संभारतापचतये हृदये निधाय श्रीरामचन्द्रचरणद्वयमादरेण ।

वाक्यानि सम्यगवधार्यं मनीश्वराणां सांसादिनिर्णयवचांसि विचारयामि ॥

येनाचारः सतामुक्तः सर्व्ववर्णाश्चमागतः ।

आद्योऽधिपः स लोकानामाज्ञा तस्याश्रितुं पलम् ॥

तच्च यावन्मांसस्य दैवपित्राकर्मेण प्रतिपाद्यमानस्य पुत्रधार्यचतुष्टये साधनत्वं वेदसिद्धं, पशून्त्यजे वायव्यानारण्या ग्राम्याश्च ये इत्यादि । तेन देवाश्चयजन्त इत्यन्वृतेः । अग्नीषोमीयं पशुमालभेत । वायवं पशुमालभेत । इत्यादि ।

End.

प्रवर्त्तको वापि निवर्त्तको वा जनस्य कस्याप्यहमस्मि यद्यपि ।

तथापि विद्यारसिकाः प्रयत्नमेनं समालोकयितुं यतन्ताम् ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायपण्डितराजमधुसूदनात्मजमहामहोपाध्यायश्रीमदनमनो-
हररचितायाः पलपीयपलतायाः सप्तमः खण्डः । गौरीपतिना लिखितमिदम् ॥

- विषयः । प्रथमस्तवके,—दैवपित्राकर्मणि दीयमानस्य सांसादेः पुत्रपार्थवतुष्टपसाधनल-
कथनं । आदादौ निमन्वितस्य सांसाद्यभोजने निन्दार्थवादकथनञ्च ।
द्वितीयस्तवके,—पाठीनरोक्षितादिविहितमतस्वनिरूपणं ।
तृतीयस्तवके,—कूर्मसंघादीनां भक्ष्यलकथनं । सेवसु पार्थव्य इति केषाश्चिन्मत-
कीर्तनञ्च ।
चतुर्थस्तवके,—चित्रधीवमयूरवनकुङ्कुटादीनां स्त्रालचराणां पक्षिणां भक्ष्यल-
कथनं । भारद्वाज-दधिपीव-चकोरादीनां स्त्रालचराणां भक्ष्यलकथनं । निषिद्ध-
पक्षिनिरूपणं । विहितव्यागनिरूपणञ्च ।
पञ्चमस्तवके,—चित्रस्यग-कृष्णसार-एकशफवराहाणां भोक्ष्यलनिरूपणं । शारण्य-
वराहोऽपि भक्ष्य इति केषाश्चिन्मतकथनञ्च । नेपालदेश एव महिषो भक्ष्यः
नान्यचेतिनिरूपणं ।
षष्ठस्तवके,—वाग्नीशसलक्षणकथनपूर्वकं तस्य भक्ष्यलकीर्तनं । अस्य विष्णुप्री-
तिजनकलकथनञ्च ।
सप्तमस्तवके,—सांसादिभक्षणविधिर्युगान्तरीय इति मतखण्डनं । सांसभक्षणादौ
निषिद्धदिनकथनं । वैधर्षिंसाविवेचनं ।

No. 1946. शान्तिरत्नम् ।

Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 22. Lines, 6 on a page. Extent, 354 ślokaś. Character, Nāgara. Date, Sm. 1915. Place of deposit, Navāni-grām, Post Mādhepurā, Darbhāṅgā, Paṇḍit Lāla Jhā. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

S'āntiratna. Rules for the reading of the Chaṇḍī section of the Mārkaṇḍeya Purāṇa. By Kamalākara Bhaṭṭa, son of Rāmakṛishṇa, grandson of Rāyapa Bhaṭṭa, great-grandson of Rāmeśvara Bhaṭṭa.

Beginning. नत्वा सीतापतिं रामं भवाञ्छितरणे तरिम् ।

गृहस्थानां चित्ताधाय शान्तिरत्नं वितन्यते ॥

अथ वाराहीतन्त्रे,—चण्डीपाठे फलं देवि शृणुष्व गदतो मम ।

संकल्पपूर्थं संपूज्य न्यस्याङ्गेऽमनून् क्रमात् ॥

पठनादुत्थितानाञ्च सिद्धिमाप्नोति साधकः । इत्यादि ।

End.

विशेषतः मन्त्रतन्त्रिण्यसिद्धौ नवरात्रनिर्णये श्रेयः ।

श्रीमन्नारायणाख्यात् समजनि विबुधो रामकृष्णभिधान-
स्तत्सूनुः सर्वविद्याजलनिधिनिचुलीकारतः कुम्भजन्मा ।
दृष्ट्वा नानानिबन्धान् बरचयदतुल्यं यन्मसंजाकराख्यः (?)
पिबोः पादाब्जभङ्गे रघुपतिपदयोः संशयं प्राप्य यन्नात् ॥
यो भाट्टतन्त्रगणनार्णवकर्णधारः शास्त्रान्तरेषु निखिलेषु च मर्मवेत्ता ।
यो ऽव श्रमोऽस्ति विदितः कमलाकरेण प्रीतोऽमुनास्तु सुकृती बुधरामकृष्णः ॥

Colophon. इति श्रीमत्पद्माव्यप्रमाणपारीणरामेश्वरभट्टसूनुनारायणभट्टकृतमीमांसकरामकृ-
ष्णभट्टाख्यकमलाकरभट्टकृतं शान्तिरत्नं समाप्तम् । शुभमस्तु । संवत् १८१५ ।
विषयः । चण्डीपाठविकिकथनं । तत्र पूजाविकिकथनं । पूजापद्धतिकथनञ्च ।

No. 1947. जयलक्ष्मीः ।

Substance, country-made paper, 15 × 5 inches. Folia, 130. Lines, 11 on a page. Extent, 5,137 slokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Navānī-grām, Post Mādhepurā, Darbhāngā, Paṇḍit Lāla Jhā. Appearance, new. Prose. Slightly correct.

Jayalakshmi. A commentary on the Svarodaya—a work on divination by the voice. By Harivaṇśa Kavi.

Beginning. नतिं कृत्वा गणेशाय विघ्नविध्वंसहेतवे ।

निर्विघ्नकृतिमार्थाय कमलापतये नमः ॥

हरिवंशकविः स्वार्थं न परार्थं खरोदये ।

व्याख्यानं साहकादीनां खराणां नामजन्मनां ॥

गुरुभ्यो वज्रधा दृत्वा यथाज्ञानं यथाधिया ।

जयलक्ष्मीर्मया टीका राज्ञीतुल्या विरच्यते ॥

अथ कविर्वाक्स्वरूपं ब्रह्म नमस्करोति । अथक्तमिति । अथक्तं करचरणादि-

सितकृष्णादिरचितं । इत्यादि ।

End. फुलपद्मजवाजातिपुष्पाणि सितसर्षपाः ।

सध्याचमित्रितं स्नानं जीवस्य मुनिभाषितम् ॥

Colophon. इति श्रीहरिवंशकविविरचिता खरोदयटीका जयलक्ष्मीः समाप्ता ।

विषयः । खरोदयाभिधानव्योतिर्निबन्धस्य व्याख्यानम् ।

No. 1948. आङ्गिकसंचेपः ।

Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 10. Lines, 6 on a page. Extent, 175 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Naváni-grám, Post Mádhepura, Darbhāngá, Paṇḍit, Lāla Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

A'hnika-saṅkshēpa. A summary of the rituals for daily worship according to the rules of the Yajur Veda. By Vámadeva Upādhyāya, compiled for the use of Lālā Thakkura.

Beginning. आराध्य हरिपादाब्जं वामदेवेन धीमता ।

आङ्गिकं लिख्यते लालाठकुरस्य प्रमोदकं ।

श्राद्धे मुहूर्ते उत्थाय नेत्रे मुखे च प्रक्षाल्य मधुसूदनं चिन्तयेत् । तद्यथा —

प्रातः स्मरामि भवभीतिमहार्तिशान्त्यै नारायणं गण्डवाहनमञ्जनाभम् ।

प्राह्मभिभूतवरवारणमुक्तिहेतुं चक्रायुधं तद्वारिजपवनेवम् ॥ इत्यादि ।

End. षट्पुगमनेन च प्रीतः स्वानेन पत्नी त्वाचमनमाचरेण श्रुति ।

Colophon. इति श्रुतमर्दनहरिपरायणश्रीवामदेवोपाध्यायविरचितः श्रीलालाठकुरप्रमोदक-
आङ्गिकसंचेपः समाप्तः ॥

विषयः । यजुर्वेदिनां संचेपेण आङ्गिककृत्यनिरूपणम् ।

No. 1949. यवनजातकम् ।

Substance, country-made paper, 12 × 5 inches. Folia, 24. Lines, 8 on a page. Extent, 461 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Naváni-grám, Post Mádhepura, Darbhāngá, Paṇḍit, Lāla Jhá. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Yavana-játaka. On horoscope for women. Anonymous.

Beginning. श्रीभारतीं गणपतिं रविचन्द्रभौमसौम्येन्द्रपूज्यधृगभास्करिराजकेतून् ।

नत्वा जनार्दनपितामहशङ्करांश्च रम्यं पुरन्ध्रजननस्य फलं करोति ॥

तथायनफलम् । ऐश्वर्यसम्रा + + कान्तिस्त्रुः सन्तोषयुक्ता मितधीः सुवेशा ।

नारी सदाचाररता प्रसम्रा सैम्यायने चन्द्रमुखी सुशीला ॥ इत्यादि ।

End. सौभाग्ययोगे + विद्याङ्गना चेत् सदा भवेत् सज्जनधर्मपत्नी ।

य + + योगैरथ वानुभूतैः सा राजपत्नी जनिता पुरन्ध्री ॥

Colophon. इति यवनजातके स्त्रीजातकयोगाध्यायः । शुभमस्तु ।

विषयः । स्त्रीणां जातकनिरूपणम् ।

No. 1950. साधकसर्वस्वम् ।

Substance, country-made paper, 12 × 5 inches. Folia, 16. Lines, 7 on a page. Extent, 249 s'lokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Navānī-grām, Post Mādhepurā, Darbhāngā, Paṇḍit Lāla Jhā. Appearance, new. Prose and verse. Incorrect.

Sādhakā-sarasva. Rituals for the worship of Vaṭukabhairava. By Prānanātha, of Mālava.

Beginning. श्रीदेवुवाच । भगवन् देवदेवेश रक्षस्य वटुकस्य मे ।

ब्रूहि येन वशीकुर्युः साधका भैरवं शिवम् ॥

श्रीशिव उवाच । शृणु देवि परं मे।प्यं कथयामि सुमोक्षने ।

रक्षस्य सिद्धिदं साक्षाद् वटुकस्य महात्मनः ॥ इत्यादि ।

End. चिवारं प्राक्षयेद्विद्वान् देवशुद्धिरतिरिता ।

पञ्चशुद्धिं विधायेलं पचाद् व्यजनमाचरेत् ॥

Colophon. इति श्रीमालवीयप्राणनाथरचिते साधकसर्वस्वे द्वितीयः परिच्छेदः समाप्तः ।

शुभमस्तु ।

विषयः । १ मे परिच्छेदे वटुकस्य वीरसाधनविधिकथनं । तत्र प्रयोगकथनञ्च । वटुकभैरवस्य दीपविधिकथनं । मूद्राविधिकीर्तनं । २ ये परिच्छेदे,—आसनादिनिरूपणं । पञ्चशुद्धिविधिकीर्तनञ्च ।

No. 1951. कुसुमाञ्जलिप्रकाशप्रकाशिका ।

Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 50. Lines, 21 on a page. Extent, 5,250 s'lokas. Character, Maithilī. Date, Sk. 1715. Place of deposit, Naḍayāra-grām, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit Kaṇṭu Jhā. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Kusumāñjali-prakāśa-kāś'ikā. A gloss on the commentary of Vardhamāna, on the Kusumāñjali of Udayana. By Bhagīratha Ṭhakura. The work of Udayana has been edited and translated into English by Dr. E. B. Cowell.

Beginning. भावयद्भक्तजनताचेतःकमलकोरकान् ।

वन्दे सन्देहतिमिरविच्छेदमिदं सद्यः ॥

यः कैशरे विश्वविख्यातकर्मा वर्माचार्यः श्रीमहादेवग्रन्था ।

तत्सोदर्थो वर्तमानस्य सूक्तो भावं मेघः सम्यगाविष्करोति ॥

कामद इति । कामः कार्यं काम्यत इति कर्मवृत्त्यग्रा । अथ च कामं कन्दप
दत्तप्रति कामद इति विरोधद्योतनायापि । ज्ञानमय इत्यभिप्रायै मयट यथा
जलमयो देश इत्यत्र व्याप्तिश्च देशकालाभ्यां । इदं ज्ञेयस्य ईश्वराभिन्नत्वपक्षे ।
अन्यथा शिवस्य संसारित्वेनानुपपत्तेः । स्थाणुः स्थिरः । स्थाणुर्दासविशेषो ज्ञानमय
इति विरोधद्योतनायापि—इत्यादि ।

End.

किञ्चित् प्रवक्तृकेति । सातस्य प्रशब्दार्थ इति नाध्यापकेनार्थान्तरमिति ध्येयम् ॥

धीरा धरणिभवानी यमजनि चन्द्राद् भगीरथं तनयम् ।

तस्य कृतावेतस्यां सन्तः सन्तोषमाचरन्त ॥

आसीदनुपमः प्रथ्वा महादेवः कुलाग्रणीः ।

अनुजस्य कृतवान् इमां व्याख्यां भगीरथः ॥

Colophon.

इति महाभारतपाठ्यायसङ्ग्रहोत्पत्तिभगीरथविरचिता कुसुमाञ्जलिप्रकाशप्रकाशि-
का समाप्ता ।

शके वाणधराधराधरधरासम्भासिते कान्तिके

मासेऽचीणपयोज + + विलसत्यचे हरेः सन्तिथौ ।

मीमांसेष्यदिने बलीलिखदिदं श्रीरूपनाथः सुधीः

स्वार्थं श्रीमति सर्व्वमीश्वरि सुधियां मोदाय नला हरिम् ॥

विषयः ।

वर्तमानेन उद्दयनाचार्यकृतकुसुमाञ्जलिप्रकरणस्य प्रकाशनिधेया या कृता
व्याख्या तस्या व्याख्यानम् ।

No. 1952. ज्ञानप्रदीपः ।

Substance, country-made yellow paper, 12 × 3½ inches. Folia, 38.
Lines, 6 on a page. Extent, 555 s'lokas. Character, Nāgara. Date, Sm.
1916. Place of deposit, Navānī-grām, Post Mādhepurā, Darbhāngā, Paṇḍit
Lāla Jhā. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Jñāna-pradīpa. A set of questions and answers on the elements
of astronomy and astrology. Author's name not known.

Beginning. श्रीमद्भगवद्गीतां चन्द्ररेखायतं सितम् ।

सिद्धिदं सर्व्वविद्यानां वन्दे दत्तावताननम् ।

ज्ञानप्रदीपकं नाम शास्त्रं लोकोपकारकम् ॥
 प्रश्नादर्शं प्रवक्ष्यामि सर्व्वशास्त्रानुसारतः ॥
 भूतभयवर्त्तमाने शुभाशुभनिरीक्षया ।
 पञ्चप्रकारमार्गं च चतुष्केन्द्रबलावलम् ॥
 आरुढश्चवर्गं च उदयादिवलावलम् । इत्यादि ।

End. द्वितीये वा तृतीये वा शुक्राद्येन्दौ समागतः ।
 अनेनैव क्रमेणैवं सर्व्वं वीक्ष्य वदेत् स्फुटम् ॥

Colophon. इति ज्ञानप्रदीपपद्यः समाप्तः ।

वषट् । (प्रश्नग्रन्थोऽयम्) तत्र यद्वाणं निवर्त्तयत्ययम् । रिपुनिरूपणम् । तेषां बला-
 वलनिरूपणम् । आरुढवक्रनिरूपणम् । राशीनां वक्रनिरूपणम् । स्त्रीपुरुषादिभेद-
 कथनम् । प्रश्नलग्नादिनिरूपणम् । ऋतुमूलादिज्ञानोपायकीर्त्तनम् । जीवकाण्ड-
 कथनम् । तत्र मनुष्यादिभेदज्ञानोपायकीर्त्तनम् । चिन्तनविधिकथनम् । नष्टद्रव्या-
 गमादिनिर्णयः । लालालासप्रश्नादिचिन्तनविधिः । रोगशान्त्यादिचिन्तनविधिः ।
 स्वप्नकाण्डम् । कलहादिचिन्ता । पुत्रादिचिन्ता । शस्त्रादिचिन्तनम् । शृङ्गादि-
 चिन्तनम् । सामान्यप्रश्नचिन्तनम् । बाणिज्यादिचिन्तनम् ।

No. 1953. शान्तिकल्पप्रदीपः, वा कृत्यपल्लवदीपिका ।

Substance, country-made paper, 9 × 3½ inches. Folia, 50. Lines, 10 on a page. Extent, 9,228 ślokas. Character, Nāgara. Date, SM. 1851. Place of deposit, Navānī-grām, Post Mādhepura, Darbhāṅgā, Paṇḍit Lāla Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Sāntikalpa-pradīpa alias *Kṛitya-pallava-dīpikā*. A miscellany on expiations, magical incantations and witchcraft. By Śrīkṛiṣṇa Vidyāvagīśa Bhaṭṭāchārya. Contents, Characteristics of rites for expiations, and magical incantations. Appropriate seats for different castes when engaged in such rites; imprecations; how to overcome their malifluous influences; expiatory rites for curing fevers; incantations for bringing the dead to life; expiatory rites for curing colic and other diseases; incantations for attracting persons towards oneself; ditto for causing stolidity; ditto, for causing other injuries to enemies.

Beginning. छत्यादेर्वी नमस्कृत्य तथा विपुस्तुन्दरीम् ।

भद्रकाली च देवेशी तथा षट्कर्मादेवताम् ॥

श्रीकृष्णविद्यावागीशमहाचार्येण धीमता ।
 क्रियते विदुषां प्रीत्यै कृत्यपञ्चवदीपिका ॥
 क्रोधाज्ज्वलन्तीं ज्वलनं वसन्तीं दृष्टिं दहन्तीं दितिजं वसन्तीम् ।
 भीमं नदन्तीं प्रणमामि कृत्यां रोरुयमाणां सुधयोयकालीम् ॥
 उन्मत्तभैरवीतन्त्रम् फेत्कारी डामरी तथा ।
 तथा च मालिनीतन्त्रं तैभ्यः कालोत्तरादपि ॥
 सिद्धयोगेश्वरीतन्त्राद् योगिनीजालभावरात् ।
 सर्वतन्त्रात् समाकृत्य षट्कर्माविधिकथ्यते ॥ इत्यादि ।
 गवां सुवर्णनिष्काणां भूमिं वा शश्याशान्तिनीम् ।
 सर्वशान्तिमवाप्नोति सर्वैरचाकृतं भवेत् ॥

End.

Colophon. इति श्रीकृष्णविद्यावागीशमहाचार्यैकतः शान्तिकल्पप्रदीपः समाप्तः । स० वत् ।
 १८५१ । आषाढ शुद्धि ।

विषयः । शान्ति-वज्र-सन्धन-विद्वेषाष्टन-मारणानां सप्तकथनं । तत्र वर्षादिभेदेन
 आसनादिनिरूपणं । अमिचारविधिकीर्तनं । तदुपशमनादिविधिकथनञ्च ।
 ऋशान्तिविधिः । स्तम्भजीवणीविधानं । शूलरोमादिशान्तिविधानं । आकर्ष-
 णविधिकथनं । सन्धनकर्माविधिः । एवं विद्वेषणादीनां विधानकीर्तनञ्च ।

No. 1954. योगरत्नमाला वृत्तिसहिता ।

Substance, country-made paper, 11 x 4 inches. Folia, 24. Lines, 12 on a page. Extent, 705 śloka. Character, Nāgara. Date, Sm. 1895. Place of deposit, Naḡayār-grām, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit Maṇilāla Jhā. Appearance, fresh. Generally correct.

Yoga-ratnamālā alias *Aścharya-ratnamālā*. Magical rites, incantations and sorcery. By Nagārjuna Achārya, with a commentary composed in the Samvat year 1295 = A.D. 1238, by Guṇākara, a Śvetāmbara Yati. Contents: Rites and incantations for bringing persons under one's control; injuring enemies; making them absent-minded; producing images of absent persons; making pictures cry; making oneself invisible; producing amusements; stopping the burning effect of fire; making water immoveable; producing hobgoblins; causing the falling of hairs; making arms innocuous; causing vagabondism; producing eclipses; bringing on frenzy; poisoning and its antidotes; jugglery

with balls; cure of quarternary fevers; exorcising devils; overcoming malific influences of demons; planets producing extraordinary lights; magic collyrium; moonlight; curing barrenness; producing sights of tigers; causing barrenness; multiplying objects; causing stoppage of several secretions; causing colic; causing leprosy; preventing longevity in cattle; causing abortion; blowing out lamps; cure for scorpion bites; preventing clouds from raining; producing magic pictures; jugglery with conch-shells; destroying the firmness of busts; causing shrinking of particular parts of the body; causing hemorrhage; producing magic pustules; causing blindness; causing disputes; disappearing from the sight of people; causing exudations to flow from the temples of fictile elephants; bringing on flowers and fruits on trees; converting milk into butter; converting whey into curds; bringing the dead to life; producing magic lights in darkness.

Beginning. दत्तेः—गुरुचरणकमलसमस्तं प्रणम्य नामार्जुनप्रणीतायाः ।

विदति सुखावबुद्धौ बन्धोर्द्धं योगरत्नमालायाः ॥

इह शास्त्रारम्भे आचार्यनामार्जुनपादाः शिष्टसमयपालनार्थं शास्त्रसोपादेयताञ्च दर्शयितुं गुरुपादनतिं कुर्वन्तः प्रथममाय्यामाहुः । विमलेति ।

मूलस्य,—विमलमतिकिरणनिकरप्रभिवर्णसिद्ध्यकमलसंघातः ।

सकलभवनैकदीपा जयन्ति गुरुभास्करा भुवने ॥

स्रष्टाचरपदस्त्रचैर्गुरुमतरत्नाकरात् समुद्भूत ।

प्रथिता परिस्फुरन्ती निगद्यते योगरत्नमालेयं ॥ इत्यादि ।

End. मूलस्य,—आचार्ययोगरत्नमाला नामार्जुनविरचितानुभवविदा ।

सकलजनहृदयदयिता समर्पिता सूत्रतो जयति ॥ १४० ॥

Colophon. इति श्रीनामार्जुनाचार्यविरचिता योगरत्नमाला समाप्ता ।

दत्तेः,—आत्मस्मरणाय मया विदता नामार्जुनप्रणीतेयं ।

आचार्यरत्नमाला अग्रतनवद्वटीकान्तः ॥

श्रीरूपविक्रमसमये द्वादशमवषट्कृति वर्षे ।

रचिता गुणकरेण स्येताम्बरभिक्षुणा विदतिः ॥

इति सिद्धघटीयचेताम्बरपण्डितश्रीगुणकरविरचिता नामार्जुनप्रणीतयोगरत्नमालावृत्तिः समाप्ता । संवत् १८२५ । आश्विन सुदि ।

विषयः । वशीकरणविधिकथनं । विद्वेषणविधिः । उच्चाटनविधिः । रूपदर्शनविधिः । चित्ररोदनविधिः । अन्तर्धानविधिः । कुतूहलजननविधिः । अग्निस्नानविधिः ।

जलसम्पन्नविधिः । पिशाचीकरणविधिः । लोमशाननविधिः । शस्त्रसम्पन्नविधिः ।
 देशान्तरभ्रमणविधिः । अकालपक्षदशनविधिः । आवेशविधिः । विषप्रयोग-
 विधिः । विषापहारविधिः । गुटिकासिद्धिकथनं । चातुर्थिकनरापहारविधिः ।
 भूतनाशनविधिः । पक्षमोचनविधिः । अतिर्दशनविधिः । अञ्जनविधिः । ज्यो-
 त्स्नाविधिः । बन्ध्यापुवजननविधिः । आग्रदशनविधिः । बन्ध्याकरणविधिः ।
 दृष्टिकरणविधिः । शुक्रसम्पन्नविधिः । शुल्लकरणविधिः । कुष्ठीकरणविधिः ।
 काकघाताद्देगकरणविधिः । मोधनजीवनविधिः । गर्भमोक्षणविधिः । दीपनिर्व्वा-
 णविधिः । दृष्टिकविषापहारविधिः । मेघादिजलसम्पन्नविधिः । पटगतचिबदशन-
 विधिः । शङ्खशुक्राकर्षणविधिः । कुचनाशनविधिः । अङ्गविशेषसङ्कोचनविधिः ।
 रक्तप्रवाहनविधिः । राविमोचनधूपविधिः । अम्बीकरणविधिः । कलहकरणवि-
 धिः । अन्नर्जनविधिः । सन्धयगजमदविधिः । द्रुमफलपुष्पाकर्षणविधिः ।
 दुग्धस्य घृतापादनविधिः । तक्रस्य दधिकरणविधिः । सतसङ्गीवनविधिः ।
 नारीपुरुषगुह्यबन्धमोक्षविधिः । आसनबन्धविधिः । अन्धकारे अतिर्दशन-
 विधिः ।

No. 1955. बालविवेकिनी ।

Substance, country-made paper, 12 × 8 inches. Folia, 16. Lines, 6 on a page. Extent, 360 ślokaś. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Naḍayāra-grām, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit, Maṇilāla Jhā. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Bālavivekinī. A commentary on Kālidāsa's Śrutabodha—a manual of versification. By Tārāchandra, a Kāyastha.

Beginning. यत्कृत्यैव समस्तदुःखमननं सम्पद्यते देहिनां

यत्पादाञ्जरज्जुषो न पुनरादृतिं लभन्ते जनाः ।

यत्कीर्तिर्विमलीकरोति विमला गङ्गेव लोकवयं

तं श्रीवत्सलमन्त्रजाचमनघं बन्देऽनवद्यं गुरुम् ॥

ताराचन्द्राभिधेयेन बालयुत्युत्तिष्ठेत्तये ।

क्रियते श्रुतबोधस्य टीका बालविवेकिनी ॥

अन्वेष्टानं कथं मे स्थादिति कथातिप्रियतमया परिष्टष्टस्य कालिदासस्य श्रुत-
 अन्वेष्टान्योक्तौ प्रदत्तिलाभेवाच अन्वेष्टामिति । त्वां प्रत्यये वक्ष्यमाणानां काव्यादिषु
 लोकप्रसिद्धानामार्यौदीनां अन्वेष्टां लक्षणमहं संप्रवक्ष्यामीत्यन्वयः । इत्यादि ।

End. व्याख्यानं द्रुतबोधस्य गणवर्णविवेचनम् ।

सकृतं तेन मे कृष्यः परमात्मा प्रसीदतु ।

Colophon. इति कायस्कृलालकारताराचन्द्रकता द्रुतबोधटीका बालविवेकिनी समाप्ता ।

विषयः । कालिदासकृतद्रुतबोधाभिधानच्छन्दोपन्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 1956. आचारादर्शः ।

Substance, palm-leaf, 13 × 2½ inches. Folia, 109. Lines, 5 on a page. Extent, 2,430 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Pilkhoi-gram, Post Madhubani, Darbhanga, Pandit Babu Jha; another copy at Magrani-gram, Post Madhubani, Zillah Darbhanga, Pandit Chhoti Jha; another copy at Benares, Babu Haris'chandra. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

A'chārādarsa. A digest of daily religious and quasi religious duties. *A'chāra*. By S'ridatta, Mahāmahopādhyāya. It includes all the leading topics of *A'chāra*. A commentary on this work had been noticed under No. 1914 (*ante*, p. 233).

Beginning. दीवितो रणयज्ञेषु विबुधानन्ददायिषु ।

हरिरन्विदुतावक्त्र सोमपीती पुनातु वः ॥

अष्टोराचाप्रितोषमर्ष इह वाजसनेयिनां ।

निबध्यते निबन्धो यो धर्ममालानिवन्धुभिः ॥

तत्र मनुः । ब्राह्मे मूर्ध्नि बुध्येत धर्मार्थं चानुचिन्तयेत् । इत्यादि ।

End. समूलवचनाभोगो मीमांसान्यायनिर्मलः ।

श्रीदत्तेन सतामेव आचारे दर्पणः कृतः ॥

दुष्टमपि स्तुतं मे मन्वादिवचनाश्रितं ।

अपि चर्मोदकं तीर्थसलिलान्तर्गतं शुचि ॥

Colophon. इति श्रीमहामहोपाध्यायश्रीदत्तकृत आचारादर्शः समाप्तः ।

विषयः । प्रातःकृत्यनिरूपणं । तत्र मूत्रपुरीषोत्सर्गविधिकथनं । शौचविधिकथनं । आचमनविधिकथनं । आचमननिमित्तकथनं । द्विराचमननिमित्तकथनं । आचमनानु-कल्पविधिकथनं । आचमनापवादकथनं । दन्तधावनविधिकथनं । प्रातःस्नाना-दिविधिकथनं । अविरोदितसूर्यदर्शनमाहात्म्यादिकथनं । केशप्रसाधनादि-विधिकथनं । शुभाशुभदर्शनफलकीर्तनं । वामनब्राह्मणादिदर्शने नमस्कारकर्त-

व्यताकथनं । वेदपाटादिविधिकथनं । विशेषेण स्नानविधिकथनं । सरोवरादौ
स्नाने फलविशेषकथनं । नदीलक्षणादिकथनं । नैमित्तिकस्नानविधिकथनं ।
वस्त्रस्पर्शने स्नानविधानं । काम्यस्नानविधिः । कात्यायनोक्तस्नानप्रयोगक-
थनं । सन्ध्यापासनविधिकथनं । अषादिविधिकथनं । कुशनिरूपणं । तदाहरण-
कालादिनिर्णयश्च । उपवीतादिविधिकथनं । तर्पणविधिकथनं । जीवत्पिण्ड-
केनापि यमतर्पणपर्यन्तं कर्तव्यमिति निरूपणं । देवतर्पणादिविधिकथनं । का-
त्यायनोक्ततर्पणप्रयोगकथनं । तर्पणोत्तरकर्मनिरूपणं । पूजादिप्रकारकथनं ।
देवपूजायां पूजाधारादिनिरूपणं । पुण्यधूपादिनिरूपणं । वैश्वदेववल्किर्कर्मवि-
धिकथनं । पञ्चयज्ञविधिकथनं । नित्यश्राद्धविधिकथनं । तत्प्रयोगकथनञ्च ।
भिक्षादानादिविधिकथनं । अतिथिपूजादिविधिकथनं । भोजनविधिकथनं ।
पक्ष्णभोजनविधिकथनं । भोजनोत्तरकर्मनिरूपणं । शयनविधिकथनं । दारोप-
गमनविधिकथनञ्च ।

No. 1957. शारीरकमीमांसान्यायसंग्रहः ।

Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 5. Lines, 6 on a page. Extent, 1,139 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Pilkhoryād-grām, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit, Bābu Jhānjhā. Appearance, old. Prose. Correct.

Sārīraka-mīmāṃsā-nyāya-saṅgraha. An epitome of the Vedānta doctrine, explaining briefly the leading topics of the different Adhikaraṇas, and supplying all the *pros* and *cons*. By Prakāśātma Yati.

Beginning. अथातो ब्रह्मजिज्ञासा । प्रणम्य प्रणतार्त्तोनां हन्तारं विष्णुमय्यं ।

शारीरकस्य संक्षेपात् क्रियते न्यायसङ्ग्रहः ॥

अत्र विधिः खलु सर्वत्र विशिष्टाकार्यन्यतोऽप्राप्तविषयतत्त्वाध्यफलानुबन्धचयमपेक्ष्य प्रवृत्तिपर्यन्तो भवति । इत्यादि ।

End. तस्मात् कार्यब्रह्मप्राप्तिः समुपविद्याविषयिकेयमिति सिद्धं ॥

Colophon. इति श्रीभगवत्प्रकाशाद्विरचिते शारीरकमीमांसान्यायसङ्ग्रहे चतुर्थोऽध्यायः ।

चतुर्थः पादः । समाप्ताऽयं ग्रन्थः ॥

विषयः । ब्रह्मसूत्रशङ्करभाष्यीयपूर्वपक्षोत्तरपक्षाधिकरणप्रतिपादिनामनेकसूत्राणां मध्ये तदधिकरणप्रथमसूत्रपरिग्रहपूर्वकं संक्षेपेण समग्राधिकरणार्थनिरूपणं ।

No. 1958. द्वैतनिर्णयप्रकाशः ।

Substance, palm-leaf, 12 × 2 inches. Folia, 107. Lines, 5 on a page. Extent, 2,153 ślokaś. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Pilkhoṃyáḍ-grám, Post Madhubanī, Darbhāṅgá, Paṇḍit Bábu Jhánjhá. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Dvaitanirṇaya-prakāśa. A commentary on Vāchaspati Mīśra's work on duality, named Dvaitanirṇaya. By Madhusūdana Mīśra, Mahāmahopādhyāya.

Beginning. चलानप्यचलीकुर्वन्नचलानपि चालयन् ।

द्वन्द्वावनविचारी स्नात् तापचारी चरिर्मेम ॥

इति पादस्य रसेनेति । शब्दानामैतन्मूर्धनिकपरत्वमित्यादिपदसमभिव्याहारेण उपोद्धाने गौरित्यादौ स्वरूपपरत्वस्य निरुद्धत्वादिति भावः । इत्यादि ।

End.

उपनयनकालनिर्णयः स्मार्त्तवाणे,—दृष्ट्या तदुत्तरेतिरत्नाकरलिखनाद् दृष्टिदिनं निश्चिदिति गम्यते ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीमधुसूदनमिश्रकृतो द्वैतनिर्णयप्रकाशः समाप्तः ।

विषयः । वाचस्पतिमिश्रकृतद्वैतनिर्णयस्य व्याख्यानं, तदनुज्ञांशनिरूपणञ्च ।

No. 1959. मीमांसापल्लवं ।

Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 65. Lines, 7 on a page. Extent, 1,680 ślokaś. Character, Maithilī. Date, Sk. 1667. Place of deposit, Pilkhoṃyáḍ-grám, Post Madhubanī, Darbhāṅgá, Paṇḍit Bábu Jhánjhá. Appearance, old. Prose. Correct.

Mīmāṃsā-palvala. A dissertation on the philosophy of religious rites. By Indrapati, Mahāmahopādhyāya.

Beginning. जित्वा शङ्खसुरद्विधं धृतवने वेदान् निमग्नं धरा-

मुहूर्तं कमटाकृतिं कृतवने कोलाकृतिं कुर्वन्ते ।

देवारातिचिरण्णदैत्यदलने मैत्रीं तनुं विश्वते

विद्वद्गर्गववाङ्मजाकृतिरुते तुभ्यं वसः शीपते ॥

सिद्धान्तसम्मानमधीत्य जैमिनेर्गोपालभट्टस्य गुणैः सकाशात् ।

संक्षेपतत्त्वज्ञानमाचमपां नत्वा शिवमिन्द्रपतिः करोति ॥

यं लेभे वक्त्रिणी देवी सुरेवचिपतेः सुतं ।

स तनोति शिवं नत्वा सीमांसारसपत्न्यलं ॥

अविवेको मिथिलायां शिशुरेको धीरमर्थयति ।

बालकखेलनहेलनबुद्ध्या कोपो मयि त्याज्यः ॥

इह खलु चिविधा विधयो भवन्तीति । इत्यादि ।

End.

तथा च तत्र रागप्राप्तनिषेधवत् धानिप्राप्तस्य बाधमङ्गीकृत्य न विकल्प इति ।

Colophon.

इति मञ्जोपाध्यायश्रीमदिन्द्रपतिकृतं सीमांसारसपत्न्यलं समाप्तं । शके १६६७ ।

विषयः ।

विधिस्वरूपविवेचनं । श्रुति-लिङ्ग-वाक्य-प्रकरण-स्थान-समाख्यानां स्वरूपादिनिरूपणं । मन्त्राणामर्थप्रकाशकत्वं शतैव न तु लक्षणयेतिनिरूपणं । स्तोत्राणामदृष्टार्थकत्वनिरूपणं । ऊहविवेचनं । आवाहनमन्त्रादावनूचक्यनं । व्रत-श्राद्ध-याग-इष्टि-दान-स्थान-पूजादीनां प्रकृतिकथनं । एकादशीप्रसङ्गेन काम्योपवास-क्रमकीर्तनं । अधिकाराकाङ्क्षाभेदेन द्विविधप्रकरणनिरूपणं । पार्व्यन्तश्राद्ध-प्रकृतिविवेचनं । द्रव्यगुणादीनां विरोधे द्रव्यादीनामुपादेयत्वनिरूपणं । सोम-यागप्रकृतिविवेचनं । दृष्टोत्सर्गैतिकर्तव्यताचिन्तनं । निषेधनिरूपणं । परिमंथ्या-निरूपणं । प्रधानस्य विकल्पनिरूपणं । तस्य अनुकल्पचिन्तनञ्च । प्रधानाङ्गयोः सङ्कोचेन विरोधपरीक्षारसम्भवे अङ्गसङ्कोचस्यैव उचितत्वकथनं । उद्देश्यविधेय-तादिविवेचनं । श्रुतिलिङ्गादीनां बलाबलनिरूपणं । अतिदेशनिरूपणञ्च ।

No. 1960. दिव्यदीपिका ।

Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 20. Lines, 6 on a page. Extent, 600 ślokaś. Character, Maithilī. Date, Sk. 1694. Place of deposit, Pilkhoyād-grām, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit Bābu Jhānjhā. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Divya-dīpikā. A digest of the laws regarding oaths, affirmations, and ordeals. By Dāmodara Ṭhakkura. The work was compiled under the auspices of Muhammad Shah.

Beginning. श्रीमद्भगवद्भूपाललब्धमानेन सर्व्वदा ।

दामोदरेण क्रियते दिव्यानामत्र निर्णयः ॥

तत्र श्राद्धवत्काः । तुलाग्रापो विषं कोभो दिव्यानीच विप्रबधे । इत्यादि ।

End.

नाष्टम्याश्च चतुर्दश्यां प्रायश्चित्तपरीक्षणम् ।

न परीचाऽधिसासे च शनिभौसदिने भवेत् ॥

Colophon. इति दामोदरठकूरुता दिव्यदीपिका सम्पूर्णा । शके १६८४ ।

विषयः । साहसामियोगे, धनाभियोगे, पातकाभियोगे च दिव्यविधानकीर्तनं । शीर्षका-
वृत्तादीनां लक्षणविकथनं । तत्र महाभियोगे शुद्धिदानेच्छायां शिरोवाद्
विनापि दिव्यकरणावश्यकताकथनं । अपराधविशेषे तण्डुलकोषादिप्रयोगविधि-
कीर्तनं । सर्व्वदिव्यसाधारणेतिकर्तव्यताकथनं । वर्णविशेषेण परीचाविशेष-
विधिकथनं । तुलादि प्रत्येकमितिकर्तव्यतानिरूपणं । वर्णविशेषेण परीचास्या-
नादिनिरूपणं । परीचाविषये प्राङ्गिकाकृतकथनं । अनल-विष-कोश-तण्डुल-
तन्माषादिना परीचाप्रकारकथनं । धर्माधर्मपरीचाविधिकथनं । फालविधि-
कथनं । विविधशपथविधिकथनं । परीचादिकालनिरूपणञ्च ।

No. 1961. पदार्थधर्मसङ्ग्रहः ।

Substance, country-made paper, 12 x 4 inches. Folia, 40. Lines, 7 on a page. Extent, 949 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Pilkhoiyād-grām, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit Bābu Jhānjhā. Appearance, new. Prose. Correct.

Padārtha-dharma-saṅgraha. An elementary exposition of the categories of the Vaiśeṣhika doctrine. By Prasastapāda. This work is distinct from the author's commentary on the Vaiśeṣhika Aphorisms which is popularly called *Prasastapāda-bhāṣya*, or *Dratya-bhāṣya*.

Beginning. प्रणम्य हेतुमीश्वरं मुनिं कणादमन्वतः ।

पदार्थधर्मसङ्ग्रहः प्रवक्ष्यते सच्चेदयः ॥

द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमावायानां येषां पदार्थानां साधर्म्यवैधर्म्याभ्यां तत्त्व-
ज्ञानान्निविष्टसाधिमनः । तच्चेत्स्वरचेदनादिषु उक्ताऽधर्मदेव । अथ के द्रव्यादयः
पदार्थाः किञ्च तेषां साधर्म्यवैधर्म्येति । इत्यादि ।

End. तस्माच्चात्मवृत्तिरत एव चातीन्द्रियः सत्तादीनामिव प्रत्यक्षेण दृश्यमानात् स्वात्मन-
तत्त्वमेदनाभावाच्च तस्मादिच्छ बुद्धानुमेयः समवाय इति सिद्धम् ।

Colophon. समाप्तञ्च प्रवन्धाख्यं प्रकरणं कतिरित्यं प्रशस्तपादपादानाम् ॥

विषयः । वैशेषिकसूत्रसमवलम्ब्य द्रव्यगुणकर्मणां लक्षणकथनं । साधर्म्यवैधर्म्यादिनि-
रूपणञ्च ।

No. 1962. पदार्थीयदिव्यचक्षुः ।

Substance, country-made yellow paper, 12 × 4 inches. Folia, 48. Lines, 8 on a page. Extent, 1,016 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Pilkhoyād-grām, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Bābu Jhānjhā. Appearance, new. Prose. Correct.

Padārthīya-divya-chakshu. An elementary exposition of the categories of the Nyāya Philosophy. By Umāpati Upādhyāya, son of Ratnapati Upādhyāya.

Beginning. रत्नावतीरत्नपत्न्योः पित्रोः पूर्वतपोबलात् ।

आतनोमि पदार्थीयदिव्यचक्षुःसमापतिः ॥

द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायाभावाः पदार्थाः सप्त । श्रयिष्यन्ते जावाप्याकाश-
कालदिगात्मनसि द्रव्याणि नव । रूपरसगन्धस्पर्शसंख्यापरिमाणग्रथक्लृप्तयोग-
विभागपरत्वापरत्वगुणत्वद्रवत्वक्षेपसंस्कारशब्दबुद्धिमुखदुःखेच्छाद्वेषप्रयत्नधर्माधर्मा
गुणाश्चतुर्विंशतिः । इत्यादि ।

End. विभागनाशकतायाश्च विनिगमकस्य असम्भवेन सर्ववैजात्यनानालेऽत्यन्तमौरवा-
दितिसंक्षेपः । इति द्रव्यनाशदर्शनम् ।

Colophon. इति वेदवेदाङ्गपारमशीरत्नपत्युपाध्यायात्मजश्रीमदुमापति-उपाध्यायविरचितं
पदार्थीयदिव्यचक्षुः सम्पूर्णम् ।

विषयः । द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषसमवायाभावरूपसप्तपदार्थनिरूपणम् । एतद्गूढनाधिकल-
भङ्गानिरसनम् ।

No. 1963. द्रव्यकिरणावलीप्रकाशः ।

Substance, palm-leaf, 11 × 2 inches, Folia, 99. Lines, 6 on a page. Extent, 3,359 ślokas. Character, Maithilī. Date, L. S. 421. Place of deposit, Pilkhoyād-grām, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Bābu Jhānjhā. Appearance, old, decayed. Prose. Correct.

Dravya-kiraṇāvalī-prakāśa. A commentary on Udayana Achārya's *Dravya-kiraṇāvalī*—a treatise on the Nyāya doctrine. By Vardha-
māna, Mahāmahopādhyāya, son of Gaṅgeśvara.

Beginning. मिलन्मन्दाकिनीमलीदामां सूर्तिं प्रदिपः ।

विश्ववीजाङ्कुरप्रपञ्चां वैधव्यं तां कलां नमः ॥

कर्त्तव्यविघ्नविघातकं रविनमस्कारं निबध्नाति । विद्येति । यदितिसामान्यतोऽपि कर्त्तुं निर्दोशे विद्याऽविद्ययोः सन्धारजनीभ्यां रूपणा + + + ता लभ्यते । विद्येव या पूर्वसन्ध्या तदुदयोद्रेकादविद्येव या रजनी तत्तत्तये सति यदुदेति उदयगिरिभिस्तरमधिरोहति । सन्ध्या च रात्रेर्न भागविशेषः । निरक्षेतदुद्गीपव-
निरविरग्निजालस्य कालविशेषस्य रात्रित्वात् सन्ध्यायाच्चाच द्वीपे कृतिपयतत्-
सत्त्वात् । अत एव रात्रिसन्धयोः धर्मशक्ते प्रथमभिधानं । इत्यादि ।

End.

यत्कर्त्तव्यगतपवसश्चरग्निर्गङ्गेश्वरः सुकविकैरवकाननेन्दः ।

तस्यात्मनोऽतिगहनं किरणावलीं तां प्राकाशयत् कृतिमुदे बुधवर्द्धमानः ॥

Colophon.

इति सप्तमोपाध्यायश्रीगङ्गेश्वरात्मजसप्तमोपाध्यायश्रीवर्द्धमानविरचितो द्रव्य-
किरणावलीप्रकाशः सम्पूर्णः इति । लसं ४९१ ।

विषयः ।

उदयनाचार्यकृतद्रव्यकिरणावलीपन्थस्य व्याख्यानं ।

No. 1964. कुमारव्याख्यासुधा ।

Substance, palm-leaf, 11 × 2 inches. Folia, 190. Lines, 5 on a page. Extent, 3,198 ślokaś. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Pilkhoiyād-grām, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit Bābu Jhānjhā. Appearance, old, decayed. Prose. Correct.

Kumāravyākhyā-sudhā. A commentary on Kālidāsa's Kumārasambhava—an epic poem. By Raghupati. The commentary extends to the 8th canto of the work, though an opinion seems to prevail that Kālidāsa stopped his work at the close of the 7th canto.

Beginning.—— शिरः सञ्जातविष्वग्जटा

सम्यग्कूट-नवीन + + + + चन्द्रौषधीवासभूः ।

सेवानघसुरेन्द्र + + मुकुटप्रत्युग्ररत्नलिपि

प्राङ्निद्रामलपद्मखाबलिधरस्त्वां पातु गङ्गाधरः ॥

+ + + + + विबुधैः कृताव टीका प्रसिद्धार्थनिबन्दिता ।

इत्यन्तु गूढार्थविवेचनाय वितन्यते श्रीरघुणा प्रयत्नात् ॥

परतोषविधौ दत्ता कृतिभिः क्रियन्ते कृतिः ।

अस्माकन्तु खलोद्देशतर्जनाञ्जनकारणं ॥

इह तावत् सकलसुरसार्थं दुर्द्धर्षतारकाख्यमहासुरपरभूतचैलोक्थार्थकदर्थोपनो-
दाय कुमारजन्म । तस्य च पार्श्वतीनन्दनत्वेन तस्या अपि हिमालयसुतात्वेन
हिमालयादिवर्णनरूपवस्तुनिर्देशं महाकविचक्रचूडामणिः कालिदासमित्रः कु-
मारसम्भवकाव्येन आरभते । तथा च दण्डी । सर्गबन्धो महाकाव्यमित्यादि
प्रविशमेव । सरस्वतीकण्ठामरणेऽप्युक्तं । निर्दोषं गुणवत्काव्यमलङ्कारैरलङ्कृतं । —
— — — अस्तीति । उत्तरस्यां दिशि । इत्यादि ।

End. श्लोकस्याख्य मालिनीऽन्धः । तच्चक्षुश्च । ननमयमयुतेयं मालिनी भोगिलोकैः ॥

Colophon. इति कुमारव्याख्यासुधायां श्रीरघुपतिविरचितायां सुरतवर्णना नामाष्टमः सर्गः
सम्पूर्णः । शुभमस्तु ।

विषयः । कालिदासकृतकुमारसम्भवकाव्यस्य अष्टमसर्गानां व्याख्यानं ॥

No. 1965. प्रायश्चित्तप्रदीपः ।

Substance, palm-leaf, 12 × 2 inches. Folia, 86. Lines, 5 on a page.
Extent, 1,593 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit,
Pilkhoiyád-grám, Post Madhubani, Darbhângá, Paṇḍit Bábu Jhánjhá. Ap-
pearance, old. Prose and verse. Correct.

Práyaścitta-pradīpa. A digest of the laws regarding expiations
for various offences. By Śaṅkara Mīśra, son of Bhavanátha Mīśra,
Mahámahopádhyáya. Contents: The philosophy of expiation. Dif-
ferences in expiations on account of differences of age, sex and
condition of offenders. Shaving off the hair of the head as an expia-
tion, prohibited in the case of learned men. Rules for calculating the
price of cattle when the gift of it is prescribed as an expiation but
it cannot be had. Rules for the expiatory rite called Prájápatya.
Expiation on the part of a Bráhmaṇ owner for the killing of cows.
Observances enjoined for the day preceding the day of expiation.
Expiation for the killing of pregnant cows. Expiation for accidental
death of cows. Expiation for killing by one act more than one cow.
Expiation for killing of one cow by several persons. Expiation for the
death of cattle resulting from neglect in keeping them. Accusation of
killing a cow. Expiation for selling cattle. Expiation for castrating
cattle. Brief notes on expiations for killing Bráhmaṇs, drinking spiri-
tuous liquors, and other heinous offences. Expiation for eating forbidden
food. Expiations for incestuous connexions. Time meet for expiations.

Beginning. ऊर्ध्वजटाजूटक्रोड्भीदत्सुरापगं ।

नमामि यामिनीकान्तकान्तभालम्यलं चरं ॥

अथ प्रायश्चित्तस्वरूपं निरूप्यते । तत्र चारीतः । प्रयतत्वाद्देवचित्तमित्यादि ।

End. अत एव राचौ कथमपि प्रायश्चित्तं कर्तुं न शक्यते इति सुधीभिश्चिन्तनीयं ।

Colophon. इति महासहोपाध्यायमित्रश्रीभवनाथात्मजमित्रश्रीशङ्करकृतः प्रायश्चित्तप्रदीपः समाप्तः ।

विषयः । प्रायश्चित्तस्वरूपविवेचनं । बाल्यादिभेदेन प्रायश्चित्तविधिकथनं । विद्वदादीनां मूढनादिनिषेधः । श्वेतमूढनिर्णयः । प्राजापत्यादिघ्ननिर्णयः । ब्राह्मणस्वामिकादिगोवधप्रायश्चित्तं । प्रायश्चित्तपूर्वकृत्यनिरूपणं । गर्भिण्यादिगोवधप्रायश्चित्तं । गर्वा निपातने प्रायश्चित्तकथनं । एकप्रयत्नकृतवज्रगोवधप्रायश्चित्तकथनं । वज्रकटकैकगोवधप्रायश्चित्तं । अपालननिमित्तगोवधप्रायश्चित्तकथनं । गोवधपवादकथनं । गोविज्रयादिप्रायश्चित्तं । मुष्कमोषणादिप्रायश्चित्तकथनं । संक्षेपेण ब्रह्मचर्या-सुरापानादीनां प्रायश्चित्तकथनं । अभिषेकभक्षणप्रायश्चित्तकथनं । अगम्यागमनादिप्रायश्चित्तकथनं । प्रायश्चित्तकालनिरूपणञ्च ।

No. 1966. रसदीपिका ।

Substance, palm-leaf, 11 × 1½ inches. Folia, 56. Lines, 5 on a page. Extent, 978° s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Pilkhoyáḍ-grām, Post Madhubanī, Darbhāngá, Paṇḍit Bábu Jhánjhá. Appearance, old, decayed. Prose. Correct.

Rasa-dīpiká. A commentary on the 'Meghadúta' of Kálidása. By Jagaddhara, Mahámahopádhya. .

Beginning. तङ्गालानलशान्तये सुरधुनीतत्कालकूटोत्तम-

कञ्जालालविधूतयेऽस्तकस्तत्कामप्रसूतौ प्रिया ।

तत्सुपौद्धतदर्पसर्पणविधौ यस्मिन् सयूरासनो-

नित्यं किङ्करशङ्कराय विभवे तस्मै नमः शम्भवे ॥

इन्दोऽलङ्करणं कोषान् भरतं पाणिनेर्मतं ।

विभाव्य क्रियते टीका श्रीजगद्वररूपा ॥

तत् कालिदासकविनिर्मितभयकाये

टीका मयात्ममतिनापि वितन्यते यत् ।

हासाय दुर्जनगणस्य भवेन्न चैतदुचैः पदं यदभिकाङ्क्षति सर्व्व एव ॥

इह तावदेवं श्रूयते यन्मानमे सरसि कनककमलकाननरक्षणाय धनाध्यक्षेण यत्
एको नियुक्तः । स च कदाचिदतिविषमकुसुमवाणवाणवेदनादीनमनसा निज-
मानिनीमानापनोदनाकृतं भावयतीति विभावितचेतसा सम नियोगोऽवधी-
रित इति तथैव सममेकवत्सरं तव वियोगो भवन्निति तं श्रुत्वानिति । तामेतां
प्रसिद्धिमनुबन्ध्य कालिदासमित्रः खडकायं कर्तुमुपक्रमते । कश्चिदित्यादि ।

End.

नानालङ्कृतसुन्दरीरसवशा नानागुणानां निधि-

नानाभावविभावनैकचतुरा नानार्थसम्बोधिनी ।

तत्तद्रूपणग्रन्थतोऽलतनूरन्याङ्गनेव स्मिरा

ठीकेयं परिशीलयन् छतिनलोभ्यो मतिर्मासकी ॥

Colophon. इति महासहोपाध्यायश्रीजगद्धरविरचिता रसदीपिका समाप्ता ।

विषयः । कालिदासकृतमेघदूतकाव्यस्य व्याख्यानं ।

No. 1967. गोभिलगृह्यभाष्यं ।

Substance, palm-leaf, 11 × 2 inches. Folia, 201. Lines, 6 on a page.
Extent, 4,060 ślokaś. Character, Maithilī. Date, L. S. 431. Place of
deposit, Pilkhoyāḍ-grām, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Bābū Jhāṅjhā.
Appearance, old. Prose. Correct.

Gobhila-grihya-bhāṣhya. A commentary on the *Grihya Aphorisms*
of Gobhila. By Nārāyaṇa, son of Mahābala. The extent of the
work is described to be 4,966 ślokaś.

Beginning. विश्वस्य कारणं विष्णुं प्रकम्य क्रियते मया ।

गृह्याध्यायाः स्मृतेर्भाष्यं विवेकार्थमभेधसां ॥

अथातो गृह्याकर्माणुपदेक्ष्यामः । अथ कोऽस्य सम्बन्धः । उच्यते धर्मार्थकाम-
मोक्षा इतीहाखिलः पुरुषार्थः । तेषां धर्मः प्रधानं । तन्मूलावर्थकामौ । तथा
च शासः । इत्यादि ।

End.

यस्य कीर्तिरकीर्तिलभ्यानिमद्यापि नर्च्यन्ति ।

महाबलः सुविख्यातो वामदेवसुतोऽभवत् ॥

नारायणाख्यस्यपि नारायण इवापरः ।

पुत्रो महाबलस्याभूत् सदा स्वाध्यायवत्सलः ॥

तेन सन्देशनाशाय कर्मणां तुष्टिस्तृप्ता ।

गोभिलाचार्यगीतायाः स्मृतेर्भाष्यमिदं कृतं ॥

तदै + + + + द्वैर्विचैर्मध्यष्टष्टिभिः ।
 ज्ञलापहो विद्यायालमास्थं मदनुकम्पया ॥
 न चावातीव कर्तव्यं दोषदृष्टिपरं मनः ।
 दोषो ह्यविद्यमानोऽपि दुर्वृत्तानां प्रकाशने ॥
 स्वाभिप्रायेण हि मया किञ्चिदप्यत्र नेरितं ।
 प्रधानवाण्या नालोच्य कल्पनेत्यादिनाभ्यधां ॥
 यदुच्य साधु तत्साधु यच्चासाधु क्वचित् कृतं ।
 सतामास्याज्जसंयोगात् साधु तद् भवति भुवं ॥
 नदीपतेः पयः सख्यं यस्या + + नृपीयते ।
 बलाहकमुखस्पृष्टं तदेव स्वादुतामियात् ॥
 साध्वप्यसाधुतां गच्छेदसतां मुखसङ्गमात् ।
 ज्ञसा + + मपेयं स्यात् सरिदस्मत्तु सागरे ॥
 ज्ञच श्लोकसहस्राणि चतुःपञ्चशतानि च ।
 षट् षष्टिश्च तथा श्लोकाः संख्या नारायणेदिताः ॥
 + + + + + +

Colophon. इति श्रीमद्गोमिलाचार्यविरचितमृच्छभाष्ये चतुर्थः प्रपाठकः परिपूर्ण इति ॥
 लसं ४२१ ज्यैष्ठमास ।

विषयः । गोमिलमृच्छभाष्य व्याख्यानं ।

No. 1968. किरणावली ।

Substance, palm-leaf, 12 × 1½ inches. Folia, 80. Lines, 5 on a page
 Extent, 1,938 ślokas, Character, Maithilī, Date, L. S. E. 568. Place of
 deposit, Pilkhoyād-grām, Post Madhubani, Darbhāngā, Paṇḍit Bābu Jhānjhā.
 Appearance, old. Prose. Correct.

Kiraṇāvalī. A brief exposition of the categories of the Vaiśeṣhika
 doctrine. By Udayana Achārya. A commentary on this work has
 been noticed under No. 1080, Vol. III, p. 50. The text itself is
 accepted as a commentary on the Padārthoddeśa of Prasastapāda
 Achārya. Mr. Hall says that Udayana compiled only two books.
 Hall's Contributions, p. 65.

Beginning. विद्यामन्योदयोद्रेकादविद्यारजनीक्षये ।

यदुदेति नमस्तस्मै कस्मैचिद्विद्यतस्त्विये ॥

यतो द्रव्यं गुणाः कर्म तथा जातिः पराऽपरा ।

विशेषाः समवायो वा तस्मिन्परमपात्रहे ॥

अथैतानां प्रविवेचनाय जगतामन्तस्तमःशान्तये-

सन्मार्गस्य विलोकनाय गतये लोकस्य याचार्थिनः ।

तत्तत्तामसभूतभीतय इमां विद्यावतां प्रीतये

व्यातेने किरणावलीमुदयनः सत्कर्तृतेजोमयी ॥

अतिविरसमसारं मानवार्त्ताविहीनं प्रविततवज्रवेत्तप्रक्रियाजालदुःखं ।

उदधिसममतन्त्रं तन्त्रमेतद्वदन्ति प्रखलजनधियो ये तेऽनुकम्प्यन्त एते ॥

शास्त्रारम्भे सदाचारपरम्परापरिप्राप्ततया कायवाङ्मनोभिः कृतं परापरगुह-

नसंस्कारं शिष्यान् शिष्ययितुमादौ निवध्नाति प्रणम्येति । कर्णव्यापेक्षया प्रणामस्य

पूर्वकालत्वात् क्लानिर्देशः । इत्यादि ।

End.

न हि मूर्तत्वमात्रेण क्रिया-इत्यत आह प्रयत्नादृष्टपरिग्रहादिति । क्वचित् प्रयत्न-

परिग्रहात् क्वचिदृष्टपरिग्रहादित्यर्थः ॥

Colophon.

इतिशब्दाद्द्रव्यपरिसमाप्तौ । इत्युदयनाचार्यविरचितायां किरणावल्यां द्रव्य-

पदार्थः समाप्त इति । लसं ५६८ ॥

वषयः ।

प्रशस्तपादाचार्यकृतस्य वैशेषिकसूत्रसंक्षिप्तव्याख्यानरूपस्य पदार्थधर्मसङ्ग्रहामि-
धानस्य ग्रन्थस्य द्रव्यपदार्थविवेचनानां व्याख्यानं ।

No. 1969. आरव्ययामिनीप्रथमखण्डः ।

Substance, country-made yellow paper, 11 × 5 inches. Folia, 475. Lines, 9—10 on a page. Extent, 15,841 s'lokas. Character, Nāgara. Date, Sk. 1800. Place of deposit, Madhubanī, Darbhāṅgā, G. A. Grierson, Esq., C. S. Appearance, new. Prose and verse. Incorrect.

Arabyayāminī. A translation from the English of the Tales of the "Arabian Nights Entertainments." By Jagadbandhu Śarmā. The work extends to the first fifty nights, and was prepared under the patronage of the late Rājā Śambhuchandra, a zamindar of Kākinīyā, in the district of Rangpur. It must have been prepared within the last fifteen or twenty years.

Beginning. शान्तं तुरीयसद्वैतं शिवं ब्रह्म सनातनं ।

अनन्तं चिन्मयं नैमि सान्द्रानन्दं परात्परं ॥

सान्द्रानन्दप्रदा या कलुषक्षयहरा भामरीपीठसंस्था

विश्वोत्तरीरगेष्टा निखिलमयहरा भीमरूपा सुररूपा ।

भूगोलोकाभिधानं नरपतिनगरं सर्वतः पाति पूर्णं
तस्या आनन्दमय्याः पदकमलयुगेऽभीष्टमिहै स्मरामः ॥

भूपं श्रीशङ्खचन्द्रो गुणिगणगणितः पण्डितः श्रीयुतः +
भूगोलोकाभिधाने + तनगरसमे काकिनापत्तनेऽस्मिन् ।
दीनानां दैन्यरोगान् गदसिव + धनान् दापयन् दुर्गतेभ्यो-
नित्यं धन्वन्तरे + सुविमलयशसा नाशयन् भाति भूमे ॥

तस्य भूपतिवर्यस्य कृपाद्वन्दवशम्बदः ।
आदेशेन समभ्या + विज्रमाष्टपुरस्थितः ॥
श्रीजगद्गुप्तिप्रोऽहं राजाज्ञः प्रवर्तितः ।
सन्दर्भरचने तस्मिन् निष्कञ्ज इव साम्प्रतं ॥

श्रीगुरोः करुणासङ्गाद् भूपवाक्यादियं भूवि ।
आख्ययामिनी भातु जनानामेदिविर्दिका ॥
पुरा किल्लारेपशस्यसमवायसंयुतसुशोभित विलसितकुसुमकुलचलितमधुव्रतस-
चयमङ्गुलगुह्यितभाषितमनोरञ्जितकोकिलकुललपित—इत्यादि ।
अकाण्डधरणीतले भवति यस्य भूपस्य भो
मनुष्यनिवचैः सदा प्रथितकीर्तिसङ्कीर्तनं ।
वृषस्य विसलं यशो लसति नाथ नित्यं यथा ।
सुपूर्णरजनीपतिः शरदि भाति निःसन्निभः ॥
श्रीमत्श्रीशङ्खचन्द्रो नरपतितिलकः सर्वदेशप्रसिद्धः
काकीनाथां नगर्यां विलसति सुलती योऽतिधीमान् वरीयान् ।
स्मरं स्मरं तदाज्ञां तनुत इति मुदा श्रीजगद्गुप्तिप्रो-
विज्ञोऽस्याः पुस्तिकाया निजगुणवशतः चासथेदोषमङ्गान् ॥

Colophon. इत्यारव्यामिन्यां सद्यरीपारसहज्वादिषम्बादे प्रथमखण्डं नाम पञ्चपद्याशतमः
सर्गः ॥ शुभं भूयात् । शके १८०० ।

विषयः । (स्त्रेष्वाभापीयारव्यामिनीयम्बादवतारितोऽयं ग्रन्थः) । तत्र प्रथमे सर्गे,—
पारस्यदेशे सद्यरीपार सद्यजिनाणयोवत्यत्यादिकथनं । तत्र संस्कृतभाषया पा-
रमिकशब्दानां व्युत्पत्तिकथनञ्च । तथेराज्याभिषेकादिवर्णनं । सद्यजिनाणस्य
भार्यायाः बहिचारादिवर्णनञ्च । २ ये सर्गे,—सद्यजिनाणस्य दुश्चिन्तादिविव-

रणकीर्तनं । सहरीपारस्य स्रग्गयादिदृष्टान्तकथनं । ३ ये सर्गे,—सहजिनाथ-
सहरीपारयोरन्योऽयं दर्शनेन अनुतापादिवर्णनं । सहरीपारमन्त्रिणो दृष्टान्त-
कथनं । काफ़िपुत्रस्य दृष्टान्तकथनं । सहरीपार-सहजिनाथयोरान्यदर्थनपूर्वकं
धमनदृष्टान्तकथनं । चतुर्थादि-सर्गे,—उभयोर्देव्यदर्शनविवरणं । प्रसुप्ते देव्ये-
नाभ्यां देव्यकामिनीप्रसादनात् चक्षुरीयप्राप्तिकथनं । स्रग्देशमनपूर्वकं प्रत्यक्ष-
विवाहवर्णनादिकं ।

No. 1970. अद्वैतदीपिका, द्वितीयपरिच्छेदः ।

Substance, country-made paper, 12 × 3 inches. Folia, 58. Lines, 8 on a page. Extent, 1,668 slokas. Character, Maithilī, Date, ? Place of deposit, Magrāni, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit Kānāi Jhā. Appearance, old. Prose. Correct.

Advaita-dīpikā. A dissertation on the non-dual theory of the Vedantists in refutation of the Nyāya doctrine of the duality of the soul. By Nṛsiṅha Āśrama, pupil of Jagannātha Āśrama. The codex comprises only the second book of the work. Hall's Contributions, p. 157.

Beginning. नरहरिवपुषा यो दारयन् दानवारः प्रकटयति पुमर्थो भेददृष्टाविति शः ।
निजगुणमयमायासावमावादिभेदो गुणतरदयथा मां पातु लक्ष्मीमहायः ॥
जगन्नाथायममुनेश्चिन्तय चरणरेणवः वाचामगोचरोऽप्यर्थं सूक्तं वाचालयन्ति मां ॥
कथास्य परस्मादिभागः परीक्ष्यते । तव जीवपरयोः स्थाभाविको भेदः पारमा-
र्थिक इति केचित् । इत्यादि ।

End. तदुक्तं सर्वं वस्तु ज्ञाततयाऽज्ञाततया वा साच्चैतन्यस्य विषय इति । तस्मान् ।
चिन्मात्रविषयाधारसंज्ञानं भेदविभक्तम् ।
हेतुर्दोषणवत्तस्य निश्चयो एतद्व्यवस्था ॥
यन्मायया प्रथमभूतः सदानन्दैकविषयः ।
हरिरण्यहमीशानं तं भजे पुरुषोत्तमम् ॥

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यभगवज्जगन्नाथायमश्रीचरणश्रियश्रीश्रीश्री-
श्रमलताद्वैतदीपिकायां विभागप्रक्रियाख्यो द्वितीयः परिच्छेदः समाप्तः ।

विषयः । प्रथमपरिच्छेदोनास्ति । द्वितीये तु,—जीवपरयोः पारमार्थिक औपाधिको वा
भेद इति जिज्ञासायां प्रत्यक्षं तावज्जीवव्रक्षणोर्भेदे प्रमाणं, नाहं सर्वज्ञो नाहं

निर्दुःख इत्यनभवात् । तथा अनुमानमपि जीवब्रह्मभेदे प्रमाणं तथाहि ब्रह्म-
जीवप्रतियोगिकधर्मिसत्तासमानसत्ताकभेदवत् दुःखाननुभविष्ठत्वात् अमानत्वात्
असंसारित्वाच्च घटवत् जीवो ब्रह्मप्रतियोगिकधर्मिसत्तासमानसत्ताकभेदवान् अ-
सर्वज्ञत्वात् असर्वशक्तिसत्त्वात् अस्तन्त्रत्वाच्च घटवदित्यादिना पारमार्थिकतया
जीवब्रह्मणोर्भेदमङ्गीकुर्वतां मतसूपन्यस्य एतत्खण्डनपुरःसरं जीवपरयोरोपा-
धिकोऽनिर्व्यञ्जनीयश्च भेद इति भगवदाचार्य्यमतसंस्थापनं ।

No. 1971. अद्वैतदीपिका, (तृतीयपरिच्छेदः) ।

Substance, country-made paper, 11 × 3 inches. Folia, 85. Lines, 8 on
a page. Extent, 3,127 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of
deposit, Magráni, Post Madhubani, Darbhāngá, Paṇḍit Kánai Jhā.
Appearance, old. Prose. Correct.

Advaita-dīpikā. The third book of the work described under the
last preceding No.

Beginning. उपनिषद्वेदोऽयं बोधमानन्दकन्दं निजगुणगणकान् कान्तमन्त्राजयोनेः ।

परिहृतपरमत्तं मन्त्रमेतस्य नूनं नरहरिचरणैश्च धाम कामं प्रपद्ये ॥
गुह्यचरणरूपा मे कक्षुकीकुर्वती मां नरहरिचरणेभ्यो चारयत्यात्मदुर्गं ।
अहमिति विमताधिः सत्त्वाम्यात्मयोग्यं कपटमतिविलासैर्भेदिभिर्भिन्नमार्गं ॥
निरवधिनिर्मलवर्त्तिप्रकटनशीलप्रभोः स्नेहात् ।

औपनिषदात्मदीपः कुशतात् कल्याणकारिणीं विद्यां ॥

अथ मन्त्रावाक्यात् तत्पदार्थो ब्रह्म निरूप्यते तदवाप्रेरेव मुमुक्षाकाङ्क्षिपुण्या-
र्थतया तदवगमं विना जिज्ञासाऽनित्यैः प्रकृतवाक्यार्थज्ञानायोगाच्च । इत्यादि ।

End. तस्मात् सत्यज्ञानानन्दात्मकं निर्गुणमुदासीनं ब्रह्म वेदार्थ इति सिद्धं ।

सत्यज्ञानसुखस्वरूपमभूतं शुद्धाद्वितीयं परं

वेदान्तैकविनिश्चयं हरिहरद्वयत्वादिमिश्रवृत्तं ।

ब्रह्मान्वायवचोविचारविदितं यद्रूपमन्यादृशं

तदेवा विभवः परं मरुपयस्सुखे दुःखे च हरेः ॥

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्य्यभगवज्जगन्नाथसुश्रीचरणशिष्यश्रीश्रीसिंहा-
श्रमकृताद्वैतदीपिकायामौपनिषदीपिकाख्यतृतीयः परिच्छेदः ॥

विषयः । मुमुक्षुणा ब्रह्मजिज्ञासा कर्तव्या, तत्र ब्रह्मणि तावत् न प्रत्यक्षं प्रमाणं, तस्य रूप-
स्पर्शादिहीनतया वाङ्मयप्रत्ययगोचरत्वात्, तथा मनसः केवलस्य भोक्तृत्वधर्मो-

माचघाटकत्वात् तदविषयत्वं स्फुटमेव । ननु कार्यत्वहेतुः कर्तृजन्यत्वनिवृत्तः
 चित्यादिकर्तारमनुमापयतीति चेदिदमपि न विचाररमणीयं, तथाहि न तावत्
 कार्यभावे कृतिमतः कारणत्वग्रहः सम्भवति, घटादेः कृतिजन्यत्वे अवष्टेते हि
 तत्कार्यत्वेन तद्व्याप्तिग्रहः, तत्र च तदवधारणमन्वयव्यतिरेकाभ्यामेतत् कस्यचित्-
 कार्यव्यतिरेकप्रयोजकः कृतिव्यतिरेकः, संसर्गाभाव इति चेत् तदपि न सोद-
 चनं, तथाहि कृत्यत्वान्नाभावस्य कार्यव्यतिरेकाप्रयोजकत्वादित्यनया दिशा ब्रह्मणो
 मानान्तरागोचरत्वं सप्रपञ्चं प्रदर्श्य तस्य औपनिषदज्ञानमात्रावमेवत्वनिरूपणं ।
 ननु उपनिषदुपजीवकानुमानगम्यत्वे ब्रह्मण औपनिषदत्वं विहन्यतामिति चेन्न
 उपनिषद्भिरेव मानाभावकृततदसत्त्वशङ्कानिवृत्तेः । वस्तुतस्तु अनुमानात् कर्तृकत्व-
 सिद्धावपि नेष्टरसिद्धिः ततः सर्वज्ञत्वसर्वशक्तिमत्त्वादेरसिद्धत्वात् । अत एव सुष्ठु ।
 ब्रह्मण उदासीनतया कार्यलिङ्गाद्गन्तव्यसिद्धिः, न हि कार्याप्रयोजकोऽपि धर्मः
 कार्यलिङ्गेन सिद्धाति । उपस्थितिमात्रेण तत्सिद्धौ घृतात् रासभादेरपि सिद्धि-
 प्रसङ्गादिति निष्कर्षः । तथा तत्त्वमस्यादिवेदान्तावाक्यं न अपरोक्षज्ञानजनकं
 वाक्यत्वात् श्रुतिश्रुत्यादिवाक्यवदित्यादिना आक्षेपप्रदर्शनपूर्वकं वेदान्तात्म-
 परोक्षज्ञानहेतुत्वनिरूपणं । ब्रह्मसाक्षात्कारो निदिध्यासनमद्वैतमनसा आ-
 यते; यन्मनसा न मनत इति श्रुतिस्तु मनसैवानुद्गृह्यमिति श्रुतिविरोधेन अपक्व-
 मनोविषया, अन्यथा शब्दस्य करणत्वे यतो वाचो निवर्तन्ते इति श्रुतिविरोधात्
 तस्मात् न वेदान्तादपरोक्षधीरिति कस्यचिदाक्षेपोपन्यासपूर्वकं तत्त्वखण्डनं ।
 अपरोक्षज्ञानस्वरूपादिविवेचनं । विधादिनिरूपणं । लिङ्गाद्यर्थनिरूपणं । श्रव-
 णादीनां स्वरूपादिकथनं । ब्रह्मणो जगदुपादानकारणत्वसंस्थापनं । अविद्यादि-
 स्वरूपकथनं । कर्तृत्वादिविवेचनं । अद्वैतवादसंस्थापनं । अध्यारोपादिसवरूप-
 कथनं । मिथ्यात्वस्वरूपनिरूपणं । जडत्वादीनां लक्षणादिकथनं । आकाशादेः
 धर्मिषादिकमानसिद्धविभक्तवादखण्डनं । कालादेरभावे ब्रह्मणोऽपि अस्मित्वसिद्धि-
 रित्याक्षेपनिरसनमुखेन अस्मितादीनां लक्षणादिकथनं । ब्रह्मस्वरूपादिनिरूपणं ।
 वेदस्य अपौरुषेयत्वकथनं । ब्रह्मणो निर्गुणत्वादिसंस्थापनञ्च ।

No. 1972. अद्वैतदीपिका (चतुर्थपरिच्छेदः) ।

Substance, country-made paper, 12 × 3 inches. Folia, 26. Lines, 7 on a page. Extent, 682 ślokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Magrañi, Post Madhubani, Darbhāngā, Paṇḍit Kānāi Jhā. Appearance, old. Prose. Correct.

Advaita-dīpikā. The fourth book of the work described under No. 1970.

Beginning. यस्मिन्नस्तसमस्तमोक्षमहिमस्वानन्दमन्दीकृत-

ब्रह्मानन्दमहाशैवे महति न प्राचीनवाचासपि ।
शक्तिः सत्यचिदात्मके नरचरौ मोक्ष + + + रवौ
तन्मे तापनिवृत्तये श्रुतिगतं भूयादखण्डं मह्यम् ॥
जगन्नाथाश्रमगुरोः कृपावाक्यमुधाकरः ।
स्पष्टीकरोतु मे स्पष्टं मा + ब्रह्मसुखात्मकं ॥
अथ वाक्यार्थो ब्रह्म निरूप्यते । इत्यादि ।

End.

कियदपि परिपीतं यत् कदाचित् प्रसङ्गा-
दिमलपदघरोज्ज्वलनाम्नो गुरोर्नः ।
शमयति हृदि तापं वर्डयत्यात्मविद्यां
जलनिधिमपि विष्णौ भक्तिमेतद्विदधते ॥
अहं कियानेय गुरोः प्रसादः क्व वामरेन्द्रेभ्यो न सायलभ्यः ।
प्रसादिते देववरे सुरारौ न किञ्चिदप्राप्यमिहेति मन्ये ॥

Colophon.

इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यभगवज्जगन्नाथाश्रमयी चरणशिष्यश्रीमद्गुप्तिहा-
श्रमकृताद्वैतदीपिकायामानन्ददीपिकाखण्डचतुर्थः परिच्छेदः । समाप्ता चेत्यमद्वैत-
दीपिका ।

विषयः ।

वाक्यार्थे ब्रह्मणि पदानां शक्तिरस्ति न वेति चिन्तनं । तत्र न ब्रह्म सर्वशब्दवाच्यं
अवाच्यपदेन अभिधानात् । न च तेनापि लक्ष्यते, अवाच्यरूपमुल्लेख्यार्थस्य अभा-
वात् । एवं निर्विशेषं स्वप्रकाशं परमार्थसदित्यादिशब्दैः ब्रह्म उच्यते चेद्वाच्यत्व-
सिद्धिः । न च तैर्लक्ष्यते, निर्विशेषस्वप्रकाशादिरूपमुल्लेख्य अन्यस्य अभावादि-
त्यादिना विप्रतिपन्नानां मतमुत्पाद्य तत्खण्डनं । न यत्किञ्चिदर्थो जातिलूपधा-
नमिति मतेन, तथा जातिविशिष्टा यत्किञ्चिदर्थो इति मतेन च आलोपकीर्तन-
पूर्वकं समाधानकथनं । लक्षणाविचारः । वेदान्तवाक्यमेव ब्रह्म प्रतिपादयती-
तिनिरूपणं । तच्च वेदान्तवाक्यं द्विविधं । एकं पदार्थेनिष्ठं यथा सत्यं ज्ञानमि-
त्यादि तत्पदार्थेपरं, तथा योऽर्थं विज्ञानमय इत्यादि लंपदार्थेपरं । द्वितीय-
मभेदरूपवाक्यार्थनिष्ठं, यथा तत्त्वमसीत्यादि । द्विविधस्याप्यस्य अखण्ड एव वा-
क्यार्थ इति सविस्तरनिरूपणं । अखण्डार्थत्वादिरूपकथनं । मोक्षसाधनतत्त्व-
ज्ञानरूपकथनादिकं । मोक्षरूपपादिनिरूपणञ्च ।

No. 1973. **द्वैतनिर्णयः ।**

Substance, country-made paper, 15 × 3 inches. Folia, 80. Lines, 6 on a page. Extent, 2,160 ślokaś. Character, Maithilī. Date ? Place of deposit, Magrānī, Post Madhubanī, Darbhāṅgā, Paṇḍit Kānāi Jhā, other copies at Magrānī, Paṇḍit Chhotī Jhā, at Calcutta, Bhavaśaṅkara Vidyāratna, and Hon'ble Mahārājā Jatindramohana Tāgore, Bahādur, C. S. I. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Dvaita-nirṇaya. A digest of several topics of the Smṛiti. By Vāchaspati Miśra. A commentary on this work has been described under No. 1853 *ante*, p. 166. Contents: On names appropriate for Brāhmaṇas; religious gifts; consecration of tanks; doubts regarding Āchāra; bathing; daily prayers; homa offerings to the Viśvedevās; sacrifices; offerings to the manes; disputes; interest; duties; Judicature; purification; penances; fasts; the fast on the 11th of the moon (*ekādaśī*); ditto on the 8th of the wane in Śrāvaṇa on the anniversary of Kṛṣṇa's birthday; possession; personification of Śrāddhas; consecration of bulls (*ṛishotsarga*); Śrāddhas; canonical injunctions; rite of offering new rice, or the festival of harvest-home; bathing on the occasion of an eclipse; shaving off the hair of the head at Prayāga (Allahabad); proper places for making Śrāddhas; Kuśa grass; success and failure; women prohibited to perform Pārvana rites; Śrāddha in the case of childless widows; proper time for marriage; intercalary months; investiture of the Brāhmaṇical cord.

Beginning. आभीरदारकमुदञ्चितकिञ्चिणीकमाताघपाणिचरणं पुरुषं पुराणं ।

मञ्जीरमञ्जुमङ्गलाधरमम्बुजाचमद्वैतचिन्मयमनादिमनन्तमीडे ॥

प्रणम्य परमात्मानं निबन्धानवलोक्य च

श्रीवाचस्पतिधीरेण द्वैतनिर्णय उच्यते ॥

तत्रादौ नाम-निर्णयः । शस्मैति ब्राह्मणस्योक्तं वर्मैति चवसंययं ।

गुप्तदासात्मकं नाम प्रशक्तं वैश्वशूद्रयोः ॥

इत्येव इतिपदस्वरमेव यद्यपि शस्मैपदात्मकमेव नाम चवसम्यक्ते तथापि ताव-
न्मात्रं न नाम किन्तु तद्वशास्तेति निर्णीयते । इत्यादि ।

End.

मेखलाबन्धमयः सर्वथा पक्षसं गृह्यं शुभयुक्तं प्रशमान्तरदर्शनाङ्कितमेवेति ।

शुभमस्तु श्रीरक्ष्णे ।

Colophon. इति महामहोपाध्यायसन्निवश्रीवाचस्पतिमिश्रविरचितो द्वैतनिर्णयः समाप्तः ।

विषयः । ब्राह्मणादीनां नामनिर्णयः । दाननिरूपणं । अन्नाद्येष्ट्युत्तमनिर्णयः । आचारद्वैत-
निरूपणं । तत्र स्नानादिद्वैतनिरूपणं । मन्था-देवपूजादिद्वैतनिर्णयः । वैद्यदेव-
चोमनिर्णयः । बलिदानविधिः । पिब्यज्ञनिरूपणं । विवादनिरूपणं । दृष्टिनिरू-
पणं । क्रियाद्वैतनिरूपणं । व्यवहारद्वैतनिरूपणं । शुद्धिद्वैतनिरूपणं । कृत्यद्वैत-
निरूपणं । व्रतद्वैतनिरूपणं । तत्र विशेषेण एकादशीनिर्णयः । अन्नाष्टमीव्रतनि-
र्णयः । अधिकारद्वैतनिर्णयः । आद्यशरीरनिर्णयः । द्योत्युत्तमनिर्णयः । आद्यनिर्णयः ।
विधिविचारः । नवग्रहनिर्णयः । यक्षस्नानादिनिर्णयः । प्रयागक्षौरनिर्णयः । आ-
द्यदेशनिर्णयः । कुशनिर्णयः । जयपराजयनिर्णयः । स्त्रीकर्तृकपार्वणनिषेधः ।
अवीराद्याद्यनिर्णयः । विवाहकालनिर्णयः । मलमासनिरूपणं । उपनयननिर्ण-
यः ।

No. 1974. धर्मरत्नम् ।

Substance, palm-leaf, 10 × 2 inches. Folia, 156. Lines, 6 on a page. Extent, 4,882 śloka. Character, Bengali. Date, SK., 1417. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Dharma-ratna. On lunar days, and the rites, fasts, penances and observances appertaining thereto. By Jīmútavāhana. The author is best known by his *Dāyabhāga*, a work on the law of inheritance as current in Bengal. Contents: Time defined; month; intercallary month; double Āshāḍha month; the day of Hari's sleep; consecration and sacrifices; dawn and vesper; pole of Indra; the wane; rite of Śāstrahata Śrāddha on the 14th of the moon; time for the Vṛishotsarga rite; religious gifts; merits of the month of Kārtika; time for bathing; gifts; quadrimensial fast; baths at conjunctions of the day and night; Mahānisā and Mahājyeshthā fasts; Ashtakās; anti-meridian; Śrāddhas with uncooked meat; rites prohibited on the month of birth; oil; adverse opinions discussed; conjunctions of months; Yugas; Daśaharā rite; Kojāgara rite; Sukharātri or feast of lamps; calendar of duties from the 1st to the 15th of the wane; the rite on the 8th of the wane in Śrāvana, or Janmāshṭami; the fast on the 11th of the wane: Durgāpūjā; Manvantarā; eclipses. The MS. is dated Śāka 1417, and is 383 years old. Its last page is shown in Plate I.

Beginning. विभुवनभवनस्त्रेयप्रलयविधानेषु सूत्रिभेदेन ।

विधि-विष्णु-रुद्रनामा पृथगः कालो नमस्तस्मै ॥

कालः कैचिदवुद्धः केचित् संक्षिप्तकुवचननिबद्धः ।

इति मन्दमतीना + + + + + मया क्रियते ॥

अथ कालविवेचनं । कालाधीनत्वद्वयविधिमिषेधानां तदाह व्यासः ।

तिथिनक्षत्रवारादिकालभागेषु यदु यदा ।

विहितं वा निषिद्धं वा पालयंस्त्रिदिवं व्रजेत् । इत्यादि ।

End.

देयं तस्मात्तदा दानं देवाचैनजपन्तथा ।

कुर्यात्तस्मादिनेषूक्तं तस्य शान्तिर्भविष्यति ॥

षड्विधविवादतिमिरग्रसं ग्रहणं रवेः शशाङ्कस्य ।

तदधर्मरत्नदीपालोकात् सकलं बलोकयतु ॥

Colophon. इति पारिभग्नयजीमूतवाचनकृतौ धर्मरत्ने ग्रहणनिरूपणं ।

समाप्तचेदं भूरत्ने धर्मरत्नमिति । यथा दृष्टेत्यादि । (शुभमस्तु शकाब्दा १४१७)

विषयः ।

कालस्वरूपादिकथनं । सामादिनिर्णयः । अधिमासनिरूपणं । द्विराषाढादि-
निरूपणं । अथ सम्भ्रमभट्टजितेन्द्रियादिमतकथनादिकं । हरिशयनादिनिमित्त-
क्रियानिरूपणं । उत्सर्गोपाकर्मनिरूपणं । अगस्त्योदयास्तमयकालादिनिरूपणं ।
शक्रध्वजनिरूपणं । शक्रोत्थाननिरूपणं । अक्षरपञ्चनिरूपणं । शश्वदतचतुर्दशी-
निरूपणं । एधेत्सर्गकालनिरूपणं । दानकालादिनिरूपणं । कार्तिकमाहात्म्य-
कथनं । स्नानकालादिनिरूपणं । परकीयनिषानादिनिरूपणं । चातुर्मास्यव्रत-
निरूपणं । सन्ध्यास्नानव्याख्याकीर्तनं । तत्र तत्र निषिद्धकथनं । महाविशादि-
निरूपणं । महाज्यैष्ठादिनिरूपणं । अष्टकाकालनिरूपणं । पूर्व्याह्नादिकालनि-
रूपणं । आसयाहविधिकथनं । अन्धमासे निषिद्धनिरूपणं । निषेधानुपालनविवे-
चनं । तैलनिरूपणं । अथ कालविवेचनप्रसङ्गेन जितेन्द्रिय-शङ्खधर-वाभू-सम्भ्रम-
हरिवंश-धवल-योगलोकादिल्लतनिबन्धातां निःसारतासम्पादनं । संक्रान्तिनि-
रूपणं । युगादिनिरूपणं । दशहरानिरूपणं । कोजामरनिरूपणं । सुखरात्रिनिरू-
पणं । प्रतिपदादिअमावस्यान्ततिथिलयनिरूपणं । तत्र विशेषेण अन्ध्राष्टम्यादि-
निरूपणं । एकादशीनिरूपणं । दुर्गात्सवननिरूपणं । सन्ध्यान्तानिरूपणं । ग्रहणका-
लदिविवेचनञ्च ।

No. 1975. शब्दखण्डटिप्पनी ।

Substance, palm-leaf, 12 × 1½ inches. Folia, 720. Lines, 6 on a page. Extent, 3,759 s'lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1516. Place of deposit, Nis'idāgaḍh, Post Vaiñchi, Zilla Burdwan, Paṇḍit Vāneś'vara Vidyāratna; also another copy at Calcutta, Government of India. Appearance old. Prose. Correct.

S'abdakhaṇḍa-ṭippaṇi. A gloss on the S'abdakhaṇḍa of Gaṅgeśa. By Jayadeva. The codex is dated, Sāka 1516 = A. D. 1596.

Beginning. न जाने श्रीजाने विचरितुमिह प्रव्यगृहणे

समर्थो नैवाद्यांनधिगमयितुं निर्मितिरपि ।

तथाप्येतावत्यामपि किल विगत्यामहमिह

प्रष्टो यत्तस्मिंस्तवचरणसेवैव शरणम् ॥

अथेति । इह शब्दस्थानान्तर्गवचनत्वेन तत्र चावधिलेनोपस्थितोपमाननिरूपणस्यैव—इत्यादि ।

End. सति प्रमाणभेदेऽनुगमकगवेषणादिति ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायसन्निवश्रीजयदेवविरचिता शब्दखण्डटिप्पनी समाप्ता ।

षट्तारकेशेयमक्षीसमन्विते शके सिते पञ्च इयं सुपुस्तिका ।

दर्शं समालेखि + सासि फाल्गुने सौम्याहनि श्रीजगदीशशर्माणा ।

विषयः । शङ्खशेपाध्यायकृततत्त्वचिन्तामण्युक्तगतशब्दखण्डस्य व्याख्यानं ।

No. 1976. प्रत्यक्षालोकः ।

Substance, palm-leaf, 12 × 1½ inches. Folia, 135. Lines, 5 on a page. Extent, 5,062 s'lokas. Character, Bengali. Date, L. S. 1509, i. e., A. D. 1366. Calcutta Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Pratyakshāloka. A commentary of the Pratakshya-khaṇḍa of Gaṅgeśa. By Jayadeva. The date of this codex is given thus: शुभमस्तु शकाब्दा ॥ सप्त १५०९ ते० आवण ६ । i. e., "May it be auspicious, S'akābdā, L. S. 1509, date Śrāvaṇa 6." The first part of the date, suggests the idea that the invocation is in favour of the year, and the word "S'akābdā" is used as a common noun for a year, and not for the era of the S'akas. The letters L. and S. which follow, and are abbreviations for the era of Lakshmaṇa Sena, support this inference. But the figures

1509 cannot correspond with the letters of the era. The era dates from 1106, and 1509 added to it, would carry the record to A. D. 2614. If the figures be attributed to the Śaka, the letters L. and S. become redundant. An error consequently has to be admitted, and the question is—where lies the error? The insertion of a cypher is a very common mistake. I have often seen in the pagination of MSS. and elsewhere, a dot put in to indicate a ten or a hundred, though the figure following makes it redundant in the decimal system. If this be the cause of the error, the date would be L. S. 159 = A. D. 1265, and the MS. would be 615 years old. If the L. S. be redundant, the date would be 1509 = A. D. 1588. I believe the first is the right interpretation. A facsimile of the page giving the date is annexed, Plate II.

Beginning. वक्त्राणि पञ्च कुचयोः प्रतिविम्बितानि दृष्ट्वा दशाननसमागमनधमेन ।

भूयोऽपि शैलपरिदृष्टिभयेन गाढ-मालिङ्गितो गिरिजया गिरिः पुनरुत ॥

अधीत्य जयदेवेन हरिमित्रात् पिष्टवतः ।

तच्च चिन्तामणेरित्यमालोकोऽयं प्रकाशते ॥

प्रसङ्गान्मङ्गलस्य समाप्तिहेतुतां इत्यादि ।

End. पाकरत्ने श्यामयुद्धेरप्येवान्यथावर्तकतया विशेषत्वमिति ॥

Colophon. इति मञ्जुशोपाध्यायसन्निवृत्तीजयदेवविरचितः प्रत्युत्तमोक्तः समाप्तः ।

शुभमस्तु । श्रीरत्न । ल० सं १५६ । श्रावणस्य ।

विषयः । मञ्जुशोपाध्यायकृततच्चिन्तामण्यन्तर्गतप्रत्युत्तमोक्तस्य व्याख्यानं ।

No. 1977. सेतुबन्धः, वा रावणवहो ।

Substance, palm-leaf, $13\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 86. Lines, 5 on a page. Extent, 2,150 śloka. Character, Bengali. Date, L. S. 102. Place of deposit, Calcutta, Dr. Rājendralāla Mitra. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Setubandhu alias *Rāvanavaho*. An epic poem, in the Prākṛit language, on the invasion of Ceylon, by Rāmachandra. By Pravara-sena, of Kāshmīr, who flourished in the 5th century. The MS. is dated 102 of the era of Lakshmaṇa Sena, of Bengal, and is the oldest MS. in the Bengali character that has yet been met with. A full account of its date is given in the Proceedings of the Asiatic Society of Bengal for July 1880, and a facsimile of its last page is annexed. Plate V.

Beginning. णमच्च अष्टद्विच तुङ्गं अवसारिच विखेच्यं अणोण अगचिरं ।

अप्यलङ्कार परिसन्ध्यं अणाच परमथे पाचदं मञ्जमहणम् ॥

End. सिरिलक्वणस्स अमदेसमुवहरे राजवेविदरे । पोसम्मिखुरणन्दसि सुपक्खे चैद-

घसदिनखरे ॥ दोखविस्सागमे लिखितासीवाणीनाथेनेति ॥

रेजे भवान्नभसि सीतमयुखविम्बं सन्ध्याधमं हतियुतयुतिविम्बलिङ्गं ।

दालिम्ववीजनिभवाणचयैः समिधं नारीमुखेन्दुमिलितं मणिकुण्डलेव(?) ॥

प्राकृतभाषारचितपद्यैः रावणवधट्टान्नवर्णनं)

No. 1978. रावणवधटीका ।

Substance, palm-leaf, 15 × 1½ inches. Folia, 144. Lines, 5 on a page. Extent, 3,960 śloka. Character, Bengali. Date, Sk. 1457. Place of deposit, Calcutta, Dr. Rājendralāla Mitra. Appearance, old. Prose. Correct.

Rāvaṇabaddha-ṭikā. A commentary on the Setubandha of Pravarasena, noticed under the next preceding No. By Kulanaṭha. The codex is dated in the Ś'aka year 1457, and is 345 years old.

Beginning. श्रीचन्द्रचूडवरणाम्बुचैः प्रणम्य

देवीं प्रसाद्य च गिरं कुलनाथनाम्ना ।

आख्यायते प्रवरसेनवृषस्य सूक्त- सन्ध्याहनिर्भरदशास्यवधप्रबन्धः ॥

कल्पान्तरस्थिरयशोमयदेवसिद्धौ कार्यं कृती प्रवरसेनवृषो विधिक्षुः ।

भक्त्यापरस्य च नतिं प्रदिशन्नभीष्ट-देवक्षुतिं व्यधित विघ्नविनाशहेतुः ॥

प्रारब्धस्याविघ्नेन परिसमाप्तिं कामयमानः सदाचारानुमितश्रुतिमिदं मङ्गलं दर्श-

यितुं जगदुत्पत्तिस्थितिप्रलयहेतुं सर्वलोकमचेष्टरं नारायणं नमस्कुर्याच्च एवम-
चेत्यादि ।

End.

अथ समाप्यत एतत् सीतालाम्बजनितं हृदयाभ्युदयं रावणवध इति कार्यं

अथ रागाङ्गं सर्वज्ञानं सुखहेतुर्निवेशोऽन तनो यस्य तथा ॥

Colophon. इत्युपाध्यायश्रीकुलनाथकृतायां रावणवधटीकायां — दशमस्कान्द(?) विवरणं

समाप्तमायं ग्रन्थः । शुभमस्तु शकाब्दाः १४५७ ।

विषयः । प्राकृतभाषया प्रवरसेनवृषविरचितस्य रावणवधकाव्यस्य व्याख्यानं ।

No. 1979. मिताचरा ।

Substance, palm-leaf, $14\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 229. Lines, 6 on a page. Extent, 6,126 s'lokas. Character, Bengali. Date, L. S. 399. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Mitāksharā. A commentary on the Smṛiti of Yājñavalkya. By Vijnāneśvara Bhaṭṭa, son of Padmanābha Bhaṭṭa. The work has been thrice printed. It is dated in 399 of Lakshmaṇa Sena's era, and is 375 years old. A facsimile of its last page is annexed, Plate III.

Beginning. मृचस्यविमिषां नित्यनैमित्तिकधर्मो उक्ताः । अभिपेकादिगुणयुक्तञ्च मृचस्यवि-
मेषस्य गुणधर्मो दर्शिताः । अधुना तदधिकारसङ्केतचतुर्भूतामैव प्रतिपादन-
मुखेन तेषामपवादः प्रतिपाद्यते ॥

End. श्रीमत्पद्मनाभभट्टोपाध्यायादजश्रीमत्पद्मसंपरिव्राजकविज्ञानेश्वरभट्टारस्य कृतौ
राजमिताचरायां याज्ञवल्क्यधर्मशास्त्रविष्टौ तृतीयोऽध्यायः समाप्तः ॥

विषयः । याज्ञवल्क्यधर्मशास्त्रव्याख्यानं ॥

No. 1980. शुद्रपद्धतिः ।

Substance, palm-leaf, 11×2 inches. Folia, 91. Lines, 4 on a page. Extent, 1,557 s'lokas. Character, Bengali. Date, SM. 1442. Place of deposit, Calcutta Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

S'ūdra-paddhati. On the duties of S'ūdras. By Apipāla, son of Dehrinapāla, grandson of Makarandapāla. The codex is dated Samvat 1442 = A. D. 1385, and is 495 years old, see Plate IV.

Beginning. श्रेयसो देवदेवो वितरतु भगवान् बालश्रीतांशुधारी

गौरौवचोऽजखेलमृगसदजनितोरःखलीभूतिभेदः ।

विश्रान्तो यस्य दीपयुतिकपिलजटासण्डले भाति गङ्गा

तन्वाङ्गाः कुङ्कुमाङ्गलनकलससमापन्नमुक्ताललेव ॥

आसीदसीमचिमा मकरन्दपाल-सूनुस्त्रिविक्रम इति प्रथितः शुचिदाम् ।

तस्याजः स खलु देहलपालसंज्ञः प्रज्ञावतां सदसि यस्य गुणाः स्फुरन्ति ॥

मृग्याणादिव देवलोक्तटिनीतोयप्रवाहस्ततः
 स श्रीमानपिपासु इत्युद्भवत् सखलभावः शुचिः ।
 येनाहर्निशमेव शैवमनसा विष्णोः पदं युञ्जता
 निर्याजप्रणिपातकेलिभिश्चमाकान्तोऽपि सन्नापितः ॥
 एष श्रीसोममिश्रं द्विजकुलजलधेरिन्दुमिन्दुप्रकाशै-
 राकौमारं यशोभिर्हवन्तिमग्नोपाप्तमेकान्तशान्तम् ।
 नित्यं षट्कर्मानिष्ठं गुणनिलयमुपादाय दायादवभ्यः
 श्रीमान् दानैकशीलः कलयति विमलां पङ्क्तिं शूद्रपूर्व्याम् ॥
 अथ शूद्राणां नित्याचारः । तत्र रात्रिशेषदण्डद्वये प्रतिबुद्धा रात्रिवासः परित्यज्य
 इत्यादि ।

End.

Colophon.

कार्यं पुनः कथितं कलत्रसम्बन्धः सर्वज्ञानधिकारयेति ।
 इत्यपिपासुकारितायां शूद्रपङ्क्तौ शूद्राशौचप्रकरणं सम्पूर्णं । स० १५४९ ।
 शाके युष्मत्सरोजसम्भवमुखाभोरामिचन्द्रान्विते
 पौषे मासि दिने शनैरवितिथौ शुक्लेतरे यत्नतः ।
 गौडै प्रौढविदग्धवर्गमुकुटश्रीनीलकण्ठाग्रया-
 लेखीत्याल्लतां स्मृतिं नरहरिः शूद्रक्रियादीपिकासु ॥

विषयः ।

ग्रन्थेऽस्मिन् शूद्राणामेव कृत्यादिनिरूपणं । तत्र प्रातःकृत्यविधिकथनं । सूत्रपुरी-
 षाद्युत्सर्गस्थानादिकथनं । शौचविधिः । आचमनविधिः । असम्पूर्णद्रव्य विज्ञे-
 षकथनादिकं । तत्र तत्र निषिद्धानि । आचमनपात्रनिरूपणं । दम्भधामनविधिः
 तत्र विहितश्चादिनिरूपणं । प्रतिषिद्धदिनकथनञ्च । प्रातःस्नानविधिः । तर्पण-
 कर्तव्यता । तत्र कात्यायनोक्ततर्पणप्रयोगकथनञ्च । सामान्यतो देवपूजाविधिः ।
 तत्र स्नानीयद्रव्यनिरूपणमुखेन अभ्यङ्गादिकथनं । पञ्चासृत—पञ्चगव्यादिकथनं ।
 सूर्यपूजाविधिः । विष्णुपूजाविधिः । शिवपूजाविधिः । दुर्गापूजाविधिः । जपा-
 दिविधिकथनं । वैश्वदेवविधानकीर्तनं । अथ प्रयोगकथनञ्च । नित्यश्राद्धविधिः ।
 अतिथिसत्कारविधिः । भोजनविधिः । अथ सर्वत्र प्रयोगकथनं ज्ञेयं । भोजन-
 पात्रादिनिरूपणं । भोजने निषिद्धानि । भोजनोत्तरकर्मान्निरूपणं । भोज्याभोज्य-
 निरूपणं । पेयदुग्धनिरूपणं भक्ष्याभक्ष्यपशुपक्षिसत्स्यादिनिरूपणं । पशुमार-
 णादिविधानकथनं । सम्पूर्णद्रव्यं पेयमितिकथनं । शयनविधिः । उपवासन-
 विधिः । श्राद्धकालकथनादिकं । अमावस्यानिर्णयः । कृष्णपक्षापरपक्षादिनि-
 रूपणं । युगाद्यामन्तरादिनिरूपणं । काम्यश्राद्धादिकालनिरूपणं । एकादिस-
 पिण्डनादिकालकथनं । श्राद्धवेला । प्रातःकालादिलक्षणं । श्राद्धे निषिद्धकाल-

देशद्रव्यादिनिरूपणं । कात्यायनोक्तवाक्यानुष्ठानकथनं । सपिण्डाकरणादिप्रयोगः । अम्बुघटशब्दप्रयोगः । अशौचनिर्णयः । अशौचे विधिनिषेधे । विदेशस्याशौचं । बालाद्यशौचं । स्त्र्यशौचं । वर्णसन्निपाते अशौचनिरूपणं । अशौचसङ्करकथनं । सपिण्डाद्यशौचं । सपिण्डादिनिरूपणं । निर्धरणाद्यशौचं । सद्यःशौचं । मुमुर्षुकृत्यनिरूपणं । पर्जन्यरदाहविधिः । अस्थिसञ्चयनविधिः । प्रेतोदकदानविधिः । पिण्डदानविधिः । शोकापनोदनविधिः । प्रवेशनादिविधिः । अशौचान्तकृत्यनिरूपणं । प्रेतक्रियाधिकारिनिरूपणं । उदकाद्यनर्हन्निरूपणं । दासीघटदानविधिः । यावज्जीवाशौचनिरूपणञ्च ।

No. 1981. तत्त्वदीपणी ।

Substance, palm-leaf, 12 × 2 inches. Folia, 95. Lines, 5 on a page. Extent, 1,762 śloka. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magrañi, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit Kānāi Jhā. Appearance, old. Prose. Correct.

Tattvadīpanī. A commentary on the *Vāsavadattā* of Subandhu. By Jagaddhara, Mahāmahopādhyāya, son of Ratnadhara, grandson of Vidyādharma, of the family of Chāṇḍes'vara. His mother's name was Damayantī.

Beginning. हरौ तात वैकुण्ठताकाम्यसिद्धौ हरे तात कामप्रणाशोऽस्मि बुद्धौ ।

अतस्तौ विद्याय लदीयाङ्गुलीद्वे लया तेन हरेरग्नौ नोदासितयं ॥

नत्वा गुरुन् गुरुगुरुनवलोकाय टीका-विद्यादिकोपनिवृत्तान् सुविचार्य बुद्ध्या ।

श्रीमान् जगद्धर इमां वितनोति टीकां गूढार्थबोधनिपुणां भरतादिविज्ञः ॥

इह खलु निष्प्रत्यूहमीक्षितमिदार्थमत्यर्थमर्थो कविकुलकुमुदबन्धुः सुबन्धुः वाग-
धिदेवताकीर्तनरूपं मङ्गलमादौ निबध्नाति करवदरेति । सा सरस्वती वागधि-
देवता जयति उत्कर्षेण बह्वन्तामित्यादि ।

End.

लब्ध्वा दुर्लभशसनं सुरगणप्रामोदमिरामो गुणै-

र्विद्यावंशविभूषिते अपि शुभे च्छवे उभे धारिते ।

देनायं समभूद्विजातितिलकचण्डेश्वरः पण्डितो-

मीमांसैकरक्षस्यवशश्च दधौ दातावदाताश्रयः ॥

तस्मादभूजलनिधेरिव ग्लान्धमानुर्वेदेखरो विविधतन्त्ररक्षस्य-वेता ।

तस्मादजायत विशद्विनिधानसूक्ष्मी-रामेखरो गुह्यमते करक्षस्यवशः ॥

कैवर्षीशामनं येन लब्धं जगति दुर्लभं ।

तर्कराजान्मशुडान्करणोऽसौ गुणाधिकः ॥

तस्मादजायत गदाधरनामधेयोधीरो गदाधर इव प्रथितः प्रथितां ।

साऽथ चुरामनगरे पदसाप शिष्टां मीमांसको विमलकीर्तिपवित्रमूर्तिः ॥

विद्याधरमजजनदेष पुत्रं(?) मीमांसकं गुणितं शुचिताधिवामं ।

सर्गकर्कशरश्मनमस्यवश्र-बोधं निजान्वयसरोजविकाशमानं ॥

रत्नधरं वरमेकतुपुत्रं शूद्रयशः समस्तुत विशुद्धं ।

येन जिता गुणिना स + + + ते सर्वगुणेन वसन्ति भूमौ ॥

दमयन्त्यामयं धीरो लोभे सुतसरिन्दमं ।

श्रीजगद्धरनामानमनर्घगुणशालिणं ॥

विद्यागुणालङ्करणे पवित्रे च्छे विचित्रे चपि धारिते ते ।

नैयायिकेनापि कवीचरेण टीका कृता तेन जगद्धरेण ॥

येनापाठि कठोरगोतममतं वैशेषिकं खण्डनं

येनाश्रयि सकोपकाव्यनिबद्धस्तुपाणिनीयं मतं ।

छन्दोऽलङ्करणञ्च येन भरतं तत्कामशास्त्रं श्रुतं ।

तेनानेन जगद्धरेण कविना टीका कृतं यं मुदा ॥

नानाकोषवती नितान्तचतुरा रम्यार्थमार्थार्थिनी

नानालङ्कृतिमुन्दरी रसवशा शूद्रान्वया भाविनी ।

निर्दोषा कुलजाङ्गनेव गुणिनी टीका समेयं तत-

स्लामेनामनुपालयन् कृतिनलोभ्यो नमः सर्वदा ॥

Colophon. इति महासच्चोपाध्यायधर्माधिकरणिकश्रीजगद्धरविरचिता तत्त्वदीपनी समाप्ता ।

विषयः । सुबुद्धतवासवदत्ताया व्याख्यानं ।

No. 1982. प्रमाणप्रमोदः ।

Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 40. Lines, 6 on a page. Extent, 1,020 śloka. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magraṇi-grām, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit Kānāi Jhā. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Pramāṇa-pramoda. A dissertation on the Vedānta doctrine regarding the soul. By Gokulanātha Upādhyāya.

Beginning. साकारुचानुक्रमेण स्फुटललितपदन्यासतः सन्निधानं

प्राप्ताऽसौ तत्परापि प्रथितमततया योग्यतां श्रोतयन्ती ॥

भूयो नेत्यालपन्ती चकितमुपनिषद्गुग्धराभाभिरामा

यं नोचे व्यक्तमुक्तं हरिरवतु स वो वाग्बिलासानतीतः ॥

श्रोतव्यो मन्तव्य इति श्रुत्यात्मश्रवणं विधीयते । तत्र प्रमाणवाक्यभावादेव श्रवण-
मननाङ्गं न तु वेदादेव—इत्यादि ।

End.

तस्मात्सर्व्वेव कार्य्ये भागवतज्ञानस्य हेतुत्वादाचार्य्योक्तानि सर्वाण्येवानुमानानि
निरपवादान्येवेति नास्ति नास्ति कस्यापि कथायामेवावसर इति ज्ञेयः परि-
पन्थिनः ।

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीमोक्तुलनाथोपाध्यायविरचितः प्रमाणप्रसोदः समाप्तः ।

विषयः ।

आत्मा वा श्वरे श्रोतव्यो मन्तव्य इति श्रुत्या श्रवणं मननाङ्गं विधीयते, तत्र श्रोतव्यः
श्रुतिवाक्येभ्य इत्यादि स्मृतावपि श्रुतिपदं प्रमाणवाक्येऽपल्लवमिति सर्व्वेव प्रमा-
णवाक्यभावादेव श्रवणं मननाङ्गं न तु वेदादेवेति पक्षधरमिदमतोपस्थासपूर्व्वकं
तत्र दूषणप्रदर्शनं । ननु “श्रुतो हि भगवान् वङ्गः श्रुतिस्मृतीतिहासपुराणा-
दिभ्य इदानीं मन्तव्यो भवती”त्युदयनाचार्य्यचरणवाग्विरोध इति चेन्न तत्र
स्मृत्यादिप्रवृत्तस्य सम्वादाद्युक्तत्वात् । तस्मादेदवाक्यादेव श्रवणं मननाङ्गं विधीयते
इति सप्रपञ्चं निरूपणं । किञ्च श्रवणानन्तरं मननं तत्र हेतुमार्थं, हेतवश्च कार्य्य-
त्वाद्य इति सङ्कल्य तेषां स्वरूपनिरूपणमुखेन सर्व्वेव कार्य्ये ऐश्वरज्ञानस्य हेतु-
त्वमिति निर्णयः । एतदुपादलकत्वेन च कुतुमाङ्गल्युक्तानि सर्वाण्येव अनुमानानि
निरङ्कुशतया समर्थितानीति ज्ञेयमिति ।

CLASSIFICATION.

I.—VEDA S'A'STRA.

- a.* Sañhitá (hymns).
- b.* Bráhmana (ceremonials).
- c.* Aranyaka (do. appropriate for forest life).
- d.* Upanishad (theology).
- e.* Vaidika (Sútras, rituals, phonetics, &c.).

II.—AITIHÁSICA S'A'STRA.

- a.* Itihása (history).
- b.* Purāṇa (ancient legends).

III.—KĀVYA S'A'STRA.

- a.* Kāvya (poems).
- b.* Nāṭaka (drama).
- c.* Champú (poetico-prose compositions).
- d.* Kosha (miscellaneous poetical collections).
- e.* Upākshyāṇa (tales and romances).

IV.—ABHIDHĀNA S'A'STRA (lexicography).

V.—VYA'KARAṆA S'A'STRA (grammar).

VI.—CHHANDAH S'A'STRA (versification).

VII.—ĀLANKĀ'RA S'A'STRA (rhetoric).

VIII.—JYOTISHA S'A'STRA (astronomy and astrology).

IX.—SMṚITI S'A'STRA (law, civil and canonical).

X.—SAṆGĪTA S'A'STRA (music).

XI.—ŚILPA S'A'STRA (arts).

XII.—KĀ'MA S'A'STRA (erotics).

XIII.—DARSA'NA S'A'STRA (philosophy).

- a.* Dārsanika (philosophy in general).
- b.* Sāṅkhya (hylotheistic).
- c.* Nyāya (dialectic).
- d.* Vaiśeshika (physical).
- e.* Mīmāṃsā (ritualistic).
- f.* Vedānta (monotheistic).
- g.* Yoga (theocratic).
- h.* Aparadārsanika (minor systems of philosophy).

- XIV.—BHAKTI S'A'STRA (faith).
 XV.—TANTRA S'A'STRA (mysticism).
 XVI.—VAIDYAKA S'A'STRA (medicine).
 XVII.—JAINA S'A'STRA (Jaina religion).
 XVIII.—BAUDDHA S'A'STRA (Bauddhist religion).
 XIX.—ANIRDISHṬA (miscellaneous).

CLASSIFIED INDEX.

			No.	Page
<hr/>				
I.—VEDA S'A'STRA.				
1.—a. <i>Saṁhitā</i> .				
Anuvákádhya, ...	...	...	1806,	120
Krama-saṁhitá, Púrvárdha, ...	...	...	1803,	118
Krama-saṁhitá, Uttarárdha, ...	...	...	1804,	119
<hr/>				
1.—b. <i>Bráhmaṇa</i> .				
Aitareya-bráhmaṇa-bhášhya, ...	...	...	1801,	117
<hr/>				
1.—c. <i>Araṇyaka</i> .				
<hr/>				
1.—d. <i>Upanishad</i> .				
Durgopanishad, ...	...	...	1929,	253
Gaṇeśopanishad, ...	...	...	1928,	253
Gaṅgopanishad, ...	...	...	1926,	252
Kaivalyopanishadálóka, ...	...	...	1810,	122
Kályupanishad, ...	...	...	1925,	251
Kaṭhavallopānīśhadálóka, ...	...	...	1812,	123
Maitreyopanishadálóka, ...	...	...	1811,	123
Māṇḍukyopanishadálóka, ...	...	...	1808,	121
Muṇḍakopanishadálóka, ...	...	...	1813,	124
Súryopanishad, ...	...	...	1927,	252
Svetásvataropanishadálóka, ...	...	...	1809,	122
Taittiríyopanishadálóka, ...	...	...	1798,	115

1.—e. *Vaidika.*

Āpastamba-sūtra-vritti <i>alias</i> Āpastamba-sūtra-dīpikā,	1807,	121
Ashta-vikṛiti, ...	1931,	255
Ekāhānām Paddhati, ...	1728,	6
Gobhila-gṛihya-bhāshya, ...	1967,	288
Garga-paddhati <i>alias</i> Gṛihya-paddhati, ...	1916,	236
Gṛihya-paddhati, ...	1890,	207
Gṛihya-sūtra-vivarāṇa, ...	1891,	208
Jyotsnā, ...	1938,	262
Karkānuga-padārtha-dīpikā, ...	1901,	217
Kuṇḍa-tattva-prakāśikā, ...	1918,	239
Mulyādhyāya-vivarāṇa, ...	1796,	114
Nigama pariśiṣṭa, ...	1800,	116
Pākayajña-nirṇaya, ...	1814,	124
Pāraskara-gṛihya Sūtra, ...	1768,	87
Pratijñā-sūtra-pariśiṣṭa, ...	1799,	116
Pravarādhyāya-pariśiṣṭa, ...	1795,	113
Prayoga-paddhati, ...	1827,	135
Somakarma-pradīpikā, ...	1727,	6
Uktha-paddhati, ...	1794,	113
Varṇaratna-dīpikā, Śikṣā, ...	1932,	256

II.—ĀITHIHA'SIKA S'A'STRA.

2.—a. *Itihāsa.*

Hariśchandra-charita, ...	1899,	215
------------------------------	-------	-----

2.—b. *Purāṇa.*

Avanti Khaṇḍa, ...	1753,	67
Badarīkā-māhātmya, ...	1744,	39
Bhaviṣhya purāṇa, ...	1742,	33
Budharanjanī, ...	1730,	8
Gaṇeśa-māhātmya, ...	1751,	62
Reṇukā-māhātmya, ...	1752,	64
Revā-khaṇḍa, ...	1745,	42
Sahyādri-khaṇḍa, ...	1748,	52
S'ambhalagrāma-māhātmya, ...	1750,	59

			No.	Page
Satyopákhyaṇa,	...	...	1723,	1
Saura-saṇhitá,	...	...	1746,	48
S'iva-gítá,	...	...	1777,	95
S'iva-máhátmya-khaṇḍa,	...	...	1747,	50
Saṅkara-saṇhitá,	...	...	1741,	30
Súta-saṇhitá,	...	...	1776,	93
Turajá-máhátmya,	...	...	1749,	57
Vásishṭha Upapurāṇa,	...	...	1759,	77

III.—KÁVYA S'A'STRA.

3.—a. Kávyā.

Ananda-lahari-satíká,	...	...	1820,	129
Ananda-lahari-ṭíká,	...	...	1732,	19
Harihara-subhāshita,	...	...	1851,	164
Kumárvyākhyá-sudhá,	...	...	1964,	285
Mānasollāsa and Mānasollāsa-vṛttānta,	...	...	1763,	81
Naishadha-prakāś'a,	...	...	1942,	265
Nítisāra,	...	...	1828, 1829,	135, 136
Prapannāmṛita <i>alias</i> Rámānuja-charita,	...	...	1731,	9
Purusha-parikhá,	...	...	1922,	244
Rasa-dípiká,	...	...	1966,	287
Rasamanjarí-prakāś'a,	...	...	1943,	266
Rávana-badha-ṭíká,	...	...	1978,	301
Setubandha,	...	...	1977,	300
Súryānuvādiní,	...	...	1729,	7

3.—b. Nāṭaka.

Hanumannāṭaka-dípiká,	...	...	1740,	29
Hanumanuāṭaka-vá-Mahánāṭaka,	...	...	1739,	27
Párijāta-haraṇa,	...	...	1888,	205

3.—c. Champú.

3.—d. Koshā.

			No.	Page
3.—e. <i>Upákshyāna.</i>				
Āravya-yāminī,	...	...	1969,	290
Tattva-dīpanī,	...	...	1981,	304

IV.—ABHIDHA'NA S'ĀSTRA.

Trikāṇḍa-chintāmaṇi,	...	...	1726,	5
----------------------	-----	-----	-------	---

V.—VYAKARAṆA.

Gajasutra-vyākhyā,	...	...	1792,	111
Paribhāshendu-s'ekhara-kāś'ikā,	...	...	1782,	101
Prayogottama-ratanamālā,	...	...	1819,	129
Siddhānta-kaumudī-gūḍa-phakkikā-prakāś'a,	...	...	1771,	89
Sphoṭa-chaṭaka,	...	...	1780,	100
Sphoṭa-vāda,	...	...	1880,	196
Subvibhaktayārtha-viveka,	...	...	1791,	110
Vaiyākaraṇa-bhushaṇa-sāra,	...	...	1818,	127
Vaiyākaraṇa-matonmajjana-ṭīkā,	...	...	1789,	108
Yāñluganta-s'īromaṇi,	...	...	1772,	90

VI.—CHHANDAS.

Bālavivekinī,	...	...	1955,	278
---------------	-----	-----	-------	-----

VII.—ĀLAṆKARA.

Ālaṅkāra-ratnākarodāharaṇa-saṇṇibaddha-devī-stotra,	...	...	1822,	131
Chandrāloka,	...	...	1784,	103
Kāvya-prakāś'a-nidars'ana,	...	...	1825,	133

VIII.—JYOTISHA.

Adbhuta-sāgara-sāra,	...	...	1930,	254
Bhṛigu-saṅghitā <i>alias</i> Yoga-sāra,	...	...	1905,	221
Jñāna-pradīpa,	...	...	1952,	274
Jātaka-tilaka,	...	...	1896,	212
Jayalakshmi,	...	...	1947,	271
Jyotiṣa-kalpataṛu,	...	...	1754,	73
Jyotiḥ-saṅgraha,	...	...	1826,	134
Jyotiḥ-śāstra-samucchaya,	...	...	1762,	80

	No.	Page
Keśavapaddhatyudāharāṇa, ...	1897,	214
Mārtanḍa-vallabhā, ...	1737,	25
Saura-bhāshya, ...	1838,	147
Siddhānta-sārvabhauma, ...	1858,	171
Siddhānta-sundara <i>alias</i> Golādhyāya, ...	1767,	86
Siddhānta-tāttva-viveka, ...	1865,	178
Sisubodhinī, ...	1898,	214
Soma-siddhānta, ...	1904,	221
Sūryya-siddhānta-vivarāṇa, ...	1817,	127
Svarodaya-ṭīkā, ...	1816,	126
Vasantarāja-ṭīkā, ...	1939,	263
Vaśiṣṭha-siddhānta <i>alias</i> Viśva-prakāśa, ...	1903,	219
Vyāvahāra-ratna, ...	1875,	191
Yavana-jātaka, ...	1949,	272

IX.—SMṚITI ŚĀSTRA.

Achāra-chandrodaya, ...	1779,	97
Achāra-chintāmaṇi, ...	1857,	169
Acharādarsa, ...	1956,	279
Achāra-dīpikā, ...	1914,	233
Ahnikā-saṅkshēpa, ...	1948,	272
Chaturvarga-chintāmaṇi, ...	1923,	246
Daṇḍa-viveka, ...	1910,	225
Dānadharma-prakrīyā, ...	1834,	144
Dāna-vākyāvali, ...	1830,	137
Danā-panjī, ...	1840,	150
Dāyabhāga-viveka, ...	1843,	154
Devadāsa-prakāśa, ...	1832,	140
Dharma-ratna, ...	1974,	297
Divya-dīpikā, ...	1960,	282
Durgābhakti-taraṅginī, ...	1876, 1878, 192,	194
Dvaita-nirṇaya, ...	1843, 1973, 209,	296
Dvaita-nirṇaya-jīrnoddhāra, ...	1853,	166
Dvaita-parīśiṣṭa, ...	1871,	186
Dvaita-nirṇaya-prakāśa, ...	1958,	281
Gaṅgābhakti-taraṅginī, ...	1867,	182

			<i>No.</i>	<i>Page</i>
Gṛihaṣṭha-ratnākara, ...	...	...	1921,	242
Jagannātha-prakāśa, ...	...	...	1790,	109
Jalāsayotsarga-vidhi, ...	...	...	1837,	146
Krishṇārchana-chandrikā, ...	...	...	1894,	211
Kṛitya-mahārṇava, ...	...	...	1886,	202
Kṛitya-tattvārṇava, ...	...	...	1933,	257
Mantrārtha-dīpikā, ...	...	...	1936,	261
Māsa-mīmāṃsā, ...	...	...	1881,	197
Mitāksharā, ...	...	...	1979,	302
Nāndimukha-nirūpaṇa, ...	...	...	1872,	209
Palapīyusha-latā, ...	...	...	1945,	269
Parāsara-smṛiti, ...	...	...	1793,	111
Paribhāshā-viveka, ...	...	...	1882,	197
Pitribhākti, ...	...	...	1924,	250
Pitribhakti-taraṅgiṇī, ...	...	...	1773,	90
Pramāṇa-pallava, ...	...	...	1836,	145
Pratishṭhā-paddhati, ...	...	...	1841,	151
Prāyaścitta-pārijāta, ...	...	...	1906,	223
Prāyaścitta-pradīpa, ...	...	...	1965,	286
Prāyaścittendu-śekhara, ...	...	...	1735,	23
Prayoga-darpaṇa, ...	...	...	1775,	92
Pūrṇachandra, ...	...	...	1915,	234
Pūrta-kamalākara, ...	...	...	1831,	138
Samaya-pradīpa, ...	...	...	1935,	259
Sāṅkhya-parimāṇa-nibandha, ...	...	...	1849,	161
S'ānti-ratna, ...	...	...	1946,	270
Smṛiti-bhāskara, ...	...	...	1788,	108
Smṛiti-dīpikā, ...	...	...	1846,	157
Smṛiti-kaumudī, ...	...	...	1917,	237
Smṛiti-paribhāshā, ...	...	...	1848,	160
Smṛitisāra-samucchaya, ...	...	...	1912, 1913, 230,	232
Smṛiti-tattva-viveka, ...	...	...	1868,	184
S'rāddha-chintāmaṇi-bhāva-dīpikā, ...	...	...	1852,	165
S'rādhadarśa, ...	...	...	1920,	241
S'rāddha-kāśikā, ...	...	...	1738,	26
S'rāddha-pradīpa, ...	...	...	1856,	168

			No.	Page
S'rāddhendu,	...	...	1778,	96
S'uddhi-viveka,	...	...	1736, 1934,	25, 258
S'ūdṛa-paddhati,	...	...	1980,	302
Tattva-nirṇaya,	...	...	1845,	155
Tithi-nirṇaya,	...	...	1839, 1895,	149, 211
Tithi-tattva-chintāmaṇi, ...	...	...	1902,	217
Tīrtha-kaumudī,	...	...	1734,	21
Vivāda-chandra,	...	...	1859,	172
Vivāda-ratnākara,	...	...	1842,	152
Vratodyāpana-kaumudī, ...	...	...	1824,	132
Vyāvahāra-chamatkāra, ...	...	...	1774,	91
Vyāvahāra-kalpataru, ...	...	...	1833,	142
Yati-dharma-samuchchaya,	...	...	1756,	75

X.—SĀṆGĪTA S'A'STRA.

XI.—SĪLPA S'A'STRA.

XII.—KĀ'MA S'A'STRA.

XIII.—DARSANA S'A'STRA.

13.—a. *Dārsanika*.

Sarvadarsana-s'īromaṇi, ...	...	...	1847,	158
-----------------------------	-----	-----	-------	-----

13.—b. *Sāṅkhya*.

Sāṅkhya-kārikā, ...	...	...	1815,	125
Sāṅkhya-pravachana-sūtra-vṛitti, ...	...	...	1802,	117
Tattva-yāthārthya-dīpana, ...	...	...	1757,	76

13.—c. *Nyāya*.

Āloka, ...	...	...	1907,	223
Chittrarūpa-viehāra, ...	...	...	1937,	262
Dravya-kiraṇāvalī-prakāś'a, ...	...	...	1963,	284
Kaṇṭakoddhāra, ...	...	...	1764,	83
Kaṇṭakoddhāra, ...	...	...	1909,	225
Kāraka-vāda, ...	...	...	1900,	216

			No.	Page
Kusumanjali-vyākhyā, ...	...	...	1769,	87
Kusumāñjali-prakarāṇa-prakāśikā, ...	...	...	1951,	273
Kusumanjalī-vivarāṇa, ...	...	...	1873,	189
Līlāvati-ṭīkā, ...	...	...	1908,	220
Nyāya-kaustubha, ...	...	...	1765, 1861, 84,	174
Nyāya-nibandha-prakāśa, ...	...	...	1889,	207
Nyāya-siddhānta-manjarī, ...	...	...	1862,	175
Nyāya-siddhānta-muktāvalī-dīpikā, ...	...	...	1821,	130
Nyāyatattva-parīkshā, ...	...	...	1877,	193
Padārtha-khaṇḍana-vyākhyā, ...	...	...	1941,	265
Padārthāya-divya-chakshu, ...	...	...	1962,	284
Prāmānyāloka-tippaṇī, ...	...	...	1870,	185
Pratyaksha-maṇirasmi-chakra, ...	...	...	1869,	185
Pratyakshāloka, ...	...	...	1976,	289
S'abdāloka-rahasya, ...	...	...	1864,	177
S'abdakhaṇḍa-tippaṇī, ...	...	...	1975,	299
Siddhānta-tattva, ...	...	...	1872,	188
Siddhānta-tattva-viveka, ...	...	...	1885,	201
Tarka-prakāśikā, ...	...	...	1863,	176
Tarkatattva-nirūpaṇa, ...	...	...	1860,	174
Vākya-vāda, ...	...	...	1940,	264
Yañluganta S'iromaṇi ...	...	...	1772,	90

13.—d. *Vaiśeṣika.*

Padārtha-dharma-saṅgraha, ...	...	...	1961,	283
Kiraṇāvalī, ...	...	...	1968,	289

13.—e. *Mīmāṃsā.*

Adhikarāṇa-chandrikā, ...	...	...	1911,	229
Adhikarāṇa-kaumudī, ...	...	...	1883,	199
Dharma-viveka, ...	...	...	1919,	240
Mīmāṃsā-pallvala, ...	...	...	1959,	281
Mīmāṃsārtha-saṅgraha-kaumudī, ...	...	...	1786,	106
Nyāyaratna-mālā, ...	...	...	1887,	203

13.—*f. Vedānta.*

Advaita-brahma-vidyā-paddhati, ...	1761,	75
Anubandha-darsana, ...	1785,	105
Advaita-dīpikā, 2nd, 3rd, 4th Adhya, ...	1970, 1971, 1972, 292, 293, 295	
Bheda-dīpikā, ...	1879,	199
Mānasollāsa-vṛttānta-vilāsa, ...	1783,	102
Pañchapādikā, ...	1823,	131
Pramāṇa-mālā, ...	1787,	107
Pramāṇa-pramoda, ...	1982,	305
Sārīraka-mīmāṃsā-nyāya-saṅgraha, ...	1957,	280
Sāstra-siddhānta-lesa-vyākhyā, ...	1835,	145
Taittirīriya-śruti-vārttika, ...	1724,	3
Upadeśa-ratnamālā, ...	1797,	114
Vedānta-kalpataru-parimala, ...	1766,	85
Vedāntāryā, ...	1781,	101
Vedānta-sanjā-dīpikā, ...	1844,	155

13.—*g. Yoga.*

Pātañjala-bhāṣhya-vārttika, Yoga-vārttika, ...	1805,	116
Pātañjala-sūtra-bhāṣhya, ...	1884,	209
Sāntikalpa-pradīpa, ...	1953,	270
Yoga-ratnamālā, ...	1954,	275

13.—*h. Aparadārsanika.*

XIV.—BHAKTI S'A'STRA.

Haribhakti-dīpikā, ...	1874,	189
Pāṣaṇḍa-chapeṭikā, ...	1758,	77
Prapannadina-charyyā, ...	1725,	4
Trilakṣhaṇī-bhāva-prakāś'a, ...	1854,	166

XV.—TANTRA S'A'STRA.

Āgamatattva-saṅgraha, ...	1760,	79
Chandī-saparyyā-krama-kalpavallī, ...	1855,	167
Dattātreyā-tantra, ...	1850,	163
Kālyurddhāmnāya Tantra, ...	1743,	38

			<i>No.</i>	<i>Page</i>
Liṅgārchana-chandrikā, ...	...	...	1944,	267
Mudrā-prakāśa, ...	...	...	1866,	181
Padārthādarsa, ...	...	...	1733,	20
Sādhaka-sarvasva, ...	...	...	1950,	273
Tantrāloka-ṭīkā, ...	...	...	1755,	74

XVI.—VAIDYAKA Ś'A'STRA.

Hārīta-saṁhitā, ...	...	...	1770,	88
---------------------	-----	-----	-------	----

XVII.—JAINA Ś'A'STRA.

XVIII.—BAUDDHA Ś'A'STRA.

XIX.—ANIRDISHṬA.

NOTICES
OF
SANSKRIT MSS.

BY

RA'JENDRALA'LA MITRA, LL. D., C. I. E.

Honorary Member of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland, of the Physical Class of the Imperial Academy of Sciences, Vienna, and of the Bombay Branch of the Royal Asiatic Society; Corresponding Member of the German and of the American Oriental Societies, of the Royal Academy of Science, Hungary, and of the Ethnological Society of Berlin; Fellow of the Royal Society of Northern Anti-quaries, Copenhagen, &c., &c.

PUBLISHED

UNDER ORDERS OF THE GOVERNMENT OF
BENGAL.

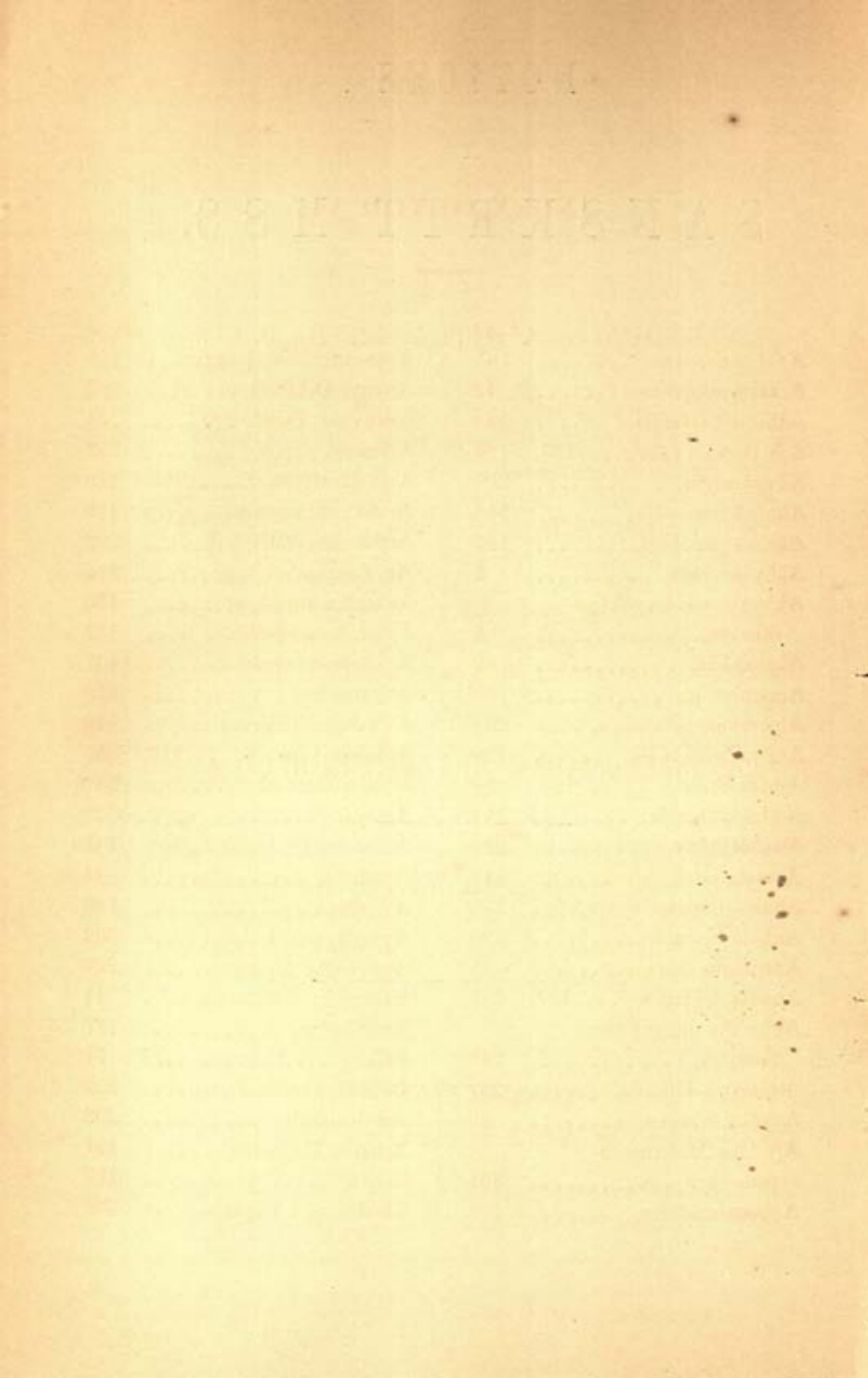
VOLUME VI.

CALCUTTA:

PRINTED BY J. W. THOMAS, AT THE BAPTIST MISSION PRESS.

1882.

INDEX TO VOL. VI.

	<i>Page</i>
Achára-darpana, ...	195
Achára-saṅgraha, ...	42
Adhikaraṇa-málá, ...	143
Adi Parva, ...	153, 193
Advyáraya, ...	268
Ahnikáchára-rāja, ...	248
Ahnika-paddhati, ...	127
Akhyáta-váda, ...	5
Akhyáta-váda-vyákhyā- rahasya, ...	5
Akshapáda, ...	62
Amarakosha, ...	146
Amorakosha-bhāshya, ...	238
Amorakosha-málá, ...	129
Amara Siñha, ...	129, 238
Ambiká-khaṇḍa, ...	117
Anandajñāna, ...	277
Ananda Giri, ...	116
Andha-darpana-nyāya, ...	199
Ananta S'armá, ...	194
Aniruddha Sūri, ...	38
Ananta Yājñika, ...	197, 201
Anumāna-didhiti-sāra- mañjarī, ...	237
Anumāna-khaṇḍa, ...	237
Anyokti-s'ataka, ...	38
Apadeva Mahāmaho- pādhyāya, ...	301
Apta-mímāṃsita, ...	105

	<i>Page</i>
Apta-mímāṃsitālaṅkṛita, ..	105
Apyayī Dīkshita, ...	282
Aranyaka Parva, ...	154
Arjuna, ...	207
Arjuna Miśra, ...	193, 219
Arshāṇukramaṇiká, ...	176
Artha-ratnāvalī, ...	292
Āryá-saptas'atī, ...	276
As'aucha-dīpiká, ...	136
As'aucha-saṅgraha, ...	137
As'aucha-vyavasthā, ...	137
As'vamedha, ...	219
As'vamedha Parva, ...	219
Atharva Veda, ...	116, 259
Ātmārpanastuti, ...	282
Ātreya, ...	223
Aufrecht, Professor J., 146,	147
Ayodhyá, ...	71
Āyurdāya, ...	302
Āyurdāya-ṭiká, ...	302
Āyurvedha dipiká, ...	223
Bahvr̥ccha Bráhmaṇa, ...	11
Balabhadra, ...	187
Báli, ...	71
Ballantyne, Dr. J., ...	292
Bandyaghaṭi, ...	292
Benares Magazine, ...	291
Berlin, ...	219
Bhadra Sūri Tripáṭhi, ...	280

	<i>Page</i>		<i>Page</i>
Bhagavadgítá, ..112, 115,		Bhísma Parva, ...	156
203, 207, 208		Bhṛigu, ...	61
Bhagavad-bhakti-chandriká, 186		Bhúdhara, ...	158
Bhāgavata Purāṇa, 20, 26,		Bodleian Catalogue, ...	146
180, 190		Bohlen, Dr., ...	146
Bhagavatī-padya-pushpāṇ-		Brahmá, 61, 117, 180, 207,	295
jali, ...	280	Brahmánanda Saras'vatī, ..	275
Bhagavatī-sútra, ...	109	Buddhikara S'ukla, ...	11
Bhagavatī-vṛitti, ...	109	Chaitanya, ..190, 255, 287,	288
Bhagiratha Ṭhakkura, ...	29	Chaitanya-charitámṛita, ...	217
Bhakti-taraṅginí, ...	26	Chaitanyáshṭaka, ...	287
Bhaktivilása-matadípiká, ..	234	Chakrapánidatta, ...223,	225
Bharadvāja, ...	26	Chálukya, ...265,	166
Bharata Malliká, ...	145	Chamatkára-chandriká, ...	212
Bhāravi, ...145, 205,	286	Chandana-yātra, ...	296
Bhartṛihari, 145, 146, 147,		Chañḍes'vara Ṭhakkura, 66,	134
148, 149		Chañḍi, 30, 128, 211, 236,	
Bhásá-vṛitti, ...	216	261, 281	
Bháskara Áchárya, ...	289	Chañḍidása, ...	197
Bháskararāya Bhārati		Chañḍiká-charita-chandriká,	30
Díkshita, ...	261	Chandra, ...	253
Bhásvat Kavitratna, ...	39	Chandras'ekhara Mahámaho-	
Bhaṭṭi	145	pádhyāya, ...	283
Bhaṭṭi Svámi, ...215,	216	Charaka, ...	223
Bháu Dájí, Dr., ...	146	Charakatátaparya-ṭiká, ...	223
Bhavabhúti, ...	202	Chárváka, ...	62
Bháva-chandriká, ...	197	Chárváka Baudha, ...196,	275
Bhavadatta, ...	271	Chaturbhujá Maháchárya, ..	137
Bhavadeva, ...	201	Chaturbhujá Mis'ra, ...	236
Bhavadeva Bhaṭṭa, ...	237	Chhandoga, ...	10
Bhavadeva Ṭhakkura, ...	201	Chhandogáhnikoddhára, ..	10
Bháváganes'a Díkshita, ..	292	Chhando-manjarí, ...	130
Bhavanútha Mis'ra, ...	10	Chhando-manjarí-ṭiká, ...	130
Bhava Siṅha, ...	1	Chhatra Siṅha, ...	44
Bhaves'a, ...	12	Chilíní, ...	70
Bhíshma Mis'ra, ...	54	Colebrooke, H T, ...146,	261

	<i>Page</i>
Cowell, Professor E. B., ..	126
Dāmodara Thakkura, ...	40
Dāna-chandriká, ...	162
Dāna-dharma, ...	152
Dāna-khaṇḍa, ...	163
Dāna-panji, ...	23
Dāna-ratnākara, ...	134
Dāna-sāgara, ...	239
Das'aratha, ...	70
Dātārāma, ..	130
Dattaka-viveka, ...	129
Dāyabhāga, ...142, 166,	189
Dāyabhāga-siddhānta-kumu- da-chandriká, ...	142
Dāyabhāga-ṭiká, ...	166
Dāyabhāga-ṭippani, ...	1-9
Devadatta, ...	271
Devanātha S'armá, ...	32
Deva Sīñha, ...	1
Deví, 180, 181, 280, 281,	287
Devíbhakti-rasollāsa, ...	230
Devímáhātmya-ṭiká, ...	128
Deví-purāṇá, ...	180
Dharmádharma-prabodhiní,	18
Dharmádhyāriká, ...	202
Dharma-kosha, ...	58
Dharma-purāṇa, ...	244
Dharma-ratnākara, ...	198
Dhātu-málá, ...	304
Dhyāna-yoga-sāra, ...	158
Dilípa, ...	70
Dinakara Bhaṭṭa, ...	111
Dípa-prakás'a, ...	122
Dípa-prakás'a-ṭippana, ...	123
Divákara Daivajña, ...	51
Divya-nirṇaya	40

	<i>Page</i>
Dolayátrá, ...	296
Dolayátrá-viveka, ...	209
Droṇa Parva, ...	156
Dráviḍa, ...	227
Durgá, ...	230, 252
Durgá-pújá, ...	210, 234
Durgávabodhiní, ...	236
Durgotsava-nirṇaya, ...	210
Dvadas'ayátrá-pramáṇa- tattva, ...	296
Dvirúpa-kosha, ...	298
Dvividha jalás'ayots'arga- pramáṇa-dars'ana, ...	11
Ekoddishta-s'aripi, ...	45
Gadádharma, ...	6
Gadasīñha, ...	205
Gágá Bhaṭṭa, ...	111
Gálava, ...	62
Gambhírarāya Bháratí	
Dikshita, ...	261
Gaṇes'a Daivajña, ...	49, 51
Gaṇgádharma, ...	174
Gaṇgá-s'rota-nyáya, ...	199
Gaṇges'a, ..28, 195, 199,	237
Garbha-gítá, ...	207
Gárgeya, ...	62
Garuḍa, ...	62
Gauḍa, ...	209
Gauḍapáda Āchārya, ..	208
Gaura, ...	205
Gaurachandra, ...	217
Gaurāṅga, ...	158, 218, 232
Gaurāṅgastava-kalpataru, ..	288
Gaurí, ...	12, 62
Gáyatri hṛdaya, ...	251
Gáyatryupanishad, ...	251

	<i>Page</i>
Gáyatrí-vyákhyá,.....	252
Girvána-pada-manjarí,....	229
Gíta-govinda, ...228,	292
Gítápradīpa,.....	203
Ghanasyámadása,.....	218
Gobhila,.....7,	10
Gokulanátha Upádhyáya	
Mahámahopádhyáya, ..	16
Gopála Bhaṭṭa,.....	264
Gopála Chakravartí,.....	292
Gopálakṛishṇa Kavirája, ..	224
Gopála Nyáyapanehánana	
Bhaṭṭáchárya,.....	210
Govardhana Achárya, ...	276
Govardhana Páṭhaka, ...	132
Govinda,.....209,	297
Govinda Achárya,.....	121
Govinda Mahámahopá-	
dhyáya,.....	143
Govindánanda,.....	125
Govindarája,.....	26
Govinda-stotra,.....	297
Govindaráma Sena,.....	226
Govindaráma Siddhántavá-	
gís'a Bhaṭṭáchárya, ...	270
Govinda-virudhávali-	
vyákhyá,.....	214
Grahalághava,.....49,	51
Grahalághava-ṭiká,.....	51
Guṇaparakás'a-didhiti-	
Máthuri,.....	189
Guṇaparakás'a-vivṛiti, ...	189
Guptavatí,.....	261
Haimáṅgikí,.....	232
Hall, Dr. F. E., ..11, 194,	
262, 275, 277, 281, 291,	292

	<i>Page</i>
Hara,.....	1
Harapati Ágamáchárya, ..	34
Hari,.....	1
Haridása, ...190,	283
Harihara,.....	145
Harináráyana, Mahárájá,..	22
Harivaṇsa,.....	74
Harivaṇs'a-purána,.....	74
Hautṛika,.....	128
Hautṛika-paddhati,.....	128
Hayas'írsha,.....	61
Hayas'írsha-pancharátra, ..	61
Hemádrí,.....	163
Indra,.....	62
Indrajit,.....	302
Indrajit-keralí,.....	302
Indrapati.....	52
Indrapati Mahámahopá-	
dhyáya,.....	18
Ís'ána Mis'ra,.....	219
Ís'varagítá-bhášhya,.....	115
Ís'varakánta,.....	304
Ís'varánumāna-prakarana, .	196
Jagaddhara,.....	203
Jagaddhara Mahámahopá-	
dhyáya,.....	202
Jagadís'a.....	143
Jagannáráyana,.....	230
Jagannáráyana, Rájá, ...	7
Jánakinátha,.....	284
Jagannátha,.....	36
Jaimiṇi, ...62, 111, 117,	219
Jambudvípa,.....	70
Janaka,.....	70
Játaka-sára,.....	14
Jayadeva, ...228,	292

	<i>Page</i>
Jayádityá, ...	139
Jayamañgala, ...145, 148,	166
Jayarāma, ...	163
Jimútaváhana, ...142, 166,	189
Jinasena Áchárya, ...	74
Jinendrabodhi, ...	139
Jñánendra Bháratí, ...	285
Jyotihsára-samuchchaya, ...	46
Jyotih-sútra, ...	208
Kádimata, ...	267
Kaitabha, ...	61
Kalápa-dípiká, ...145,	215
Kalápa Vyākaraṇa, ...129,	215
Káli, ...	278
Kálidása, ...163, 228, 243,	253
Káliká, ...	258
Kálikopanishad, ...	258
Kámadeva, Mahárájádhirāja,	239
Káma-sútra, ...	166
Kandarpa-chakravartí, ...	145
Kaṇś'anaráyaṇa Lakshmí- nátha Deva, ...	34
Kaṇthes'a Dijavara, ...	267
Kapila, ...	62, 260
Kapila sútra, ...	260
Karamainjunapura, ...	280
Karṇa-parva, ...	157
Kártikeya, ...	117
Kás'iká, ...	139
Kás'iká-nyása, ...	139
Kás'iká-vivaraṇa-pañchiká,	139
Kás'iká-vṛitti, ...	139
Kás'í-khaṇḍa, ...	255
Kás'í-khaṇḍa-tíká, ...	255
Kás'irāma Vāchaspatí Bhaṭ- tāchárya, ...	17

	<i>Page</i>
Kás'míra, ...	267
Kātantra, ...	216
Kátyáyana, ...	177
Kaulas, ...	257
Kaulikopanishad, ...	257
Kavikanṭhābharāṇa A'chá- rya Virúpāksha, ...	211
Kavikarṇapura Gos vámi, ..	212
Kavindra, ...	68
Kavirája-chandra, ...	253
Kāvya-kaumudí, ...	109
Kedāra-khaṇḍa, ...	171
Kes'ava, ...	62
Kes'ava Samvatsara, ...	49
Keyadeva Paṇḍit, ...	126
Khaṇḍana-khaṇḍa-khādya,	9
Khaṇḍana-khaṇḍa-khādya- tíká, ...	9
Kiraṇávalí, ...29,	189
Kiraṇávali-prakás'a-pra- kás'iká, ...	29
Kirátarjuniya, ...145, 205,	286
Kṛishṇa, 20, 26, 158, 161, 74, 176, 178, 186, 190, 197, 207, 212, 213, 214, 217 218, 252, 283,	288
Kṛishṇa Bhaṭṭa, ...	6, 53
Kṛishṇa-datta, ...20, 30,	64
Kṛishṇa S'armá, ...	284
Kṛishṇachandra Rája, Rájá,	248
Kṛitya-kalpataru, ...	247
Kshayamásádi-viveka, ...	44
Kshitipála Malla, Rájá, ...	286
Kumárita Bhaṭṭa, ...	111
Kúrma-purāṇa, ...	115
Kuvalayás'va, ...	64

	<i>Page</i>
Kuvalayás'víya, ...	64
Kurukshetra, ...	219
Laghusaptas'atí-stotra, ...	281
Lakshmaṇa, ...	71
Lakshmaṇa Des'ika, ...	233
Lakshmaṇa Sena, 1, 129, 205, 209	
Lakshmídatṭa, ...	25
Lakshmidhara Bhaṭṭa, ...	247
Lakshmináráyaṇa, 7, 25	
Lakshminátha Deva Kaṇś'a-náráyaṇa, Mahárájádhirája, ...	34
Lakshmípati, ...	52
Lílávati, 16, 289	
Lílávati-prakás'a-tippaṇi, ...	16
Lílávatyudáharana, ...	289
Liṅga-vṛitti, ...	14
Laukika-nyáya-muktávali, 1:9	
Lokapála, ...	62
Madálasá, 64, 164	
Madanamanojara Maháma-hopádhyáya, ...	299
Madana-bhañjiká, ...	296
Mádhava A'chárya, ...	226
Mádhavaachandra Traividyá, 97	
Madhu, ...	61
Mádhurya-kádambini, ...	161
Madhusúdana Paṇḍitrája, 299	
Madhusúdana Sarasvatí, ...	275
Magadha, ...	70
Mágadhi 97, 109	
Mágha, ...	145
Mahábhárata, 152, 193, 203, 219	
Mahábhárata, As'vamedha-parva, ...	219

	<i>Page</i>
Mahábháratártha-prakás'ini, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157	
Mahábháratártha-saṅgraha-dípiká, ...	193
Mahádána-vákyávali, ...	59
Mahádeva, ...	207
Mahárámáyaṇa, ...	112
Mahávedánta-shatka, ...	206
Mahávíra, ...	70
Mahes'a Pañchánana, ...	235
Mahes'anáráyaṇa S'armá, ...	232
Máhes'vara-khaṇḍa, ...	117
Mahe'vara Thakkura, ...	48
Mahimalla Deva, ...	166
Mahima-prakás'iká, ...	270
Mahimna-stotra, ...	270
Maithila, ...	201
Maitreyarakshita Maháma-hopádhyáya, ...	140
Malamása tattva, ...	179
Malamása-tattva-tíká, ...	179
Málatimádhava, ...	202
Málatimádhava-tíká, ...	202
Mallári Daivajña, ...	51
Malliñśaga, ...	166
Máñasollása, ...	265
Mánasiká pújana, ...	299
Manjarí, ...	158
Manohara S'armá, ...	286
Manoramá, ...	267
Mantra-pradípa, ...	34
Márkaṇḍa, ...	61
Márkaṇḍeya-puráṇa, 30, 128, 211, 236, 261, 281	

	<i>Page</i>
Mathuránátha Tarkavágis'a,	189, 302
Mátri,	... 62
Máyá,	... 178
Meghadúta,	... 163
Meghadúta-ṭiká,	... 163
Menaughten,	... 258
Mímáñsá-kusumánjali,	... 111
Mímáñsá-sútra,	... 111
Mímáñsá-sútra-dídhiti,	... 11
Mithilá, 18, 20, 22, 44,	48
Mithiles'a-charita,	... 48
Mithiles'áhpika,	... 30
Mithyátva-nirvachana,	... 16
Mohana S'armá,	... 38
Mokshadharma,	... 151
Mugdhabodha,	230, 276
Mugdhabodha-paris'ishṭa,	230, 276
Murári Mis'ra,	... 7
Náḍiparikshádi chikítsákathana,	... 41
Náḍivijñána,	... 226
Naimisha,	... 244
Naishadha,	... 164
Naishadha-charita,	... 271
Naishadhiya-prakás'a,	... 164
Nadiyá,	158, 248
Nagna,	... 62
Nala-charita-ṭiká,	... 271
Náma-kaumudí,	... 174
Námaliñgánusásana,	... 238
Námávali-stotra,	... 280
Nandakis'ora Bhaṭṭáchárya	
Chakravartí,	... 276
Nandana Mis'ra,	... 149

	<i>Page</i>
Nanda Paṇḍita,	... 165
Nandi,	... 272
Nandikes'vara,	... 272
Nandikes'vara-purāṇa,	... 272
Nandikes'vara-saṇhitá,	... 272
Nárada,	... 62
Naranáráyaṇa, Rájá,	... 7
Narasiñha,	... 164
Náráyaṇa,	6, 225
Náráyaṇa Bhaṭṭa Suri,	... 111
Náráyaṇa Vedarakara,	... 164
Natvabheda,	... 226
Nemiechandra Siddhántadeva,	97
Nidána-tattva,	... 303
Níládri-mahodaya,	... 36
Nílakanṭha Bhaṭṭa,	... 227
Nirváṇa-prakarāṇa,	... 175
Nityakálakṛitya,	... 247
Nyáyávalí dídhiti,	... 11
Nyáya-kusumánjali-prakarāṇa,	... 126
Nyáya-muktávalí,	... 199
Nyáya-ratnávalí,	... 275
Orissa,	20, 296
Paddhati-pradípa,	... 218
Padma-purāṇa,	36, 158
Padma Siñha, Rájá,	... 1
Pañchas'vará,	... 303
Pañcharátra,	... 32
Pāṇḍava,	25, 219
Pāṇḍava-charita,	... 25
Pāṇḍu,	... 74
Pápiṇi,	... 139
Parás'ara,	... 295
Paribhášhá-vṛitti,	... 139
Paríkshápadbhati,	... 258

	Page
Vais'eshika, ...	29
Vaishṇavāmṛita, ...	185
Vaishṇava-siddhānta- vajjayanti, ...	169
Vaishṇava-toshanī, ...	190
Vājasaneyī Sañhitā, ...	177
Vallabha Dīkshita, ...	178
Vallālasena, ...	239
Vālmīki, ...	112
Vana or Āraṇyaka Parva, ..	154
Vānes'vara Mis'ra, ...	149
Varadarja, ...	229
Vārānasī, ...	70
Vararuchi, ...	149
Vararuchi A'chārya, ...	14
Vardhamāna, 16,	29
Vardhamāna Mis'ra, 57,	189
Vardhamāna Mahāmahopā- dhyāya, ...	12
Vas'ishtha, 112,	295
Vās'ishṭha-chandrikā, ...	268
Vās'ishṭha-rāmāyaṇa, ...	112
Vās'ishṭha-padadīpa, ...	268
Vāsudeva, 244,	258
Vātsyāyana, ...	166
Vedāchārya Avasathika, ...	240
Vedānta-chintāmaṇi, ...	262
Vedāntasāra-bhāvārtha- dīpikā, ...	141
Vedānta-siddhānta-kaumudī,	160
Vedānta-sūtra, ...	110
Vedāntavāgīśa, ...	141
Vibhāga sāra, ...	67
Vichāra-nirṇaya, ...	210
Vidvanamaṇḍana, ...	178
Vidyā, ...	283

	Page
Vidyānanda, ...	105
Vidyāpati ...	1
Vidyāpati Mahāmahopā- dhyāya, ...	67
Vidyāvinoda, 145,	146
Vijñāna Bhikshu, 115,	116
Vikremāditya, ...	146
Vilvamaṅgala, ...	297
Vilvamaṅgala-stava, ...	297
Vīranārāyaṇa, Rājā, ...	7
Virāṭa, ...	219
Virāṭa-parva, 154,	219
Virāṭaparva-tīkā, ...	219
Vires'vara, ...	134
Vires'vara Bhaṭṭa Mahān- kara, ...	174
Vires'varānanda, ...	24
Virodha-bhaṅjanī, 150, 151,	152
Vishṇu, 61, 62, 232, 295,	297
Vishṇupati, ...	28
Vishṇu purāṇa, ...	180
Vis'vadeva, ...	10
Vis'vanātha Chakravartī, ...	217
Vis'vāsa Devī, Queen, ...	1
Vis ves'vara, 262,	289
Vis ves'vara Bhaṭṭa, ...	111
Vis ves'vara Bhaṭṭāchārya, ...	136
Vis ves'vara Daivajña, ...	46
Vis ves'vara Ṭhakkura, ...	66
Viṭṭhala Dīkshita, 127,	178
Vivādha-prajñapati, ...	109
Vopadeva, 215, 220,	276
Vratāchāra, ...	55
Vratapaddhati, ...	15
Vṛihaspati Mis'ra, ...	243
Vṛitta-darpaṇa, 54,	68

	<i>Page</i>		<i>Page</i>
Vṛitti-dīpikā,	... 53	Yajurvallabhā,	... 127
Vṛindāvana, 78, 188, 212,		Yajur Veda, 11, 127, 128,	
213, 214,	234		177, 294
Vṛindāvana-rahasya,	... 188	Yāmala,	... 32
Vṛindāvana-s'ataka,	... 188	Yas'odhara,	... 166
Vyākhyā-vrihaspati,	... 243	Yatindra-mata-dīpikā,	... 121
Vyāvahāra-darpaṇa,	... 201	Yoga-chandrikā,	... 194
Vyāvahāra-kosha,	... 57	Yogamañi-prabhā,	... 125
Vyāvahāra-ratnākara,	... 66	Yoga-ratnākara,	... 24
Vyāsa, 175, 180, 219, 244,	295	Yoga-s'āstra,	... 124
Weber, Dr. A.,	... 219	Yoga-sūtra,	... 260
Wilson, Dr. H. H.,	... 180	Yogavāsīshṭha Rāmāyaṇa, .	268
Yādava,	74, 78, 79	Yogini-tantra,	... 278

From RAYA RAJENDRALALA MITRA, BAHÁDUR,
LL. D., C. I. E.

To

DR. HUGH W. M'CANN,
Secretary to the Asiatic Society of Bengal.

Dated, 8 Maniktollah, January 20, 1882.

SIR,

I have the honour to submit the following report on the operations carried on by me, during the year 1880-81, for the discovery and preservation of old Sanskrit manuscripts in the Bengal provinces.

2. My attention has been directed during the year, as heretofore, to (1) the collection of information regarding old MSS.; (2) the preparation of lists thereof; (3) the printing and publication of such lists; and (4) the purchase of rare manuscripts; and the plan of operations continue the same as before.

3. The work under the first head was conducted principally by the Travelling Paṇḍit Rāmanātha Tarkaratna. At the beginning of the year under report he was deputed to the Rājasháhi district, where he was kept employed for about four months. Rájá Pramathanátha Ráya, Bahádur, of Dighápatíá, received him very kindly, gave him letters of introduction to most of the leading paṇḍits of the district, and obtained loans of manuscripts from different persons to enable the paṇḍit to examine them at ease at the Rájá's residence. I feel deeply thankful to the Rájá for the interest he took in my work, and the help he afforded the Paṇḍit.

4. In the town of Dighápatíá no MS. was found of any value, but Dighápatíá, Lálór, Nátor in the neighbouring village of Lálór Bábu Rájsháhi. Tárínáth Chaudhurí owns a small but well preserved collection of 60 to 70 MSS. out of which 15 were deemed worthy of note by the Travelling Paṇḍit; the rest were made up of well-known works on grammar, rhetoric and law. In the adjoining town of Nátor the only collection of MSS. met with was in the palace of the Nátor Rájás, but it was a poor one, comprising only 30

Tantras, of which only 5 were rare. In the village of Belghariá Paṇḍit Śivachandra Vedāntavāgīśa has a collection of upwards of 300 works on grammar, Smṛiti, Vedānta and Mīmāṃsā, but out of them only 12 were deemed worthy of being described. The next village where MSS. were found was Bis'ī. Bābu Lakshmīkānta Rāya of that place owns a miscellaneous collection, including a nearly complete set of the Mahā Purāṇas, written on teret leaves, and old. From this place the Paṇḍit went successively to Tājpur, Sonápāti, Syāmanagar and several other Brāhman villages, but without meeting with any work of note. At Tājpur Paṇḍit Gaurasundara Bhaṭṭāchārya has a collection of about a hundred bundles, mostly containing well-known treatises on law and grammar. Descriptions of only three of these were secured for me. At Rampur Beaulah, there is a Society called Dharma Sabhā, which owns a number of MSS., but its authorities would not allow my paṇḍit to see them. In the village of Soṅpur, close by Beaulah, Bābus Harināth Sāhā and Rādhānāth Sāhā treated him better, and showed him over 150 bundles, containing a great number of Vaiṣṇavite works, among which a *Laghu* or abridged *Haribhaktivilāsa* appeared to be new, and a copy of the Jaimini-bhārata to be fuller than what is ordinarily met with. Fragments of the last named work are often found, but I have not yet seen a complete text.

5. The Rāj family of Punṭiā claims an antiquity of over 800 years, and have for a long time held a foremost place among the nobility of Rājshāhī, but repeated partitions of the family property have dispersed their MS. treasures, and only a very few are now met with in the libraries of the leading branches of the family. Mahārānī Saratasundarī was kind enough to permit her family library to be examined; but it had never been opened since the date of her husband's death, and when it was opened most of the MSS. were found rotten, frayed, torn and so mixed up as to be practically lost; only a score or so were fit for examination. In the house of Bābu Nīmanārāyaṇa Thākura, who represents another branch of the family, things were better kept, and upwards of two hundred MSS. were found fit for examination. Most of these related to the literature of the Vaiṣṇavas. A physician of this place, Bābu Rādhikādhara Sena, also showed a great number of old works on medicine, including a complete commentary, by Chakrapāṇidatta, on the Charaka Saṁhitā, and some other works not ordinarily met with. To the east of Punṭiā, beyond the Sauṇlā and the Hālti lakes, there is a small village

Punṭiā &c. in Ditto.

named Bariágrám, where a poor paṇḍit, named Madhusúdana S'íromani, owns a collection of 400 works. He dwells with his family in thatched huts, but he has provided a small pakká room for his MSS., which are kept with great care. The works relate to Vyákaraṇa, Sáhitya, and Smṛiti, the most notable being a commentary, by the author of the Nyás, on the Kas'íkávṛitti.

6. From Rájsháhí the Paṇḍit went to the Pábná district, visiting the Bráhmaṇ villages of Jayáde, Sulúkhá, Pábná, Núrnapur, Heñdel, and Sthala. In every one of these villages there are a few paṇḍits who own MSS., but none of any rarity. At Sthala Jánakináth Gosain has many Vaishṇavite works, a few of which are new or rare, and abstracts of these were prepared for me.

7. In October the Paṇḍit fell ill of jungle fever, and was unfit for work for six weeks. At the close of November he was sent to Benares to purchase MSS., and there he remained till the middle of January. During his stay there, he purchased 181 MSS.

8. In the month of February he was sent to U'lá, in the Nuddea district, where in the house of Bábu Annadáprasáda Mukarj'í he had 300 MSS. to examine. A paṇḍit of the place, Dínanáth Bhaṭṭáchárya, showed 600 more, and these kept him occupied to the close of the year; 15 very bulky MSS. of Bábu Annadáprasáda Mukarj'í's collection are very old, and written on the bark of the agarú tree.

9. In the month of October I availed myself of the Dusserah vacation to go to Deoghar, in the Santal Purgunnah. The famous temple of Vaidyanátha there is of considerable age, and the Páṇḍás of the sanctuary claim to be residents of the place for several centuries; I expected, therefore, to find much that would interest me in my researches; but I was disappointed. The Páṇḍás do not care for Sanskrit literature, and, except a few Mábátmyas, have nothing worth seeing. I devoted my time in taking facsimiles of all the inscriptions available there, and in preparing an account of the antiquities of the place. My notes on the subject will soon be published in the Journal of the Asiatic Society of Bengal.

10. The returns sent in by the travelling Paṇḍit have been systematized and arranged by my assistants, and upwards of 1,200 descriptive accounts

are now ready at hand for publication. Descriptions have also been prepared of all the MSS. that have been purchased for Government.

11. Owing to protracted ill-health during the last winter and

Printing of Lists.

some very pressing works, which I had in hand, I could not push on as fast as I could

wish the printing of the lists prepared by my assistants. Only one fasciculus was printed, containing 152 pages and notices of 104 MSS. The notices, however, will be found to be very full, and in the case of most of the works described, nothing further will be hereafter required by way of analysis. I have always borne in mind that a work of this kind can be done only for once, and it is desirable, therefore, that what is done should be completed in such a manner as not to necessitate a repetition. Moreover, as the work is intended principally for the use of Sanskritists, and there are many among them who do not read English, I have made the Sanskrit abstracts fuller than the English. This resulted also from the extreme difficulty of making Hindu theological and philosophical dogmas easily intelligible in excessively condensed English abstracts. The alternative under the circumstance was either to write briefly in Sanskrit and English, or to write at length in English; and I accepted the first branch as the most convenient, and at the same time fully useful to those for whom the lists are intended. To have adopted the second branch would have been to throw back the work to such an extent as to have precluded all prospect of my ever bringing it to a conclusion. Nor do the orders of Government require such elaborate analyses.

12. The works described in the published fasciculus include several

Rare works noticed.

rare and hitherto very little known works.

One of them is the *Harivaṃśa Purāṇa* of the Jains. It had never been noticed before. Its subjects are Jain legends, notices of all leading Tīrthaṅkaras, details of Jain rites and ceremonies, Jain philosophy, and histories of ancient dynasties, including the Kurus, the Pāṇḍus and the Yādavas, all cast in Jain moulds, and devoted to Jain worship. The transferences and adaptations made in some of the stories are remarkable and suggestive. For instance, the rape of Sītā by Rāvaṇa is transferred to the history of the Paṇḍu brothers, whose wife Draupadī is described to have been carried away by one Padmanābha, king of Amaraṅgaṅga, who lived beyond the ocean, whence the Pāṇḍus rescued her. Again, the story of the Lac house in which Dūryodhana wished to assassinate the Pāṇḍus, is described to be a device adopted by Kṛṣṇa to elude from the army of Jarāsaṇḍha

which had pressed him very hard and was about to take him prisoner. For a right appreciation of the true bearing of the Hindu legends the accounts given in this work are of great value. Another work of the Jains, the *Pūrṇa-chandrodaya Purāṇa*, is of the same character. It changes the history of the Rāmāyaṇa to a very large extent. According to it, Rāma was not exiled by his father, but sent out to Benares as a viceroy, and it was during his government of Benares that Rāvaṇa carried away his wife, Sītā. Nos. 2041, 2042 and 2043 are also worthy of note as works which had never been described before. Among Hindu works Nos. 1988, 1991, 1993, 2005, 2007, 2030, 2034, 2047, 2048, 2060 and 2076 may be noted as very rare.

13. In former reports reference was made to the publication of specimen facsimiles of old MSS. The task is now formally taken up by the Palæo-

Facsimiles.

graphic Society of London, and the artistic resources of London enable that Society to publish such excellent facsimiles, that I have not thought it expedient to follow my plan to the extent I had originally contemplated. It is desirable, nevertheless, that when very old MSS. are found in this country, and there is no likelihood of their being sent to Europe, their facsimiles should be secured here. Acting on this principle I have inserted in the last published fasciculus of my 'Notices,' a facsimile of the last page of a Bengali MS. 479 years old, and intend to reproduce others as opportunities offer.

14. The total number of MSS. purchased during the year amounts to 238, representing almost all the leading branches of Sanskrit literature, and including

MSS. Purchased.

several works of great merit. These may be classified thus:

Brāhmaṇa,	...	...	...	2
Upanishad,	...	...	...	15
Vaidika,	...	...	...	23
Itihāsa,	...	...	...	9
Purāṇa,	...	...	...	17
Kāvya,	...	...	...	22
Nāṭaka,	...	...	...	4
Abhidhāna,	...	...	...	4
Vyākaraṇa,	...	...	...	12
Chhandas,	...	...	...	1
Alaṅkāra,	...	...	...	5
Jyotisha,	...	...	...	5

Smṛiti, ...	...	...	...	...	20
Saṅgīta, ...	...	...	...	...	2
Sāṅkhya, ...	...	...	...	...	2
Nyāya, ...	...	...	...	...	33
Mīmāṃsā, ...	...	...	...	...	5
Vedānta, ...	...	...	...	...	13
Yoga, ...	...	...	...	...	2
Bhakti, ...	...	...	...	...	11
Tantra, ...	...	...	...	...	13
Vaidyaka, ...	...	...	...	...	8
Jaina, ...	...	...	...	...	10
Total, ...					238

15. It has not been possible to confine my purchases solely to works, which are rarely met with. Age and accuracy have been always reckoned as important factors in the decision as to what should be purchased. For instance, the Bhaṭṭi Kāvya is a well-known work, common everywhere, and largely used as a school-book. It has also been printed several times. I have, nevertheless, thought fit to purchase a MS. of it, because it happened to be 479 years old, and uncommonly correct. It has enabled me to settle several questions of considerable literary importance. Though the work is in every day use, its true name has hitherto been unknown. I find it now to be *Rāvaṇabadha*. Its age and the history of its author have also been determined. I have published a paper on the subject in the Proceedings of the Asiatic Society of Bengal, for July 1880. A codex of the Prākṛit *Rāvaṇabaho* may also be cited as an example. The work had before been published by Professor Goldschmidt, but my text has enabled me to demonstrate an important fact in Indian palæography, namely, the age of the Bengali character. In a paper published in the Proceedings of the Asiatic Society for August 1881, I have shown that the character in question in its present form has been current for upwards of seven centuries.

16. Under the head of Upanishad, the *Sivopanishad* and the *Sarvopaniṣadsāra* may be noted as rare. Under the next head, the *Kāṭhaka-gṛihya-panchikā* is exceedingly scarce. The *Karma-saraṇī*, the *Atharva-sūtra-*

vyākhyā, the *Paśu-kārikā* and the *Sākala-padaviñśati* are also worthy of special note. Among the Itihāsas *S'rikanṭha-charita* and *Devapāla*, are new. Under the other heads, the *Mayūkha-mālikā* of Somanātha, the *Saṅkshēpa-s'ārīraka-ṭīkā* of Viś'vadeva, the *Dvaita-niṣṇaya-jīrṇoddhāra-ṭīkā* of Madhusūdana, the *Dravyabhāṣya-ṭīkā* of Jagadis'a, the *Nṛsiṅha-prasāda* of Dalapatirāja, the commentary on the *Katyāyana-prātisākhya* by Rāma Agnihotri, the *Bhāṣā-ratna* of Kaṇāda, and the commentary on the *Bhagāvata* by Virarāghava may be cited as very rare. A detailed list of all the works purchased is annexed.

I have the honor to be,

SIR,

Your obedient humble servant.

RAJENDRALĀLA MITRA.

CLASSIFIED LIST OF MSS. PURCHASED FOR THE
GOVERNMENT OF INDIA.

Bráhmaṇa.

- 1750 Ārsheya-bráhmaṇa, (1, 2, 3,
prapáthakas only).
1698 Sámavidhána-bráhmaṇa.

Upanishad.

- 1577 Subálopanishad.
1642 Jábálopanishad.
1641 Jábálopanishad-dípiká.
1645 Vásudevopanishad-dípiká.
1645 Gopichandanopanishad and
dípiká.
1656 Aitareyopanishad-bhášhya-
tippaní.
1657 Muṇḍaka-bhášhya-
tippaní.
1658 Pras'nopanishad-bhášhya-
vívarana.
1659 S'ivopanishad.
1682 Sañhitopanishad.
1686 Brihadáráṇyaka-ṭiká.
1679 Rudrákshopanishad.
1756 Sarvvopanishad-sára.
1757 Apastambiy-as'ikhopanishad.
1818 Anubhúti-prakáśa.

Vaidika.

- 1630 Káthaka-gríhya-panchiká.
1635 Kátyáyana-sútra-várttika.
1637 Apastambíya-práyas'chitta-
sára.
1647 Yajurvallabhá vá Karma-
saraṇí.
1648 Prayoga-ratna.
1663 Apastambíyāṇḍávilā-prayo-
ga-vṛitti.
1677 Práyaschitta-pradípa,
(Śrauta).
1683 Cháturmásya-káriká.
1685 Adhána-prakarana.
1699 Rudra-paddhati.
1703 Baudháya-sútra, Darsa-
purṇamāsa-prakarana.

- 1717 Kalpa-sútra, Kátyáyana's.
1723 { Bálabodha-vivekiní.
Atharva-sútra-vyákhyá.
1764 Sútra-várttika.
1769 Sarvvánukramaniká.
1775 Prátisákhyá, Kátyáyana's.
1776 Prátisákhyá-dípiká.
1777 Pravarádhyáya.
1782 Anuvákádhya.
1786 Pas'u-káriká.
1788 Várttika-sára.
1790 Páras'kara-gríhya-sútra.
1660 Padaviñśati, Śákalakrita.

Itihása.

- 1631 Rámáyana-kathására.
1632 S'rikanṭha-charita, Saṭika.
1633 Devapála-charita.
1634 Bhárata-manjarí.
1649 Mahábhárata-sára.
1735 Jaiminí-bhárata, As'vame-
dha-parva.
1826 Yudhisht'hira-vijaya.
1812 { Válmikí Rámáyana.
Ādi. Ayodhyá, Āraṇya,
and Kishkindhá Kāṇḍas.
1813 { Válmikí Rámáyana.
Sundará, Uttara and Lan-
ka Kāṇḍas.

Purāṇa.

- 833 Nárada Purāṇa.
1562 Sámba Purāṇa.
1651 Váyu Purāṇa.
1661 Kalan̄jara-mábhátmya.
1670 { Vishṇudharmottara, vá
Vishṇupurāṇíyaottara-
khaṇḍa.
1671 Prahláda-saṇhítá.
1674 Padmapurāṇíya Sahasraná-
ma, Saṭiká.

- 1688 Bhavishya Purāṇa, uttara-
bhāga.
1714 Kās'ikhaṇḍa-tīkā.
1715 Purushottama-māhātmya.
1730 Skānda-purāṇīya Brahmo-
tara-khaṇḍa.
1731 Kurukshetra-māhātmya.
1754 Kās'ī-rahasya.
1814 Bhāgavata Purāṇa, 1 2 3 4,
Skandhas.
1815 Ditto 5, 6, 7, 8, 9, Ditto.
1816 Ditto 10, 11, 12, Ditto.
1737 Pāṇḍava-gītā.

Kāvya.

- 1615 Kalāpa-dīpikā, va Bhaṭṭi-
tīkā.
1627 Chamaṭkāra-chandrikā.
1575 S'ūka-rahasya.
1557 Das'āvatāra-charita.
1636 Hara-charita-chintāmaṇi.
1666 Vallabhāchārya-charita-
chintāmaṇi.
1684 Rāmāryyā-s'ataka, Saṭika.
1692 Rasamañjarī-parimāla.
1693 Anaṅga-raṅga.
1697 Pradyotānikā, vā Gīta-
govinda-tīkā.
1704 S'iva-mahimā-stotra.
1709 Nalodaya-tīkā.
1721 Rāmagāṅgā-māhātmya.
1725 Kakārādi-kṛishṇāshṭottara-
sahasranāma, Saṭika.
1748 S'iva-mahimā-stotra.
1765 Gaṇapati-tattva-prakās'ikā,
va Ganes'a-sahasranāma-
vyākhyā.
1780 Rākshasa-kāvya.
1808 Amoda.
1665 Rāmachandráhnikā.
1825 Chārucharyyā.
1849 Rāvaṇabaddha.
1850 Rāvaṇabaho.

Nāṭaka.

- 1643 Dhanañjaya-vijaya.
1667 Prabodha-chandrodaya,
Saṭika.
1724 Kṛishṇabhakti-chandrikā.
1791 Jānāki-pariṇaya.

Abhidhāna.

- 1617 Amarodyota.
1668 Ekāksharābhidhāna.
1733 Nāma-mālā.
1734 Nāma-mālā.

Vyākaraṇa.

- 1613 Paris'ishṭa-prabodha, 1st
part.
1614 Paris'ishṭa-prabodha, 2nd
part.
1616 Kātantara-pariśiṣṭa-vṛitti.
1458 Vākya-padiya-prakās'a.
1678 Saṅskṛita-manjarī.
1680 Dhātu-manjarī.
1702 Prakṛiyā-kaumudī.
1720 Vākya-ratnākara.
1722 Rapratyāhāra-maṇḍana.
1749 Gaṇādhyāya.
1751 Chāṅgi-vṛitti, Saṭika.
1753 Unādi-vṛitti.

Chhandah.

- 1549 Svachchbanda, Saṭika.

Alaṅkāra.

- 1550 Alaṅkāra-sarvasva.
1672 Sarasvatī-kaṇṭhābharaṇa.
1796 Vṛitti-vārtika.
1824 Abhidhā-vṛitti-mātrikā.
1827 Alaṅkārodābharaṇa.

Jyotiṣha.

- 1707 Yantra-chintāmaṇi-tīkā.
1763 Yantra-chintāmaṇi with a
tīkā.
1778 Gaṇita-nāma-mālā.
1779 Jaimini-sūtra-tīkā.
1785 Horā-prakās'a.

Smṛiti.

- 1565 S'udra-paddhati.
1662 Prāyasehitta-pradīpikā.
1665 Rāmachandráhnikā-tīkā.
1669 Nṛsiṅha-prasāda.
1673 Nirṇaya-sāra.
1691 Bhatṛi-yajña-s'rāddha-
kalpa.
1695 S'uddhi-mayūkha.
1700 Hemādri-kāla-nirṇaya-
saṅkshepa.

- 1706 Vaśishta-saṁhitā, Vṛihad.
 1711 Smṛiti-chandrikā.
 1727 Liṅgārchehana-chandrikā.
 1729 Naimvya-vrata-siddhānta-
 jyotsnā.
 1767 Kuṇḍa-s'loka-prakāś'ikā.
 1768 Kuṇḍārka, Saṭika.
 1770 Tristhali-setu, Prakirṇaka-
 prakaraṇa.
 1771 Tristhali-setu, Prayāga-
 prakaraṇa.
 1774 Tristhali-setu, Kāśikā-pra-
 karaṇa.
 1774 Tristhali-setu, Gayā-pra-
 karaṇa.
 1817 Madaratna-pradīpa.
 1712 Triṇsats'loki.

Saṅgita.

- 1713 Saṅgita-śiromaṇi.
 1781 Saṅgita-ratnākara, Pravan-
 dhādhyāya.

Sāṅkhyā.

- 1694 Sāṅkhyālaṅkāra.
 1718 Sāṅkhyā-krama-dīpikā.

Nyāya.

- 1567 S'abdakhaṇḍa-tippaṇī.
 1555 Sāmānya-pradīpa.
 1551 S'abdārtha-vichāra-sahṛi-
 daya-lilā.
 1654 Upādhivāda-vyākhyā.
 1655 Sāmānyalakṣhaṇa-vyā-
 khyā.
 1675 Pratyakṣhāloka-ṭīkā.
 1701 Nyāya-siddhānta-dīpa-
 prabhā.
 1739 Nyāya-siddhānta-manjarī.
 1740 Navina-mata-vichāra.
 1741 Sāmānya-lakṣhaṇa-vichāra.
 1742 Viśishta-buddhi-prativi-
 śeshana-jñāna-karmatā-
 vāda.
 1743 Amimāna-prakāś'a.
 1745 Buddhi-vāda.
 1746 A'khyāta-vāda-tattva-nir-
 ṇaya.
 1747 Samāsa-vāda.
 1752 Upamāna-saṅgraha.

- 1760 Bhāshā-ratna.
 1761 Sapta-padārthī.
 1784 Padārtha-chandrikā.
 1787 Siddhānta-nirṇaya-dīpikā.
 1794 Muktvāli-prakāś'a.
 1797 S'abdamaṇyāloka-rahasya.
 1798 S'abdāloka-rahasya.
 1800 S'aktivāda-rahasya.
 1801 Navyamata-vichāra.
 1802 A'kshyāta-s'aktivādavivṛiti.
 1803 Guṇaprakāś'a-didhiti-ṭīkā.
 1804 Guṇaprakāś'a-ṭīkā.
 1805 Vidhivāda-rahasya.
 1806 Tātparya-mūla-ṭīkā.
 1807 Līlāvati-didhiti-ṭīkā.
 1810 Tarka-dīpikā.
 1811 Tarka-saṅgraha-dīpikā-
 prakāś'a.

Mīmāṃsā.

- 1625 S'āstra-dīpikā-vyākhyā-
 mayūkha.
 1758 Bhāṭṭa-rahasya, Pūrvār-
 dha.
 1759 Mīmāṃsa-nyāya-prakāś'a.
 1766 Nyāya-ratnamālā-vādāvalī.
 1789 Vidhi-rasāyana.

Vedānta.

- 1622 Saṅkshhepa-sārīraka.
 1623 Saṅkshhepa-sārīraka-ṭīkā.
 1624 Saṅkshhepa-sārīraka-ṭīkā.
 1626 Mahāvākya-siddhānti-
 yā.
 Dvādas'a-mahāvākya.
 1610 Gītāsārārtha-saṅgraha.
 1644 Dvādas'a-mahāvākya.
 1690 Vivaraṇa-tattva-dīpaṇa.
 1710 Sapta-sūtra.
 1726 Vindusandīpana, Saṭika.
 1744 Sannyāsa-makaranda.
 1755 Advaita-vāda.
 1783 S'ārīraka-nyāyamaṇi-rakṣhā,
 1st to 4 pādas only.
 1828 Sārīraka-mīmāṃsā-bhāshya.

Yoga.

- 1639 Yogaratnamālā, Laghu-
 vivṛiti sahita.
 1705 Aṣṭāvakra-saṁhitā-dīpikā.

Bhakti.

- 1629 Bhagavadbhakti-ratnávalí,
Saṭiká.
1646 Sampradāya-pradīpa.
1650 Prapannagitá.
1653 Garga-saṅhitá, Dvārka-
khaṇḍa.
1664 Prabodha-chandriká.
1681 Rádhákrishṇa-gaṇoddes'a-
dīpiká.
1736 Viṣṇu-sahasranāma-pada-
vivṛiti.
1738 Rádhá-rasa-sudhānidhi,
Saṭika.
1799 Bhakti-ratnávalí, Kāntimálá
sahitá.
1676 Durjana-chapeṭiká.
1809 Mukti-ratna.

Tantra.

- 1618 S'áktakrama-tantra.
1619 Jñánārṇava-tantra.
1620 Kāmākhyá-tantra.
1621 Nirvána-tantra.
1638 Rudra-paddhati.
1640 Achára-sára.
1652 Purnábhisheka, vá Dikshá-
vidhi.
1708 Yoginīhṛidaya, Saṭika, 1st
paṭala only.

- 1719 Rakárádi-rāma-sahasra-
náma.
1732 Purus'charaṇa-bodhiní.
1773 Jñánārṇava-tantra.
1792 Ágama-s'ástra-vivaraṇa.
1793 Chaṇḍisaparyáya-krama-
kalpavallí.

Vaidyaka.

- 1628 Rasa-chandriká.
1540 Suśruta-tīkā.
1687 Vaidya-chandrodaya.
1696 Dravya-guṇa-s'ātoś'lokí.
1716 Vaidyámṛita.
1728 Yogachintāmaṇi.
1795 Vaṭaka-s'ataka.
1762 Sukhabodhārtha-málá.

Jaina.

- 1537 Sindúra-prakárákhyā
Subhāsita.
1543 Prameyakamala-mártanḍa.
1534 Subhāsita.
1526 Siddánta-sára-dīpiká.
1519 Siddánta-sára.
1506 S'loka-vártika.
1511 Siddánta-sára-saṅgraha.
1513 Karmāmṛita-purāṇa.
1500 Samaya-sára-vyākhyá, vá
Atma-rakhyá.
1502 Sarvārtha-siddhi.

NOTICES OF SANSKRIT MSS.

No. 1983. शैवसर्वस्वसारः । Substance, palm-leaf, 11 × 1½ inches. Folia, 130. Lines, 5 on a page. Extent, 2,507 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Magrání, Post Madhubaní, Darbhāṅgá, Paṇḍit Kánai Jhá. Appearance, old, decayed. Prose and verse. Correct.

S'aiva-sarvasva-sára. A digest of the rules for the adoration of Śiva. By Vidyápati. Compiled by order of Queen Viśvása Deví, wife of Rájá Padma Śiṅha, of Mithilá. Padma Śiṅha was the son of Śiva Śiṅha, grandson of Deva Śiṅha, and great-grandson of Bhava Śiṅha. There is an inscription of Śiva Śiṅha, dated 293 of Lakshmaṇa Sena's era, and Vidyápati flourished in his time, as also in that of his son. Contents : Greatness of Śiva ; unity of Hari and Hara ; characteristics of the worshippers of Śiva ; devotion defined ; merits of pilgrimage to visit liṅgams ; merits of visiting ditto ; merits of touching ditto ; ditto of cleaning the temple of ditto ; rules for adopting the worship of ditto ; ditto of throwing away the offerings made to Śiva ; measures of articles to be used for applying on the body of ditto ; rules for making ditto ; merit of smearing liṅgams with clarified butter ; ditto of pouring water on ditto ; ditto curds, milk, clarified butter, and water in which *kusa* grass has been steeped ; pouring ditto from golden and other vases ; ditto of pouring a continuous stream of milk, &c., in summer ; ditto of dancing, &c. at the three daily services ; ditto of music from the mouth ; ditto of singing ; ditto of worship ; ditto of ditto at the three stated times daily ; ditto of worship at midnight ; ditto of worshipping Śiva under different forms ; worship with a large number of articles ; rules of worshipping daily after morning ablutions ; worship for twenty days together ; ditto for four months ; ditto at auspicious times ; formation of liṅgams with clay ; worship of ten million liṅgams ; merits of worship-

श्रीमद्भिषासदेव्या समस्तचिन्तितो विश्वभागसङ्गमः ॥

नित्यं देवद्विजार्थं द्रविणवितरणरश्मसम्भावितश्री-

हर्षज्ञा चन्द्रचूडप्रतिदिवससमाराधनैकाग्रचित्ता ।

विज्ञानुज्ञाप्यविद्यापतिवृत्तिनमसो विश्वविख्यातकीर्तिः

श्रीमद्भिषासदेवी विरचयति शिवं शैवसर्वस्वसारं ॥

प्रमाणमूला नवपञ्चवाद्या सपुष्पिका रम्यफलोपपन्ना ।

अभीष्टसिद्धौ विबुधैरुपेया वाक्यावली कल्पलतेव शम्भोः ॥

तत्रादौ शिवमाहात्म्या । स्कन्दपुराणे । इत्यादि ।

End. एवं मासान्तरेष्वपि विहितद्रव्यविशेषं निशि प्राश्नानाचारः स्रपेत् । यत्रापि लक्ष्णा-
हमी न युता निशाकालश्च न युतस्तत्रापि—

Colophon. इत्यतः खण्डितत्वात् परिसमाप्तिरुचकं वाक्यं नास्तीति ज्ञेयम् ।

विषयः । शिवमाहात्म्यकीर्तनं । चरित्रराष्ट्रैतनिरूपणं । शिवभक्तलक्षणकथनं । भक्तिनिरु-
पणादिकम् । शिवदर्शनार्थं याचाफलकथनं । शिवदर्शनमाहात्म्यकीर्तनं । स्पर्शनमाहात्म्य-
कीर्तनं । शिवालयसम्प्राप्तिर्नमाहात्म्यकथनं । शैवव्रते सङ्कल्पविधिकथनं । शिवनिर्माणाप-
नयनमाहात्म्यकथनं । अभ्यङ्गादौ द्रव्यमानादिपरिभाषा । शिवलिङ्गनिर्माणादिविधिः । छता-
भ्यङ्गफलं । उद्वर्तनफलं । दधिदुग्धघृतकुशोदकादिना स्नपनफलं । चैमादिघटेन स्नपनविधि-
कथनादिकं । श्रीकालिकपयोधारादिपतने फलादिकथनं । शिवपूजाकाले चिसन्ध्यस्त्या-
दिफलकथनं । मुखवाद्यफलकथनं । गीतफलकथनं । पूजाफलकथनं । चिसन्ध्यापूजाफल-
कथनं । अर्चने पूजाफलकथनं । महादेव-विक्षपाक्ष-रुद्रादि मूर्तिभेदपूजामाहात्म्यकथनं ।
महोपचारपूजाविधानं । स्नानोत्तरप्रात्यह्निकप्रातःपूजनविधिः । विंशतिदिवसाधिकरणकशिव-
पूजाविधिः । एवं चातुर्मासार्चनादौ विधानकथनं । पुण्यकालविशेषे शिवार्चनफलकथनं ।
पार्थिवशिवलिङ्गनिर्माणविधानादिकथनं । लक्षसंख्यकादिशिवलिङ्गपूजाफलं । लवणमयादि-
लिङ्गपूजाफलं । स्थाटिक-मुक्तामयादिलिङ्गपूजनफलं । अर्घ्यपात्रनिरूपणादिकं । गन्धदाना-
दिविधिकथनं । अर्कपुष्पदानमाहात्म्यकथनं । करवीरद्रोणादिपुष्पदानफलं । विहितपुष्पनि-
रूपणं । विल्वपत्रेण सद्यः धूलूरपुष्पदानमाहात्म्यकीर्तनं । मालाभिर्वेदिवेदनस्य माहात्म्य-
कथनं । पुष्पमण्डपमाहात्म्यकथनं । सुवर्णकुसुमादिना अर्चनस्य फलादिकथनं । मासविशेषे
पुष्पफलविशेषे पूजाया माहात्म्यकीर्तनं । अगुरुगुल्वादिधूपदानफलकथनं । दीपदानफल-
कथनं । छताभावे तैलदीपदानफलकथनं । दीपहृत्तदानमाहात्म्यकथनं । कार्तिकमासीय-
प्रत्यहदीपदानविधानादिकथनं । पञ्चवद्रादिफलदानफलकथनं । इक्षुरस-फणितादिदान-
फलकथनं । मांसादिदानमाहात्म्यकथनं । अघ्रादिदानफलकथनं । अत्र सर्वत्र शिवमुद्दिश्य
दानमिति ज्ञेयं । तथा शिवमुद्दिश्य चिरणदानविधिः । स्त्रीकलकसङ्गीतश्रावणफलकथनं ।

उभयतोमुखीदानफलकथनं । गोगजादिदाने उपभादिदाने च प्रत्येकं फलकथनं । घामनगर-
देशादिदानफलकथनं । शिवालये घण्टावन्धनफलकथनं । वितानादिदानमाहात्म्यकथनं ।
रत्नादिदानमाहात्म्यकीर्तनं । शिवालये ध्वजादिदानमाहात्म्यकथनं । जेमपावादिदानफल-
कथनं । गजाद्यादिदानमाहात्म्यकथनं । तिलप्रस्थादिदानफलकथनं । आराविकमाहात्म्य-
कथनं । शैवमन्त्रजपादिमाहात्म्यकीर्तनं । प्रदक्षिणफलकथनं । प्रणामफलकथनं । शिव-
समीपस्थप्रसवणे स्नानफलकथनं । भस्मस्नानादिमाहात्म्यकथनं । त्रिपुण्ड्रादिधारणफलकथनं ।
तपस्विपूजादिफलकथनं । शिवभक्तेन वर्जनीयकथनं । नक्तव्रतविधानकीर्तनं । शिवरात्रिव्रत-
विधिकथनं । छण्णाष्टम्यां शिवपूजनविधिकथनं ।

No. 1984. प्रायश्चित्तकौमुदी, वा प्रायश्चित्तविवेकटिप्पणी । Substance, country-
made paper, 16 × 3 inches. Folia, 64 Lines, 6 on a page. Extent, 1,417
ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Magráni, Post
Madhubani, Darbhāngá, Paṇḍit Kánái Jhá. Appearance, old. Prose.
Correct.

Práyśchitta-kaumudí alias **Práyśchitta-viveka-ṭip-
paní.** A commentary on S'úlapáṇi's digest of the rules regarding
expiations. By Rámakrishṇa Bhaṭṭáchárya.

Beginning. हरिं प्रणम्य मेघाभं पङ्कटन्दनिवर्तनं ।

तन्मते रामकृष्णेन प्रायश्चित्ताख्यकौमुदी ॥

प्रेक्षावतां प्रवृत्तये घन्वस्य प्रयोजनाभिधेये अभिधीय अभिधानश्चाह नित्येत्यादि । यद्यपि
मङ्गलाचरणमादौ घन्वकर्तुं रचितं तथापि अतिराममादिना विप्लवतिरेकनिश्चयेन—इत्यादि ।

End. अथ तु मासान्तीत्यत्र मासस्य विशेषणत्वादयवान्वयसम्भावनेन नास्ति किमेतया
फक्किकया इति ।

Colophon. इति महामहोपाध्यायदीरामकृष्णभट्टाचार्यविरचितेयं प्रायश्चित्तविवेक-
टिप्पणी समाप्ता ।

विषयः । शूलपाणिनतप्रायश्चित्तविवेकस्य व्याख्यानं ।

No. 1985. आख्यातवादव्याख्यारहस्यं । Substance, country-made paper,
14 × 4 inches. Folia, 28. Lines, 8 on a page. Extent, 868 ślokas.
Character, Maithili, Date, ? Place of deposit, Magráni, Post Madhu-
bani, Darbhāngá, Paṇḍit Kánái Jhá. Appearance, old. Prose. Correct.

Ākhyátaváda-vyākhyá-rahasya. A gloss on the Ākhyáta-
váda, of the author. By Raghudeva Bhaṭṭáchárya.

Chhandogáhinkoddhára. A summary of the daily religious duties imperatively necessary for such householders belonging to the Chhandoga school as do not cherish the household fire. By Śaṅkara Miśra, Mahámahopádhyáya, son of Bhavanátha Miśra. Contents : morning duties ; ablutions, wood fit for brushing the teeth, washing of the face, morning bath, rules of Gobhila on the subject ; Sandhyá defined, ritual of Sandhyá, offering of water to the manes, reading of the Vedas, adoration of deities, sacrifices to the Viśvedevás, daily s'ráddhas, hospitality, offering of food to cattle, breakfast, prohibited food, duties after breakfast, siestá, society of wife.

Beginning. कर्त्तव्यं दृष्टव्यं कर्त्तव्यं दृष्टव्यं कर्त्तव्यं दृष्टव्यं ।

भजामि यामिनीकान्तकान्तभालसलं चरं ॥

यावानकृते दोषश्चन्दोगानां निरघ्नीनां ।

तावन्मावमिवाज्जिकमल्लसानामुच्यते स्मृतिं ॥

तत्र नरसिंहपुराणे,—उषःकाले समुत्थाय कृतशौचो द्विजोत्तमः ।

कुर्यात् स्नानं ततो नित्यं दन्तधावनपूर्वकं ॥ इत्यादि ।

End. अत्राज्जिके एतावत्यपि कृते न प्रत्यवेयात् । अन्यथा प्रत्यवेयादेवेति संक्षिप्याज्जिकमुक्तं सामगानां ॥

Colophon. इति मन्त्रमहोपाध्यायश्रीभवनार्थमित्राक्षजमन्त्रमहोपाध्यायश्रीशङ्करमित्र-
कृतो चन्दोगाज्जिकोद्धारः समाप्तः । शके १७१६ ।

विषयः । चन्दोगानामाज्जिककृत्यमतिविस्तरेणानुष्ठानमज्ञानां यावन्ति चकृते प्रत्यवाय-
स्यात्, निरघ्नीनां तावदेव संक्षेपेण निरूपितं । तत्र प्रातः कृत्यकथनं । सामान्यतः शौच-
विधिः । दन्तकाष्ठनिरूपणादिकं । आचमनविधिकथनं । प्रातःस्नानविधिकथनं । गोमिल्लीय-
स्नानप्रयोगः । सन्धानिर्णयः । सन्ध्याप्रयोगः । तर्पणप्रयोगः । ब्रह्मयज्ञविधिकथनं । देवपूजा-
विधिकथनं । शाकलकल्पेन वल्लिवैश्वदेवविधिकथनं । नित्यश्राद्धविधिकथनं । आतिथ्यविधि-
कथनं । गोपासदानविधिकथनं । भोजनविधिकथनं । भोजने वर्ज्याणीकथनं । भोजनान-
न्तरमाचमनीयविधिकथनं । शयनविधिकथनं । दारोपशमनविधिकथनम् ।

No. 1990. द्विविधजलाशयोत्तमप्रमाणदर्शनं । Substance, country-made paper, 12 × 5 inches. Folia, 22. Lines, 7 on a page. Extent, 706 s'lokas. Character, Maithilí. Date, ? Place of deposit, Magrápi, Post Madhubaní, Darbhánga, Paṇḍit Kánái Jhá. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Dvividha-jalásayotsarga-pramáṇa-darsana. Two different rituals for the consecration of tanks, wells and other reservoirs of water, according to the rules of the Bahvṛicha Bráhmaṇa and of the Yajur Veda respectively. By Buddhikara Śukla.

Beginning. नत्वा ध्येया वेदवे द्यौ तत्त्वतो वज्ररूपिणौ ।

स्वारोपरूपसम्भारौ मेष्टोमेष्टौ जगद्गुरु ॥

सम्यग्धनासम्भववित्तसाध्यादित्यपूर्त्तादित्यकीर्तुं पुंसां ।

निर्व्यञ्जमि सदावर्णकूपसेतुवापीसमुत्सर्गविधिं विधानैः ॥

श्रीवृद्धिकरशुक्लोऽहं मीमांसासारजैरवात् ।

विद्यनाथपदभोजमधुपानमधुव्रतः ॥

अथाग्निसाक्षिकपुष्करिण्याद्युत्सर्गविधिः । इत्यादि ।

End. एवमग्निसाक्षिकजलाशयेऽत्सर्ग आभ्युदयिकं तच्च स्त्रीणामपि पित्रादीनां न पत्यादीनां प्रमाणाभावात्—इति ।

Colophon. इति मन्त्रमहापाध्यायशुक्लश्रीवृद्धिकरकृतौ द्विविधजलाशयेऽत्सर्गप्रमाण-दर्शनं ।

विषयः । वक्तृणां यजुर्वेदिनाञ्च प्रत्येकं वापीकूपतडागादिप्रतिष्ठाविधिकवर्णनं ।

No. 1991. मीमांसासूत्रदीधितिः, वा न्यायावलीदीधितिः । Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 340. Lines, 7 on a page. Extent 9,208 śloka. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Magraṇi-grám, Post Madhubanī, Darbhāṅgá, Paṇḍit Kánái Jhá. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Mīmāṃsā-sūtra-dīdhiti alias Nyáyavālī-dīdhiti. A commentary on the Mīmāṃsā aphorisms, explaining the parables used in illustration of them. By Rāghavánanda Sarasvatī. Hall's Contributions, p. 182.

Beginning. नत्वा मुरारेः पदकञ्जरेणून् महेष्टितुर्भानुमजाननस्य ।

देव्या गुरुणाञ्च यतिसन्नामि न्यायावलीदीधितिमर्थकत्वां ॥

तथ । धर्मो द्वादशस्तुल्यो न्यायास्तुल्यस्तुल्यैः ।

प्रमाणभेदशेषत्वप्रयुक्तिक्रमसंज्ञकाः ॥

अधिकारोऽतिदेशश्च सामान्येन विशेषतः ।

ऊहो बाधश्च तन्त्रश्च प्रसङ्गयोदिताः क्रमान् ॥

देवलीगणगीतकीर्तिविजितचीराब्धिसुम्भुति-
 र्भत्यानेकसुवर्णदानजनितशेषार्थिहन्दात्सुवः ।
 अस्मादुद्भूतैरिक्कुम्भदलनप्रोद्दामपञ्चाननो-
 ज्ञो यज्ञपरायणः किल जगन्नारायणो भूपतिः ।
 कुम्भ इव सुतात् कौशल्याया जयन्त इवेन्द्रतो-
 रतिपतिरिव श्रीमद्विष्णोः कुमार इवोद्यतः ।
 शुक्र इव मुनेर्व्यदस्यामाद्विधुश्च यथामुधे-
 र्बुध इव विघोरस्माज्जातस्त्रिविक्रमभूपतिः ॥
 यं रणमुखे निविक्रमनारायणदेवमालोक्य ।
 अपि कमलगौरमरयो मन्यन्ते सपदि कालमिव ॥
 साऽयं दानदयाविवेकविनयश्रीमत्सलोकोत्तरो-
 नित्यं यज्ञपरायणो विजयते श्रीनिर्भयो भूपतिः ।
 यस्याहामलपाणकालकलितप्रत्यर्थिश्च्यवीपति-
 प्रेयस्यस्त्रिपयःपयोधिषु यग्नो जंभावली ज्ञीडति ॥
 वाद्ययूथैर्द्विरदनिवर्त्तैराचतुःसिन्धुसीम्नो-
 मुक्तादामस्फुरितमहसो मेदिनीं मर्हयन्तः ।
 के नामैनं धरणिर्मणं चामुजो नाशयन्ते
 रत्नच्छेदोच्छलितकिरण-श्रेणिकिर्मीरिताशाः ॥
 साऽयं मुरारिधीरं सच्चकारितया समासाद्य ।
 श्रीसारदाप्रसादात् तनुते शुभकर्म्मनिर्णयं नृपतिः ॥
 विज्ञायास्त्रिलोकास्तत्त्वममलं श्रीरामभद्रादुगुरो-
 र्भिन्नात् केशवतः स्मृतीरथ तयोः सारं विचिन्त्य स्वयं ।
 पादाम्भोजयुगं प्रणम्य शिवयोः संख्यावतां प्रीतये
 यातने शुभकर्म्मनिर्णयममुं श्रीमन्मुरारिः कृती ॥

तदादावाभ्युदयिकनिर्णयः । तदादाववश्यं सगणाधिपा मातरः पूज्याः ।—इत्यादि ।

End. तथा च उपपायतायार्थमिति कौहलीया इति कौहलीयाः शास्त्रविशेषाध्या-
 यिनः । तेषां मते इदानीमागतायार्चणं न तु कौशुमाय + + + यद्वलमिति ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीमुरारिभिर्यशस्वीरचितः शुभकर्म्मनिर्णयः समाप्तः
 इति ।

न्यायाम्भोजमरन्तुन्दिलमनोभृङ्गो गिरां शिवधि-
 र्मन्वादिस्मृतिमाकलय्य तदितः सारं समाख्य च ।

भाष्याणि प्रविचिन्त्य निश्चलहृद्वा श्रीगोभिलीये विधौ

यातेने शुभकर्म्मनिर्णयसम् श्रीमन्मरारिः छती ॥ सप्त ५८५ । कार्तिककृष्णपक्षस्य ।

विषयः । स्मृतिपुराणशृङ्गान्नरसंवादेन श्रद्धागानां विवादादिमहावर्त्तमानेषु दशविधेषु संस्कारेषु विधानकथनम् तदधिकृतगोभिलसूत्राणां समावेन व्याख्याकीर्तनञ्च ।

No. 1988. खण्डनखण्डखाद्यटीका । Substance, palm-leaf, 11 × 2 inches. Folia, 103. Lines, 5 on a page Extent, 1,672 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magrāpi, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit Kānāi Jhā. Appearance, old. Prose. Correct.

Khaṇḍana-khaṇḍa-khādyā-ṭikā A commentary on Śrī-harsa's Khaṇḍana-khaṇḍa-khādyā—a treatise on the non-existence of the Supreme soul. By Śaṅkara Miśra. (III, p. 70.)

Beginning. हरिश्चक्ररथाः सितसितं भुजगारातिभुजङ्गलाञ्जनं ।

वपुस्तु मुदे विशदयो-रपि संस + + भिन्नतां गतं ॥

विशदधर्मादयसन्निपातेऽप्यभेद एवेति विभावयन्नः ।

पुनातु भेदप्रतिभासशून्यं स्त्रीपुंसरूपं शिवयोः शरीरं ॥

भवनाद्यस्तुतिगुम्फनमिच्छ खण्डनखण्डखाद्यटीकायां ।

श्रीशङ्करेण विदुषा विदुषामानन्दवर्द्धनं श्रियते ॥

प्रारिप्सुतप्रतिबन्धकदुरितनिराकरणकारणोष्ठदेवतानमस्काररूपं महत्त्वं कुर्वन्नेव प्रेक्षावत् प्रह-
न्त्यङ्गप्रयोजनाभिधेयसम्बन्धप्रतिपादनपरः परमतनिराचिकीर्षया स्वमते ब्रह्माद्वैतस्थापनां वैत-
ण्डिकाऽपि स्वप्रेतद्विकटनाय सूचयन्नाह,—अविकल्पोति । रकः पुण्य इत्यद्वितीयं ब्रह्मोपार्थः ।
श्रुतिषु तथाश्रुतत्वात् । यद् यथा श्रुतिषु श्रुतं तत्तथा यथा ब्रह्मण आनन्दमयत्वं—इत्यादि ।

End. ननु सकलान्योन्याभाववृत्तिना केनचिदर्थेणावच्छिन्नश्रीदृष्टत्वं स्यादित्यत आहः
अन्य इति । तन्मात्रवृत्तेरुपाधेरव्याप्यनिरूपणात् ।

Colophon. इतः खण्डितत्वात् परिशेषवाक्यं नास्ति ।

विषयः । श्रीचर्पेष्ठतखण्डनखण्डखाद्यस्य अभावखण्डनप्रकरणं यावत् व्याख्यानं ॥

No. 1989. श्रद्धागङ्गिकोद्धारः । Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 32. Lines, 6 on a page. Extent, 499 s'lokas. Character, Maithilī. Date, SK. 1716. Place of deposit, Magrāpi, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit Kānāi Jhā. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

मिति निरूपणं । एकस्मिन् दिने स्याद्यनिमित्ताग्नौचादिप्रतिबुद्धशब्दयोः कर्तव्यत्वे विधिनिरूपणं ।
 एवमेकस्मिन् दिने सतयोः पित्रोः शब्दविधिकीर्तनञ्च । सौरचान्द्रमासविवेचनं । मलमासेऽपि
 नित्यनैमित्तिकशब्दकरणावश्यकतानिरूपणं । अथ विविधमतकीर्तनञ्च । पाकस्य शब्दाङ्गतादि-
 निरूपणं । एकोद्दिष्टे प्रतिनिधिर्नास्तीतिनिरूपणं । शूद्रेण तु सर्व्ववामाग्नेन शब्दकर्तव्यता ।
 शब्ददिननिषिद्धानि । सर्व्वैरेव भालभिरैकोद्दिष्टं कार्य्यमितिकथनं । अमावास्यादिष्टतस्यापि
 पितुर्मध्याह्ने एकोद्दिष्टं विधायापराह्णे पाव्येण कर्तव्यमिति निरूपणं । दक्षिणावामदेव्यगानादिवि-
 धिकथनञ्च ।

No. 2021. ज्योतिःसारसमुच्चयम् । Substance, country-made paper, 12 x 3 inches. Folia, 62. Lines, 7 on a page. Extent, 1,494 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of Deposit, Naváni, Post Mádhapur, Darbhāngá, Paṇḍit Lāla Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Jyotihsāra-samuchchaya. On auspicious and inauspicious conjunctions of stars and planets with reference to the performance of civil rights, such as marriages &c. By Viśveśvara Daivajña.

Beginning. ज्योतिर्निबन्धानालोक्य व्यवहारोपपत्तये ।

तदचरेण क्रियते ज्योतिःसारसमुच्चयः ॥

यथा शिखा मयूराणां नागानां मणयो यथा ।

तद्वद्देवाङ्गशास्त्राणां ज्योतिषं मूर्द्ध्नि वर्त्तते ॥

विफलान्यन्यशास्त्राणि विवादक्षेपे केवलम् ।

प्रमाणं ज्योतिषं शास्त्रं चन्द्रार्को यव साक्षिणौ ॥

तत्र लग्नादिभावनिरूपणं । इत्यादि ।

End.

यानं पुरो निपतितं दृष्ट्वा च कन्या गर्भेण जातिसञ्चती पुरतः स्मिता स्त्री ।

आगच्छति प्रविश गच्छसि वा किमर्थं शब्दाः स्मिरास्य गमनं प्रतिषेधयन्ति ॥

Colophon. इति गणककुलनलिनदिनेश श्रीविश्वेश्वरदैवज्ञकृतो ज्योतिःसारसमुच्चयः समाप्तः ।

विषयः । लग्नादिभावनिरूपणं । ग्रहविवेचनं । चन्द्रतारादिग्रहः । देशाचारादिग्रहः । समयग्रहदिविवेचनं । अतीचारादिप्रतिप्रसवः । कन्याया वर्षग्रहः । कन्यालक्षणादिकथनं । वरलक्षणादिकथनं । परिवेदनविचारः । विवाहसमयादनिरूपणं । द्विरागमनं । जातकर्म्म । नामकरणप्रशसनचूडाकरणकर्णवेधविद्यारम्भापनयनादिकथनं । धनुर्विद्या । ग्रहशान्तिः । गणज्जातकादिशान्तिः । अलाशयादिप्रतिष्ठा । बीजवपनं । ववाग्रं । शस्त्रशानविधिः । वास्तु-
 विधिः । यावाचिन्ता । मङ्गलनिरूपणञ्च ।

No. 2022. सुबोधिनी । Substance, country-made paper, 13 × 5 inches. Folia, 250. Lines 9 on a page. Extent, 4,562 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Navāṇi, Post Mādhepur, Darbhāṅgā, Paṇḍit Vāṇsamāṇī Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Subodhinī. A Smṛiti digest, containing dissertations on the ten Saṅskāras, marriages of daughters, śrāddhas of various kinds, and domestic duties. By Ratnapāṇī Śarmā, son of Gaṅgoli Sanjīveśvara Śarmā. The work was compiled by order of king Rudra Siṅha of Mithilā.

Beginning. अन्वयेन जगतां हि कारकं तारकं विपदि विघ्नहारकम् ।

सन्निधाय हृदि तन्मते कृते रत्नपाणिस्तुतिना सुबोधिनी ॥

देशे देशे च दातुर्विस्तसति सुयशःसोमसोमानपचं

यस्याखण्डप्रतापः ददति रिपुकुलारण्यमेवानलोलोऽप्यौ ।

यत्पार्थ वेदपादेर्निवसति सुकृतं पाष्येतीशाङ्गिभक्त्या

वीरः श्रीवद्रसिञ्जे जयति श्वपसणिस्त्रीरभक्तैकभूपः ॥

कुर्वन् तस्य निदेशतोऽपमणोः कल्याणमूर्त्तिरिनाम्

पारम्पर्यसमागतयववृत्तिप्रज्ञासमाज्ञादरीम् ।

सन्त्यन्यत्र निरङ्कुशा हि कवयो नैक्यं ततस्तुन किं

वैदेशिस्तपस्विस्तौघकरणादृष्टिस्तदा चेत् परम् ॥

शृण्वन्तु सन्तो विनयं मदीयं कुर्वन्तु + + मम लोलतायाः ।

कृतार्थता मज्जनधी यथा स्यात् पश्यन्तु मात्सर्यमपास्य चैताम् ॥

अथाश्रमावश्यकतायां दलः ।

अनाश्रमी न तिष्ठेत् दिनमेकमपि द्विजः । इत्यादि ।

End.

अश्विनलक्ष्णचतुर्दश्यां तिथौ अमुकगोवस्य पत्युरमुकदेवशर्षण एकौहिष्ठ-
आश्वसहं करिष्ये । इति सङ्कल्पं कुर्यात् । अयामुकगोव पते इदमासनं ते नम इत्यवसादिना-
सनादिदानं । एवमेव शूद्रकलकैकोहिष्ठआश्वप्रयोगो ज्ञेयः ।

Colophon. इति गाङ्गीलीलीसङ्गीवेष्टरखन्नुशीरत्नपाणिमङ्गलीता सुबोधिनी समाप्ता ।

विषयः । आश्रमस्यावश्यकताकथनं । गार्हस्थ्याश्रमस्य श्रेष्ठत्वकथनं । कीदृशी कन्या विवा-
होत्तितन्निरूपणं । कन्यादानविवेचनं । परिवेषादिविवेचनं । कन्यादानाधिकायांदिनिरूपणं ।
वाग्दत्तादिविवेचनं । गार्हस्थ्यविवाहविधिकथनं । कन्यादानप्रयोगादिकथनं । स्त्रीशुद्धिनिरू-
पणं । एवंक्रमेण दशसंस्कारविधिकथनं । प्रयोगकथनञ्च । समुद्धृत्यनिरूपणं । तत्र वैतरणीदा-
नादिप्रयोगकथनं । एवं परच सर्वत्र प्रयोगकथनमिति ज्ञेयं । दाहादिविधिकथनं । ततः खान-

Colophon. इति बुधबालकुलोद्भूतमहामहोपाध्यायश्रीमोविन्दकृताधिकरणमाला समाप्ता ।
 विषयः । अधिकरणस्वरूपादिकथनं । तत्र अग्निदेवस्य कर्धनामधेयताधिकरणं । ओति-
 ग्रामे सोमिनयजेतेत्यर्थं विधिनानुवाद इति निरूपणं । खलेवालीन्यायनिरूपणं । आसिदाधिक-
 रणं । विष्णुदाधिकरणं । राविमहाधिकरणं । विश्वजिज्ञासुः । यूपान्वनीयन्यायः । दर्शपूर्णमास-
 विधित्वाधिकरणं । अभ्युदितेष्टाधिकरणं । संयोगप्रत्यक्षन्यायः । प्रजापतिव्रतविचारः । ऐश्विकवि-
 कल्पस्याष्टदेवप्रसूतकथनं । श्रुतिलिङ्गाधिकरणं । निषादाधिकरणं । अक्षान्यायः । तदन्नाप-
 कर्धन्यायः । अर्थवादाधिकरणं । पर्णतान्यायः । स्तुतशास्त्राधिकरणं । फलचतस्रन्यायः । अक्षाधि-
 करणं । प्रतिनिध्याधिकरणं । हविरभयत्वाधिकरणं । पात्राधिकरणं । नियमपरिसंख्याधिकरणं ।
 कपालाधिकरणं । वेदा वेतिन्यायः । मुख्यं वेतिन्यायः । दर्शहोमाधिकरणं । तन्त्रप्रसङ्गविवेचनं ।
 गुणस्य कर्मभेदकलाधिकरणं । यज्ञाधिकरणं । सन्निपातन्यायः । आश्विन्यायः । पुरोडाशन्यायः ।
 सव्यष्टाधिकरणं । श्रंयन्यायः । सूक्तवाकाधिकरणं । योगसिद्धाधिकरणं । सर्वशक्त्याधिकरणं ।
 अपशूद्राधिकरणं । आर्षेयाधिकरणं । कर्मण्यारम्भाधिकरणं । जातेष्टाधिकरणस्वरूपविवेचनञ्च ।

No. 2082 रावणबधः । Substance, country-made yellow paper,
 14 × 3 inches. Folia, 130. Lines on a page, 6. Extent, 2,900 ślokas.
 Character, Bengali. Date, Sk. 1326. Place of deposit, Calcutta, Government
 of India. Verse. Correct.

Rāvaṇa-badha. An epic poem, in 22 cantos, on the adventures
 of Rāma and his invasion of Ceylon. The work is so composed that the
 different cantos treat successively of the different topics of grammar of
 the Sanskrit language. The writing is in well-formed Bengali letters,
 differing in no respect from the Bengali writing by Paṇḍits of the
 last century. The leaves are all stained with water marks, and the
 colour of the yellow orpiment with which they are dyed is very much
 faded, bearing unmistakable testimony to the age of the MS. The
 colour of the ink is well preserved, except in the marginal notes
 written at different times by different persons. The name of the
 scribe is Purushottama Deva Śarmā. The date of writing is Śaka
 1326 = A. D. 1403. A facsimile of the last page showing the date
 is given in plate I.

The work is a standard text-book on grammar in Indian schools,
 and has already been printed several times, but the codex under notice
 is the oldest that has yet been discovered, and is worthy of notice

७:५

Lithographed at the Surveyor General's Office, Calcutta, August 1861.

	<i>Page</i>
Páthasáráthi Mis'ra, ...	117
Párvana-chandriká, ...	43
Pátanjala-bhášhya, ...	125
Pátanjala-sútra-bhášhya, ...	201
Patanjali, 124, 125, 194,	201
Pathyápathya-vibodhaka,...	126
Paushkara, ...	62
Pichchhilá-tantra, ...	252
Prabodhananda Sarasvatí,..	188
Pradyotana Bhaṭṭáchárya,..	187
Prabláda, ...	62
Prakás'ánanda Des'ika, ...	261
Prakás'átmá, ...	199
Prakás'iká, ...	169
Prakāṭārtha, ...	110
Prasnopanishad, ...	116
Prasnopanishadálóka, ...	116
Prasastapáda, ...	29
Praudha-manoramá, ...	146
Pravara Sena, ...	145
Práyas'chitta-kaumudí, ...	5
Práyas'chitta-prakás'a, ...	187
Práyas'chitta-párijáta, ...	300
Práyas'chitta-viveka-ṭippaní,	5
Premanidhi, ...	18
Premanidhi S'armá, ...	122
Prithvídhara Achárya, ...	281
Puṇḍarikáksha, 145,	215
Punya-chandrodaya-puráṇa,	70
Puráṇa-sarvasva, ...	132
Puranjana, ...	20
Puranjana-charita, ...	20
Púrṇánanda, ...	196
Púrṇánanda Paramahaṇsa,..	130
Purushottama, 216,	231
Purushottama Deva, 20,	298

	<i>Page</i>
Purushottama Deva S'armá,	144
Pururhottama-máhátmya,...	36
Pushpa-málá, ...	17
Puskaráksha, ...	248
Pushpánjali, ...	297
Rádhá, 176,	218
Rádhámohana Gos'vámí, ...	179
Rádhánátha Bhúsura, ...	137
Rádháramaṇadása, 232,	234
Rághavánanda Sarasvatí,...	11
Rághavendra Muni, ...	169
Raghudeva Bhaṭṭáchárya, ..	5
Raghunandana, 179,	235
Raghunandana Bhaṭṭá- chárya, 294,	296
Raghunandana S'armá, 238,	303
Raghunáthadása, ...	214
Raghunátha Sárvabhauma, .	159
Raghunátha S'īromaṇi, ...	189
Raghunátha S'īromaṇi Bhaṭṭáchárya, ...	16
Raghunátha Vidyáváchas- pati, ...	237
Raghuvaṇsa, ...	243
Raghuvaṇsa-viveka, ...	243
Rájendra, Mahárája, ...	248
Rájnáráyana Basu, ...	116
Ráma, 70, 112,	145
Rámabhadra Mahámaho- pádhya, ...	142
Rámabhadra Nyáyálaṅkára,	166
Rámachandra Mis'ra, ...	48
Rámagovinda, ...	228
Rámadeva, ...	270
Rámakánta Váchaspati, ...	304
Rámakṛishṇa, 111, 150, 280,	297

	<i>Page</i>		<i>Page</i>
Rāmakṛishṇa Bhaṭṭāchārya,		Rudra,	... 117
5, 140		Rudradhara,	... 17
Rāmakṛishṇa Bhaṭṭa Mahā-		Rudradhara Mahāmaho-	
mahopādhyāya,	... 227	pādhyāya,	... 15
Rāmamohana Rāya, Rājā,	116	Rudra Siñha,	... 47
Rāmānanda,	68, 255	Rūpanārāyaṇa, Rājā,	... 7
Rāmānanda Sarasvatī,	... 125	Rūpa Vedāntāchārya,	... 295
Rāmānanda Vāchaspati,	... 248	S'abdabheda-prakās'a,	... 298
Rāmanātha Siddhānta,	... 196	S'abda-khaṇḍa,	... 28
Rāmanātha Vidyāvāchas-		S'abda-prakās'a	... 123
pāti,	... 237	Sabhā-parva,	... 153
Ramāpati Mahāmaho-		Sad Upādhyāya,	... 303
pādhyāya,	... 28	S'aiva-sarvasva-sāra,	... 1
Rāmarāya Maṇi,	... 26	Saiva-tantra,	... 272
Rāma Tarkavāgīś'a,	... 230	Sākta,	... 263
Rāmāyaṇa,	70, 268	S'akta-krama,	... 130
Rāmendravana,	... 255	S'akti,	... 263
Rāmes'vara Bhaṭṭa Mahā-		S'akti-tantra,	... 263
mahopādhyāya,	... 198	S'akti-vāda,	... 6
Raṅganātha Sūri,	... 6	S'aktivāda-vivaraṇa,	... 6
Rāsa,	176, 213	Sālinātha,	... 225
Rāsa-gītā,	... 176	Salya-parva,	... 157
Rasamanjarī,	... 225	Sambandha-viveka,	... 138
Rasendrakalpadruma,	... 227	Samantabhadra Yati,	... 105
Rasendrasāra-saṅgraha,	... 224	Sanatakumāra,	... 272
Rāsollāsa-tantra,	176, 213	Sanātana Gos'vāmī,	... 190
Ratnākara Ṭhakkura,	... 23	Saṅgrām Shāh,	... 40
Ratnapāṇi,	... 300	Saṅjīves'vara S'armā, 30, 41,	
Ratnapāṇi S'armā, 30, 41,		42, 43, 44, 45, 47, 48, 55,	59
42, 43, 44, 45, 47, 48, 55,	59	S'aṅkara,	111, 277
Rāvana,	70, 145	S'aṅkara Āchārya, 116, 206,	
Rāvana-badha,	144, 215, 216	280, 262, 295,	299
Rīg Veda,	... 176	S'aṅkara Miś'ra,	... 9
Roer, Dr. E.,	... 116	S'aṅkara Miś'ra, Mahāma-	
Ruchipati Mahāmaho-		hopādhyāya,	... 10
pādhyāya,	... 34	S'aṅkara S'armā,	... 128

	<i>Page</i>		<i>Page</i>
Sāñkhyāchārya, ...	260	S'is'u Mahāmahopādhyāya, ...	14
S'āñkhyā-sūtra, ...	260	S'is upāla-badha, ...	145
Saṅkranti-viveka, ...	205	Sitā, ...	70, 71
Sannyās'rama S'armā, ...	271	S'iva, 1, 62, 171, 270, 272, ...	280
Saṅskāra-paddhati-rahasya, ...	237	S iva Bhārati, ...	285
S'āntipushṭikāñjalī, ...	12	S'iva Bhaṭṭa, ...	174
S'ānti-s'ataka, ...	304	S ivadharma, ...	272
S'ānti-s'ataka-vyākhyā- taraṅginī, ...	304	S'ivadharmottara, ...	272
Saptasūtra-sannyāsa- paddhati, ...	295	S ivapaucās'ikā, ...	282
Sāradā-tilaka, ...	233	S'ivārkodaya, ...	111
Sarasvatī-kanthābharana, ...	147	S iva Siṅha, ...	1
Sārātsāra-tattva-saṅgraha, ...	214	Skanda, ...	207
S'ārīraka-mīmāṃsā-bhāshya- vivarana, ...	110	Skanda-purāṇa, 117, 171, ...	207, 255
S'ārīrakanyāya-nirṇaya, ...	277	Smaranākrama-mālā, ...	217
Saroja-kalikā, ...	39	Smārta-samuechaya, ...	165
Sarvāpukramaṇikā, ...	177	Smṛiti-chandrikā, ...	301
S'āstra-dpikā, ...	117	Smṛiti-kaumudī, ...	140
Sāttvatāchāra-vādārtha, ...	234	Smṛiti-pradīpa, ...	283
Saubhāgya-kāṇḍa, ...	259	Smṛiti-ratnākara, ...	240
Saunaka, ...	176	Smṛiti-saṅgraha-sāra, ...	235
S'eshagiri S'āstrī, ...	147	Smṛiti-tattvāmṛita, ...	12
S'eshanāga, ...	38	Spaṣṭajātaka-paddhati, ...	303
Shaṭ-chakra, ...	196	S'rāddha-pradīpa, ...	299
Shaṭ-chakra-dīpikā, ...	196	S'rāddha-ratna, ...	52
Siddhānta-manjushā, ...	285	S'rāddha-viveka, ...	143
Siddhānta-manjarī-bhāva- dīpikā, ...	284	S'rāddha-viveka-bhāvārtha- dīpa, ...	143
Siddhānta-rahasya, ...	49, 51	S'reṇika, ...	70
Siddhāntārṇava, ...	159	S'rīdatta Paṇḍita, ...	195
Siddhāntavāgīś'a Bhāṭṭa- chārya, ...	237	S'rīdeva Mahāmahopādhyāya, ...	165
Siddhāntavindu, ...	275	S'rīdhara Sena, ...	148
S'iradeva, ...	139	S'rīdhara Svāmī, 145, 148, ...	149
		S rībarsha, ...	9, 164
		S'rīkānta Paṇḍit, ...	215
		S rīkara Achārya, ...	189

	<i>Page</i>
S'rikṛishṇa Chakravartí, ...	208
S'rikṛishṇadeva Mahámaho- pádhyáya, ...	201
S'rínátha, ...	189
S'rínátha Acháryachúdá- maṇi, ...	166
S'ṛiṅgára-tilaka, ...	253
S'ṛiṅgára-tilaka-ṭiká, ...	253
S'ṛinivásadása, ...	121
S'ṛiprasṇa, ...	62
S'ṛisvámi, ...	148
S'ṛiráma Tarkálaṅkara, ...	189
S'ruti-kalpadruma, ...	283
Subhagánandanátha, ...	267
Subhakarma-nirṇaya, ...	7
Subhásini, ...	286
Subodhá, ...	146
Subodhiní, ...	47, 208
S'uddha Bhikshu, ...	262
Suddhánanda, ...	277
Sudars'ana, ...	60
S'údráchára-chintámaṇi, ...	22
S'údráhah-kṛityatattva, ...	294
S'uddhi-darpaṇa, ...	197
Sugata, ...	62
S'úlapáṇi, ...	5, 129, 143, 205
S'úlapáṇi Mahámahopá- dhyáya, ...	138, 209
S'uka, ...	175
Sundaravara, ...	267
Sus'ruta, ...	223
Súta-saṅghitá, ...	36
Svámi, ...	145, 148
Svarodaya, ...	158
Svarodaya-ṭiká, ...	158
Tantra-dípiká, ...	264

	<i>Page</i>
Tantra-kaumudí, ...	32, 254
Tantra-pradípa, ...	140, 233
Tantra-pradípoddípana, ...	149
Tárá, ...	259, 278
Táropanishad, ...	259
Tattva-chandriká, ...	205
Tattva-chintámaṇi, ...	28, 195
Tattva-dípana, ...	28
Tattva-dípiká, ...	211
Tattvámṛita sároddhára, ...	57
Tattvasamása, ...	289
Tattvasára, ...	207
Tattvopanishad, ...	257
Tiloya-sára, ...	97
Tithi-nirṇaya, ...	60
Trailokyamohana, ...	62
Trilochana Mis'ra Maháma- hopádhyáya, ...	59
Triloka-sára, ...	97
Traipuropanishad, ...	259
Tripurá, ...	259
Tripurá-sundarí, ...	228
Tripurásundarí-stuti-kávyá, ...	228
Trivikramanáráyaṇa, Rájá, ..	7
Túlápurusha, ...	134
Udayana Achárya, ...	126
Udváhatattva-ṭiká, ...	179
Ushmabhedha, ...	231
Udyoga-parva, ...	155
Váchaspati Mis'ra, ...	22
Vágdeví, ...	299
Vaibhára hill, ...	70
Vaibhava, ...	62
Vaidika-liṅgartha-vivechana, ...	110
Vaidyanátha Payaguṇḍa, ...	26
Vaijaligráma, ...	34

ping liṅgams made of salt; ditto ditto of crystal or pearl; vessel for offering *arghyas*; offering of essences; ditto of *arka* flowers; ditto of oleander and *droṇa* flowers; proper flowers for offerings; merits of offering *Datura* flowers along with bilva leaves; ditto of surrounding the seat of liṅgams with garlands; ditto of making flower pavilions for liṅgams; ditto of worship with golden flowers; ditto of offering particular kinds of flowers on particular months; ditto of burning incenses; ditto of lamps; oil lamps may be offered if clarified butter be not available; ditto ditto lamps arranged in the form of a tree; ditto of lamps during the month of Kār-tika; ditto of ripe plums; ditto of the juice of sugarcane and molasses; ditto of flesh-meat; ditto of boiled rice, &c.; ditto of gold; ditto of singing by females; ditto a cow with a calf; ditto of kine, elephants, villages, districts, &c.; ditto of hanging bells in temples dedicated to liṅgams; ditto of awnings; ditto of jewels; ditto of flags; ditto of golden vessels; ditto of horses, &c.; ditto of heaps of sessamum seed; merit of waving lamps before liṅgams; ditto of repeating the mantras of Śīva; ditto of circumambulation; ditto of prostration; ditto of bathing in streams before a temple; ditto of smearing ashes on one's own body; ditto of putting on sectarial marks; ditto of adoration by a hermit; what to abstain from on the part of devotees to Śīva; penance at night; rules regarding the fast on the 14th of the wane in Māgha; worship on the 8th of the wane;—Here the codex breaks off.

Beginning. सूर्याचन्द्रमसौ दशैः तदुपरि ज्योतिर्ष्यं दर्शनं

विभाषो गणयन्निव + मनश्च विचैकवीजं विभुः ।

धत्ते यः शिरसा सुधाकरकलामेकाङ्गमुद्रामयीं

देयादभ्युदयं विकालविदयं देवे भवानीपतिः ॥

गङ्गापुङ्गवतरङ्गि + + मलसत् कीर्तिच्छटाच्चालित

क्षौणिष्मातलसर्वपर्वतवरो वीरव्रतालङ्कृतः ।

भूपालाबलिमौलिसण्डलमणिप्रत्यर्क्षिताङ्गिद्वया-

म्बोजश्रीभवसिंहभूपतिरभूत् सर्वार्थकल्पद्रुमः ॥

दण्डदुर्वारवैरिद्विपकुलदलनाकण्डकण्डीरवशी-

राभीमाग्रपभूतमणिमुकुटतटज्योतिर्यद्योतिताङ्गिः ।

तस्मिन् पुण्यकीर्तिर्द्रव्यविभयदयादानदालिष्यदक्षो

दक्षः सर्वोच्चितातां मिथिलभुवि शय्यो देवसिंहो बभूव ॥

दत्तं येन द्विजेभ्यो द्विरदरथमहादानमन्यैरश्वं
 का वार्ता लब्धदाने कनकमयतुलापूर्वयो येन दत्तः ।
 यस्य क्रीडातुलागस्तुल्यति स + + शसने वारिराभिं
 देवोऽसौ देवसिंहः क्षितिपतितिलकः कस्य न स्यान्नमसः ॥
 चौणीभर्तुरमुष्य वैरिचिन्ता वैदग्ध्यदीक्षागुरो-
 रङ्ग तः शिशुसिंहदेववृत्तिर्धैर्यावतंसः सुतः ।
 शौर्य्यावज्जितगैर्लुगज्जनमचीपालोपनघीकृता-
 नेकोत्तुङ्गमतङ्गजाश्चकनकव्याभिरामोदयः ।
 संदामाङ्गणमीममीमसदृशस्त्यानुज + + +
 दानस्त्रिपतकल्पद्वयमहिमाऽसौ पद्मसिंहो वृषः ॥
 कैलासोदरसेदरीयति शरद्राकाशमाङ्गीयति
 प्रालेयाचलशेखरीयति यशो यस्मारविन्दीयति ।
 विद्यामङ्गिरसः सुतस्य विनयं रामस्य दत्तं रुनेः
 शौर्य्यं सूर्य्यसुतस्य धैर्य्यमवनेर्गौर्धैर्य्यमभिमोघः ।
 दानं दानवनन्दनस्य सकलं सारं समु + + ता
 धावा यः शरदिन्दुसुन्दरशशः चौणीपतिर्द्विर्भूतः ॥
 दुग्धाम्बोधेरिव श्रीगुणगणसदृशे विश्वविख्यातवंशे
 सम्भूता पद्मसिंहक्षितिपतिदयिता धर्मकर्मकरीमा ।
 पत्न्युः सिंहासनस्था शृङ्गसिंहलसङ्गीमण्डलं पालयन्ती-
 श्रीमद्विद्यासदेवी जगति विजयते चर्यायावत्पतीव ॥
 इन्द्रस्येव शची समुज्ज्वलगुणा गौरीव गौरीपतेः
 कामस्येव रतिः स्वभावमधुरा सीतेव रामस्य या ।
 विष्णोः श्रीरिव पद्मसिंहवृत्तपतेरेषा परा प्रेयसी
 विश्वविख्यातनया द्विजेन्द्रतनया जागर्ति भूमण्डले ॥
 दातारः कति नाभवन् कति न वा सन्नीच भूमण्डले
 नैकोऽपि प्रथितः प्रदानयशसो विश्वासदेव्याः समः ।
 यस्याः स्वर्णतुलामुखाखिलमहादानप्रदाना + +
 स्वर्ण + + मृगीदशमपि तुलाकोटिध्वनिः श्रूयते ॥
 लीलालोलावनाली + चनिचयदलद्वीप्तिविसारभार-
 प्रयत्नोन्मत्तमुक्तातरलतरतरद्वन्द्वमन्दोद्वाहः ।
 पुष्यात् पुष्पोधमालाकुलकलितलसदृष्टङ्गमङ्गीतसङ्गी

Beginning. प्रथम्य नीरदश्यामं + + म गुणमन्दिरे ।

आध्यातवादसद्व्याख्या रघुदेवेन तन्यते ॥

सकदाध्यातवादस्य मम ग्रन्थविलोकनैः ।

लीलायाध्यापनं धीराः कुर्वन्तु निद्रिता अपि ॥

नैयायिकः परमतं निराकर्तुं प्रथमतः तन्निरूपयति आध्यातस्येति ।

End. प्रसङ्गादिति लक्षणादिना उपपादने तु साधवेन तर्कस्यैव शरणीकरणीयत्वादिति भाव इति दिक् ।

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीरघुदेवभट्टाचार्यविरचितमाध्यातवादव्याख्यान-
चस्यं परिपूर्णमिति ॥

विषयः । आध्यातवादस्य व्याख्यानं ।

No. 1986. शक्तिवादविवरणं । Substance, country-made paper, 12 × 3 inches. Folia, 62. Lines, 6 on a page. Extent, 1,372 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Magráni, Post Madhubanī, Darbhāngá, Paṇḍit Kánai Jhá. Appearance, fresh. Prose. Correct.

S'aktiváda-vivarana. A commentary on the S'aktiváda of Gadádharma. By Kṛishṇa Bhaṭṭa, son of Raṅganátha Suri, and brother of Nárāyaṇa.

Beginning. श्रीकृष्णचरणौ नत्वा शक्तिवादार्थदीपिकां ।

करोति सम्प्रदायेन कृष्णभट्टो मुदे सतां ॥

सङ्केतोऽभिधारूपवृत्तिप्राचक इति मीमांसकमतं । लक्षणा च शक्तिशेष इति वैयाकरणमतं । तदुभयं कटाक्षयन्नाह सङ्केत इति । अथ नीरं गङ्गापदार्थसम्बन्धि न गङ्गापदार्थ—इति ज्ञानेऽपि गङ्गायां घोष इत्यादितः शाब्दबोधोदयात् सङ्केतमात्रेणोपपत्तिरतो न लक्षणा-
तिरिक्तवृत्तिः स्वीकार्येत्यभिप्रायेणाह लक्षणा चेति । इत्यादि ।

End. पर्यायताज्ञानस्य न्यायादिमते द्वयोः पदयोः तद्वर्मावच्छिन्नशक्तिमत्त्वज्ञानादि-
रूपत्वात् तत्कालीनस्य विशिष्टशक्तिज्ञानस्य सर्वमते लोममुल्लविशेषकलोमप्रकारकफलजनकतया
भवन्मते तदनुपपत्तेः । + + + + पर्यायताधमस्य पञ्चपदं लोमत्वशक्तमित्याकारतया
लोममुल्लविशेषकशाब्दबोधे बाधकाभावादिति ।

Colophon. इति श्रीरङ्गनाथहरिस्त्रिभुवनारायणानुजकृष्णभट्टविरचितं शक्तिवादविव-
रणं सम्पूर्णं ।

विषयः । गदाधरभट्टाचार्यकृतशक्तिवादस्य व्याख्यानं ।

No. 1987. शुभकर्मानिर्णयः । Substance, palm-leaf, $12 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 100. Lines, 5 on a page. Extent, 1,082 s'lokas. Character, Maithilī. Date, L. S. 584. Place of deposit, Magráni, Post Madhubaní, Darbhāngá, Pañḍit Kánái Jhá; another copy with Chhoṭi Jhá. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

S'ubhakarma-nirṇaya. A digest of the rules regarding the performance of domestic rites according to the ordinances of Gobhila. By Murári Miśra. The work was compiled under the auspices of Rájá Trivikramanáráyaṇa, son of Jagannáráyaṇa, grandson of Naranáráyaṇa, great-grandson of Vīranáráyaṇa, great-great-grandson of Rúpanáráyaṇa, and great-great-great-grandson of Lakshmináráyaṇa.

Beginning. वन्दे नन्दनूजं जगदालम्बं निरालम्बं ।

सन्देहतिमिरमिहिरं निगमनिवेद्यमद्यः किमपि ॥

दुष्टानामेकशाला हरिचरणपरः पारवर्गस्य पाता

वैरिघ्रेणीनिहन्ता द्युतिजितमदनः श्रीप्रभूरिप्रदाता ।

विश्वयापिप्रतापस्त्रिजगति विदिते चाव + वङ्गदेशे

लक्ष्मीनारायणाख्यः समभवदवनीपालमालावतंसः ॥

कुमार इव गौरीशत पारिजात इताम्बुधेः ।

रूपनारायणो राजा लक्ष्मीनारायणादभूत् ॥

वारं वारमुदारतैर्भववतामद्यापि भूमीभूतां

द्वारं द्वारमुपेत्य जन्म सद्यसा भिद्यमानलब्ध्वा बुधाः ।

एतस्मिन् समये स चेत्यकवणः श्रीरूपनारायण—

स्तिष्ठेदित्यभिधाय लोलशिरसः पाणिं क्षिपन्त्यर्थिनः ॥

श्रीवीरनारायणमेदिनीन्द्रः श्रीरूपनारायणभूमिपालात् ।

जातस्ततः सर्व्यगुणैरुपेतो यथा जयन्तो विबुधाधिराजान् ॥

उपास्तु प्रविशन्नपि प्रतिमठयेणीषु हृद्यन्मना

भित्तुभ्यो मुञ्जरपयन्नपि बह्वन्ध्यायमानाननः ।

प्रागत्यन्ततया रिपून् परिभवन्नप्युन्नतान्क्षेपो-

धन्यो + जगतीतले भवतु कः श्रीवीरनारायणात् ॥

शिरोरत्नं राज्ञां जननयनराकाक्षिमकरो-

निवासो धर्माणां रणविजयलक्ष्म्याः प्रियतमः ।

अभूदध्माद् राज्ञो नयविनयविद्यावलमति-

त्रिधां पारावारः स खलु नरनारायणव्यपः ॥

विध्ययेवादः स्मृतिनामधेयं चतुर्विधं मानसुदीरयेऽव ।

पादैश्चतुर्भिस्त्रिलक्षणैः सूत्रान्वितैः सिद्ध्यति कर्मद्वन्द्वं ॥

अल्पाक्षरमसन्दिग्धं सारद्विद्यतोमुखं ।

असोभनवद्यच्च सूत्रं सूत्रविदो विदुः ॥ इति ।

तत्र मीमांसासूत्रसन्दर्भोऽद्यातो धर्मजिज्ञासेति । इत्यादि ।

End मेघपतिशब्दस्य देवतापरत्वाद् यच्च गणदेवता तत्राधिकारो यच्च देवतास्वरूप-
भेदसूत्रावग्रहमूहसूत्रादेवताभेदे ऊह इति स्थितं ।

Colophon. इति श्रीराघवानन्दसरस्वतीविरचितमीमांसासूत्रादीधितौ नवमाध्यायस्य
अन्तीयः पादः ।

विषयः । न्यायप्रदर्शनपूर्वकं मीमांसासूत्रस्य नवमाध्यायअन्तीयपादानं व्याख्यानं ।

No. 1992. स्मृतितत्त्वामृतं । Substance, palm-leaf, 11 x 2 inches. Folia, 112. Lines, 5 on a page. Extent, 2,428 s'lokas Character, Maithilī. Date, L. S. 505, = Sk. 1546. Place of deposit, Magrāpi, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit Kānāi Jhā; a second copy with Paṇḍit Chhoṭi Jhā of that place. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Smṛiti-tattvāmṛita. A digest of the rules of the Smṛitis. The codex under notice contains the chapter on rites for the pacification of adverse divinities, and works of public utility, and is called *S'āntipauṣh-ṭikānjālī*. By Vardhamāna Mahāmahopadhyāya, son of Bhavēsa by Gaurī.

Beginning. श्रीविल्वपदककुलप्रभवस्य गौरी मा तस्य सत्त्वविभवे शतनृद्धयस्य ।

श्रीवर्द्धमानकृतिनः श्रितशान्तिपुष्टितत्त्वामृतं पिबत निर्द्वैतिमेतु चेतः ॥

यवहारोऽन्यथा लोके साम्प्रतं शास्त्रमन्यथा ।

तथोर्विरुद्धयोः शास्त्रं बलवत्त्वादिसादृतं ॥

इह योगक्षमावेव सर्वेषामपेक्षितौ तत्र शक्तितानिष्टनिष्टतिः क्षेमः स इह शान्तिरित्युच्यते ।
तदर्थं कर्म शान्तिकं । अपूर्व्याभीष्टलाभो लब्धपरिरक्षणश्च योगः । तदर्थं कर्म पौष्टिकं । इत्यादि ।

End. फलान्नाप्तिपर्यन्तं ब्रह्मचारिणा भवितव्यं कर्मावसाने फलप्राप्तिः । इति पौष्टिकं
कोशः ॥

गौरी-भवेत्पुत्रपुत्रेणाक्तं वर्द्धमानविवुधेन ।

स्मृतितत्त्वामृततन्नाम्नि निबन्धशान्तिकपौष्टिकं कर्म ।

Colophon. रति रुचामहोपाध्यायश्रीवर्द्धमानकृतौ स्मृतितत्त्वास्तु शान्तिकपौष्टिकाञ्जलिः
मम प्रः । शुभमस्तु । लृप्तं ५०५ । शके १५४६ ।

विषयः । शान्तिकपौष्टिककर्मानिर्णयः । तत्र शान्तिकपौष्टिककर्मांस्वरूपकथनं । होमादीनामु-
भयरूपत्वकथनं । यागलक्षणकथनं । होमलक्षणं । यज्ञलक्षणं । शान्तिकामेन ग्रहयज्ञः कार्य्य
इति निरूपणं । तत्र ताद्यस्फटिकादिना सूर्यादिनवग्रहाणां प्रतिष्ठितनिर्माणकथनं । ग्रहाणां
सूक्तिवर्णनं । ग्रहाणां जन्म-स्थान-जाति-गोत्रादिकमज्ञात्वा होमानुष्ठाने दोषकथनं । तेषां
जन्मादिकीर्तनञ्च । ग्रहाणामग्निभेदकथनं । मण्डलादिस्थानकथनं । ग्रहयज्ञकालादिनिरू-
पणं । दक्षिणायनादौ निषिद्धाऽपि मलिखुवादौ शान्तिकं कर्तव्यमेवेतिनिरूपणं । होमद्रव्येषु
प्रतिद्रव्यं, विशेषपरिमाणकथनं । परिसमूचनादिषु प्रत्येकं मन्त्रकथनं । रूपनारायणधर्मधर-
कृतग्रहयज्ञपद्धतिद्रूपणं । ग्रहाणां पूजाविधिकथनं । होमविधिकथनं । चिणानिरूपणं ।
शान्तिकपौष्टिककामेन अन्त्यवित्तेनापि कुपितग्रहस्य पूजा कर्तव्येति कथनं । ग्रहाणां प्रत्येकं
यज्ञलादिफलकथनं । उत्पातनिरूपणमुखेन द्विविधाद्भूतनिरूपणं । तत्र नैमित्तिकाद्भूतानि ।
दिव्यान्तरिकाद्भूतादिनिरूपणं । अद्भूतानां फलपाककालकथनं । विविधाद्भूतनियमेन शान्ति-
व्यवस्थाकथनं । तत्र अभिचारशङ्कादौ अभयाशान्तिकथनं । राजयज्ञरोग-भूकम्पादौ वैष्णवी-
शान्तिकथनं । पशुभरकादौ रौद्रीशान्तिकथनं । वेदनाशानास्त्रिधादौ ब्राह्मीशान्तिकथनं ।
अभिप्रायप्रसववैकल्यादौ प्राजापत्याशान्तिकथनं । उपस्कारादौ कौमारीशान्तिकथनं । वन्दि-
वैकल्यादौ अग्नेयीशान्तिकथनं । भृत्याभिमर्षणादौ गान्धर्वीशान्तिकथनं । अपभृत्यधननाशादौ
कौवेरीशान्तिकथनं । दृष्टादीनां वैकल्ये पाथिवीशान्तिकथनं । एवमन्यत्र प्रत्येकं शान्तिकथनं ।
सूर्यादिषु ग्रहेषु उत्पातकथनपूर्वकं प्रत्येकं शान्तिकथनं । वायव्यमण्डलफलकथनं । एवमाग्नेय-
वायणादिफलकथनं । ग्रहयुदनिरूपणपूर्वकं तन्त्रशान्तिकथनं । ग्रहफलकथनं । ज्ञाडी-
लक्षवशान्तिकथनं । अभिषेकदेश-जाति-नक्षत्रपीडानां शान्तिकथनं । नभवेत्यातशान्तिकथनं ।
निर्घातशान्तिकथनं । दिग्दाहशान्तिकथनं । ज्ञायाद्भूतादिशान्तिकथनं । उल्कापातादौ
शान्तिकथनं । वातातिदृष्ट्याद्भूतशान्तिकथनं । आग्नेयमण्डलादिफलकथनं । जलाशयाद्भूत-
कथनपूर्वकं तन्त्रशान्तिकथनं । प्रतिमाद्भूतादिशान्तिकथनं । दृष्टवज्जीवंशमन्त्राद्भूतशान्तिकथनं ।
शकुनाद्भूतशान्तिकथनं । रुद्रादिवायाद्भूतशान्तिकथनं । वस्त्राद्भूतशान्तिः । शस्त्राद्भूतशान्तिः ।
मानुषाद्भूतशान्तिः । प्रमवाद्भूतशान्तिः । अद्भूतानां फलपाकप्रसङ्गकथनं । पौष्टिककर्माविधि-
कथनं । गायत्रीहोमादिविधानं । षडङ्गवद्रविधानकीर्तनं । प्राजापत्यादिविधिकथनं । चान्द्रा-
यणादिविधिकीर्तनञ्च ।

No. 1993. लिङ्गवृत्तिः । Substance, palm-leaf, 10 × 2 inches. Folia, 34. Lines, 5 on a page. Extent, 481 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit Magráni, Post Madhubanī, Darbhāngá, Paṇḍit Kánái Jhá. Appearance, old. Prose. Correct.

Līṅga-vṛitti. On the genders of words. By Vararuchi Āchārya.

Beginning. यावान् कश्चित् चान्नः शब्दे नपुंसको बोद्धव्यः । यावानिति परिमाण-
वाची शब्दः कश्चिदिति अनिर्दिष्टनामधेयः । च चान्ने यस्य स चान्नः । शब्दान्तेऽनेनाद्या इति
शब्दः, अभिलष्य इत्यर्थः । स च शब्दश्चतुर्विधः । जातिशब्दः, गुणशब्दः, क्रियाशब्दः, यद्-
व्याशब्दश्चेति । इत्यादि ।

End. अयं योनिरियं योनिः गुह्यस्थानं । वाग्विषयस्य सद्यतः संक्षेपत एव लिङ्ग-
विधिरुक्तः । यन्नाक्तमव सद्भिन्नलोककतएव बोद्धव्यं ॥

Colophon. इत्याचार्यश्रीवररुचिकृता लिङ्गवृत्तिः समाप्ता ।

विषयः । क्वचिदन्याचरनिर्देशेन क्वचिच्च पर्यायोक्तेन शब्दानां निष्ठानुशासनकीर्तनं ।

No. 1994. जातकसारः । Substance, palm-leaf, 11 × 2 inches. Folia, 23. Lines, 5 on a page Extent, 432 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magráni, Post Madhubanī, Darbhāngá, Paṇḍit Kánái Jhá. Appearance, old. Mostly in verse. Correct.

Játakasára. An epitome of horoscopy. By Sísu Mahámahopádhya.

Beginning. ताम्रीचरीमखिलदेवकिरीटकोटि-रत्नांशुकेशरितपादसरोजलक्ष्मी ।

रत्नकवचुरजटाचयचावचन्द्रेद्योतावदातमुष्णतामरभां नमामि ॥

तरणिरजनिनाथौ पार्थिवः सोमस्तुनक्षत्रिदिवपतिपुरोधा भार्गवो भानुस्तनुः ।

शिशिरकरविरोधी केतवश्चेति सर्व्वे विदधतु वज्रभास्यं वो नभोगा नवैते ॥

भौमभार्गववुधेन्दुभास्कराः सौम्यशुक्रधरणीतनूद्ववाः ।

जीवभानुसुतभानुजा गुरु-राश्वथीशमणना यथाक्रमं ॥ इत्यादि ।

End. रजनिकिरणदुग्धाक्षौषिधौ बुद्धितेजाः प्रबलदलनविद्याराशिपीयूषपूर्णः ।

नयविनयकलात्मा दुष्कृतध्वान्तहन्ता विधुरिव विमलश्रीराजतिथीवटेशः ॥

तस्यात्मजेन शिशुना सुखबोधेतेरालोक्ष्य जातकमवधि + + + चैव ।

सूलात्मकं हितमयं प्रथमप्रवेशं बलस्य पालनमनोऽस्य वृथा-विधेयं ॥

Colophon. रति मद्योपाध्यायश्रीशिशुविरचितो जातकसारः ॥

विषयः । राशितद्धीश-खेटादिनिरूपणं । जातकलग्रज्ञानोपायकीर्तनं । पितृपरोक्षे-
जन्मकथनविधिः । अरिष्टकथनं । अरिष्टभङ्गकीर्तनं । परमयोगनिरूपणं । राजयोगकथनं ।
अनफादियोगकथनं । कैमद्रुमयोगकथनं । रविकृतवेष्टादियोगकथनं । नवांशकफलकथनं ।
द्वादशांशफलकथनं । ग्रहदृष्टफलकथनं । अधमाष्टकयोगनिरूपणं । स्त्रीजन्मचिन्तनं । तत्र वैध-
व्यादिज्ञानोपायकथनं । जारजयोगनिरूपणं । परमोच्चग्रहकथनं । विकाशस्थितग्रहफलकथनं ।
नीचग्रहादिफलकथनं । ग्रहचययोगकथनं । चतुर्ग्रहादिफलकथनं । तनुस्थानादिग्रहफल-
कथनञ्च ।

No. 1995. व्रतपद्धतिः । Substance, palm-leaf, 10 × 2 inches. Folia, 62, Lines, 5 on a page. Extent, 1,306 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magrāni, Post Madhubanī, Darbhāngā, Paṇḍit Kānāi Jhā two other copies, one with Paṇḍit Chhoṭī Jhā, another at Naḍuyārgam, Post Madhubanī, with Paṇḍit Kaṇṭu Jhā. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Vratapaddhati. On optional fasts and penances, called Vratas. By Rudradhara Mahāmahopādhyāya.

Beginning. धाढल्लुल्लिखितोदुबोध श्रीवद्रधरशर्माणा ।

नानानिवन्धसिद्धासौ लिख्यते व्रतपद्धतिः ॥

तत्रादौ व्रतसामान्यधर्माः । तत्र देवताः ।

अभुक्ता प्रातराहारं स्वात्वाचम्य समाहितः ।

स्त्रियादिदेवताभ्यश्च निवेद्य व्रतमाचरेत् । इत्यादि ।

End. यस्तुवन्तु तत्रापि गृह्णादेरभिलाषं कर्तुमर्हति सतोऽपि लब्धादित्यश्च अत्रयोजक-
त्वादिति । एष श्रीधाढल्लुल्लिखितः समग्रप्रदीपानुसारी पन्थाः ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीवद्रधरल्लुल्लिखित व्रतपद्धतिः समाप्ता ।

विषयः । सामान्यतो व्रतधर्मानिरूपणं । उपवासादिसंस्कारविधेयं । स्त्रीणां सभर्तृकाणां
पतिपार्थक्येन उपवासनिषेधकथनं । वैश्यशूद्रथेक्षिराचपक्षराचोपवासनिषेधकथनं । गृहीत-
व्रतापालने दोषकथनं । मासलक्षण-तद्विभागादिकथनं । युष्मादितिथिव्यवस्थाकथनं । नक्ष-
त्रव्यवस्थाकथनं । हविष्यद्रव्यनिरूपणं । आदित्यव्रतविधानं । तत्र रविवारे उपवासव्रतविधानं ।
उभयग्रहव्रतविधानं । आरोग्यग्रहव्रतविधानं । फलग्रहव्रतविधानं । देवीव्रतविधानकथनं ।
तत्र कुन्दचतुर्थीव्रतविधानं । शिवव्रतविधानं । तत्र अष्टम्यां नक्षत्रभोजनव्रतविधानं । रौद्रव्रतवि-
धानं । महाव्रतविधानकथनं । तत्र लिङ्गादिपूजाविधानकथनं । गोमयादिलिङ्गपूजाविधानं ।
एकादशीव्रतविधिकथनं । अशुभग्रहव्रतविधानं । यावज्जीवैकभक्तव्रतविधिकथनं । मांस-

परित्यागविधानादिकथनं । एकभक्तव्रतविधिकथनं । शकसावाहारव्रतविधानकथनं । जल-
सावाहारव्रतविधिकथनं । एकरावद्विरावचिराचायुषवासव्रतविधानं । एकान्तरायुषवासव्रतवि-
धानं । द्वादशमासकृत्यविधिनिरूपणं ५२ श्रान्तिकरणविधिकथनं । प्रसादनष्टद्विरण्णप्रायश्चित्तं ।
जन्मतिथिकृत्यनिरूपणं । स्तुतिकावठीपूजाविधानकथनं । वास्तुपूजाप्रकारादिकथनं । विद्या-
रक्षविधिकथनं । पञ्चपर्वकृत्यनिरूपणं । तिथिवारनियतकृत्यादिविधानं । चावश्यकदाहकाला-
दिनिरूपणं । चन्द्रादिपञ्चकृत्यनिरूपणं । मन्त्रमासस्वरूपकथनपूर्वकं तत्र कृत्यनिरूपणं ।
एकोद्दिष्टश्राद्धकालनिरूपणश्च ।

No. 1996. मिथ्यालनिर्वचनं । Substance, country-made paper, 16 × 3 inches, Folia 8. Lines, 8 on a page. Extent, 288 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Magráni, Post Madhubani, Darbhángá, Paṇḍit Kánai Jhá. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Mithyátva-nirvachana. A dissertation on unreality leading to the conclusion of the unity of the human and the divine souls, and the substantial unreality or mere phenomenality of the universe as distinct from that soul. By Gokulanátha Upádhyáya, Mahámahopádhyáya.

Beginning. रज्जुसर्पवदनाद्यविद्यया यच्च कल्पितमतात्त्विकं जगत् तत्परं किमपि बलु-
गोकुले नन्दवेष्मनि निक्षीय तिष्ठति ॥ विद्यद्वायुवज्रवारिवसुधादिरचेतनप्रपञ्चे मिथ्या
जडत्वात् दृश्यत्वारिच्छिन्नत्वात् तच्च यस्य बलुनो यच्च यच्च धर्म्मिणि यत्कालदेशावच्छेदेन —
इत्यादि ।

End. वस्तुतः स्वजन्यत्वं स्वाधिकरणचण्टतिध्वंसप्रतियोगिवाक्यद्वयानुपूर्व्योक्तत्वं वाक्या-
र्थज्ञानादेश्चतानिरूपितसाध्यत्वाच्चविषयता चेति संसर्गवयेण प्रयत्नवत्त्वं तात्पर्यमिति निष्कर्षः ॥

Colophon. इति महासत्सोपाध्यायगोकुलनाथोपाध्यायविरचितं मिथ्यालनिर्वचनं पूर्ण-
मिति ।

विषयः । मिथ्यालस्वरूपनिरूपणपूर्वकं प्रपञ्चस्य मिथ्यालसंस्थापनं । प्रसङ्गादुपासनादि
स्वरूपकथनमुखेन जीवब्रह्मेकादिकीर्तनश्च ।

No. 1997. लीलावतीप्रकाशटिप्पणी । Substance, palm-leaf, 10 × 1 inches. Folia, 64. Lines, 4 on a page. Extent, 1,393 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Magráni, Post Madhubani, Darbhángá, Paṇḍit Kánai Jhá. Appearance, old. Prose. Correct.

Lílavatí-prakáśa-ṭippaní. A gloss on Vardhamána's commentary on the Lílavatí. By Raghunátha Śíromani Bhattachárya.

Beginning. ॐ नमः सर्वभूतानि विहस्य परतिष्ठते ।

अखण्डानन्दोपाय पूर्णाय परमात्मने ॥

पञ्चैव पदार्था इत्यवधारणस्य भाष्यादावभावात् आक्षेपाभङ्गतेराद्य इति अवधारणपरोऽवधारणप्रयोजनकः विभागो विभजनं तदर्थः कादाचित्कः । विभागात्मकमिति पाठस्य सुगम एव विभागे विभागोद्देश्यत्वेन अभिसते न्यूनाधिकसंख्यावच्छेदे—इत्यादि ।

End. अकारणेति । अन्वयव्यतिरेकाभ्यां क्वचिदकारणनाशस्यापि स्वकार्यनाशकत्वे न क्षतिरिति सन्नयः ।

Colophon. इति श्रीश्रीरोमणिभट्टाचार्यविरचिता लीलावतीप्रकाशटिप्पणी समाप्ता ।
विषयः । वर्तमानकृतप्रकाशाभिधानाया लीलावतीटीकाया व्याख्यानं ।

No 1998. पुष्पमाला । Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 4. Lines, 6 on a page. Extent, 60 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Magrápī-grām, Post Madhubanī, Darbhāngá, Pañḍit Kánái Jhá. Appearance, new. Verse. Correct.

Pushpa-málá. On the different kinds of flowers and leaves appropriate for the worship of particular divinities and at particular rites and ceremonies. By Rudradhara.

Beginning. आतीकुन्दशमीकुशेशयकुशाशोकं वक् किंशुकं

पुद्गलं करवीरचम्पकजवाशेफालिकाकुल्लकं ।
वासन्तीशतपविकाविचकिलं मन्दारमर्काकथं
पीताम्बानकनागकेशरमिदं पुष्पं रवेः शस्यते ॥ इत्यादि ।

End. आहत्य पत्रपुष्पं निपुणं कल्पतरुपरिजातादेः ।

पूजाविधौ सुराणां प्रशस्तदत्तपुष्पमालेयं ॥
शङ्खधरेण मनोरम गुणजालेन गुम्फिता यत्नात् ।
तनेतु तेषां सनमि चिरं सर्वविधानां ॥

विषयः । सूर्यपूजने विहितविहितपुष्पनिरूपणं । एवं शिव-विष्णु-दुर्गा-लक्ष्मी-विष्णु-मूर्तिभेदानां पूजने विहितविहितपुष्पवर्णादिनिरूपणं । सर्वसुरपूजने वर्जितपुष्पकथनं ।
आद्यादौ विहितविहितपुष्पकथनम् ।

4

10

5

1

विषयः । प्रथमेऽध्याये,—आचारनिरूपणं । तत्र प्रातःकृत्यविधिः । मूत्रपुरीषाद्युत्सर्गस्या-
नादिनिरूपणं । षड्विधसौनविधानं । शौचविधिः । परिधानीयवस्त्रनिषेधः । सन्ध्यास्नानजप-
होम-देवपूजातिथ्यवैश्वदेवरूपपट्टकर्मनिरूपणं । तत्र विविधस्नानविधानं । आचमनविधानं ।
दन्तधावनविधिः । तत्र मन्त्रादिकथनञ्च । शौरकर्मविधिः । तैलनिषेधः । क्वचित् तैलाभ्यङ्ग-
विधिः । प्रातःस्नानविधिः । तिलकविधिः । कुशमाहात्म्यं । तदुत्पाटनविधिः । तर्पणविधि-
कथनञ्च ।

द्वितीयेऽध्याये,—अभिवादनविधिः । देवपूजाविधिः । तत्र अर्घ्यपात्रादिविधिः । पुष्प-
निरूपणं । अनुलेपनविधिः । धूपदीपनैवेद्यासनादिविधिः । प्रतिमानिरूपणं । शिवस्तिङ्गमा-
हात्म्यं चण्डिकापूजाविधिः । विष्णुपूजाविधिः । घण्टावादनविधिः । शङ्खपूजाविधिः । होम-
विधिः । वैश्वदेवविधिः । आतिथ्यविविधकथनञ्च ।

तृतीयेऽध्याये,—आश्वविधिः । तत्र आश्वपूर्वदिनकृत्यं । एकादिष्टविधिः । आश्वकलनियमाः ।
तीर्थआश्वविधिः । विघ्नपतितादिआश्वविधिः । दृष्टोत्सर्गविधिः । आश्वधिकारिणः । द्वादशविध-
पुत्रविवेचनं । मलमासादिनिरूपणं । विषग्रस्तादिमृतानां आश्वविधिः । अपरपक्षाभावस्यादि-
आश्वविधिः । आश्वप्रशस्तद्रव्याणि ।

चतुर्थेऽध्याये,—अशौचनिरूपणं । सद्यःशौचादिदशविधाशौचनिरूपणं । अशौचसङ्कर-
निरूपणं । बालाद्यशौचं । स्त्र्यशौचं । सत्युविशेषाशौचं । सपिण्डाद्यशौचं । निर्हरेणाद्यशौचं
पिण्डदानविधिः । अशौचान्नदिनकृत्यं ।

पञ्चमेऽध्याये,—द्रव्यशुद्धिनिरूपणं । तत्र अन्नशुद्धिलेपशुद्ध्यादिनिरूपणं । धातुशुद्धिः ।
वस्त्रादिशुद्धिः । शस्यादिशुद्धिः । लणकाष्टादिशुद्धिः । स्वभावशुद्धिः । उच्छिष्टादिस्पर्शशुद्धिः ।
नानावस्तुस्पर्शशुद्धिः । अग्नेयस्पर्शशुद्धिः । आचमनानुकल्पः । कुङ्कुरादिस्पर्शशुद्धिः ।

षष्ठेऽध्याये,—विवाहविधिकथनं । कन्यादानाधिकारिणः । कन्यालक्षणादिकथनं । स्त्रीधर्म-
कथनं । पतिव्रताल्लक्षणादिकं । सद्यगमनविधिः । गर्भाधानकथनं । अन्धविवरणकथनप्रसङ्गेन
संक्षेपेण शरीरस्थाननिरूपणं । पुत्रजन्मादिकृत्यं । उपनयनादिविधिः । ब्रह्मचारिनियमाः ।
अनध्यायाः । गार्हस्थ्यविधिः । वानप्रस्थाविधिः । यतिधर्मनिरूपणं ।

सप्तमेऽध्याये,—ब्राह्मणप्रश्नाः । दानविधिः । लव्यधेन्वादिदानविधिः । महादेवप्रतिमा-
शालग्रामदानादिविधिः । गृहादिदानविधिः । अन्नअन्नभूमिदानादिविधिः । मासादिनियत-
दानविधिः । आसादिष्टचरोपणफलकथनं । सत्प्रतिग्रहासत्प्रतिग्रहादिनिरूपणं । देशकाल-
पात्रविवेचनं ।

अष्टमेऽध्याये,—आपहर्षनिरूपणं । स्त्रीरादिविज्ञये पातित्यादिनिरूपणं । चातुर्वर्ण्यसाधा-
रणधर्मनिरूपणं । भक्ष्याभक्ष्यनिरूपणं । प्रतिपदादिषु कुक्षाणादिभक्षणनिषेधः । भोजन-
विधिः । आतिथिवेकः ।

नवमेऽध्याये,—व्रतादौ तिथ्यादिनिरूपणं । एकादशीनिरूपणं । उपवासनियमाः । सहा-
वारण्यादियोगः । रामनवमीविधिः । चैत्रादिद्वादशमासकृत्यनिरूपणं । सावित्रीव्रतं । दशहरा ।
चातुर्मासविधिः । जम्माष्टमीविधिः । नवरात्रपूजाविधिः । सङ्क्रान्तिपुण्यकालनिरूपणं । अर्ध-
दशयोगः ।

दशमेऽध्याये,—तीर्थसाहाय्यकीर्तनं । तीर्थनामानि । निवासस्थाननिरूपणं । राजधर्म-
कीर्तनं । करादानादिविधिः । दुर्गादिनिरूपणं । षष्ठ्यदानादिविधिः । आधिनिरूपणं ।
साधिविधिः । लेख्यादिव्यादिप्रकरणं । सीमाविवादादिनिरूपणं । दायभागकथनं । द्यूतविधिः ।
दण्डपाठविधिः । शेषविधिः । ३ भिन्नमादिदण्डविधिः ।

एकादशेऽध्याये,—वधनिर्णयः । सहापातकादिनिरूपणं । ब्रह्महत्यासुरापानादिप्रायश्चित्तं ।
अगम्यागमनप्रायश्चित्तं । अविद्यादिवधप्रायश्चित्तं । गोवधादिप्रायश्चित्तं । प्रायश्चित्तदिननिर्दिष्टानि ।
स्त्रीवधप्रायश्चित्तं । इतरप्राणिवधप्रायश्चित्तं । इतरद्रव्यक्षेपप्रायश्चित्तं । व्रतादौ छमियोगे प्राय-
श्चित्तं । आत्मघातप्रवृत्तप्रायश्चित्तं । अपत्यव्यवहारादिप्रायश्चित्तं । भवादिबिभक्तप्रायश्चित्तं । निन्दित-
विवाहप्रायश्चित्तं । नात्यप्रायश्चित्तं । चान्द्रायणकृच्छ्रादिब्रतलक्षणं ।

द्वादशेऽध्याये,—कर्मविपाककथनं । सामान्यतः सर्ववर्णकर्तव्यानि । मातृव्यानि । अश्व-
त्यादिदृशरोपणविधिः । लवणसंयुक्तचीरादिभक्षणनिषेधः । दीपनिर्व्वाणदायाः । शयनविधिः ।

No. 2000. पुरञ्जनचरितनाटकम् । Substance country-made paper, 10 × 2½ inches. Folia, 30. Lines, 6 on a page. Extent, 531 s'lokas. Character, Maithilī. Date, Sk. 1701. Place of deposit, Sāradāpura, Post Mādhepurā, Darbhāṅgā, Paṇḍit Harshanātha Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Puranjana-charita. A drama in five acts founded on the story of Puranjanā as given in the Bhāgavata Purāṇa. By Kṛishṇadatta, of Mithilā. The play was first acted in the court of Purushottama Deva, of Orissā. The object of the work is to promote devotion to Kṛishṇa.

Beginning. नित्यानन्दचिदात्मकस्य कलया यस्याश्नुतस्याखिलं

विश्वमेति तमप्यचेतनमिव द्रग्भ्राम्यति आश्रयति ।

यो गृह्णात्यकरचलत्यचरणः पश्यत्यचक्षुः शृणो-

त्यन्नेत्रे मनसो गिराऽप्यविषयो भक्तेर्वशोऽव्यास यः ॥

अपि च ।

एकं दृष्टमधिष्ठितौ सङ्घचरो दिव्यो सुपर्णा भजे

पक्षं पिप्लवसत्यदग्निश्च ययोरैको गणैर्बध्यते ।

नाञ्जग्रप्यतिदीप्तिमञ्जति परो बुद्धा तमेव श्रितो-

बद्धोऽभावपि युक्तिमेति न परो मेऽचाय पन्था मतः ॥

नान्यन्ते स्तवधारः । अलमतिविक्षरेण । भक्तिभावनाविभाकरविभावितशुद्धमानस-
सारसम्प्राप्तिसरसारमणवरणपट्चरणस्य चणचणविल्लचणविनयविवेकदयादानदाक्षिणादि-
गुणगणस्य निरुपधेपरोपकारजागृकयथोभारघनसारप्रसारसुरभीकृतसंसारस्य परमरसगीषा-
कारस्य श्रीदिवाकरपुष्पोत्तमस्य सभायां — — — — — सुखोपविष्टानां शि-
ष्टानां देवविदेशवासस्थानां शास्त्रिणां ब्राह्मणानां राजकार्यभारिणां व्यापारिणाञ्च मण्डली
समुज्जसति । तद्व नवीनं किमपि नाटकमभिनेतव्यमिति । नेपथ्याभिमुखमवलोक्य । आर्य्यं
इतस्तावत् । प्रविश्य नटी । अञ्जं समि आणवेदु अञ्जो को णिथोथो अणचिद्धीअदुत्ति ।
स्तवः । आर्य्यं साधुसमाजसाराधयितुमिच्छामि । नटी । कदमं उणपथोअं समप्पिअ एदस्स
आरोहणं करिस्सदि अञ्जो । स्तवः । यत् किल मैथिललक्ष्मणदत्तकविना पुरञ्जनवरितं नाम
नाटकं निर्माय अस्म सु समर्पितं तदभिनयेनाराधनमस्य सध्वविष्यति । इत्यादि ।

End. श्रीतनुष्कविस्तुवरेखितसाङ्गकातमत्तद्विद्वताश्रयि ।

लक्ष्मणपनिकपे निवेष्टितं प्रेसहेममुपवीर्य्यतां मम ॥

अविज्ञात एवमु ।

इति निष्क्रान्ताः सूर्य्यौ ।

Colophon. पुरञ्जनदुःखभञ्जने नाम पद्यमोऽङ्कः । समाप्तमिदं नाटकमिति ।

शोकेऽब्दे धरणीविषमनुधिरासम्भासमाने शुभे

माघे मासि दिवासणी मकरमे विष्णोस्तिथौ सादरं ।

श्रीमन्मैथिललक्ष्मणदत्तकविना मन्त्रिर्मातं नाटकं

प्रालेखीतदिदं मुदा द्रुततरं श्रीहेमनाथदिजः ॥ शुभमस्तु ।

विषयः । (श्रीमद्भागवतीयपुरञ्जनापाख्यानसवलम्बां गुम्फितमिदं नाटकम्)

तत्र प्रथमाङ्के,—पुरञ्जनसच्चिवयोरभिनयेन तयोर्मागपुरप्रवेशस्तुचनं । तत्र च नागराजनाम-
रीभिः सादरं सुगृहीतयौक्तयोः स्वागम्यै स्वात्मनिवेदनम् । समनन्तरञ्च समं तत्पुराधि-
कारिणा पुरञ्जना पुरञ्जनस्य परिणयः समजनि ।

द्वितीयाङ्के,—स्रगयानुरागिणो राज्ञोऽदर्शनेन सम्पासिताया अपि सद्यजन्यया पुरञ्जन्याः
श्रीरोवेदना मूर्च्छा च । अचान्तरे समागतस्य तत्र विमर्शनमनुगमनञ्च तदनु सदेदनादिदेशं
प्रस्थितायास्तस्याः ।

तृतीयाङ्के,—सितपल्लवरयोरभिनयेन नगरमध्ये शत्रुप्रवेश-पुररोधन-पुरञ्जनापसरण-
स्तुचनम् ।

चतुर्थेऽङ्के,—अललितलचणेन भगवता सद्य विलक्षणवरस्य संवादः । तत्र च नवलक्षणा-
नाम्नी कामधेनुः प्रविश्यात्मनो गुञ्जरदन्दावनादिदेशश्चणविवरणं निवेदयामास । अचान्तरे

चेटीमाचसनायायाः नायविरहविधुरायाः पुरञ्जन्याः अग्निप्रवेशसाहसमवलोक्य नवलक्षणा
तस्याः समाश्वासनञ्च ।

पञ्चमाङ्के,—नवलक्षणासाहाय्येन तस्या गोपाललोकगमनपूर्वकं भगवद्दर्शनेन कृतार्थता
पुनः पुरञ्जनसमागमश्चेति ।

No. 2001. शुद्राचारचिन्तामणिः । Substance country-made paper, 11 × 2 inches. Folia, 102. Lines, 5 on a page. Extent, 1764 śloka. Character, Maithilī. Date, L. S. 425. Place of deposit, Śāradāpur. Post Mādhapurā, Darbhāṅgā, Paṇḍit Vis'vanātha Jhā. Appearance, destroyed by worms. Prose and verse. Correct.

S'udrāchāra-chintāmaṇi. On the religious duties of Śudras. By Vāchaspati Miśra, of the court of Mahārājā Harinārāyaṇa, of Mithilā.

Beginning. तीक्ष्णत्विषे नमस्कृत्य श्रीवाचस्पतिशर्मणा ।

धर्मशास्त्रं समालोक्य शुद्राचारे वितत्यते ॥

तव । उद्बोधमैत्रश्रीचानि तथाचमनकारणम् ।

चेतुद्विराचम ++ प्रातस्नानादिकं ततः ॥

मध्यन्दिनस्नानविधिर्तर्पणस्य विधिसन्तः ।

देवार्चनं तत्प्रसङ्गाद्द्वैष्यवस्य च लक्षणम् ॥ इत्यादि ।

End. मिथ्याभिशंसिनो दोषा द्विः स+भूतवादिनः ।

मिथ्याभिशस्तदोषश्च समाद+ + + + ॥

Colophon. इति महाराजाधिराजश्रीमद्वरिनारायणपरिषदा सकलपण्डितमण्डलीश्री-
रोमणिना श्रीवाचस्पतिमित्रेण विरचितः शुद्राचारचिन्तामणिः समाप्त इति ।

शुभमस्तु । लृप्तं ४२५ । ज्यैष्ठ्यवादि ।

विषयः । सदाचारनिरूपणादिकं । शुद्राणां उद्बोधविधिकथनं । मलमूवादित्यागविधिः ।
श्रीचविधिकथनं । आचमनविधिकथनं । आचमननिमित्तानि । द्विराचमननिमित्तानि । आ-
चमनापवादकथनं । दन्तधावनविधिः । प्रातस्नानादिविधिः । प्रातःकालादिनिरूपणं । साध-
नादिविधिकथनं । पोष्यवर्गपालनावश्यकतानिरूपणमुत्तेन पोष्यवर्गनिरूपणं । योग्येमादि-
कथनं । नैमित्तिकादिषष्ठिधस्नानविधिः । तर्पणविधिः । जलस्थलशेषतर्पणविधिः । देवपूजा-
विधिः । उपचारविधिः । पुण्यादिचयनविधिः । दुर्गपूजाविधानादिकथनं । शिवपूजाविधिः ।
सूर्यपूजाविधिः । पञ्चोपचारादिविधिः । धपदीपनैवेद्यादिनिरूपणं । शुद्धेण वैश्वदेवानन्तर-

पूजापक्षे सिद्धान्ने देयं नान्यवेति निरूपणं । रसालादिविधिकथनं । विशेषेण दुर्गाशिवयोः
पूजाविधिकथनं । शिवलिङ्गादिनिर्माणविधिः । विहितविहितपुण्याणि । विष्णुपूजाविधिः ।
शालग्रामशिलासाक्षात्प्रादिकीर्तनं । भगवद्गीतादिसाक्षात्प्रादिकथनं । विष्णोर्द्वाविंशदपराधाः
विष्णवे दानानि । गवादिदानविधिः । सर्व्वे च विशेषदानप्रयोगकथनं । हरिभक्तिसाक्षात्प्रा-
कीर्तनं । पञ्चमहायज्ञविधानं । तत्र वैश्वदेवप्रयोगकीर्तनं । नित्ययादिविधिः । तत्र प्रयोगकथनं ।
अतिथिपूजाविधिः । भोजनविधिः । भोज्याभोज्यनिरूपणं । पानयोग्यद्रव्यादिनिरूपणं । पशु-
पक्षिसांसादिभक्षणविधिः । तत्र भक्ष्याभक्ष्यनिरूपणं । भक्ष्यमत्स्यनिरूपणं । मांसभक्षणवर्जनयो-
र्विधिः । पशुधघातकलक्षणदिकथनं । शयनविधिकथनं । दारोपमसनविधिः । गर्भाधानादि-
विधिकथनं । रजस्वलाधर्मान्निरूपणं । सामान्यतः स्त्रीधर्मान्निरूपणं । मार्हस्त्र्यधर्मान्निरूपणं ।
मिथ्याशंसनादिदोषकीर्तनञ्च ।

No. 2002. दानपञ्ची । Substance, country-made paper, 11 × 3 inches. Folia, 49. Lines, 9 on a page. Extent, 1,708 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Sārādāpura, Post Mādhepurā, Darbhāngā, Paṇḍit Harshanātha Jhā. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Dānapanji. A summary of religious benefactions. By Ratnākara Thakkura.

Beginning. यदीयस्मरणादेव समीहितमवाप्नुते ।

सद्भिर्निर्व्विघ्नमधुना तन्नमामि परं भवः ॥

श्रीरत्नाकरधरीरेण विस्तरादानसागरात् ।

सर्व्वसारं समुद्धृत्य किञ्चिदाकृत्य लिख्यते

तत्र दानप्रशंसा । यानि सन्त्यक् + + नि चरेः प्राक्तानि शंसति ।

तेषां श्रेष्ठतमं दानमिति मे नास्ति संशयः । इत्यादि ।

End. दक्षिणं दद्यात् । ततः ॐ स्वस्तीति प्रतिवचनं । अन्यतो गन्धमानीय दक्षिणं दद्यात् ।

Colophon. इति श्रीरत्नाकरठकुरविरचिता दानपञ्ची समाप्ता ।

विषयः । दानस्वरूपनिरूपणं । देयद्रव्यगुणकथनं । दानविधिः । दानकालनिरूपणं ।
अलङ्कारधान्यादिदानविधिः । वर्षभोज्यदानविधिः । कपिलादिगोदानविधिः । उभयतोमुखी-
दानविधिः । वृषभधेनुदानविधिः । गुरुधेनु-तिलधेनु-जलधेनु-घृतधेनुप्रभृतिदानविधिः ।
वरमन्त्रिणीदानविधिः । अश्वदानविधिः । शैलादिदानविधिः । दासीदानादिविधिः । आस-
नादिदानविधिः । सिन्दूरतैलशर्कराजलधर्मघटादिदानविधिः । विविधफलशस्यदानविधिः ।

सुनर्णरजतताम्रादिदानविधिः । पूर्णपात्रलव्णजिनादिदानविधिः । घामनगरादिदानविधिः ।
 भालघामशिवलिङ्गादिदानविधिः । छतवटादिदानविधिः । कौशेयवस्त्रादिदानविधिकीर्तनञ्च ।
 अथ सर्व्वेषु दानप्रयोगकीर्तनमिति शेषम् ।

No. 2003. योगरत्नाकरः । Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 20. Lines, 6 on a page. Extent, 384 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Śāradāpura, Post Mādhepurā. Darbhāngā, Paṇḍit Harshanātha Jhā; another copy at Śāntipura, Paṇḍit Kālidāsa Vidyāvāgis'a. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Yoga-ratnākara. A guide to the performance of Yoga meditations, giving details about the various modes of sitting, regulating the breath, &c., &c. By Vīreśvarānanda.

Beginning. यद्ब्रह्म वेदाः प्रवदन्ति सन्तश्चेतन्यशब्दात्मकमयं तत् ।

योगीन्द्रहृदयैः परमात्मतेजो ध्यातं सदायादनिशं परं नः ॥

आनन्दोक्तासकन्दोपरिपरिविलसद्ब्रह्म पद्मानुराखं
 नित्यं चैतन्यरूपं वरद-भयहरं तत्त्वविद्यात्मयुक्तम् ।

शान्तं पूर्णेन्दुकुन्दोज्ज्वलविमलवपुर्विद्यमात्रं भजे, हं
 विज्ञानध्यानलहसं सकलसुरगणैर्योगिभिर्यन्त्रमेकम् ॥

वदाम्यहं योगमलङ्कारमश्नुते यतोऽभवत् शान्तमयं स्वयम् ।

अभ्यासतो ब्रह्मनिरूपणात्मकं संसारसिन्धुस्रवणैककारणम् ॥

सारं सङ्गृह्य तन्त्राणां वेदानां मतमयम् ।

योगिनां परहंसानां सिद्धानां विदुषां सताम् ॥

श्रीमद्दीरेश्वरानन्दस्तनोति ज्ञानसिद्धये ।

योगरत्नाकरे ग्रन्थे क्रमशो मे लखेतवः ॥ इत्यादि ।

End.

अभ्यासाद्भवतीह सिद्धिरतुला ध्यानाच्च योगीश्वरः

सम्पादात् कवितालिखेव विमला सम्पाद्यते येन वै ।

तत्प्राप्तौ परिशिद्धयः करतले नित्यं भवेन्मुक्तिमान्

पापान्मोक्षविमानमेति नितरां निर्व्याणमेवाश्रुतम् ॥

श्रीमद्दीरेश्वरानन्दनाथशिष्येण धीमता ।

श्रीमद्दीरेश्वरानन्दछतिना ग्रन्थ ईरितः ॥ ॐ नमस्तारिणे ।

विषयः । प्रथमतो योगाभ्यासप्रकारनियमादिकथनम् । कुशकादिकरणविधिकीर्तनं ।

प्राणायामस्वरूपकथनादिकं । आसनविधिकथनं । ध्यानप्रकारकथनं । ध्येयस्वरूपादिकीर्तनं । षट्चक्रनिरूपणादिकं । शिवतीर्थस्थाध्यायिकतीर्थनिरूपणं । अन्तर्यजनविधिकथनं । तत्र ध्यानादिविधिकथनं । उद्धर्तनविधिः । आन्तरहृदिनिरूपणं । शारीरतत्त्वकथनमुखेन जीव-स्वरूपादिकथनं । मोक्षस्वरूपकीर्तनञ्च ।

No. 2004. पाण्डवचरितम् । Substance, country-made paper, 12 × 1½ inches. Folia, 127. Lines, 5 on a page. Extent, 2,530 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Sáradāpura, Post Mādhepura, Darbhāṅgā, Paṇḍit Vis'vanātha Jhā. Appearance, decayed. Verse. Correct.

Pāṇḍava-charita. An epic poem on the career of the Pāṇḍavas, founded on the details given in the Mahābhārata. By Lakshmidatta, son of Lakshminārāyaṇa, who styles himself a Rājapaṇḍita, but does not say in whose court he flourished. The codex is incomplete, breaking off in the middle of the 21st canto.

Beginning. कन्दर्पदर्पाङ्कुरमातृयोगं सिन्दूरपूराक्षमिन्दुगौरम् ।
कुन्दावदातस्मितमट्टहासं वन्दामहे तद्दृश्यमदृश्यं वा ॥
मोक्षसुखं यच्छेषोत्सुक्याय मोक्षार्हनापाङ्गतरङ्गिताय ।
सानन्दनन्दाङ्गनरिङ्गणाय तस्मै परस्मै महसे नमोऽस्तु ॥
सन्दर्भस्तथाय विदर्भवाचां व्यासं भजे चन्द्रमसं कवीनाम् ।
यद्भारतीनिर्भरचन्द्रिकाभिर्मौल्यान्वकारा जगता विभूताः ॥
व्यासस्य यद्भारतभारतीयं व्यासं समासादभिधातुमीहे ।
बाल्यं हित + + + सन्तु सन्तः कर्माणि कुर्वन्ति न किं किमोराः ॥
सोमान्वये सोम इवाम्बुराशौ राजाऽभवत्पाण्डुरिति प्रसिद्धः ।
यद्वाङ्मसासाय सुखोपधानं मद्या + + + कमला व्यरंजीत् ॥ इत्यादि ।

End. सङ्ग्रामाय यदा जुहाव सुरजिहावा तपोनन्दना
व्याख्यानैरथ वा + + पनिपदां संलूय दुर्योधनं ।
तज्जातं कुशशासितुः सुरपुरप्राप्तेः पुरे मङ्गलं
प्रायश्चित्तमनुत्तमं खलु सतां यत्किञ्चिदाभाषणम् ॥

Colophon. इति श्रीश्रीमन्नारयणराजपण्डितकविदिण्डिमल्लक्ष्मीदत्तविरचिते
पाण्डवचरिते मद्याकावे पाण्डवविजये नाम विंशतितमः सर्गः । (इतः परमेकविंशतितम-
सर्गस्य कियद्देशो वर्तते) ।

विवयः । १ मे सर्गे,—पाण्डोर्महावर्णनं । मृगशृङ्गधारिणः किमिदं समुनेः तस्य भाषयति कथनं । पाण्डवानामुत्पत्तिकथनञ्च । २ ये,—पाण्डवानामखण्डिचावर्णनादिकं । ३ ये,—तेषामेकचक्रनिवासवर्णनं । ४ ये,—द्रौपदीसंयंवरवर्णनं । ५ मे,—सुभद्राचरणवर्णनं । ६ ये,—जलविचारवर्णनं । ७ मे,—खाण्डवदाहवर्णनं । ८ मे,—राजसूयवर्णनं । ९ मे,—दूतक्रीडावर्णनं । १० मे,—अर्जुनस्य तपस्यार्थं प्रयाणवर्णनमुखेन गिरिवनादिवर्णनं । किराताज्जैनसमरसंस्मृतिवर्णनञ्च । ११ ये,—अर्जुनस्य सुरलोकगमनवर्णनं । तव स्वर्गवर्णनञ्च । १२ ये,—अर्जुनस्य उर्व्व्यास सप्त संवादवर्णनादिकं । १३ ये,—युधिष्ठिरादीनां तीर्थयात्राप्रसङ्गेन वदरिकायमगमनवर्णनं । १४ ये,—सीमन्तिकाचरणवर्णनं । १५ ये,—पाण्डवानां द्वैतवनवासवर्णनं । गन्धर्व्वराजकतकौरवकामिनीचरणादिवर्णनञ्च । १६ ये,—पाण्डवानां विराटनगरवासवर्णनं । १७ ये,—उत्तरगोष्ठसङ्ग्रहवर्णनं । १८ ये,—कुडपाण्डवयोः समरादुयोगवर्णनं । १९ ये,—भीष्मवधवर्णनं । आभिमन्युवधवर्णनञ्च । २० ये,—जयद्रथवधवर्णनं । द्रोणकणादिवधवर्णनं । दुर्य्योधनस्य द्वैपायनशूद्रप्रवेशवर्णनञ्च । (इतः केचन एकविंशतितमसर्गाः श्लोका वर्णने । तव च दुर्य्योधनस्योदभङ्गवर्णनं ।)

No. 2005. भक्तितरङ्गिणी, सेतुसंहिता । Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 460. Lines, 10 on a page. Extent, 12,048, s'lokas. Character, Nāgāra. Date, ? Place of deposit, Sārādāpura, Post Mādhepura, Dārbbhāngā, Paṇḍit Viś'vanātha Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Bhakti-taraṅginī. A metrical dissertation on devotion to Kṛishṇa. By Vaidyanātha Pāyagūṇḍa. The text extends to 200 s'lokas, and is divided into five cantos, metaphorically called waves, *taraṅgas*, in keeping with the name of the work, which means "the ocean of devotion." The author takes the Bhāgavata Purāṇa for his text. The work was completed for the gratification of Govindarāja, son of Rāmarāja Maṇi, of the gotra of Bharadvāja. Annexed to the work in a commentary entitled *Setu* or the bridge. Its author's name is not apparent.

Beginning. मूलस्य,—निखिलभूवनपालं कामिनीकेलिशालं

यदुकुलमणिपालं दानवेन्द्रान्तकालम् ।

सजलजलदनीलं नन्दबालं सुबालं

ब्रजयुवतिरमालं नैमि गोपालबालम् ॥

मोहितगोपीजालं दलितमालं यथोविमालम् ।

दर्शितचिचालीलं नीरदनीलं नमामि गोपालम् ॥

अस्ति श्रीमदमन्दमन्दरगिरिधावस्त्रलप्रस्त्रल-
 तुङ्गोत्तररङ्गभङ्गिभुमग्नराज्ञाजारेधसि ।
 इन्द्रप्रस्थमिच्छाचलेशसदनं सत्यम्यदाभासनं
 स्वःसाध्याव्यविद्विन्निस्तुल्यगुणं भूमण्डलीमण्डनम् ॥
 तत्रोदारपविचविवचरिते सद्भिश्चविचम्भरा-
 लम्बे विष्णुपदारविन्दमुकुलध्यानादवाप्नोदये ।
 भारद्वाजकुलाम्बुधौ समभवच्छ्रीरामरायो मणिः
 शान्ती दान्तिद्युतः सुनीतिनिपुणो रामोऽपरः सद्यशाः ॥
 तस्मादाविरभूस्तुर्थं इव यः सप्ताक्षिपामष्टमो-
 वर्षाणामिव पञ्चमः स पुष्पार्थीनां सञ्जानीतिमान् ।
 साचाच्छ्रीपतिरात्रिताजनभृतिर्गौविन्दरायः सुधी-
 + + मेघ इवावदातहृदयो विष्णोः पदान्त्वम्बनः ॥
 सत्या + + तरे ललामसुयशःस्फीतः प्रपीताम्बरः
 पद्मासद्गानि यस्य हृत्परसिजे स्वास्ते मुदा सर्वदा ।
 साक्षात् केशव एव सम्प्रति पुनस्मातुं जगन्मण्डलं
 तस्मात् श्रीविवुधाधिपे विजयते श्रीकेशवाख्यः सुधीः ॥
 भूरिस्फुरन्मदगदाधिगताधिकाधि-
 चेतोऽगदीकरणमौपधमद्वितीयम् ।
 आदिष्टवान् स खलु भागवताम्बिसारं
 कर्तुं यथा भवति मां मम हृत्प्रसादः ॥
 तस्यादेशवशात् केशवविभोर्विद्वद्भिर्भूषामणे-
 र्यन्यं भक्तितरङ्गिणीति विदितं स्वच्छं ततोऽभ्युदरे ।
 श्रीमद्भागवताख्यरत्ननिधिते । रत्नं सतां शम्भुदं
 साक्षात्प्राकरणादिपञ्चलक्षरीयुक्तं प्रयत्नादहम् ॥
 आलोच्य निखिलं भक्त्या श्रीमद्भागवतं मुदा ।
 इतस्तत्तानि तथेत्याम्यच पद्यानि कौतुकात् ॥
 लिखामि नत्वा नागेशं वैद्यनाथः स्वबुद्धये ।
 पायमुष्टेति यः प्यातः काश्यां सङ्कष्टं भक्तितः ।
 अथ श्लोका मया दृष्टाः सङ्गत्यर्थं शतद्वयम् । इत्यादि ।
 सेतोः,—अवनीतलवर्णिलोचनामृतवर्णिं समुपैकमन्दिरम् ।
 प्रमदाजनमीनवेधनं शिशुरूपं तमचं भजे हरिम् ॥

वैद्यनाथः पायगुणो विद्वत्केशवदेशतः ।

व्याख्यां भक्तिरक्किण्याः सेत्वाख्यां विलिखाम्यहम् ॥

श्रीधरस्वामिसहिभिः कृता येषां मनोहरा ।

वत्यस्या सर्वतः सा वै श्लोकीकृत्य प्रयत्नतः ॥

मौलकमानुराधेन सविशेषात् क्वचिन्मया ।

खलतानां सुपदानां नूतना च विलिख्यते ॥

तत्र तावत् प्रारिखितग्रन्थप्रतिबन्धकदुरितशमनाय कृतमिष्टदेवतानमस्काररूपं सङ्गृह्य-
शिक्षायै व्याख्यालेश्रोतृणामनुषङ्गतो मङ्गलाय च निबध्नाति निखिलेति ।

End.

मूलस्य,—अतिप्रयत्नेन मया कृतोऽयं रसालयो ग्रन्थनिधिर्गुणप्रः ।

समर्पितः श्रीपतिपादपङ्कजे भक्त्या स तेनाद्य चरिः प्रसीदताम् ॥

Colophon. इति श्रीमत्पायगुणोपाख्यवैद्यनाथविरचितायां भक्तिरक्किण्यां पञ्चमस्तरङ्गः
सम्पूर्णः । समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

सेतोः—रसानां नवानां शृङ्गारादीनां प्रेम्णो भक्तिरक्षय च चालयः, ग्रन्थेषु निधिः, गुणप्रः
गुणाक्षयः । शुभमस्तु ।

विषयः । ग्रन्थोऽयं भगवन्माहात्म्यादिप्रतिपादकानां श्रीमद्भागवतीयपदानां सङ्ग्रहेण नि-
र्मितः । तत्र च कश्चित् क्वचित् ; सङ्गतिसेषां प्रतिपादयितुं स्वयमपि ग्रन्थकारि दिशतसंख्यकान्
श्लोकान् रचयामास । तत्र प्रथमे तरङ्गे श्रीमद्भागवतप्रामाण्यादिनिरूपणपूर्वकं प्रथमादिप्रकरणे
द्वादशस्थानवर्तिनां श्लोकानां विन्यासेन भगवन्माहात्म्यकीर्तनं । एवं द्वितीये तरङ्गे,—भगवद्भक्त्या-
प्रतिपादकानां श्लोकानां सङ्गतिर्दिशिता । तृतीये तरङ्गे,—भगवदुपासनापरपदानां सन्दर्भ-
सज्जीकरणं । चतुर्थे तरङ्गे,—भगवत्कृतिपराणां पदानां सङ्गतिप्रदर्शनं । पञ्चमे तरङ्गे,—भगव-
द्भजनप्रयोजकानां तेषां गुणकर्मपुण्यप्रदर्शनेन भक्तिमाहात्म्यप्रपञ्चनं । ग्रन्थस्यास्मैव व्याख्यानं
सेतुरिति श्रेयम् ।

No. 2006. तत्त्वदीपनम् । Substance, palm-leaf, 12 × 2 inches.
Folia, 192. Lines, 6 on a page. Extent, 6,033 śloka. Character, Maithilī.
Date, ? Place of deposit, Sārādāpura, Post Mādhepura, Darbhāngā.
Paṇḍit Vis'vanātha Jhā. Appearance, old. Prose. Correct.

Tattva-dīpana. A gloss on the Śābdakhaṇḍa of Gaṅgeś'a's
Tattvaachintāmaṇi. By Viṣṇupati, son of Rāmapati Mahāmaho-
pādhyāya.

Beginning. भागधेयं परं ब्रह्म देवकीवसुदेवयोः ।

गुणमर्थदुर्तेर्वन्दे भूयो गोपालबालकम् ॥

गुरो रामपतेः शास्त्रं ज्ञात्वा विष्णुपतिः पितुः ।

कुरुते शब्दखण्डस्य तत्त्वदीपनमीदृशम् ॥

अथशब्देति । अथेत्यानन्तर्यमभिधानं सङ्गतिस्वरचनाय । इत्यादि ।

End. न च अभिचारिलिङ्गपरामर्शजन्यत्वेनानुमितेर्धामन्तं स्यादिति वाच्यं गुणजन्यत्वेन तस्या अध्यानात् । + + +

Colophon. इति सञ्ज्ञामहोपाध्यायश्रीरामपतिस्त्रुनुश्रीविष्णुपतिविरचितं शब्दखण्डस्य तत्त्वदीपनं परिपूर्णम् । ॐ शिवमिति ।

विषयः । गङ्गेशोपाध्यायकृततत्त्वचिन्तामणेः शब्दखण्डस्य व्याख्यानम् ।

No. 2007. किरणावलीप्रकाशप्रकाशिका । Substance, palm-leaf, 12 × 2 inches. Folia, 192. Lines, 6 on a page. Extent, 5,610 śloka. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Sārādāpura, Post Mādhepura, Darbhāngā, Paṇḍit Vis'vanātha Jhā. Appearance, old. Prose. Correct.

Kiraṇāvalī-prakāś'a-prakāś'ikā. A gloss on Vardhamāna's commentary on Prasastapāda's Vais'eṣhika treatise entitled Kiraṇāvalī. By Bhagīratha Thakkura.

Beginning. कैशोरं कलयन् मायाकार्यं पुरातनं पुरुषम् ।

नन्दालिन्दनिकेतं निगमरहस्यं नमस्यामि ॥

यः कैशोरे विश्वविख्यातकर्मो धर्माचार्यः श्रीमहादेवशर्मा ।

तत्त्वोदर्यो वर्द्धमानस्य सूक्तौ भावं मेघः सम्यगाविष्करोति ॥

मूर्ध्नि पुरदिष इति पूर्वेषामन्ये । तेनान्यदपि वीजं जलसम्पन्नेनाङ्कुरयति इति ध्वनि-
लभ्यते । इत्यादि ।

End. द्रव्यलवैशिष्ट्यसंसर्गमर्थ्याद्या भानेयान्नितलावच्छिन्नसाध्यस्य द्रव्यत्वप्रसिद्धेरित्यतः
सर्वमवदातमिति ।

धीरा धरणिभवानी यमजनि चन्द्राद्भगीरथं तनयम् ।

तस्य कृतावेतस्यां सन्तः सन्तोषमाचरत ॥

आसीद्नुपमः प्रख्यां महादेवः कुलाग्रणीः ।

अनुजस्य कृतवान् इमां व्याख्यां भगीरथः ॥

Colophon. इति सञ्ज्ञामहोपाध्यायसदुक्कुरश्रीभगीरथविरचिता किरणावलीप्रकाश-
प्रकाशिका समाप्तिः ॥

विषयः । किरणावलीनामप्रशस्तपादकृतपदार्थधर्मसङ्ग्रहस्य या व्याख्या तस्या वर्द्धमान-
कृतं प्रकाशमभिधेयं यद्वाख्यानं तस्य व्याख्या ।

No. 2008. चण्डिकाचरितचन्द्रिका । Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 34. Lines, 10 on a page. Extent, 734 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Sárādāpura, Post Mádhepura, Darbhāngā, Paṇḍit Harshanātha Jhā. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Chañḍikā-charita-chandrikā. A poem on the exploits of the Devī as described in the Chañḍī section of the Márkaṇḍeya Purāṇa. By Kṛishṇadatta.

Beginning. सिद्धित्रीः साधकानां प्रसरति पुरतो यत्पदाराधकानां
निर्विघ्नं यत्प्रसादादुदयति सद्यसा सापि निःश्रेयसशीः ।
त्रैगुण्यस्तन्निर्मूर्तिर्निर्द्वयधिकरणाद्यर्थमाधुर्यधुर्यात्
तुभ्यां सा कापि कुर्यात् सपदि मन मनःशुद्धिबुद्धिप्रसिद्धिम् ॥
चन्द्रचूडां चिदानन्दचुषु चन्दनचर्चिताम् ।
चक्षुर्नी चक्षुर्ला चक्षुर्विन्त्ये चण्डिकां चिरम् ॥
सद्गुणान्मुनिधित्तुष्टिकारिणी तापपापतिभिरापहारिणी ।
स्यतामस्तसारगर्भिणी चण्डिकाचरितचन्द्रिकाऽचिरम् ॥
मङ्गलमसि जनमङ्गलनामसद्यसे । प्रथयसि धामनि रघुतमिसे ।
श्रीमति गतिरसि जगदस्य जय जय देवि शिवे ॥
प्रथम् । चरिमवबोधयसि च चरसि च विधिखेदम् ।
जनयसि मधुकैटभमतिभेदम् ॥ इत्यादि ।

End. सिद्धिरस्तु सकले मन साध्ये सम्प्रसादविभवेन शिवायाः ।
तत्पदाम्बुजमुगे रमणीये बुद्धिरस्तु सततं सुकृतश्रीः ॥

Colophon. इति कृष्णदत्तकृतौ सिद्धिलक्षणायां चण्डीचरितचन्द्रिकायां सम्प्रसादवर-
प्रदानो नाम एकादशः सर्गः । समाप्ताऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । देवीमाहात्म्यमवलम्ब्य विरचितमिदं गीतिकाव्यमिति ।

No. 2009. मिथिलेशाङ्गिकम् । Substance, country-made yellow paper, 11 × 4 inches. Folia, 212. Lines, 9 on a page. Extent, 5,459 s'lokas. Character, Maithili. Date, ? Place of Deposit, Navání, Post Mádhepura, Darbhāngā, Paṇḍit Vañsamāṇi Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Mithiles'āhnika. A Smṛiti compilation embracing all the leading topics of domestic religious duties. By Ratnapāṇi Śarmā, son of Gaṅgoli Sanjēśvara Śarmā.

Beginning. छष्टौ कञ्जजतां यथौ विजगतां मोहिन्दतां रक्षणे

संहारे चरतामपारतनुतां विशाखतायाश्च यः ।

नैर्गुण्येऽष्टतरुपतामिच्च परं तस्मै नमोऽस्माद्यने

श्वेरम्बाय करावलम्बनविधायालम्बनायासकृत् ॥

वंशावलीचरितं मिथिलेश्वरीच्छ्वसिंहद्वपतेः ।

कथितं रामचरितं षट्शु विदितं तदाङ्गिकं सपदि ॥

प्रभोऽस्तु सामवेदित्वात् तथाचाराऽपि लिख्यते । इत्यादि ।

End.

न्यायोपाज्जितविज्ञेन कर्णं स्वात्मरक्षणम् ।

अन्यायेन तु यो जीवेत् स कर्मभ्यो वक्षिष्यतः ॥

तिष्ठतु नाम प्रकीर्णकमतः परम् ।

Colophon. इति श्रीगङ्गास्त्रीसञ्जीवेश्वरशर्माम्बुश्रीरत्नपाणिशर्मामङ्गलवीदे मिथिलेशा-
ङ्गिके प्रकीर्णकं समाप्तम् ।

विषयः । वैदिकप्रातःकृत्यं । तान्त्रिकप्रातःकृत्यं । मूवपुरीषाद्युत्सर्गविधिः । शौचविधिः ।
आचमनविधिः । आचमनानुक्तपविधानं । दम्भाधानविधिः । प्रातःसन्ध्याविधिः । द्वितीय-
यामार्द्धकृत्यं । एवं तृतीयचतुर्थयामार्द्धकृत्यनिरूपणं । स्नानविवेचनं । तत्र वैदिकतान्त्रिकादि-
मन्त्रकथनं । वेदाभ्यासादिकथनं । गुरुपूजाविधिः । पोष्यवर्गादिनिरूपणं । ब्राह्मणादिधर्मो-
क्तकथनं । नीतिकथनं । ब्राह्मणादिवर्णानां निषिद्धानि । आपत्कृत्यानि । चक्रवर्त्यादिनिरूपणं ।
आतुरस्नानादिविधिः । अक्षमर्षणादिविधिः । द्विवस्त्रादिविधानं । स्नानानन्तरं शिरःकम्पने
दोषकथनं । मन्त्रस्नानादिकथनं । तीर्थावाहनविधिः । तान्त्रिकादितिलकविधिः । वैदिक-
सन्ध्याविधिः । तत्कालविवेचनं । गायत्रीव्याख्या । दर्भनामतत्प्रभेदकीर्तनं । प्राणायामादि-
निरूपणं । सामगानां वैदिकसन्ध्याप्रयोगः । तान्त्रिकसन्ध्याप्रयोगः । वैदिकतर्पणविधिः । यज्ञो-
पवीतविधिः । स्त्रीकलकतर्पणे विशेषकथनं । काम्यतर्पणादिकथनं । पिण्डगाथाकीर्तनं । तर्पण-
वाक्यविवेचनं । जपयज्ञादिनिरूपणं । जपे निषिद्धानि । नवग्रहार्चनविधिः । ब्रह्मयज्ञविधि-
कथनं । गायत्रीहृदयगायत्रीकवचादिकथनं । तैलाभ्यङ्गादिव्यवस्था । देवप्रतिमानिरूपणं ।
बाल्यामशिलादिनिरूपणं । शिवनैवेद्यापाञ्चालनिरूपणं । देवमृदलेपनादिमाहात्म्यकथनं ।
देवतास्नाने घृतादिपलविवेचनं । अष्टमङ्गलनिरूपणं । सामान्यतः पूजनक्रमकीर्तनं । पुण्य-
विचारः । सूर्यादिदेवपूजाफलकीर्तनं । देवताविशेषे विहिताविहितपुण्याणि । पुण्यमान-
विधिः । देवताविशेषे धूपनैवेद्यादिविवेचनं । स्नानकुम्भविवेचनं । नैवेद्यभक्षणविचारकथनं ।
दुर्गादिपूजाविधिः । शिवलिङ्गविधानकथनं । पञ्चमूखादिऋद्राक्षविधिः । लिङ्गपरिमाणादि-
कथनं । शिवनैवेद्यादिपविता । वैष्णवस्य ऋद्राक्षधारणफलं । समस्तविशेषे ऋद्राक्षधारणनि-
वेधः । ऋद्रादिप्रभेदतद्भिधेकादिकथनं । शतऋद्रायकथनं । विष्णुपूजाविधिः । अथ योद्धृषो-

पचारादिनिरूपणं । सर्वदेवमन्त्रकथनं । अष्टाङ्गरक्षाङ्गादिप्रणामविधिः । निर्मात्यधारणादि-
विधिः । विष्णोरपराधाः । पद्मदानेनापराधक्षमाकथनं । नारायणपूजाविधिः । चरणोदका-
दिविधिः । सामान्यतः सर्वदेवतातान्त्रिकपूजाविधिकथनं । तत्र विविधन्यासमुद्रापचारादि-
विधिकथनं । गुरुपूजनादिविधिः । करमालाविधिः । मणिमालानियमः । मङ्गाशङ्कमालादि-
विधिः । देवताभेदे मालाभेदकीर्तनं । मालामुष्कारादिकथनं । मण्ड्यपद्ममकथनं । अप-
पदार्थविवेचनं । अपाङ्गविचारः । सुप्रवीजमन्त्रादिकथनं । कवचादिपाठविधिः । निर्मात्य-
धारणविधिः । पञ्चद्रव्यशुद्धिविधानकीर्तनम् । वैश्वदेवादिविधिः । होमे विहितविहितद्रव्याणि ।
हविष्यद्रव्यविवेचनं । अग्निसावे अशु होमविधिकथनं । पायसवर्णिविधिः । नित्यश्राद्धविधिः ।
अतिथिपूजाविधिः । सनकादिदानविधिः । गोप्रासविधिः । वामदेव्यगानविधिः । भोजन-
विधितत्त्वमयादिनिरूपणं । द्विरशनविधिः । भोजनपावविचारः । भोज्याभोज्यविवेचनं ।
प्रासादादौ भोजननिषेधः । ताम्बूलविधिः । षष्ठ्यामार्जल्यनिरूपणं । सन्याकथनं । शयन-
विधिः । शय्याविवेचनं । अन्यशय्यायां शयनादिनिषेधः । शयनसमये पठनीयकथनं । दारोप-
गमनविधिः । गर्भाधानादिकथनं । रजस्रलाशौचनिरूपणं । पुत्रानुत्पत्तौ उपायकथनं । तत्र
दिवसनववादिनिरूपणं । द्रव्यगुणकथनं । ऋतुगुणकथनं । रसगुणकथनं । धान्यादिगुणः ।
शाकादिगुणः । विविधफलगुणाः । अल-दुग्ध-दधि-तक्र-छत-गुडादिगुणाः । लशुनादीना-
मभक्ष्यता । मत्स्यभोजनविधिः । वैधर्षिमायां दोषाभावनिरूपणं । मांसभक्षणविधिः । दृश्यामांस-
भक्षणादौ दोषकथनं । मांसस्य पुरुषार्थचतुष्टयसाधनत्वकथनं । भक्ष्यमत्स्यपक्षिजगादिनिरूपणं ।
भोजनार्चाग्रनिरूपणं । शूद्राद्राविवेचनं । प्रतिपदादिक्रमेण कृष्णशुद्धादिनिषेधः । नवव्यातनवो-
दकादिविवेचनं । द्रव्यशुद्धिनिरूपणं । अभ्युत्थनमात्रशुद्धिनिरूपणं । गुडादिशुद्धिकथनं । भोजन-
प्रकारकथनं । धर्मार्थविवारफलं । बन्धुहीनस्य संस्कारकरणे फलं । शूद्राद्रादिभोजनदोषकी-
र्तनं । गार्हस्थ्यधर्मनिरूपणं । न्यायोपाज्जितधनप्रशंसा । अन्त्यायोपाज्जितधनस्य निन्दाकीर्तनम् ।

No. 2010. तन्त्रकौमुदी । Substance, palm-leaf 10 × 2 inches. Folia, 112. Lines, 6 on a page. Extent, 2,485 s'lokas. Character, Maithilī. Date, Sk. 1551. Place of deposit, Sáradápura, Post Mádhapura, Darbhāngá, Pañdit Vis'vanátha Jhá. Appearance, old. Verse. Correct.

Tantra-kaumudī. A digest of Tántric religious duties. By Devanátha Sarmá. The work is purely Vaishṇavite, and refers only to those rites and duties which Vaishṇavas recognise. None of the Śákta rites has been noticed. At the end of the work the author gives a long list of the Tantras, Yámalas, and Pañcharátras he had consulted.

Beginning. वाणीरद्रुमकुञ्जभाजियमुनाकुले तमालद्युति-
 निर्मुक्ताङ्गशरच्छाङ्कविकशद्दिम्बाननो माधवः ।
 रासोक्तासविलासविभ्रमलसत्स्वेदाद्रैगण्डस्थलो-
 गोपीभिर्मधुनिर्विशेषमनिशं पीतो हरिः पातु वः ॥
 श्रीदेवनाथशर्मा तनुते खलु तन्नकौमुदीमेताम् ।
 आगमस्तीनमतीनामतिहृद्यामखिलतन्त्रेषु ॥
 सम्प्रदायविरोधेन सिद्धमप्युज्जितं मया ।
 सम्प्रदायानुरोधेन निर्मोक्षमपि कथ्यते ॥
 आथागमेन प्रामाण्यं विसम्भादिनि सर्वतः ।
 पञ्चरात्रप्रमाणत्वं रोधकस्यानुरोधतः ॥ इत्यादि ।

End. संहितां वैष्णवीं तद्वत् तत्त्वशगरसंहिताम् ।
 संहितां कपिलप्रोक्तां श्रीमन्न + रसंहिताम् ॥
 तन्त्रं श्रीभुवनेश्वर्या मन्त्रदेवप्रकाशितम् ।
 कल्पं श्रीवनदुर्गायास्तन्त्रं सम्प्रोक्षनाक्षयम् ॥
 ह्यश्रीर्षमयमतं सारसङ्ग्रहसङ्ग्रहम् ।
 प्रपञ्चसारव्याख्यानं मन्त्रदर्पणमेव च ॥
 विज्ञानभारतं तद्वत् श्रीरामार्चनचन्द्रिकाम् ।
 मन्त्रनेत्रं चन्द्रिकाया व्याख्यानं यामलवयम् ॥
 विज्ञानेश्वरसिद्धान्तसारश्रीतन्त्रकाण्यपि ।
 विज्ञानललितं पञ्चरात्रं नारायणीमपि ॥
 वसिष्ठसंहितां गार्ग्यसंहितां भैरवसंहिताम् ।
 दिव्यं सारसूत्रं चिच्चन्द्रिकां कामिकमप्यथ ॥
 होमावरोचनग्रन्थं प्रतिष्ठासारसङ्ग्रहम् ।
 संहितां वायवीं तद्वत् संहितां ब्रह्मणस्पत्या ॥
 छशानोः संहिताश्चैव मन्त्राश्च + + नि तथा ।
 ईशानसंहितां तद्वत् सिद्धान्तं विश्वकर्माणः ॥
 तन्त्रं श्रीदक्षिणामूर्तेः शतधेन्वादिकं तथा ।
 व्याख्यानं शारदायाश्च वैशम्पायनसंहिताम् ॥
 तथैव त्वरिताज्ञानं श्रुतिशास्त्राण्येवतः ।
 ज्योतिःशास्त्राणि चालोच्य सकलाः परपद्धतीः ॥
 सर्वेषां सारमुद्धृत्य देवनागरेन धीमता ।
 विधानमिति सम्प्रोक्तं पुरश्चर्यादिकर्मणः ॥

Colophon. चन्द्रबाणशरभूमिभूषिते सप्तमे शकताक्षोपतेर्गते ।

रामनामविदितेन केनचिद्विभक्तं लिपिरतित्वरायुजा ॥

विषयः । तन्त्रशास्त्रग्रामाण्यवस्थापनं । जन्मसम्यदादिविवेचनं । राश्यादिविवेचनं । सिद्धादिनिरूपणं । मन्त्राणां स्त्रीत्वादिकथनं । दीक्षाकालादिनिरूपणं । कलावतीदीक्षादिविवेकथनं । दीक्षितस्य नियमादिकथनं । दीक्षायां पूजादिविवेकथनं । पुरस्कारादिविवेकथनं । तत्र आसनादिनिरूपणं । रुद्राणां लक्षणदिकथनं । जपमालाविधानं । जपविधिः । विविध-मन्त्रनिरूपणं । कौलयोगविधिकीर्तनं । दशमन्त्रसंस्कारकथनं । कौलानामाङ्गिकलक्षणविधिकथनं । विशेषेण भूतशुद्धिप्रकारकीर्तनं । मातृकादिन्यासविधिकथनं । अन्तर्यजनविधिकथनं । विशेषेण वाद्यपूजाविधिकथनं । तत्र देवताविशेषे पुण्यादिविवेचनं । नैवेद्यादिविधानञ्च । होम-विधिकथनं । अग्नेर्दशविधसंस्कारकथनं । मन्त्रसिद्धिविवेकथनं । वीरसाधनविधिकथनं । होमद्रव्यप्रमाणनिरूपणं । कुण्डविधानकीर्तनं । मानपरिभाषाकीर्तनं । षट्कर्मनिरूपणञ्च ।

No. 2011. मन्त्रप्रदीपः । Substance, country-made paper, 11 × 4, inches. Folia, 125. Lines, 10 on a page. Extent, 4,640 śloka. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Navání, Post Mádhapur, Darbhāngá, Pañḍit Lāla Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Mantra-pradīpa. A Tántric compilation comprising rules for initiation in Tantric rites ; mystic mantras, for different gods and goddesses ; and rituals for their worship. By Harapati Āgamāchārya, son of Ruchi-pati Mahāmahopādhyā, and inhabitant of Vājāligráma. His family village was Khāuāl. The work was compiled under the orders of Mahārājādhirāja Kañsanārāyaṇa Lakshmínātha Deva, and is divided into 15 chapters. The gods named are partly Śákta and partly Vaiṣṇavite. No. 747 (II, p. 156), bears the same name as this, but its subject and author are different.

Beginning. जगद्गुरुन् नमस्कृत्य नित्यानन्दं सचेत्तरम् ।

यस्य स्मरणमात्रेण यथा सिद्धिर्भवेद्भुवम् ॥

विजगज्जननीमायामभ्युतविधिशङ्करैर्वन्द्याम् ।

शवसंस्थामहमीडे निखिलासुरघातिनीं चण्डीम् ॥

श्रीशालाहयजातो वैजालीग्रामवासविष्णवातः ।

रचिपतिस्त्वनु श्रीमान् दीक्षावान् हरपतिर्जयति ॥

श्रीकंसनारायणभूमिपालः सानुपरो मे कुर्वते निदेशम् ।

मन्त्रप्रदीपं कुर्वन् सत्त्वरं त्वं यद्दर्शने मे भवति प्रमोदः ॥

भूद्धां समादाय तदेकदशमाश्रां विविध्याखिलमन्त्रतन्त्रम् ।

यथायथास्थानविधि + मादौ सिद्धादिकं सिद्धिकरं नराणाम् ॥

— — — — — तत्र मन्त्रकरणे विष्णुयामलशुभद्रयामलादिसारमुद्धृत्य लिख्यते ।

तत्र विष्णुयामले,— दीक्षां विनोपदेशस्य दुष्टत्वात् प्रथमम् सा ।

पापक्षयं दिव्यभावं साधकस्य करोत्यतः ॥ इत्यादि ।

End.

स्तुत्वा प्रणम्य शिरसा उदकेन समर्पयेत् ।

चरणाम्बुजमूले । इति नैवेद्यमक्षय्यदोषः ।

Colophon.

इति समस्तप्रक्रियाविराजमानशिवभक्तिपरायणमहाराराधनाधिराजश्रीमत्-
कंसनारायणश्रीमन्नक्षत्रीमाथ्यदेवनिदेशप्रेक्षाचिन्ताज्ञया वैजेलीयामयासिविष्णुतन्त्रौखानायामिण-
मन्त्रमन्त्रोपाध्यायश्रीविविधपतिशर्माज्ञागमसाधार्यश्रीहरपतिविरचिते मन्त्रप्रदीपे पञ्चदशः पटलः
समाप्तः । सम पुस्तं चरेदशु चौरविद्यावलेन वा ।

पिता तस्य भवेत् कुठी माता तस्य च शुक्लरी ॥ इति ।

विषयः । १, २ये पटले,—दीक्षाया आवश्यकत्वकथनं । सिद्धादिनिर्णयः । एक-
मादिचक्रविधिः । नाडीविधिः । राशिचक्रं । नक्षत्रचक्रं । अक्षय्यमन्त्रज्ञासा । गणनिरूपणं ।
कुलाकुलादिविचारः । बालादिभेदः । मन्त्रसंस्कारः । दीक्षामयदेशमुखविष्णुदिनिरूपणं ।
सामान्यदीक्षाविधिः । पञ्चणादिकालीनदीक्षा । नवपञ्चदशमविधिः । वागीश्वरी-भुवनेश्वरी-
नित्या-दुर्गा-बाला-गणेश-चन्द्र-कामिक-लेखपाल-सूर्य-वक्रि-हरि-हरादीनां मन्त्रनिरूपणं ।

३—७मे पटले,—सर्वदेवताप्राणप्रतिष्ठाविधिः । प्रशस्त्राप्रशस्त्रामननिरूपणं । भूतशुद्धिः ।
श्रीकण्ठादिन्यासाः । सालाद्रव्यकथनं । जपविधिः । सालासंस्कारप्रयोगादिकथनं । ग्रन्थ-
विधिकथनस्य शङ्खस्थापनप्रकारः । आवाचनादिमुद्राकथनं । अर्घ्यपुष्पादिविधिः । दीपनिर्घ्वाण
दोषकथनं । विशक्तिपूजाविधिः । प्रयोगकीर्तनस्य । हिरण्यमालापूजाविधिः । उपनाराविधिः ।
प्रयोगकथनस्य । उच्छिष्टचाण्डालिनीपूजादिकथनं । सुन्दरीपूजादिकथनं । विपुसुन्दरीविधिः ।
कालीपूजाविधिकथनस्य ।

८—११ये पटले,—नवदुर्गापूजाविधिः । वाग्वादिनीपूजाविधिः । लक्ष्मीपूजाविधिः ।
वज्रप्रसारिणीपूजाविधिः । अश्वारूढापूजाविधिः । अन्नपूर्णापूजाविधिः । महिषमर्दिनीपूजा-
विधिः । पूतिनीपूजाविधिः । विपुसुन्दरीपूजाविधिः । बालापूजाविधिः । उच्छिष्टमातङ्गी-
पूजाविधिः । त्वरितापूजाविधिः । विकण्ठिकीपूजाविधिः । नित्यस्त्रीनापूजाविधिः । नित्या-
पूजाविधिः । विपुटापूजाविधिः । पद्मावतीपूजाविधिः । दुर्गापूजाविधिः । जयदुर्गापूजाविधिः ।
मातङ्गीपूजाविधिकथनस्य ।

१२—१४ये पटले,—गणेशपूजाविधिः । महागणपतिपूजाविधिः । शक्तिगणपतिपूजा-

विधिः । पीताम्बरगणपतिपूजाविधिः । उच्छिष्टगणपतिपूजाविधिः । बटुकभैरवपूजाविधिः ।
चन्द्रपूजाविधिः । सूर्यपूजाविधिः । विष्णुपूजाविधिः । वासुदेवपूजाविधिः । लक्ष्मीवासुदेवपूजा-
विधिः । जयघीवपूजाविधिः । दधिवामनपूजाविधिः । रामचन्द्रपूजाविधिः । वाराहपूजा-
विधिः । धरणीपूजाविधिः । नरसिंहपूजाविधिः । श्रीकरपूजाविधिः । पुरुषोत्तमपूजाविधिः ।
गोपालपूजाविधिः । बालगोपालमदनगोपालादिपूजाविधिः । शिवपूजाविधिः । उमापतिपूजा-
विधिः । सत्युज्जयपूजाविधिः । दक्षिणामूर्तिपूजाविधिः । नीलकण्ठपूजाविधिः । अर्धनारी-
श्वरपूजाविधिः । पशुपतिपूजाविधिः । क्षेत्रपालपूजाविधिकथनञ्च ।

१५३ पटले,—बटुकनाथपूजाविधिः । चण्डेशपूजाविधिः । अजपापूजाविधिः । मार्कण्ड-
भैरवपूजाविधिः । दक्षिणकालीपूजाविधिः । अरिमन्त्रप्रवणशान्तिकीर्तनञ्च । अथ सर्व्वत्र
पूजापद्धतिरस्तीति ज्ञेयम् । इति ।

No. 2012. नीलाद्रिमहोदयः । Substance, palm-leaf, 15 × 5 inches.
Folia, 196. Lines, 4 on a page. Extent, 4,018 s'lokas. Character,
Nágara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Dr. Rájendralála Mitra.
Appearance, new. Verse. Correct.

Níládrimahodaya. The temple of Jagannátha at Puri, its
origin, merits, the images existing there, their worship, feasts and festi-
vals. The work follows closely, but not strictly, the *Purushottama-máhát-
mya* given in the Padma Puráṇa, but it professes to be an extract from
the Síta Sañhitá. It has the alternative name of *Purushottama-máhát-
mya*.

Beginning. नारायणं नमस्कृत्य नरक्षैव नरोत्तमं ।

देवी' सरस्वतीक्षैव ततो जयमुदीरयेत् ॥

तं वेदशास्त्रपरिनिष्ठितशुद्धबुद्धिं चर्माम्बरं सुरमुनीन्द्रनुतं कवीन्द्रं ।

कृष्णलिपिं कनकपिङ्गजटाकलापं व्यासं नमामि शिरसा तिलकं मुनीनां ॥

एकदा नैमिषारणे पुण्ये सर्व्वसुखप्रदे ।

नानातीर्थसमायुक्ते नानागुह्यमनोरमे ॥

फलपुष्पाद्यष्टाक्षाणां निकरैः परिमञ्जुले ।

नानानीलसमायुक्ते विविक्ते स्मरश्चित्ते ॥

तापसायमसङ्कीर्णं ध्याते परमपावने ।

तादृशेऽपि वने रम्ये शौनकाद्या मुनीश्वराः ॥

तुष्णीभूय समस्तास्ते गोष्ठी' चक्रुर्मनोरमाः ।

समस्ततीर्थतत्त्वानां ज्ञानाय जगतीतले ।
 सेवाणां शिवदानाच्च जिज्ञासायै त्वरान्विताः ॥
 सभायां जायमानायां तत्त्वणे च मुनीश्वरः ॥
 जटामण्डलधारी च कौपीनधृतसुन्दरः ॥
 लुणाजिनेत्ररीयेण विराजितवपुर्मुनिः ।
 सूतस्तदानीं सम्प्राप्तस्तत्र शिष्यगणैर्दुतः ॥
 तं दृष्ट्वा परमप्रीताः श्रौनकाद्यास्तपस्विनः ।
 समुत्थाय नमस्कृतुः सोऽपि तान् दण्डवद्भुवि ॥
 तत्र प्रणामं कृतवान् उवाच स तदा मुनिः ।
 तमासीनं ततो दृष्ट्वा ऋषयस्ते मुनीश्वराः ॥
 कचुः प्राञ्जलयः सर्वे सर्वलोकहिताय वै ॥

ऋषय कचुः । भगवन् सर्वधर्मज्ञ सर्वतीर्थतत्त्ववित् ।
 श्वतो ब्रूहि समस्तानां तीर्थानां शिवसम्भृतां ।
 सेवाणाञ्च फलं तावत् सूत नः कथयाधुना ॥
 तेषां मध्ये वरः के वा सेवाणाञ्च मुनीश्वराः ।
 तीर्थानाञ्च तथा ब्रूहि यत्फलं व्यासप्राप्तितः ।
 समारभेत तद्वक्तुं गुह्यं तैः प्रष्टुमक्षमं ॥

सूत उवाच । शृणुध्वं मुनयः सर्वं संयतात्मान एव हि ।
 तीर्थानां सेवराशीनां मध्ये श्रीपुरुषोत्तमः ।
 गुह्यः सर्वतमेध्वंसी सर्वपुण्यफलप्रदः ॥

End. नैव तेषाञ्च देवानां स्मृष्टिश्च कदाचन ।

न तेषां सङ्गलं भूमौ प्रष्टतानाञ्च तत्र हि ॥

Colophon. इति सूतसंहितायां नीलाद्रिमण्डोदये श्रीपुरुषोत्तमसेवमाहात्म्ये चत्वारिंशत्तमोऽध्यायः ॥

विषयः । अथ चत्वारिंशदध्यायाः सन्ति । तत्र १ मे,—तीर्थानां मध्ये पुरुषोत्तमतीर्थस्य प्राधान्यकथनं । २ ये,—कृतयुगे मालवाख्ये देशे श्ववलीनामपूर्यां इन्द्रयुक्ती राजा बभूव इत्यादिष्टान्तं । ३ ये,—एकाक्षसेवमाहात्म्यं । ४ र्थे,—बलेन भद्रया च युक्तस्य दारुपस्य चरेराविर्भावकथनं । ५ मे,—इन्द्रादयो देवा ब्रह्मलोकादागत्य दारुपस्य चरः पूजादिकं चक्रुः रित्यादिष्टान्तं । ६ ष्ठे,—ब्रह्मकृतदारुमयचरिस्तोत्रं । ७ मे,—८ मे, च ब्रह्मणा इन्द्रयुक्ताय विष्णोस्त्रिकालपूजाविधिकथनं । ९ मे,—आचार्यलक्षणकथनं । १० मे,—११ ये, च विष्णु-पूजापचारादिकथनं । १२ ये,—वारतिथिनक्षत्रविशेषेषु पूजाविशेषकथनं । १३ ये,—महा

स्नानविधिः । १४शे,—स्नानोत्सववर्णनं । १५शे,—स्नानोत्सवान्ते पूजाप्रकारकथनं । १६शे,—
 आषाढस्य शुक्लद्वितीयायां पुरुषोत्तमस्य घोषयावाकथनं । १७शे,—शयनयावाविधिः ।
 १८शे,—दक्षिणायनयावाकथनं । १९शे,—आवणमासमावस्यादिने पुरुषोत्तमस्य श्वषोदय-
 कालपूजाविधिकथनं । २०शे,—प्रासादपूर्वस्थां दिशि नारायणरूपेणावस्थितस्य वटवृक्षस्य
 पूजाविधिकथनं । २१, २२, २३, २४शे,—भाद्रपद्याष्टम्यां श्रीपुरुषोत्तमपूजादिकथनं ।
 २५शे,—चरेः पार्श्वपरिवर्तनं । २६शे,—वामनजन्मोत्सववर्णनं । २७शे,—शक्रध्वजात्सववर्णनं ।
 २८शे,—पुरुषोत्तमस्य आश्विनमासपूजाविधिः । २९शे,—कार्तिकमासपूजाविधिः । ३०शे,—
 पुरुषोत्तमदर्शनविधिः । ३१शे,—प्रावरणोत्सवविधिः । ३२शे,—पौषमासपूजाविधिकथनं ।
 ३३शे,—उत्तरायणपूजाविधिकथनं । ३४शे,—दौलयावाकथनं । ३५शे,—दमनकयावाकथनं ।
 ३६शे,—वैशाखमासपूजाविधिकथनं । ३७शे,—पुरुषोत्तमयावादिकं ये नराः कुर्वन्ति तेषां
 पुण्यादिकथनं । ३८शे,—दाशरथ्यघटनाविधिः । ३९शे,—दाशरथ्यप्रतिष्ठाविधिः । ४०शे,—
 प्रतिष्ठान्ते पूजाविधिः ॥

No. 2013. **अन्योक्तिशतकम्**। Substance, country-made paper, 14 x 3 inches. Folia, 12. Lines, 8 on a page. Extent, 330 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Lagmá, Post Vaherá, Darbhāngá, Paṇḍit Raghunátha Jhá. Appearance, old. Verse. Correct.

Anyokti-śataka. Miscellaneous verses in illustration of particular figures of rhetoric. By Mohana Śarmá, son of Aniruddha Surī. The subjects of the verses are lions, elephants, sheep, ocean, moon, lotus, bee, kokila, crow, geese, desert, well, river, town, Deva, and Śeshanāga.

Beginning. तरलाङ्गलिदलशीलित-शुषिरामधराधरे धृतां मुरलीम् ।

कलमालापयदतुलं गेपकुलं तन्मदः कथये ॥

अनिबद्धस्तरितनयो भोदनश्रमां विदेहदेशीयः ।

अन्योक्तिशतकमेतत् कुर्वते कमलापतिं नवा ॥

तवादौ सिन्धान्योक्तयः ।

आतङ्गेन मदात्कटैः करटिभिर्यज्ञैव भूभ्रजटी

क्रीडद्भिः क्षपणैः करणकुलभैः क्रान्तैः कियत्पौषं ।

को वेद का वसन्ति चन्त शरभाः स्यर्दालवो येऽमुना

कः पारीन्द्रपराक्रमस्य विषयो यस्मिन्मधौ जृम्भताम् ॥ इत्यादि ।

End.

तुष्णीमुदह नागराज वसुधामाधाय धैर्यं मनः

सुखन्दं विहरस्य मा पुनरहिष्यन्धेष्वलयां क्षयाः ॥

एतस्मिन् विषये स केवलमुपालभ्यः स्वतन्त्रो विधि-
 यैस्त्वासेव जगत्त्रयेऽपि विदधे घोरैर्यमेतादृशम् ॥
 सिंहदन्तिघनवारिधिचन्द्राः पद्मभट्टपिकाकमरालाः ॥
 सारवावटनदीतटदेवा-वर्णिता इह हि नागगणेशः ॥

विषयः । अन्योक्त्यालङ्कारध्वनिना प्रास्ताविकाः श्लोका निर्दिष्टाः । तत्र सिंह-गज-मेघ-
 समुद्र-चन्द्र-पद्म-धमर-कौकिल-काक-मराल-मदकूप-नदी-टट-देव-शेषनागोक्तयः वर्णिताः ।

No. 2014. सरोजकलिका । Substance, country-made paper, 10 × 3 inches. Folia, 18. Lines, 7 on a page. Extent, 346 s'lokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Lagmá, Post Vaherá, Dargháńgá, Paṇḍit Raghunátha Jhá. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Saroja-kaliká. Dissertations on various Smṛiti topics. By Bhásvat Kaviratna. Contents: On the necessity of Śráddhas. Duties of performers of Śráddhas. Persons fit to perform Śráddhas. Śráddhas during the first year after death. Śráddhas before marriages and other auspicious occasions. Enquiry about death. Collection of bones after cremation. Offering of Piṇḍas. Mourning. Mourning of adopted sons. Merging of mourning. Mourning for infants &c. Enquiry about Sa-piṇḍas. Purification by bathing. Purification of ground. Ditto of water. Ditto of dressed rice. Ditto from extreme pollution. Ditto of character. Cause of the extension of sin. Injury to life. Expiation for killing cattle. Ditto for great enemies. Ditto for eating food from washermen and others. Ditto for marrying in one's own Gotra. Ditto for incest. Rituals for consecrating cattle. Rules for offering water to the manes. Duties of the twice-born classes. Rules regarding borrowing. Chándráyana and other expiatory rites. Duties of faithful wives. The compilation is obviously a very old one, as it does not quote from, or refer to, any mediæval digest.

Beginning. मास्वता कविरत्नेन प्रयत्नेन स्रुटीकृता ।

सरोजकलिका भाति श्रुतिस्त्रीकर्णभूषणा ॥

अथ श्राद्धधर्मव्यवस्था । चारीतः ।

न तत्र वीरा जायन्ते नारीणां न भतायुषः ।

न च त्रेयोऽधिगच्छन्ति यत्र श्राद्धं विवर्जितं ॥ इत्यादि ।

End. विधाधोरमि सा शुद्धा प्रविशेज्जातवेदम् ।

आर्षार्थं मुदिता हृष्टे प्रोषिते विमनास्तु या ॥

Colophon. इति सरोजकलिका समाप्ता । इति शुभं भूयात् ।

विषयः । आद्यावयवकृतकथनं । आद्यकर्तृधर्मनिरूपणं । आद्याधिकारिणः । आदौका-
दिष्ट-सपिण्डनादिविधिः । आभ्युदयिकथाद्विनिर्णयः । मरणजिज्ञासा । अस्थिसंख्यविधिः ।
पिण्डदानविधिः । अशौचनिरूपणं । छविमपुत्राद्यशौचं । सन्निपाताशौचं । नालाद्यशौचं ।
सपिण्डादिलक्षणं । स्नानशुद्धिनिरूपणं । भूमिशुद्धिनिरूपणं । उदकशुद्धिः । पक्वान्नशुद्धिः ।
अन्यन्योपचयतशुद्धिः । स्नानावशुद्धिः । पापचयहेतुनिरूपणं । चिंसानिरूपणं । गोवधादिप्रायश्चि-
नकथनं । मृदापातकादिप्रायश्चित्तं । रजकाद्यन्नभक्षणदिप्रायश्चित्तं । सगोत्रादिपरिणयप्राय-
श्चित्तं । अगम्यागमनादिप्रायश्चित्तं । दृषीत्युर्गविधिः । तर्पणविधिः । द्विजातीनां विहिताविहि-
तविधिः । ऋणदानादिविधिकथनं । चान्द्रायणव्रतादिकथनं । प्रमीतपतिपतिव्रताधर्मनिरू-
पणं । (धृतिचक्रुद्धेऽयमतीव प्राचीनतम इति प्रतिभाति । यतो न कस्यापि निवन्धकारस्य
नामावोक्तिरिति दृश्यते) ।

No. 2015. दिव्यनिर्णयः । Substance, palm-leaf, 13×2 inches. Folia
35. Lines, 4 on a page. Extent, 493 s'lokas. Character, Maithili. Date, ?
Place of deposit, Lagmá, Post Vaherá, Darbhánga, Paṇḍit Raghunátha Jhá.
Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Divya-nirṇaya. A digest of the rules regarding oaths and
ordeals. By Dámodara Thakkura. Compiled under the auspices of
king Saṅgrám Sháh.

Beginning. सङ्ग्रामसाक्षभूषास्त्राद्यवमानेन सर्वदा ।

दामोदरेण क्रियते दिव्यानामव निर्णयः ।

तत्र याज्ञवल्क्यः ।

तुलाग्रापा विषं कोशो दिव्यानीह विशुद्धये ।

महाभियोगेष्वेतानि शीर्षकस्येऽभियोगेऽस्ति ॥ इत्यादि ।

End. तत्रमापकदण्डे च क्रमाद्वर्णं प्रकल्पयेत् ॥

Colophon. इति महाभयैवाध्यायसङ्कुराश्रीदामोदरकृतौ दिव्यनिर्णयः समाप्तः ॥

विषयः । धर्मोद्धरणपरीचायं तुलाग्निजलादिरूपदिव्यप्रयोगकथनं । तत्र पातकविशेष-
संश्लेषे तत्रमापदिविधिकथनं । अतुविशेषे जलादिपरीचाविधानकथनं । तत्र शिशिर-जैमन्त-
वर्षास्तु अग्निपरीचा । शरद्वर्षास्तुः सलिलपरीचा । जैमन्तशिशिरयोर्विषपरीचा । सामंशीर्ष-

चैव-वैशाखेषु साधारणपरीक्षाविधिः। कोशपरीक्षायाः सार्वकालिकत्वकथनं। परीक्षायां निषि-
द्धकालकथनं। अथ स्त्रीबालदृष्टातुराणां तुलापरीक्षाविधानं। शूद्रस्य अग्निजलपरीक्षाविधिः।
एवं चचियादिषु विशेषकथनं। पालविशेषे क्विद्वनिकलकथनम्। श्लेष्माक्षमादिवैलक्षण्येन
दिश्विधिनिरूपणं। तत्र तुलादिपरीक्षासु प्रत्येकमितिकर्तव्यताकथनं। धर्मोद्धिदिविधिक-
थनं। फलविधिकथनम्।

No. 2016. नाडीपरीक्षादिचिकित्साकथनं। Substance, country-made
yellow paper, 12 × 4 inches. Folia, 34. Lines, 6 on a page. Extent, 552
ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Naváñi, Post
Mádhapur, Darbhāngá, Pañḍit Vañsamāñi Jhā. Appearance, new. Prose.
Generally correct.

Nāḍīparīkshādi-chikitsā-kathana. Dissertations on the
examination of the pulse, and on the treatment of various diseases. By
Ratnapāñi Śarmā, son of Gaṅgoli Sanjīveśvara Śarmā.

Beginning. वन्दे सदानन्दसरन्दसुन्दरं द्विपात्रपादाभ्युज्जयमुत्तमम्।

परामपतीकृतभक्तमानसं विपत्तमोक्षारि पुरारिच्छास्त्रितम् ॥

अथायुर्वेदे नाडीपरीक्षादयः।

करस्त्राङ्गुष्ठमूले या धमनी जीवसाक्षिणी।

तच्छेष्टया सुखं दुःखं ज्ञेयं कायस्य पण्डितैः ॥ इत्यादि।

End.

नारायणं भजत रे जठरेण युक्ता नारायणं भजत रे पवनेन युक्ताः।

नारायणं भजत रे भवभीतिभीता नारायणात् परतरं किमपीह नास्ति ॥

इति रोगप्रतीकारः पञ्चमो विलासः।

Colophon. इति श्रीगङ्गोलीसम्प्रीवेश्वरशर्मास्त्रुन्शीरजपाणिशर्मासंगृहीतनाडीपरीक्षा-
दिचिकित्साकथनं समाप्तम्।

विषयः। नाडीपरीक्षाविधिः। वातादिप्रभेदनिरूपणं। असाध्यलक्षणं। वातज्वरस-
भावः। एवं पित्तज्वरादिप्रकृतिकथनं चिकित्साकथनं। तत्र ज्वराधिकारे,—द्राक्षादियोगः।
दुरालभादियोगः। अर्कादियोगः। कटुफलादियोगः। गुडपिप्पलीयोगः। नवाङ्गयोगः। नाग-
रादियोगः। पटोलपत्रकं। अष्टाङ्गधूकथनम्। ज्वरातीसारे,—धान्यपत्रकादियोगः। दृढ-
द्राघरचूर्णं। गुडविल्वयोगः। आसाधिकारे, विभीतिकावल्लेहः। आर्द्रपाकादियोगः। आसवात-
प्रतीकारकथनं। कामलापाण्डुप्रतीकारः। व्रणप्रतीकारः। प्रमेहप्रतीकारः। दृष्यावान्प्रतीकारः।
प्रदरप्रतीकारः। अर्शःप्रतीकारः। स्फुटश्चरणप्रतीकारः। गण्डमालाप्रतीकारः। कण्ठरोगप्रती-
कारः। अश्वपित्तप्रतीकारः। वातगुल्मप्रतीकारः। अग्निमान्द्यप्रतीकारः। हृद्रोगप्रतीकारः।
दन्तप्रतीकारः। रक्तपित्त-चिकित्साभेदाबलभाष्मरीक्षिकादिप्रतीकारः। रसप्रकरणकीर्तनम्।

No 2017. आचारसङ्ग्रहः। Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 64. Lines, 10 on page. Extent, 2,480 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Navání, Post Mádhepur, Darbhāngá, Paṇḍit Vañsamāṇi Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Achára-saṅgraha. A compilation of rules regarding the religious duties of householders. By Ratnapāṇi Śarmá, son of Gaṅgólī Sanjiveśvara Śarmá.

Beginning नत्वा यच्चरणे सज्जत्यविरतं विश्वं विधिः कञ्जो-
 भित्तुर्योगचयेऽप्यविभ्रमखिलं पालयुता वामनः ।
 चोभं वा + मथाधिपः पशुपतिः स्थाणुर्नयत्यलु मे
 वाणीसिद्धिकरो विपद्ब्रजहरो लम्बोदरः सुन्दरः ॥
 आकलय्य वष्टन् प्रन्यान् मुनीनां वचनानि च ।
 आचारसङ्ग्रहे यत्नात् क्रियते रत्नपाणिना ॥
 तत्रादावुपाहृतमाह । चारीतः ।
 अद्यान्तमसान्धानां धर्मितानां कुडिभिः ।
 धर्मशास्त्रप्रदीपाऽयं धर्ममार्गोपदेशकः ॥ इत्यादि ।
End. गर्भे पुंसः शुक्रपाताद् यद्वक्तुं मरणावधि ।
 तदेतस्य सहायधर्मो नाऽन्योऽस्ति भेषजम् ॥

Colophon. इति गङ्गोलीधर्मशास्त्रसूत्रश्रीरत्नपाणिशर्मकृत आचारसङ्ग्रहः समाप्तः ।
 वन्द्यः सन्ति च ग्रन्था आचारप्रतिपादकाः ।
 एकत्र तत्त्वलाभाय मयाऽयं सङ्ग्रहः कृतः ॥

विषयः। आचारस्वरूपकथनं । धर्मस्वरूपनिरूपणं । प्रातःकृत्यनिरूपणं । सूत्रपुरीषाद्यु-
 त्कर्गविधिः । शौचविधिः । आचमनविधिः । दन्तधावनविधिः । तत्र काष्ठनियमः । प्रातःस्नान-
 विधिः । नैमित्तिकादिस्नानविधिः । सन्ध्यापासनविधिः । प्राणायामविधिः । हविष्यान्ननिरूपणं ।
 तिलकादिविधिः । तर्पणविधिः । स्नानप्रयोगः । सामगवाजसनेषादीनां स्नानप्रयोगः । वाजसने-
 यिनां सन्ध्याप्रयोगः । सामगानां सन्ध्याप्रयोगः । वाजसनेयिनां तर्पणप्रयोगः । एवं सामगानां तर्प-
 णादिप्रयोगकथनं । ब्रह्मयज्ञनिरूपणं । पूजाधारादिनिरूपणं । शिवदुर्गासूर्यनारायणादिपूजा-
 विधानं । पुण्यादिविवेचनं । शिवलिङ्गशालग्रामादिमाहात्म्यं । गोमयादिलिङ्गपूजाविधिः ।
 पिष्टपञ्चप्रकारकीर्तनं । वैश्वदेवप्रयोगः । नित्यश्राद्धप्रयोगः । गोघासदानविधिः । अतिथिपूजन-
 विधिः । भोजनविधिः । मत्स्यमांसादिभक्षणविधिः । अथ विविधमतविवेचनं । विविधपक्षिप-
 शप्रभृतिभोजनादौ दोषाभावकथनं । शयनविधिः । सुगन्धिद्रव्यव्यवहारविधिः । गर्भाधानादि-
 विधिः । भूतलक्षणादिकथनम् ।

No. 2018. पार्वणचन्द्रिका । Substance, country-made yellow paper, 11 × 4 inches. Folia, 74. Lines, 8 on a page. Extent, 1,752 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Navāñi, Post Mádhepur, Darbhāngá, Pañḍit Vañsamanī Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Párvana-chandriká. On various kinds of Śráddhas, their peculiarities, and times and modes of performing them. By Ratnapāñi Ś'armá, son of Gañgolī Sanjīves'vara Ś'armá.

Beginning. श्रीलम्बोदरपादपद्मयुगलं खान्ते निशान्ते दधत्
कुर्वे पार्वणचन्द्रिकामहमिमां श्रीरत्नपाणिः कृती ।
सन्तोषाय सतां कृपां कलयतां लोकामशकायंदा-
मागच्छन्नथ पूर्वतोऽधितरणिप्रख्यातग्रन्थोद्धृताम् ॥
अथ आदकालाः । तत्र याज्ञवल्क्यः ।
अमावस्यायुक्ता हृदिः कृष्णपक्षोऽयमद्वयम् ।

द्रव्यब्राह्मणस्यतिथिर्षुषवत् सूर्य्यमङ्कसः ॥ इत्यादि ।

End. ततः पुरोहितं, ब्राह्मणमन्यं वा प्रतिपाद्य स्वात्मन्यं गृहीत्वा पिण्डिकाकोणं
विभाव्य आदीयद्रव्याणि ब्राह्मणाय प्रतिपादयेत् ॥
अन्धो गपार्वणविधिरयमलेखि श्रीरत्नपाणिर्गर्भेणा नावि स्मरसरिति ॥

Colophon. इति गङ्गोलीसङ्गीवेश्वरगर्भसूनुश्रीरत्नपाणिर्गर्भसङ्गृहीता पार्वणचन्द्रिका
समाप्ता ।

विषयः । आदकालकथनं । आदावशकता । नवोदकश्राद्धेर्नित्यलकथनं । मलमासेऽपि
नवोदकश्राद्धस्य कर्तव्यतानिरूपणं । ग्रीहिपाकश्राद्धं । हैमन्तिकनवाग्रश्राद्धं । अथ नानाप-
न्यकारमतकथनं । ग्रीष्मादिपार्वणकथनं । अपरपञ्चश्राद्धविधिः । सषावयोदशीविषये मत-
भेदविवेचनं । कार्तिकामावस्यायां विशेषकथनं । उत्कादानविधिः । दीपदानविधिः । लक्ष्म्या-
दिपूजाविधिः । पार्वणपदार्थविवेचनं । अमावस्याश्राद्धकालविवेचनं । अनुपनीतादि कृतश्राद्ध-
निरूपणं । अपाचकपार्वणविधिः । मङ्गलयादिशुभपतिकथनं । सामान्यतः श्राद्धकरणवैलानिरू-
पणं । अथ मतभेदविवेचनं । काश्यश्राद्धविधानं । मन्वतराद्युगाद्यादिनिरूपणं । तर्पणप्रश्नः ।
कृष्णवयोदशीश्राद्धनिषेधकीर्तनं । तीर्थश्राद्धविधिः । पिण्डाणां ध्यानविधिकथनं । श्राद्धक्षयाविवे-
चनम् । तत्र सङ्कल्पवाक्याचमनमार्ज्जनासनपरिवेषणपावकलदीपादिनिरूपणं । परकीयाष्ट-
श्राद्धकरणविधिः । श्राद्धनिषिद्धानि । अपवस्य न पार्वणश्राद्धमिति निरूपणं । उपवीतविचारः ।
द्रव्यपरिभाषाकीर्तनं । श्राद्धदिनवर्ज्जणीयानि । पार्वणप्रयोगकथनं । आदीयद्रव्यप्रतिपतिकथनम् ।

No. 2019. क्षयमासादिविवेकः । Substance, country-made paper, 12 × 3½ inches. Folia, 32. Lines, 8 on a page. Extent, 604 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Naváni, Post Mádhapur, Darbhāṅgá, Paṇḍit Vāṇsamāṇi Jhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Kshayamāsādi-viveka. On intercallary and elided months, the mode of reckoning the same, and duties appertaining to, and prohibited at, such times. By Ratnapāṇi S'armá, son of Gaṅgolī Sanjīves'vara S'armá. The work was compiled during the reign of Chhatra Siṅha, of Mithilá. The author, in his introduction, gives a long list of the digests he had consulted.

Beginning वन्दे सदानन्दसरन्दसुन्दरं द्विषास्यपादाम्बुजद्वयमुत्तमम् ।

परामपूतीकृतभक्तमानसं विपत्तमोहारि पुरारिलालितम् ॥

स जयति वाचादुरोऽयं मिथिलेशः श्रीवृचसिन्दवामा ।

जितरिपुरयो महीजा दानन्यकृतकर्णकीर्तिः ॥

अवाप्य यस्य स्वरसं जीविकां विदेहदेशगतकृत्यनुज्ञया ।

द्विसंक्रमस्यास्य दिन+जः अमात् तनोमि विद्वान्मविचारमन्त्रयम् ॥

आलोचनीयः सुधिया धियाऽसावेकीकृतः सम्प्रतिरत्नपाणेः ।

वाचस्पतीत्यादिकृतानुपूर्व्वी गृह्योक्ततात्त्वा सविशेष एषः ॥

कुर्वन्तु राजान्नमनन्तपण्डिता निजं निजं शिष्यति वा न से मनः ।

अनङ्गुश ये तु दिवौकसां प्रियाः पुरे पुरे दीदिवयन्ति वाग्भरैः ॥

अथ कृतकतिविधचिन्तामणिकृत्यमन्त्राणां वादिप्रत्यापरवाचस्पतिवाचस्पतिमिश्रकृतद्वैतपरिशिष्टादितुष्टकेशवकेशवमिश्रवृद्धविधटीकापटुतरीकृतन्यायपरिकरापरकलिततिथितत्त्वचिन्तामणिमलमाससारिण्यादिप्रत्यमन्त्रवर्गैरवगुह्यतरनिजकलितवृद्धविधाचारगीयमानयशःसारश्रीमन्महेशचरितवलितमिथिलेशमहासहोपाध्यायमङ्गुलमहेशकृतस्मृतिविवेकवर्द्धमानवर्द्धमानोपाध्यायनकैपण्डरीकप्रकाशमण्डकृतव्यवहाराद्वैतनिर्णयतिभक्तिमुक्तितापितश्रीनरहरिनरहर्ष्युपाध्यायविविधप्रत्यकारद्वीकृतनिजकलितमासमीमांसाप्रकृतविचारतर्कापरगतममोक्तुलनाथोपाध्यायप्रष्टिमहाजनदर्शितमादर्शवत् समीकृतमन्त्राय पयं कापयं गन्तुमुक्ता वद्धवः लयमासपदादचरबाष्पातत्परपरदेशीयपञ्चं समञ्चं कारं कारं महानो नितान्तं कियन्तो विवदन्ते चन+तेनेति विद्मो वयम् । इत्यादि ।

End.

जानन्तोऽपि बावदूका विवदन्ते वद्धवोऽन्यदेशीयाथेत् का नो जानिरिति सदेशीयाः केऽपि नैवं भूता भवन्त्येव तात्पर्यमिति कृतमतिविक्षरेण ॥

Colophon. इति गङ्गोलीसञ्जीवेश्वरशर्मस्मृत्युत्तीरलपाणिशर्मसंगृहीतचयमासादिवि-
वेकः समाप्त इति ।

विषयः । चयमासपदार्थविवेचनं । तल्लक्षणकीर्तनञ्च । अथ विविधमतखण्डनं । मलमास-
स्वरूपविवेचनम् । चयजातस्मृतानां कृत्यादिनिरूपणं । चयमाससम्भवात्कालादिनिरूपणं ।
भानुलङ्घितमासनिरूपणं । मलमासकृत्यनिरूपणं । अथ विविधनयसम्वादकीर्तनं । मत्स्यमा-
सादिभक्षणविधानकीर्तनं ।

No. 2020. एकोद्दिष्टसारिणी । Substance, country-made yellow paper, 11×3 inches. Folia, 35. Lines, 8 on a page. Extent, 782 slokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Navānī Post Mādbepur, Darbhāngā, Paṇḍit Vaṅsamanī Jha. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Ekoddishṭa-sāriṇī. On the first annual śrāddha and the rules and rituals appertaining thereto. By Ratnapāṇī S'armā, son of Gaṅgolī Sanjīvesvara S'armā.

Beginning. श्रीश्वरस्वपदारविन्दयुगलध्यानात्मभानुप्रभा-
प्रद्योताशयमन्दिरौ नतकरो धीरे लपासागरे ।
वैदेहाधिपसमुदे हि विविधप्रन्यावलोक + +
मेकोद्दिष्टविचारणं प्रकुरुते उत्तीरलपाणिः सुधीः ॥

अथ व्यासः । मासपक्षतिथिस्तु ये यच्च धियतेऽहनि ।

प्रत्यब्दन्तु तथाभूतं चयार्चं तस्य तद्विदुरिति ।

अतएव मासपक्षतिथ्यायुक्लिखितं सङ्कल्पवाक्यमवायाति । न तु पार्ष्णे अथ चयार्चप्रकर-
णीयत्वात् । इत्यादि ।

End. कृतैषा सारिणी यत्नादेकोद्दिष्टविधायिनी ।
उत्तीरलपाणिकृतिना गच्छता नावि पूर्वतः ॥
विघ्नं हरन्तु श्वरस्वचरणास्त्वजरेणवः ।

Colophon. इति गङ्गोलीसञ्जीवेश्वरशर्मस्मृत्युत्तीरलपाणिशर्मसंगृहीता एकोद्दिष्टसा-
रिणी समाप्ता ।

विषयः । चयार्चनिरूपणं । तच्च आदाकरणे प्रत्यवायकथनं । अमावस्यादौ स्मृतस्य चयार्चे
एकोद्दिष्टमेव कर्तव्यं न तु पार्ष्णमिति निर्णयः । आहदिने अशौचपाते विधानं । अशौचवि-
वेचनञ्च । एकभक्तादिनियमकीर्तनं । स्मृताज्ञानादौ विधिः । एकोद्दिष्टं पाकेनैव कर्तव्यमिति-
निरूपणं । प्रातर्मुहूर्तकुतपरौ चणादिकालनिरूपणं । व्रणाद्यशौचपतितश्रावं मलमासेऽपि कर्तव्य-

क्रमकथनं । गृहप्रवेशविवेचनं । पर्णनरदाहविधिः । दशपिण्डदानविधिः । प्रेततर्पणविधिः । नीरक्षीरदानविधिः । आद्यश्राद्धविधिः । अस्मिन्सप्तविचारः । अत्र श्राद्धविधिः । अशौचान्ति-
मदिनकृत्यविधिः । सौरविधिः । वृषोत्सर्गविधिः । श्राद्धादौ मांसादिदानविवेचनं । तत्र भक्ष्या-
भक्ष्यमांसादिविवेचनञ्च । द्विजदम्पतीदानादिविधिः । कपिलादिदानविधिः । मासिकश्राद्ध-
विवेचनं । षोडशश्रादानि । सपिण्डीकरणविवेचनं । चतुर्थीश्राद्धविधिः । पार्वणश्राद्धविधिः ।
श्रीकर्तृकश्राद्धविधिकथनञ्च ।

No. 2023. मिथिलेशचरितम् । Substance, country-made yellow paper, 12×4 inches. Folia, 36. Lines 10—12 on a page. Extent, 1,264 ślokas. Character, Maithili. Date, ? Place of deposit, Naváñi, Post Mádhapur, Darbhāngá, Paṇḍit Vañsamaní Jhá. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Mithileśa-charita. Mithilá, its extent, character, history, sove-
reigns, and the manners, customs, and habits of its people. The history
comprises the reigns of nine rájás beginning with Maheśvara Ṭhakkura,
who obtained the rájáship of the district from an emperor of Delhi.
By Ratnapáñi S'armá, son of Gaṅgoli Sanjiveśvara S'armá. The author
was a Dráviḍa Bráhmaṇ, and wrote the work under the instruction of
Rámachandra Mísra, at Calcutta. Nos. 2009, 2016, to 2020, 2022, 2029
and 2032 are also due to him.

Beginning. वन्द्यं वेद्यं गणेशाष्टं प्रधानं जगतामजं ।

विघ्नहारं देवादारं सारं तारं भजे मद्यः ॥

द्रविडदेशी सुखवासी निगमविलासी रामचन्द्रमित्रः ।

तत् प्रश्नोत्तरसारं लिखति विचारं रत्नपाणिः ॥

कलिकत्ताभिधनगरे स्थित एवैष प्रयासराशिबद्धितः ।

वंशावली च रीतिनीतिरपीह मिथिलेशानां ॥

मिथिलादेशो यलोस्ति कीदृशः कोऽवधिसतः ।

आचारः कीदृशो धीर कीदृशा मनुजा अपि ॥

कोऽस्ति सम्प्रतिभूपसु कीदृशं तत्कुलं वद ।

एतमन्यच्च यच्छ्राव्यं रत्नपाणे निगद्यतां ॥

रामचन्द्र इह लं हि यथाप्रश्नं तदुत्तरं ।

मिथिनाम्नाऽच भूपोऽभूत् पालितस्तेन यत् पुरा ॥

तन्नाम्ना चिह्नितस्तस्मान्मिथिलादेश उच्यते । इत्यादि ।

End.

एवं विधानि ह्यनानि सर्व्वमेवप्रदानि च ।
 कति चासन्नस्यपतेः सर्व्वं विदितानि वै ॥
 कथितानि च तुभ्यं भो कानिचित् प्रज्ञवाक्यतः ।
 अतः परन्तु वक्तुं मे समये नास्ति सम्प्रति ॥
 कालान्तरे राममित्र येतव्यं पुनरागमे ।
 ततः कृतार्थो रामोऽसौ वदद्भिति ययौ गृहं ॥
 एतावदपि श्रुत्वा मे जन्मसाफल्यमाययौ ।
 सुधापाने न कस्यापि ह्यग्निर्भवति कुवचित् ॥

Colophon. इति माहोलीसञ्जीवेखरशर्माख्यसूनुश्रीरत्नपाणिशर्माकृतिते श्रीमित्रिलेशच-
 रिते + + + + + प्रकरणम् ॥

विषयः । मिथिलामाहात्म्यकथनं । मैथिलानामाचारादिकथनं । अधुनातनमहाराजस्य
 पूर्व्वजानां प्रत्येकं जीवनीकथनं । तत्र प्रथमतः महेखरठक्करो दिक्कीखरात् यथा मिथिलाराज्यं
 लब्धवान् तद्वृत्तान्तकथनं । महेखरादारभ्य नवमपुरुषपर्यन्तं राज्ञां वृत्तान्तकीर्तनं ।

No. 2024. ग्रहलाघवं वा सिद्धान्तरहस्यम् । Substance, country-made
 paper, 11 × 5 inches. Folia, 34. Lines, 6 on a page. Extent, 465 ślokas.
 Character, Nāgara. Date, Sm. 1850. Place of deposit, Calcutta, Government
 of India. Another copy at Kanhauli, Post Madhuvani, Darbhāngā. Paṇḍit
 Lalita Jhā. Appearance, old. Verse. Correct.

Grahalāghava *alias* Siddhānta-rahasya. Astronomical cal-
 culations, regarding all the leading subjects of the science as known to
 the Hindus. By Gaṇeśa Daivajña, son of Keśava Sāmvaṭsara.

Beginning. ज्योतिःप्रबोधजननी परिशोध्य चित्तं

तत् स्रज्जकर्मचरैर्गणैर्नार्थपूर्णा ।

स्वप्नाक्षरापि च तदंशकृतैरुपायै-

र्ज्योतीकृता जयति केशववाक् श्रुतिश्च ॥

परिभग्नसौख्यैर्किञ्चापि ददगुणहारलसत्सुदृष्टवाङ्मम् ।

सुफलप्रदमातृप्रभं तत् स्मर रामं करणश्च विष्णुकपम् ॥

यद्यप्यकार्पुण्यरवः करणानि धीराक्षेप्तं धनुरपास्य न निदिरस्मात् ।

व्याचापकर्षरहितं सुलघुप्रकारं कर्तुं यच्चप्रकरणं स्फुटमुद्यतोऽग्निः ॥

द्रव्यीन्द्रोन्नितशक ईशहृत् फलं स्याच्चक्राण्यं रविहृतशेषकश्च युक्तम् ।

चैवाद्देः पृथग्रतः सद्वज्रवक्त्रादिगुणादमरफलाधिमासयुक्तम् ॥ इत्यादि

End.

पूर्वं प्रौढतराः क्वचित् किमपि यच्चक्षुर्धनुर्यै विना
 ते तेनैव सहातिमर्त्यकुम्भदुस्त्रेऽधिरोहन्ति हि ।
 सिद्धान्तोक्तमिच्छाखिलं लघुत्वं चित्ता धनुर्यै मया
 तद्गत्वा मयि मासु किं न तदहं तव्यासतो दृढधीः ॥
 नन्दिवास इच्छापराप्तविषये शिष्यादिगीतकृति-
 योऽभूत् कौशिकवंशजः सकलसञ्चारार्थवित् केशवः ।
 सूनुस्तच्च तदङ्गप्रपन्नभजनालम्बावबोधार्थकः
 स्पष्टं दृष्टविचित्रमपकरणं चैतदगणेशोऽकरोत् ॥

Colophon. इति श्रीसकलामाचार्यपर्यट्रीकेशवसांवत्सरात्मजश्रीगणेशदेवज्ञविरचितं
 सहायवाक्यं सिद्धान्तरहस्यं समाप्तम् । संवत् १८५० ।

विषयः । अहर्गणानयनप्रकारकीर्तनं । सूर्याचन्द्रतुङ्गादीनां भुवककथनं । सूर्यादीनां
 चोपककथनं । भ्रुवचोपकसंस्कारकथनं । मध्यसरविबुधशुक्रचन्द्रसाधनं । चन्द्रानयनं । चन्द्रतु-
 ङ्गातानयनं । राहोरानयनं । भौमबुधकेन्द्रसाधनं । गुरुशुक्रकेन्द्रसाधनं । शुक्रकेन्द्रानयनं ।
 शनेरानयनं । रविचन्द्राच्चगतिकथनं । राहुभौमादीनां गतिकलानिरूपणं । दृग्गणितैक्यसंस्था-
 पनं । भुजसाधनविधिः । चरसाधनं । चरानयनं । चन्द्रस्फुटीकरणं । चन्द्रमन्दफलसाधनं ।
 चन्द्रगतिसाधनं । तिथिनचचयोगकरणसाधनं । भौमादीनां शीघ्रकलाङ्ककथनं । एषां मन्दफ-
 लसाधनञ्च । मन्दस्पष्टगतिसाधनं । कुजबुधशुक्राणां गतो विशेषकथनं । भौमादीनां चक्रस्य
 शीघ्रकेन्द्रभागकथनं । कुजगुरुशनीनामुदयभागकथनं । बुधशुक्रबौधदयास्तभागकथनं । वक्रमागो-
 दिदिनज्ञानकथनं । मेघादिराशीनां लङ्घादयकथनं । लग्नसाधनं । गोलानयनप्रकारः । पलां-
 शसाधनं । नतोलानयनसाधनं । अक्षकर्णसाधनं । दृष्ट्यायासाधनार्थं चारकथनं । भाव्यसाधनं ।
 कर्णाद्यानयनं । क्रान्तसाधनं । क्रान्तिभागेश्चो भुजभागानयनं । रवेरज्ञाने दिनमानादेव क्रान्ति-
 साधनं । दिनार्धे नतोलानयनसाधनं । नष्टकर्णसाधनं । घटीज्ञानसाधनं । नलिकादिबन्धार्थे
 दिक्साधनकथनं । भुजकोटिकर्णनलिकासंज्ञानकथनं । चन्द्रप्रवर्णनिरूपणं । खण्डयासादिनि-
 रूपणं प्रवर्णस्थितिसाधनं । सूर्यमेघस्थितिसाधनं । जालप्रवर्णनार्थं नलिकानिवेशविधिः ।
 भूषायासाधनादिकं । मध्यप्रवर्णसूर्यकालमेघसमीपनेम्नीलनकालसाधनं । पलोदयादौ नत-
 साधनं । सूर्यप्रवर्णं । लग्नसाधनं । वर्णज्ञानादिकथनं । प्रवर्णद्वयसिद्धिः । दृष्टादिसाधनं ।
 तिथिसाधनं । ज्ञानानयनं । चन्द्रविम्बभूमासाधनं । गुरुशुक्रादीनामुदयास्तसाधनं । मन्दस्पष्टप्रव-
 साधनं । नतानयनं । दृष्टसाधनं । नक्षत्रभुवककथनं । अक्षदृक्कर्णकथनं । खमध्यस्थ-
 नक्षत्राद् राविज्ञानकथनं । नक्षत्राणां जायायत्नेण राविज्ञानं । श्रुतीतिदिग्ज्ञानसाधनं ।
 प्रवृत्तिज्ञानं । पातसमयादिज्ञानसाधनं । पिङ्गसाधनं । नक्षत्रसाधनं । योगसाधनादिकं । सूर्य-
 साधनं । ग्रामसाधनं । अहर्गणप्रवृत्तिसाधनञ्च ।

No. 2025. यद्वाचवटी। Substance, country-made paper, 12 × 5 inches. Folia, 96. Lines, 13—14 on a page. Extent, 3,030 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1853. Place of deposit, Kanhauli, Post Madhubani, Darbhāṅgā, Paṇḍit Lalita Jhā. Another copy at Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Grahalāghava-ṭikā. A commentary on Gaṇeśa Daivajña's *Grahalāghava* alias *Siddhānta-rahasya* (*ante*, No. 2024). By Mallāri Daivajña, son of Divākara Daivajña.

Beginning. नाके न.केशमध्याः सुरवरनिवहाः सन्ति येऽनन्तसंख्या-

नाख्यामाख्यात्यसीषां कथमपि च मनःपूर्वकं वाङ्मदीया ।

एकं द्वित्वैकदन्तं सकलसुरगिरःसंघमङ्गयिताङ्घ्रिं

श्रीग्नं भक्त्येवसिद्धिप्रदमिह हि सुरं सादरं तं नमामि ॥

मङ्गारिं कुलनायकं रविमुखान् + + ; च नत्वा गुरोः

स्मृत्वा पादयुगं ह्यवाप्य च ततः किञ्चित्सुवेधांशकं ।

सञ्चारिणैरहस्ताध्वयं कुर्वते टीकां सप्तदशभिः

यस्मादल्पमतिश्च कुण्डितमतिः स्यात् पूर्ववैविध्यतः ॥

मध्यस्रुटास्तोदयवक्रपूर्व्यं कर्माः खिलं यद्गणिते खगे।त्यं ।

जीवा धनःसंग्रहकं विना ते न स्याद्यं निश्चय एव मोक्षे ॥

— — — — — इय श्रीमज्जलसिंहकटिस्थितनानो-

पवनविराजितनन्दिग्रामाभिधनगरनिवासिसकलभूपतिसेवितचरणयुगलकमलगणिताटवीविष-
टनपटुतराखिलदैवविन्मातङ्गकुम्भपीठलूटमौक्तिककण्ठीरवश्रीमदुमारमणचरणद्वयपङ्कजावाप्तम-
हामतिविभवदैववित् केमवदैवज्ञात्माजः मणैर्मादैवज्ञवर्ग्यवर्ग्यः पञ्चलाघवाण्यं पञ्चप्रकरणं चि-
कीर्षवस्तवादैर् निर्विघ्नेन प्रत्यमसन्निप्रचयमनभ्यां शिष्टाचारपरिपालनाय च — — —

— — — वस्तुनिर्देशकपमङ्गलसहितं यन्धारम् वसन्ततिलकादृतेनाह, ज्योतिरिति ।

End. अकरोत् छतवानित्यर्थः । इति पूर्वशाकांशाद्द्वानयनप्रकारः । धन्या-

सङ्कारय कृतः ॥

Colophon. इति श्रीमद्भणकचक्रचूडामणिदिवाकरदैवज्ञसुतमहारादैवज्ञविरचितायां
हलायवटीकायां ग्रन्थसमाप्तलङ्कारव्याख्यानं समाप्तं।

देशे पार्थसमाकृत्येतिवचिरे तीरे च गोदाक्षरे

गोल्लग्रामपरे सरारिचरणार्चामस्तुविदुष्यते ।

आसीत्तत्र दिवाकरोऽतिचतुरो + दैवसङ्गापणी-

विश्वेश्वरे सततं यदीयच्छदयं यस्तस्य पुत्रोऽकरोत् ॥

महारिगणकायणीर्गुणपदद्वन्द्वसम्भक्तौ रते
 लब्ध्वा बोधसत्त्वं ततो हि विवृतिं स्यात्पापपतिं स्फुटां ।
 वर्गस्य प्रचलाघवस्य गणकश्रीमद्गणेशाभिध-
 प्रोक्तस्याद्य लपालवो हि सुधियः पश्यन्तु तुष्यन्तिमां ॥
 बाणोनाम्भक्तः कुमारविह्वलान्मूलं हि मासः मयुग्-
 बाणैर्भैरवशोनितादिनमिति(?) तस्यादलं(?) स्यात्पिथिः ।
 पचः स्यात्पिथिसंस्मृतोऽखिलयुतिः सप्ताभ्यतिव्युम्निता
 चेतास्को गणको लिलेख च तदा टीकां परार्थान्तिमां ॥
 संवत् १८५९ । भाद्रमासशुक्लपक्षतिथि १ शनिवासरे । शुभम् ।

विषयः । गणेशदेवज्ञलतसिद्धान्तरस्यपराभिधानप्रचलाघवस्य व्याख्यानम् ।

No. 2026. **आडरत्नम्** । Substance, country-made paper, 14 × 4 inches, Folia, 72. Lines, 8 on a page. Extent, 1,916 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Vēhaṭ, Post Mādhepura, Darbhāngā, Paṇḍit Phanidhara Miśra. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Śrāddha-ratna. A summary of the rules regarding śrāddhas. By Lakshmīpati, disciple of Indrapati.

Beginning. वदनविनिर्जितचन्द्रं गञ्जितशक्रं नमोऽरणात् ।

मोपीष्टन्दवियोगं बालमुकुन्दमहं कलये ॥

प्रणम्य भारतीकान्तं श्रीमदिन्द्रपतिं गुरुम् ।

श्रीलक्ष्मीपतिधीरेण आडरत्नं विधीयते ॥

अथेदानीन्तना जनाः क्रिया + + यावदेवं कुर्वन्ति तावदेव चन्दोगानां वाजसनेयि-
 नाश्च प्रति + + शोक्तः श्रीदत्तोक्तश्च प्रयोगो लिख्यते । तत्र प्रथमं भूस्ंस्कारः । इत्यादि ।

End. आडशेषमद्रमिष्टैः सह भुञ्जीत इति । वाजसनेयिनां पार्थिवप्रकारोक्तो विशेषो
 पाद्य इति ॥

Colophon. इति समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । भूस्ंस्कारविधिः । मानक्रियाकथनं । आडवेला । पूरकपिण्डदानविधिः । पर्ण-
 नरदाहविधिः । उदकदानविधिः । पिण्डदानविधिः । अस्थिसञ्चयविधिः । अशौचान्तकृत्यं ।
 एकादशाहकृत्यं । दधौत्सर्गविधिः । रुद्राध्यायकथनं । कपिलादानविधिः । ज्वादिदानविधिः ।
 एकादशाहप्रयोगकीर्तनं । सपिण्डनविधिः । अवीराकल्पकथनं । एकादिष्टविधिः । स्त्रीकर्तृकआह-

प्रयोगकथनं । शस्त्रादिद्वयानां आदिविधिः । पार्ष्वणविधिः । तत्प्रयोगकथनं । बलिनेशदेववि-
धिः । आमाग्र्यादिविधिः । तीर्थयादिविधिः । नित्ययादिविधिः । सप्तावकविधिकथनञ्च ।

No. 2027. **वृत्तिदीपिका** । Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 28. Lines, 9 on a page. Extent, 1,039 slokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Rāghavapura, Post Vaherā, Darbhāngā, Paṇḍit Viśveśvara Jhā. Appearance, old. Prose. Correct

Vṛitti-dīpikā. A dissertation on the philosophy of grammar. By Kṛishṇa Bhaṭṭa.

Beginning. सजलजलदकालं सर्वलोकेकपालं

ब्रजयुवतिरसालं चन्दनायुक्तभालम् ।

विमतदुरितजालं विश्वराजीवजालं

विलसितरूपमालं नैमि गोपालबालम् ।

ध्यात्वा व्यासं गुहं नत्वा माधवेन्द्रसरस्वतीम् ।

मौनिश्रीलक्ष्मभट्टेन तन्यते वृत्तिदीपिका ॥

इह सकलज्ञानाभिलषितमेवाचमुल्लोपायाकृतत्वज्ञानस्य तत्त्वमस्यादिमहावाक्यार्थबोधजन्य-
त्वात् शाब्दबोधे च वृत्तिग्रहणोपस्थितेहेतुत्वात्—इत्यादि ।

End.

तथा च वर्णजातिसंकोटः पदजातिसंकोटः वाक्यजातिसंकोट इति तन्मते
संकोटवयम् ॥

Colophon. इति श्रीमन्मौनिकुलतिलकायमानगोवर्द्धनभट्टात्मजरघुनाथभट्टसुतश्रीक-
ण्णभट्टविरचिता वृत्तिदीपिका समाप्ता ।

विषयः । वृत्तिस्वरूपनिरूपणं । शक्तिस्वरूपनिरूपणं । वृत्तेः शाब्दबोधहेतुत्वनिरूपणं ।
शक्तिलक्षणाभेदेन तस्या द्वैविध्यनिरूपणं । शक्तिग्रहणनिरूपणं । तत्र गवादिपदानां गीत्वे शक्तिरि-
तिमीमांसकमतनिरूपणं । जातौ व्यक्तौ विशिष्टे च शक्तिरिति नैयायिकानां नयनिर्णयः । कार्या-
न्विते पदानां शक्तिरिति प्राभाकरमतकीर्तनं । रुद्धयैगिकादौ शक्तिविवेचनं । लक्षणास्वरूप-
निरूपणं । गौनीशब्दाभेदेन तस्या द्विविधत्वकथनं । लक्षितलक्षणादिनिरूपणं । व्यञ्जनावृत्तिल-
क्षणं । अथ नैयायिकमतखण्डनपूर्वकं तस्याः स्थापना । धात्वर्थनिरूपणं । तत्र प्राभाकरवैयाक-
रणादिमतकीर्तनं । नैयायिकमतखण्डनं । तिङ्गर्थनिरूपणं । अपूर्ववादकथनं । सनाद्यर्थनिरू-
पणं । समासशक्तिनिरूपणं । नञर्थनिरूपणं । वीक्षादिनिरूपणं । स्त्रीप्रत्ययार्थनिरूपणं । तद्धि-
तार्थनिरूपणं । संकोटनिरूपणञ्च ।

No. 2028. **वृत्तदर्पणम्** । Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 34. Lines, 7 on a page. Extent, 833 ślokaś. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Rāghavapura, Post Vaherā, Darbhāngā, Paṇḍit Viśveśvara Jhā. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Vṛitta-darpaṇa. A treatise on versification, giving details of all the different metres used in Saṅskṛit poetry. By Bhīṣma Mīśra.

Beginning. स जयति सततं पिङ्गलनामा नागरकविवरसविज्ञः ।

लोकोत्तररसकवितां कलथितुमिव सद्गृहीतपरजिह्वः ॥

गौरीस्ननखरेखा शिरसि प्रतिविम्बितेव चन्द्रकला ।

यस्य विभाति स देवः सत्पापं नाशयत्वखिलम् ॥

सन्ति यद्यप्यनेकानि वृत्तशास्त्राणि भूतले ।

तथाप्यतिशयो ज्ञेयं अमानतिशयो मद्भान् ॥

यदि सद्गृहीतानि ज्ञातुमाकाङ्क्षसि स्फुटम् ।

श्रीभीष्ममित्रचरितं पश्य तद्गृहीतदर्पणम् ॥

अथ गणाः । सगणो यगणो रगणः सगणस्तगणो जगणो भगणो नगणः । इत्यादि ।

End. दीर्घास्तदये लघवश्च वर्णाः श्रेणी भवेद्वर्णकृता तदेयम् ॥

Colophon. इति श्रीभीष्ममित्रविरचिते वृत्तदर्पणे वर्णवृत्तनिदर्शनं नाम द्वितीयप्रकाशः । समाप्तार्थं ग्रन्थः ।

विषयः । (ग्रन्थेऽस्मिन् सोदाहरणचन्द्रालक्षणकीर्तनं) । तत्र प्रथमप्रकाशे सादिगणनिरूपणं । गणदेवताकथनं । मित्राभिवनिरूपणं । आर्यावृत्तं । गीतिः । उपगीतिः । गायत्री । सिन्धुनी । स्तम्भकं । देशा । ललितं । रेला । चैपैया । घत्ता । वृत्तावृत्तं । नवपदं । पञ्चभटिका । अनिला । पादाकुलकं । षट्पदं । पद्मावती । कुण्डलिका । रेला । गगनाङ्गनं । द्विपदं । खड्गकं । उणिगाला । सारङ्गा । मधुभारं । शकलिका । वरवृत्तं । आभीरकं । दुर्मिलिका । बचिरा । दीपकं । सिन्धवलोकितं । श्रवणम् । लीलावती । हरिगीतं । विभङ्गी । शीरकं । जनहरणं । मद-नहरा । भरहटावृत्तश्च । एतानि सव्याणि सावावृत्तानि ।

द्वितीये प्रकाशे,—वर्णवृत्तकथनं । तत्र श्रीः । कामः । मधु । मची । चारु । ताली । प्रिया । शशी । शृगेन्द्रः । मन्दरः । कमलं । कीर्णा । चारि । गमालिका । चारी । जंसः । यमकं । शेषा । तिलका । विजोदा । चतुरङ्गा । मन्थानं । शङ्खधारी । सुमालतिका । मदनकं । समानिका । सवासकं । करदक्षि । शीघ्रं । विदुन्माला । मञ्जिका । प्रमाणिका । तुरङ्गा । कमलं । माणवकक्रीडं । अनुष्टुप् । मञ्जालक्ष्मीः । सारङ्गिका । पायिता । कमलकं । विम्बं । वामरः । रूपामाली । शङ्खतिका । चम्पकमाला । सारवती । सुखमा । अस्तलता । वन्धुः । सुमन्त्री । दोषकं । शालिनी ।

मदनकं । सेनिका । सालती । इन्द्रवज्रा । उपेन्द्रवज्रा । उपजाति । रथोद्धता । स्वागता । भुजङ्ग
 प्रयातं । लक्ष्मीधरः । चोटकं । सारङ्गं । भौतिकदान । मोदकदहनं । सालिनी । तरलनयनी ।
 सुन्दरी । प्रमिताक्षरा । विद्याधारः । सालादहनं । तारकं । स्कन्धदहनं । पुष्पिताया । वसन्तलति-
 का । चक्रं । सारङ्गी । चामरः । सालिनी । धमरावलिका । मनोहंसः । सरभः । मिमिपालः ।
 नाराचं । नीलदहनं । चक्षुषा । ब्रह्मा । शृङ्खली । सालाधरः । मिश्ररिणी । सन्दाक्रान्ता । हरिणी ।
 मञ्जीरा । चर्चरी । क्रीडाचन्द्रः । शादूलविक्रीडितं । नयचन्द्रः । धवलं । शम्भुः । गीतिका ।
 गण्डकी । खम्बरा । राजसुखकरः । राजभवः । रसनी । स्त्रीताहंसी । सुन्दरिका । दुर्मिलिका ।
 किरीटं । हीरमुकुटं । सन्धानयोग्यं । देवशरणम् । शानूरदहनं । प्रसारमूलकरणं । प्रसारप्रका-
 रकीर्तनं । तत्र मावाप्रसारः । वर्णप्रसारः । मावेदिष्टकथनं । वर्णेदिष्टकथनं । मावानष्टं । वर्ण-
 नष्टं । मावामेष्टकथनं । वर्णमेष्टकथनं । मावापताका । वर्णपताका । मावामर्कटी । वर्णमर्कटी ।
 मावाश्रेणीकथनञ्च ।

No. 2029. व्रताचारः । Substance, country-made paper, 11 × 4 inches, Folia, 155. Lines, 9 on a page. Extent, 3,638 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Rāghavapura, Post Vaherā, Darbhāṅgā, Paṇḍit Viśveśvara Jhā. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Vratāchāra. Disquisition and rules regarding the optional fasts called Vratas. By Ratnapāṇi Śarmā, son of Gāṅgolī Sanjīvesvara Śarmā. Several works of this author have been noticed under Nos. 2016 to 2020, 2022, 2023, and 2032.

Beginning. सुरादीनामन्तःकरणसरसां मण्डनकरं

परं सृष्टिस्थानप्रलयबलप्राप्तमनसः ।

दृष्ट्वा तं ब्रह्माण्डं विलसति यदन्तर्गतमष्टौ

सदालम्बे लम्बेदरं तत्र पदाम्भोजयुगलम् ॥

कर्षो काल्या कला सा कलिकलुपचरी + + कन्या कृताष्टौ

कालाङ्गी कालरात्रिः कलितकलरवा कामदा कल्लनेवा

कल्पद्रुः कोमलाङ्गी कमलकुलकरीकन्यलाभाकुचोपा

काली काली कराली कलयतु कुशलं कालिका कालिका मे ॥

खण्डबलान्वयजन्ता मिथिलेशोऽभूच्चर्मिन्दनामा ।

हरिहरविलितचरित्रो मिथो मञ्जसा मञ्जोदारः ॥

तदौरोमा दानिप कर्णजैता यो बद्रमिथोऽभवदुपचेताः ।

धर्मावतारो धृतिनीतिभारो वेदान्तसिद्धान्तगृहीतधारः ॥

तत्पथो नृपतिलकः श्रीमान् भवेत्परमिन्द उदितकलः ।

विलसति यस्य चरितं सत्ये वयमि यथा हरितः ॥

आज्ञां तस्य निधाय सङ्कलवतः प्रीत्यद्रुताचारकम्

श्रीदत्तप्रभृतिप्रयासबलितग्रन्थाधभूषेदितम् ।

विद्वद्बुद्धन्दुलुपकलापशरणः श्रीरत्नपाणिः कृती

कुर्व्येऽहं गुरुसङ्कुचं बुधमुदे जीवेश्वरस्यात्मजः ॥

प्रामाण्यहेतोश्च मया व्यलेखि सहाजनानां रचितानुपूर्व्या ।

वङ्गस्त्रलेष्वव ततोऽभिमानं ग्रन्थो ममैवेति न सङ्कुहोऽयं ॥

सालसा ये च विद्वांसो धर्मशास्त्रावलोकने ।

पश्यन्तु ते सहात्मानो व्रताचारसमसूराः ॥

उक्तस्यैवार्थस्य कथा मतभेदव्यवस्थिता ।

पौनश्चर्यं ततो नेह दृढसंस्कारकारिका ॥

अवादी व्रतसमयविचारः । ज्योतिर्निबन्धे—इत्यादि ।

End. तद्दिने तिलैरुद्धर्त्तनं तिलभक्षणञ्च कार्यमिति ।

Colophon. इति गाङ्गोलीश्रीसङ्गीवेश्वरगर्भसूनुश्रीरत्नपाणिगर्भासङ्गृहीतो व्रताचारः ।

समाप्तः ।

विषयः । व्रतकालनिरूपणं । तत्र समयशुद्धिविवेचनं । व्रतसामान्यधर्मकथनं । व्रताधि-
कारिककथनं । व्रतिने नियमादिकथनं । अथ विविधमतकथनं । सङ्कल्पवाक्यविवेचनं । व्रतभङ्ग-
व्यवस्थाकथनं । प्रतिनिधिविधिः । नक्तव्रतनिरूपणं । हविष्यनिरूपणं । नक्तव्रतैतिकर्तव्यता ।
नित्योपवासादिनिरूपणं । देवपूजाविधिः । मासादिविवेचनं । तिथिद्वैधादिविवेचनं । पूर्वा-
ह्णादिविवेचनं । प्रतिपदादिषु सव्यासु तिथिषु व्रतकथनं । तत्र विशेषेण महालक्ष्मीव्रतकथनं ।
महालक्ष्मीव्रतं । भीष्माष्टमीव्रतं । भीष्मतर्पणविवेचनं । अशोकाष्टमीव्रतं । जन्माष्टमीव्रतं । दुर्वाष्टमी-
व्रतकथनञ्च । श्रीरामनवमीव्रतं । एकादशीव्रतनिरूपणं । तत्र विविधमतकथनं । व्यवस्थाकथनञ्च ।
पारणविवेचनं । श्रवणद्वादश्यादिनिरूपणं । हरिवासरव्रतनिरूपणं । महावाक्य्यादिनिरूपणं ।
महास्नानसमयादिनिरूपणं । महानिश्चानिरूपणं । रागस्नानादिनिरूपणं । गजच्छायाविवेचनं ।
पार्व्यादिविधिः । अन्नव्रतविधिः । रटन्नीचतुर्दशीविधिः । शिवरात्रिविधिः । काजागरादि-
पूर्णमाविधिः । करतोयास्नानविधिः । अथावृत्तिव्यादिविवेचनं । एकादश्यादिश्राद्धलक्षणं । आस-
न्नादिविधिः । अश्वैः चोप्येकभक्तादिव्रतविधानं । व्रणाशीचकर्तव्यता । मलसामयविवेचननादिकं ।
आज्ञे पञ्चालम्बनविधिकथनं । सामान्यतः श्राद्धकालादिनिरूपणं । ब्रीहिश्राद्धादिविधिः । नवाग्र-
विधिः । अथ विविधमतकथनं । प्रत्येकं चैवादिद्वादशमासकृत्यनिरूपणं विधानञ्च । अथ दशहरा-
विधिः । हरिश्चयनविधिः । चातुर्मास्यविधिः । नागपक्षमीविधिः । उपाकर्मादिविधिकीर्तनञ्च ।
विविधदानविधिकथनं । देवपूजादिविधिकीर्तनञ्च । अथ सव्यं प्रयोगकथनमिति श्लोऽयम् ।

No. 2030. तत्त्वामृतसारोद्धारे व्यवहारकोषः । Substance, country-made paper, 12 × 3½ inches. Folia, 79. Lines, 11 on a page. Extent, 2,698 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Rāghavapura, Post Vaherā, Darbhāngā, Paṇḍit Viśveśvara Jhā. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Tattvāmṛita-sāroddhāra. An elaborate Smṛiti digest. The text contains only that portion of the work which is devoted to Judicature and Civil and Criminal law. It is called *Vyavahāra-kosha*. By Vardhamāna Miśra.

Beginning. सारोद्धारे यथोद्देशमाचारश्राव्यश्रुतयः ।

उदाहृता अथेदानीं व्यवहारोऽभिधीयते ॥

तत्र मनुः । ब्राह्मं प्राप्ते च संस्कारं चवियेण यथाविधि ।

सर्वस्यास्य यथान्यायं कर्तव्यं परिरक्षणं ।

ब्राह्मं ब्रह्मणेन कृतमभिपेक्षकलक्षणं चवियेणेति भूपतिमात्रोपलक्षणं । इत्यादि ।

End. अस्माभिर्दण्डविवेके स्नेहप्रकरणे प्रपञ्चितमते न वितन्यते ॥ इति व्यवहार-

राश्रुतौ विवादपदकोषः ।

Colophon. इति श्रीवर्द्धमानकृतौ तत्त्वामृतसारोद्धारे चतुर्थो व्यवहारकोषः ॥

इत्थं धर्मास्तदादिभ्यश्चतुर्भ्यस्तत्त्वमुद्धृतम् ।

धावा चतुर्भ्यो वेदेभ्योऽनाद्यवेदे यथोद्धृतः ॥

+ + + + कृतीनामेव भागैश्चतुर्भि-

स्तदपि पृथग्गमीभ्यो भासतेऽसौ निबन्धः ।

सकुरति चि कुसुमानां केशवे योजितानां

सुघटितसमुदाययोतिताम्येव लक्ष्मीः ॥

दैनन्दिनमाचारं श्रावं श्रुतिं विवादपदं ।

प्रायः प्रत्यक्षमेतत् प्राज्ञो जिज्ञासते सत्यं ॥

तस्माच्चतुर्भिरेभिः कुसुमैरिव गुम्फितो गुणोपचितैः ।

मालेवैष निबन्धो रामपतेः कण्ठभूषणं भवतु ॥

वज्रज्ञैः शोधितां सोऽयमल्पज्ञैरपजीव्यताम् ।

दुर्जनैर्दुष्यतां कामं मञ्जनैरनुगृह्यताम् ॥

नास्त्रयति गुणगन्धान् नोद्विजते दोषसम्बन्धात् ।

अविदितगुणदोषोऽपि परकृतिरित्येव दुर्जनो ज्ञस्तुति ॥

इति वर्द्धमानकृतौ तत्त्वामृतसारोद्धारः समाप्तः ।

विषयः । राज्ञा प्रजाभ्यः करग्रहणविधिः । प्रजारक्षकविधिः । व्यवहारदर्शनविधिः । दूताय भूतिदानविधिः । प्राङ्गुविवाकनिरूपणं । सभ्योपदेशकथनं । दण्डविधिकीर्तनं । अदण्ड-
दण्डने दोषनिरूपणं । दण्डभेदकथनं । कश्चित् चमाविधिनिरूपणं । दण्डव्यवस्थाकथनं । सहा-
पातकदण्डकथनं । दण्डापकर्षकथनं । दण्डसाम्यविधिः । दण्डपरिनिष्ठाकथनं । दण्डकारनिय-
मकथनं । दण्डसमुच्चयनिर्णयः । एकव दण्डे दण्डान्तरसङ्कलनं । चतुष्पादव्यवहारनिर्णयः । अप्रा-
प्रव्यवहारनिरूपणं । भाषालेखनविधिकथनं । पाण्डुलेखादिविधानं । उत्तरविधिनिरूपणं । उत्त-
राभासादिनिरूपणं । साक्षिनिरूपणं । क्रियानिरूपणं । ग्रपयविधिः । द्वादशविधसाक्षिकीर्तनं ।
विविधलेखननिरूपणं । पुनर्लौकिकलेख्यस्य सप्रविधत्वकथनं । भागपचादीनां लक्षणकथनं । चिनि-
धानुमानप्रमाणनिरूपणं । आगमप्रमाणनिरूपणं । भोगनिरूपणं । प्रत्ययनिरूपणं । दण्डपारष्यकारि-
निरूपणं । पाण्डुक्रियानिरूपणं । उत्तरभेदेन क्रियाव्यवस्थाकथनं । चतुर्विधनिर्णयनिरूपणं । व्यव-
हारलक्षणतद्भेदकथनं । निर्णयेषु बलावलनिरूपणं । निर्णोतल्यनिरूपणं । तत्र मिथ्याभि-
योगादौ दण्डकथनम् । पुनर्न्यायविधिः । अष्टादशव्यवहारपदनिरूपणं । तत्र अष्टादानविधिः ।
भागलाभनिरूपणं । हत्यादिनिरूपणं । अणशोधनप्रकारकथनं । निक्षेपविधिः । अस्त्राभिविग्रह-
विधिः । सभूयसमुत्थानविधिः । दत्तस्थानपाकर्मनिरूपणं । तत्र देयनिरूपणं । तस्य सप्रविधत्वकथ-
नादिकं । अष्टविधदत्तस्वरूपकीर्तनं । अदत्तनिर्णयः । उत्क्रोचपक्षणादिदण्डकथनं । भूतिविधि-
कथनं । तत्र अधिकर्मादिनिरूपणं । दास्यानधिकारकथनं । दास्यभोचनविधिः । तत्प्रकारा-
दिकथनम् । दासीनिरूपणादिकं । वेतनस्थानपाकर्मनिरूपणं । पण्यस्त्रीविधिः । स्वाभिपान्वविवा-
दनिरूपणं । सम्बिद्युत्तिक्रमनिरूपणं । क्रयविक्रयानुशयः । सीमाविवादः । वाक्पाषण्यविधिः ।
दण्डपारष्यविधिः । सेधविधिकथनं । तत्र द्विपदापचारदण्डकथनं । चतुष्पादापचारादौ दण्डः ।
धान्याद्यपचारे दण्डकथनम् । सामान्यापचारदण्डः । साक्षसदण्डकथनं । तत्र प्रेरकादिदण्डकथनम् ।
स्त्रीसङ्गृहणदण्डकथनं । तत्र गोपनादिकृते विशेषकथनं । कन्याद्रूपणदण्डकथनं । अस्त्राभाविक-
दण्डकथनं । स्त्रीपुंघर्मनिरूपणं । दायभागनिरूपणं । तत्र संखट्टिविभागः । अवलुप्रविभागः ।
विभक्तागतविभागः । विभक्तजविभागः । अपुत्रादिधनविभागः । वानप्रस्थादीनां धनाधिकारिनि-
रूपणं । स्त्रीधनाधिकारिणः । विभागनिर्णयः । विभक्तल्यनिरूपणम् । द्यूतसमाजयविधिः । तत्र
दण्डादिनिरूपणम् ।

No. 2031. धर्मकोषः । Substance, country-made paper, 9 × 3 inches. Folia, 50. Lines, 9 on a page. Extent, 1,212 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Vehlā, Post Mādhepura, Darbhāngā, Paṇḍit Phapīdhara Miśra. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Dharma-kosha. A digest of the laws relating to civil actions, debts, interest, gifts, rules regarding servants, artizans, dancers &c., sale

and barter, wages, boundaries, and inheritance. By Trilochana Miśra, Mahāmahopādhyāya.

Beginning. मीमांसायुग्मजीवी तु मिथः श्रीमान् विलोचनः ।

विवादपदवाक्यानां व्यवस्थामकरोत् स्फुटाम् ॥

अथर्णोदानं । तत्र नारदः ।

ऋणं देयमदेयं वा येन यच्च यथा च यत् ।

दानग्रहणधर्माश्च ऋणादानमिति स्मृतम् । इत्यादि ।

End. अतोऽन्यथा निर्वोजेषु इतरानियमात् । अन्यथा यत्र न तथा प्र+भिजायते तद्विभज्य घाष्टमितिर्थः ।

Colophon. इति महादानोपाध्यायमिश्रविलोचनव्यवस्थापितधर्मकोषपुस्तकं समाप्तम् ।

विषयः । ऋणादानादिविधिः । निक्षेपविधिः । तत्र सुन्दरमलक्षणादिकथनं । दृढिनियमादिकथनं । पुत्रदेयादेयनिरूपणं । तत्र पित्रऋणदाने समयादिकथनं । स्त्रीणां देयादेयनिरूपणं । आधिविधिकथनं । उदुपक्षयविधिकथनं । निक्षेपप्रकारकथनं । अस्त्राभिविक्तयविधिः । सम्भूय-समुत्थानविधिकथनं । तत्र शिल्पिनैकानां विशेषकथनं । भृत्यविधिकथनं । वेतनस्थानपात्रिया-निरणयः । स्वामिपालविधिः । संविद्वृत्तिक्रमविधिः । विक्रीयासम्प्रदानविधिः । क्रीत्वानुशयविधिः । सीमाविवादनिरूपणं । शस्त्ररक्षादिविधिः । दण्डपाठ्यविधिः । दायभागविधिकथनं । तत्र स्त्रीधनादिविभागकथनं । वर्णसमवायविभागकथनं । अपुत्रधनाधिकारिनिरूपणं । संवृद्धधनविभागकथनञ्च ।

No. 2032. महादानवाक्यावली । Substance, country-made paper, 11 × 5 inches. Folia, 108. Lines, 7 on a page. Extent, 2,246 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Vehaṭ, Post Mādhepura, Darbhāṅgā, Paṇḍit Phanīdhara Miśra. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Mahādāna-vākyāvalī. A summary of the rules regarding various kinds of religious and quasi-religious gifts. By Ratnapāṇi Śarmā, son of Gāṅgoli Saṅjīves'vara Śarmā.

Beginning. श्रीलम्बोदरपुत्रयोजयुगलं विद्वौर्वविधं वनं

ध्यात्वा मानसमानसे भवभवस्त्रित्यन्तसन्तानकृत् ।

प्रादायद्विदानपद्धतिरिचं सङ्गच्छ लेलिच्छत्वे

जीवेशाकञ्जरलपाणिलतिना विद्वद्दुदाहृदिका ॥

इति द्वादशमध्याये,—

तपः कृते प्रशंसन्ति चेतायां ज्ञानमेव च ।

द्वापरे यश्चमेवाज्जदानमेकं कलौ युगे ॥ इत्यादि ।

End. ऐच्छलौकिकमहायशोलाभतदुत्तरसुखलोकप्राप्तिकाम इदमावेद्यतमधनं विष्णुदैवतमित्यादि दक्षिणाश्रमं नाम् ।

Colophon. इति गाङ्गोलीश्रीसङ्गीवेश्वरस्वामीरत्नपाणिशर्मसङ्कृतीता महादानवाक्या-
वली परिपूर्णा ।

विषयः । दानप्रशंसा । दानस्वरूपकथनं । तत्कालनिरूपणं । धर्मलक्षणादिकीर्तनं । पूण-
देशकथनं । द्रव्यदैवतनिरूपणं । अतः सर्व्वे च दानेषु प्रयोगकथनं । तत्र नानापुराणोक्तसर्णदान-
विधिकथनं । शिरण्यलक्षणादानविधिः । पुराणायुक्तजतदानविधिः । जलह्वरणदानविधिः ।
जैमिनीयपावादिदानविधिः । ताक्षभाजनादिदानविधिः । सतैलमधुतैजसपाचदानविधिः । जल-
पाचदिदानविधिः । पुराणायुक्तजलदानविधिः । मणिहीरकादिरत्नदानविधिः । विविधगृह-
दानविधिः । नगरग्रामादिदानविधिः । पुराणायुक्तमोदानविधिः । तत्र वर्ष्वेविशेषेण फलविशेष-
कथनश्च । मन्त्रिणीदानविधिः । अद्यादिदानविधिः । जगद्धरिणादिदानविधिः । गुडधेनुतिल-
धेन्यादिदानविधिः । लवणादिदानविधिः । लवणाजिनादिदानविधिः । पूर्णैस्तेजसपद्मघटदानवि-
धिः । नानापुराणोक्तभूमिदानविधिः । उद्यानादिदानविधिः । विविधशस्त्रदानविधिः । विविधा-
न्नदानविधिः । शक्तुदानविधिः । दधिगुड-शर्करादिदानविधिः । पानककर्पूरादिदानविधिः ।
चन्दनस्रगनाभिक्कुमादिदानविधिः । घूपदीपादिदानविधिः । सुगन्धिद्रव्यदानविधिः । विवि-
धभाकफलादिदानविधिः । शय्यासनपीठादिदानविधिः । पादुकाञ्चुवादिदानविधिः । दास्या-
दिदानविधिः । शालग्रामशिलादिदानविधिः । सौमलौहादिधातुदानविधिः । पुस्तकदानवि-
धिः । विविधवस्त्रदानविधिः । द्वादशमासकर्त्तव्यदानविधिकथनं । सर्व्वे च संक्रान्तिषु दानविधिः ।
कर्मन्त्रादिदानविधिकीर्तनश्च ।

No. 2033. तिथिनिर्णयः । Substance, country-made yellow paper, 11 × 3 inches. Folia, 24. Lines, 6 on a page. Extent, 278 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Vēhat, Post Mādhepura, Darbhāṅgā, Paṇḍit Phanidhara Jhā. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Tithi-nirṇaya. On lunar days and the religious duties appertaining thereto—a brief calendar of feasts and fasts. By Sudarsana.

Beginning. नत्वा सीतापतिं रामं सच्चिदानन्दरूपकं ।

बालानां बोधविद्यार्थं क्रियते तिथिनिर्णयः ॥

अथ विशेषतिथीनां निर्णये लिख्यते । चैवशक्तप्रतिपदि वर्षारम्भः । सोदयस्यापिनी
याद्या । तत्र ब्रह्मपुराणवचनं । चैवे मासि जगद्ब्रह्मा समर्ज्ये प्रथमेऽहनि । इत्यादि ।

End. कर्कः संक्रान्तिः प्रातःकाले अर्द्धरात्रे वा स्यात् तदा पुण्यकालः पूर्वदिने भवति
इति संक्रान्तिनिर्णयः ।

Colophon. इति सुदर्शनकृतौ तिथिनिर्णयः समाप्तः ।

विषयः । वत्सरारम्भतिथिरूपणं । अथ तैल्लभ्यङ्गाकरणे देशकीर्तनं । श्रीरामनवमी-
निरूपणं । वाक्पत्नीनिरूपणं । अक्षयतृतीयानिरूपणं । ऋषिचतुर्दशीकथनं । दशहराकथनं ।
हरिश्चयनकथनं । नागपञ्चमीकथनं । उपाकर्माकथनं । जन्माष्टमीनिर्णयः । हरितालिकानिरू-
पणं । अनन्तचतुर्दशीकथनं । आश्विनकृष्णपक्षे षोडशश्राद्धविधिकथनं । नवरात्रिविधिः । विजय-
दशमीनिर्णयः । दीपाव्युत्थाकथनं । भाद्रपदीयाकथनं । अर्द्धादययोगनिरूपणं । वरदाचतुर्थी-
कथनं । श्रीपञ्चमीकथनं । सायनपञ्चमीविधिः । भीष्माष्टमी । भीमहादशी । शिवरात्रिः । होलिका-
विधिः । इति विशेषतिथिनिर्णयानन्तरं सामान्यतः प्रतिपदादिपञ्चदशतिथिनिर्णयः ।
संक्रान्तिपण्यकालविवेचनञ्च । इति ।

No. 2034 हयश्रीर्वपञ्चरात्रं । Substance, country-made yellow paper,
17 × 4 inches. Folia, 121. Lines, 6 on a page. Extent, 3,514 ślokas. Cha-
racter, Bengali. Date, ? Place of deposit, Subhāṅkarapura, Post
Vaherá, Darbhāṅgá, Paṇḍit, Śrínátha Jhā. Another copy at Calcutta,
Government of India. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Hayaśīrsha-pañcharātra. A Vaishṇavite work on building tem-
ples and on carving and consecration of images. It belongs to the class
called *Pañcharātra*, and bears close resemblance to the Tantras. Like the
original Tantras, this class of works does not acknowledge the names of their
authors, but represent themselves to be reports of dialogues between gods
and renowned personages. In the Hayaśīrsha the sage Márkaṇḍa asks
questions, and his brother sage Bhṛigu answers them. The work opens
with the query, why did Viṣṇu appear in the form of Hayaśīrsha or
equine-headed? The first 18 chapters are numbered, and then follow a
great many others without any numbering. Contents: Origin of Brahmá
from the navel of Viṣṇu. Origin of the Vedas and their study by
Brahmá. The perspiration resulting from the study produced the demons
Madhu and Kaiṭabha, who robbed the Vedas. Hayaśīrsha born to
rescue the Vedas. Twenty-five original Tantras of former ages, and
the *Hayaśīrsha-pañcharātra* was first thereof. Other *Pañcharātras*, such as

Trailokyamohana, Vaibhava, Paushkara, Nārada, Prāhlāda, Gārgya, Gālava, Śrīprasna, Śāśya &c. Characteristics of teachers. Ditto of spiritual guides. Heretic doctrines of Jaimini, Sugata, Chārvāka, Nagna, Kapila, Akshapāda, and other sects. Placing of images in temples. Examination of earth for building. Different kinds of earth. Measures of length &c. Setting up of Gnomons for ascertaining of quarters. Division of areas. Rules for sacrifices before commencing a building. Removing of bones from the ground selected for building. Bricks. Stones. The Yajña of Pātāla. Characters of temples for particular gods. Selection of stones for sculpture. Particular mountains yielding statuary stones. Auspicious conjunctions for beginning the carving of images. Rites to be performed on such occasions. Measures of images. Pacification of the regents of the quarters. Characteristics of images of Lakshmī, Garuḍa, Keśava, the ten incarnations, groups of Keśava and others, Viśvarūpa, the nine planets, the Mātris, Indra and other Lokapālas, the eleven Rudras, the Androgynous Ardhanārī, Gaurī, lingams. Rules regarding the consecration of images of various gods and goddesses. Ditto of books, houses, tanks, wells, public halls &c. Repairs of images. Rejoicings on such occasions. Marriage of Śrī and Viṣṇu, and Gaurī and Śīva.

Beginning. मार्कण्डेय उवाच । कथं जयशिरा विष्णुः प्रादुर्भूतः पुरा विभुः ।

किं निमित्तञ्च देवेशो दधार रश्मिरं वपुः ॥

जयश्रीर्धं जगत्क्षामी पुरा नारायणः प्रभुः ।

श्रुतमासीच्च भवता यदुक्तं परमेष्ठिना ॥

आद्यं यत् पञ्चरात्राणां तन्ममाचक्ष पूर्वतः ।

भृगु उवाच । शृणु वत्स प्रवक्ष्यामि पञ्चरात्रं पुरातनम् ॥ इत्यादि ।

End.

कुम्भकारश्च दा लला शक्राणीं पूर्ववदयजेत् ।

स्वर्पेण प्रमदास्तद्वह्निं दद्याद्विधाविधिः ॥

सौमनस्कं यावकञ्च दद्यादिन्द्राणीतुष्टवे ॥

Colophon. इति (जयश्रीर्धपञ्चरात्रे) गौरीविवाहपटलं ॥ समाप्ताऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । १ प्रथमे पटले,—भृगुणा सच्च मार्कण्डेयस्य संवादकथनेन नारायणस्य नामपञ्चादु

ब्रह्मण उत्पत्तिकथनं । वेदानामाविर्भावकथनं । वेदाभ्यासरतस्य ब्रह्मणः स्वेदविन्दुतः सधुकैटभ-
योदत्त्यतिकथनं । ताभ्यां वेदचरणकथनं । जयश्रीर्धस्याविर्भावकथनञ्च ।

२—४ पटले,—पूर्वपूर्वकल्पोक्तपञ्चविंशतितत्त्वाणां नामकथनं । तत्र जयश्रीर्धपञ्चरात्रस्य
प्राथम्यकथनं । एवं क्रमेण त्रैलोक्यमेहन-वैभव-पौष्कर-नारद-प्राज्ञाद-गार्ग्य-मालव-श्रीप्रश्न-शा-
ब्दादिपञ्चरात्राणामुद्देशकीर्तनं । आचार्यलक्षणं । गुरुलक्षणादिकथनञ्च ।

५—पटले—जैमिनि-सुगत-चाव्याक-नग्न-कपिलाक्षपादानां हेतुवादिनां मतानुसारेण वर्तमानानां नराधमत्वादिकथनं । देवतास्थापनदिङ्निधमादिकथनं । भूमिपरीक्षाविधिकथनं । भूमेत्यातुर्विध्यनिरूपणं । तत्र सुपद्मा, भद्रिका पूर्णा, घृष्ठा चेति । ब्राह्मणादिवर्णभेदेन श्रुतिका-
वर्णानां शुभाशुभनिरूपणं । मानपरिभाषाकीर्तनं । शङ्कुलक्षणादिकथनं । वास्तुनिरूपणप्रसङ्गेन
क्षेत्रव्यवहारकथनं ।

६—१४पटले,—भूतादिवलिदानविधिः । शस्त्रोद्धारकथनं । इष्टकादिलक्षणं । तज्यासवि-
धिकथनञ्च । शिलाधिवासविधिः । पातालयागविधिकथनं । प्रासादलक्षणं । तज्यासविधिकथन-
ञ्च । पञ्चायतनादिप्रासादविशेषे वास्तुदेववासनादिसूक्तिस्थापनादिकथनं ।

१५—१८पटले,—प्रतिमाघटनायं शिलादिलक्षणकथनं । प्रस्तरप्रवृत्तायं पर्वतविशेषनि-
रूपणं । प्रतिमानिर्माणे तिथिनल्लवादिकथनं । यागविधानञ्च । घटनाविधिकथनं । तत्र
परिमाणादिकथनञ्च । दिग्शान्तिकथनं । प्रतिमालक्षणकथनञ्च ।

(अतः परं पटलसंख्यानास्तीति ज्ञेयं । पिण्डिकालक्षणकथनं । लक्ष्मीलक्षणं । गरुडलक्षणं ।
केशवादिप्रतिमालक्षणं । दशावतारप्रतिमालक्षणं । वास्तुदेव-सङ्कर्षण-प्रद्युम्नादिनवव्यूहप्रतिमाल-
क्षणं । विश्वरूपदिप्रतिमालक्षणं । नवयज्ञप्रतिमालक्षणं । मातृणां प्रतिमालक्षणं । इन्द्रादिलो-
कपालप्रतिमालक्षणं । एकादशरूपप्रतिमालक्षणं । अर्जुनारीश्वरलक्षणञ्च ।

गौरीप्रतिमालक्षणं । शिवलिङ्गलक्षणं । सामान्यतः पिण्डिकालक्षणं । प्रतिष्ठाकालनिरूपणं ।
दिक्पालपूजाविधिः । कलसाधिवासविधिः । भगवत्प्रतिष्ठायां स्तपनादिविधिः । अधिवासन-
विधिः । रत्नन्यासविधिः । प्रतिष्ठाविधिकीर्तनञ्च ।

अवभृत्स्नानविधिः । बलिदानविधिः । द्वारप्रतिष्ठाविधिः । हनुप्रतिष्ठाविधिः । ध्वजारो-
पणविधिः । लक्ष्मीप्रतिष्ठाविधिः । गरुडस्थापनविधिः । चक्रस्थापनविधिः । शेषप्रतिष्ठाविधिः ।
चतुर्मुखस्थापनविधिः । शृङ्गिणप्रतिष्ठाविधिः । वराहप्रतिष्ठाविधिः । पुरुषोत्तमप्रतिष्ठाविधिः ।
वासनप्रतिष्ठाविधिकथनञ्च ।

वैकुण्ठप्रतिष्ठाविधिः । स्यशीर्षप्रतिष्ठाविधिः । अग्निहोत्रप्रतिष्ठाविधिः । जलशयिप्रतिष्ठा-
विधिः । मत्स्यादिद्वादशावतारस्थापनविधिः । अन्नप्रतिष्ठाविधिः । विश्वरूपप्रतिष्ठाविधिः । शि-
वलिङ्गप्रतिष्ठाविधिः । रद्रमुनिप्रतिष्ठाविधिः । अर्जुनारीश्वरप्रतिष्ठाविधिः । हरिहरप्रतिष्ठा-
विधिः । मातृणां प्रतिष्ठाविधिः । भैरवप्रतिष्ठाविधिकथनञ्च ।

सूर्यप्रतिष्ठाविधिः । गणेशप्रतिष्ठाविधिः । गौरीप्रतिष्ठाविधिः । नवयज्ञप्रतिष्ठाविधिः ।
अलविष्णुसूक्तिप्रतिष्ठाविधिः । अलशिवलिङ्गप्रतिष्ठाविधिः । शिवाद्यादिप्रतिष्ठाविधिः । पुस्तक-
प्रतिष्ठादिविधिः । कूप-वापी-तडागादिप्रतिष्ठाविधिः । सभाप्रतिष्ठाविधिः । सामान्यतः सव्येदेवा-
दिप्रतिष्ठाकथनं । जीर्णोद्धारविधिकथनं । मत्स्यावविधिकथनं । यज्ञावभृत्तविधिकथनं । श्रीवि-
वाहविधिकथनं । गौरीविवाहविधिकीर्तनञ्च ।

No. 2035. कुवलययात्रीयं नाम नाटकम् । Substance, country-made paper, 12 x 4 inches. Folia, 85. Lines, 7 on a page. Extent, 2,219 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Sārādāpura, Ujāna, Post Mādhepura, Darbhāngā, Paṇḍit Harshanātha Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Kuvalayāśvīya. A drama. By Kṛṣṇadatta. It is founded on a story of a Vedic student named Kuvalayāśva falling in love with a maiden named Madālasā. The maiden is carried away to the nether regions, whence she is rescued by a king of Kāśī and restored to her lover.

Beginning. भालप्रज्ञलनाचिकैतवसतीविस्लेषवैश्वानर-

ज्वालावर्जितसैरसैन्धवपयःफेनैकलेखेव या ।

सा गौरी मिलने पुनः पुररिपोः प्रेमप्रदीपेरधं

दातुं शक्तिवपाचितेव कलिता चान्द्री कला पातु वः ॥

अपि च । जुला द्वाद्दलीकं प्रियकलुपसतिव्यस्तया सद्य एव

त्यक्ते सत्या स्वदेहे प्रभुरपि न वधूं स्वीवकारापरां यः ।

नामेव प्राप्य भूयो नगजननमितामर्जं नारीचरोऽभूत्

स प्रेमाद्वैतवादी कलयतु भवतामृद्धिमर्जेन्दुमौलिः ॥

नान्यन्ते स्तवधारः । अलमतिविलेखे । पुरोऽवलोक्य । कथमयमुदित एव मधुमयमुदित-
समुदितमदनमालवकामिनीकापालफलककैमलकमनीयमण्डलः कनककुण्डलमाखण्डस्रदिग्ग-
नाया अखण्डलावणरत्नाकरः अखिलजगदानन्दकन्दलखण्डस्तमेनमभ्युदीयमानमहमभ्यर्थये । स-
प्रथममञ्जलिं वद्धा भगवन् ।

कलयसि सकलाः कलाः सुधानां निधिरसि मौलिसलङ्करोषि शशोः ।

शमयसि अगतामतीव तापं तव तुलनास्तु कुतस्त + हिमांशो ॥

— — — — — स्तवः । — — — — —

कृष्णदत्त इति मैथिलः कविर्बालभावसुलभात् कुतूहलात् ।

नाटकं यदभिनयमातनोत् कोऽव सम्प्रति गुणागुणयुधः ॥

सदनुग्रहादेव सर्व्यं साधुसम्पत्स्यते । — — — — पारि ।

किन्नाम कीदृशं तत् ? । स्तव । कुवलययात्रीयं नाम नाटकं ॥ इत्यादि ।

End.

तथापीदमस्तु । काले काले तद्विलानस्ततरसमर्थो दृष्टिमिष्टां विधत्तां

शुद्धी सम्पन्नशस्या भवतु, विजयिनः पान्तु लोकं नरेन्द्राः ।

सर्व्यः सर्व्यं नन्दतखिलगुणगुरौ विन्दतु प्रेमभक्तिं

तद्विद्येये दयात्रे प्रसरतु परितः सत्कवेः सूक्तिरजम् ॥

भरद्वाजः । एवमसु । इति निष्क्रान्ताः सव्ये ।

Colophon. कुवलययात्रसाध्याभियेकमहोदये नाम सप्तमेऽङ्के ॥ समाप्तचेदं कुव-
लयाखीयं नाम नाटकम् ।

विषयः । प्रथमाङ्के, काशीराजप्रतीहारयोरभिनयेन प्रजानां सौख्यवर्णनं । अचान्तरे
भरद्वाजस्य ऋषेरादेशशापनाथं सोमशर्मणः प्रावेशिकी भूवा । ततश्चैकेन शिष्येण कुवलयनामा-
नमश्चमनुकप्यतानुगम्यमानस्यापरेण च दत्तहस्तावलम्बस्य मर्चपेर्गोलवस्य प्रवेशेन पातालाधिवा-
सिनः पातालकेतोस्तपोवनेऽपरोक्षस्वप्नं । अथ मुनिना कुवलययात्रेति छतनामधेयः काशीराज-
कुमार ऋतध्वजः सादरसन्धिसमावह्य तमनुससार ।

द्वितीयाङ्के,—समिदाचरणाय निपुणस्य पुण्यशीलस्य प्रामाणिकतपोवनरमणीयतां वर्णयतो
वात्स्यायनेन सप्त संलापेन विश्वावसोर्गन्धर्वराजस्यापहृत्य कुमारीनाम्ना मदालसा समानीता
पातालपुरं पातालकेतुनेति स्तुचनं । कङ्कालककरालकथोः प्रवेशेन कुमारप्रभाववर्णनं, मथ्याश्व-
र्णनञ्च । अथ कङ्कालकेन वन्यजनलपिकौशलप्रदर्शनवाजेन तपोवनप्रान्तदेशं समानीतोऽसौ
कुमारः सान्ध्यसौन्दर्य्यदर्शनसुखमनुभवन्नेव शूकररूपेण समुपस्थितं पातालकेतुमुद्दिश्य नि-
ष्क्रान्त इति ।

तृतीयाङ्के,—मन्दारिका-उन्दारिकयोः संवादेन मदालसायाः कातर्य्यादिवर्णनं । मदाल-
सायाः प्रष्टुमाकलयितुं पातालमुद्दिश्य प्रचलितायाः कुण्डलायाः कुवलययात्रेण सप्त संलापकथनं ।
कुमारसौन्दर्य्यास्त्रयं निपीय पूर्व्वमनुवृत्ताया मदालसाया वैचित्र्यवर्णनं । अथ गन्धर्व्वकुलगुरो-
ल्गुरोः प्रवेशेन तयोः परिणयवर्णनञ्च ।

चतुर्थाङ्के,—पुण्यशीलस्य प्रावेशिकी भूवा । अचान्तरे सपरिजनस्य काशीराजस्य कुमारछ-
तपातालकेतुविजयादिदृष्टान्तवर्णनमहोदयः । कुमारस्य यौवराज्याभियेकवर्णनञ्च ।

पञ्चमाङ्के,—देवब्राह्मणकार्पाटिकयोरभिनयेन प्रियासहायस्य युवराजस्य वन्दनार्थं विद्ये-
श्वरस्य मन्दिरप्रवेशस्तुचनं । अथ मित्रतामुपागतयोर्नागकुमारयोः सपर्य्यां विधाय नितरां
परिहृष्टस्य तस्य प्रियायै चित्रनैपुण्यप्रदर्शनार्थं चित्रशालिकाप्रवेशः । अचान्तरे मदालसाया
उत्सृष्टप्राथितं । समनन्तरञ्च कलुषप्रवेशेन मुनिगणरक्षणविधये विधातव्यं क्षौणीपर्य्यटनं कुमा-
रेणेति स्तुचना ।

षष्ठाङ्के,—पातालकेतुमहोदरस्य सप्तचरसहायस्य धूमकेतोर्मुनिवेशेन प्रवेशः । कालिन्दी-
परिसरे परिधमता युवराजेन सप्त कपटतापसस्य संवादः । अथ तापसच्छन्ना प्रविष्टस्य धूमकेतोः
प्रमुखात् युवराजप्राणत्यागवार्तामुपलभ्य जीवनत्यागोद्यतायाः मदालसायाः भरद्वाजवाक्येन
चन्द्रविम्बे प्रवेशकथनं ।

सप्तमाह्ने,—नागकुमारचोरभिनयेन प्रियाविरहविधुरस्य कुवलययात्रस्य परिदेवनादिकी-
र्तनं । वटुवेशधारिभ्यां ताभ्यां सद्य तस्य नागलोकगमनसूचना । अथ विमनायिताय तस्मै नाग-
राजस्य मायासदालसाप्रदर्शनं । नागराजप्रभावात् तस्य प्रकृतसदालसासंश्लेनं । अथ काशी-
मुदिच्य चलितस्य कुवलययात्रस्य प्रियायै विविधजनपदप्रदर्शनं । तस्य राज्याभिषेकसङ्काशव-
वर्णनञ्च ।

No. 2036. व्यवहाररत्नाकरः । Substance, country-made paper, 14 × 5 inches. Folia, 107. Lines, 8 on a page. Extent, 2,756 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Navāni, Post Mádhepura, Darbhāngā, Paṇḍit Vaṇsamāṇi Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Vyavahāra-ratnākara. A digest of the laws and rules regard-
ing Judicature. By Chandesa'vara Thakkura, son of Viśveśvara Thak-
kura. The author calls himself a minister (*Mantri*) and describes his
father as a minister of war, but does not name the king whom they
served.

Beginning. श्रीलब्ध्याङ्गिः सर्वं साधयतु ।

साक्षात्प्रिर्णयते विवादविषयं न्यायातृतीयेक्षणद्-

यो वादार्थपथप्रवर्णनकृती धर्मोद्गुप्तसंयमः ।

स श्रीमान् व्यवहारसङ्ग्रहममुं चण्डचरो मन्त्रिणा-

मर्थः कीर्त्तिसुरापगाहदपरं प्रलौति रत्नाकरम् ॥

यश्यायास्तसेचनात् सफलतां पुष्पाति कण्डुमः

सद्यः पञ्चवसातनेति नितरां श्रीपारिजातोऽपि सः ।

गोपालस्य च कामधेनुरमणं काम्यार्थैर्दुग्धं स्वयं

सन्दुग्धे भुवनेष कस्य भवने सेव्यो न रत्नाकरः ॥

प्रथमं तावदोक्तं व्यवहारनिरूपणम् ।

प्राङ्मुखावकासताः सम्योपदेशाश्च ततः क्रमात् ॥ इत्यादि ।

End.

विक्रयेण वशित्वमिति तदनुसतिककरणेण अन्यत्र दानविधानात् । विसर्गे
चैवेति नारदवाक्याच्च ॥

Colophon. इति सप्रक्रियमन्त्रासम्बिषयचिकित्सकुरवीरेश्वरात्मजश्रीचण्डेश्वरविरचिते
व्यवहाररत्नाकरे निर्णयादितरङ्गः ।

निर्णायव्यवहारसामग्र्येण यः प्राङ्मुखावकाः स्फुरन्-

++++ विचारचारधियशो धर्मं नयत्युन्नतम् ।

तेनार्थं गुरुसन्धिविषयधरां धैरेयसद्गीतिना
 श्रीचण्डेश्वरसन्निष्ठा विरचितः प्राज्ञेषु रत्नाकरः ॥
 समाराध्यं व्यवहाररत्नाकरः ।

विषयः । व्यवहारस्वरूपनिरूपणं । देशाचारादिप्रामाण्यनिरूपणं । प्राङ्मुखादिच्छा-
 कथनं । चतुर्विधसमनिरूपणं । सम्भोषदेशकीर्तनं । विचारविधिकथनं । भाषाविधिकथनं । तत्र
 चतुर्विधपूर्वपक्षनिरूपणादिकं । उत्तरविधिकथनं । तत्र कालादिव्यवस्थापनं । उत्तरे विशेषक-
 थनञ्च । प्रतिनिधिविधिकथनं । प्रत्याकस्मिन्ननिरूपणं । सन्धिविधिकथनं । क्रियादाननिरूपणं ।
 क्रियानिरूपणं । तत्र साध्यादिस्वरूपकथनं । साक्षिणः । साक्षिप्रत्युद्धारविधिः । साक्षिद्रुपणविधिः
 साक्षिप्रश्नविधिः । तत्र शपथविधिकीर्तनञ्च । साक्षिपरीक्षाविधिः । साक्षिदण्डनिरूपणं । तत्र
 सत्यापवादनिरूपणं । साक्षिबलावलनिरूपणं । साक्षिनिगदकथनं । लिखितनिरूपणं । तत्र लौ-
 किकलेख्यस्य सप्तविधत्वनिरूपणं । राजशासनलेख्यस्य विविधत्वकथनञ्च । शासनस्वरूपादिकथ-
 नं । दुष्टलेख्यनिरूपणं । लेख्यदोषव्यतिरेकः । भुक्तिनिरूपणं । तत्र अनुपभोगेन अमिदिकथनं ।
 विशिष्टभोगनिर्णयः । युक्तिकथनं । दिव्यनिरूपणं । द्रव्यसंख्यादितो दिव्यविशेषकथनं । तत्र घटा-
 द्विजलादिपरीक्षाविधिकथनञ्च । समयवर्णनादितो दिव्यविशेषकथनं । दिव्यदेशविध्यादिनिरूप-
 णञ्च । धर्मजयविधिकथनं । शपथविधिः । अष्टविधनिर्णयः । निर्णयबलावलनिरूपणं । निर्णो-
 तकृत्यनिरूपणं । जयप्रतिपत्तिकथनं । पुनर्न्यायविधिकथनं । कृतनिर्णयविधिकथनं । स्वतन्त्रा-
 स्वतन्त्रनिरूपणञ्च ।

No 2037. विभागसारः । Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 40. Lines, 6 on a page. Extent, 585 slokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Navāni, Post Mādhepura, Darbhāngā, Paṇḍit Vāṇsamāṇi Jhā. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Vibhāgasāra. A summary of the Law of inheritance. By Vidyāpati Mahāmahopādhyāya. Contents: Inheritance defined, its nature. Partition of paternal property. Rules regarding partition. Unfitness for partition. Nature of partible property. Indivisible property. Woman's property—its partition. Partition of secreted property. Partition with reference to castes. Partition of partitioned property. Twelve kinds of sons and their shares. Heirs of childless people. Partition of joint property. Mode of partition.

Beginning. गङ्गा मेऽसौ समापि प्रा०० कथमज्ञे वैष्णवीति प्रसिद्धेः

किद्वान्ना मेऽस्ति भोगः स तु भवतु तथा भेदभाजः प्रमाणम् ।

भिन्नोऽहं कोऽव साक्षी विधिरिति विधिना सन्निभं वीक्ष्यमाणौ
पायास्तां निर्व्विवादौ सपदि हरिहरौ व्यङ्गमाचोत्तराग्रः ॥

राज्ञो भवेशाहरिर्निष्ठ आसीत्तत्सूनुना दर्पनरायणेन ।

राज्ञा नियुक्तोऽव विभागसारं विचार्य्य विद्यापतिरातनेति ॥

अथ विभागः । विभागोऽर्थस्य पित्रस्य पूत्रैर्यव प्रकल्पते ।

दायभाग इति प्रोक्तं तद्विवादपदं बुधैः ॥

पूत्रैरित्युपलक्षणं । पूर्व्वस्वामिसम्बन्धादेव निमित्ताद् यव स्वत्वं स दायः । इत्यादि ।

End.

स्वभागान् यदि दद्युस्ते विक्रीणीयुरद्यापि वा ।

कुर्याद्यद्येष्टं तत्सर्व्वमीशास्ते स्वधनस्य वै ॥

Colophon. इति सच्चामशेषाध्यायश्रीविद्यापतिविरचितो विभागसारः ।

विषयः । दायलक्षणकथनं । विभागस्वरूपकीर्तनं । तत्र सृष्टपिटकविभागकथनं । वि-
भागव्यवस्थाकथनं । भागानर्चनरूपणं । विभाज्यस्वरूपपादिनिरूपणं । अविभाज्यनिर्णयः । स्त्रीध-
नादिनिरूपणं । स्त्रीधनविभागकथनं । गुप्तधनविभागकथनं । वर्णसमवाये विभागकथनं । वि-
भक्तजविभागकथनं । द्वादशविधपुत्रलक्षणकथनपूर्व्वकं तत्र विभागविधिकीर्तनं । अपुत्रधनाधि-
कारिनिरूपणं । संसृष्टधनविभागः । विभागनिरूपणश्च ।

No. 2038 वृत्तदर्पणः । Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 40. Lines, 8 on a page. Extent, 1,200 ślokas. Character, Maithilī. Date, ? Place of deposit, Navāni, Post Mādhepura, Darbhāngā, Paṇḍit Vāṇsamanī Jhā. Appearance, new. Verse and prose. Generally correct.

Vṛitta-darpaṇa. On the laws of versification and the different metres used in Sanskrit poetry. By Kavīndra, son of Ramānānda.

Beginning. अगणितवाङ्मयवारिधिसुदृप्तमणिलाभनिष्ठताः कवयः ।

जीवन्ति दत्प्रसादात् स पिङ्गलो मङ्गलं तनुताम् ॥

अकैलकंसरोरुहस्य कवितावासनिकाषट्पदः

स + भाकरकल्पनाशतगुण्यन्यान्विमन्याचलः ।

गोपालः सुलली कणादभणितिव्याख्याकरोऽजायत

व्याचक्रे किल केविदोत्सवकरीं काव्ये यः कौमुदीम् ॥

आसीद्वासीरगन्ता सकलसुख + नां + + + नियन्ता

संसत्सन्नापचन्ता हरिचरणरजोभक्तिभावानमन्ता ।

तत्पुत्रः कीर्तिधाराधवलतरहरित्प्रान्तविधान्तनामा
 रामानन्दो गुणीन्द्रः कविकुलकुमुदनेषि शुभांशुविम्बः ॥
 तत्पुत्रस्तु लपा + गुणवतां श्रीजानकीनन्दन-
 चक्रं यं किल कौकसाद्यधरणीकान्तः कवीन्द्राभिधम् ।
 सोऽहं सम्प्रति हतदर्पणमनु निर्मातुमीक्षितरां
 सन्तः सन्तु सकौतुकाः शुक्रगिरः केषां न भेदाद्गिरः ॥
 रामानन्दतनूजन्मा कवीन्द्रपदभूषितः ।
 कुतुकी जानकीनन्दः कुर्वते हतदर्पणम् ॥
 सानुस्कारो विमर्गान्नो दीर्घः संयुक्तपूर्वभः । इत्यादि ।
 अथ दोषाः । निर्मात्री निरनुप्रासः स्थानभङ्गं कलाहतिः ।
 दौर्बल्यं च + चित्त्वं नित्यदोषाः प्रकीर्तिताः ॥

End.

Colophon. इति श्रीकवीन्द्रकृतौ हतदर्पणः समाप्तः ।

विषयः । इन्द्रसं लघुणोदाहरणकथनं । तत्र गणभेदः । गणदेवता । गणमित्रादिकथनञ्च ।
 प्रसारकथनं । तत्र सावोदितं । वर्णोदितं । सावानष्टं । वर्णनष्टं । वर्णभेदः । सावामेदः । वर्णपता-
 का । सावापताका । आर्याष्टनं । गीतिः । (गाद्या, उग्याद्या) । गाङ्गः । विग्याद्या । गाङ्गिनी ।
 परिगीतिः । सिञ्चिनी । अर्द्धविपुलादिकथनञ्च । वेतालीप्रकरणं । दोहा । मौराष्ट्री । पादा-
 कुलकं । चित्रा । पञ्चभटिका । अडिग्रा । मधुभारः । आभीरः । दीपकः । कलिका । गणनाङ्गणं ।
 चाकलिः । चौपैया । पद्मावती । दण्डकलं । विभङ्गी । लीलावती । जलहरणा । दिक्पाली ।
 दुर्मिलिका । सदनचरा । सरचट्टा । हरिगीतिका । खीरकं । खवङ्गं । वासना । रौला । सिंहा-
 वलोकनं । चौरोला । द्विपदं । भुजना । घना । युतानन्दं । आषाढं । मत्ता । रसमाला । अय-
 लम्बकं । षट्पदी । द्विपद । मुञ्जलिद्या । रभिका । माला । खड्गा । गिखा । गलितकं । उद्गलि-
 तकं । (अथ सेतुकायादुदाहरणवृत्तम् ।) मालागलितकं । गन्धानकं । नवपदं । चारसेना
 इति सावाहतकथनपूर्वकमेकाचरादिपञ्चविंशत्यवरपर्यन्तं वर्णहत्तानां लघुणोदाहरणकथनं ।
 अथ अर्द्धसमादितकथनं । तत्र सुन्दरी । हंसवती । केतुमती । विपरीतपूर्वा । सुखदा । हरिण-
 भुता । शिशुलीला । पुष्पिताया । दोषकं । उद्गतादिविषमभेदकथनञ्च । अथ मुदितासुरभिद-
 ण्डकानङ्गशेखरादिसामान्यच्छन्दोनिर्गणनं । अथ गद्यभेदनिर्गणनं । तत्र मुक्तकलच्छादिकथनं ।
 उत्कलिकाप्रायं । चूर्णकं । कलिका । मादिका । मैत्रीवादः । अन्तराकलिकादिकथनं । हरिण-
 भुतादिविविधगद्यभेदकथनं । अथ विदलच्छाणादिकं । चण्डहत्तानि । छिद्यकं । अथ एकादश-
 विधप्रभेदनिर्गणनञ्च । इन्दोदोपकथनञ्च ।

No. 2039. पुण्यचन्द्रोदयपुराणम् । Substance, country-made paper, 9 × 5 inches. Folia, 134. Lines, 13 on a page. Extent, 3,484 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1850. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Punya-chandrodaya Purāṇa. A Jain version of the Rāmāyaṇa, prefaced by an account of some Jinas; alleged to have been related by Mahāvīra, on the Vaibhāra Hill, at the request of Śreṇika sometimes, but probably incorrectly, called Koṇika, a king of Magadha. The work is divided into 23 cantos. The first is devoted to an introduction. The second gives a brief account of Śreṇika, king of Magadha, and of his wife Chilini who bore him 7 sons. The king goes to the Vaibhāra Hill to pay his respects to Mahāvīra, and requests the sage to relate to him the Purāṇa. The third is devoted to descriptions of Jambudvīpa, Bhāratavarsha, the town of Champā, and its king Harivarman. Then follows (4 to 8) an account of the king of Dhammilla and his adventures with Apsarases, his wars, his abdication of the pleasures of the world for the life of a hermit (*munivrata*) his austerities, and his translation to heaven. In the family of this king (9) Jina took his birth, and assumed the name of Munisuvratanaṭha. The story of his early life forms the subject of the next canto (10). His hermitage and teachings and conversions follow in the two next cantos and his nīrvāṇa in canto 13. Then comes the conversion of Yaśodhara, king of Mathurā, by Anantanāṭha, the 14th Jina, the installation of Hariveṇa as an emperor, and the attainment by him of his *summum bonum* (15). Birth and family of Rishabha Deva, the first Jina, his descendants the Bharatas and the Sagaras. (16). Account of Śruta. Ditto Vasurāja, his sojourn and recreations on the Nārada Hill. Fruits of cruelty and benevolence. (17—18). Dilīpa's reign in Bārāṇasī. Origin of the Raghus. Account of Rāma and Lakshmaṇa, the metropolis of Daśaratha. Naradeva of Nāgapura, Sahasragrīva, king of Meghakūṭa; expelled by his nephew Śītakaṇṭha, who established dominion in Laṅkā. His descendants. (19). Births of Rāvāṇa, Bāli, Sugrīva &c. Sītā born as a daughter of Rāvāṇa by Mandodarī, made over to Janaka. Marriage of Rāma with Sītā. Rāma appointed vice-king, and deputed to govern Vārāṇasī; Nārada visits him there. (20—21). A vernal festival celebrated by Rāma, in course of which Sītā is abducted by Rāvāṇa. Rāma's brothers and relatives come to him and devise means for the rescue of Sītā. Hanumān assumes the form of a black bee

to go in search of Sítá. Mandodarí offers protection to Sítá. (22, 23). Interview of Hanumán with Rávana. Vibhishana sides with Ráma, Lakshmana kills Báli, mistaking him for an elephant. Ráma's march to Lañká. His victory over Rávana. The conquest by Ráma and Lakshmana of different parts of the earth. Their return to Ayodhyá. Daśaratha instals Ráma as the king of the country. Rules regarding the worship of Jina on the 2nd of the waxing moon in Kártika. Ráma worships Jina. Sítá bears eight sons. In grief for the death of Lakshmana Ráma abdicates in favour of his son Lava, becomes an ascetic, and dies.

The work is a most curious one, and is worthy of careful examination. It departs from the Rámáyana account of Ráma in many essential particulars.

Beginning. देवेन्द्रार्चितसत्पादपङ्कजं प्रणमाम्यहम् ।

आदीश्वरं जगन्नाथं हृदिधर्मकरं भुवि ॥

कनकचूरसञ्चायं दृषभाङ्गं दृषोदरम् ।

दृषभं जगतां साक्षाच्छर्मणेऽनन्तसिद्धये ॥

युगम् ।

अजितं जितकर्मोऽनन्तसदृशं जिनम् ।

गजाङ्गं दर्पकन्दर्पसर्प-सर्पारिविक्रमम् ॥

अष्टापदसञ्चायं जातं श्रीदृषभान्तरे ।

पञ्चाशत्कोटिवादीनां भज के (?) भुवनेश्वरम् ॥

युगम् ।

अश्वाङ्गं शं भवं चा ये (?) तप्तजम्बूनद्विषम् ।

सुरासुरैर्नमस्कारपरैः शतप्रजार्चितम् ॥

त्रिंशत्क्षत्रादिकोटीनामम्बुधीनां तदनन्तरे ।

प्रादुर्भूतं स्फुरत्कान्तिं स्फुरद्दंष्ट्रमिवापरम् ॥

युगम् ।

अभिनन्दननामानं नक्षत्राभिनन्दनम् ।

शुद्धचाटकसङ्काशं सङ्काशं शुद्धचाटकम् ॥

दशलक्षप्रकोटीनामम्बुधीनामन्तरे भवम् ।

निपताम्याशु संभारशतसन्ततिचानये ॥

— — — — — ।

सिद्धान् साधून्क्षया नत्वा पुण्यक्षेताः करोम्यहम् ।

पुण्यचन्द्रोदयं नाम पुराणं मौनिसुव्रतम् ॥ इत्यादि ।

End.

इन्द्रदण्डचन्द्रमितेऽथ वर्षे (१६८१) श्रीकान्तिकाख्ये धवले च पक्षे
जीवे त्रयोदशपरालयाने कल्पेन सौख्याय विनिर्मितेऽयम् ॥
लोहपत्तननिवाससङ्घेभ्यो हर्ष एव वणिजामिव हर्षः ।
तत्तुतः कविविधिः कसनीयो भाति मङ्गलसङ्घादरक्षणः ॥
श्रीकल्याणीनगरे गरिष्ठे श्रीप्रज्ञाचारीश्वर एव कल्याः ।
कण्ठावलम्बूर्जितपूरमङ्गः प्रवर्द्धमानो हितसाततान् ॥
पञ्चविंशतिसंयुक्तं सद्यस्वयमुत्तमम् ।
श्लोकसंख्येति निर्दिष्टा कल्पेन कविवेधसा ॥

Colophon. इति पुण्यचन्द्रादये मुनिमुद्रतपुराणे श्रीपूरमङ्गल्ले हर्षवीरिकादेशजशङ्ख-
चारिश्रीमङ्गलदाभापञ्चप्रज्ञाचारीश्वरकल्यादासविरचिते रामदेवशिवगमनं नाम त्रयोविंशतितमः
सर्गः समाप्तः । संवत् । १८५० ।

विषयः । १म सर्ग,—दुर्जननिन्दा-मञ्जनस्तुतिकथनं । कवेः सामर्थ्यासामर्थ्यनिरूपणं । वक्तु-
लक्षणकथनं । श्रुतलक्षणं । एतच्छास्त्रमाहात्म्यकथनं ।

२ये सर्ग,—मगधविषयेषु राजगृह्ननगरे श्रेणिकाभिधाना नरपतिरासीत् । जैनधर्मधुर-
म्बरस्य तस्य चेलिनी नाम सचिवी रूपविद्यासम्पन्नान् सप्त पुत्रान् सुपुत्रे । अथैकदा वैभारगिरि-
शिरसि समागतं मञ्जुवीराभिधानं जिनेन्द्रं द्रष्टुकामोऽसौ राजा तत्र गत्वा प्रणम्य च पुराणमिदं
विसृजेण वक्तुं प्रार्थयामास ।

३ये सर्ग,—जम्बूद्वीपवर्णनं । भारतवर्षवर्णनं । चम्पानगरीवर्णनं । तद्वनराधिपस्य हरिवर्म्मा-
णो हत्तान्तकथनं ।

४र्थे,—सर्गे,—धर्मिष्ठनगराधिपतेः भातीः हत्तान्तकथनं । तस्य नागपुरगमनपूर्वकं नाग-
कामिनीदर्शनादिविवरणकथनं । तत्र युद्धादिवर्णनं । कैलासगिरिरामनाथयोगीन्द्रस्य विव-
रणकथनं । तेन च विदेहाधिपतेः मञ्जुसेनस्य हत्तान्तकथनं । अथ रम्यकदेशाधिपतनयाय त्रिवि-
क्रममाय तस्य कन्यासम्प्रदानादिविवरणकथनञ्च ।

५—६ सर्गे,—चम्पानगरीपुरन्दरस्य हरिवर्म्माणः नागकन्यया सह समागमवर्णनं । अथ
हरिवर्म्माणोऽजन्मावीर्याभिधानजिनयोगीन्द्रात् उपदेशप्राप्तिकथनं । तत्र श्रृङ्गचर्यादिचतुराश्रम-
धर्मवर्णनं । ततश्च तदुक्तधर्मदेशनश्रवणेन जातनिर्व्वेदाऽसौ राजा स्वसुते राज्यं समर्थं मुनिव्रतं
गृहीत्वा तपश्चचार इति विवरणकथनञ्च ।

७—८ सर्गे,—हरिवर्म्माणो ध्यानप्रकारवर्णनं । अथ स्वर्गगतस्य तस्य वैभववर्णनं । आर्या-
वर्त्ताधिवसतेः घोषाभारद्वयोः मागधस्य विवरणकथनं । हरिवंशस्य राज्ञो हत्तान्तकथनं । तद्गृहे
नभमल्लात् रत्नराशिपतनविवरणकथनञ्च ।

९—१० सर्गे,—जिनदेवस्य हरिवंशपुत्रत्वेन जन्मकथनं । तस्य मुनिमुद्रतनाथेति नामक-

रणकथनं । तस्य अभिषेकसमये इन्द्रादिदेवकृतलोचवर्णनं । वास्यलीलावर्णनं । राज्यप्राप्तिवर्णनं । तद्वाचनगजस्य पूर्वजन्मनि तालपुरे नरपतिलमासीदिति विवरणकथनं । मार्हस्थधर्मकथनं ।

११—१२ सर्गे,—मुनिसुव्रतस्य दीक्षाग्रहणकथनं । केवलौत्पत्तिकथनं । अर्चदतिशयगुणवर्णनञ्च । मथुराधिपतेः मन्त्राण्यस्य भूपतेः विवरणकथनं । मल्लीनगराधिपतेः हतान्तकथनं । मञ्जीपतिं प्रति मुनिसुव्रतस्य उपदेशकथनं । तत्र संक्षेपेण जैनधर्मात्मव्याकथनं । अर्चदर्चनायाः मन्त्रादिकीर्तनं । चतुर्थश्रमधर्मकीर्तनञ्च ।

१२—१४ सर्गे,—मुनिसुव्रतस्य निर्वाणप्राप्तिविवरणकथनं । मथुरानाथस्य यशोधरस्य अनन्तनाथनामकचतुर्दशजिनादीक्षादिप्राप्तिवर्णनं । हरिपेणस्य चक्रवर्तिलप्राप्तिवर्णनं । सूर्यार्थसिद्धिप्राप्तिकीर्तनञ्च ।

१५—सर्गे,—कालपरिमाणसङ्ख्यादिकथनं । कुलकराणां विवरणकथनं । तद्वंशे षष्ठमभेदस्य आदिजिनस्य जन्मकथनं । तत्पुत्रादीनां भरतादीनां हतान्तकीर्तनं । क्रमेण सगरादीनां वंशवर्णनं । सूर्योधनवृत्तिकुमार्याः स्वयम्बरं सगरस्य गमनहतान्तकथनं ।

१६ सर्गे,—शुतनामकस्य मुनेरुपाख्यानं । वसुराजस्य उपाख्यानकथनं । नारदपर्वताभिधानयोस्तपस्विनेः समित्पुण्याहरणार्थं रमणीयवनप्रवेशपूर्वकं सप्तवल्गुभिः स्त्रीभिः सह रममाणं मयूरमेकं पश्यताः विवरणकथनं । सगरानुष्ठितपशुघाते केवलं पर्वतस्य मुनेरान्तिग्रहणविवरणकथनं । हिंसाया दोषावच्छेदकथनं । अहिंसायाः परमधर्मत्वकथनं ।

१७—१८ सर्गे,—वाराणस्यां दिलीपस्य राज्यकरणविवरणं । रघोक्त्यत्तिकथनपूर्वकं रघुवंशवर्णनं । रामलक्षणादीनामुत्पत्तिकथनं । पुनरेव अयोध्यायां दशरथस्य राजधानीस्थापनविवरणकथनं । नागपुराधिपतेः नरदेवस्य विवरणकथनं । मेघकूटाधिपतेः भृक्षपीवस्य वृषपतेः विवरणकथनं । तद्भ्रातृपुत्रेण सितकण्ठेन रुडे पराजितस्य सहस्रपीवस्य निर्वासनहतान्तकथनं । अथ सितकण्ठस्य लङ्कायां राजधानीकरणविवरणं । क्रमेण तत्पुत्रपौत्रादीनां शतकण्ठ-पञ्चाशत्कण्ठपुलस्तादीनां हतान्तकथनं ।

१९—सर्गे,—मेघश्रीगर्भजातस्य पुलस्तपुत्रस्य रावणेति नामकथनं । वाल्मिषीवादीनां जन्मकथनं । वाल्मिनः समीपात् सप्तकृत्वः रावणस्य पराजयप्राप्तिकथनं । कण्ठे हारधारणेन तस्य दशकण्ठवप्राप्तिकथनं । रावणकृतनन्दीखरव्रतानुष्ठानकथनं । अथ मन्दोदरी-सनेवेगा-मन्त्रघोषा-मन्त्रघोषाप्रभृतीनां रावणमहिषीणां विवरणं । मन्दोदरीगर्भे सीतायाः जन्महतान्तकथनं । भूमिखननकाले अनकेन मञ्जुशस्त्रितकन्याप्राप्तिविवरणं । रामस्य सीतापरिण्यादिकथनं । अथ दशरथानुश्रया यौवराज्याभिषिक्तस्य रामस्य सह सीतया लङ्काणेन च वाराणसीगमनपूर्वकं तद्राज्यशासनविवरणकथनं । रावणमभायां नारदस्य आगमनहतान्तवर्णनञ्च ।

२०—२१—सर्गे,—एकदा वसन्तकाले वाराणसीस्थविवकूटोदयाने स्त्रीभिः सार्धं रामलङ्काणयोः वसन्तोत्सवकरणविवरणं । नारदवाक्येन शूर्पणखामारीचमहायस्य रावणस्य सीताहरण-

दृष्टान्तकथनं । सीताहरणदृष्टान्तं श्रुत्वा जनक-भरत-शत्रुघ्नानां रामसमीपागमनविवरणं । अवा-
वसरे अञ्जनानन्दन-सुप्रीवयोः स्वयमेव रामान्निकागमनकथनं । अञ्जनापुत्रस्य हनुमानिति नाम-
कारणकथनं । हनुमतो सीतादर्शनार्थं धमरूपेण लङ्काप्रवेशवर्णनं । मन्दोदरीकृतसीतासमा-
खासनं ।

२२—२३—सर्गे,—रावणस्य हनुमता सङ्घ संवादकथनं । विभीषणस्य रामपक्षपातित्वक-
थनं । गजमेकं निमिचीकृत्य लक्षणेन सङ्घ युद्धस्थले वालिना स्तृत्य परगमनकथनं । वानरबलेन
सङ्घ लङ्कां प्रविष्टस्य रामस्य रावणबन्धादिदृष्टान्तकथनं । रामलक्षणयोर्द्विविजयवर्णनं । पुनरयो-
ध्यायां गमनकथनं । दशरथकृतरामराज्याभिषेकवर्णनं । कार्तिकशुक्लद्वितीयायां जिनपूजावि-
धिकथनं । रामस्य जिनमन्दिरे पूजादिकरणकथनं । सीताया अष्टौ पुत्रा जाताः । तेषु लघुना-
मकाय यौवराज्यं दत्त्वा रामस्य लक्षणवियोगविधुरस्य द्रुपदस्य जिनदेवस्य समीपं गत्वा केवल-
दीक्षापदणकथनं । अन्यासु तिथिषु जिनपूजाविधिकथनं । रामस्य शिवप्राप्तिकथनञ्च ।

No. 2040. हरिवंशः । Substance, country-made paper, 9 × 3½ inches. Folia, 488. Lines, 9—10 on a page. Extent, 9,344 ślokas. Character, Nāgara, Date, Sm. 1841. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Harivaṅśa Purāṇa. An imitation of the Hindu Harivaṅśa, giving accounts of several Jinas, abstracts of many Jain legends, details of Jain rites and ceremonies, and histories of ancient dynasties, including the Kurus, the Pāṇḍus and the Yādavas, all cast in Jain moulds, and devoted to Jain worship. By Jinasena Āchārya.

CONTENTS. I. II. Introduction. Birth of Jina as son of Samudra, chief of Kuṇḍapura, in the Videha country. He is named Vardhamāna. On the 30th year of his life he retires from home, and for twelve years afterwards performs penance and austerities. Thereby he attains perfect knowledge. He remains silent for 66 days, and then retires to Rājagṛīha. There, seated on a throne, he sojourns with Indra and other gods and Kaundinya and other sages with their disciples. Chandana, a princess, approaches him. Nāgas, Kinnaras and others repair to his presence. At the request of one Gautama he expounds the Jaina religion in all its branches. He sets the water of religion in motion at Magadha. (*Dharmatīrtha-pravarttana.*)

**III. The religion spread over Kāśī, Kāncī, Draviḍa, Mahārāsh-
ṭra, Gāndhāra and other countries. The gratification of beings on**

hearing the religion expounded by the sage in the Mágádhi language. His glorious career at Panchaśaila *alias* Rájagriha. The religion of Jina as given to his audience. Beings are either perfected (*siddhas*) or imperfect (*asiddha*). The perfected are those who have destroyed all the obstructions to true knowledge. They are of three kinds. The imperfect are those who are attached to falsehood, and thence they suffer pleasure and pain. Beings are again divided into Bhavya and Abhavya. Fruits of evil disposition, delusion, longings. Advantages of forbearing from wine and flesh-meat. Evil works, their fruits. Advantages of overcoming the longings of the senses. Evils of lust. True knowledge and cause of the world's sufferings, causes thereof. Brief accounts of Sanatkumára, Mahendra &c., their fall from heaven. Salvation of one from good works done in his former existence. Gautama relates the Harivaṇśa to Śrenika *alias* Jitaśatru.

IV.—VI. Aloka (ákáśa) defined; its inhabitants. Loka defined. Its condition and divisions, its atomosphere, extent thereof. The lowest Loka, the hills there. The middle Loka or the region of the earth, its islands and their extent and number. The highest Loka. The distances of the planets and stars from the earth. The Siddhas live there.

VII. Time defined. Abstract and comparative time. Its divisions into three kinds, past, present and future. Various modes of reckoning time. Measures of length and bulk. Kulakara dynasty reigning between the Ganges and the Sindhu rivers,—its 14 descendants.

VIII. Birth of Rishabha, in the above named dynasty. He was son of Nábbhi by Maru Deví. Maru's dream of Rishabha entering her womb. She is served by goddesses during her pregnancy. The name of the place of birth was Śáketa. Gods come to behold the new-born babe. Wife of Purandara, through the instigation of her husband, carries away the babe to Sumeru, leaving another child in his place. Gods named the babe Rishabha, bore his ears, and put earrings therein. Paulamí then brought back the child, and restored him to his parents.

IX. Childhood of Rishabha. He marries Nandá and Sunandá, each of whom bore him a son and a daughter. Division of men into Kshatriya, Vaiśya and Śúdra to keep them duly employed. Rishabha's retirement from home. At Prayága he cuts off his top-knot. His companions assume garbs of bark and grass. He travels about without raiment for six months. He receives a jar of sugar-cane juice from

Somaprabha. Nine rules about gifts. He attains absolute knowledge while performing meditation under a Nyagrodha tree in the garden of the Vṛishabhasena, king of Pūrva-tālapura, and makes disciples.

X. He preaches his religion, comprising five duties, namely benevolence, truth, abstinence from theft, avoidance of concupiscence, and freedom from delusion. These duties and their subdivisions described in detail.

XI.—XIII. Bharata, son of Rishabha, conquers the universe and accepts in marriage daughters of Mlechchha kings. His brothers become hermits. Jaya, king of Hastināpura, a friend of Bharata, becomes a hermit. Names of Jina's 84 followers (*gaṇigaṇa*). He goes with his followers to Kailāsa, where he is worshipped by gods and others. Bharata abdicates in favour of his son, and becomes a hermit. His descendants successively become Jaina hermits, and attain nirvāṇa. Somajasah, son of Bāhubala, and grandson of the Jina, becomes the founder of the Lunar race. Innumerable members of the Lunar race attain nirvāṇa. His sixty thousand sons destroyed by a Nāga king. Sagara becomes a Jaina, and attains salvation. His surviving son Sambhavanātha and his descendants represent the Ikshāku race.

XIV. Story of Sumukha, king of Kausāmbī, and his love for a maiden of his court, by whom he got a son named Hari, whose son Madāgiri and his descendants formed the Hari race, (*Harivaṁśa*).

XV.—XVII. The wife of Sumitra, of the Hari race, sees a dream, and gives birth, on the 12th of the waxing moon in the month of Māgha when the moon was in the constellation Śravaṇā, Jinendra in Kuśāgarapura *alias* Rājagṛiha. Devas come to worship the child. They place him on Airāvata, the elephant of Indra, anoint him, name him Munisuvrata, and then restore him to his mother. In his youth he one night saw beautiful clouds in the sky, and they were soon after dispersed by a high wind. This set him thinking. He becomes a hermit. His death. He is succeeded by his son Daksha, whose son by Ilā was Aila Daksha. Daksha being guilty of incest on his own daughter Manoharī, Aila Daksha with his mother retired to the banks of the Narmadā, and established a town named Māhishmatī. His son Kunema established the town of Kuṇḍina. His son Puloma established Indrapura. His descendants. The Vasu dynasty, its fall.

XVII.—XIX. A king of Mathurā had two sons Sūra and Suvīra.

From Súra descended Andhaka-Vṛishṇi, and from Aśura, Bhojaka-Vṛishṇis. Andhaka-Vṛishṇi had ten sons, of whom Vasudeva was one, and two daughters of whom Kunti was the eldest. Descendants of Bhoja Vṛishṇi. Suvasu of the Vasu dynasty, was the founder of the family of Jarásandha whose descendants became Kálayavanas. Religious discourse at Rájagṛiha. Virtuous works. Animals of various kinds. Accounts of the two Vṛishṇi families. Vasudeva cuts off the head of a hunchback woman with his bare hands. Other stories about him.

XX.—XXI. Story of Padma and his covering the three regions with three steps. Stories of Chárudatta and Vasantasena, daughter of Kaliṅgasena.

XXII.—XXIV. Story of Vasudeva's acceptance of the Jain asceticism at the suggestion of a dancing girl. His peregrinations, marriage with the daughter of Kapilásruti, who bore him a son named Kapila.

XXV.—XXVIII. Vasudeva kills, in a quarrel with Kártaviryáryuna, Jamadagni, whose son Paraśuráma destroys the Kshatriya race seven times over. The wife of Kártaviryáryuna, on her husband's death, escapes, and takes shelter in a Jain hermitage, where she gives birth to a son, who destroys the Bráhmaṇa race twenty-one times over. Vasudeva carried away by a she-devil named Súrpanakhá. His adventures. Account of some atheists.

XXIX.—XXXII. Origin of the temple of Kámadevagrīha at Śrávasti. Story of Kámadeva. Vasudeva marries his daughter Ení, and then marries Rohiṇí at a Sayambara. Balaráma born of Rohiṇí.

XXXIII.—XXXIV. Vasudeva's journey to Rájagṛiha with his pupils. Account of Kaṇśa, who throws his father Ugrasena into prison, becomes king, and gives his sister Devakí to his tutor Vasudeva. The seventh son of Devakí kills Kaṇśa. Account of the other six sons of Devakí. Account of Arisṭhanemi, a Jina. Accounts of various fasts and penances.

XXXV.—XXXVII. Devakí gives birth to two sons. Devas carry them away, leaving two still-born children in their place. Kaṇśa pounds the dead children on a stone. Other sons born and protected. Birth of the seventh son holding the discus, the conch-shell, the mace, and the lotus, on the 12th of the wane in Bhádra. The child transferred to the house of Nanda, whose new-born daughter is brought and kept in its place. Kaṇśa clips the nose of the female child, and destroys her. Kṛishṇa's

career at Vṛindāvana, destroying various demons (as described in the Bhagavata Purāna). Kṛishṇa and Balarāma return to Mathurā, destroy various demons, and then Kaṁsa, instal Ugrasena as king, and marry Revātī and Satyabhāmā, the two daughters of Suketa, king of Rajatādri. Jarāsandha avenges the murder of his relative Kaṁsa, and overthrows the two brothers.

XXXVIII.—XL. Birth of Arisṭhanemi, (details similar to what have been given about the birth of Rishabha and other Jinas). The flight of the Yādavas from Mathurā they are chased by Jarāsandha as far as the Vindhyan chain.

XLI.—XLIV. Yādavas build Dvārakā and settle there. Account of Nārada, his power of travelling in the sky. Kṛishṇa marries Rukmiṇī, Satyabhāmā and others. Balarāma's marriage with Revatī, Sītā, Varudhavatī, Rājivanetrā and others.

XLV.—XLVI. Account of the Kauravas and the Pāṇḍavas as in the Mahābhārata, diversified by many new incidents, and names of places and circumstantial details changed.

XLVII.—LII. Pradyumna's amours. Sāmba's birth. Account of the descendants of Balarāma and Kṛishṇa in great detail. Jarāsandha assails Kṛishṇa. A great war follows, in which Jarasandha is killed by Kṛishṇa. Account of Durgā and her redemption by Jain worship. Conversion of the Kauravas and Karṇa to Jainism.

LIII.—LIV. Wars of Kṛishṇa in the southern peninsula. Rape of Draupadī by Padmanātha, a king who lived beyond the ocean. Her rescue by her husband, aided by Balarāma and Kṛishṇa.

LV.—VI. Marriage of Aniruddha with Ushā. Kṛishṇa's picnic on the Raivata Hill. Ascetic feeling of Nemī. His adoration by Indra and other gods. His departure for Girirāja for penance. His meditations. Various kinds of pain to which created beings are subject; their character, and the means of overcoming them. Meditation of Raudra. Meditation of Dharma. The waves of worldly inclinations. Pure meditation of two kinds, conscious and unconscious, their differences.

LVII. The different places fit for Jinas. Lectures of Jina to Varadatta and other Yādavas. Nine kinds of speech of the Jina. Origin of creation. Eternity, soul, delusion, self, and true knowledge. The seven conditions of beings. Sentient, and non-sentient objects—their distinctions and classification. Relation of the body to the soul. Yogas of

various kinds. Works, their distinctions, number &c. Duties of householders. Do. of hermits. Mental functions—how well directed, and how perverted. Virtue and vice. Penance, its distinctions. Suppression of worldly pain and destruction of bondage. Emancipation. The Yādavas having heard these lectures retire to their homes.

LIX.—LXVI. The Vihāra of Nemi. Nemi's peregrinations and preachings in different parts of India. The elders of Kṛishṇa become disciples of Nemi. Nemi describes to Satyabhāmā, Rukmiṇī and others their former lives. He relates to Kṛishṇa the history of all Jinās both past and future, their birth, career and nirvāṇa. The destruction of the Yādava race by the curse of Dvaipāyana. The Yādavas and Dvārkā burnt down. Jarasuna, a Yādava, retires from Dvārkā to the south. Balarāma and Kṛishṇa, overwhelmed by grief, retire to south Mathurā. There, while resting under a tree, Kṛishṇa is shot in the foot with an arrow. Account of Jarasuna *alias* Jarakumāra. Balarama's grief. Paṇḍavas hear of the sad news. Funeral of Kṛishṇa. Baladeva becomes a hermit. The Paṇḍavas accept asceticism, their nirvāṇa. The nirvāṇa of Nemi.

Beginning. सिद्धं श्रौय्यथेत्यादौ लक्षणं द्रव्यसाधनं ।

जैनं द्रव्याद्यपेक्षतः साधनाद्यर्थशासनं ॥

गुडज्ञानप्रकाशाय लोकालोकैकभानवे ।

नमः श्रीवर्द्धमानाय वर्द्धमानजिनेश्वरिणे ।

नमः सर्वविदे सर्वव्यवस्थानां विधायिने ।

कृतादिधर्मतीर्थाय दृष्टभाय स्वयम्भवे ॥

येन तीर्थैर्मन्त्रितं द्वितीयमजितोदितं ।

अजिताय नमस्तस्मै जिनेश्वराय जितद्विषे ॥

— — — — — ॥

इत्थं साधुसहायोऽहमनातङ्गमनुजितं ।

देवं काव्यमयं लोके करोमि स्मिरमात्मनः ॥

वदमूलं भुवि ख्यातं वडशाखाविभूषितं ।

प्रष्टुपुष्पफलं पूतं कल्पवृक्षममं परं ॥

अरिष्टनेमिनाथस्य चरितेनोद्गलीकृतं ।

पुराणं चरितं शास्त्रं ख्यापयामि मनेश्वरं ॥

युमणिद्योतनं द्योतं द्योतयन्ति यथाणवः ।
 मणिप्रदीपस्तद्योतविद्युतेऽपि यथातथ्यं ॥
 द्योतितस्य तथा तस्य पुराणस्य सहात्मभिः ।
 द्योतने वर्जितेऽत्यन्तो मादृशोऽप्यनुरूपतः ॥
 विप्रकृतमपि ह्यर्थं सौकुमार्ययुतं मनः ।
 स्फुरिस्त्र्यल्लतालोकं लोकचक्षुरिवेक्षते ॥
 पञ्चधा प्रविभक्तार्थं चेवादिप्रविभागतः ।
 प्रमाणमागमाख्यं तत् प्रमाणपुरुषोदितं ॥
 तथा हि मूलतन्त्रस्य कर्त्ता तीर्थकरः स्मृतः (स्वर्यं) ।
 ततोऽप्युत्तरतन्त्रस्य गौतमाख्यो गणाधनीः ॥
 उत्तरात्तरतन्त्रस्य कर्त्तारो बहवः क्रमात् ।
 प्रमाणं तेऽपि नः सर्वे + सर्वोक्त्यनुवादिनः ॥ इत्यादि ।

End.

जयन्तजय्या जिनधर्मसन्नतिः प्रजास्त्रिह चैममुभितमस्त्वनः ।
 सुखाय भूयात् प्रतिवर्षवर्षेणः सुजातशस्या वसुधा सुधारिणाम् ॥
 शाक्येन्द्रशतेषु सप्तसु दिशं पञ्चाक्षरेषूत्तरां
 पातीन्द्रायुधनास्त्रि लण्डपले श्रीवक्ष्ये दक्षिणां ।
 पूर्वां श्रीमदवन्निभूति खपे वत्सादिरालेऽपरां
 सौर्याणामधिमण्डले जययुते वीरे वराहेऽवति ॥
 कल्याणेः परिवर्द्धमानविपुलश्रीवर्द्धमाने पुरे
 श्रीपार्श्वालयनक्षराजवसतो पर्याग्रेषः परा ।
 पश्चाद्दौलटिकाप्रजाप्रजनितप्राव्यार्चनावर्धने
 शान्तेः शान्तिगृहे जिनेश्वरचितो वंशे चिरीणामयं ॥
 व्यंत्तुष्ट्यापरसंघसन्नतिदृष्ट्युद्राटसंघान्वये
 प्रागः श्रीजिनसेनस्फुरिकविना लाभाय बोधे पुनः ।
 दृष्टोऽयं हरिवंशपुण्यचरितः श्रीपार्श्वतः सर्वतो-
 व्याप्राप्तसुखमण्डलः स्थिरतरः स्वेयान् शशियां चिरं ॥

Colophon. इत्यरिष्टनेमिपुराणसङ्ग्रहे हरिवंशे जिनसेनाचार्यस्य कृतौ गुरुपादकमल-
 वर्णेन नाम षट्षष्टितमः सर्गः ॥ ६६ ॥ इति श्रीहरिवंशपुराणं सम्पूर्णं । संवत् १८४१ ।
 पौषमासि ।

विषयः । १—२ सर्गे, —शास्त्रागमकथनं । भुवसेन-लोहाचार्यप्रभृतीनां पूर्वाचार्याणां
 नामकथनं । विदेहदेशीयान्तर्गतकुण्डपुराधिपतेः मित्रार्थीश्रीसमुद्रस्य पुत्रत्वेन जिनस्य जन्मादि-

कथनं । अथ सदेवस्य वासवस्य जिनाभिषेककरणविवरणं । जिनस्य वर्धमान इति नामकथनं । चिंशद्वयं वत्तमानस्य विगतस्युहस्य तस्य वनगमनपुरःसरं द्वादशवर्षाणि यावत् तपस्यतो घातिसं-
घातविनाशानन्तरं केवलज्ञानप्राप्तिकथनं । अथ षट्षष्टिदिवसान् मौनवासवस्थेन विचरतस्तस्य
राजगृहगमनकीर्तनं । ततोऽरक्षसिंहासनोपविष्टस्य जिनेन्द्रस्य समान्ताद् इन्द्रादीनां देवानां कौ-
ण्डिन्यादीनां पण्डितानां सशिक्षाणां दिगम्बराणां संयमपूर्वकमवस्थितिकथनं । अथ चन्दनाभि-
धाना चेटकराजकुमार्यपि धैतैकाम्बरसम्प्रीता भगवतः पुरःसरी बभूव । अचान्तरे, साधूनां,
अन्तरलोकास्त्रितदेवानां, नामकुमाराणां, किन्नरगन्धर्वादीनाञ्च तत्र समागमवर्णनं । अथ गौत-
मनामा कश्चिद् भगवन् तीर्थार्थप्रकाशनाय अनुवरोध । भगवानपि जिनधर्मार्थमुदाजहार ।
तत्रोद्देशेन यथा, संस्थानव्याख्या, समवायव्याख्या, आचाराङ्गतत्त्वार्थः, सूत्रकृततत्त्वार्थः, प्रश्न-
सूत्रद्वयं, ज्ञातधर्मकथा, त्रावकाध्ययनार्थः, अन्तर्हृद्गोचरः, अनुतरदर्शार्थः, प्रज्ञायाकरणं,
विपाकसूत्रार्थः । दृष्टिवादादर्थसंख्याद । ततः सर्वेषां जिनेध र्मप्रवृत्तपुरःसरं स्वस्वस्थानगमन-
कथनं । मगधेषु जिनगृहावलीनिष्क्राणादिकीर्तनं । धर्मतीर्थप्रवर्तनञ्च ।

एषे सर्गे,—काशी-काशी-द्रविड महाराष्ट्र-गाम्बारादिषु सर्वेषु देशेषु जैनधर्मप्रचारकथनं ।
जिनमुखोद्भूतां भागधीभाषां कर्णपुटेन पिवतां लोकानां शान्तिवर्णनं । पञ्चशैलपुरापरनामधेये
राजगृहे स्त्रितस्य जिनस्य ऐश्वर्यादिवर्णनं । अथैकदा सुरनरतिर्य्यकप्रभृतीनां धर्माश्रयूषया
परिता भगवन्मुपविष्टानां पुरस्तात् जिनस्य धर्मशासनकीर्तनं । तत्र सिद्धासिद्धभेदेन जीवस्य
द्विविधत्वकथनं । अथ ज्ञानावरणस्य पञ्चविधस्य लयेण, दर्शनावरणस्य नवभेदस्य भेदेन, अष्टा-
विंशतिविधस्य मोक्षनीयस्य ज्ञानात्, चतुर्विधस्य आयुषः शेषशेषेण, चत्वारिंशतो नामधेयस्य
शेषद्वयस्य च नाशेन, पञ्चविधस्य अन्तरायकर्षणः विध्वंसेन च जीवस्य सिद्धत्वं भवति । अपि
च सिद्धानां सम्यक्त्व-परमानन्द-केवलज्ञान-केवलदर्शनादिरूपाष्टविधगुणकथनादिकं । अथ
मोक्षस्य उदय-नाशोपशमरूपावस्थाचितयेण अमिद्धोऽपि विविध इतिनिरूपणं । अमिद्धस्य हि
मिथ्यादृष्टि-आसादन-सम्यङ्मिथ्यादृष्टि-संयतासंयत-प्रमत्तसंयत-अप्रमत्तसंयत-उपशान्तकषाय-स-
म्यक्दृष्टि-लीणकषायादिरूपगुणस्थाननिरूपणं । तत्र तत्र सुखदुःखप्राप्तिकारणकथनञ्च । पुनः
भयाभयभेदेन जीवानां द्वैविध्यकथनं । कुहट्टिमायालोभप्रभृतीनां फलकथनं । मधुमांसादिव-
र्जनेन सुमानुष्यप्राप्तिस्तथा कुकर्माभिः कुमानुष्यप्रापणहेतिनिरूपणं । इन्द्रियनिग्रहफलकथनं ।
कन्दर्परञ्जितानां कन्दर्पनामकानां देवानां अभियोग्यत्वलङ्घित्वादिकथनं । सम्यग्दर्शनस्य दुष्क-
मत्वकथनपूर्वकं तदभाव एव संसारसागरनिमज्जनकारणमितिनिरूपणं । पूर्वोक्तसम्यक्त्व-परमान-
न्दादीनां कारणादिकथनं । संक्षेपेण सनत्कुमार-माहेन्द्र-शुक्र-महाशुक्रादिकल्पविवरणकीर्तनं ।
तत्र दिव्यश्रुतानां गत्यादिकथनं । केषाञ्चित् पूर्वजन्माभ्यस्तम्भोदशकारणानां तीर्थङ्गतां जि-
नशासनानुष्ठानेन निर्वाणप्राप्तिकथनञ्च । अथ जितशत्रुनामकस्य त्रेणिकराजस्य पुरतो गौतमस्य
हरिवंशवित्सारकीर्तनं ।

४—इं सर्गे,—अलोकाकाशशब्दनिर्वचनं यथा,—“न लोक्मने यतस्तस्मिन् जीवाजीवात्मकाः परे” । तत्र जीवपुद्गलयोरवस्थानाभावकथनं । एवं धर्माधर्मालिकादीनां तत्र गतिस्थानाद्य-भावकथनञ्च । अथ अलोकाकाशमध्ये लोकस्य स्थितिकथनं । लोकशब्दनिर्वचनञ्च । लोकस्य वेचासन-सदृशभक्षारीमृदशालतिलकथनं । तत्र चतुर्दशरज्जुविभागादिकथनं । लोकस्य घन-वातादिविधवायुपरिवेष्टितलनिरूपणं । वायूनां परिमाणादिकथनं । विलोकसारोक्तक्रमेण अधोलोकसंस्नानवर्णनं । तत्र नरकादिदृष्टान्तकथनञ्च । तिर्यक्लोकवर्णनमुखेन द्वीपसागरदेशा-दिनिरूपणं तेषां संस्नानपरिमाणादिकीर्तनञ्च । ऊर्ध्वलोकवर्णनं । तत्र नचवलोकस्य तदितर-ज्योतिष्काणाञ्च धरातलात् दूरत्वादित्यनिरूपणं । सिद्धानां जीवानां निवासादिकथनञ्च ।

७ मे सर्गे,—वर्णशब्दादिहीनो वर्तमानलक्षणः काल इति कालस्वरूपकथनं । मुख्यगौणभेदेन तस्य द्वैविध्यनिरूपणं । अथ समयदृष्टीनां वैविध्यात् तथाविधस्य कालस्य विविधलनिरूपणं । निवासोच्छ्वास-प्राणलोक-लवादीनां लक्षणकथनं । परमाणुलक्षणकथनं तथाहि,—आदिमध्या-न्तहीनं विभागशून्यं अतीन्द्रियं मूर्तमपि अप्रदेशं परमाणुं जानीयादिति । स्वल्पाकाशस्य षड्भिरंशैर्जातत्वात् तस्य षडंशत्वकथनं । तथा वर्ण-गन्ध-रस-स्पर्शैः पूरणं गलनञ्च कुर्वन्तीति परमाणूनां पुद्गलाभिधानत्वकथनञ्च । ततः संज्ञा-वृष्टि-रेणु-वालाय-यूका-यव-अङ्गुल्यादिमानल-क्षणकथनं । एवं कल्पपल्लवसामरोपमादीनां लवणादिकथनं । यत्र क्रमेण वस्तूनां शक्तिरवसर्पति सा अवसर्पिणी, तदन्यथा तु उत्सर्पिणीत्यनयोः लक्षणकथनपूर्वकं तत्र प्रत्येकं षट्कालसमल-निरूपणं । तत्र अवसर्पिण्यामनुलोमेन षट्समलनिरूपणं, यथा,—सुखमा, सुखमा, सुखमा, दुःखमा, सुखमा, सुखमा, दुःखमा, दुःखमा, दुःखमा, अतिदुःखमा चेति । एतद्विलोमेन च उत्सर्पिण्यामू-हनीयं । अथ प्रथमेषु त्रिषु सुखमासुखमादिषु कालेषु भारतभूमेः कल्पवृक्षभूषितत्वं भोगभूमित्वा-दिकथनञ्च । ततोऽतीते सुखकारणे कालद्वये गङ्गासिन्धुनद्योर्मध्ये दक्षिणभारते कुलकराणामन्य-तिकथनं । तत्र प्रथमतः प्रतिश्रुतिनामधेयस्य कुलकरस्य राज्यशासनविवरणकथनं । ततस्तत्पुत्रस्य मन्मतिनामकस्य कुलकरस्य विवरणकथनं । एवं क्रमेण चोमङ्कर-चोमन्वर-सीमङ्कर-यथार्थ-विपुलवाहन-चतुष्पात्यशस्त्रि-अभिचन्द्र-मरुदेव-प्रसेनजिद्रामकानां चतुर्दशकुलकराणामुत्पत्त्या-दिकथनं ।

८ सर्गे,—अष्टमस्य अन्त्यादिकथनं । तत्र, पुरा किल दक्षिणभारते नाभिर्नाम नृपतिरा-सीत् । तस्य हि मरुदेवीति नाम्ना सुलक्षणा धर्मपत्नी बभूव । अथास्या गर्भे भगवान् अष्टमदेवो जनिष्यति तदधुना सेव्यतामेषा भवतीभिरितिपाकशासनशासनेन श्रीशचीप्रभृतिभिः सुरसुन्द-रीभिः सादरं सेव्यमाना मरुदेवी ‘भगवान् जिनदेवो दृष्टरूपेण तदुदरे मुखवर्धना प्रविशेति’ श्रुत्वाप्रदर्शनेन नितरामानन्दिता प्राप्ते काले जिनदेवं प्रसुपेव । अथ सुरासुरनरकिन्नरगन्ध-र्व्यादयः सर्वे तमाद्यं तीर्थंकरमवलोकयितुकामास्तत्र समाजम्बुः । यतो हि प्रागेव सुरासुरादि-जगत्वर्यं साकर्मितं तत्र तत्र आरभ्य तत्पुत्रं साकैतमिति समाख्यां प्राप । अथ भर्तृरादेशेन पुर-

न्दरसुन्दरी देवमायया सूक्तिकागारं प्रविश्य शिशुमन्यं तत्र सुखसुप्तं निधाय च ततो जिनदेवं
सुमेरुशिखरदेशं निन्ये । सुरपतिरपि सार्धं सुरासुरनिकरैः तत्र भगवतो जन्माभिषेकं विधाय
पञ्चसूचिना कर्णयोः रत्नं सम्याद्य च रत्नकुण्डलाभ्यामलङ्कारः । अथ भगवन्तं ऋषभेति नाम्ना-
सम्बोधयन्त्येव शिरण्यगर्भ-प्रजापति-स्वयम्भू-प्रभृतिभगवन्नामनिर्व्यञ्जनमुखेन तं तुष्टुवुः । समनन्तरञ्च
पौलोमी लोमाक्षितशरीरा स्वाङ्गमारोप्य जिनदेवं पुनरेव अयोध्यानगरीमासाद्य च सद्य एव
शिशुप्रदानेन तत्पितरौ नितरामानन्दसरसीषु निमज्जयाञ्चकार ।

९ सर्गे,—अथ भगवान् शक्रेण कराङ्गुष्ठे निषक्तं पीयूषं पिबन् प्रतिदिनं बालचन्द्र इव
उपचीयमानो समं समवयस्कैः बाल्यक्रीडारसमनुबभूव । अनन्तरञ्च उद्भिद्यमानयौवनकुसुमोऽसौ
नन्दा-सुनन्दाभिधानस्य कन्यायुगलस्य पाणिपीडनमकरोत् । अथ नन्दा, नन्दनं भरतनामकं
सुतामपि ब्राह्मीनामिकां युग्ममसूत । असूत च सुनन्दापि मन्दावलं सुतं सुतामपि लोकसुन्दरीं ।
अथ नन्दायाम् अष्टनवतिसंख्यामिताः पुत्रा दृषभसेनादयः क्रमेणाजायन्त । ततो नाभेयस्य
भगवतः प्रजानां दुरवस्थादर्शनेन जातकवणस्य चतचाणेन, बाणिज्येन, शिल्पादिस्वम्व्येन च
क्रमेण क्षत्रिय-वैश्यशूद्ररूपविविधवर्णविभागकरणकथनं । अथैकदा नृत्यन्ती नीलाञ्जनाभिधा-
नामिन्द्रनर्तकीं पश्यतो नाभेयस्य वैराग्योत्पत्तानन्तरं देवैः प्रबोधितस्य तस्य शक्रादिबाह्यशि-
विकया सिद्धार्थवनगमनकथनं । ततः प्रयागचेचगमनपूर्वकं केशोत्थातकरणकथनं । अथ
ध्यानस्थं जिनदेवं परितः स्थितानां क्षत्रियाणां छतमसाधितया भगवद्भिप्रायमजानतामत
एव नग्नानां दैववाणीश्रवणेन कुश-चीवरवस्त्रलधारणवृत्तान्तकथनं । अथ पद्मासन् यावद्-
छताङ्गारस्य नग्नस्य जिनदेवस्य शृङ्खीधमणवृत्तान्तकथनं । अनन्तरमेकदा राज्ञः सोमप्रभस्य गृहे
सुरुपस्थिताय जिनाय तेन राज्ञा इत्तुरसपूर्णः कलसे दत्त इत्यनेन दानतीर्थकरोत्पत्तिकथनं ।
अथ प्रतिपद्यः स्थानस्थापनं, पादप्रक्षालनं पूजनं, प्रणतिः, मनःशुद्धिः, वाक्शुद्धिः, काय-
शुद्धिः, एषणाशुद्धिरिति दानविधेः नवविधत्वकथनं । अथ एकदा प्रलम्बजटाभारो जिनदेवः
पूर्वतालपुराधिपतेः दृषभसेनस्य सकटास्याभिधानके मन्त्रोद्याने न्ययोधलस्याधः ध्यानयोग-
माध्याय केवलज्ञानं लब्धवानिति वृत्तान्तकथनं । तत्र वृत्तान्तमिममुपश्रुत्य समागतानां भरतादीनां
जिनस्य आर्द्रतैश्चर्यमवलोकयतां प्रव्यादिप्रवृत्तविवरणकथनञ्च ।

१० सर्गे—जिनस्य धर्मदेशनाकीर्तनं । तत्र दया, सत्यं, अलोभ्यं, ब्रह्मचर्यं, अमोहतया,
पक्षैतानि सूक्ष्मतया यतिधर्म इति स्मूलतया च गृह्यस्थधर्म इति निरूपणं । उक्तविधधर्मानु-
ष्ठानेन च मोक्षो भवति । एतल्लक्षणे धर्मस्य श्रुतज्ञानात् जायते श्रुतज्ञानञ्च द्वादशाङ्गमिति-
निरूपणं । तत्र अज्ञानि यथा,—पर्याय-अक्षर-पद-संघात-प्रतिपत्ति-अनुयोग-प्राभृतप्राभृत-
प्राभृत-वस्तु-पूर्व्यानि इत्यनेन श्रुतज्ञानविकल्पनिरूपणं । अत्र वर्णपदाद्यवान्तरभेदप्रपञ्चनञ्च । अथ
पर्यायाङ्गे,—दृष्टिवादप्रदर्शनं । तत्र क्रियादृष्टिवादः तथाहि,—नियति-स्वभाव-काल-देव-पौरुषैः
सृष्टेः स्व-परनित्यानित्यैः श्रेयो प्रत्येकं जीवाजीवादेः नवपदार्थस्य भेदाः विंशतिः । यथा,—

राज्यभारं निधाय तपस्वरणाय वनवासी बभूव । अथ तत्पुत्राभ्यां पौलोम-चरमाभ्यां देवातीरे इन्द्रपुरसंस्थापनकथनं । पौलोमपुत्रेण मचीदत्तेन कुलपुरसंस्थापनकथनं । ततः क्रमेण मत्स्य-च-योधन-साल-सूर्य-देवदत्तानां वृत्तान्तकथनं । देवदत्तपुत्रस्य मिथिलानाथस्य विदेशाधिपत्वकथनं । ततो मिथिलानाथपुत्रादीनां हरिवेण-शङ्ख-अभिचन्द्रादीनां विवरणकथनं । अथ अभिचन्द्रस्य वसुनामा पुत्रो बभूव । तत्पुत्राणां वृक्षद्रु-महावसुप्रभृतीनां दशवस्त्रनां विवरणकथनं । क्षीरक-दम्बनामकस्य वेदविदुषः वसु-नारद-पर्वताभिधानाः त्रयः शिष्या अभवन् । तेषु पर्वतोऽसौ-क्षीरकदम्बस्य पुत्र आसीत् । अथैकदा वसुराजसभायां नारदपर्वतयोः शास्त्रार्थः संभूतः, तत्र नारदेन कर्मकाण्डीयवेदभागस्य निन्दितत्वे समर्थिते पराजयं प्रापिते च पर्वते वसुराजस्य पर्वतपक्षपातित्वेन तत्क्षणमेवाधःपतनवृत्तान्तकीर्तनञ्च ।

१८, १९ सर्गः,—अथ मयुराधिपस्य यदौहत्पत्न्यादिकथनं । ततः सूरस्य सुवीरस्य च उत्पत्तिकथनं । अथ सूरान् अश्वकटव्यादीनामद्भवकथनं । सुवीराश्च भोजकटव्यादीनामत्यन्तिकथनं । अश्वकटव्योः समुद्रविजय-वसुदेवादिदशपुत्रकथनं । कुन्तीमद्राभिधानकन्याद्वयजन्मकथनञ्च । भोजकटव्येणु उपसेन-महासेनप्रभृतयः पुत्रा बभूवुरितिकथनं । अथ सुवसेनैवैवै जरासन्धस्य जन्मकथनं । तत्पुत्राणां काल्यवनादीनां जन्मकथनादिकं । अथ सुप्रतिष्ठनामकेन मुनीश्वरेण राजगृहोपस्थितानां देवानां वृष्णीनाञ्च पुरतः नमिभाषितधर्मदेशनाकथनं । तथाहि,—अहिंसा, सत्यभाषणं, असेयं, ब्रह्मचर्यं निर्मूर्च्छं चेति पञ्चधा साधूनां महाव्रतानि । कायिकादिभेदेन विविधगुणिकथनं । सव्यानिष्टप्रत्याख्यानरूपसमितिकथनं । देशतो हिंसादिनिष्टनिरूपणव्रतकथनं । दिग्देशानर्थदण्डेभ्यो निष्टनिरूपणव्रतकथनं । अतिथिपूजादिरूपव्रतकथनं । मांस-मद्य-मधु-दुत-वेश्मनादित्यागरूपनियमकथनं । व्रतादीन्येतानि गृह्णितामभ्युदयसाधनानीतिनिरूपणञ्च । तथा अन्नभेदा जीवाः कर्मावशात् कुयोऽन्यादिषु जायन्ते इति कथनं । अथ श्रुतिवीरसलिलादिषु जीवविभागसंख्यादिनिरूपणं । एकेन्द्रियादिपञ्चेन्द्रियपर्यन्तं जीवानां शरीराद्युपमाणादिकथनं । अश्वकटव्योः पूर्वजन्मवृत्तान्तकथनं । वसुदेवादीनां पूर्वजन्मकथनं । ततः अश्वकटव्योः समुद्रविजयाय राज्याभिषेकं वसुदेवश्च समर्थं सुप्रतिष्ठस्य अन्तेवासी बभूव । तथा-भोजकटव्येणैव मयुरायामुपसेनमभिषिक्तं विधाय निर्धन्यव्रतं जपारं चैतिविवरणकथनं । अथैकदा वसुदेवः समुद्रविजयस्य आदेशेन रमणीयस्थाने वसन् ततोऽन्यत्र निवृत्तगमनाभिलाषोऽसौ तत्रागतं समालम्बनञ्चलाम् कुलामेकां वृक्षीकृत्य अहार । अथ 'कुमारचेष्टितैरीदृशैरेव त्वं बन्धनागारमीदृशं प्राप्नोऽसीति' साधिलेपं कुलया अवधीरितोऽसौ वसुनामा नो विज्ञाय स्वपं प्रति वीर्यवतया नगरात् निष्कृत्य स्मरान्ते स्तकमेकं निजालङ्कारणैरलङ्कृत्य च चित्तमग्रे तं निक्षिप-त्रेवमवाच 'आर्यस्तान्समो राजा पौराः सुखं जीवन्तु अहमद्य उताशनं प्रविशामीति' । अथसौ वसुनामैवमग्निप्रवेशनं प्रदर्शय ततो विजयखेटाख्यं पुरं प्रययौ । तत्र च स गन्धर्वविद्याप्रवीणस्य सुधी-वेतिनामधेयस्य कस्यचित् चरित्रस्य कन्ययोः सोमा-विजयसेनाभिधानयोः पाणिपदनं कृत्वा

विजयसेनायामक्रूरनामानं पुत्रं जनयित्वा च ततो कस्याश्चित् महादयां प्रविवेश । अथामौ
विद्याधरकुमारयुगलप्रयत्नेन ततः कुञ्जरावर्तनामधेयं विद्याधरनगरमगच्छत् । तत्र च स श्यामा-
भिधानां विद्याधरकुमारीमुपयम्य कदाचित् तथा समालिङ्गितोऽसौ अङ्गारकनामकेन केनचित्
विद्याधरशत्रुणा हृतोऽपि आकाशमार्गात् भूमौ निपतद्भेदरूपलुब्धाभ्यां यच्चकुमारीभ्यां चम्या-
नगरीं निन्ये । तस्मिंश्च चावदत्ताभिधानेन केनचित् सञ्जातमौऽहोऽसौ गान्धर्वविद्यारक्षसोद्वा-
टनेन गन्धर्वसेनानामधेयायाः राजकुमार्याः पाणिपीडनमकरोत् ।

९०, ९१ सर्गे,—उज्जयिनीनाथस्य श्रीधर्मराजस्य बलिः, दृष्टस्यतिः, नमुचिः, प्रज्ञादयेति
चक्षारो मन्त्रिण आसन् । अथामौ राजा सार्धं सचिवमङ्गेन आकम्पनादीन् जैनमुनीन्
द्रष्टुमना नगरवद्विद्वानमाययौ । तत्र च तेषां संसर्गेण निर्व्वेदमापन्नः पद्मनामकं स्वतनयं
राजपदप्रतिष्ठितं विधाय विष्णुकुमारनामकात् जैनमुनेदीक्षां जघाह । अनन्तरमेकदा राज-
सिंहासनस्थितस्य पद्मस्य चित्तानुवर्तनेन प्रसादमापन्नस्य च 'सन्नाहं यावत् त्वं राज्येश्वरो भवेति'
बल्ये वरदानपूर्व्वकमेकान्स्थितस्य तस्य पुरतो बलिविप्रकृतैराकम्पनाचार्यादिभिः संप्रार्थितो
विष्णुकुमार आजगाम । आगत्य च स बलिविचेष्टितं तस्मै निवेदयन् तस्मैवादेशेन बलिं
समाजयितुं हस्तिनागपुरं प्रति प्रचचाल । तत्र हि स ब्रह्मशोभ्यर्थेनया मुनीनामवस्थानाय बलेः
सकाशात् पादवयमितां भूमिं लब्ध्वा 'पाप पश्य मे पादवयं' इति आचरन्नेव महाकायतया
ज्योतिश्चक्रमासृशन् पादेनैकेन मेघं द्वितीयेन च मानुषोत्तरप्रदेशमाक्रभ्य दतीयस्यावकाशाला-
भात् प्रभावेणार्थं लुभित इव बभौ । अथ सुरासुरप्रवृत्तिभिः सादरं प्रसाद्यमानोऽसौ शनैरेव
महाकार्यं संहृत्य प्रकृतिमापेदे । अपि च तदनुज्ञया देवादयो बलिं बद्धा विनिष्टश्च च
दुरात्मानं तं देशाद्विर्वापयामासुः । इति प्रसङ्गेन विष्णुकुमारचरित्रवर्णनपुरःसरं विस्तरेण
चावदत्तचरित्रकथनं । तत्र गणिकाकलिङ्गसेनादुहितुः वसन्तसेनाया विवरणादिकथनम् ।

९२—९४ सर्गे,—अथैकदा फाल्गुनोत्सवे गन्धर्व्वसेनया सद्य वसुदेवस्य पार्श्वजिनेन्द्रप्रतिमा-
पूजनाय तन्मन्दिरप्रवेशकाले नृत्यन्तीं कामपि नीलोत्पलदलश्यामां कन्यां पश्यतो मनोविकार-
दर्शनेन ईर्ष्याकलुषितहृदया गन्धर्व्वसेना लरितं द्वारान्तरेण तं जिनेन्द्रसन्निधिं नीत्वा तेन सद्य
सोवावल्या भगवन् तनुष्टाव । अथ स्रष्टृहमागत्य पादपतनेन प्रियां प्रसादयतो वसुदेवस्य निकटे
काचित् दृढा घरी, विद्या आजगाम । सा च दत्ताशीर्वादा कृतमनपरिग्रहा सती तमेवमाह
राजन् श्रूयते चैवमायुष्मता यत् पुरा किल द्रुपदेश्वरो निजतनये भरते विन्यस्तारज्यभारः
प्रवृत्त्यां जघाह । तदा खलु उग्रभोजाद्याः बहवो राजचरित्र्याः तपसि निरता आसन् ।
तेषु नमि विनमिनामानावुभौ धातुरौ जिनभक्तस्य पादयोः निरतावभूतां तेन हि अत्यर्थं प्रसा-
दमभ्युगच्छन् जिनभक्तोऽसौ दित्यदित्यभिधानाभ्यां तयोः पत्नीभ्यां विद्याकोपं प्रददेत् । तत्र मनु-
मानव-कौशिक-गैरिक-गान्धार-भूमितुण्ड-आदित्य-व्योमचर-मातङ्गप्रवृत्तयोविद्याचार्या इतिक-
थनं । किञ्च, गौरी-प्रज्ञा-रोहिणी-अङ्गारिणी-महागौरी-महाश्वेता-मायूरी-कालमुखीप्रवृत्तीनां

विद्यानां नामकथनं । तथा,—दैत्य-पन्नग-मातङ्गादिभेदेन अष्टौ विद्याधराः कथिताः, तत्र विद्यानां नाम्ना तेषां नामस्यपदेश इति कथनं । तथाहि गौरीणां गौरिक, कौशिकानां कौशिक इत्यादिना स्त्रियसूत्रं । तत्र विनमिकुलतिलकस्य मातङ्गाभिधानस्य विद्याधरपतेः गोवज्राहं चिरण्वती नाम । पार्श्वजिनेन्द्रदेवस्य पूजावसरे या खल्वयुक्ता अवलोकितपूर्वा नीलयशः नाम नर्तकी, सा हि मदङ्गलालितेति तस्यां प्रीतिर्भे नितरामस्ति । अथेयं भवदर्शनादारभ्य शून्येव हृद्देन परित्यक्तपानाशना सततमेव पुरतः स्फुरन्तं त्वामेव पश्यन्ती मदनेनातिभूषिंतीति । तदधुना दर्शनदानेन भवतैव कृतार्थोक्तैवलाहशो जन इत्युक्ता चिरण्वती ततो निचक्राम । अथैकदा निशायां वेतालकन्यया अपहारितोऽसौ वसुदेवो विद्याधरपुराधिष्ठितं श्रीमन्नां नाम गिरिवरं प्राप्य तत्र नीलयशसः पाणिग्रहणं विधाय च पौरजनप्रसन्नात् तस्या जन्मादिविवरणं श्रूयाम । अथ नीलकण्ठपधारिणा नीलकण्ठाख्येन विद्याधरेण नीलयशोऽपहरणतत्तान्कीर्तनं । दीनवेद्येन वसुदेवस्य देशभ्रमणकथनं । अथ सोमश्रीतिनामिकया कयाचित् कन्यया सद्य वसुदेवस्य विवाहकथनप्रसङ्गेन सगरपुरोदितकृतसामुद्रिकशस्त्रागमविवरणकथनं, तत्र विसृजेण नराणां शुभाशुभलक्षणनिरूपणं । अथ वसुदेवस्य तिलवल्गुपुरगमनपूर्वकं राक्षसवधानान्नरं पञ्चशत-कन्यापाणिग्रहणतत्तान्कथनं । ततस्तस्य वेदसामपुरगमनपुरःसरं कपिलश्रुतिनामकं राजानं निपात्य तत्कन्यायाः कपिलायाः पाणिग्रहणवर्णनं । तस्याश्च तस्य कपिलाभिधानपुत्रजननकथनञ्च । अथ वसुदेवस्य शालगुहापुरी-जयपुर-भद्रिलपुर-इलावर्दनपुरगमनपूर्वकं तत्रत्याभिः राजकुमारीभिः सद्य विवाहवर्णनञ्च ।

२५—२८, सर्ग,—अथ इलावर्दनपुरपुरन्दरे दधिमुखेन सद्य वसुदेवस्य संवादेन कौरवा-न्वयसम्भूतस्य कार्त्तवीर्यस्य कामधेनुनिमित्तं जमदग्निपातनं, तथा परशुरामेण कार्त्तवीर्यनाशनादिविवरणकथनं । अथ परशुरामः (सप्तहन्तः) निःचविद्यां श्रुतिवीमकरोदितकथनञ्च । अत्रायसरे कार्त्तवीर्यार्जुनसहिषी अन्तर्ज्वली आसीत् । सा हि जामदग्न्याभयेन प्रपलाय्य कौशिकस्य मुनेराश्रमे सुभौमनामकं पुत्रमेकं सुपुत्रे । अथासौ सुभौमसन्तानेन जामदग्न्यस्य शिरश्छिन्वा एकविंशतिवारान् अश्राक्काणां श्रुतिवीं चकारेति तत्तान्कथनञ्च । मदनवेगया सद्य वसुदेवस्य विवाहवर्णनं । तस्यां तस्य अनादृष्टिनामकपुत्रोत्पादनकथनं । अथ मदनवेगारूपधारिणाः शूर्पणखाः वसुदेवचरणपूर्वकमन्नरीचगमनं, ततो भस्मावबद्धस्य तस्य परिचाणलाभान्नरं कन्यापुरगमनपूर्वकं वेगवत्यभिधानया विद्याधरकुमार्यां सद्य विवाहवर्णनञ्च । प्रसङ्गात् नमिर्वंशजातस्य विद्यु-इन्द्रस्य तत्तान्कथनं । विदेहनगरवास्यस्य संजयन्ममने चरितकीर्तनं । पुरा किल श्रावस्त्यामे-णीपुत्राभिधानः चौलीपतिरभूत् । तस्य हि प्रियङ्गुमुन्दरीतिप्रमाणात् सुलक्षणा कुमारी बभूव । अथ वसुदेवस्तस्याः पाणिग्रहणेष्टया तत्पुत्रीमभ्युपेत्य वाञ्छीयाने अवस्थितिं चकार । तत्र हि तस्य केनचित् विप्रेण सद्य संवादेन स्रग्ध्वजमहिषोपाख्यानकीर्तनप्रसङ्गात् अलकापुराधीशसचिवस्य हरिश्मन्नामधेयस्य नास्तिकैकान्तादिनां विवरणकथनञ्च ।

१८—१९, सर्ग,—शिवस्यां कामदेवगृहाख्यया प्रसिद्धस्य जैनमन्दिरस्य नामकारणकथन-
मुखेन कामदत्तनामकश्रेष्ठिस्थापितरतिकामप्रतिमादृष्टान्तकथनं । अथ कामदत्तान्वयजानस्य
कामदेवनामकश्रेष्ठिनः सम्पूर्णपूर्णचन्द्रमुखी बन्धुमती नाम कन्यका आसीत् । वसुदेवोऽपि प्रत्यहं
कामदेवगृहं प्रविश्य जिनेन्द्रमभ्यर्च्य सरतिं रतिवत्प्रभमपूजत् । अथ सन्नुद्येन कामदेवेन तस्मै
बन्धुमती समर्पितेतिवार्त्तां राज्ञ एणीपुत्रस्य पुत्री निश्चय वसुदेवमौन्दर्यान्वृतं निपीय च नित-
रामनुरक्तये तत्पिचा वसुदेवाय प्रदत्तेतिविवरणकथनं । एणीपुत्रस्य जन्मादिदृष्टान्तकीर्तनञ्च ।
गन्धमस्तब्धनगराधिपतेस्तनयया प्रभावत्या सार्द्धं वसुदेवस्य विवाहवर्णनं । अथ तस्य श्वेच्छराजसु-
ताया जरायाः पालिपल्लपूर्वकं तस्यां जरत्कुमारनामकपुत्रोत्पादनकथनं । अथ अरिष्टपुरपरन्द-
रस्य रुधिरस्य तनयाया रोहिण्याः स्वयम्बरसभां समुद्रविजयजरासम्बादयो वदन्तौ राजानः
समाजगमुः । तत्र वसुदेवोऽपि भावलक्षितवेशस्तस्यौ । अथ रोहिणी तस्यैव कण्ठदेशे वरमाह्यं
प्रददौ । अथ वज्रभिः राजन्यवर्गैस्तथा समुद्रविजयेन च सह तस्य युद्धे जयलभकथनं । ततो
विजयो 'वसुदेवोऽयमिति' प्रत्यभिज्ञाय भाष्ट्रसेनात् तमालिलिङ्गेतिविवरणकथनं । अथ रोहि-
ण्याः शरच्चन्द्रनिभपुत्र एकः समजायत, स च सुतरामभिरामतया राम इति समाख्यामाप । अथ
वसुदेवस्य परिणीताभिः सख्याभिः सार्द्धं साकेतनपुरीप्रत्यागमनमहेत्यववर्णनञ्च ।

१९—२४, सर्ग,—अथैकदा धनूर्ध्वद्विशारदः स्वशिष्यैः कंसादिभिः सह वसुदेवो जरासन्ध-
दिहस्तया राजगृहं जगाम । तत्र च यो हि मिहपुरवासिनं मिहुरथं जीवपाहं गृहीत्वा सां
दशंयिष्यति तस्मै रक्षितेन सार्द्धं देशेन सुतां मे दास्यामीति, घोषणां श्रुत्वा वसुदेवः कंसेन वीर-
पताकासपाद्यत् । कंसापि गृहशसनदेव मिहुरथं बद्धा जरासन्धस्य पुरतस्तमुपदीचकार ।
अथ कंसस्य जन्मदृष्टान्तकथनं । तत्र कौशाम्बीवासिन्या मयकारिणा कयाचित् यमुनाप्रवाहे
सङ्घूपावडोऽयं प्रातः सुतनिर्दिशेणेन प्रतिपालितयेतिकथनं । अथ जरासन्धः सङ्घूपां तामानाय्य
तत्रोद्भूतलिपिपाठेन पद्मावत्युपसेनयोः पुत्रोऽसाविति स्वभागिनेयाय तस्मै कन्यां जीवद्यूयश्व
प्रददौ । अथ कंसापि मथुरासभ्युपेत्य स्वपितरमुपसेनं कारागारे निक्षिप्य च राजपदप्रतिष्ठितो-
मौ वसुदेवमानीय स्वसारं देवकीं गृहदक्षिणात्वेन तस्मै प्रायच्छत् । अथैकदा जरासन्धकुमारी
जीवद्यूयशाः कंसमेवं प्राह मया अतिसूक्तकमुनेः प्रमुखात् श्रुतं देवका गर्भे यो हि भविता स खलु
पत्युः पितुश्च ते हत्युरिति । अथ निश्चयैतत् कंसेन वसुदेवं प्रताप्यं प्रकृतिसमये वामो देवका
मदगृहेऽस्त्विति वरः प्राश्नितः सोऽपि अविज्ञातदृष्टान्तस्तस्मै वरं प्रददौ । अथ देवकीवसुदेवाभ्यां
कंसोद्येष्टस्य अतिसूक्तकमुनेराश्रमगमनपूर्वकं स्वावस्थानिवेदनं । तत्र उपसेनकंसादीनां जन्मादि
विवरणकथनं । देवकीसमायासनञ्च । तत्र देवकाः सप्तमे गर्भे शङ्खपद्मगदासिधारी जम्भघ्नहं
विधाय कंसादीन् निहत्य च विशेषां चित्तिं भोक्ष्यतीतिकथनं । देवकाः अन्येषां पक्षां पुत्राणां
रामस्य च पूर्वजन्मदृष्टान्तकीर्तनं । तत्र स्वपद-देवपाल-अनीकदत्त अनीकपाल-शक्र-जित
शक्रनामकदेवकीपुत्राणामकालमरणभावकथनं । अथ जिनेन्द्रस्य अरिष्टनेमिरितिकथनप्रस्तावेन

सहोपवासविधिकथनं । तत्र सर्वतोभद्रनामकतपोविधिनिरूपणं । अथ हि उपवासाः ७५ + पारणस्य २५ एवं दिनानि मिलित्वा १०० शतसंख्यकानि भवन्तीति ज्ञेयं । अथ सप्तसर्वतोभद्रतपोविधिकथनं । अथ हि उपवासाः १८६, पारणस्य ४८ । एवं दिनानि मिलित्वा १४५ पञ्चचत्वारिंशदुत्तरशतैकसंख्यकानीति । अथ त्रिलोकसारतपोविधिकथनं । अथ उपवासाः ९०, पारणस्य ११, एवं दिनानि मिलित्वा ४१ एकचत्वारिंशत्संख्यकानीति । एवं क्रमेण वल्लभतपोविधिकथनं । स्तब्धतपोविधिकथनं । मुरजसतपोविधिकथनं । एकावलीतपोविधिः । द्विकावलीतपोविधिः । मुक्तावलीतपोविधिकथनं । राजावलीतपोविधिः । कनकावलीतपोविधिः । सिङ्गानिक्तावलीतपोविधानं । मेघपङ्क्तिविधिः । विमानपङ्क्तिविधिः । (शा) सातकुम्भविधिकथनं । सप्तसप्तमतपोविधिः । तथा,—अष्टाष्टम-नवनवम-दशदशसद्विंशद्विंशतपोविध्यानां विधानकथनं । अथ एककल्याण-पञ्चकल्याण-पञ्चविंशतिकल्याणविधानानां तपसां भावनादिविधिकथनं । अथ भाद्रशुक्लसप्तम्यां परिनिर्वाणायविधिकथनं । भाद्रशुक्लषष्ठ्यां सूर्यप्रभायविधिः । तत्र अयोदश्यां चन्द्रप्रभनामकविधिकथनं । एवं कुमारसम्भव-सुकुमार-सम्यार्थसिद्धिप्रवृत्तीनां विधिकथनं । तथा,—जिनकथिते मेघसम्यगे निःशङ्काद्यष्टगुणा यथा दर्शनविशुद्धिरित्याख्यायते एतदनुष्ठानेन च तीर्थकरस्यैव प्रकृतिर्भवतीति कथनं । ज्ञानादिषु ज्ञानादिवत्सु च कपायविनिष्ठानां सप्तान् आदरो विनयसम्पन्नतः । तथा श्रीलङ्घनरक्षायाम् अनवथा कायमनोवचनवृत्तिः, अनन्तचारविधानः । तथा जन्म-जरा-मरणमय-मानस-शारीरदुःखसम्भारात् संसारात् भीषणं दुःखं इति वक्ष्यते । इत्यनेन प्रकारेण ज्ञानयोग-त्याग-सामर्थ्यानुगावेश-समाधि-वैद्यादयः जन्मनाप्रतिक्लमण-कायोत्सर्ग-सार्गप्रभावन-प्रवचनवत्सुलतादिलक्षणकथनञ्च ।

२५—२७, सर्गे,—अथ देवक्या दृग्पुत्रजनने देवानां तत्र स्तनपुत्रदृग्पुत्रापनपूर्वकं तत्पुत्रद्वयप्रणयनम् अलकागमनकथनं । कंभसु तन्मृतपुत्रद्वयं गृहीत्वा शिलातले ताडितवानितिकथनं । एवं वारवयेण देवक्याः षट्पुत्रजननं देवैश्च रक्षणं, कंसस्य तु सङ्घस्य शितातले षट्पुत्रताडनमिति विवरणकथनं । अथ देवक्याः सुसुप्रदर्शनपूर्वकं गर्भधारणकथनं । भाद्रशुक्लद्वादश्यां शङ्खचक्रादिललितस्य अधोलजस्य देवकीपुत्रत्वेन जन्मपञ्चकथनं । अथ वन्देवः स्वपित्रा वृतातपत्रं लब्धमाहुं निधाय दीप्तद्वेन द्रव्यभक्ष्यधारिणा नगरदेवेन प्रदर्शितमार्गोऽसौ भगवत्प्रभावेण चीनप्रवाहां यमुनामुत्तीर्य नन्दालयमभ्युपेत्य च तत्कन्याप्रणयपूर्वकं तत्स्थाने श्रीलक्ष्म्यं संस्थाप्य त्वरितमेव सशरामाजगमेति वृत्तान्तकीर्तनं । अथ कंसस्य देवक्याः सूतिकागारं प्रविश्य 'कदाचिदमुष्याः पतिरस्मि भवे'दिति शङ्कया तां कन्यां समादाय नाशिकाच्छेदनपूर्वकं तादृगवृत्तान्तकीर्तनं । अथ लक्ष्म्यस्य पूतनाशकटासुरवध-यमलाञ्जुनमेघन-गोवर्द्धनधारणादिवृत्तान्तकथनं । अथैकदा देवक्या नन्दालयगमनपूर्वकं श्रीलक्ष्म्यदर्शनवृत्तान्तकथनं । अथ बलदेव-लक्ष्म्याभ्यां मथुरागमनपरः सरं केशि-गज-बाणूरमृष्टिकनिपातवृत्तान्तकथनं । अथ कंसवधानन्तरं उपसेनाय राक्षसान् वृत्तान्तकथनं । रजताद्रिनाथस्य सुकेतोः कन्याभ्यां रेवतीसत्यभामाभ्यां सह

रामकृष्णार्तिवाचककथनं । अथ अरामन्धस्य दुर्दृष्टपरिदेवितेन कृत्यर्थं सन्ततहृदयस्य रामकृष्ण-
निधनार्थं कालयवनाभिधाननिजपुत्रप्रेरणं तथा अतुलमालावर्णनामकपर्वते रामकृष्णाभ्यां तस्य
निधनवृत्तान्तकथनम् । अथ अरामन्धप्रेरितस्य तद्भातुरपराजितस्य ताभ्यां पराजयकीर्तनम् ।

६८—४०, सर्गे,—अवावसरे कुवेरपत्न्याः शिवाया सुखप्रदर्शनादिवृत्तान्तकथनम् । तद्गर्भं
अरिष्टनेमिनामकस्य जिनेन्द्रस्य जन्मवृत्तान्तकथनम् । पूर्वंवत् पुरन्दरादिचन्द्रारकटचन्द्रैरभ्यर्चितया
पुरन्दरसुन्दर्या शिवातनयप्रहणपूर्वकं तेभ्यः सम्पन्नविवरणकथनम् । अथ तेषां सुमेवशिखरनी-
तस्य शिशोरभिषेकनामकरणादिकरणविवरणकथनम् । अथ गद्येन महेन्द्रवृत्तजिनेन्द्रलोचकथना-
दिकम् । अथ अरामन्धः भ्रातृनिधनवार्तां श्रुत्वा क्रोधेन जलान्नं यदुकुलनिधनाय साहे चतु-
रङ्गबलैः मधुरामुद्दिष्ट प्रयत्नैः । वृत्तान्तमिममाकलय्य तद्विजयमिति मत्वा दृष्टिभोजपादादायः
सर्वे साहे प्रियजनैः वावणीं दिशमुद्दिश्य गन्तुमारभिर । अथ अरामन्धोऽपि तेषामनुगामी बभूव ।
अथैकदा यादवादयः सर्वे विन्ध्यगिरिसुपान्नास्थितमासाय अरामन्धश्चानुवर्तन्तं निशम्य च
युक्त्या तं प्रत्येक्षन् । तदा खलु दैवमियोगेन भरतार्जुनिवाभिभिः दिव्यमास्यादेव वञ्चयित्वा
निर्मिताः । अवावसरे समुपस्थितोऽसौ अरामन्धः ज्वालामालाभिर्दृष्टवाननमिव यादवबलं पश्यन्
तवागतां दृष्ट्वामेकाग्रवृत् । 'भद्रे विपुलः कस्यायं स्कन्धावारो दृश्यत इति । सा च यादवशिचि-
नैवमुवाच, देव दूयतां, राजमृच्छाधिपतेरमितप्रभावस्य अरामन्धस्य प्रभावेण सगलहृदयानां
ग्रान्त्यै सागरमाश्रितानामपि यादवानां तमासन्नवर्तिनं विज्ञाय सबलानां तेषां वञ्चप्रविष्टानां
चितारजिरियं पुरतो दृश्यत इति । अथ निशम्य अरतीवाक्यमेवं विस्मृतोऽसौ सद्यः सुहृज्जनैः
प्रतिनिष्ठ्य च राजमृच्छमाजगाम । अथ यादवोऽपि उपकण्ठमुदन्वतः कृतनिवेशना यथा सुखम-
वतस्थिर ।

४१—४४, सर्गे,—द्वारकानिर्माणं । श्रीकृष्णस्य राजन्यवर्गकन्यापरिणयनकथनम् । नेमिकुमार-
संबर्धनविवरणम् । नारदस्य द्वारवत्यामागमनकथनमुत्तेन तस्य जन्मविवरणकीर्तनम् । तत्र दौर्त्य-
पुरनिवासिन उज्ज्वलः सुमित्राभिधेयस्य तापमस्य पुत्रोऽयं देवानामनुग्रहेण अष्टमे वर्षे सरस्वत्य-
जिनागमसमीप्य अधिगम्य च आकाशगामीनीं विद्यां साधनिषेवया संयमासंयमं लेभे-इति
वृत्तान्तकथनम् । नारदस्योपदेशेन श्रीकृष्णस्य वक्त्रिणीहरणविवरणकथनम् । अथैकदा श्रीकृष्णेन
वक्त्रिणीमुखनिष्ठूतं ताम्बूलसंशुक्रान्तेन संगोप्य ईषःकषायितायाः सत्यभामायाः शयनमन्दिर-
शतेन तेन तद्गन्धवस्त्रिति' बुद्ध्या अपहरन्ती मेयं परिचमिता आपद्यतिशयेन वक्त्रिणीं देवता-
मिव वक्त्रिणीं निरूप्य विकीर्य च कुसुमाञ्जलिं पादयोक्तव्याः स्वमौभाग्यमयाचतेति वृत्तान्तक-
थनम् । अथ वक्त्रिण्याः पुत्रजननानन्तरं धूमकेतुनामकेनासुरेणापहृतस्तनयोऽस्याः खदिराटव्याम-
धस्तच्छिलायाः स्थापितोऽसौ मेघकूटधराधिपस्य कालमन्वराख्यस्य राज्ञो सच्चिदा कनकमालया
समधिगतः पुत्रनिर्विशेषेण प्रतिपालितयेति वृत्तान्तकीर्तनम् । अथ नारदस्योपदेशेन पुत्रवार्ताजि-
ज्ञासया तमेव श्रीकृष्णः प्रेरयामास इति विवरणकथनम् । ततो नारदस्य विदेहवाभिभीमम्बर-

जिनेन्द्रसमीपमनपूर्वकं तन्मृत्वात् मधुकैटभावेव प्रद्युम्नशाम्बरूपेण जन्मान्तरं प्राप्नाविति विवरणं श्रुत्वा तदादेशेनैव मेघकूटगमनपुरःसरं प्रद्युम्नदर्शनादिदृष्टान्तकथनं । सत्यभासानुजस्य भानोर्जन्मकथनं । अथ नारदस्योपदेशेन जम्बूपुराधिपस्य जाम्बव्यात्मजां जाम्बवतीं नाम्ना हृत्वा तदुधाचा विष्वक्सेनेन सद्य श्रीलङ्कास्य द्वारकायां प्रत्यागमनकथनं । अथ लङ्कास्य मिन्तले-अरदुहितुः लक्ष्मणायाः पाणिप्रक्षेपविवरणकथनं । अथ श्रीलङ्कास्य सौराष्ट्रगमनपूर्वकं नमुचिं निहत्य तद्भगिन्याः सुमीमायाः पाणिप्रक्षेपकीर्तनं । एवं क्रमेण श्रीलङ्कास्य गौरी-वन्नावती-गान्धारीप्रभृतीनां पाणिप्रक्षेपदृष्टान्तकीर्तनं । हस्तिनसु रेवती-वन्नावती-सीता-राजीवनेवाणां पाणिपीडनकथनं ।

४५—४६, सर्गे,—युधिष्ठिरादीनां जन्मकथनमुखेन कुक्षणां वंशावलीकथनं । तत्र नाभेय-समकालीनयोः हस्तिनपुराधिपयोः त्र्यम्बकप्रभयोः दृष्टान्तकथनं । तत्र मेसप्रभपौत्रस्य कुरोः कुशवंशप्रतिकथनं । ततः क्रमेण तद्वंशीयानां कुशचन्द्र-धृतिर-धृतिमिव-धृतिदृष्टि-धर्मर-घोष-हरिघोष-सूर्य-घोष-शुशुभिजय-अयराज-सन्तुमार-सुकुमार-नारायण-नरहरि-शान्तिचन्द्र-सुदर्शन-सुचारु-चारु-पद्मसाल-वासुकि-वसु-वामन-इन्द्रवीर्य-विचित्रवीर्य-विचरथ-पारशर-शान्तनु-धृतकर्म्यादीनां नामादिकथनं । अथ धृतपुत्रस्य धृतराजस्य अम्बा-म्बालिकास्मैकितिसमाख्यालिखः प्रियाङ्गना आसन्नितिकथनं । तानु धृतराष्ट्र-पाण्डु-विदुराणां जन्मकथनं । सुयोधनयुधिष्ठिरादित्यमादीनां जन्मादिकथनं । अथ निर्व्यासितानां गृहदाहसुक्तानां पाण्डवानां वेशपरिवर्तनपूर्वकं कौशिकपुरी-क्षेप्तातकवसुभरापुरादिगमनविवरणकथनं । तत्र युधिष्ठिरस्य वसन्तसुन्दरीसमागमलाभवर्णनञ्च । अथ सभाष्टकस्य तस्य द्रव्यङ्गपुरगमनपूर्वकं प्रभा-सुप्रभा-पद्मादीनां राजकुमारीणां पाणिप्रक्षेपदृष्टान्तकथनं । चिडिम्बादिसंवादकथनं । ततः पार्थीनां द्रुपदराज्यनमनपूर्वकं द्रौपदीलाभविवरणकीर्तनं । द्यूते पराजितानां पाण्डवानां वनवासादिदृष्टान्तकथनं । अथ तेषां रामगिरिगमनानन्तरं रामलक्षणप्रतिष्ठितजैनालयादिदर्शनविवरणकथनं । ततो विराटनगरस्थितानां तेषां वेशपरिवर्तनादिदृष्टान्तकथनं । द्रौपदीलुब्धस्य कीचकस्य भीमात् परिचाणलाभानन्तरं तपस्यया निर्व्याणकथनं । द्रौपदीकीचकयोः पूर्वजन्मदृष्टान्तकीर्तनञ्च ।

४७—४९, सर्गे,—प्रद्युम्नचरितकीर्तनं । तस्य विविधालङ्करण-कुसुमवाण-कुसुमशयनादि-लाभविवरणकथनं । सम्बरनिग्रहकथनं । तद्गृहस्थितायाः दुष्येधनदुहितुः कनकलताया दृष्टान्तकथनं । प्रद्युम्नस्य कनकलतालाभपूर्वकं नारदोपदेशेन द्वारकामुद्रिष्य प्रचलतः रामलङ्काभ्यां युद्धवर्णनं । ततः नारदप्रमुखात् लब्धपरिचयस्य तस्य द्वारकापुरीप्रवेशमद्योत्सवादिवर्णनं । साम्बस्य जन्मादिविवरणकथनं । अक्रूरादीनां श्रीलङ्कापुत्राणां नामादिकथनं । तथा यदुकुलकुमाराणां याधान्येन प्रत्येकं नामकथनं । तेषाञ्च सार्धचिकेतिशंखाकथनं । यशोदातनुजायाः कंसनिगृह्यतायाः दुर्गायाः पूर्वजन्मादिविवरणकथनं । जिनसेवया तस्या निर्व्याणप्राप्तिकीर्तनं ।

नष्ट । अथ कृष्णमभियोधयितुं सबलस्य जरासन्धस्य द्वारकागमनदृष्टान्तकथनं । यादवसमागमयोः
युद्धे समवेतानां तदुभयपक्षमाश्रितानां प्रत्येक नामादिकथनं । तत्र महासमरवर्णनं । कृष्णकृत-
जरासन्धवधवर्णनञ्च । अथ जरासन्धस्य निधनानन्तरं द्रोणदुर्योधनदुःशासनादीनां निर्व्वेदमा-
पन्नानां विदुरसमीपात् जैनदीक्षादिपक्षकथनं । कर्णसु यत्र सुदर्शनाद्याने कर्णकुक्षले विहाय
दमवयसमीपात् जैनदीक्षां जप्राच, तत्स्थानं कर्णसुवर्णाष्टया सुविख्यातमितिकथनं ।

५२—५७, सर्ग.—जरासन्धप्रवृत्तीनां यादवानामानन्दस्थानगानन्दपुरमित्याख्यं जैनमन्द-
रसुन्दरं जातमितिकथनं । अथ श्रीकृष्णस्य दक्षिणदेशादिविजयवर्णनं । तेन च सहदेवाय यदु-
वशीयाय राजयुद्धपरम्, उपसेनसुताय माधुरं, पाण्डवेभ्यः हास्तिनपुरं, बल्लभाभाय कोमल-
पुरञ्च दत्तमितिकथनं । अथैकदा नारदस्योपदेशेन धातकीखण्डभारतान्तर्गतामरकट्टाभिधान-
पुराधिपस्य पद्मनाभस्य द्रौपदीहरणदृष्टान्तकथनं । अनन्तरं विदितदृष्टान्तानां पाण्डवानां सार्धं
बलकेशवादिभिर्यदुबलैश्च देवरायसाहाय्येन लवणान्धुमनीर्य्यं तत्पुरं समपस्थितानां तेषां
द्रौपदीपुनरुद्धारविवरणकथनं । अथ भूय एव तेनोपायेन सागरसुनीर्य्यं वेलायां समागतानां
मलयभूधरशोभादर्शनेन हृतचित्तानां तेषां तत्र मधुराभिधानपुरीनिर्माणपूर्व्वकमवस्थानादि-
विवरणकथनं ।

५५—५६, सर्ग.—वाणदुहित्रा उपया सह प्रयुञ्जतनयस्य अनिरुद्धस्य विवाहादिवर्णनं ।
श्रीकृष्णस्य वशिष्ठादिभिः सह रैवतकविहारवर्णनं । नेमिजिनस्य वैराग्योत्पत्तिविवरण-
कथनं । इन्द्रादिभिः सुरनिकरैस्तस्य अभिषेकानुष्ठानदृष्टान्तकथनं । अथ बलकेशवादिभिर्निषि-
ध्यमानोऽपि जिननेमिस्तपस्वरणार्थं गिरिराजं जगामेतिविवरणकथनं । तत्र जिनस्य ध्यानानु-
ष्ठानकथनप्रसङ्गेन ध्यानस्वरूपकथनं । तत्र अस्त्रिरस्य मनसा घनसंघननतया एकाग्रचिन्ताया
अन्तर्निरोधो ध्यानमिति निरूपणं । तत्र दुःखविघाताय अनुष्ठेयं । ध्यानक्षान्तिरौद्रश्चेति द्विविधं ।
तत्र बाह्यमान्तरश्चेति तद्वैविध्यं । बाह्यञ्च आक्रान्दनादिकं । आन्तरञ्च चतुर्भेदं यथा, अनादेयस्य
विषयस्य अनुत्पत्तिचिन्तनं, उत्पन्नस्य च तस्य वियोगचेष्टा, तथा मनोज्ञवस्तुविप्रयोगस्यानुत्पत्ति-
चिन्तनं, उत्पन्नस्य च तद्वियोगस्य अन्तर्चिन्ता चेति । तत्र अनुपादेयदुःखस्य साधनं चेतनादि-
कमिति ज्ञेयं । तत्र बाह्यविषयश्चादिकम् । आध्यात्मिकं वातादिप्रकोपजं । शारीरं दन्तशूलादि-
निबन्धनं । मानवश्च शोकदोर्मनस्यादिकमिति चतुर्विधं । सर्व्वस्यास्य अमनोज्ञस्य उत्पत्तिमाभू-
दिति चिन्ताप्रवृत्त्य आर्तध्यानमिति ज्ञेयं । एतत्तु मलाविलमिति समाख्यातं । संकल्पाध्यवसानरूपं
द्वितीयम् । उत्पन्नस्यामनोज्ञस्यास्य कथमभावः स्यादिति । अथ मनोज्ञस्य पुनकलवधनध्यानादेः
सुखसाधनत्वं बाह्यमिति ज्ञेयं । आध्यात्मिकञ्च तत्पिप्तादिसाम्येन आरोग्यादिकं । मानसं खलु
सौमनस्यादिरूपमिति । अथ ऐहिकामुक्कस्य मनोज्ञस्य वस्तुनो विप्रयोगो माभूदिति संकल्पवृत्ती-
यमार्तध्यानं विज्ञातव्यं । अथ पूर्व्वोत्पन्नस्य मनोज्ञविप्रयोगस्य अभावे अध्यवसानं चतुर्थमार्तं
ध्यानमिति । अथ रौद्रस्य ध्यानस्य हिंसा-संरक्षण-लोप-सुपानन्दभेदेन चातुर्विध्यकथनं । तत्र

हिंसादिषु यथायथमभिधत्तुः हिंसाजानन्दादय इति ज्ञेयं । अथ मुमुक्षुः परिहृत्य आर्त्त-रौद्रे दे-
पापधाने भावशुद्धिमाधनेन योगसम्यक् धर्मज्ञानं कुर्यादिति । धर्मस्य वाङ्माध्यात्मिकभा-
वानां याथागोचरेन अध्यवसाय इति तथा धर्मादनपेतं ध्यानं धर्मोपनिमित्तं च ज्ञेयं । तच्च
वाङ्माध्यात्मिकभेदेन द्विविधं । तच्च सूत्रार्थमार्गशीलगुणादिध्वनुरागिता वाङ्माध्यात्मिक-
मपि अपारविचयादिभेदेन दशविधं । तच्च संसारहेतूनां प्रवृत्तीनां कथं वर्जनं स्यादिति चिन्ता
प्रबन्धसम्बन्धः अपारविचयं नाम प्रथमं । पुरुषानां प्रवृत्तीनामात्मसात्करणार्थं संकल्पमन्तवितपा-
यविचयं नाम द्वितीयं । जीवानामनादिनिधनलक्षोपयोग-सल्लक्षणत्वादिति चिन्तनं जीवविचयं
नाम तृतीयं । तथा स्याद्वादप्रक्रियावलम्बनेन तर्कानुसारिणः पुंसः सम्मार्गोद्ययणं हेतुविचय-
मिति क्रमेण अजीवविचय-विपाकविचय-विरागविचय-भावविचय-संस्थानविचय-आज्ञाविच-
यानां स्वरूपकथनं । अथ शुक्लध्यानञ्च शुक्लं, परमशुक्लञ्चेति द्विविधं । तच्च प्रथमं तावत् यच्च
खल्वर्थादिषु वितर्कस्य प्रथक्तेन वीचारोऽस्ति तल्लक्षणं । वीचारस्य अर्थव्यञ्जनयोगानां क्रमेण
संक्रमः । तच्चाथो ध्येयो व्यञ्जनं शब्दो योगस्य वागादिलक्षण इति निरूपणं । तदनेन ध्यानेन
अविच्छिन्नमानसो मुनिः मोक्षस्योपशमं कुर्वन् द्रव्याणामेकमेवावलम्ब्य द्रव्यादु द्रव्यान्तरं याति ।
द्वितीयम् यच्च वीचारहीनेषु अर्थादिषु एकत्वेन वितर्कोऽस्ति तल्लक्षणं । तदनेन परमशुक्लया-
नेन योगी ज्ञानदर्शनसमस्तवीर्यचारित्र्यपूर्वकैः भावैः स्वकर्मचयेण अनन्तसुखावर्धं मोक्षं प्राप्नो-
तीति निरूपणं । अथ नेमिजिनः षट्पञ्चाशदहोराचकालं यावत् तपस्यां कृत्वा शुक्लध्याना-
ग्निना घातिकर्ममहावनं दग्ध्वा च जैनकैवल्यं प्रापेति विवरणकीर्तनं ।

५७ सर्गः,—जिनानां समवस्थानभूमिवर्णनं । तच्च भूमिनिरूपणं । उद्यान-सरोवररुद्रादि-
निरूपणञ्च । अथ वरदत्ताभिधानेन गणिना षष्ठ्यं जिनदेवस्य तन्मे उपदेशप्रदानविवरणं । तच्च
भगवतो वाणी एका दिनवास्या बभूव । तथा हि,—एकात्मस्वरूपकथनात् तद्वाणी एकरूपा ।
एवं द्विधर्मकथनात् द्विरूपा । रत्नचयप्रकाशनात् त्रिरूपा । चतुःकपायनाशानात् चतुरूपा । पञ्च-
यतिकायप्रपञ्चकत्वात् पञ्चरूपा । षडद्रव्यप्रकाशकत्वात् षड्रूपा । सप्तभङ्गीप्ररूपणात् सप्तरूपा कर्मा-
दनाशनात् अष्टरूपा । नवनयप्ररूपणात् नवरूपा चेति । अथ जगतो भावाभावरूपलक्षणं ।
निर्विकल्पभावलक्षणं । अहेतुलक्षणं । नन्वनादेः चित्यादिकार्यपरम्परायाः कर्तृत्वेन सृष्टे-
तुल्यलक्षणं । तथाहि चित्यादिकं सकलं कार्यत्वादुपपद्यते तदप्यसमीचीनं कार्यलक्ष्येन
अभिधेय इति । अनादिलक्षणं । अपरिणामिलक्षणञ्च । आत्मपरलोकधर्माधर्मादीनामस्तित्व-
कथनं । आत्मनश्च कर्तृत्वभोग्यत्वादिकीर्तनञ्च । तथा आत्मनः अस्तिनास्तीतिपदप्रकारप्रदर्शनं ।
अथ आत्मनः अविद्यया संसारबन्धः, विद्यया च तस्माद्विमुक्तिरितिकथनं । किञ्च सम्यग्दर्शनज्ञान-
चारित्र्यवित्तयस्यैव विद्योत्पादनेन मोक्षहेतुलक्षणं । जीव-अजीव-आयव-वन्ध-मन्धर-निर्ज्वर-
मोक्षरूपसप्ततत्त्वकथनं । अथ ज्ञाने आद्य-प्रत्यक्षसुखदुःखादीनामात्मनिष्ठलक्षणं । अथ शशि-
यादिभूतानां संस्थानविशेषाऽयं जीवः तथा पिष्टकिष्किदिभ्यो मदशक्तिवत् चैतन्यमन्यदने—

इति चेन्न शरीरस्य चैतन्यव्यभिचारित्वादित्यनेन चार्वाकमतखण्डनं । नापि संवित् सावभावा-
 तथा हि—चणिकाद्वानि संवितौ प्रत्यभिज्ञानव्यवहारविलोपः स्यादिति चणिकविज्ञानवाद-
 खण्डनं । तथायमाद्या नाणुमावको नापि अङ्गुष्ठादिपरिमाणकः, तथात्वे सकलैः प्रदेशैः सच्च-
 चक्षुरादिवत् न स्वार्थे प्रतिपद्येत । अथानौ विभुरपि भवितुं नार्हति ; यतस्तस्य तथात्वे
 ज्ञानस्थार्थे दूरनिकटादिव्यवहाराय जलाञ्जलिर्दीयतां । अत एव देहमात्रपरिमाणोऽयमाग्रेति
 सुतुक्तं । किञ्च सप्तसु पदार्थेषु संचेपतो जीवाजीवाण्ये द्वे तत्त्वे तत्र बोधात्मको जीवः, अवोधा-
 त्मकस्त्वजीवः । तत्र अजीवस्य आकाशधर्माधर्मापुद्गलकालालिकायभेदेन पञ्चविधत्वं । अस्ति-
 कायश्च,—पञ्चसु तन्त्रेषु कालवयसम्बन्धितया अस्तित्वपदेशः, शरीरवदनेऽप्रदेशत्वेन कायव्यप-
 देश इति । अथ जीवा द्विविधाः संसारिणो मुक्ताश्च । संसारिणोऽपि द्विविधाः समनस्का असमन-
 स्काश्च । तत्र शिक्षाक्रियालक्षणापचक्षुरूपसञ्ज्ञा येषामस्ति ते सञ्ज्ञिनः समनस्काः, एतद्विशुरास्त्व-
 मनस्काः । तत्र नयादिभिषयायैः प्रणिपत्तयोऽयं जीवः । अथ अनेकाद्वानि द्वयोः नियतेकाव्य-
 सङ्गुहो नय इत्युच्यते । अथ हि द्वयोः एकपय्यायायिकभेदेन द्विविधः । तयोश्च नेगम-सङ्गुह-
 व्यवहार-अजुष्टान-शब्द-समभिरुद्धाख्यया पञ्चविधत्वनिरूपणं । अथ पूरयन्ति गलन्तीति पुद्गलास्ते
 च द्विविधाः अणवः सूक्ष्माश्च । अथ कायवाङ्मनसां कर्मायोग आसव इति कथ्यते, तथा हि—
 यथा, जलावगाहद्वारं नद्यः स्ववणकारणत्वादास्रव इति निगद्यते तथा योगप्रणालिकया कर्म
 आस्रवतीति स योग आस्रवः । स च रुक्पाय-अकपायभेदेन द्विधा । तत्र कर्पात र्जिनस्ति आत्मानं
 कुगतिप्रापणादितिकपायः । अथ रुक्पायत्वात् जीवः कर्माभावयोग्यपुद्गलानादत्ते—इत्यतः
 कर्माव्ययोग्यानां सम्बन्धं यत्करोति ततः सम्बन्ध इति निगद्यते । अथ पुनरपि शुभाशुभभेदा-
 दास्रवो द्विविधः, तत्र अहिंसादिः शुभकाययोगः सत्यभाषणादिः शुभभारायोग इत्यादिकं । अथ
 आस्रवयति पुरुषं विषयोऽस्त्वतीन्द्रियप्रवृत्तिरप्याश्रय इति चेत्तु । तत्र च साम्यरायिकी-कायिकी-
 आध्यात्मिकी-प्रत्यायिकी-नेमर्गिकीभेदेन पञ्चविधाक्रियानुप्रवेशकथनं । अथ ताः क्रिया अपि-
 प्रत्येकं पञ्चविधा इति मिलित्वा पञ्चविंशतिप्रकारक्रियालक्षणकीर्तनं । इति सामान्येन कर्मास्र-
 वाणां भेदप्रदर्शनपूर्वकं प्रत्येकं विशेषकार्यनिरूपणं । अथ पूर्वोक्ताहिंसासुखतालोच-त्रय्यवस्थाप-
 रिपचरूपस्य महापुत्रतसंज्ञाकथनं । अथ संसारकारणादात्मोपनिर्गतिः । सा च त्रिधा कायवाङ्-
 मनो-नपुंस्रभेदात् । गुण्याश्रयान्तरव्रतसाधनेन सिव्यादर्शनविवर्तिप्रसादकथायाणां बन्धहेतूनां
 निवृत्तिकामो व्रती इत्युच्यते । अथासौ सागर-अनागरभेदेन द्विविधः । अथ अहिंसाद्यनुव्रतस्य
 प्रत्येकं लक्षणकथनपूर्वकं गृहस्थस्य उत्कर्षव्रतानियमकथनं । अथ सम्यग्ज्ञानदर्शनचारिवाणां
 रत्नत्रयाणां प्राप्तापायकथनं । तत्र जीवादीनां यथवक्ष्ये मोक्षसंशयादिराहित्येन अवगमं
 सम्यग्ज्ञानं । एतज्ज्ञानं पञ्चविधं सति-श्रुति-अवधि-रूप-पर्याय-केवलभेदात् । संसरणकर्माविच्छि-
 तानुद्यतस्य श्रद्धाधानस्य ज्ञानवतः पापगमनकारणनिवृत्तिः सम्यक्चारिणं । तत्र अहिंसादिभेदेन
 पञ्चधा । येन रूपेण जीवादर्थो व्यवस्थितत्वेन रूपेण अहिंज्जनप्रतिपादितेऽर्थे प्रधानं सम्यग्दर्शन-

the root of sacred trees. Regions of Indra and others. The census of their inhabitants.

Description of Vyántara lokas. The number of Jaina temples therein. Various kinds of kings who dwell therein—such as Kinnara, Kimpurasha, Mahoraga &c. Trees fit for Chaityas; these are Áśoka, Champaka, Nágakeśara, Tumbura, Vaṭa, Asvattha, Tulasí and Kadamba. Jambudvipa stands to the east of the Vyantara region.

Description of Jyotir loka. In this chapter are given accounts of the celestial luminaries, and casually of the 16 continents or great islands, Jambudvipa, Ghátaki-khaṇḍa-dvipa, &c. Sixteen other continents. Characters of the different oceans connected with the continents. Stars and planets, their distance from each other. Planets reckoned at 88, their names. The paths, motions, dimensions &c. of the sun and the moon. Night and day, their causes and those of their decrease and increase. Intercalary months. Equinoxes, and other details regarding the motions of the earth.

Description of Vimána loka, or the region of the Devas. Devas and Jaina worship there.

Sacred places in the Nara loka. This includes notices of a great number of sacred places on earth and their presiding divinities.

Characteristics of emperors and their belongings. Descriptions of various distinguished Jaina emperors of India.

Description of the salt ocean and its belongings, including various sacred places therein.

The Sanskrit contents given below will be found fuller and more detailed.

Beginning. बल्लगेर्विदमिच्छामणि-किरणकलावदणचरणवृत्तिकरणं ।

विमलयरणमिच्छंदं तिष्ठवणचंदं एमं सामि ॥ १ ॥

भयणाब्धेनं तरजेहिम विमाणणरतिरिय लोयजिणभवणे ।

सज्जामरिन्द णरवदं संपूजियवन्दि एवं दे ॥ २ ॥

सज्जामासमनन्तं तस्सुय वज्जमन्धेसभागयि ।

लोमोमंखपदेसो जगसेद्धिषणप्पमाणोड ॥ ३ ॥

टीकायाः ।

विभवमचन्द्रजिनेन्द्रं भक्त्या नत्य विलोकयारस्य ।

दृष्टिः रथं किञ्चिज्ज्ञ-प्रबोधनाय प्रकाशयते विधिना ॥

जीयादकलङ्कादिः स्वरिर्गुणभूरिरतुल्यद्वयधारी ।

अनवरतविनतजिनमतविरोधिवाञ्छितो जगति ॥

यस्मादखिलबुधानां विस्मयकृद्भूतप्रवृत्तिरिह यस्य ।

तच्छासनमपनुत्तादनघं घनकुसुमतिमिरमिवचमदः ॥

श्रीमदप्रतिवृत्ताप्रतिमनिःप्रतिपक्षनिःकरणभगवन्नेमिचन्द्रसिद्धान्तदेवचतुरनुयोगचतुष्टयद्विपार-
गश्चासुखरायप्रतिबोधनयाजिनाशेषविनेयजनप्रतिबोधनार्थं विलोकसारनामानं ग्रन्थमारचयन्
तदादौ निर्विघ्नतः शास्त्रपरिसमाप्तादिकं फलकुलमवलोक्य विशिष्टेष्टदेवतामभिष्टौति ।
'बलमोविन्द' इति । अपार्था कथ्यते । एतस्मादि नमस्यामि नमस्करोमि । कं, विमलयरणेभि-
तचन्दं विमलतरनेमिचन्द्रं । इत्यादि ।

End.

इति ऐमिचन्दमुणिणा अल्पसुदेणभयणं दिवच्छेण ।

रदयो तिलोयसारो खमं तु तं वज्रसुदाहरिया ॥ १००६ ॥

टीकायाः ।

गुरुणेमिचन्दसम्बद्ध-कदिसयगाहा तर्हि तर्हि रददा ।

माधवचन्दतिरिज्जे णिणमणुसरणिज्जमज्झेहिं ॥

स्वकीयगुरुनेमिचन्द्रसिद्धान्तचक्रिणां सम्मताः । अथ वा ग्रन्थकर्तृणां नेमिचन्द्रसिद्धान्तिदेवा-
नामभिप्रायानुसारिणः कतिपयगाथाः । माधवचन्द्रवैविद्येनापि तत्र तत्र रचिताः । इदम-
प्यार्थ्यैराचार्यैर्वर्त्यैरनुसरणीयं । साम्प्रतमलङ्कारकताप्यन्तमङ्गलं कुर्वन्नमीदृशंमनं करोति ।

अरहन्तसिद्धिआहरिय उच्चज्जयासाउपपपरमेठी ।

इयपचनमेकारो भवे भवे स सुचं दिंतु ॥

Colophon. इति श्रीनेमिचन्द्रसिद्धान्तिदेवानामभिप्रायानुसारिणा माधवचन्द्रवैविद्येन-
रचिता चैलोकसारटीका दृष्टस्तमाप्ता ।

विषयः । ग्रन्थस्य भवनव्यन्तर-ज्योतिः-विमान-नरतिथ्यंक्लोक-जिनभवनरूपपञ्चाधिका-
रकथनं । लोकस्य अस्तित्वादिकथनं । तत्र शून्यवादनिराकरणं । ईश्वरकलंकनिराकरणं ।
स्वभावनिर्वृतलकथनं । परमाण्वारब्धतानिराकरणं । मायावादनिराकरणं । चणिकमतनिरासः
लोकस्य (भवनस्य) मुरजसद्भिभवकथनं । तत्र चतुर्दशरज्जुमयकल्पनं । जगत्त्रेष्ठाः सप्तमे
भागो रज्जुरिति लक्षणकथनं । इन्द्राङ्गुलादीनां मानानां प्रतिपत्तिकथनं । मानप्रक्रियाकथनं ।
तत्र लौकिकलोकोत्तरभेदेन द्विविधमानकथनं । तत्र मानेन्मानारमानगणिमानप्रतिमान तत्प्र-
तिमानभेदेन लौकिकमानस्य षड्विधलकथनं । द्रव्यचेवकालभावभेदेन लोकोत्तरमानस्य चतुर्वि-
धलकथनं । तत्र द्रव्यादीनां क्रमेण जघन्योक्तलकथनं । संख्याप्रमाणोपमाप्रमाण-भेदेन द्रव्यस्य
द्वैविध्यकथनं । संख्येयमसंख्येयमनन्तमिति संख्यापि त्रिविधा । तत्र अमंख्येयमनन्तस्य प्रत्येकं वि-
विधं परीतं युक्तं द्विकवारमिति । अथ संख्येयज्ञाननिमित्तं, अनवस्था, शलाका, प्रतिशलाका,
महाशलाकेति चत्वारि कुण्डानि कल्पयितव्यानि । तत्र चतुर्णां कुण्डानां व्यासादिपरिमाणकथनं
चेवफलज्ञानोपायकथनं । तत्र चेवसंख्यानदिकीर्तनञ्च । कुण्डानां खातश्रिखादिफलानयनादि-
प्रकारकथनं । क्रमेणानेन सप्तभेदासंख्येयानन्तयोः स्वरूपकथनं । एषां विषयज्ञाननिर्करणं । तत्र

सव्यधाराभिरूपं । समधाराकथनं । विषमधाराकथनं । एतयोः स्थानानयनादिप्रकारकथनं । एवं परच ज्ञेयं । तथा क्षतिधाराकथनं । आक्षतिधाराकथनं । घनधाराकथनं । वर्गमात्रकाधाराकथनं । घनमात्रकाधारा । द्विरूपवर्गधाराकथनं । क्रमेणानेन चतुर्दशविधधाराभिरूपं । संख्याप्रमाणप्रपञ्चनञ्च इतिमितिज्ञेयं । अधुना पूर्वोक्तस्य उपमाप्रमाणस्य अष्टविधत्वनिरूपणं । यथा,—पर्वतः, सागरः, स्तब्धकुलं, प्रतराकुलं, घनाकुलं, जगत्प्रेणः, जगत्प्रतरः, घनलोकसेति । तत्र व्यवहारादारादापस्थानीतिपक्षत्रयेण क्रमेण संख्यादीपसमुद्राः कर्मस्थित्यादयश्च वर्णिताः । पक्षज्ञानोपायकथनं । अथ चैवसंस्थानादिकथनं । एवं सागरोपमस्तब्धकुलोपमादीनां स्वरूपनिरूपणं । पूर्वोक्तचतुर्दशरूपपर्यन्तं लोकस्य आध्यात्मिककथनं । रज्जुफलादिनिरूपणं । अधोलोकोन्नेवफलानयनाय तस्य अष्टधाभेदकथनं । यथा,—सामान्यं, कर्त्तव्यं, तिर्यग्गतं, यवसुरजं यवमध्यं, मन्दरं, द्रुपं, गिरिकटकञ्च । क्रमेणैषां चैवफलादिनिरूपणं । लोकशिखरे वायुवायुल्लङ्घकथनं । वारुचैवफलादिकथनं । इत्ये सार इव लोकमध्ये वसनालीस्वरूपकथनं । वसनाल्लङ्घः स्वभूमिभेदकथनं । तत्र सुरजदले सप्तमण्डलः, यथा,—रत्नशर्करा, बालुकाः, पर्ल, धूमः, तमः, सचा-तमः, प्रभा चेति । तत्र पृथिव्यादीनां भेदादिनिरूपणं । शीतोष्णादिविभागकथनञ्च । दिग्बिभागकथनं । नरकादिसंख्यादिनिरूपणं । विस्तरेण नरकवर्णनं । वैतरणीनदीवर्णनं । नरकाग्निः क्षतस्य जीवस्य उत्पत्तिनियमकथनं तत्र प्रथमं तिर्यग्गतेनौ उत्पत्तिकथनं । नरकं गच्छतां जीवानां पृथिवीं प्रति नियमकथनं । अथ पूर्वोक्तभवनेषु सप्तकोटिद्वासप्ततिलचसंख्याकानि जिनभवनानि सन्नीतिकथनं । भवनवासिनां कुलभेदकथनं । तत्र असुरादिगणकथनं । भूतानन्दादिगणकथनं । चरिषेणादिगणकथनं । क्रमेणासुरादीनां चिह्नकथनं । यथा,—चूडामणि-फणि-मण्ड-गज-मकरस्थलिक-यज्ञ-सिंह-कलस-अद्याय । अथत्य-सप्तच्छन्द-शास्त्राली जम्बू-वेतस-कदम्ब प्रियङ्गु-शिरिष-पलाश-राजद्रुमरूपचैत्यतरङ्गकथनं । चैत्यतरङ्गाणां मूलदेशे प्रतिमास्थापनार्थं सन्धादिनिर्माणप्रकारकथनं । इन्द्रादीनां भवनसंख्यादिकथनं । अनीकभेदकथनं । तत्र इत्यानीकादिसंख्याकथनं । तत्र भवनेषु असुरादिदेवीनां संख्याकथनं । तथाचि,—सचादेवः ५, परिवारदेवः ५, २८८८५, वज्रभिकाः, २९०००, चम्बिलियाः ५९०००, विकुर्व्याणादेवः प्रथमेव ४०००० । तथा अनीकवाचनादिमंख्यादिकथनञ्च ।

एवं भवनलोकनिरूपणानन्तरं अन्तरलोकनिरूपणं । तत्र,—जिनगेशसंख्यादिकथनञ्च । अन्तराणां कुलभेदनिरूपणं । अथ किन्नर-किं पुत्र-सञ्चार-गन्धर्व-यक्ष-राक्षस-भूत-पिशाचैरुपाह-विधयन्तरदेवताकथनं । तेषां वर्णादिनिरूपणञ्च । चैत्यतरङ्गभेदकथनं । यथा,—अशोक-चम्पक-मागकेभर-तुम्बु-वट-अथत्य-कण्ठकत-तुलसी-कदम्बद्वयञ्च । अथ एवमूलेषु जिनप्रतिमास्थापनार्थं सन्धादिनिर्माणविधिकथनं । किन्नरादीनां (प्रिया) वज्रभिकानिरूपणं । तेषां सेनासङ्घनननिरूपणञ्च । अन्तरलोकस्य पूर्वस्यां दिशि जम्बूदीपतुल्यानि पञ्चपञ्चमगराणि सन्नीति कथनपूर्वकं तदुपरि सचाप्रासादस्वरूपकथनं । तद्वनवाद्ययवनवर्णनादिकं । भवनानिदिवर्णनञ्च ।

अथ ज्योतिर्लोकस्वरूपनिरूपणं । तत्र जिनमेवमं आदिकथनं । चन्द्र-आदित्य-ग्रह-नक्षत्र-प्रकीर्णकताराभेदात् पञ्चविधज्योतिष्कभेदकथनं । एतत्कथनमुत्तेन षोडशदीपनिरूपणं यथा,—
जम्बूद्वीपः, धातकीखण्डद्वीपः, पृथ्वीवरः, वाष्णिवरः, चीरवरः, छतवरः, चौद्रवरः, नन्दीख-
रवरः, अरुणवरः, अरुणाभासवरः, कुण्डलवरः, शङ्खवरः, रचकवरः, भुजगवरः, कुशगवरः,
क्रौञ्चवरश्चेति ।

अथविधषेडशदीपकथनं यथा,—मनःशिलाद्वीपः, हरितालद्वीपः, हिन्दूरवरः, श्यामवरः,
अञ्जनकवरः, हिङ्गुलिकवरः, कण्ठवरः, सुवर्णवरः, वज्रवरः, वैद्यूर्यवरः, नामवरः, भूतवरः, यज्ञ-
वरः, देववरः, अचीन्द्रवरः, स्वयम्भूरमणश्चेति । तत्र लवणाभ्युधिः, कालोदकभ्युधिशेति कथन-
पूर्वकं पूर्वोक्तद्वीपनामभिः प्रत्येकं समुद्रनामकथनञ्च । जम्बूद्वीपादीनां प्रत्येकं विस्तारसंस्थाना-
दिकथनं । समुद्रेषु प्रत्येकं रसविशेषकथनं । तत्र लवणसमुद्रे, कालोदकसमुद्रे, स्वयम्भूरमणस-
मुद्रे च जलचराः सन्ति नान्यथेति कथनं । मनुष्यवैवेतरविभागस्य कर्मभोगभूमिविभागस्य च
पर्यन्तपर्वतद्वयनिरूपणं । ताराणां स्थितिस्थानादिकथनं । चन्द्रादीनां स्थितिस्थानादि-
निरूपणं । ज्योतिर्विमानस्वरूपकथनं । ग्रहादीनां व्यासादिनिरूपणं । तेषां किरणप्रमाणनि-
रूपणं । चन्द्रादीनां विमानवाहकानां रूपादिकथनं । केपाक्षिप्रचचणां दिग्बिभागकथनं ।
चलाचलनचचनिरूपणं । ग्रहाणामवस्थानक्रमकथनं । विश्वाद्यानयनप्रकारकथनं । पूर्वोक्तारज्य-
सेवप्रमाणादिकथनं । अक्षसन्धिप्रक्रियाकथनं । ज्योतिर्विमानसंख्याद्यानयनादिप्रकारकथनं ।
चन्द्रस्य परिवारकथनं । अष्टाशीतिग्रहाणां नामानि यथा,—काल-विकाल-लोहित-कनक-
कनकसंस्थान-अन्तर-दुन्दुभि-रत्ननिभ-रूपनिर्भासप्रभृतयः । सूर्याचन्द्रयोरन्तरज्ञानेऽप्ययकथनं ।
तयोः वीथीनिरूपणादिकं । चन्द्रादीनां परिध्यानयनप्रक्रियाकथनं । दिनरात्रिहेतुकथनं ।
तयोः ह्यामष्टाङ्गिकारणकथनं । अयनाद्यानयनप्रकारकथनं । सूर्याचन्द्रयोः गमनप्रकारकथनं ।
असोद्यानयनप्रकारकथनं । आपानयनप्रक्रियाकथनं । समुद्रचारसेवनिरूपणञ्च । वेदिकासेव-
फलादिकथनं । द्वीपचारकथनं । चन्द्रादिग्रहाणामवस्थानादिकथनं । सूर्य्यतापस्य सेवविभाग-
प्रक्रियाकथनं । चन्द्रादित्यग्रहाणां परिधिभक्षणकालानयनप्रकारकथनं । चन्द्रादित्यायोनैवच-
भुक्तिकालानयनप्रकारकथनं । राशेः नक्षत्रभुक्तिनिरूपणं । मलमासप्रकारप्रतिपादनं । दक्षि-
णोत्तरायणप्रारम्भे नक्षत्रायणप्रकारकथनं । विषुवे ग्रहनचवादीनामानयनप्रकारकथनं । तारा-
णामाकारविशेषकथनं । कृत्तिकादीनां परिवारताराकथनं । तत्संख्या तु एकादशोत्तरशताधिक-
सहस्र (११११) मितिकथनञ्च ।

अथ विमानलोकनिरूपणं । तत्र च चयोर्विशतिसहितचतुरशीतिलक्षसप्तनवतिसहस्रसंख्या-
मितजिनभवनकथनं । द्वादशकल्पानां नामकथनं । तत्र नामानि यथा,—सौधर्म्यं ऐशान-सन्-
त्कुमार-माहेन्द्रप्रभृतीनि । कल्पातीतविमानसंख्याकथनं । इन्द्रकर्मसंख्याकथनं । अर्चिरर्षिर्मा-
लिनी-वैरा-वैराचनाख्यानि चत्वारि विमानानि दिग्गतानि, योगरूपाङ्गस्रष्टिकाख्यानि चत्वारि

विदिम्यमानि, इत्यादिना विमानानां नामविभागादिकथनं । विमानानां स्थाननिरूपणं । प्रत्येकमिन्द्रकसंख्याकथनञ्च । तत्र नामानि यथा,—अतु-विमल-चन्द्र-वल्लभ-वीर-खट्वा-नन्दन-नलिन-काञ्चन-रोहितप्रभृतीनि । इन्द्रकाणां विसारादिकथनं । विमानानां वर्णकथनं । अथ सौधर्मादिद्वादशकल्पेषु देवानां मौलिचिह्नानि यथा,—वराह-खग-महिष-मत्स्य-कूर्म-दर्दूर-तुरग-कुञ्जरप्रभृतीनि । इन्द्रकस्थितनगरवर्णनादिकं । तत्र सेनामुख्यनिरूपणं । परिषत्संख्यानिरूपणं । नगरान्तरालस्थदेवतादिकथनं । तत्र सुरपुरात् वहिः पूर्वादिषु दिक्षु अशोकमण्डप-चम्पकादिवनपण्डकथनञ्च । तद्वनमध्यस्थचैत्यदृष्टस्वरूपादिकथनं । लोकपालानां नगरनिरूपणं । सौधर्मादिस्वर्गस्थितानां पद्मगन्धा-चलम्बुपाप्रभृतीनां गणिकानां नामादिकथनं । अथ देवीनां तत्परिवारदेवीनाञ्च गृहादिनिरूपणं । देवीनां नामानि यथा,—शची-पद्मा-शिवा-श्यामा-कालिन्दी सुलयाप्रभृतीनि । तत्र श्रद्धाद्यष्टमहादेवीनां विक्रियावलम्बिकादिदेवीसंख्यादिकथनं । इन्द्रस्य प्रासादादिस्वरूपकथनं । विशेषेण सुधर्माष्टमभावर्णनं । तत्र वरजिनमण्डे सुराणां तीर्थकरभूषणपूजादिकथनं । वैमानिकदेवानां जननमरणान्तरकथनं । अथ लौकान्तिकानामवस्थाननिरूपणमुखेन ब्रह्मलोकस्थाने अष्टकुला लौकान्तिकाः सुरा निवसन्तीतिनिरूपणं । सामान्यतो देवानां शरीरात्वेधेच्छासाधारकालादिनिरूपणं । मिथ्यादृष्टिमत्स्यगृह्यैः फलकथनं । एकदण्डविदण्डिप्रभृतीनां परिव्राजकानां गत्यादिनिरूपणं । देवानामुत्पत्तिस्वरूपकथनादिकं । तेषां जिनपूजारूपसत्तायनिरूपणं । अथ अष्टमभूमिस्थितसिद्धलेशस्वरूपकथनञ्च ।

अथ नरलोके दिक्षीनचतुःशतजिनगृहकथनं । तिर्यक्लोके च द्वापद्याशत्संख्यकजिनभवनकीर्णनं । मन्दर-कुलपर्वत-मानुषोत्तरप्रभृत्यष्टस्थानेषु जिनगृहस्थानकथनं । अम्बूद्वीपे वाणाकार-मन्दरपर्वतस्वरूपादिकथनं । तत्र हैमवत-हरि-विदेहरस्यक-हैरण्वत-हेरावतस्वरूपकथनं । तथा हिमवान्, महाहिमवान्, निषधः, नीलः, रुक्म, शिखरी चेति षट्कुलपर्वता इति निरूपणञ्च । पर्वतानां प्रत्येकं वर्णकथनं । हिमवदादिषु स्थितानां श्रृद्धानां नामानि यथा,—पद्मः, महापद्मः, तिगिष्णुः, केसरिः, महापुण्डरीकः, पुण्डरीकचेति । तत्र जातकमलानां विशेषरूपकथनं । तथाहि,—गन्धामोदितदिक्वर्जं वैदूर्यनालं, एकादशोत्तरमृच्छदलं, प्रस्थीसाररूपं कमलमिति । तस्य गणालस्य चित्रोद्गपरिमाणदिकथनं । तत्कमलकर्णिकारमध्ये श्रीदेवतायाः रत्नमयगृहकथनं । तद्विवाभिनीनां देवीनां नामानि यथा,—श्रीः, श्रीः, धृतिः, कीर्तिः, बुद्धिः, लक्ष्मीचेति । अथ परिवारकमलस्थितश्रीदेवतापरिवारसंख्यादिकथनं । उक्तपरीवारजातनदीनां नामानि यथा,—गङ्गा, सिन्धु, रोहिता, ताप्ती, वेदा, नारी नरकान्ता, सुवर्ण-कुला, ह्यकुला, रत्ना, रत्नादा चेति । तत्र गङ्गायाः गमनमार्ग-निरूपणादिकं गोमृक्षीतिनामकारणकथनं । एवं सिन्धु-रोहितादीनां नदीनां गमनमार्गनिरूपणमुखेन वाचनाकथनं । भारतादिवर्षाणां विष्कम्भादिनिरूपणं । भद्रशालादिवनपरिमाणकथनं । भूयासाद्यानयनादिप्रकारकथनं । मेरुनिरूपणं । मन्दनादिषु गिरिषु स्थितानां भवनानां नामादिकथनं । तत्र सोम-यम-

वक्त्र-कुबेराणां भवनाधिपत्वकथनञ्च । सीमादीनामायुरादिनिरूपणं । मन्दन-मन्दर-निषध-
हिमवत्-रजत-वृक्ष-सागर-वल्गाश्चगिरिकूटानां नामधेयकथनं । मन्दनगिरिस्त्रिषापीस्ररूपा-
दिकथनं । तन्मध्यप्रासादस्वरूपकथनं । मेरुशिखरस्थितानां शिलातलानां नाम-स्थानादिकीर्तनं ।
तत्र जिनस्य भद्रासनादिनिरूपणं । अथ उत्तरकुशप्रदेशे नीलगिरेः समीपे सीतानद्याः पूर्वतटे
मन्दराचलस्य ऐशान्यां दिशि शतयोजनव्यासा जम्बूद्विपस्य ली तिष्ठतीतिनिरूपणं । तत्र स्थानां
अम्बुजवेदिका द्वादश तिष्ठतीतिनिरूपणं । परिवारदृष्टादिकथनं । विशेषेण जम्बूद्विपवर्णनं ।
अथ सीतादापरतीरे निषधगिरिसमीपे देवकुशक्षेत्रे मनेश्वरकृष्णस्त्रले शास्त्रलिखितस्तिष्ठतीति-
तद्वर्णनं । भोगभूमिकर्मभूत्योर्विभागकथनं यथा,—देवकुशरक्षेत्रे द्वे उत्तमभोगभूमी, हरिरस्य-
क्षेत्रे द्वे मध्यमभोगभूमी, हेमवत-चैरण्वतक्षेत्रे द्वे अधमभोगभूमी स्थातामिति शिष्टानि सर्वानि
कर्मभूमयश्चेति निरूपणं । अथ यमकगिरिस्वरूपकथनं । मेरोः चतुर्दिक्षु स्थितानां शृङ्गानां
परिमाणदिकथनं । विषगिरिकुलपर्वतादिवर्णनं । अष्टदिग्गजपर्वतवर्णनं । गजदन्तपर्वतानां
नामादिकथनं । विदेहदेशविभागदिकथनं तत्र वच्चारपर्वतारण्यादिनिरूपणं । ग्राम-नगर-खे-
त-खण्ड-सण्डप-पत्तन-द्रोण-सम्बाह-दुर्गादिस्थानकथनं । तत्रत्योपसागरस्थितद्वीपादिवर्णनञ्च ।
विदेहदेशे अतूनां यथाकालोदयेन निरीतिभावत्वकथनं ।

अथ राजाधिराजादीनां लक्षणकथनं । तत्र सेनापतिगणकपति-वणिक्पति-अमात्य-पुरो-
हिताद्यष्टादशश्रेणीनामधिपो राजा, पञ्चशतराजज्ञानी अमेराजः, सहस्रराजज्ञानी महाराज
इत्यभिधीयते—इत्यादिनिरूपणं । तीर्थकरलक्षणं । वत्सा-सुवत्सा-रम्या-सुरम्या-पद्मासुपद्मा भङ्गा-
नलिन्यादिविदेहस्यदेशानां नामकथनं । तत्रस्थानां नद्यादीनां निर्गमस्थानादिनिरूपणं । अथ
विदेहस्य प्रथमविजयार्जे पद्मपद्माशान्नगराणि सन्तीति तेषां नामकथनं । ततो विजयार्जकृतपट-
खण्डसम्बद्धखण्डसम्यस्तपटभगिरिस्वरूपकथनं । तत्रत्यनगरादिवर्णनञ्च । अथ नाभिमिरी-
नामवस्थितस्थानादिनिरूपणं । जिमालयादीनां कूटगिरिस्थानादीनिरूपणं । अथ भरतैरावत-
प्रभृतिहरिरस्यक्षेत्रपर्वतानां सर्वानां नदीनां संख्या लक्षवर्षं दिनवतिसहस्राणि द्वादश च (१६२०
११) ज्ञातव्यमितिनिरूपणं । मेरुादीनां व्यासानयनप्रकारकथनं । कुशक्षेत्रादिक्षेत्राणां विष्कम्भा-
द्यानयनप्रकारकथनं ।

अथ भरतेषु ऐरावतेषु च वर्षेषु अपसर्पिणी, उत्सर्पिणी चेतिकालद्वयं वर्तते । ताभ्यां च तत्र-
स्त्वजीवानां यथासंख्यं जनिद्विभवंत इति कथनं । तत्र कालद्वयस्य प्रत्येकं षड्भेदनिरूपणं ।
यथा,—सुषुप्तसुषुः सुषुप्तः, सुषुप्तःसुषुः, दुःषुप्तः, दुःषुप्तसुषुः, अतिदुःषुप्तेति । क्रमेण षट्कालानां
स्थितिकालनिरूपणं । जीवानामायुःप्रमाणनिरूपणञ्च । एवं षट्सु कालेषु क्रमेण नराणामुत्पत्ति-
वर्णन-आहार क्रमादिनिरूपणं । अथ भोगभूमेः स्वरूपकथनं । तत्र जातानामुत्पत्त्यादिविधानक-
थनं । कर्मभूमिप्रवेशक्रमकथनं । तत्र जातानां कुलकराभिधानानां सन्नानां नामानि यथा,—
क्षेमङ्कर-क्षेमन्धर-सीमङ्कर-सीमन्धर-विमलवाहनप्रभृतीनि । सन्नानामन्योन्यसम्भारकालनिरूपणं ।

तत्र प्रथमं पञ्चमनवः, अपराधिनो जाकारेण दृश्यन्ति अपरे पञ्च चासाकारेणेत्यादिना मनूनां शासन-शिक्षाप्रणालीनिरूपणं । एवं तेषां वर्णकथनं कृत्यनिरूपणञ्च । अथ लौकिकशासनं लोकव्यवहारो दयामूलो धर्मस्य आदिब्रह्मणा निर्मित इति कथनं । चतुर्थे काले (दुःखे) चतुर्विंशतितीर्थङ्कराणामुत्थादिकथनपूर्वकं पार्श्वजिनवर्द्धमानजिनयोः तत्संश्लेषादिवर्णनं । जिना-नामनिरूपणं । जिनधर्माः स्थितिकालनिरूपणं यथा,—पुण्यदन्तादारभ्य शान्तिनाथा-वसानेषु सप्तषु अन्तरेषु वक्तृशब्दचरित्यूनसभावात् सङ्क्षेपो नास्तीति वाचनाकथनं । अथ द्वाद-शचक्रिणां (जिनानां) नामानि यथा,—भरतः, सगरः, सधवान् सनत्कुमारः, शान्तिजिनः, कुन्दजिनः, अरजिनः, सुभौमः, महापद्मः, हरियेणः, अयः, ब्रह्मदत्तयेति । एषां स्थितिकाला-दिनिरूपणं । काल-भञ्जाकाल-मानवक-पिशित-नैसर्ग्यं पद्म-शङ्ख पाण्डु-नानारत्नाख्यरूपनयनि-धिनिरूपणादिकं । सेनापति-गृहपति-स्थपतिप्रभृतिचतुर्दशरत्नकथनं । विष्ट-स्रग्ध-पुरुषो-त्तम-नारायण-लक्ष्मीदीनामर्द्धचक्रिणां नामादिकथनं । एषां स्थितिकालनिरूपणं । तत्र लक्ष्मण-नेमीश्वरजिनस्य समये उत्पन्न इति कथनं । अर्द्धचक्रिणां प्राप्तिगतिकथनं । तत्र लक्ष्मणतीर्थां भूमिं प्रापेति कथनञ्च । भीम-महाभीम-रुद्र-महारुद्र-प्रभृतिनवनादिकथनं । नारदानां कलह-प्रियत्ववासुदेवसमकालत्वादिकथनञ्च, भीमावलि-सुप्रतिष्ठ-जितन्धरप्रभृत्येकादशरुद्रनामकथन-पूर्वकं तेषां स्थितिकालादिनिरूपणं । अथ पद्मप्रभ-वासुपुण्येन्द्रप्रभ-पुण्यदन्तादीनां तीर्थङ्क-राणां वर्णकथनं, वंशकीर्तनञ्च । विक्रमाङ्क-कल्किनोः कालनिरूपणं । एवं विंशतिकल्किनामसि-द्धमचरमकल्किस्वरूपकथनादिकं । तत्र धर्मादीनां विनाशकारणकथनं । प्रलयकाले सम्बर्त-कानिलादीनामाविर्भावोदिवर्णनञ्च ।

अथ लवणार्णववर्णनं । तन्मध्यस्थितविजयपूरवर्णनञ्च । लवणार्णवान्तर्गतानां पातालानां वर्णनं । तत्र पूर्वस्थां दिशि स्थितानां बहुवासुख-कदम्बक-पाताल-सूपकेसराभिधानानां तेषां परिमाणादिकथनं एवमन्यत्र स्थितानां ज्ञेयं । पातालान्तःस्थितयोः जलानिलयोः वर्णनं । पूर्णमादौ लवणसमुद्रे जलाच्छासपरिमाणकथनं । द्वीपवर्णनादिकं । कालोदकसमुद्रवर्णनादिकं । धातकीलणपूष्करद्वीपादिवर्णनं । मानुषीतरसमुद्रवर्णनं । दिक्छूटादिवर्णनं । तत्र पूर्वदिक्छूटे विजया, वैजयन्ती, जयन्ती, अपराजिता, नन्दानन्दवती, नन्दोत्तरा, नन्दसेनेति दिक्कुमारी-कथनं । एवमन्यस्यां दिशि ज्ञेयं । द्वीपसमुद्रादीनामधीश्वरनिरूपणं । एवं वारुण-चीर-धृत-चौद्र-नन्दीश्वर-अथवादिद्वीपसमुद्रेषु ज्ञातव्यं । विशेषेण नन्दीश्वरद्वीपवर्णनं । तत्र तज्जिनालयादिवर्ण-नञ्च । अथ विलोकस्थितानामलविमाणं चैत्यालयाणां सामान्येन व्यासादिनिरूपणं । तत्र जिनप्रतिमास्वरूपादिवर्णनञ्च ।

No. 2042. आप्रमीमांसितं, आप्रमीमांसालङ्कृतिनामकवृत्तिसहितम् ।
Substance, country-made paper, 8 × 4 inches. Folia, 219. Lines, 9, 12 on
a page. Extent, 8,048 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1525. Place
of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, fresh. Prose and
verse. Correct.

Aptamīmāṃsita, together with a commentary entitled *Apta-
mīmāṃsā-lankṛiti*. A treatise on Jain philosophy, explaining the
different dogmas, refuting heterodox theories, and giving a philosophical
exposition of Jain duties. By Samantabhadra Yati. The commentary
is by Vidyānanda.

Beginning. वृत्तिप्रत्यक्ष । श्रीवर्जमानसमिवन्द्य समन्तभद्रमुद्भूतवोधमहिमानमनिन्द्यवार्च ।
शास्त्रावताररचितकुतिगोचराप्रमीमांसितं कृतिरलं क्रियते मयास्य ॥१॥

येयः श्रीवर्जमानस्य परमजिनेश्वरसमुद्यस्य समन्तभद्रस्य तदमलवाचस्य संस्तवनमाप्रमीमांसि-
तस्यालङ्करणे तदाश्रयत्वात् तदन्यतमासम्भवे तदघटनात् । इत्यादि ।

मूलप्रत्यक्ष । देवागमनभीयानचामरादिविभूतयः ।

सायाविष्वपि दृश्यन्ते नातस्त्वमसि नो महान् ॥

अध्यात्मं बहिरप्येष विप्रश्चादिमहोदयः ।

दिव्यः सत्यो दिवौकःस्त्रप्यस्ति रागादिमत्सु सुः ॥ इत्यादि ।

End. मूलस्य । जयति जगति क्लेशावेशप्रपञ्चदिमांशमान्

विद्वत्विषमैकान्तध्वान्तप्रमाणनयांशमान् ।

यतिपतिरजो यस्याष्टध्यान्ताम्बुनिषेधवान्

स्वमतमतयस्तीर्थानानापरैः समपासते ॥

वृत्तिप्रत्यक्ष । येनाशेषकुनीतिवृत्तिमरितः प्रेक्षावतां शोषिता-

यदाचोऽप्यकलङ्कनीतिश्चिरात्तत्त्वार्थमार्थयुतः ।

स श्रीस्वामिसमन्तभद्रयतिभट्टभूयाद्विभूमानमान

विद्यानन्दफलप्रदोऽनघधियां स्यादादमागौपणीः ॥

Colophon. इत्याप्रमीमांसालङ्कृतौ दशमः परिच्छेदः ।

श्रीमदकलङ्कशशधरकुलविद्यानन्दसम्भवा भूयात् ।

गुरुमीमांसालङ्कृतिरष्टसहस्री सताष्टयै ॥

श्रीयूतामलसंघमण्डलमणिः श्रीकुन्दकुन्दान्वये

श्रीदेशीगणगच्छपूलकमिधा (?) श्रीदेवसंवापणीः ।

श्लोकस्यापराधं नास्ति ।

संवत् १५२५ । वर्ष पौषसुदि ८ । शुक्लवासरे । शुभं भवतु लेखकपाठकयोः ।

पुस्तके यादृशं दृष्टं तादृशं लिखितं मया ।

यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयते ॥

दृष्टभादीन् जिनान् वर्द्धमानान् प्रणिपत्य वै ।

अक्षमष्टसहस्रीयां प्रशस्तिं विदधे क्रमात् ॥

टवङ्गाख्ये पुरे श्रीमज्जिममन्दिरसुन्दरे ।

शक्तेन्द्रेऽस्मावदीनाङ्गे मर्हो पाति स्वतेजसा ॥

श्रीविक्रममेनसाध्याख्यायते पञ्चदशाक्षते ।

वर्षाणां पञ्चविंशत्या नवम्यां छव्यपौषके ॥

विषयः । १ प्रथमपरिच्छेदे,—भगवतः स्तवनीयत्वकथनं । तथाहि भगवान् महानिति भवति तीर्थंकरत्वात् विपश्चादिमहोदयत्वाच्च । यो महान् भवति स तीर्थंकरो न भवति, यथा-अक्षदादिः, तस्मात् तीर्थंकरस्यासौ महान् भवतीति निरूपणं । अथ प्रमाणसंख्यादिप्रमादक-यनं । सुगतकपिलादीनामाप्रत्वखण्डनपुरःसरं तीर्थंकरस्य भगवत आप्रत्वव्यवस्थापनं ।

अथ न कश्चित् पुरुषः सर्वज्ञः सुत्यः श्रेयोऽर्थिनां, अतरेव श्रेयःसाधनोपदेशसिद्धेरिति मीमांसकमतोपन्यासपूर्वकं तत्खण्डनं । अथ स्वर्गकामोऽयमेवेन यजेतेत्यादौ भावनैव वाक्यार्थ इति भाट्टाः । नियोग एव वाक्यार्थ इति प्राभाकराः । विधिरेव वाक्यार्थ इति वैदान्तिका इत्येषां मतोपपादनपुरःसरं परस्परं विप्रतिपत्तिप्रदर्शनं । अथ सौगतमतेन अन्यापोह एव शब्दार्थ इति निरूपणमुद्येन तन्मतेन ब्रह्मवादखण्डनं । तथाहि वस्तुसमावाभिधायकत्वाभावेन नियोगनिराकरणेऽपि विधेर्वाक्यार्थत्वघटनात् न भावना वाक्यार्थः सिद्धो भट्टस्येति न मनसि विधेयं । विधेरपि प्रमाणप्रमेयतदुभयरूपाद्यष्टविधविकल्पसङ्कुलतया बाध्यमानत्वात् । तथाहि प्रमाणं विधिरिति कल्पनायां प्रमेयं किमपरं स्यात्, तत् स्वरूपमेवेति चेन्न सर्वथा निरग्रस्य सम्भावदेहस्य विधेः प्रमाणप्रमेयरूपद्वयविरोधात् । कथमिदानीं उपनिषदाख्यं प्रतिभासमावादम्यत् कथं वा तत् परिकल्पिताद्वाक्यात् सिद्धाद्वा परमार्थपथावतारिणः परब्रह्मणः प्रतिपत्तिः, तथात्वे परिकल्पिताद्भूमादेः पारमार्थिकपाचकादिप्रतिपत्तिः प्रसज्येत । अतएव कथमिदानीमन्यापोहः शब्दार्थ इति प्रतिषिध्यते । वस्तुस्वरूपाभिधायिनेऽपि शब्दस्य अन्यापोहानभिधायित्वे अन्यपरिचारेण कश्चित् प्रष्टनिवन्धनतापायाद्विधिरपि शब्दार्थो भावूदिति समुदितार्थः । अथ विधेरप्रवर्तकत्वनिरूपणं । तथाहि विधिः प्रवर्तकविधिः प्रवर्तकसमावे वा स्यादप्रवर्तकसमावे वा । आद्यथेत् वैदान्तिकानामिव सौगतादीनामपि प्रवर्तकः स्यात् । ननु तेषां विपर्ययात् न प्रवर्तक इति चेन्न, तत एव वैदान्तिकानामपि अप्रवर्तक इति वक्तुं शक्यते तदुभयोः समानाचेपसमाधानत्वात् । यदि पुनरप्रवर्तकसमावे एव विधिसिद्धा कथं वाक्यार्थः स्यान्नियोगवत् । यथा,—विधिः वाक्यार्थो न अप्रवर्तकत्वात् नियोगवदित्यनया च दिशा विधेः फलरहितत्वादिकमूढनीयं । तदनेन प्रकारेण

आद्येपप्रदर्शनादिपूर्वकं भावनैव वाक्यार्थ इति निष्कर्षकथनं । तथाचि न परादिनो विधिवा-
क्यार्थः सिद्ध्यति, नियोगस्यैव वाक्यार्थलोपपत्तेः । अथ नियोग एव वाक्यार्थाऽस्त्वित्यपि न युक्तं
धात्वर्थवन्नियोगस्य वाक्यार्थतया प्रतीत्यभावात् नियोगविध्यादिस्वरूपप्रतिपादके सर्व्वेव वाक्ये
भावनया एव वाक्यार्थप्रतीतेः सैव वाक्यार्थः । सा च द्विविधा शब्दभावनया अर्थभावनया च ।
एतत् स्वरूपादिविवेचनं । प्रवर्तकज्ञानविवेचनं । तत्र द्रव्यवादी सांख्यो भेदं संकल्पितं मन्यते,
तथा पर्यायवादी बौद्धः अभेदं संकल्पितत्वेन मनुते । एवमुभयोस्तथात्वे वस्तुनः सर्व्वथापि अर्थ-
क्रियाकारित्वं न घटते इति विवेचनं । तत्र च पुरुषाद्वैतवत् संवेदनाद्वैतस्य च निराकरणं ।
तथा सामान्यविशेषयोः वस्तुस्वरूपयोः सर्व्वथा ऐक्यमिति बौद्धमतनिराकरणं । अथ दृष्टानुपल-
ब्धिर्भावं साधयति । अदृष्टानुपलब्धस्य संग्रहं साधयतीतिमतनिराकरणं । विज्ञानवाद्खण्डनं ।
इत्यन्तेन प्रकारेण बौद्ध-भट्ट-प्रभाकर-सांख्य-वैदानिकनयनिराकरणपूर्व्वकं सगतादयः परस्पर-
विरुद्धचणिकनित्याद्यनेकान्तसमयाभिधानिनः सर्व्वे न सर्व्वदर्शिन इति तथा श्रुतयोऽपि परस्पर-
विरुद्धकार्य्यस्वरूपादर्थभिधायिन्यः सर्व्वे न प्रमाणभूता इति निरूपणं । किञ्च, कस्या अपि श्रुतेः
प्रामाण्यं नास्तीतिनिर्णयः । प्रामाण्यवादः तत्र चार्थ्यकमतखण्डनपुरःसरं अनूमानादिप्रामाण्यसंस्था-
पनं । तत्त्वोपप्लववादिमतनिरसनं । अतत्त्वोपप्लववादिमीमांसकविशेषमतनिरसनं । प्राचीननै-
यायिकमतदूषणं । प्रामाण्यं स्वतोप्राप्तमितिमतखण्डनं । बौद्धमतखण्डनं । सांख्यमताच्चेपकीर्तनं ।
वैदानिकमतदूषणं । अभ्यासदशायां स्वतःप्रामाण्यमनभ्यासदशायाम्नु परत एव गृह्यते इत्यनेकेषां
मतकथनं । अनेकान्तवादकथनं । अथ सुनिश्चितासम्भवद्वाधकप्रमाणत्वमिति स्याद्वादिनः स्वम-
तनिष्कर्षकीर्तनञ्च । तथा अनेकप्रमाणवादिनामपि कपिलकणभञ्जाच्चपादपातञ्जलवैदानिक-
नैयायिकसौमतादीनामनिश्चितामपि प्रमाणान्तरतया मताच्चेपपुरःसरमूहस्य प्रमाणान्तरत्व-
संस्थापनं । अथ यदसत् तन्न सुनिश्चितासम्भवद्वाधकप्रमाणं । यथा मरीचिकायां मल्लिं सम्भव-
द्वाधकप्रमाणं । यथा च मेरुमूर्ध्नि मोदकं मृन्दिग्रासम्भवद्वाधकं । सुनिश्चितासम्भवद्वाधकप्रमा-
णस्य सर्व्वज्ञ इत्यनेन प्रकारेण प्रकृते सर्व्वज्ञे सिद्धसाधनतानिरूपणं । चेतनस्य आत्मनोऽज्ञानावरणा-
दिकर्म एव मदिरादिवत् मोहोदयकारणमितिनिरूपणं । अथ दोषो हि तावदज्ञानं ज्ञानावर-
णस्योदये जीवस्य स्यादितिनिरूपणं । विज्ञानवाद्खण्डनं । श्रद्धयादौ चेतनादिगुणस्य अभावो-
ऽनुपलभ्यमान्यथानुपपत्तेरिति शृङ्गादिमयशरीरादात्मनः शृङ्गादिनिरूपणं । यस्मान्ननेः शलाका-
देः व्याघ्रिः अयः सतोऽत्यन्तविनाशानुपपत्तेः । तादृगात्मनोऽपि कर्मणां निवृत्तौ परिशुद्धिः । प्रध्वं-
सामावो हि अयो हानिरिच्छाभिप्रेता सा च व्याघ्रिरेव मणेरिति मलापनयनेऽपि नात्मनो हानिरे-
वेति निरूपणं । अभावखण्डनं । आत्मनि अज्ञानरूपमलस्य आगन्तुकत्वनिरूपणं । अत्र बौद्धादि-
मतनिरसनं । तथा संसारकारणं मिथ्यादर्शनादिकं, तन्निवर्तकञ्च सम्यग्दर्शनादिकमिति निर्णयः ।
आत्मनः ज्ञानादिगुणस्वभावत्वकथनेन दोषस्वभावत्वाभिधेः दोषस्य कादाचित्कत्वादिकथनं ।
चणिकत्ववादनिराकरणं । अथ अर्द्धभगवान् निर्दोषो युक्तिप्राप्ताविरोधविषयत्वात्, तथा

Vaidika-liṅgārtha-vivechana. A disquisition on the use of the potential mood in the Vedas. The codex is incomplete, and the author's name cannot be made out.

Beginning. यत्तुपल्लेशमावेण पुरुषायैवतुष्टयं ।

प्राप्यते तमहं वन्दे गोविन्दं भक्तवत्सलं ॥ १ ॥

अनन्तगुणसम्पन्नमनन्तभजनप्रियं ।

अनन्तकृपिणं वन्दे गुरुमानन्दकृपिणं ॥ २ ॥

इह खलु परमकारुणिकेन भगवता जैमिनिश्रुतिना अथातो धर्मजिज्ञासेत्यादिना द्वादशसु अध्यायेषु धर्मो विचारितः । तत्र वेदेन प्रयोगमुद्दिश्य विधीयमानोऽर्थो धर्मः । यथा यागादिः ।

End. भावार्थोधिकरणवासनावामितानां भवत्ये

Colophon. इतः परं खण्डितं ।

विषयः । यजेतेत्यत्र प्रत्ययगतलिङ्गत्वांशेन पुरुषप्रशङ्कानुसृत्यापाररूपायाः शाब्दीभावनायाः प्रतीयमानत्वमित्यादिविवेचनं ॥

No. 2046. शास्त्रीरकमीमांसाभाष्यविवरणं, वा प्रकटार्थः । Substance, country-made paper, $10\frac{1}{4} \times 4$ inches. Folia, 149. Lines, 15 on a page. Extent, 10,500 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

S'ārīraka-mīmāṃsā-bhāṣhya-vivarana alias **Prakṭārtha.** A gloss on Śaṅkara's commentary on the Vedānta-sūtra. Anonymous.

Beginning. सत्यं ज्ञानमनन्तं यत् कूटस्थं सुखप्रियं ।

नित्यमुक्तं परं ब्रह्म भवामि तदहं सदा ॥

ज्ञात्वापि यस्य वडकालमचिन्तनेन

व्याख्यातुमशक्ततया परितपिचेताः ।

तस्योपतापहरणाय मयेह भाष्ये

प्रारभ्यते विवरणं प्रकटार्थमेतं ॥

End. शुद्धं ब्रह्मास्म्यहं नित्यमखरं परमं पदं ।

तिष्ठामि क्व क्व गच्छामि जगदापूरितं मया ॥

Colophon. इति श्रीमच्छास्त्रीरकमीमांसाभाष्यविवरणे प्रकटार्थे श्रीमद्विश्वेश्वरप्रसादः ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थ इति ॥

विषयः । शरीरकमीमांसाभाष्यशास्त्रानं ॥

No. 2047. शिवाकौदयः । Substance, country-made paper, 11 × 5 inches. Folia, 333. Lines, 11 on a page. Extent, 9,880 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

S'ivārkodaya. A metrical gloss on the metrical scholia of Bhaṭṭa Kumārila Svāmī, on Śaṅkara's commentary on the Mīmāṃsā Sūtra of Jaimini. By Gágá Bhaṭṭa *alias* Viśveśvara Bhaṭṭa, son of Dinakara, grandson of Rāmakṛishṇa, and great-grandson of Nārāyaṇa Bhaṭṭasurī.

Beginning. आद्येऽध्याये षड्ममानं प्रसाध्य मानाधीना मेयमिद्विद्यते हि ।

आद्ये पादे मानतादोदयानामुक्ता वावत्त्वर्थवादादिभागे ॥ १ ॥

Colophon. इति श्रीमन्नारायणभट्टस्वरिक्तनुश्रीमद्रामकृष्णवर्मभट्टदिनकरसुतगामा-
भट्टकृतः शिवाकौदयः समाप्तः ॥

विषयः । श्लोकैर्भट्टकुमारिस्तप्रणीतमीमांसास्त्ववार्त्तिकवशिष्टांशस्य पद्यैर्निर्व्वचनं ॥

पुस्तकमिदं खण्डितं ।

No. 2048. मीमांसाकुसुमाञ्जलिः । Substance, country-made paper, 12 × 5 inches. Folia, 439. Lines, 8—9—10 on a page. Extent, 11,264 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Mīmāṃsā-kusumāñjali. A scholia on the Mīmāṃsā Sūtra of Jaimini. By Gágá Bhaṭṭa *alias* Viśveśvara Bhaṭṭa, son of Dinakara Bhaṭṭa. The codex is very defective.

Beginning. निर्व्विघ्नमस्तु । वन्दे नन्दकुमारस्यातिमनोहारिरूपस्य ।

छतराधापरिचरणौ चरणौ करुणानिधेः सुखधेः ॥ १ ॥

सारं यत् श्रुतिश्रित्सां दुष्प्रापं रुक्मनेवचसां ।

तत् कौशल्यवचसां शिष्टापाचमद्यो वन्दे ॥ २ ॥

उमामहेश्वरसदृशौ लक्ष्मीनारायणाविव ।

प्रभादिवाकरमसौ पितरौ समपास्महे ॥ ३ ॥

मीमांसाकुसुमानामञ्जलिरेषोऽञ्जल्यदत्तः ।

श्रीरामपादलघो वासेन दिशः क्षतार्थयतु ॥ ४ ॥

विश्वेश्वरापराञ्जल्य गामाभट्टमनीषिणः ।

क्षतिः करोतु क्षतिनां हृदये वाघसादरात् ॥ ५ ॥

आम्नायस्य क्रियार्थत्वादानर्थक्यमतदर्शानां तस्मादनित्यमुच्यते । पूर्वपादे विधिनिषेधयोर्वेद-
त्वेन सामान्येन विशेषरूपेण च प्रामाण्ये सिद्धे अद्युनोपस्थितेषु भाषास्मरेशु प्रामाण्यं प्रतिपाद्यते ॥

Colophon. इति मीमांसकभट्टदिनकरस्त्रुणागामभट्टापरनामकविश्वेश्वरभट्टविरचिते
मीमांसाकुसुमानामञ्जलौ दशमाध्यायस्याष्टमः पादः ॥

विषयः । मीमांसासूत्रव्याख्यानं । पुस्तकमिदं प्रथमे मध्ये चरमे च खण्डितं ॥

No. 2049. महारामायणं वा वाशिश्वरामायणं, वाशिश्वतात्पर्यप्रकाश-
नामटीकासहितं, उत्तरार्द्धं । Substance, country-made paper, 15½ × 9 inches.
Folia, 1,509. Lines, 16 on a page. Extent, 75,000 ślokas. Character,
Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India.
Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Mahārāmāyaṇa alias **Vaśishṭha-rāmāyaṇa**. A version of
the history of Rāma, distinct from that of Vālmīki. Usually attributed to
the sage Vaśishṭha, but probably of a much later date, and founded on the
work of Vālmīki. The work is divided into two parts, of which the first
treats of the history of Rāma, and the second expounds, in a dialogue
between Rāma and Vaśishṭha, the principles of the Yoga doctrine as the
most approved means of final emancipation. In this respect it appears
like an imitation of the Bhagavadgītā. The leaning of the former is more
in favour of the Yoga, and that of the latter in favour of the Vedānta ;
but in neither case is the following faithful.

Beginning. अजमजयमनाद्यनन्तमन्तर्निष्ठसर्वोपपदद्वितीयं पूर्णं ।

शिवमखिलहृदि स्फुरत्स्वसायाविकशितविश्वविलासमानताः स्म ॥ १ ॥

स्मृतिफलितसमस्ताभीष्टमुद्यद्दिनेशप्रतिभटनिजशोभाशान्तिविभ्राज्यकारं ।

कमपि शिवभवान्योरङ्गधौभाष्यमन्तःपुरमणिमवलम्ब्य चावलम्बोदराण्यं ॥ २ ॥

मुग्धस्मिताश्रितमनोज्ञमुखन्दुविम्बं स्निग्धाश्रुतप्रतिमचावलपाकटाद्यं ।

अपेसरैरनुसृतं मुनिभिर्मुनीनां न्ययोधमूलवसतिं गुह्यमाश्रयामः ॥ ३ ॥

विभवनावनक्त्यक्तोदयः सदभयामलवोघसुखोदयः ।
 सुजनहृद्विरिगकरकेशरी शरणमस्तु सदा नरकेशरी ॥ ४ ॥
 दत्ते वराचवलयवभयश्च वामे या पुस्तकश्च दधती विधिनेत्रपेया ।
 सा शारदाञ्जनयना शरदिन्दुशोभा भासा स्वया हरतु मे हृदयान्वकारं ॥ ५ ॥
 ये नेत्राणि हरस्य येज्जगदिदं प्रयोतितं चेष्टते
 येऽवैवापतते नृतिस्मृतिनुतो धर्माः स शर्मादयः ।
 ये कालं कलयन्ति ये च परमस्वच्योतिरात्मोपमा-
 स्ते सूर्येन्दुनला भवन्तु हृदि मे बोधास्त्रिनीभानवः ॥ ६ ॥
 वक्त्रेन्दुभिर्दिक्षु तमेहरद्भिर्वेदार्थसारास्तमुद्गिरन् ।
 वाणीभुजास्त्रिष्टमभीष्टमिष्टै तं ब्रह्मविद्यादिगुणं प्रपद्ये ॥ ७ ॥
 यद्वाक्यास्तपार्थिनां प्रतिपदं सत्यं सुधा नीरसा
 यद्वाक्यार्थविचारणादभिमतः स्वर्गोऽपि कारागृहं ।
 यद्वाणीविशदात्मपूर्णमनसां तुच्छं जगत् तूलवत्
 तस्मै श्रीगुरवे वशिष्ठमुनये नित्यं नमस्कृत्य च ॥ ८ ॥
 यस्यार्थप्रथिता जगत्त्रयचिता सा वेदमाता परा
 यक्ष्मे तपसा वशे सुरगणानन्यान् सिद्धयुज्जगत् ।
 तं बोधाम्बुनिधिं तपस्विमुकुटालङ्कारचिन्तामणिं
 विद्यामिवमुनिं शरण्यमनघं भूयो नमस्त्याम्यहं ॥ ९ ॥
 नृत्या ब्रह्मेव रामः प्रकटितमहिमा येन तस्मै वशिष्ठः
 यः सीतां ब्रह्मविद्यामिव सदसि पुनः सत्यशुद्धां किञ्चादात् ।
 यद्वाणी मोक्षमूलं श्रमयति जगदानन्दसन्दोहदेश्वरी
 तस्मै वाक्प्रीत्य श्रीगुरुतमगुरवे भूरिभावैर्नताः स्म ॥ १० ॥
 पूर्णानन्दस्वभावस्वजनहितकृते माययोपात्तकायः
 कारुण्यादुद्दिष्टीर्षुर्जनमनवरतं मोक्षपङ्के निमग्नं ।
 न्याविशान्तवैशिष्टं बहिरपि कलयन् शिष्यभावं वितेने
 यः संवादेन शास्त्रास्तजलधिभ्रमं रामचन्द्रं प्रपद्ये ॥ ११ ॥
 विद्याभिः सृष्ट विश्रुता श्रितवन्तो येषां मुखं भारती
 सप्तात्कर्षसमाधिभिः स्थिरमहो तद्ब्रह्म येषां हृदि ।
 पादाश्लेषमाश्रिताश्च सततं तीर्थैः समं सम्यदः
 श्रीसर्वज्ञसरस्वतीतिविदितान् श्रीमद्गुरुं स्नान् भजे ॥ १२ ॥
 श्रीः संश्रितैव चरणौ हृदयश्च रामचन्द्रे मुखं गुणभरेण सरस्वती च ।
 1

येषामतस्तदभिधाङ्कितनामधेयान् श्रीमद्गुरुन् गुरुतरान् प्रणतोऽस्मि नित्यं ॥ १२ ॥

तापध्वस्तियाश्रतकाशकटाक्षव्याघाशीनिर्दण्डमर्वाङ्गिशरणान् ।

श्रीमद्रामानन्दमुनीन्द्रुतचर्यान्ार्याङ्गित्यं देशिकचर्यान् प्रणतोऽस्मि ॥ १४ ॥

विशेषोऽपि हरिः शरणचरणो यान् मानयन् सौहृदा-

प्लान्नाङ्गित्यमनुव्रजामि रजसा पूये पचेताव्रवीत् ।

यत्पूजां विदधे श्रुतिर्मतिमतां सर्व्वेष्टसिद्धौ सदा

जीवन्मृतसुखात्मपूर्णमनसलान् ब्रह्मनिष्ठान् भजे ॥ १५ ॥

कृतिभिरसुकराः क्व नु प्रवन्थाः क्व च ते वालिशवुद्धिरेष जन्तुः ।

तदपि विरचनेऽच सङ्गुक्तां सदयनिरीक्षणमेव मेऽवलम्ब्यः ॥ १६ ॥

अशेषविद्याभ्युधिपारगानामपाक्षरागादिमनोमलानां ।

कृपानिधीनां कृतिनां समास्मिन् सतां पदालम्भरणं सहायः ॥ १७ ॥

यत्कृपालेशमात्रेण तीर्थ्यैऽस्मिन् भवसागरं ।

श्रीमद्भगवत्परेन्द्राख्यानं श्रीगुरुंस्तान् सदा भजे ॥ १८ ॥

आनन्दबोधयतिना श्रीमद्गुरुवचोऽस्त्यैः ।

वाशिष्ठार्थप्रकाशोऽयं यथासति वितन्यते ॥ १९ ॥

प्रशंसन्तु स्त्रैरं सतिभिरथ निन्दन्तु सुधियः

प्रवृत्तिर्मे यस्मान्न भवति जनाराधनकृते ।

अनेन याजोनास्ततरसवशिष्टोऽस्तिभरिते

विद्युर्तुं वाञ्छामि प्रतिदिवसमानन्दजलधौ ॥ २० ॥

यथासति बुभुत्सुभ्यः साहाय्यं सङ्कटेऽश्विव ।

दुरुहस्तोक्तभावेय दर्शयिष्ये परिचयं ॥ २१ ॥

स्वितमेकरसे युक्ता नानारसविजृम्भणं ।

वाशिष्ठं रोचयत्येतत् सुभीज्यं लवणं यथा ॥ २२ ॥

अप्यल्पमतिदुर्बोधं स्फुटं व्याख्यास्यते पदं ।

द्विविद्याख्यातपूर्व्वन्तु दुरुहमपि मोक्ष्यते ॥ २३ ॥

अनन्यपूर्व्वव्याख्यातं ग्रन्थं मे व्याचिकीर्षतः ।

सन्तः श्रमज्ञाः कृपया चमध्वं स्खलितं कथित् ॥ २४ ॥

अथ जगदिदमनादिमहाभोगिनश्रास्रमनवरतदुःखप्रधमपरम्यराकल्पिते जन्मजरामयमरण-
चर्यामर्षशोकाद्यनर्थसंकटसहस्रसङ्कुले प्रवृत्तिप्रवृत्त्याग्रभीषणे तापवितयदावानलप्लासामात्माकुले
षडूर्भिर्जालोऽतिषड्वर्गव्याधयश्चमानप्राणिनायै संसारमहारणे मुञ्चमानं विवेकान्धं प्रवेद्योपाय-
दोर्लभ्याद्विपीदनां समुदीर्य शास्त्रभानूदयेन तत्प्रवेद्यनाय भगवतः पद्मजन्मनः शासनात्

सुतस्य प्रवर्तमानः परमकारुणिको भगवान् वाक्मीकिः प्रारक्षितस्य सहनः शास्त्रस्य निर्विघ्न-
परिसमाप्तिप्रचयगमनादिभिर्द्वये बह्व्यमाणश्रुतिस्मृतिसदाचारप्रापितं सर्वविघ्नमूलोच्छेदचर्म
सच्चिदानन्दादयप्रत्यगात्मपरब्रह्मप्रणितलक्षणं मङ्गलमाचरन् अर्थाच्छास्त्रस्य विषयप्रयोजने तटस्थ-
स्वरूपलक्षणाभ्यां संविद्य दिदर्शयिषुः प्रथमं यतो वा इमानि भूतानि जायन्ते येन जातानि
जीवन्ति यत् प्रयन्यमिदं विशन्ति तद्विजिज्ञासस्य तद्ब्रह्मेति श्रुत्युक्ततटस्थलक्षणसिद्धसद्वयस्त्वभावं
तत्पदार्थं नमस्यति यत इति ॥

मू० । यतः सर्वानि भूतानि प्रतिभानि स्थितानि च ।

तच्चैवोपशमं यान्ति तस्मै सत्यात्मने नमः ॥

End. यत् सर्वं खल्विदं ब्रह्म तज्जलानि तिष्ठ(?)स्रुष्टं ।

श्रुत्या ह्युदीर्यन्ते साम्नि तस्मै ब्रह्मात्मने नमः ॥ १५ ॥

Colophon. इति श्रीमहारामायणे निर्व्याणप्रकरणे उत्तरार्द्धे बालकाण्डे मोक्षोपाये देव-
हृतोक्ते शतसाहस्र्यां संहितायां वाशिष्ठे ब्रह्मदर्शने षोडशोत्तरदिशततमः सर्गः ११६ ।
सम्पूर्णं चेदं निर्व्याणप्रकरणमुत्तरार्द्धमिति श्रियं ।

टी० । वाक्यपुष्पाञ्जलिः साऽयं मया भक्त्या समर्पितः ।

विषयः प्रेरकयोः श्रीमच्छिवयोः श्रीपदाब्जयोः ॥ ४ ॥

इति श्रीवाशिष्ठतात्पर्यप्रकाशे निर्व्याणप्रकरणे उत्तरार्द्धे षोडशोत्तरदिशततमः सर्गः ११६
इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीसर्वज्ञसरस्वतीपादशिष्यश्रीरामचन्द्रसरस्वतीपूज्यपादशि-
ष्यश्रीगङ्गाधरेन्द्रसरस्वत्याख्यभिचोः शिष्येण ज्ञानन्दबोधेन्द्रभिरुणा विरचितः श्रीवाशिष्ठतात्पर्य-
प्रकाशः सम्पूर्ण इति ॥

विषयः । वाशिष्ठोत्तरार्द्धव्याख्यानं । वाशिष्ठोत्तरार्द्धे तु रामवशिष्ठसंवादेन निर्व्याणमोक्ष-
निरूपणं ।

No. 2050. ईश्वरगीताभाष्यम् । Substance, country-made paper, 11½
× 3¼ inches. Folia, 105. Lines, 9 on a page. Extent, 3,120 ślokas. Character,
Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India.
Appearance, old. Prose. Correct.

Iśvaragītā-bhāṣhya. A commentary on an episode of the
Kūrma-purāṇa. By Vijnāna Bhikṣhu. In this episode Sūta expounds
to the sages assembled in the Naimisha forest the principles of the Vedānta
doctrine. It is obviously an imitation of the Bhagavadgītā, but it differs
from its archetype in dwelling exclusively on Vedāntism, instead of mixing
it with the Sāṅkhya and the Yoga doctrines. The text has already been
noticed, see vol. I, p. 257.

Beginning. ये मायया विगुणया विरचय्य विश्वमग्रेः प्रविश्य वज्रयोऽभवदेकं आत्मा ।

यस्माच्च भिन्नमपि सर्वमभिन्नमहा मा मेऽपमर्षतु हृदो हृदयेऽखरोऽधो ॥

सर्ववेदान्तसारार्थसंघादिष्ठा अतिसूक्ष्मं ।

भाष्यमीश्वरगीतायाश्चक्रे विज्ञानभिचुक्रः ॥

एतेन भगवद्गीतायाख्यापेक्षापि यास्यति ।

शब्दादिभेदमात्रेण गीतयोरर्थसाम्यतः ॥

श्रीनारायणेन कूर्मरूपिणा शक्रादिभ्योऽखिलपुण्यार्थसाधनं ज्ञानं कर्म च कूर्मपुराणे सम्यगुपदिष्टं तदेतत् सूतमुखादुपशृणुतः श्रौतकादयो ज्ञानसारं विलरतः श्रोतुकामाः पुनः सूतं पप्रच्छुरित्याह पुराणकर्ता व्यासदेवः । अथ कश्चुरिति यद्वचस्तदाह भवतेति ।

End. चातुर्वर्ण्येवात्राधिकारोऽस्ति ब्राह्मणेभ्यः विशेषत इदं चयं कर्मण्यं शूद्रस्य तु पाटेऽधिकारो नास्तीति विशेषः ।

Colophon. इति कूर्मपुराणे ईश्वरगीतासूत्रपनिषत्सु विज्ञानभिचुक्रतभाष्ये दशमोऽध्यायः । ईश्वरगीताभार्थं समाप्तं ॥

विषयः । वेदान्तसारार्थसंघादिष्ठाः कूर्मपुराणान्तर्गतेश्वरगीताया व्याख्यानं ॥

No. 2051. प्रश्नोपनिषदालोकः । Substance, country-made paper, 11½ × 3¼ inches. Folia, 17. Lines, 10 on a page. Extent, 544 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Praśnopanishadāloka. A gloss on the Praśnopanishad, one of the Upanishads of the Atharva Veda. By Vijnāna Bhikshu. The text along with the commentary of Śaṅkara Āchārya and the gloss of Ānandagiri has been printed twice, and the text has been translated into English by Rājā Rāmamohan Rāya, Dr. Roer, Bābu Rājnarain Bose and others.

Beginning. अथ प्रश्नोपनिषदाख्यायते ॥ ॐ केशी च भारद्वाज इत्यादि । प्रश्नोपाख्यानं सर्वविघ्नोपशमार्थं । शुकेशी नामतः भरद्वाजस्यापत्यं भारद्वाजः तथा शिवेरपत्यं शैब्यः सत्यकासो नामतः तथा मौन्यीयणी नामतः गर्गस्यापत्यं गर्गः तथा कौशल्या नामतः अश्वत्थस्यापत्यं आश्वलायनः तथा श्वेतेरपत्यं भार्गवः वैदर्भिर्नामतः तथा कबन्धी नामतः कत्यस्यापत्यं कात्यायनः ते च प्रसिद्धो एते षट्संख्या मुनयो ब्रह्मपरा वेदतत्परा ब्रह्मनिष्ठाः कार्यब्रह्मोपासकाः पञ्च ब्रह्मान्वेषमाणाः ज्ञातुमदुक्ता बभूवुरित्यर्थः ।

End. ब्रह्मविद्यासम्प्रदायकृद् न नमस्कुरुति नम इति दिव्यचनं समाप्तार्थं ॥

षष्ठः प्रश्नः ॥

Colophon. इति निजानभिषुक्तं वेदान्तालोके प्रश्नोपनिषदालोकः समाप्तः ॥

विषयः । प्रश्नोपनिषदाख्यानं ।

No. 2052. शास्त्रदीपिका । Substance, country-made paper, 10 × 4½ inches. Folia, 388. Lines, 9 on a page. Extent, 9,871 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Sāstra-dīpikā. A commentary on the Mīmāṃsā aphorisms of Jaimini. By Pārthasārathi Miśra. The codex is very corrupt and defective.

Beginning. पुरुषाणां प्रथमश्रुतोऽनर्थक इति विरोधापत्तेः । तदुक्तं ।

End. तदेवं सुप्रार्थं यदपि च निषिद्धं विवर्तितम्
तथा प्रत्यास्मात् त्रिविधमिदं बाध्यं यदुच्यवसितं ।
क्षतस्त्वन्यस्याभ्युच्चयविधिरिति यन्नैव (?) सु
प्रयोगे यन्मादाः (?) त्वत् उपरिचिन्तां प्रकुरुते ॥

Colophon. इति श्रीपार्थसारथिमिश्रविरचितयां शास्त्रदीपिकायां दशमस्याध्यायस्या-
ष्टमः पादः समाप्तः ॥

विषयः । मीमांसासूत्रव्याख्यानं । पुस्तकमिदं प्रथमे मध्ये शेषे च खण्डितं ॥

No. 2053. स्कन्दपुराणीय-अम्बिकाखण्डः । Substance, foolscap paper, 13 × 8½ inches. Folia, 232. Lines, 16—17 on a page. Extent, 11,740 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Ambikā-khaṇḍa of the **Skanda Purāṇa.** A part of the first or Māheśvara khaṇḍa of the seven divisions of the Skanda Purāṇa. The codex assigns it 216 chapters, and their contents are as follow :—1, Birth of Kārtikeya ; 2, Abstract of the work ; 3, Origin of the Naimisha forest ; 4, Prājāpatyābhisheka ; 5, Birth of Rudra ; 6, Lopping off of the heads of Brahmā ; 7, Restoration of the heads ; 8, Devas' visit to Rudra ; 9, Birth of Suvarṇāksha ; 10, Curse on Daksha ; 11, Penance of Umā ; 12, Alligators (?) ; 13, Marriage of Umā ; 14, Praise of marriage with Śiva ; 15, Benediction on Vasishtha ; 16, Birth of Śakti, son of Vasishṭha ; 17,

Curse on Kalmásapáda; 18, Rákshasa sacrifice; 19, Dispute between Vāśishṭha and Viśvámitra; 20—24, Story of Nandi; 25, Marriage of Śiva; 26, Umā's request; 27, Gift of cattle, gold &c. to Śiva; 28, Worship of Śiva; 29, Kuvera's benediction on Pañchachūḍa; 30, Praise of Benares; 31, Do. of Dadhicha; 32, Destruction of Daksha's sacrifice; 33, Birth of Vṛisha; 34, Benediction on Upamanyu; 35, Do. on Sukeśa; 36—48, Description of various hells; 49, Philosophy expounded by Yama (*Yamagītā*); 50, Mutation of creation; 51, Praise of Sukeśa; 52, means of escaping from hell; 53, Penance of Durgā; 54—56, Brahmā's benediction on Durgā; 57, Story of the seven fowlers; 58, Kingdom of Brahmādatta; 59—68, Story of Kauśika; 69, Hara and Pārvatī's tour to Mandāra; 70—71, Story of Narasiṃha; 72, Birth of Skanda; 73, Do. of Andhaka; 75—76, Story of Hiraṇyāksha; 77, Sacrifice of the Asuras; 78 to 106, Wars of the Devas and Asuras; 107—108, Story of Varāha; 109, Departure of Mahādeva to Sumeru; 110, Fruits of gifts; 111, Penances; 112, Duties of women; 113—115, The churning of nectar; 116—121, Legend of the Dwarf incarnation; 122, Destruction of Sṛiṅhikeya; 123, Story of Hariśchandra; 124, Story of Paraśurāma; 125, Worship of Vasudhā; 126—128, Story of the descent of the Ganges; 129—148, Wars of Devas and Asuras; 149—151, Story of Pārvatī's accepting an Aśoka tree for a son; 152, Śiva expounds Dharma; 153, Story of Śiva's throat becoming blue; 154, On the propriety of rubbing ashes and dust on the body; 155, On Śiva's dwelling on burning grounds; 156, An offering of aromatic waters to Śiva; 157—159, Sacred edifices; 160, Feasts of Bhairava; 161, Birth of Vināyaka; 162, Birth of Skanda; 163, Devas repair to behold Skanda; 164, Mātrīś deputed by Indra to assassinate Skanda; 165, Battle between Skanda and Indra; 166—169, Skanda appointed generalissimo of the army of the Devas; 170—173, Destruction of Tārakāsura; 174, Indra's address to Skanda; 175, Destruction of Mahisāsura; 176, Thrones of Maheśvara; 177, Hymns in praise of do.; 178, Story of the messengers of Yama and Saṅku; 179, Account of Kālanjara; 180—181, Story of reviving Yama; 182, Temples for gods; 183, Story of Bhadreśvara; 184, Fruit of reciting the name of Mahādeva in a Deodar forest; 185, Temples of gods; 186, Benediction on Maya; 187—195, Legend of Tripura; 196—197, Description and revival of Krauncha; 198—200, The wars of Pralhāda; 201—206, Story of Himavat and the clipping of his wings; 207—216, Story of Pralhāda's wars with Nārāyaṇa and its consequences.

Beginning. चक्षाननः सकलचन्द्रनिभैकदन्तः सर्व्वात्मजो गणपतिर्भुजगोपवीती ।
 विघ्नानि नाशयतु लेख्यविधौ समासौ देवी च सा कमलिनी वरदा लक्ष्मीः ॥
 नमः परमदेवाय चैगुणविजितात्मने ।
 सर्वतो योगरूपाय संसारभारहेतवे ॥
 स्थितिसम्बोधसर्गाणां कर्त्रे हर्त्रे पुरारिणे ।
 षड्विंशाय पुराणाय महादेवाय धीमते ॥
 प्रजापतेर्महास्रवे गङ्गाकान्तिन्दिसङ्गमे ।
 प्रथमो परमे पुण्ये ब्रह्मणे लोकवर्त्मनि ॥
 मुनयः संशितात्मानस्तपसा चीनकल्पयाः ।
 तीर्थसंज्ञावनायाय पौर्णमास्यां लताञ्जिकाः ॥
 पौराणिकमपश्यन्त सूतं सत्यपरायणं ।
 स्वातमस्मिन् महातीर्थे प्रणामार्थमुपागतं ॥
 दृष्ट्वा ते सूतमायातं ऋषयो हृष्टमानसाः ।
 आसुर्यासनसर्व्वंशं तद्योग्यं समकल्पयन् ॥
 स प्रणम्य ततः सर्व्वान् सूतस्नानं मुनिपुङ्गवान् ।
 प्रदत्तमासनं भजे सर्व्वधर्मागमाम्बितः ॥
 तमासीनमश्चन्त मुनयस्ते समाहिताः ।
 ब्रह्मसत्त्वे पुरासीना नैमिषारण्यवासिनः ॥
 कथितं भरताख्यानं पुराणञ्च पुरा त्वया ।
 तेन नः प्रतिभाषित्वं सात्वान् सत्यवतीसुतः ॥
 सर्व्वभागपरार्द्धज्ञः सत्यधर्मपरायणः ।
 द्विजपूजारतो नित्यं तेन शृण्वन् त्वमर्हसि ॥
 भारताख्यानमदृशं पुराणाद् यदिशिष्यते ।
 तत्त्वां शृण्वामि वै जन्म कार्त्तिकेयस्य धीमतः ॥
End. ते गृहीतायुधाः सर्व्वे बलवन्तो महासुराः ।
 मुखैश्चन्द्रप्रतिमानगो—बभूव भूरतितरां सुदुर्गमा ॥

Colophon. इति स्कन्दपुराणे एकाशीतिपादस्यां संक्षितायामम्बिकाखण्डे प्रज्ञाद-
 नारायणीये इन्द्रागमनं समाप्तं । समाप्तोयमम्बिकाखण्डाख्यो ग्रन्थः ।

विषयः । अत्र १ मे अध्याये, कर्त्तिकेयोद्भवप्रश्नः । २ ये, अनुक्रमणिका । ३ ये, नैमिषोत्प-
 तिकथनं । ४ र्थे, ब्रह्मणः प्राजापत्याभिषेकः । ५ मे, रुद्रीत्यप्तिः । ६ ठे, ब्रह्मणः शिरश्छेदनदृष्टान्तं ।
 ७ मे, कपालसंस्थापनं । ८ मे, देवैः रुद्रदर्शनविवरणं । ९ मे, सुवर्णाद्योत्पत्तिवर्णनं । १० मे, दक्ष-

शापवर्णनं । ११ शे, उमातपस्यावर्णनं । १२ शे, ग्राह्यादुवाल्मीकिवर्णनं । १३ शे, उमापरिणयनं ।
 १४ शे, उमाविवाहस्तवः । १५ शे, वशिष्ठवरप्रदानं । १६ शे, शक्तिनामकवशिष्ठपुत्रोत्पत्तिः ।
 १७ शे, कल्पापपादशापविवरणं । १८ शे, राक्षसचनिरूपणं । १९ शे, वशिष्ठे विश्वामित्रेण वैरनि-
 वर्तनं । २० शे, नन्दिनपःप्रवेशः । २१ शे, नन्दिना महादेवस्तुतिः । २२ शे, ज्येष्ठरक्षेवकथनं ।
 २३ शे, नन्दीश्वराभिषेकार्थं महादेवेन इन्द्रादिदेवताज्ञानं । २४ शे, नन्दीश्वराभिषेकस्तुतिकथनं ।
 २५ शे, नन्दीश्वरविवाहकथनं । २६ शे, माता मेनया कथितां पतिनिन्दां श्रुत्वा दुःखिता पार्वती
 शिवसमीपमागत्य सर्व्वमाविशकार इत्यादिविवरणं । २७ शे, शिवाय गो-हिरण्यादिदानफलं ।
 २८ शे, शिवपूजाविधिः । २९ शे, कुबेरपञ्चचूडावरप्रदानं । ३० शे, वाराणसीमाहात्म्यं । ३१ शे,
 दधीचमाहात्म्यं । ३२ शे, दक्षयज्ञविनाशवर्णनं । ३३ शे, दृष्टान्तविवर्णनं । ३४ शे, उपसन्न्यवरप्र-
 दानं । ३५ शे, सुकेशवरप्रदानं । ३६ शे, पिष्टप्रश्नः । ३७ शे, नरकसङ्घातीक्ष्णं, नरकभीतिवर्णनञ्च ।
 ३८ शे, शाल्मलीनामनरकवर्णनं । ३९ शे, कालस्तूवकनरकवर्णनं । ४०, कुम्भीपाकनरकवर्णनं । ४१,
 अग्निपञ्चवनाख्यनरकवर्णनं । ४२, वैतरणीनरकवर्णनं । ४३, अमोघनरकवर्णनं । ४४, पद्माख्य-
 नरकवर्णनं । ४५, महापद्माख्यनरकवर्णनं, रौरवनरकवर्णनञ्च । ४६, महारौरवनरकवर्णनं ।
 ४७, तमोनामनरकवर्णनं । ४८, तमस्तमोनामनरकवर्णनं । ४९, यमगीताकथनं । ५०, संसारप-
 रिवर्तनकथनं । ५१, सुकेशमाहात्म्यं । ५२, नरकाभावोपायवर्णनं । ५३, दुर्गातपोवर्णनं । ५४,
 ब्रह्मप्रयाणवृत्तान्तं । ५५, ब्रह्मागमनवृत्तान्तं । ५६, दुर्गावरप्रदानं । ५७, सप्तधाघोषाख्यानं । ५८,
 ब्रह्मदत्तस्य राज्ञो वृत्तान्तं । ५९, कौशिकीसम्भववर्णनं । ६०, कौशिक्या विन्ध्यगिरिगमनवृत्तान्तं ।
 ६१, दैत्योद्योगवर्णनं । ६२, सुन्दरदैत्यवधवर्णनं । ६३, असुरविजयवर्णनं । ६४, असुरोद्यमवर्णनं ।
 ६५, ६६, देव्या कौशिक्या सह असुराणां युद्धवृत्तान्तं । ६७, कौशिक्यभिषेचनं । ६८, कौशिकी-
 देहसम्भवा या देव्या देहोप नगरेषु च देवा न्यवेशयन् इत्यादिवृत्तान्तं । ६९, पार्वत्या सह हरस्य
 मन्दरगमनवृत्तान्तं । ७०, ७१, नारसिंहेन हिरण्यकशिपुवधवृत्तान्तं । ७२, स्कन्दोत्पत्तिवर्णनं । ७३,
 अश्वकोत्पत्तिविवरणं । ७४, अश्वकवरप्रदानं । ७५, हिरण्याक्षस्य स्रुपप्रवेशवृत्तान्तं । ७६, हिर-
 ण्याक्षस्य सभाप्रवेशवृत्तान्तं । ७७, असुरयोगवर्णनं । ७८—१०६, अष्टमस्त्यध्यायावधि षड-
 त्तरशताध्यायपर्य्यन्तं देवासुरयुद्धवर्णनं । १०७, वराहोत्सववर्णनं । १०८, वराहप्रयाणवृत्तान्तं ।
 १०९, महादेवस्य सुमेधगमनवृत्तान्तं । ११०, दानफलनिरूपणं । १११ एकभक्तादिप्रतफल-
 कथनं । ११२, स्त्रीणां धर्म्मनिरूपणं । ११३, अस्तान्तवर्णनं । ११४, अस्तमन्वने नौलकण्डो-
 पाख्यानं । ११५, विष्णुना अस्तमेऽपहृते असुरैः सह देवानां युद्धं । ११६, ११७, वासनप्रादु-
 र्भावः । ११८, शुक्रवासवसंवादः । ११९-१२०-१२१, वासनप्रादुर्भावे तीर्थयात्रावर्णनं । १२२,
 सैन्धिकेयवधवर्णनं । १२३, हरिश्चन्द्रनिर्देशः । १२४, महादेवात्परशुरामवरप्राप्तिवर्णनं । १२५,
 वसुधाप्रतिष्ठावर्णनं । १२६, १२७, १२८, महावतरणवृत्तान्तं । १२९—१४८ ऊनचिंशदधिक-
 शताध्यायावधि अष्टचत्वारिंशदधिकशताध्यायपर्य्यन्तं अश्वकादसुरपराजयवृत्तान्तं । १४९, १५०,

Beginning. श्रीवेङ्कटेशं करिग्लेनार्थं श्रीदेवराजं घटिकाद्रिमिहम् ।

छण्णेन साकं यतिराजमीडे खप्ने च दृष्टान् मम देशिकेन्द्रान् । १ ।

यतीश्वरं प्रणम्याहं वेदान्तार्थं मङ्गागुहं ।

करोमि बालबोधार्थं यतीन्द्रमतदीपिकां ॥ २ ॥

श्रीमन्नारायण एव चिदचिद्दिशिष्टाद्वैतं तत्त्वं भक्तिप्रपत्तिभ्यां प्रपन्नः स एव उपायः ।
अप्राकृतदेशविशिष्टः स एव प्राप्य इति वेदान्तवाक्यैः प्रतिपाद्यतां व्यास-बोधायन-गुहदेव-भास्-
वि-ब्रह्मानन्दि-द्रविडाचार्य्य-श्रीपराङ्मुखाय-यामुन-मुनियतीश्वरप्रभृतीनां मतानुसारेण बाल-
बोधार्थं वेदान्तानुसारिणी यतिपतिमतदीपिकाया शारीरकपरिभाषा सा र्थ्यैकपावलम्बि-
नामया यथामति संक्षेपेण प्रकाशयते ।

End. वस्तुतस्तु वेदान्तानां चिदचिद्दिशिष्टाद्वैतमेकमेव ब्रह्मेति तात्पर्य्यं अत एव
चिदचिद्दिशिष्टं ब्रह्मैकमेवेति सत्त्वा भगवान् वादरायणः अथातो ब्रह्मजिज्ञासेत्युपक्रम्य तमेव प्रकारं
निरूपितवान् अतः चिदचिद्दिशिष्टो ब्रह्मशब्दवाच्यो विष्णवाख्यः परवासुदेवो नारायण एवैकं
तत्त्वमिति विशिष्टाद्वैतवादिनां दर्शनमिति सिद्धं ॥

इति विविधविचित्रं मानसेयं प्रकाशं घनगुहवरदासेनाक्तमादाय शास्त्रं ।

यतिपतिमतदीपं वेदवेदान्तसारं स भवति सतिमान् यः सत्कटाक्षैकलक्ष्यः ॥

Colophon. इति श्रीवाधूलकुलतिलकश्रीमन्महाशयस्य प्रथमदासेन श्रीमद्वेङ्कटगिरि-
नाथपदकमलसेवापरायणस्वामिचिफ इडापुस्करिणीमोहि वन्दार्थस्त्रुना श्रीनिवासदासेन विर-
चितायां यतीन्द्रमतदीपिकायामद्रव्यपरिच्छेदो नाम दशमेऽवतारः ॥

विषयः । श्रीमन्नारायण एव चिदचिद्दिशिष्टाद्वैतं तत्त्वं इति प्रतिपाद्यतां व्यास-बोधाय-
न-गुहदेव-भास्वि-ब्रह्मानन्दि-द्रविडाचार्य्य-श्रीपराङ्मुखाय-यामुन-मुनियतीश्वरप्रभृतीनां मता-
नुसारेण बालबोधार्थं संक्षेपतो दशभिः परिच्छेदैर्वेदान्तमततात्पर्य्यकथनं । तव १—मे परि-
च्छेदे, प्रत्यक्षनिरूपणं । २—ये, अनुमाननिरूपणं । ३—ये, शब्दनिरूपणं । ४—र्थे प्रकृतिनिरूपणं ।
५—मे, कालनिरूपणं । ६—ते नित्यविभूतिनिरूपणं । ७—मे, बुद्धिनिरूपणं । ८—मे, जीवनिरूपणं । ९—मे-
ईश्वरनिरूपणं । १०—मे, अद्रव्यनिरूपणं ॥

No. 2055. दीपप्रकाशः । Substance, country-made paper, 9 × 4½ inches. Folia, 42. Lines, 8—10 on a page. Extent, 1,036 ślokas. Character, Nārga. Date, Sm., 1785. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Dīpa-prākāśa. On dedication of lighted lamps to the goddess Rājārājeśvarī according to Tāntric rules. By Premanidhi S'armā.

Beginning. अगाधापत्राव्येसरणकरणे सुन्दरतरी

हरीभूतेऽरातिव्रजसंगमज्जमानमयने ।

करी मच्छासर्त्तायसुलभतरीभूतधियणा-

दरीदाहप्रेस्त्रामिह जयति दीपात्मकहरिः ॥ १ ॥

End.

यस्योद्योतमती सती गुणवती माता पितोमापति-

नामप्रेमनिधीति पन्थकुलभूः कुष्माचलो जन्मभूः ।

सूपास्यं कृतवीर्यं जातजपदं भूभक्तलैवसम्भू-

ष्टत्पानन्दवनेऽमुना निवसता दीपप्रकाशः कृतः ॥

Colophon. इति श्रीप्रेमनिधिश्शर्मनिर्दिता दीपप्रकाशः सम्पूर्णतामगमत् ॥

विषयः । तन्त्रोक्तनियमेन श्रीराजराजेश्वरोद्देश्यकदीपदानविधिकीर्तनं ॥

No. 2056. शब्दप्रकाशः वा दीपप्रकाशटिप्पणम् । substance, country-made paper, 9 × 3½ inches. Folia, 120. Lines, 10 on a page. Extent, 3,210 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

S'abdaprakāśa alias Dīpaprakāśa-tippaṇa. A commentary on the work noticed under the last preceding No. by the author himself.

Beginning. प्रणम्येष्टदेवं शिवादेरपीष्टप्रदं राजराजेश्वराख्यं रमेशं ।

सदीपप्रकाशस्थितस्तुष्टिशब्दप्रकाशं तनोम्यद्य बालानुरोधान् ॥ १ ॥

अथ नानातन्त्रग्रन्थालोचनतद्व्यवसादिकरणसंश्लेषपरिचारेण श्रीराजराजेश्वरोपासकजनश्रेष्ठी-
भूरीशोपकारादिद्वारा श्रीखेष्टदेवोपासनाप्रसादमाकाङ्क्षमानो दीपप्रकाशनामानं साङ्गदीप-
प्रकाशकतयान्वयं शिखरिणीसुगंधराशादूलविक्रीडितचन्दोनिबद्धलोकसमुदायात्मकं ग्रन्थं
चिकीर्षुस्तस्मिन्प्रतिबन्धकप्रत्यूहयूहविध्वंसनार्थं खेष्टदेवस्य दीपप्रियतया तदात्मकतया स्मरण-
स्याधिकतरं प्रसादलक्ष्ममभिप्रेत्य दीपप्रकाशनिर्माणे दीपात्मकतयैव स्मरणस्योचिततमत्वं सत्त्वा
च तथा स्मरणमसंस्काराद्यात्मकं सङ्कलं कृत्वा शिष्यशिष्यायै निबध्नाति । अगाधेत्यादि ।

End. अस्ति हि उत्तरस्यां दिशि मुक्तिचैवसविधे ता + मेतिप्रसिद्धपर्वतदेशना-
मधिपतिः श्रीमल्लैवम्भदेवस्यदीयहप्राप्तभूमिदृष्टिभ्यामन्नवस्त्रादिषोऽप्यपूर्वकं काश्यां निवसतेति
वर्तुलार्थः । तथा च जन्मस्थानं भिन्नं दृष्टिस्थानं भिन्नं निवासस्थानञ्च भिन्नं ग्रन्थकर्तृवत् दीप-

प्रकाशः दीपस्य पूर्वोपदिष्टस्य प्रकाशः प्रकटनं दीपप्रकाशनामा ग्रन्थश्च छतोऽनुष्ठितो बुद्धिपूर्वको
न लक्षणाज्जात इत्यर्थः ।

इत्थं शब्दप्रकाशश्चरणकक्षया राजराजेश्वरस्य
स्वीयाभीष्टार्थदातुर्नैगजलघिरसच्छाशके माघभासे ।
छव्याद्यस्यां प्रपूर्णः परपरवचिरार्थस्य नाभावबोधो
मूलं मूलस्य यद्वादरणमिच्छ परं त्वस्ति मंचेपमाचं ॥ १ ॥
अस्माभिः सकलः प्रयोग उदितो रत्नाकरे स्पष्टतो
मूलं भक्तितरङ्गिनीत्यभिहिते ग्रन्थेऽखिलं दर्शितं ।
तत्संक्षेपवचिप्रतोषफलके दीपप्रकाशे स्थिता
कृष्टा शब्दततिः प्रकाशिततरायां साम्प्रतं निर्मिता ॥ २ ॥
भास्वाद्यर्थ्यं नृणां सप्ताहानुष्ठितादितो ग्रन्थात् ।
दीपप्रकाशकर्तुर्नैवासाध्यं किमप्यसि ॥ ३ ॥
दीपप्रकाशे हि मनोऽस्ति यस्य शब्दप्रकाशेऽपि मनोऽस्तु तस्य ।
शब्दप्रकाशेन विना न नृणां दीपप्रकाशे भविता प्रवेशः ॥ ४ ॥
यस्योद्योतमती सती गुणवती माता पितोमापति-
र्नाम प्रेमनिधीति पन्थकुलभूः कुर्माचलो जन्मभूः ।
सूपास्यं छतवीर्यजातजपदं भूभृन्मलैवमभू-
द्यन्मानन्दवनेऽमुना निवसता शब्दप्रकाशः छतः ॥ ५ ॥

Colophon. इति श्रीमत्प्रेमनिधिश्चर्मनिर्मितदीपप्रकाशटिप्पणभूतशब्दप्रकाशग्रन्थः
सम्पूर्णः ॥

विषयः । सछतदीपप्रकाशस्थितकृष्टशब्दार्थानां प्रकटीकरणं ।

No. 2057. योगशास्त्रं । Substance, country-made paper, 11 $\frac{3}{4}$ × 4 $\frac{1}{2}$ inches. Folia, 5. Lines, 9 on a page. Extent, 126 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India ; also another copy at Murshidābad, Jāpharaganj, Gopāladāsa Mahanta. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Yoga-śāstra. A brief exposition of the Yoga aphorisms of Patanjali. The codex is defective, and the name of the author of the work cannot be made out.

Beginning. (आद्यपवं नास्ति) । धिगमोत्तरापायाभावस्य व्यचिन्त्यासुन (?) संशय-
प्रमादालस्याविरति-भान्निदर्शनालब्धभूमिकत्वानवस्थितत्वानि ।

End. कैवल्यं स्वरूपप्रतिष्ठा वा चितिशक्तेरिति ।

Colophon. इति योगशास्त्रे कैवल्यपादस्यतुर्थः ॥ समाप्तः ।

विषयः । पातञ्जलयोगसूत्रतात्पर्यविषयीभूतार्थस्य संक्षेपेण कथनं ॥

No. 2058. योगमणिप्रभा वा पातञ्जलयोगसूत्रवृत्तिः । Substance, country-made paper, $11\frac{3}{4} \times 4\frac{1}{4}$ inches. Folia, 60. Lines, 9 on a page. Extent, 1,134 ślokas. Character, Nagara. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Yogamaṇi-prabhā. A commentary on the Yoga aphorisms of Patanjali. By Rāmānanda Sarasvatī, pupil of Govidānanda. It follows the Pātanjala-bhāṣhya.

Beginning. वन्दे क्लेशाद्यसंस्पृष्टं पुराणपुरुषं हरिं ।

प्रकृत्या सीतया युक्तं योगेशं योगदायिनं ॥

पतञ्जलिं सूत्रकृतं प्रणम्य व्यासं मुनिं भाष्यकृतञ्च भक्त्या ।

भाष्यानुगां योगमणिप्रभाख्यां इति विधास्यामि यथा मतिश्च ॥

इह खलु भगवान् पतञ्जलिः प्रेषावत्प्रह्लादश्चास्त्रप्रतिपाद्यं दर्शयति ॥

अथ योगानुशासनम् ॥

End. वक्ताञ्च प्रमादनिरतः क्व वात्सल्यं गुरोरिदं ।

नूनं सदात्मनां दीने स्वतन्त्रितं छपान्वितं ॥

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्ययोगेविन्दानन्दभगवत्पूज्यपादशिष्य-
श्रीरामानन्दसरस्वतीकृतौ पातञ्जलसूत्रवृत्तौ योगमणिप्रभाख्यायां कैवल्यपादस्यतुर्थः समाप्तः ॥

विषयः । पातञ्जलयोगसूत्रस्य भाष्यानुगतव्याख्यानं ॥

No. 2059. पथ्यापथ्यविवोधकः । Substance, country-made paper, $9 \times 4\frac{1}{4}$ inches. Folia, 118. Lines, 8—10 on a page. Extent, 3,729 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1767. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Pathyápathya-vibodhaka. On diet and regimen. By Keya-
deva Paṇḍit, a Vadya by caste.

Beginning. नन्वेकं विश्वरूपं विभुवनशरणं स्वर्गमोक्षैकहेतुं

शब्दं वाग्देताच्च व्यवहरति यथा विश्वमेतन्नितानं ।

यस्य ध्यानप्रसादात् प्रभवति पुरुषः सर्वकार्यस्य सिद्धिं

कर्तुं तं देववन्द्यं स्फुरदुरगवरस्फारहारं गणेशं ॥ १ ॥

भारद्वाजपवित्रमोचतिश्लोकः श्रीपद्मनाभोऽभव-

द्देव्याकृतिनाटकागमकथालङ्कारपारङ्गमः ।

तत्पुत्रो गुणभूषितः समभवत् श्रीशार्दुलामा भिषक्

येन प्राणिगदो गदैरपहृतोऽसौ सर्वविद्यालभः ॥ २ ॥

तत्पुत्रः केयदेवोऽस्ति वैद्यशास्त्रविशारदः ।

मणिरत्नाकरो येन कृतोऽस्त्यो नाम सागरः ॥

नामरत्नाकरो ज्ञानां द्रव्याणाञ्च रसादिषु ।

पन्थार्यं क्रियते तेन पथ्यापथ्यविवोधकः ॥ ३ ॥

End. चोजः कान्तिर्वलं पुष्टिपुष्टिलूपचयः स्मृतः ।

Colophon. इति श्रीवैद्यकेयदेवपण्डितविरचिते पथ्यापथ्यविवोधके भिन्नवर्गोऽष्टमः
सम्युक्तोऽयं ॥

विषयः । पथ्यापथ्यविवेचनं ॥

No. 2060. न्यायकुसुमाञ्जलिप्रकरणम् । Substance, country-made
paper, 13½ × 6½ inches. Folia, 37. Lines, 13—14—15—18 on a page.
Extent, 2,358 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Calcutta, Government of India. Appearance, new. Verse. Correct.

Nyāya-kusumāñjali-prakarana. A polemical disquisition on
the existence of God, refuting all atheistical doctrines. By Udayana
Āchārya. The work comprises a metrical portion, and a prose para-
phrase. The former has been published with a translation into English
by Professor E. B. Cowell. The latter is scarce. The codex under notice
contains both the parts.

Beginning. सत्यसुप्रसरः सतां परिसल्लप्रोद्गोघवदोत्सवो

विश्रालो न विमर्दनेऽस्ततरसप्रसून्दमाधीकभूः ।

ईशस्यैव निवेशितः पदयुगे भङ्गायमानं धम-

चेतो मे रमयत्वविघ्नमनघः न्यायप्रसूनाञ्जलिः ॥

स्वर्गापवर्गयोर्मांसमासनन्ति मनीषिणः ।

यदुपास्मिन्मसावच परमात्मा निवृण्यते ॥

End.

इत्येष नीतिकुसुमाञ्जलिः खण्डः श्री-

र्यद्रासयेदपि च दक्षिणवामकौ द्वौ ।

नो वा ततः किमसरेश्वरगुरुर्गुरुस्तु

प्रीतोऽस्त्वनेन पदपीठममर्पणेन ॥

Colophon. इत्याचार्यश्रीमदुदयनविरचितन्यायकुसुमाञ्जलिप्रकरणं समाप्तं ।

विषयः । ईश्वरे विप्रतिपन्नानां चार्वाक-मीमांसक-सौगत-दिगम्बर-साङ्ख्यानानां मतं श्रीम-
दुदयनाचार्येणानेन गद्य-पद्योभयद्वयेन प्रबन्धेन निराकृतं ।

No. 2061. यजुर्वल्क्यः । Substance, country-made paper, 9 × 4 inches. Folia, 81. Lines, 11—12 on a page. Extent, 2,065 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1811. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Yajurvallabha. This is a part of the 'Āhnikā-paddhati,' a comprehensive work on the duties of householders. By Viṭṭhala Dīkshita. The part under notice comprises three chapters, and treats of, 1st, daily religious duties, 2nd, the sacraments, (*sañakāras*) 3rd, Adhāna or domestic fire worship. All those have been treated according to the rules of the Yajur Veda.

Beginning. योगिनो यं प्रपश्यन्ति हृदाकाशे सनातनं ।

+++++ वन्दे देवकीनन्दनं हरिं ॥

अस्मान् कर्मासरणावाहिकं प्रथमं ततः ।

संस्कारदीनावसय्यं त्रिभिः काण्डैरर्चं ब्रुवे ॥

End.

ततो ब्राह्मणभोजनं संकल्पयेत् । इत्याद्यवस्थापद्धतिः समाप्ता ॥

Colophon. इति श्रीविठ्ठलदीक्षितनिबद्धायामाहिकपद्धतौ यजुर्वल्क्यभाष्यायां चावस-
य्याधानं सपरिकरं नाम तृतीयः खण्डः समाप्तः ॥ ३ ॥

विषयः । अत्र खण्डत्रयं वर्तते तत्र प्रथमे यजुर्वेदाहिककृत्यप्रयोगः । द्वितीये यजुर्वे-
दाहिकसंस्कारप्रयोगः । तृतीये यजुर्वेदाहिकवसय्याधानप्रयोगः ॥

No. 2062. **हौत्रिकपद्धतिः, यजुर्वेदोक्ता ।** Substance, country-made paper, 8½ × 4 inches. Folia, 38. Lines, 8 no a page. Extent, 592 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sk. 1705. Place of deposit, Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Hautrika-paddhati. A guide-book for the performance of the Hautrika or fire sacrifices according to the Yajur Veda. Anonymous.

Beginning. 'हौत्रं करिष्यत् संचरेण प्रविश्यापचवनीयं ।

End. आसो वा तदुपांशु तदुपांशु ॥

Colophon. इति यजुर्वेदिके हौत्रिके पद्धतेऽध्यायः ॥

विषयः । यजुर्वेदोक्तहौत्रिककर्मप्रपञ्चनं ।

No. 2063. **देवीमाहात्म्य-टीका ।** Substance, country-made paper, 15 × 4 inches. Folia, 92. Lines, 7 on a page. Extent, 2,598 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Lalagola, Post Dighápati, Zilá Rájasáhi, Bábu Táránátha Ráya Chaudhurí. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Devímáhátmya-tiká. A commentary on the Chaṇḍí section of the Márkaṇḍeya Purána. By S'añkara S'armá.

Beginning. श्रीदुर्गायाः पदं नत्वा श्रीमच्छंकरशर्मणा ।

देवीमाहात्म्यटीकेयं क्रियते शिशुसम्भता ॥

पूर्वं भगवद्वादरायणमुनेः शिष्यो जैमिनिर्नाम मुनिर्भारतविषये सन्दिग्धमना मार्कण्डेयं समुपागम्य भो मुनेभारतविषयेऽस्मत्कृण्वन्हे दूरीक्रियतमित्यवदत् । — — — — —

— — — पविण कचुः—मार्कण्डेय उवाचेत्यादि ।

End. सार्वर्षिर्भविता मनुरिति पुनरावृत्तिः समाप्तिं द्योतयति सम्प्रदायसम्भवात् ॥

Colophon. इति देवीमाहात्म्यटीका समाप्ता ।

विषयः । मार्कण्डेयपुराणीयदेवीमाहात्म्यकाव्याख्यानं ।

No. 2064. अमरकोषमाला । Substance, country-made paper, 15 × 4 inches. Folia, 250. Lines, 6 on a page. Extent, 5,906 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Lālagola, Post Dighāpati, Zilā Rājāsāhi, Bābu Tārānātha Rāya Chaudhuri. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Amarakosha-mālā. A paraphrase of the 'Nāmaliṅgā nuśāsana' of Amara Siṅha. Author's name not made out. The work has been written in accordance with the rules of the Kalāpa-vyākaraṇa.

Beginning. अनादिमध्यान्तमनीशमीशं प्रणम्यत + + दम् गिरिशं ।

निर्वाद्योगाद्येकमूललीनां निरूप्य कुर्मोऽमरकोषमालां ॥

उपाया बहवः सन्ति निबन्धाः पाणिनेर्दिष्टा ।

तथापि सादृशं यत्नः खलु कालापतुष्टये ॥

अत्र पञ्चारम्भे शिष्टाचारसिद्ध्यर्थमशेषविघ्नविघाताद्यंश्च अभीष्टदेवतायाः सेवनोपदेशेन प्रशंसं दर्शयति यस्त्येत्यादि । हे धीराः स विष्णुः सेव्यतां भवद्विरिति शेषः । इत्यादि ।

Colophon. समाप्तिस्तु च कवाक्चं नास्ति ।

विषयः । अमरकोषव्याख्यानं ।

No. 2065. दत्तकविवेकः । Substance, country-made paper, 18 × 3 inches. Folia, 4. Lines, 5 on a page. Extent, 75 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Lālagolā, Post Dighāpati, Zilā Rājāsāhi, Bābu Tārānātha Rāya Chaudhuri. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Dattaka-viveka. A summary of the laws relating to adoption. By Sūlapāṇi. It is one of several treatises the author wrote under the generic name of *Viveka*. He lived in the middle of the 12th century, and was a judge in the court of Lakshmaṇa Sena, of Bengal.

Beginning. अथ दत्तकविवेकः । तत्र याज्ञवल्क्यः ।

दद्यान्माता पिता वा यं स पुत्रो दत्तको भवेत् ॥

मनुः । माता पिता वा दद्यातां यमद्विः पुत्रमापदि ॥

सदृशं प्रीतिमंयुक्तं स पुत्रो दत्तमः सुतः ॥

प्रीतिमंयुक्तमित्यनेन वयोऽधिकपुत्रदाने पुत्रानुसृत्यपेक्षा प्रापिता । इत्यादि ।

संस्कृतस्य कुतस्तस्य वर्णगोचं भवत्युत ।

अथ देया तु कन्या स्यात् तद्वर्णस्य युधिष्ठिर ॥

Colophon. इति शुद्धपाणिनतत्त्वकविवेकः समाप्तः ।

विषयः । दत्तकपुत्रग्रहणकर्तव्यतातदधिकारादिनिरूपणं ।

No. 2066. कन्दोमञ्जरीटीका। Substance, foolscap-paper, 16 x 4 inches. Folia, 18. Lines, 6 on a page. Extent, 446 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Lālagola, Post Dighāpati, Zilā Rājasāhi, Bābu Tārānātha Rāya Chaudhuri. Appearance, new. Prose. Correct.

Chhando-manjarī-tīkā. A commentary on the *Chhando-manjarī*, an elementary treatise on versification. By Dātārāma.

Beginning. नत्वा वागीश्वरीपदं चतुर्थ्यर्गफलप्रदं ।

सुखन्दोमधुरीटीका दातारामेण तन्यते ॥

यद्यस्याः कतिधा व्याख्या व्याख्याताः पूर्वसुरिभिः ।

तथापि बालवोधाय मयाप्याख्यायतेऽधुना ॥

यन्वकारेण यन्वस्य भङ्गीकृतकृष्णलीलावर्णनप्रधानतया सञ्जाकायत्वादादौ शिष्टानुशिष्टा-
चित्तैष्टदेवतानुसङ्गारूपं सङ्गलं वस्तुनिर्देश्य कृतः । सर्गबन्धो सञ्जाकायमुच्यते तस्य लक्षणं ।
आशीर्नर्मस्त्रया वस्तुनिर्देशो वापि तन्मुखमित्युक्तः ।

अन्यन्त मञ्जरीत्वेन परिकल्प्य महाकविः ।

गङ्गादास्यकारेणं स्रवकैः षड्भिरन्वितं ॥

देवमित्यादि ।

End. भाराक्रान्तेति । हरिः श्रीकृष्णो जयति जयतु तुष्ट्यानेति । किम्भूतः, गुर्वं जनं
विलोक्य दृष्ट्वा जलदस्त्रनाकुलावस्थायीमंशुषेयं—

Colophon. परिमत्ताप्रियाद्यादिकं नास्ति ।

विषयः । गङ्गादासकृतचन्द्रोसङ्ख्यया व्याख्यानम् ।

No. 2067. शाक्तकर्मः । Substance, country-made yellow paper, 14 × 3 inches. Folia, 105. Lines, 5 on a page. Extent, 1,503 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Lāṭora, Zilā Rājāsāhī, Kumār Yogendranātha Rāya. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Sákta-krama. A summary of Tántric rituals. By Purnánanda Paramahansa. The work is divided into 7 chapters, and treats of all

the leading rites and ceremonies which the followers of the S'ákta sect of the Trántrics are required to perform.

CONTENTS: I. Proper place for Ekaliṅga. The Kúrmachakra diagram. Corpses, their varieties. Internal worship. Offering of water to the manes. Offering of Arghyas. Rosaries. The great internal worship. The great yajña.

II. Classification of worshippers. *Divya* or Celestial class. *Vira* or heroic class. *Pashu* or animal class. Listening, contemplation, &c. Means of knowing one's self. True knowledge. Conduct of the class called *Chína* or Chinese. Duties of Kaulas. Rules regarding the five M.'s S'akti defined. Routine of Kaulas. Duties on particular occasions.

III. Worship of virgins of different ages. Sacrifice of she-jacks. Worship of Kula. Recounting of rosaries. Sanctification of rosaries. Drinking for pleasure prohibited. Worship without spirituous drinks condemned.

IV. Purification of articles of worship. Identity of one's self. Articles of worship derived from bastards, &c.

V. The rite of Vijayá. Hermitage. Worship of shoes. Form of Kámakalá. Secret worship. Purificatory rites. Rites on cremation grounds. Rite called Níla.

VI. Rites for becoming Vira. Worship of S'akti. Praise of nonduality.

VII. Diabolical rites for causing stupefaction, subjugation, &c. &c.

Beginning. नत्वा श्रीपरदेवताङ्गियुगले शाक्तममं कामदं

पूर्णानन्दयतिस्त्वेति श्रितयोस्तन्वानुसारकमात् ।

श्रीदीक्षागुणपादपञ्चयुगलशानात्मनो निर्मलौ

द्वैतज्ञानविनाशनाथ विदुषामामेदमंश्चये ॥

सहस्रारे सहापद्मे प्रातः शिरसि निर्मले ।

पूर्वेन्दुप्रणलसुते शुद्धस्फटिकसन्निभं ॥

गन्धानुलेपितं शान्तं वरदाभयपाणिनम् ।

मन्दस्त्रिभं निजगुणं काव्येनावलोकितं ॥ इत्यादि ।

End.

प्रसन्ना तेन मोक्षया कुलीनैः सिद्धिहेतवे ।

भाञ्जुङ्गमणिं वीक्ष्य कुलचूडारुणिं तथा ।

तत्र चूडामणिं वीक्ष्य वीरतन्त्रकजामलं ॥

कुलार्णवं प्रक्रमश्च वामकेश्च (संज्ञितां ।

समयार्णमाष्टकाश्च उत्तरानन्तमेव च ॥

गुरुणाश्च मतं ज्ञात्वा कालीतन्त्रं कुलार्णवं ।

पूर्णानन्देन गिरिणा लतं श्रीपतिवासरे ॥

इधे कालाङ्गवेदेन्दुश्रुते मङ्गलवासरे ।

नित्यमङ्गलभावाद्यं शाक्तक्रममनुत्तमं ॥

Colophon. इति श्रीपूर्णानन्दपरमहंसविरचिते शाक्तक्रमे सप्तमोऽंशः ॥

विषयः । १ प्रथमांशे,—एकलिङ्गस्थानलक्षणं । कूर्मचक्रलक्षणं । कामलचूडकादिशवल-
लक्षणं । श्वान्यजनविधिः । तर्पणविधिः । अर्घ्यसाधनविधिः । अपविधिः । मद्यान्यजनविधिः ।
महायज्ञविधिः ।

२ये अंशे,—दिव्यादिभावनिरूपणं । दिव्यभावलक्षणादिकथनं । वीरभावलक्षणादिलक्षणं ।
पशुभावलक्षणादिकथनं । श्वण-मनन-निदिध्यासनलक्षणादिकथनं । आत्मसाक्षात्कारोपायकथनं ।
तत्त्वज्ञानादिकथनं । चीनाचारकथनादिकं । कैलिकर्तव्यकथनं । पञ्चमकारसाधनविधिः ।
शक्तिनिरूपणादिकं । कुलाचारलक्षणं । समयाचारलक्षणं ।

३ये अंशे,—कुमारीपूजाविधिः । तन्त्रलक्षणादिकथनं । तत्र वत्सरसंख्या फलविशेषकथनं ।
शिवावल्लिदानविधिः । कुलपूजनविधिः । सालाजपविधिः । सालाप्रतिष्ठाविधिः । कामतः सुरा-
पाननिषेधः । मद्यादिहीनपूजाया निन्दितत्वकीर्तनं ।

४थे अंशे,—द्रव्यशुद्धिविधिः । आत्मस्वरूपनिरूपणं । कुण्डमोलाङ्गवादिद्रव्यनिरूपणं ।

५मे अंशे,—विजयाकल्पकथनं । श्वधूतक्रमकीर्तनं । पाटुकापूजनविधिः । कामकलाकप-
कीर्तनं । गुप्तसाधनविधिः । कल्पपरस्परविधिः । श्मशानसाधनविधिः । नीलसाधनविधिः ।

६ष्ठे अंशे,—वीरसाधनपरस्परविधिः । शक्तिपूजाविधिः । अद्वैततत्त्वप्रशंसा ।

७मे अंशे,—वज्रलक्षणादिविधिः । तत्र स्थानकालादिनिरूपणं । सर्व्व देवीभावावश्यकता-
निरूपणश्च ।

No. 2068. पुराणसर्व्वसं । Substance, Palm-leaf, 40 x 2 inches. Folia, 325. Lines, 4 on a page. Extent, 8,910 slokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1677. Place of deposit, Viśe, Post Dehgápadá, Zilá Rájásáhi, Bábu Lakshmíkánta Ráya. Appearance, old. Verse. Correct.

Purāṇa-sarvasva. A miscellany made up of extracts from the Purāṇas with comments thereon on history, geography, civil polity, various forms of worship, &c. By Govardhana Páthaka. It was compiled under the auspices of a Bengali zemindar of the name of Srísatyá, who

had the title of Khan, in the year 1396 S'aka. This work is quite distinct from the one of this name noticed under No. 333 (I, 188).

Beginning. (प्रथमपत्रं नास्ति ।)

विधास्य तु महाराज विद्वान् पुत्रः पुरुरवाः ।
 तेजस्वी दानशीलश्च यत्ना विपुलदक्षिणः ॥
 ब्रह्मवादी पराक्रान्तः शत्रुभिर्दुष्टि दुर्जयः ।
 आचरन् चाग्निहोत्रस्य यज्ञानाञ्च महोपतिः ॥ इत्यादि ।
End. एतत् पुस्तं समाप्तं अनपदविदितं कारितं सत्यस्थानै-
 र्दानैर्मनैर्विधानैरनुदिनमधिकं पण्डितान् पूजयित्वा ।
 सर्वस्वान्नं पुराणं परमशुभकरं भूषणं भूतलेऽस्मिन्
 आचन्द्रार्कशकलाद्रमनवज्जतभुक्चन्द्रमङ्गाशकाब्दे ॥
 श्रीमद्भौडमहोपनिषत्पतिपतिप्राप्रसादादयः
 पुण्याः प्राप्तनकर्मणोऽतिपद++++श्रीखानाङ्किता ।
 पश्चात् श्रीशुभराजखानपदवीं लब्ध्वा धरामण्डले
 जीयाहर्षधुरन्धरः कुलधरो धीरो गभीरो गुणैः ॥
 पुराणसर्वस्वमिदं प्रयत्नादकारि गोवर्द्धनपाठकेन ।
 मनोरमं पुण्यवतां जनानां श्रीसत्यखानस्य यशः प्रधानं ॥

Colophon. इति पुराणसर्वस्वं समाप्तं । शुभमस्तु शकाब्दाः १६७७ ॥

विषयः । विविधपुराणसारसालङ्कार्य निर्मितोऽयं ग्रन्थराजः । तत्र ऐनेत्यक्तिकथनं । भुवन-
 कोपवर्णनं । विशेषण भूगोलकीर्तनं । ज्योतिर्मण्डलसन्निवेशमंस्थानादिकथनं । तीर्थप्रकरणानि ।
 तत्र विशेषेण गङ्गामाहात्म्यकीर्तनं । तर्पणप्रकरणं । दानप्रकरणं । व्रतप्रकरणं । जलदानप्रकरणं ।
 आश्रयप्रकरणं । भक्तिप्रकरणं । श्रुत्युपकरणं । अस्त्रिप्रवेपप्रकरणञ्च । प्रयागादिप्रकरणं । वारा-
 णसीमाहात्म्यं । गयामाहात्म्यं । जगन्नाथमाहात्म्यं । अष्टादशमहापुराणलक्षणादिकथनं ।
 भारतखूचकथनं । रामायणखूचकथनं । चातुर्वर्ण्यचतुरायमधर्मनिरूपणं । तत्र सामान्यतः
 परिभाषकथनं । धर्मखूचकथनं । वर्षधर्मः । ब्राह्मणमाहात्म्यं । ब्राह्मणादीनां जीविका-
 दिनिरूपणं । वर्षसङ्करनिरूपणं । दशविधसंस्कारकथनं । विद्यादानविधिकथनमुक्तेन शिष्यादि-
 लक्षणादीर्तनं । अभिवादनविधिः । ब्रह्मचारिविधिः । गृहस्थविधिः । तत्र स्त्रीलक्षणादि-
 कथनं । पुरुषलक्षणं । दारानुक्रमणविधिः । आवसथ्याधानविधिः । अग्निहोत्रादिविधिः । वि-
 वगंचिन्ननविधिः । विशेषेण प्रातःकृत्याद्याह्निककृत्यविधानं । विशेषेण शिवस्तूत्यादिपूजाविधि-
 कथनं । भक्तिप्रकरणं । गतिप्रकरणं । यात्राप्रकरणं । हरिहरादिलवनकीर्तनञ्च । दुर्गापूजा-
 प्रकरणं । रुद्राक्षधारणादिमाहात्म्यं । गीतामाहात्म्यं । विष्णुस्मरणप्रकरणं । स्मरणश्रवणादि-

साक्षात्पुत्रं । गोसेवादिविधिः । नित्ययाजविधिः । स्नातिथ्यविधिः । भोज्याभोज्यनिरूपणं । शयनविधिः । साध्वीधर्मकथनं । स्त्रीणां अभिचारदिलक्षणं । स्त्रीणां व्रतप्रकरणं । वाणप्रस्थविधिः । यतिधर्मकीर्तनं । योगशास्त्रकथनं । तत्र विशेषत आसन-ध्यान-धारणा-प्राणायामादिलक्षणकथनं । याज्ञवल्क्यमीताकथनं । धर्मस्मृत्यकथनं । विसरेण राजनीतिकीर्तनं । स्त्रीरक्षादिकामशास्त्रकथनं । व्यवहारविधिकथनं । तत्र विसरेण विचारप्रणालीकथनञ्च । परीक्षाविधिः । दण्डविधिः । सामान्यतो नीतिसारकथनं । कर्तव्यताप्रकरणं । कायस्थलक्षणं । धनुर्वेदकथनं । सङ्ग्रामलक्षणादिकथनं । सरकतादिरत्नपरीक्षाविधिः । तेषामुत्पत्त्यादिकथनञ्च । पुष्पराग-कर्णोत्तन-पुलक-वधिराजादिरत्नपरीक्षणं । लौहसंस्कारविधिः । अथ वज्रविधौ हनेदलक्षणानि रूपणं । वासुनिरूपणादिकं । गजचिकित्साविधिकथनं । अश्वपरीक्षादिविधिः । द्रव्यगुणकथनं । नाट्यप्रकरणं । यन्त्रप्रकरणं । रामप्रकरणं । ज्योतिषप्रकरणम् । वृक्षरोपणविधिः । विक्रयविधिः । मोनिष्कृत्य-प्रवेशनविधिः । धान्यवपनादिविधिः । भूकम्पादिमण्डलनिरूपणं । शाकुनज्ञानविधिः । अरुणनिरूपणं । उत्पातविवेकः । सुप्ताभ्यासकथनं । याजप्रकरणं । सप्तसरणानुसरणादिविधिः । आद्योत्तरकर्म्म । दानप्रकरणं । प्रायश्चित्तप्रकरणं । महादानप्रकरणम् । संवत्सरकृत्यनिरूपणं । दुर्गास्तवविधिः । सङ्क्रान्तिनिरूपणं । ग्रहणनिरूपणं । युगाद्यादिनिरूपणं । पञ्चमीकल्पे नागपद्धत्यादिविधिः । कालदण्डदिलक्षणकथनं । विषचिकित्सा । एकादश्यादिव्रतविधिः । अशौचनिरूपणं । द्रव्यशुद्धिनिरूपणं । भविष्यकथनं । प्रज्ञादचरित्रकीर्तनञ्च ।

No. 2069. दानरत्नाकरः । Substance, Palm-leaf, 19 × 2 inches. Folia, 128. Lines, 6 on a page. Extent, 2,304 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1707. Place of deposit, Lálora, Dighápati, Zilá Rájásáhi, Bábu Táránátha Ráya Chaudhurí. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Dána-ratnákara. A summary of the laws relating to the consecration of various kinds of gifts. By Chandesa'vara Thakkura, minister of war and peace, and son of Vires'vara, who held the same office under some king or other whose name is not given. The author says he compiled the work after performing the rite called *Túlápurusha*, on the banks of the Vágvatí river in Nepal. The work is one of seven which he compiled under the generic name of *Ratnákara*. The specific names of the others were *Krítya*, *Vyrahákara*, *Suddhi*, *Pújá*, *Vivála* and *Grihastha*, treating severally of periodical rites, Judicature, purification, worship, inheritance, and domestic duties.

Beginning. तत् पातु लोचनं ब्रह्माः प्रियाश्चैषनिमीलितं ।

उक्तं सरजनीनायनिद्राणमिव नीरजं ॥

उद्भिद्रावोऽजराजीव उल्लाप रमलोद्भूतरागे खड्गे -

यन्मोक्षदुर्गन्धघोषवृत्तिविगलदधैः प्राप्तेनैरप्रजानां ।
 लक्ष्मीं विश्वम्भरायाः स्फुटमङ्गत लती यो मञ्चादानदानैः
 श्रीमच्छण्डेश्वरोऽयं रचयति वचिरं दानरत्नाकरं सः ॥
 श्रीचण्डेश्वरमन्त्रिणः सतिमतानेन प्रसन्नायना
 नेपालाखिलभूमिपालजयिना धर्मेषु दुग्धाब्धिना ।
 वाग्भत्याः सरितस्तटे सुरधुनीसाम्यं दधत्याः शुचौ
 मार्गे मासि यथोक्तपुण्यसमये दत्तास्तुलापूषाः ॥
 यस्य दानान्तिरेकेण लोके निर्जितगौरवः ।
 कल्पद्रुमः पारिजातः कामधेनुः क्षचित् क्षचित् ॥
 अथोक्तमपि यद्दानं हत्यरत्नाकरे पुनः ।
 मासादिकृत्यमामस्य गौरवात्तदुदीरितं ॥
 दानविधि + + दानस्वरूपस्य निरूपणं ।
 देयादेय + रङ्गोऽत्र पावाणां कथनं ततः ॥
 मञ्चादानानि सर्व्वाणि गोप्तृसमनन्तरं ।
 धान्यादिशैलदानानि गृहधेन्यादिकानि च ॥
 गवां स्वरूपतो दानं ततो ज्ञेयमधीपरं ।
 हृषिकृष्णाजिने तद्दानं भूमिसुवर्णयोः ॥ इत्यादि ।
 नायको विनायकः यत्तराट् कुवेरः ।
 अथ वा दिग्भ्याः कार्य्यास्तवापि कथयामि ते ॥
 यद्द्वारं समुखं तस्य देवीं तत्र प्रतिष्ठापयेत् ।
 नायकं नायकं कुर्याद् द्वाराभ्यां मध्यतः स्थितं ॥
 यः पशुरासवलिकर्णरघुप्रवीर-
 जीमन्तवाहनदधीचिभिर्बन् विचिन्त्य ।
 दीर्घार्द्धानिःश्रुतिसूत्रिताधरधी-
 रासो चणं क्षिप्तमितभावमलक्ष्यदृष्टिः ॥
 मग्ना श्रेष्ठमहार्णवे वसुमती येनोद्धृता लीलया
 विध्वस्तावनिवैरिणः क्षितिभुजां लक्ष्मीः समादादिता ।
 दत्तः कथं दत्तः कथोऽर्धिनवचे चण्डेश्वरोऽचकै-
 र्धर्मस्याभ्युदयाय तेन विरचितः श्रीदानरत्नाकरः ॥
 श्रीकृत्यदानव्यवहारशुद्धिपूजाविवादेषु तथा गृहस्थे ।
 रत्नाकरा धर्मभूषो निबद्धाः कृतास्तुलापूषदेन सप्त ॥

End.

रसगुणभुजचन्द्रेः सम्मिते शकवर्धे
सहसि धवलपले वाग्मतीसिन्धुतीरे ।
अदित तुलितमृचैरात्मना स्पर्णराशिं
निधिरखिलगुणानामुत्तमसामनाथः ॥

Colophon. सप्रक्रियमहासांभिविपचिकठकुरथीबीरेश्वरात्मजसप्रक्रियमहासांभिविप-
चिकठकुरथीचण्डेश्वरविरचितो दानरत्नाकरः समाप्तः । शकाब्दाः १७०७ ।

विषयः । दानविधिभिरूपणं । दानस्वरूपकीर्तनं । देयादेयनिरूपणं । पात्रविवेचनं ।
महादानानि । शुद्धकालादिकथनं । मण्डपादिनिर्माणविधिः । तत्र अङ्गुलिशाखादिपरिमाण-
कथनं । शिरण्यगममहादानविधिः । एवं ब्रह्माण्डदानं । कल्पपादपदानं । गोसहस्रदानं ।
कामधेनुदानं । शिरण्यश्वरथदानं । पञ्चलाङ्गलदानं । शयिणीदानं । विश्वचक्रदानं । कल्पलता-
दानं । सप्तसागरदानं । रत्नधेनुदानं । महाभूतघटदानं । पद्मपुराणीयब्रह्माण्डदानं । शिवाय-
धेनुगोसहस्रदानं । तिलद्रोणभूतदानं । पर्वतदानं । लवणाचलदानं । गुडुचलदानं । सुवर्णा-
चलदानं । तिलाचलदानं । वृताचलदानं । रत्नाचलदानं । रजताचलदानं । शर्कराचल-
दानं । गुडधेनुतिलधेनुदिदानं । उभयतोमखीदानं । वरद्वयभूतदानं । कृष्णाग्निदानं ।
भूमिदानं । खण्डदानं । विद्यादानं । तत्र लिखनविधिः । विद्याधारभरणयन्त्रविधिः । पञ्चसूत्र-
विधिः । मसीनिर्माणविधिः । पीतरक्तहरित्कृष्णभेदेन तस्याद्यातुर्विधकथनं । लेखनीपट्टनि-
र्माणविधिः । आदर्शारोपणविधिः । शोधनविधिः । पाठक्रमविधिकथनम् । आरोग्यदानविधिः ।
अभयदानविधिः । द्विजस्थापनविधिः । कल्पदानविधिः । अन्नदानविधिः । मांसदानविधिः ।
ऋतुदानविधिः । तिथिदानविधिः । नक्षत्रदानविधिः । सत्यज्ञानदानविधिः । यमसन्निधदान-
विधिः । कालपञ्चपदानविधिः । रेवन्ताश्वदानविधिः । वापीकूपतडागादिविधिः । वृक्षादिप्रतिष्ठा-
विधिः । आश्रमदानविधिः । प्रतिश्रयदानविधानम् ।

No. 2070. अशौचदीपिका । Substance, country-made paper, 15 × 4 inches. Folia, 16. Lines, 7 on a page. Extent, 406 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vārīyār, Post Sīṇḍā, Zilā Rājāsāhī, Paṇḍit Madhusūdana Śiromaṇi. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Asaucha-dīpikā. An epitome of the rules regarding personal impurity resulting from birth, or death, or other causes. By Viśveśvara Bhaṭṭācārya.

Beginning. बिलोक्य धर्मशास्त्राणि विचार्याशौचसङ्ग्रहान् ।

विश्वेश्वरेण सङ्क्षिप्य क्रियतेऽशौचदीपिका ॥

तत्र मनुः । शृण्वेद् विप्रो दशाक्षेन द्वादशाक्षेन भूमिपः ॥ इत्यादि ।

End. इति वृहस्पतिवचनं सकुल्याः समानेदकाः गोवजा निवृत्तसमानेदकभावाः ।

Colophon. इति विश्वेश्वरभट्टाचार्यविरचिता अशौचदीपिका समाप्ता ।

विषयः । जननमरणसङ्कराद्यशौचनिरूपणं । सपिण्यादिनिरूपणं । आद्याधिकारिकथना-
दिकञ्च ।

No. 2071. अशौचसङ्ग्रहः । Substance, country-made paper, 13 × 3 inches. Folia, 15. Lines, 6 on a page. Extent, 304 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Viśe, Post Deṅgápádá, Zilá Rájasáhi, Bábu Lakshmikánta Ráya. Appearance, decayed. Prose and verse. Correct.

Aśaucha-saṅgraha. An epitome, like the last, on the subject of personal purification. By Chaturbhujā Mahāchārya.

Beginning. श्रीमन्नृसिंहपादात्मधुलुब्धमधुव्रतः ।

अशौचसङ्ग्रहं चक्रे महाचार्य्यवतुर्भुजः ॥

अथ जननाशौचं । जनने विप्रस्य सपिण्डानां दशाक्षशौचं । इत्यादि ।

End. गोब्राह्मणरचयिषस्तयुद्धसमुत्पत्तेः सद्यःशौचं । ततः सर्व्वं दाहादिकं कार्य्यं ।

Colophon. इति महाचार्य्यश्रीवतुर्भुजकृतोऽशौचसङ्ग्रहः समाप्तः ।

विषयः । जननमरणयोः सपिण्डाद्यशौचनिरूपणं । बालाद्यशौचं । स्थशौचं । अशौच-
सङ्करः । गर्भवावाद्यशौचं । सद्यःशौचादिकथनं । शवसंस्कारादिविधिः । दाहाधिकारिकः ।

No. 2072. अशौचव्यवस्था । Substance, country-made paper, 13 × 3 inches. Folia, 6. Lines, 5 on a page. Extent, 91 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Viśe, Post Deṅgápádá, Zilá Rájasáhi, Bábu Lakshmikánta Ráya. Appearance, new. Verse. Correct.

Aśaucha-vyavasthá. Another epitome on the same subject, as that of the last preceding No. By Rádhánátha Bhúsura.

Beginning. श्रीगोपालं नमस्कृत्य श्रीराधानाथभूदुरः ।

अवस्थादीपकग्रन्थे वक्तव्यशौचव्यवस्थितिं ॥

तथादौ रजस्रशौचं ।

रजस्रला चतुर्धेऽङ्गि शुद्धा खानेन लौकिके ।

दैवं पैवक्ष्य यत् कर्म तव शुद्धा तु पञ्चमे ॥ इत्यदि ।

End.

निमित्ताज्ञानिनोऽशौचं न स्नातदपरो यदि ।

ज्ञात्वा तदग्रं भुञ्जीत तदा पूर्वोक्तमाचरेत् ॥

इत्यशौचव्यवस्थां श्रीराधानाथशर्मणः ।

विविधा बुद्धिबोधा सा शोधा सद्भिर्महत्तया ॥

विषयः । जननसरण्योरशौचनिरूपणं ।

No. 2073. सम्बन्धविवेकः । Substance, country-made yellow paper, 12 × 3 inches. Folia, 7. Lines, 6 on a page. Extent, 122 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Varīyá, Post Siñdā, Zilá Rájasáhi, Paṇḍit Madhusúdana Śiromaṇi; another copy at Sántipura, Paṇḍit Gopálalála Gośvámī. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Sambandha-viveka. On relationship prohibiting marriage. By S'úlapáni Mahámahopádhya. The colophon adds the title *Sahudiyálam*, the purport of which is not intelligible.

CONTENTS: Maidens fit for marriage by Bráhmaṇs. Sapiṇḍas defined. Kshatriyas and Vaisyas' claims to the gotra of their purohīts. Marriage with a *sagotra* invalid. Expiation for such marriage includes divorce. Prohibited marriage.

Beginning. नत्वेष्टदेवतापादसंज्ञानध्वान्नाशनं ।

सम्बन्धस्य विवेकोऽर्थं क्रियते श्रुतपाणिना ।

तव सन्तु । अस्मिन् च या मातुरसगोत्रा च या पितुः ।

सा प्रशस्ता द्विजातीनां दारकर्माणि कैदुने ॥

अथमर्थः । या मातुरसपिण्डा समानपिण्डा न भवति इत्यादि ।

End. एतासां कन्यानामविवाह्यत्वमित्यर्थः । अन्तर् सुबोधमिति ।

Colophon. इति नाड्यडिवाल्लसहस्रमहोपाध्यायश्रीश्रुतपाणिर्विरचितः सम्बन्धविवेकः समाप्तः ।

विषयः । द्विजानां विवाहव्योम्यकन्यानिरूपणं । सापिण्डनिरूपणं । राजन्यवैश्ययोः पुरोहितश्रमशिल्पकथनं । सगोत्रादिविवाहे प्रायश्चित्तानुष्ठानानन्तरं परित्यागोपदेशकथनं । अविवाह्याकीर्तनश्च ।

No. 2074. परिभाषावृत्तिः। Substance, country-made paper, 12 × 3½ inches. Folia, 76. Lines, 8 on a page. Extent, 3,209 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zilá Rájásáhi, Pañdit Madhusúdana Śiromaṇi. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Paribhāshā-vṛtti. An exposition of the meaning of the technical terms used in Sañskrit grammars of the Pāpini class, including the Kásikā-vṛtti of Jayáditya, the Nyása of Jinendrabuddhi and the Nyáya. By Siradeva.

Beginning. स्फुरयति नवरागा भास्कराभा प्रसम्भा

प्रसभशमितदोषा स्त्रीतसोक्तचक्रा ।

विहितचित्तविचारा जायजतोपशान्धे

प्रभवतु परिभाषावृत्तिरासेवितैषा ॥

व्याख्यानतो विशेषप्रतिपत्तिर्न हि सन्देहादलक्षणं । व्याख्यादाचार्यपरम्परोपदेशात् सन्देहोपि विशेषावशमे भवति । न तु लक्षणाभाव इति । इत्यादि ।

End. उत्पत्तिमत्त्वपि पदार्थेषु षट्सु सम्बन्धं न व्यभिचरति । तत उत्पन्ने भावप्रत्ययसामान्यमभिदधाति । सत्तेति न क्रियासम्बन्धं ॥ १०२८ ।

Colophon. इति श्रीसीरदेवकृतायां परिभाषावृत्तौ जैनन्यायमूलाः परिभाषाः समाप्ताः । समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः। पाणिनीयपरिभाषास्वरूपाणां व्याख्यानं । तथा जिनेन्द्रबुद्धिलतन्यासापरनाम-चेयकारिकावृत्तिपञ्चिकायां समुद्भाषितानां न्यायमूलकपरिभाषाणाञ्च विशदीकरणमिति ॥

No. 2075, काशिकाविवरणपञ्चिका, वा (काशिकान्यासः)। Substance, country-made paper, 14 × 3½ inches. Folia, ? Lines, 8 on a page. Extent, ślokas ? Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zila Rájásáhi, Pañdit Madhusúdana Śiromaṇi. Appearance, old. Prose. Correct.

Kásikā-vivarana-panchikā alias Kásikā-nyása. A commentary on the Kásikā of Jayáditya. By Jinendrabuddhi. The comment extends from the 2nd book to the 7th.

Beginning. समर्थः । परिभाषेयमिति परितो आहता भाषा परिभाषा । तथा चान्नं, परिभाषा पुनरेकदेशस्था सर्वं शास्त्रं यथावेग्यप्रदीप इति । कथं पुनर्ज्ञायते परिभाषेयं नाधिकार इति पदविधिपक्षणास्तिङ्गादिति । इत्यादि ।

End. अक्षशलाकाशब्दाभ्यां तेन दीयति, अनभिजयति जितमिति ठक् चस्य कः।

Colophon. इति बोधिसत्त्वदेशीयाचार्यश्रीजिनेन्द्रबुद्धिपादविरचितायां काशिकाविवरणपञ्चिकायां सप्तमाध्यायस्य द्वितीयः पादः।

विषयः। जयादित्युक्तकाशिकाष्टमेद्वितीयाध्यायादारभ्य सप्तमाध्यायद्वितीयपादपर्यन्तं व्याख्यानं।

No. 2076. तन्त्रप्रदीपः। Substance, country-made paper 14 × 2, inches. Folia, 201. Lines, 5—6 on a page. Extent, 7,562 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1600. Place of deposit, Variyá, Post Siṅḍa, Zilá Rájásáhi, Paṇḍit, Madhusúdana S'iromaṇi. Appearance, old. Prose. Correct.

Tantra-pradípa. A gloss on the work noticed under the last preceding No. By Maitreya Rakshita, Mahámahopádhya.

Beginning. गङ् । कुटादीत्येवाचारनाथो वर्णान्भवेण विभक्तिरिति ठकारस्थापदान्ताद्वज्रम + । आदेश एव ठकारस्य प्राप्नोति । इत्यादि ।

End. इति विष्टेन दीर्घजुतयोरपचणं । शास्त्रान्ते प्रत्यापत्तिवचनं तस्याभिज्ञत्वादीर्घादिकार्यं यथास्यादिति ॥

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीमैत्रेयरचितकृतौ तन्त्रप्रदीपेष्टमोऽध्यायः ।
शुभमस्तु । शास्त्रान्तरीक्षे नभसि शिवापन्याने विधौ ।

सौतारामेण लिखितः स्वस्य पाठाय यत्नतः ॥

विषयः। जिनेन्द्रबुद्धिकृतकाशिकाविवरणपञ्चिकायाः प्रथमाध्यायद्वितीयपादादारभ्य अष्टमाध्यायपर्यन्तं व्याख्यानं ।

No. 2077. स्मृतिकौमुदी। Substance, country-made yellow paper, 13 × 3 inches. Folia, 156. Lines, 6 on a page. Extent, 2,906 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siṅḍa, Zilá Rájásáhi, Paṇḍit Madhusúdana S'iromaṇi. Appearance, Fresh. ° Prose and verse. Correct.

Smṛiti-kaumudī. A dissertation on Smṛiti rites, penances, fasts, &c. By Rámakṛishṇa Bhaṭṭácharya.

Beginning. प्रणम्य राकिकान्तं भक्तभीष्टशोकं ।

तन्वते रामकृष्णेन रम्येयं स्मृतिकौमुद

अथ प्रायशः सकृन् एव कर्मणां सारमकत्वादादौ स एव निरूप्यते । तत्र कायवाङ्मनो-
भिः रचितं कर्म फलत्रय समर्थमिति श्रुत्वा चयाणामङ्गत्वमङ्गं । इत्यादि ।

End. अतो नेपवासबाधोऽपि । दम्पत्योर्भुक्तशेषश्च न भुञ्जीत कदाचन । इति वचनात् ।
Colophon. इति महासहोपाध्यायश्रीरामकृष्णभट्टाचार्यकृता स्मृतिकौमुदी परिपूर्णा ।

विषयः । सकृत्पविचारः । अधिवासनिरूपणं । निरवकाशादिकर्मनिरूपणं । व्रतलक्षणं ।
संकल्पाकरणे निन्दाकीर्तनं । फलभूसविवेचनं । मलमासादिविवेचनं । कर्मविशेषे चान्द्रादिमा-
सविशेषनियमनं । तिथ्याद्युल्लेखविधिः । विधिविवेचनं । अर्थवादनिरूपणं । निषेधपर्युदासनिरू-
पणं । विकल्पलक्षणं । युगादिदितिथिविवेचनं । जन्मतिथिहृत्यनिरूपणं । पौराणिकमन्त्रपाठे शु-
द्राणामधिकारकथनं । जन्ममासादौ चूडादिकरणनिषेधः । प्रतिपदादितिथिहृत्यनिरूपणं । तत्र
विशेषतो माघसप्तमीनिरूपणं । जन्माष्टमीकथनं । दुर्गास्त्वविधिः । तत्र बलिदानादिविधानं ।
चातुर्मास्यविधिः । नक्तव्रतविधिः । हरिश्चयनार्थव्यवस्था । सावित्रीव्रतविधिः । अनन्तव्रतं ।
रत्नपूजाविधिः । महाशैवीविधिः । कोजागरविधिः । दशरथावाविधिः । संक्रान्तिव्यवस्थाकथनं ।
कार्तिकहृत्यं । माघस्नानविधिः । पक्षनिरूपणं । अर्द्धोदययोगकथनं । युगाद्या-मन्त्रनिरादिनिरू-
पणं । सुवर्णादिदानविधिः । शुद्धिनिरूपणं । अशौचनिरूपणं । अङ्गास्पृश्यादिकीर्तनं । द्रव्यशुद्धि-
निरूपणं । स्तुतिकादिमरणे दाहव्यवस्था । मुमुर्षुहृत्यं । प्रेततर्पणव्यवस्था । पुत्रस्य वर्षमभ्युक्त्यनि-
रूपणं । पिण्डदानादिविधिः । हृष्टोत्सर्गकालः । दानादिविधिः । प्रेतक्रियानधिकारिणः । दत्तक-
विधिः । गोविन्दविवाहविधिः । श्राद्धलक्षणादिकथनं । देवतालक्षणं । यागलक्षणं । साहित्यल-
क्षणं । तन्त्रतालक्षणं । नवाम्रश्राद्धकालः । मघावयोदशी । अक्षय्यकृष्णपक्षकृत्यं । अष्टकानिरू-
पणं । आसश्राद्धव्यवस्था । जीवत्पितृकश्राद्धव्यवस्था । श्रुताह्वाज्ञानश्राद्धादिदिनकीर्तनञ्च ।

No. 2078. वेदान्तसारभावार्थदीपिका । Substance, country-made
paper, 19 × 3½ inches. Folia, 34. Lines, 6 on a page. Extent, 816
ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá,
Post Sindhá, Zilá Rájásáhi, Paṇḍit Madhusúdana Śiromani. Appearance,
very old. Prose. Correct.

Vedāntasāra-bhāvārtha-dīpikā. A commentary on Sadā-
nanda's Vedāntasāra, an epitome of the Vedānta doctrine. By Vedānta-
vāgīśa.

Beginning. नत्वा हर्मिश्चरणमज्ञानध्वान्तनाशनं ।

वेदान्तसारभावार्थदीपिकां वितनोम्यहं ॥

चिकीर्षितस्य ग्रन्थस्याविघ्नपरिसमाप्तिप्रचयमनाभ्यां शिष्टाचारपरिपालनाय चाचरितं
मङ्गलं शिष्यशिष्यायै ग्रन्थतो निवर्तानि कथयामि । अखण्डमात्मानमाश्रये इति सम्बन्धः । आश्र-

यणीयं वत् सत्त्वप्रसाधाभ्यामपपादयति सच्चिदानन्दमिति । तत्र सत्त्वं द्विविधं स्वरूपसत्त्वं
तटस्थञ्च । यत् स्वरूपमेव इतरव्यावर्तकं—इत्यादि ।

End. तस्य प्रत्यग्भिन्नत्वेन नित्यसिद्धत्वादित्यर्थः ।

विजयन्ते गुरोः पादरेणवोऽपूर्वभानवः ।

येषां सद्भिधिसावेण भिद्यतेऽन्तर्गतं तमः ॥

क्वाहमन्यमतिः कौटुम्पदास्यास्पदं येषां ।

तथापि बुद्धिगुणार्थं कृता चेयं यथामति ॥

Colophon. इति नरहरिचरणभकरन्दसेविना श्रीवेदान्तवागीशेन कृता वेदान्तसारमा-
वार्थदीपिका समाप्ता ।

विषयः । सदानन्दयोगीन्द्रकृतवेदान्तसारप्रकरणस्य व्याख्यानम् ।

No. 2079. दायभागसिद्धान्तकुमुदचन्द्रिका । Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 78. Lines, 6 on a page. Extent 1,732 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1628. Place of deposit, Variyá, Post Siñḍá, Zilá Rájasáhi, Paṇḍit Madhusúdana S'íromaṇi. Appearance, very old. Prose. Correct.

Dáyabhága-siddhánta-kumuda-chandriká. A commen-
tary on Jimútaváhana's Dáyabhága, a treatise on the law of inheritance
as current in Bengal. By Rámabhadra Mahámahopádhyaýa.

Beginning. अपरे ब्रह्मगायतमिति मनु, नैव मनोऽग्रं छावतारत्वमुक्तं तद्द्वारकं मनुपद-
मव । प्रवृत्तान्मङ्गलमाचरन्नयमाविष्करोति मन्वादीति । स्वशब्दनिर्देशेन—इत्यादि ।

End. तदेव निबद्धमिति तेषामेतद्दर्शनादनायासेन यथा स्यादित्येतदर्थं इति वञ्च-
विधेति शिवम् ।

Colophon. इति महामहोपाध्यायश्रीरामभद्रकृता दायभागसिद्धान्तकुमुदचन्द्रिका
समाप्ता । शकाब्दाः १६२८ ।

विषयः । जीमूतवाहनकृतदायभागस्य व्याख्यानं ।

No. 2080. आर्द्धविवेकभावार्थदीपः । Substance, country-made paper,
16 × 3½ inches. Folia, 60. Lines, 8 on a page. Extent, 2,100 ślokas.
Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñḍá, Zilá
Rájasáhi. Paṇḍit Madhusúdana S'íromaṇi. Appearance, old. Prose. Correct.

S'rāddha-viveka-bhāvārtha-dīpa. A commentary on S'ūla-pāpi's S'rāddha-viveka, a summary of the rules regarding S'rāddha offerings to the manes. By Jagadīśa.

Beginning. प्रणम्य नित्यां त्रिपुरां त्रिनेत्रां श्रीचक्रराजप्रभवं तथैव ।

मनोहरश्राद्धविवेकग्रन्थभाषार्थदीपं प्रकटीकरोति ॥

श्रीमता जगदीशेन स्मृतितत्त्वं विज्ञानता ।

शूलचलकृतग्रन्थे क्रियते कौशलं किरत् ॥

शिष्यप्रवृत्तिहेतुभूतं ग्रन्थसम्बन्धं प्रयोजनश्चाह विलोक्येति । धर्मशास्त्राणीत्यनेन दधिदूर्वा-
क्षुरन्दायेन सङ्गृह्यमाविष्कृतं । इत्यादि ।

End. तर्हि नरकस्थाश्च दृष्टान्ति रति पिण्डदाने फलश्रुतिरित्यत आह अहेलिति ।
अर्थवादस्तु विवाद इत्यर्थः । कर्मान्तरं प्रधानभूतमिति शेषः ॥

Colophon. (परिसमाप्तिस्तु चकवाचं नास्तीति)

विषयः । शूलपाणि कृतश्राद्धविवेकस्य व्याख्यानम् ।

No. 2081. अधिकरणमात्रा । Substance, country-made paper, 18×4 inches. Folia, 55. Lines, 6 on a page. Extent, 1,255 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñḍá, Zilá Rájasáhi, Paṇḍit Madhusúdana Śiromaṇi. Appearance, old. Prose. Correct.

Adhikaraṇa-málá. A dissertation on the rules regarding the performance of Vedic rites, and an exposition of the purport of the illustrative phrases ordinarily used in Smṛiti works. By Govinda Mahá-mahopádhya.

Beginning शृणुष्व षष्ठस्तुरभिन्धुजलावसेक-निर्जातभालतलनिर्मलबालचन्द्रः ।

सद्यश्चक्षकरकोटिकिरणदीप्यैवैभवं गिरिशदुर्लभितस्तनोतु ॥

अनुरागिणां बुधानां भूषणार्थं सुरलकठिनानां ।

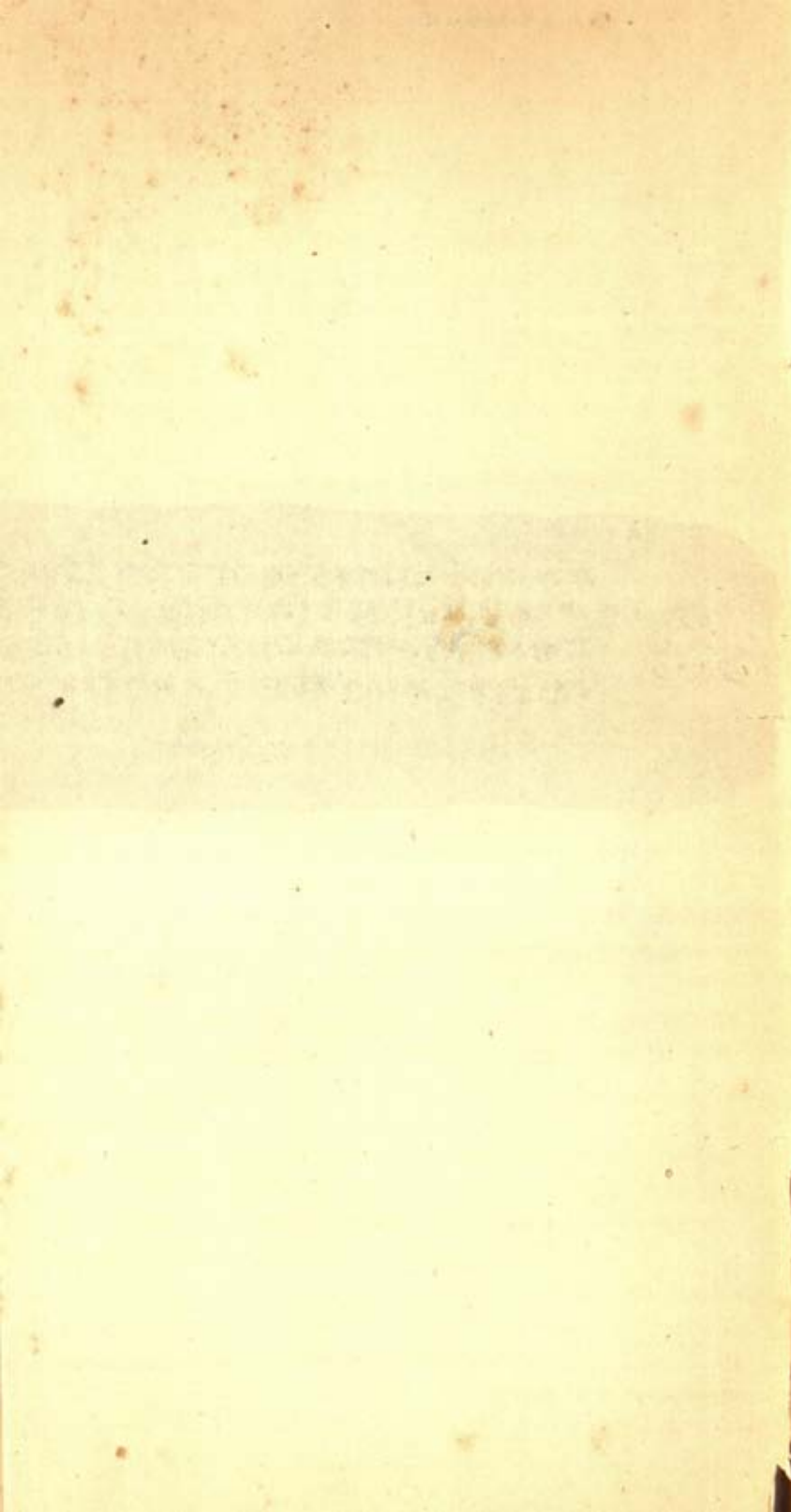
मालामधिकरणानां गोविन्देऽतियत्नस्तनुते ॥

अग्निहोत्रं जुहोतीति श्रूयते तत्र चिन्त्यते किमिदं कर्मानाम उताग्निदेवतारूपगुणविधानमिति तत्र पूर्वपक्षः इत्यादि ।

End. यज्ञादौ कृतियधिकरणमेव सकलं फलं किन्तु फलसामानाधिकरणमेवेत्यर्थः ।

विषयो विशयस्यैव पूर्वपक्षस्तथोक्तः ।

निरणययेति पश्चाद् शास्त्रेऽधिकरणं स्मृतं ॥

from the fact of its being remarkably correct and containing some new readings.

There are other circumstances in connexion with the codex which are worthy of note. The first is the name of the work. In all the modern MSS. of the work that I have seen the name of the book always appears to be Bhaṭṭi; and the six commentators whose works are accessible to me in Calcutta either call it Bhaṭṭi, or "an epic (*Mahākāvya*) on the history of Rāma." Nowhere is any specific name given for the work. European orientalists, commenting on the work, have invariably used the name Bhaṭṭi, without any doubt or qualification. The MS. under notice, however, gives the specific name *Rāvaṇa-badha* or "the Destruction of Rāvaṇa," and in the colophon of the Serampur edition the same name is to be met with, though it is not given on the title-page. The disuse of the specific name can be attributed to one of two causes; either the author left an only work to posterity, and therefore his name was held enough to indicate his work, as in the cases of the *S'is'upāla-badha* and the *Kirātārjunīya*, which are best known by the names of their authors Māgha and Bhāravi; or to the fact of there having been another work of the same name of great renown, the *Rāvaṇabadha* of Pravarasena, and the necessity thence arising for a mark of distinction.

The next is the name of the author. Commentators are very much divided in opinion about it. The MS. under notice makes Bhaṭṭi, son of S'ridhara Svāmī, to be the author. Its words are इति बट्टभीवास्यश्री-धरस्वामिस्त्रुनेभट्टिना कृतौ रावणवधे महाकाव्ये तिङन्तकाण्डे कुट्ट-प्रदर्शने नाम द्वाविंशतितमः सर्गः। The oldest commentator, Jayamaṅgala, calls him Bhaṭṭi, son of Svāmī. His words are लक्ष्यं लक्षणं श्रीमयैकत्र विदुषः प्रदर्शितुं श्रीस्वामिस्त्रुनः कविः भट्टिनामा रामकथाययं महाकाव्यं चकार। Harihara, the next in age, follows his predecessor verbatim. Puṇḍarikāksha, the 3rd in order of age, in his *Kalāpa-dīpikā*, calls the poet Bhaṭṭi, but gives no specific name for the work. The fourth, Kandarpa Chakravartī, calls the work Bhaṭṭi, and the author Bharṭṭihari. His words are अत्र नावकासमहाकाव्याय श्रीमहेश्वरकविना शब्दकाण्डयोगे लक्षणं। The fifth, Vidyāvinoda, makes the author Bharṭṭihari, son of S'ridhara Svāmī: अत्र कविना श्रीधर-स्वामिस्त्रुना भट्टहरिणा संग्रहः। And lastly, Bharata Mallika, who lived at Kānchrápārā in the Hooghly district, about 150 years ago, names Bharṭṭihari, but does not notice the name of his father: महेश्वरिनामकविः श्रीरामकथाययं महाकाव्यं चकार।

Turning now to the writers of this century, I find the opinion to be equally divided. Colebrooke, in his essay on 'Sanskrit and Prākṛit Poetry,' follows the later commentators, and says, "The author was Bhartṛihari, not, as might be supposed from the name, the celebrated brother of Vikramāditya, but a grammarian and poet who was son of S'rīdhara Svāmī, as we are informed by one of his scholiasts, Vidyāvinoda. (Essays, vol. II, p. 116.) Professor Aufrecht, in his Bodleian Catalogue, speaks of Bhartṛihari, "*cujus liber grammaticus, minime vero Bhaṭṭīkāvyam memoratur*" (p. 175 b); but in his notices of the *Praudha-manoramā*, (p. 132 b), of the *Subodhā*, (p. 175 a), of the *Amara-kosha*, (p. 132 b), and of the *Sarasvatī-kaṇṭhābharaṇa*, he cites Bhaṭṭī. In the last named work both Bhaṭṭī and Bhartṛihari have been separately cited. Dr. Bhau Dājī observes that Bhaṭṭī "is popularly believed to have been a son of Bhartṛihari," (Journal, Bombay Branch R. A. S., 1862, p. 219.) Bohlen, reciting a tradition which says "Vikrama in fact got possession of the kingdom and took to himself Bhaṭṭī as prime minister," remarks, "in this again they seem to have gone wrong, confounding both persons and times. For there exists a grammatical poem called Bhaṭṭī Kāvya, describing at the same time the exploits of Rāma, which has been attributed to a certain grammarian belonging to a later age called Bhartṛihari, and from the name of this poem, I think, Bhaṭṭī seems to have been considered as the brother of this our Bhartṛihari." (Preface to his edition of the S'atakas of Bhartṛihari, p. 6.) In a note in the *Indian Antiquary* (I, p. 319) Paṇḍit S'eshagiri S'āstrī gives a story (noticed also by Bohlen) which says that "a Brāhman, named Chandragupta, had four wives, one of the Brāhman caste, another of the Kshatriya, the third of the Vais'ya, the fourth of the S'ūdra caste. They were called Brāhmaṇī, Bhānumatī, Bhāgyavatī and Sindhumatī. Each of the four bore him a son. Vararuchi was born of the first wife, Vikramārka of the second, Bhaṭṭī of the third, and Bhartṛihari of the fourth. Vikramārka became king, while Bhaṭṭī served him in the capacity of prime-minister."

A critical survey of these several diverse opinions shows that the balance of evidence rests with those who take Bhaṭṭī to be distinct from Bhartṛihari. The three oldest scholiasts take Bhaṭṭī to be the name of the author of the Bhaṭṭī-kāvya, so does the MS. under notice,

which is 478 years old. The old authors cited by Aufrecht all cite Bhaṭṭi, and one of them, Bhojadeva, author of the *Sarasvatī-kaṇṭhā-bharaṇa*, who lived over a thousand years ago, quotes from the works of both Bhaṭṭi and Bhartṛihari, showing clearly that in his time they were believed to be two distinct persons and not one with two names. It would not be critical to set aside their opinion on the authority of the three later Bengal scholiasts, none of whom lived at an earlier date than 250 years from this time. Colebrooke avowedly followed one of these later scholiasts, and does not seem to have made any careful enquiry into the subject. Professor Aufrecht's quotations should have created in him a doubt on the subject; but they did not. On the same page (175) he has given the two names without a remark. Bhau Dājī, Bohlen and S'eshagiri S'āstrī recognise Bhaṭṭi to be distinct from Bhartṛihari. The traditions quoted by them are at best of little worth, but they are, as far as they go, opposed to the later scholiasts.

Nor is it difficult to make out how the confusion has arisen. Bhaṭṭa is an honorific title, meaning a learned man or a professor, and its derivative form Bhaṭṭi is very unlike a proper name, and the later commentators felt the necessity of searching for something to replace it. How they fell upon Bhartṛihari it is not easy to guess. It may at first sight appear that they thought that Bhaṭṭi must be a corruption of some other word, and as *Bhatti* is the vernacular form of Bhartṛi the conclusion was drawn that Bhaṭṭi stood for Bhartṛihari. This is, however, not philologically correct, inasmuch as *Bhatti*, the corruption of *Bhartṛi*, takes the dental and not the cerebral t, and Bhaṭṭi is invariably written with the cerebral and not with the dental letters. To Englishmen, most of whom cannot pronounce the dental letter, this may not appear a serious objection, but to Indian scholars the distinction is so marked that it is difficult to conceive a confusion in this respect. There must have been some other cause, but I know not what it was. There is nothing, however, to preclude the use of Bhaṭṭi as a proper name. The diminutive of Bhaṭṭa would be Bhaṭṭi, and the young son of a Bhaṭṭa may well be called by the affectionate diminutive "the little professor" or "teacherling." Indian languages abound in such affectionate epithets, and they are not unknown in Europe. By long usage such epithets stick fast, and cannot afterwards be cast off. In many instances they have absolutely set aside

the names given at christening. It may be added that nick-names have often been used as proper names, and the question then naturally arises, is Bhaṭṭi the proper or the nick-name of the author, but there is nothing to decide it. It might have been the one or the other, but certain it is that it was the most popular name, and the author was best known by it.

The next question refers to the name of the author's father. The authorities quoted above give Svámí or S'risvámí, S'ridhara Svámí, Bharṭṛihari and Chandragupta. The last two occur in apocryphal stories, and may at once be rejected as false. Jaymaṅgala is the oldest, and appears to be a very cautious and critical scholiast, and he gives the first name which may be accepted as the most authentic. Svámí is certainly a title, but there is nothing to prevent its use as a proper name, and if we accept the S'ri which precedes it as a part of the name and not an honorific epithet, there would be nothing to object to it. It may, however, be more reasonably taken to be an abbreviation, or the use of the literary title instead of the proper name. The use of titles for proper names is by no means uncommon.

The poet at the end of his work gives a stanza in which he describes his patron who, he says, was king S'ridhara-sena of Balabhi. The stanza runs thus :—

काव्यमिदं विहितं मया बलभ्यां श्रीधरसेननरेन्द्रपालितायां ।

कीर्तिरियं भवतादत्तो द्यपस्य चेमङ्करः क्षितिपो यतः प्रजानाम् ॥ च २९, श्लोक २५ ॥

"May this poem, written by me in Balabhi, the protected of the great king S'ridhara-sena, be to the glory of the king, since the king is the well-doer of the people."

The Balabhi here mentioned is obviously Balabhipura, the capital of the Sauráshṭra kingdom, and we know from Wathen's copper-plates that there were three S'ridhara-senas in the Balabhi, Balahara, or Balaráis dynasty.

The first of them reigned in A. D. 319. He was followed by Siláditya I, Charagrīha I, and then by a second S'ridhara-sena. We have then a Dhruva-sena and then a third S'ridhara-sena. Which of these three kings was the patron of the poet cannot be made out, but there is no reasonable doubt that one of them was; and we may, therefore, safely place the time of our poet to be the middle or end of the fourth century A. D.

As regards the name of the father, the first idea suggested by this stanza is that the commentators confounded the patron with the father of the poet, but, seeing that S'ridhara in the case of the king is followed by the epithet sena, and in the case of the father by Svámí, it might reasonably be urged that S'ridhara the father was distinct from the king of that name. The poet has named the king, and the scholiasts have given the name of the poet's father. Any how it is obvious from the epithets assigned to him, and from the way in which he refers to the king, that the poet was not a king, nor the son of a king, nor a prime-minister. He was a Bráhmaṇ poet and grammarian of Balabhipura, and had no relation whatever to Vikramárka, Chandragupta, Vararuchi or Bharṭṛihari. The time usually assigned to Bharṭṛihari is the 3rd century of the Christian era, whereas my deductions bring Bhaṭṭi to the middle or end of the 4th century, showing a difference of about a hundred years—a slight difference in the case of oriental literary history, and by no means such as to prevent scholiasts of the 16th or the 17th or the 18th century from easily confounding the two authors.

Beginning. अमुद्रो विवृषसः परन्तपः युतान्वितो दशरथ इत्युदाहृतः ।

गुणैर्वरं भूयनचित्तलेन यं सनातनः पितरमुपागमत् स्वयं ॥

End.

काव्यमिदं विहितं मया वङ्गभ्यां श्रीधरसेननरेन्द्रपालितायां ।

कीर्तिरियं भवतादतो नृपस्य क्षेमङ्करः चित्तियो यतः प्रजानां ॥

Colophon इति वङ्गमीवास्तव श्रीधरखामिस्त्रिनोर्भट्टिनाञ्जणस्य कृतौ रावणवधे महाकावे
तिङ्गन्ताण्डे लुट्प्रदर्शनो नाम द्वाविंशतितमः सर्गः ।

विषयः । श्रीरामचरितवर्णनं ।

No. 2083. तन्त्रप्रदीपोद्दीपनम् । Substance, country-made yellow paper, 13 × 3 inches. Folia, 77. Lines, 9 on a page. Extent, 2,270 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zilá Rájásáhi, Pañdit Madhusúdana S'íromañi. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Trantra-pradípoddípana. A commentary on the 4th chapter of the 1st book of the work noticed under No. 2076. By Nandana Miśra, son of Váneśvara Miśra.

Beginning. आकभावाः । अस्मिन् सति विप्रतिपेधे परमितिवचनात् पराभवतीति
न्यासः । तच्चाच्यते ननु सत्यप्यस्मिन् अधिकारे भेत्ताशिक्षेत्यादौ न गुहसंज्ञे सावकाशे—इत्यादि ।

End. रूपपदणशङ्का न स्यादिति न लतं । इत्यनु कृतेऽशब्दसंज्ञेति निषेधाद्
प्रदेशे स्वरूपपदणं ॥

Colophon. इति श्रीवाणेश्वरभिरुच्युतवीनन्दनभिरुचिते तन्त्रप्रदीपादीपने प्रथमो-
ऽध्यायः ।

विषयः । जिनेन्द्रबुद्धिहताशिकाटन्तिपञ्चिकायाः मैत्रेयरचितेन तन्त्रप्रदीपाभिधाना या
टीका कृता तस्याः प्रथमाध्यायचतुर्थपादमावस्य व्याख्यानं ।

No. 2084. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभञ्जनी (आख्यपर्व) ।
Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 112. Lines, 8 on
a page. Extent, 3,996 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1,578.
Place of deposit, Varyā, Post Siñḍā, Zilā Rājāsāhi, Paṇḍit Madhusūdana
Sīromani. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahābhāratārtha-prakāśinī *alias* **Virodha-bhañjanī**.
A gloss on the Mahābhārata. The codex contains only the portion
referring to the Harivaṃśa section. By Rāmakṛishṇa.

Beginning. भगवन् नमस्कृत्य धृतगोपाललक्षणं ।

आख्यपर्वव्याख्यानं रामकृष्णेन तन्यते ॥

अथ परमकारणिका भगवान् श्रीकृष्णद्वैपायनो भगवद्गुणश्रवणेन लोकानां शं चिकीर्षुः पा-
ण्डवचरितप्रसङ्गेन उपस्थितत्वाद्वैदिकामुष्मिकफलजनकत्वादिष्टत्वेन इष्टत्वेनोपेक्षानर्हत्वाच्च प्रसङ्ग-
सङ्गत्या शतसहस्रसंख्यापूरणाय प्राधान्येन भगवच्चरितवर्णनात्मकमाख्यपर्वव्याख्यानं महाभारतस्य
चरमग्रन्थमारभमानो मध्येऽपि शङ्कितविप्लविनाशार्थं सङ्कलं कर्तव्यमिति शिष्यशिष्यायै शृङ्खल-
सत्त्वान्मुष्मिकरूपेऽप्ययं ग्रन्थ इति बोधनार्थं च भौतिकादिकं प्रत्याख्यपर्वस्यावधारणकाले सूत्रेन
गुह्यस्मरणत्वात्कं कृतं सङ्कलं यन्मार्गगतत्वेन निबध्नाति अयतीत्यादि । न चास्याष्टादशपञ्चान्तगतत्वेन
कथं भारतैकदेशत्वं यथा उक्तानि नैमिषारण्ये पर्व्याण्यष्टादशैव तु इति वाच्यं । अष्टादशसंज्ञका-
नीति तदर्थत्वात् । इत्यादि ।

End. चास्याभावेऽपि कोष्ठद्वयसंस्थानविशेषेण सदा द्रष्टव्यवानिव ।

सूयते ब्रह्मसदृशैः अथिभिः शङ्करेण च ।

ब्रह्मणा सहितैर्देवैः सम्यग्ब्रह्मलपौः ॥

इति महाभारते शतसाहस्रां संहितायां वैद्याधिकासाख्यपर्वणि खिलेषु चरित्रे विपु-

बोधोपाख्यानं । समाप्तोऽयं खिलसंज्ञहरिवंशमहारकः । समाप्तश्चेदमार्थपर्वः । समाप्ता चेत्यं
शतसाहस्री वैयासिकी महाभारतसंहिता सर्वग्रन्थराजत्वात् भट्टारक इति ।

यत्तदोक्तमित्यसम्बन्धादध्याहारोऽनुपपन्नः ।

नानार्थत्वाच्च शब्दानां योगार्थादरणेन च ॥

आश्रित्य मतभेदस्य व्याख्यानं यत्कृतं मया ।

प्रमोदायास्तु तत्प्राप्तु सर्वग्रन्थविदां सतां ॥

Colophon. इति महाभारतप्रकाशिनी विरोधभञ्जनी समाप्ता । श्रीरत्न लेखके सदा ।

शकाब्दाः १५७८ ॥

विषयः । हरिवंशस्य व्याख्यानं ।

No. 2085. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभञ्जनी मोक्षधर्मपर्वोद्धायाः ।

Substance, country-made paper, 20 × 3 inches. Folia, 120. Lines, 7 on a page. Extent, 4,998 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vairiyá, Post Siñdá, Zilá Rájásáhi, Pañḍit Madhusúdana Śiromaṇi. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratártha-prakáśinī *alias* **Virodhabhañjanī.**

Another part of the work noticed under the next preceding No. It refers to the Mokshadharm section.

Beginning. नारायणं नमस्कृत्य सच्चिदानन्दविषयं ।

व्याख्यानं मोक्षधर्मस्य रामकण्ठेन तन्वते ॥

अथ भगवदनुपदेष्टेष्टसिद्धिं भीष्मयुधिष्ठिरसंवादच्छलेन सर्ववर्णानां सर्वत्रमाणाश्च धर्माश्च
बोधयितुं परमकारुणिको भगवान् व्यासः प्रकृतस्य युधिष्ठिरराज्यलाभप्रतिपादनस्य बोधकत्वेनो-
पाहाधसङ्ख्या प्रतिबन्धकीभूताया युद्धजिज्ञासाया अपगमेनावसरसङ्ख्या च शान्तिपर्व समा-
रभते वैशम्पायन उवाचेत्यादि । कृते उदके उदककार्ये खानतर्पणे यैः—इत्यादि ।

End.

परिगणितं छलत्यगणमध्ये निवेशितं उच्छिष्टशिलाशनं येन ॥

निर्व्याणधर्मविषयं प्रणिपत्य देवं

व्याख्यानमेतदनुवृद्धि मया ततं यत् ।

विज्ञा विमत्सररहितः प्रतियन्तु तत्कः

सर्वज्ञभावसरणेः प्रभवेन्मणीयी ॥

Colophon. इति महाभारते शतसाहस्र्यां संहितायां वैयासिक्यां शान्तिपर्वणि मोक्ष-
धर्म उच्छिष्टशिलाख्यानं ।

विषयः । महाभारतीयशान्तिपर्वान्तर्गतमोक्षधर्मपर्वोद्धायास्य व्याख्यानं ।

No. 2086. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभञ्जनी, दानधर्मपर्व्याध्यायः ।
Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 60. Lines, 7 on a page. Extent, 437 slokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1578. Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zilá Rajásáhi, Paṇḍit Madhusúdana S'iromaní. Appearance, decayed. Prose Correct.

Mahábháratārtha-prakáśinī *alias* **Virodhabhanjaní.**
Another part of the aforesaid work. It bears upon the Dánadharmá section.

Beginning. प्रथम्यं कृष्णं वरदं विश्वकाम्यदानमकं ।
आख्यानं दानधर्मस्य रामकृष्णेन तन्यते ॥

अथ धर्मादेव सर्व्यामीष्टसिद्धिरिति बोधयितुं युधिष्ठिरप्रश्नसमाधानप्रतिपादनलक्षणैव
कार्यत्वसङ्ख्याऽनुशासनलक्षणं शान्तिपर्व्यान्तरमारभते युधिष्ठिर उवाचेत्यादिना । उपवसद्भिस्तु
त्वा सासमग्निहोत्रं जुहोति—इत्येव यथाऽग्निहोत्रपदं अग्निहोत्राद्वाप्राप्तार्थं । इत्यादि ।

End. समीचीनानामपि युगं योगो यत्र संयुगे महारणे । स्वच्छन्दतः स्वेच्छातः
शान्तिपर्वणि उपमानुशासने दानधर्मः समाप्तः । शिष्यस्य महाभारतसमाप्तिधर्मो माभूदित्याह
अख्यानन्तरमाद्यमेधिकं पर्व्यमविवक्षति इति ।

Colophon. इति महाभारतार्थप्रकाशिनीं विरोधभञ्जनीं शान्तिपर्वं । शकाब्दाः
१५०८ ।

विषयः । महाभारतीयशान्तिपर्व्यान्तर्गतदानधर्मपर्व्याध्यायस्य आख्यानं ।

No. 2087. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभञ्जनी, आश्वमेधादिपञ्चकम् ।
Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 50. Lines, 8 on a page. Extent, 784 slokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1578. Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zilá Rájásáhi, Paṇḍit Madhusúdana S'iromaní. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratārtha-prakáśinī *alias* **Virodhabhanjaní.**
Another part of the work last described. It refers to the last five sections of the Mahábhárata.

Beginning. नारायणं नमस्कृत्य किरीटिज्ञानदीपकं ।

पर्व्याद्यमेधिकआख्या रामकृष्णेन तन्यते ॥

अथ भगवान् श्रीकृष्णद्वैपायनो भगवत्कथाय्येनैव सर्वं विद्वान्तीति प्रतिपादयितुं शांतिपर्व्य-
जिज्ञासापत्रमेव सरसकृत्या आश्वमेधिकं पर्व्यं समाारभते वैशम्पायन उवाचेत्यादि । महावाङ्म-
नो गङ्गां गङ्गातः । विधत्ते अनेन आधः शल्यः । इत्यादि ।

End. यदा पुष्करतीर्थजलैः तत्स्थानजन्यफलमनेनैव इति भावः । स्वर्गोत्थकं पञ्च समाप्तं । अस्यान्वयार्थपञ्चमं भविष्यति ।

Colophon. इति विरोधभङ्गन्यां महाभारतप्रकाशिन्याम् आन्वयेधादि पञ्चपञ्च । शकाब्दाः १५७८ ।

विषयः । महाभारतीयान्त्वमेविकायमवसिक-मौपल-महाप्रास्थानिक-स्वर्गोत्थकपञ्चम्या-ख्यानं ।

No. 2088. महाभारतार्थप्रकाशिनी वा विरोधभङ्गनी. (आदिपर्व) । Substance, country-made paper, 20 x 3 inches. Folia, 32. Lines, 9 on a page. Extent, 2,179 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zilá Rájasháhi, Paṇḍit Madhusúdana S'iromaṇi. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratártha-prakáśinī. The part called *Adi Parva*.

Beginning. श्रीकृष्णाय नमस्कृत्य महाभारतवादिनी ।

विरोधभङ्गनी टीका रामकृष्णेन तन्यते ॥

अथ वेदार्थस्यातिदुरुक्ततया कलियुगव्युत्पन्नानामवाधतया विहितनिषिद्धज्ञानाभावेन प्रवृत्तिनिवृत्त्यभावप्रसङ्गेन तेषां प्रत्यवायः स्यादिति परमकारणिको भगवान् युधिष्ठिरादितदाचरनीयं दुर्योधनादिवदिति शिष्याय राजसूयादावसमर्थानामनधिकृतानाञ्च तत्फलप्राप्त्यर्थं श्रीकृष्णः सर्वोपकारकः सर्वश्रेष्ठ इति स एव सर्वश्रेष्ठोऽर्थिनोवाप्य इति ज्ञानार्थञ्च महाभारतार्थ-ग्रन्थमारभते नारायणं नमस्कृत्येति पदं प्रणामार्थकं प्रणामविषयायंकञ्च । इत्यादि

End. परिक्रम्य अग्निं प्रदक्षिणीकृत्य ।

Colophon. इति महाभारतार्थप्रकाशिन्यां विरोधभङ्गन्यामादिपर्व समाप्तं ।

विषयः । महाभारतीयोपपञ्चम्याख्यानम् ।

No. 2089. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभङ्गनी, (सभापर्व) । Substance, country-made paper, 16 x 3 inches. Folia, 30. Lines, 7 on a page. Extent, 1,015 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zilá Rájasháhi, Paṇḍit Madhusúdana S'iromaṇi. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratártha-prakáśinī. The part called *Sabhá Parva*.

Beginning. प्रणिपत्य हरिं भक्त्या सर्वलोकैकपालकं ।

तन्यते रामकृष्णेन सभापर्वप्रकाशिनी ॥

अथ सभापर्व्याख्या । अथ भगवत्प्रसादादेव परमेश्वर्य । श्रुत्वा नाथो न कर्तव्य इति च
यूतेन न देवित्यमिति च बोधयितुं पाण्डवचरितकृत्तककार्यत्वसङ्ख्या भगवान् श्रीकृष्ण-
द्वैपायनः सभापर्व्याख्यं ग्रन्थमाह वैशम्पायन उवाचेति ।

End. पुनपरीक्षया पुनप्रियेच्छया । इति सभापर्वणि वनप्रवेशः ।

Colophon. इति विरोधभङ्ग्या महाभारतप्रकाशिनां सभापर्व समाप्तम् ।

विषयः । महाभारतीयसभापर्व्याख्यानं ।

No. 2090. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभङ्गनी, (आरण्यकपर्व ।)
Substance, country-made paper, 16 × 3, inches. Folia, 70. Lines 7 on a
page. Extent, 2,777 ślokas. Character Bengali. Date, ? Place of
deposit, Variyá, Post Siñdá, Zilá Rájasháhi, Paṇḍit Madhusúdana Śiromani.
Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratártha-prakáśinī. The part called Vana or Araṇ-
yaka Parva.

Beginning. प्रणिपत्य हरिं भक्त्या नीलेन्दीवरसुन्दरं ।

क्रियते रामकृष्णेन साख्यारण्यकपर्वणः ॥

अथ धार्मिकानामपि काले एव सुखं भवति नाकाले इति दर्शयितुं शङ्को मुख्यकल्पेनैव
प्रतिज्ञा अवश्यं पालनीयेति बोधयितुं प्रतिज्ञातार्थसिद्धिरूपापादानसङ्ख्या भगवान् श्रीकृष्णद्वैपा-
यनकृतीयमारण्यकं पर्वारभते जनमेजय उवाचेत्यादि । निहत्या दूतजिताः । इत्यादि ।

End. अतिदूरे तद्दिने न गम्यमिति निमित्ततः । शृङ्खलाना । इत्यारण्यके आरण्ये ।
समाप्त्येदमारण्यकं पर्व । एतदनन्तरं को ग्रन्थ इत्यत आह अस्यानन्तरमित्यादि यस्यायमाद्यः
श्लोक इति तु सम्प्रदायानुरोधात् पथते इति ।

Colophon. इति महाभारतप्रकाशिनां विरोधभङ्ग्यामारण्यकं पर्व समाप्तम् ।

विषयः । महाभारतीयवनपर्व्याख्यानं ।

No. 2091. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभङ्गनी, (विराटपर्व ।)
Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 12. Lines, 8 on a
page. Extent, 379 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of
deposit, Variyá, Post Siñdá, Zilá Rájasháhi, Paṇḍit Madhusúdana Śiromani.
Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratártha-prakáśinī. The part called Viráṭa Parva.

Beginning. भगवन् नमस्कृत्य भक्तकाम्यप्रदं हरिं ।

विराटपर्वव्याख्यानं रामकृत्येन तन्यते ॥

अथ धर्मोदेव विपत्तितलाणमिति परमविपत्तावपि धर्मो न त्याज्य इति च बोधयितुं यथिष्ठिरप्रतिज्ञापालनरूपैककार्यत्वसङ्ख्या श्रीकृष्णदेवायनसुरीयपर्वारभते जनमेजय उवाचे-
त्यादि । पर्वस्य पितुः पितामहाः । पितामहात् पूर्वं इति केचित् । इत्यादि ।

End. वैष्णविकाः पाण्डुनिकाः । सर्वं सर्वं जीवितञ्च । कृते कारिते ॥ विराटपर्वव्याख्यानं
मन्युविवाहः । समाप्तचेदं विराटपर्वं । अस्यानन्तरमद्योगपर्वं भविष्यति ॥

Colophon. इति महाभारतार्थप्रकाशिन्यां विरोधभङ्गन्यां विराटपर्वं ।

विषयः । महाभारतीयविराटपर्वव्याख्यानं ।

No. 2092. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभङ्गनी, (उद्योगपर्व १)

Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 60. Lines, 8 on a page. Extent, 1,950 ślokas. Character, Bengali. Date, SK. 1578. Place of deposit, Variyá, Post, Siṅḍá, Zilá Rájasháhi, Paṇḍit Madhusúdana Ś'īromaṇi Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratártha-prakáśinī. The part called Udyoga Parva.

Beginning. भगवन् नमस्कृत्य सच्चिदानन्दविपश्च ।

उद्योगपर्वव्याख्यानं रामकृत्येन तन्यते ॥

अथ भगवच्चरणविन्दविमुखस्य न कदाचिदर्थसिद्धिरिति दर्शयितुं पाण्डवचरितप्रति-
पादनलक्षणैककार्यत्वसङ्ख्या भगवान् श्रीकृष्णदेवायनः पञ्चममुद्योगपर्वं समाप्तते कृत्वा विवाह-
मित्यादिना । कृत्वा कारयित्वा आर्येण निज्ज्ञापः । सप्तधाः सप्तधायाः । इत्यादि ।

End. आ अभिव्याप्तानि मुखानि येषां ते प्रभिन्नकरटमुखाः । सेनानिर्याणमुद्योगपर्वं च
समाप्तं ।

Colophon. इति महाभारतार्थप्रकाशिन्यां विरोधभङ्गन्यामुद्योगपर्वं । शकाब्दाः १५७८ ।

विषयः । महाभारतीयोद्योगपर्वव्याख्यानं ।

No. 2093. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभङ्गनी, (भीष्मपर्व १)

Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 50. Lines, 8 on a page. Extent, 862 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siṅḍá, Zilá Rájasháhi, Paṇḍit Madhusúdana Ś'īromaṇi. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahābhāratārtha-prakāśinī. The part called Bhīṣma Parva.
Beginning. नारायणं नमस्कृत्य भक्ताभीष्टफलप्रदं ।

तन्मते रामकण्ठेन व्याख्यानं भीष्मपर्वणः ॥

अथ भगवान् श्रीकृष्णद्वैपायनो भगवद्भक्तस्य सर्व्वव जय एवेति बोधयितुं अथोपाख्यानजिज्ञासापगमेऽनुरस्यत्या पठपर्व्वं वक्तुं तदनुकूलजिज्ञासार्थं जनमेजयप्रश्नमवतारयति कथं युधीत्यादि । कुतश्चेत् धर्ममेवे । इत्यादि ।

End. भयानकानामुत्पातानामभि धामिमुखेन मेचनं शयिकाशयापनं । उन्नातदर्शनमित्यर्थः । ततो जम्बूखण्डनिर्माणं । तदेव भूमिपर्व्वं । तदनन्तरपन्थसु गीतोपयुक्तत्वेन गीतैव तथाऽपाठः पल्लकेऽलिखनात् । या वष्टादशाध्यायगीता सा उपाख्यानरूपा । ततः समाप्तिपर्य्यन्तमेव भीष्मवधः कासेनालेखनात्थाऽपाठ इति ।

Colophon. इति महाभारतप्रकाशिन्यां विरोधभङ्गन्यां भीष्मपर्व्वं ।

विषयः । महाभारतीयभीष्मपर्व्वव्याख्यानं ।

No. 2094. महाभारतार्थप्रकाशिनो, वा विरोधभङ्गनी, (द्रोणपर्व्वं ।)
 Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 40. Lines, 8 on a page. Extent, 1,422 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vārīyā, Post Siñḍā, Zilā Rājashāhi, Paṇḍit Madhusūdana S'īromāṇī. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahābhāratārtha-prakāśinī. The part called Droṇa Parva.

Beginning. चक्रपाणिं नमस्कृत्य सर्व्वेदा भक्तपालकं ।

तन्मते रामकण्ठेन व्याख्या सप्तमपर्व्वणः ॥

अथ त्रैयोऽर्चिना भक्तपरिपालकः श्रीकृष्ण एवोपास्य इति बोधयितुं युद्धकथनलक्षणैककाव्यतासङ्ख्या भगवान् श्रीकृष्णद्वैपायनः सप्तमं पर्व्वारभमाणः सङ्कतिप्रविष्टजिज्ञासार्थं जनमेजयप्रश्नमवतारयति जनमेजय उवाचेत्यादिना पितरि पितामहपुत्रे चर्हते हततुल्ये सति । इत्यादि ।

End. वेदेऽधीते सति यत्फलं तत् अस्मिन्नधीते । धैरैः कर्माभिः कृतैर्महापातकैः यज्ञार्थाप्रयत्नस्य विष्णोः प्राप्तिर्माचः । वर्षा इति वज्रत्वमविवक्षितमुद्देश्यगतत्वात् । पक्षैकत्वत् । वैशम्पयद्रसङ्करजा इति ।

Colophon. इति द्रोणपर्व्वं समाप्तं ।

विषयः । महाभारतीयद्रोणपर्व्वव्याख्यानं ।

No. 2095. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभङ्गनी (कर्णपर्व ।)

Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 80 on a page. Extent, 1,110 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zila Rájasháhi, Paṇḍit Madhusúdana S'íromañi. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratártha-prakáśinī. The part called Karna Parva.

Beginning. अर्जुनायनियन्तारं नमस्कृत्य हरिं प्रभुं ।

तन्यते रामकृष्णेन व्याख्यानं कर्णपर्वणः ॥

अथ भगवान् श्रीकृष्णद्वैपायनः श्रीकृष्णानुपहादेव विपश्चिद्वृत्तिः सम्यक्स्थितिं स एवोपास्य इति बोधयितुमष्टमं कर्णपर्वं समारभते ततो द्रोणे हते राजश्रित्यादिना । ततो नारायणस्त्वस्रो-
द्यानन्तरं । इत्यादि

End. स पाठकः श्रोता च । महासुनेय्यासस्य इदं महाकृदेत्यादि समाप्तिपर्व्यन्तं वैश-
म्यायनवाक्यं । इति कर्णपर्वं समाप्तं ।

Colophon. इति महाभारतप्रकाशिनीं विरोधभङ्गनीं कर्णपर्वं ।

विषयः । महाभारतीयकर्णपर्वव्याख्यानं ।

No. 2096. महाभारतार्थप्रकाशिनी, वा विरोधभङ्गनी (शल्यादित्रिकम् ।)

Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 42. Lines, 7 on a page. Extent, 1,291 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Variyá, Post Siñdá, Zila Rájasháhi, Paṇḍit Madhusúdana S'íromañi. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Mahábháratártha-prakáśinī. The Śalya and the two subsequent Parvas.

Beginning. श्रीकृष्णचरणाभोजं निवेश्य स्वात्मपटपटं ।

तन्यते रामकृष्णेन व्याख्यानं शल्यपर्वणः ॥

अथ भगवच्चरणारविन्दचेतस एव सर्वेष्टसिद्धिरिति दर्शयितुं श्रीकृष्णद्वैपायनः युद्धप्रतिपा-
दनलक्षणैककार्यतामङ्गत्या नवमं शल्यपर्वं समारभमाणः सकृत्प्रतिष्ठजिज्ञासावताराय प्रश्नसव-
तारयति जनमेजय उवाचेत्यादि । पाण्डवैरुदीर्यमाणं क्षिप्यमाणं । इत्यादि ।

End. सपरिच्छदाः सष्टयजनाः । इति स्त्रीपर्वं समाप्तं । अस्यानु शास्त्रिपर्वं भविष्यति ।

Colophon. इति महाभारतार्थप्रकाशिनीं विरोधभङ्गनीं शल्यादित्रिकं समाप्तं ।

विषयः । महाभारतीयशल्य-सौप्तिक-स्त्रीपर्वव्याख्यानं गदापर्व्याध्यायसु शल्यपर्व्यान्तर्भूततया
व्याख्यात इति चिन्तनीयं ।

इह खलु संसारानलभन्तनिखिलजनापवर्गाय आत्मा वा अरे श्रोतव्यो मन्त्रव्यो निदिध्या-
सितव्ययेति—इत्यादि ।

End. तस्माद्विधिशेषब्रह्मसाची + स्वरूपत्वात् तज्ज्ञेयो मोक्षो निरतिशयानन्दा-
त्मक एवेति सिद्धं ॥

Colophon. इति श्रीरघुनाथभार्यभौमभट्टाचार्यकृतौ सिद्धान्तार्णवः परिपूर्णः ।

विषयः । शाङ्करमतमवलम्ब्य विरचितमिदं वेदान्तप्रकरणम् । तत आत्मा वा अरे इत्यव-
विधिविवेचनम् । ब्रह्मणः स्वरूपश्लेष्मरूपं । निरीश्वरसांख्यबोद्धादिमताच्चेपकीर्तनं । विवर्त्तवा-
दव्यवस्थापनं । परिनामवादखण्डनं । परमाणवादाच्चेपकथनं । द्वैतवाधिकानां श्रुतीनां समन्वय-
निरूपणं । जीवस्य ब्रह्मप्रतिविम्बत्वकथनं । जगतः प्रातिभाषिकत्वकथनं । प्रवाहरूपेण जगतः
नित्यत्वकथनं । मायाविद्ययोः स्वरूपकथनं । चतुर्व्यूहनिरूपणं । तत्त्वमस्यादिश्रुत्यर्थकथनं । वेदस्य
नित्यत्वकथनं । ब्रह्मणे वेदैकवेद्यत्वकथनं । ब्रह्म नानुमानादिप्रमाणमयमिति निरूपणं । जीवस्य
उत्क्रान्त्यादिकथनं । तत्त्वज्ञानोपायकथनं । मोक्षोपायकीर्तनञ्च ।

No. 2100. वेदान्तसिद्धान्तकौमुदी । Substance, country-made paper, 17
× 4½ inches. Folia, 67. Lines, 7 on a page. Extent, 1,617 ślokas.
Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāta,
Zilá Nuddea, Paṇḍit Dinanātha Bhaṭṭāchārya. Appearance, decayed. Prose.
Incorrect.

Vedānta-siddhānta-kaumudī. On the Bakhti doctrine
founded on the non-duality of the soul. By Haridāsa.

CONTENTS : Refutation of the theory regarding Brahma being
undiscrete. Refutation of the theory regarding the human soul being
a reflection of the divine soul. Human soul proved to be a part or
fragment of Brahma. The son of Nanda proved to be the being indicated
by the word Brahma. Knowledge, &c. his natural attributes. On the
authority of the Vedas. The Bhāgavata Purāṇa proved to be as
authoritative as the Vedas. The Śāstras all logically lead to Brahma.
Superiority of faith over knowledge. Fruit of faith. Means of salva-
tion. Nature of salvation.

Beginning. सान्द्रीभूतपरानन्दं सानन्दं नन्दनन्दनं ।

नत्वा वेदान्तसिद्धान्तकौमुदीयं विरच्यते ॥

अथ खल्व्वात्मा वारे द्रष्टव्यः श्रोतव्यो मन्त्रव्य इत्यादिदं श्रुतमुद्दिश्यानुसूतकर्मननेपहतवेदान्त-
श्रवणविधानाद् विचारं विना स्वरूपानन्दात्मकमेवाचारकशोकशब्दाभिधेयाज्ञानोपमर्दकापराज-
ज्ञानोत्पत्त्यनुपपत्तेश्च ब्रह्मज्ञानाय ज्ञानेच्छासाधो वेदान्तविचारः कर्तव्य इति । इत्यादि ।

End. स्वाविदके सर्वानयनिष्टत्वा ब्रह्मैव सन् ब्रह्मायेति विमुक्तश्च विमुच्यते—
श्रुतिबोधितमित्यसिद्धभूतब्रह्मात्मकस्वरूपानन्दाविर्भाव इति सिद्धं ।

Colophon. इति श्रीहरिदासकृता वेदान्तसिद्धान्तकौमुदी समाप्ता ।

विषयः । शुद्धाद्वैतवादमवलम्ब्या विरचितोऽयं ग्रन्थः । तत्र ब्रह्मणो निर्दिशेषत्वमत-
कीर्तनं । जीवस्य ब्रह्मप्रतिविम्बवादखण्डनं । ब्रह्मणोऽंशो जीव इति निरूपणं । नन्दनन्दन एव
ब्रह्मशब्दवाच्य इति निर्णयः । तस्य स्वाभाविकज्ञानादिशक्तिसत्त्वकथनं । श्रीमद्भागवतस्य वेद-
तुल्यत्वनिर्णयः । ब्रह्मणः शास्त्रैकगम्यत्वनिरूपणं । ज्ञानापेक्षया भक्तेरभ्यर्चितत्वकथनं । भगवतो
भक्त्येकलभ्यत्वनिर्णयः । मोक्षोपायकथनं । मोक्षलक्ष्यविवेचनञ्च ॥

No. 2101. माधुर्यकादम्बिनी । Substance, country-made paper, 11 × 5½ inches. Folia, 19. Lines, 11 on a page. Extent, 643 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1860. Place of deposit, S'antipur, Paṇḍit Kālidāsa Vidyāvāgīśa. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Mādhurya-kādambinī. On faith as the only means of salvation. Faith and devotion to be directed to Kṛishṇa who is the embodiment of the divine soul. With this object the work opens with a disquisition on the nature of soul, and its twofold division, the human and divine, and then explains how the divine soul may, for the well-being of creation, assume a corporeal form. The author then describes various forms of faith, and their peculiarities.

Beginning. हृदये नवभक्तिप्रस्रविततेः सञ्जीवनी स्वागमा-

रम्भे कामतर्पणुदाहृतमनी विद्यापगोप्यासिनी ।

दूरान्ध्रे मत्प्रशस्तिनेऽपि सरसीभावाय भूयात् प्रभु-

श्रीचैतन्यलपानिरङ्गमहासाधुर्यकादम्बिनी ॥

भक्तिः पूर्वैः शिता तान् रुचं पश्येदुदात्तधीः ।

तन्नैमि सततं रूपनाम प्रियतमं हरेः ॥

रश्च खलु परमानन्दमयादपि पुरुषाद्ब्रह्म पुष्पं प्रतिष्ठेति — इत्यादि ।

End. साधुर्यवारिधेः क्षणचैतन्यादुद्धृतै रसैः ।

इयं धिनेतु साधुर्यमयी कादम्बिनी जगत् ॥

Colophon. इति श्रीसाधुर्यकादम्बिन्यां पूर्णमनोरथो नामाष्टम्यखतदृष्टिः ।

सम्पूर्णं साधुर्यकादम्बिनी सतां प्रीतये स्मादिति । संवत् १८६० ।

विषयः । श्रीमद्भक्त्यन्दन एव शुद्धसत्त्वमयनिजनामरूपलीलाचर्मादिशरीरतया स्वप्रकाशतया च परब्रह्मशब्दवाच्यः । तच्चैव भगवद्भक्तेरपि तद्रूपतया भगवत् इव स्वप्रकाशता, निरपेक्षत्वस्यैतिनिरूपणं । मोक्षादपि भक्तेः परमोत्कर्षप्रतिपादनमुखेन तस्या ज्ञानैकसाधनत्वान्निराकरणं । तदेवं भगवत् इव तत्स्वरूपभूताया भक्तेः सर्वव्यापकत्वं सर्वव्यशीकारित्वं सर्वमङ्गीकृतं सर्वोत्कर्षपरमसातन्त्र्यस्यैति व्यवस्थानं । भक्तिस्वरूपविवेचनं । तदधिकारिणः । तद्भक्तानि । अथ भक्तिप्रभावेनान्येनिष्ठितकथनमुखेन दुष्कृतायाः सुकृतेत्या अपराधे त्या भक्त्युत्पत्तयेति अनर्थानां चतुर्विधत्वकथनपूर्वकं तेषां स्वरूपकथनं । अथ चैतन्यं द्विविधं स्वतन्त्रमस्वतन्त्रत्वं । तत्र प्रथमं सर्वव्यापकमीश्वराख्यं, द्वितीयं देहमात्रव्यापि जीवाख्यानं । तथा ईश्वरचैतन्यं द्विविधं गुणस्पर्शरहितं स्त्रीलया स्त्रीकृततत्त्वसंग्रहं । प्रकरणेनैव वडविधत्वप्रपञ्चनं । अथ अनिष्ठितानिष्ठिताभेदेन भजनक्रिया द्विविधा । तत्र प्रथमा षड्विधा । द्वितीया तु साक्षाद्भक्तिवर्तिनी तदनुकूलवस्तुवर्तिनीति द्विविधा । अत्रापि प्रथमा कायिकी वाचिकी मानवी चेति विभक्ता । अथ अविद्यादिदूषतस्य जीवान्तःकरणस्य श्रवणकीर्तनादिनान्यतो वैलक्षण्येन तदोपग्रहमे भक्तौ रक्षितं भवतीति सा च द्विविधा वस्तुवैशिष्ट्यापेक्षिणी तदनपेक्षिणी च । अथ भैव भजनविषया रविः परमप्रौढतमा सती यदा भजनीयं भगवन्तं विषयीकरोति तदेव सासक्तिरित्याख्यायते । अतएव भक्तिकल्पदण्डाः स्वकीभावमासाद्यन्ती भावप्रेमही पुष्पफले अविरादेव भाविनी स्योतयति । अथाभावासक्तिरेवान्तःकरणमुकुरं तथा मार्ज्जैप्रति यथा तत्र सहसा प्रतिविम्बितो भगवान् अवलोक्यमान इव प्रतिभाति । अथ भैवासक्तिः परमपरिणामं प्राप्नुवती ररूपरूपर्यायो भाव इत्याख्यां लभते । य एव भावः सच्चिदानन्द इति शक्तिव्ययस्य कन्दलीभावं भजते । मोक्षं मायो रागभक्त्युत्थो वैधभक्त्युत्थयेति द्विविधत्वसधिशब्देनैव विविधानां भक्तानां विविधचिदासनासनाद्येषु हृदयेषु स्फुरन् घनरस इव रसायनेषु विविधात्वादत्वं भजते । ते च भक्ताः शान्तादासखिलिष्टिप्रेमसीभाववन्तः षड्विधाः । तत्र शान्तेषु शान्तिरिति दासेषु प्रीतिरिति सखिषु सख्यमिति पित्रभाववत्सु वात्सल्यमिति प्रेमसीभाववत्सु प्रियतेति नामभेदानपि प्राप्यादाशक्त्येवाविभावितविभावादिभिर्दूतेत्यर्थः स्थायीति नाम्ना वैशिष्ट्यं गच्छन् शान्तहास्यादिपदव्यपदेश्यो रसो भवतीति निरूपणं । अथ भावविशेषेण अनुभावविशेषप्रकटनप्रकटनस्यैति ।

No. 2102. दानचन्द्रिका । Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 66. Lines, 8 on a page. Extent, 1,982 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághát, Zilá Nadiyá, Pandit Dinanátha Bhattácharya. Appearance, fresh. Prose and verse. Incorrect.

Dána-chandriká. A treatise on religious gifts, the merits of giving away particular articles, persons fit to grant and to receive gifts,

and the rituals meet for consecrating the same. By Jayarāma. The work is an abstract of the Dānakhaṇḍa of Hemādri.

Beginning. नतिं कृत्वा गणेशाय विघ्नविध्वंसकारिणे ।

क्रियते जपरात्रेण रम्येयं दानचन्द्रिका ॥

दानं देयञ्च दाता च सम्प्रदानं फलं तथा ।

फलदाता विधाता च य एकस्ते नमाम्यहं ॥

तवाहो दानप्रशंसा ।

End. अनेन विधिना कुर्वन् सर्वं भवति चाक्षयति ।

Colophon. इति श्रीजयरामविरचिता दानचन्द्रिका समाप्ता ।

विषयः । दानप्रशंसाकीर्तनं । देवगुणकीर्तनं । दानविधिः । दानकालनिरूपणं । धर्मलक्षणं । द्रव्यदेवतनिर्णयः । प्रतिपदविधिः । सर्वेषु दानेषु सामान्यतः प्रयोगकीर्तनं । हिरण्यदानविधिः । कैमरोष्यभोजनादिष्वदानविधिः । अलङ्करणदानविधिः । धान्यादिदानविधिः । सृष्टतमोष्यदानादिविधिः । कपिलादिदानविधिः । गजाश्वादिदानविधिः । वरदोलादिदानविधिः । ब्रह्मसनादिदानविधिः । गन्धशय्यादीपदानादिविधिः । आविकवस्त्रादिदानविधिः । गृहोद्यानादिदानविधिः । धर्मघटादिदानविधिः । संक्रान्तिनिमित्तकदानविधिः । नाचविकादिदानविधिकीर्तनञ्च ।

No. 2103. मेघदूतटीका । Substance, country-made paper, 13 × 6 inches. Folia, 38. Lines, 12—13 on a page. Extent, 1,443 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Ulā, Post Raṇāghāt, Zilā Nadiyā, Paṇḍit Dinanātha Bhaṭṭāchārya. Appearance, fresh. Prose. Incorrect.

Meghadūta-ṭīkā. A commentary on Kālidāsa's Meghadūta. Anonymous.

Beginning. इह यद्यपि गिरिनगरसगरसखित्परोवरकमलवसन्तीत्यवमलपानिलजल-
क्रीडाप्यावचयचन्द्रसूर्योदयास्तमयसर्गबन्धादीनां मृदाकायलक्षणानां अभावस्यापि मृदाकवि-
श्रीकान्तिदासविरचितत्वादित्दं मृदाकाव्यमुच्यते + + + + + मृदुदयमुपवेद्यः
क्वचित्तेषामप्यत्र निर्देशो युज्यते + + + प्रसङ्गेन तवायमादिलोकः । कश्चित् कान्तेत । कश्चि-
दनिर्दिष्टनामा यच्चः रामगिर्याश्रमेषु वसतिं चक्रे निवासं कृतवान् । रामो दशरथात्मजः तेन
आश्रितो गिरिः । पूर्वं कीतासमन्वितो रामस्तत्र स्थितवानिति इत्यादि ।

अविरतानि निरन्तराणि सुखानि यव ॥ १२४ ॥

इत्यभूतं सुरचितपदं मेघदूतस्य नाम्ना

कासक्रीडाविरचितजने विप्रयुक्ते विनोदं ।

++++ त्रिति निपुणता दृढिभावं कवीनां
नवार्थाणां चरणयुगलं कालिदासचकार ।

Colophon. इति श्रीकविराजमुकुटालङ्कारेण श्रीकालिदासेन (छतं मेघदूताभिधानं
काव्यं) तस्य टीका समाप्ता ।

विषयः । कालिदासछतमेघदूतस्य व्याख्यानम् ।

No. 2104. नेवधीयप्रकाशः (पूर्वनेवधीयः) । Substance, country-made paper, 14 x 4 inches. Folia, 250. Lines, 9 on a page. Extent, 9,843 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághát, Zilá Nadiyá, Paṇḍit Dínanátha Bhaṭṭáchárya. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Naishadhíya-prakáśa. A commentary on the Naishadha Kávyā, of S'ri Harsha. By Nárāyaṇa Vedarakara, son of Narasiṁha and Madálasá. The codex contains only the first half of the work.

Beginning. वैदेही यस्य वामे जयति जयजनिर्दक्षिणे लक्ष्मणेऽपि
श्रीमानये हनुमानतुलबलचये हस्तविन्धुसततः ।
कोदण्डं काण्डमेकं दधदक्षितकुलध्वंसकारी समन्ता-
दव्यादव्याजभयाकृतिसलिलनिधिर्जानकीजानिरस्मान् ॥
दशकन्धरकरिचिह्नः सीताचतःसरोजरोलम्बः ।
रघुकुलकैरवचन्द्रः पायादायासतो रामः ॥
भद्राय भूयाद्भवतां श्रीरामो भक्तिभावितः ।
छृतेवज्रश्रुते यस्य पदवी सुरदुर्लभा ॥
नत्वा श्रीनरसिंहपण्डितपितुः पादारविन्दद्वयं
मातुश्चापि मदालसस्यभिधया विष्कातकीर्तैः क्षिप्तौ ।
श्रीरामेश्वरपीतयोः सुमनसोर्गुर्वारगर्वौ यथा-
बुद्धि श्रीनिपधेन्द्रकाव्यविष्टतिं निर्माति नारायणः ॥
प्रणम्य शङ्करं सोमं ज्वननं श्रीपतिं स्तुयं ।
कुर्वे नाम्ना नेवधीयप्रकाशं सुहृदां मुदे ॥

चिकीर्षितस्य निर्विघ्नसमाप्त्यर्थं शिष्टाचारपरिप्राप्तमाशीर्जनमङ्घ्रिपावस्तुनिर्देशो वापि तत्कुल-
मिति महलाचरणं कर्तव्यमिति ग्रन्थलक्ष्मीरूपनामा कविः गूढसवीजरघूनाद्याभीष्टदेवतानमस्कार-
रूपमहलमाचरति । अन्ये तु विविष्टवस्तुनिर्देशलक्षणं महलमित्याहुः । अत्र पुण्यलोकनलक्षपवि-
शिष्टवस्तुनिर्देशेन निर्विघ्नग्रन्थसमाप्तिरित्यभिप्रायेणाह निपीयेति ।

End. केनाप्यक्षुब्धया रीत्या निर्मिते । उक्तं पूर्ववत् ।

Colophon. इति श्रीवेदरूपनामकश्रीमद्भरसिंहपण्डितात्मजानारायणकृते नैषधीय-
प्रकाशे अष्टमः सर्गः समाप्तः ।

विषयः । श्रीहर्षकृतनैषधचरितमहाकाव्यस्याष्टमसर्गोक्तं व्याख्यानम् ।

No. 2105. स्मार्तसमुच्चयः । Substance, country-made paper, 15 x 4 inches. Folia, 225. Lines, 10 on a page. Extent, 17,840 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághát, Zilá Nadiyá, Paṇḍit Dínanátha Bhaṭṭáchárya. Appearance, decayed. Correct.

Smárta-samuchchaya. A Smṛiti digest. By Nanda Paṇḍita, son of Śrīdeva Mahámahopádhya. CONTENTS: Religious duty. Proper times for religious ceremonies. Lunations. Conjunction of one month with another. Intercalary months. Prohibited degrees in marriage. Marriage. Saṅskáras. Daily rituals. Funerals. Mourning. Purifications. Expiations. Inheritance. Judicature.

Beginning. श्रीनारायणपादपङ्कजनतिप्राप्तबोधो-

वेदानङ्गयुतान् सभारतखिज्ञान् साहित्यकाव्यान्वितान् ।

मीमांसैश्वरसांख्यबौद्धमखिलं चार्थाकजेनाभिधं

यन्म्यं ये व्यष्टयोऽस्य पण्डितकविः श्रीदेवशर्माभवत् ॥

तस्य श्रीशक्तिकण्ठभक्तिनिरतो नन्दाभिधोऽभूत्कृतो

हन्दा देवपदारविन्दशरणा यस्य प्रसिद्धा प्रसूः ।

सोऽयं पण्डितमण्डलीमुखकरं धर्माऽक्रियाज्ञापकं

रम्यं स्मार्तसमुच्चयं व्यरचयन्विष्टौघमग्राहितं ॥

तत्र प्रथमतो धर्मस्वरूपं विविच्यते । तत्र भगवान् जैमिनिः । चोदनालक्षणोऽर्थो धर्म-
इत्यादि ।

End. दत्तकविषयस्तु मल्लतदत्तकमीमांसायां परिज्ञेय इति ।

Colophon. इति मन्वन्महापाध्यायश्रीदेवशर्माख्यश्रीनन्दपण्डितविरचितः स्मार्तसमु-
च्चयः समाप्तः ।

विषयः । धर्मस्वरूपनिरूपणं । कालविवेचनं । तिथ्यादिनिरूपणं । तत्र प्रतिपदादि-
तिथिद्वये व्यवस्थानिर्णयः । संक्रान्तिनिर्णयः । मलमासविवेचनं । चयमासादिविवेचनं । विवाह-
निरूपणप्रसङ्गेन सापिण्यादिकथनं । विवाहादिनिरूपणं । गर्भाधानादिमङ्गारनिर्णयः । आङ्गिक-
विधिः । अन्त्येष्टिविधिः । अशौचनिरूपणं । शुद्धिनिरूपणं । श्राद्धादिविधिकथनं । प्रायश्चित्त-
निरूपणं । दायभागकथनं । व्यवहारनिरूपणञ्च ।

No. 2106. दायभागटीका । Substance, country-made paper, 14 x 4 inches. Folia, 182. Lines, 7 on a page. Extent, 4,684 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Majidā, Post Rānāghaṭ, Paṇḍit Madhusūdana Nyāyaratna. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Dāyabhāga-ṭīkā. A commentary on the Dāyabhāga of Jīmūta-vāhana. By Rāmabhadra Nyāyālaṅkāra, son of S'rínātha Āchārya-chūdāmaṇi.

Beginning. आलोच्य तातनिर्मित-निबन्धनाराध्य विश्वेश्वरं ।

आर्याचार्यस्तनुते विवर्तिमिमां दायभागस्य ॥

अन्यारम्भे विप्लविघाताय इष्टदेवताकीर्तनरूपं सङ्गलमाचरन् शिष्यप्रवृत्तये सम्बन्धमभिधेय-
प्रयोजनान्वाह । सन्वादीति । अथ प्रयोजनं दायभागनिर्णयः । स च संशयापनोदनद्वारा दुःख-
निवृत्तिहेतुतया गौणः । अभिधेयो दायभागः । सम्बन्धश्च ग्रन्थस्य फलमभिधेयाभ्यां कार्यकारण-
भावो विषयविषयिभावश्च । इत्यादि

End. अतस्तस्य तात्पर्यं वर्णयित्वा विरोधश्च परिहरतः तदप्रयोजकीभूतस्य जडानुराग-
स्वाभावेऽपि न वैयर्थ्यमिति भावः । बद्धतरिति सुबोधमिति ।

श्रीरामभद्ररचितां पाणौ संस्त्राय दीपिकामेतां ।

जीमूतवाहनकृते-गंभीरायं विदन्तु विद्वांसः ॥

Colophon. इति श्रीमद्वामदेवाभाष्यश्रीनाथाचार्यचूडामणितनूजश्रीरामभद्रन्याया-
लङ्कारभट्टाचार्यविरचिता दायभागटीका समाप्ता ।

विषयः । जीमूतवाहनकृतदायभागस्य व्याख्यानं ।

No. 2107. कामसूत्रं । सभास्यं जयमङ्गलाख्यटीकासहितम् । Substance, country-made paper, 13 x 7 inches. Folia, 126. Lines, 14 on a page. Extent, 6,125 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, S'āntipur, Paṇḍit Kālidāsa Vidyāvāgīśa. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Kāma-sūtra with the commentary of Mallināga, and the gloss called **Jayamaṅgala**. The aphorisms of Vātsyāyana on worldly enjoyment with the commentary of Mallināga, and an exegesis by Yas'odhara. The last two have been very much mixed up. The text is divided into 7 chapters, and treats successively of all the different branches of the subject. The exegetist cites the name of Mahimalla Deva, a Chalukya king.

The objects of human life are, according to Hindu writers, fourfold, including 1st, duty or *dharma*; 2nd, wealth or *artha* economics; 3rd, enjoyment, *kāma*, and 4th, salvation or *moksha*. On each of these subjects there were at one time, it would seem, several text-books in Sanskrit, but they are not all forthcoming now. On the first subject the Aphorisms of Jaimini constitute the leading text. On the second, a text is attributed to Śukra Āchārya, but it nowhere has yet been met with. On the third, the *kāma-sūtra* is the only text now known, but its author refers to seven different writers who preceded him. The fourth forms the theme of five out of the six leading systems of philosophy, as also of several minor ones. Of enjoyment in its grossest sense women form the most important object, and the text therefore devotes an unduly large part of it to sexual love, and hence it is that in describing the work, it is usual to class it among erotic works. *Kāma* in its most comprehensive sense, however, includes everything that promotes the gratification of the five senses of hearing, feeling, seeing, tasting and smelling, and Vātsāyana refers to all these. He begins with education in early life, giving brief notes about the 14 sciences and the 64 arts recognised by the Hindus. Then he adverts to housekeeping, furniture and household decorations, to friends, associates and companions, to occupations and ornaments, as well as conduct towards women. This explanation is necessary with reference to what has been said on page 98 of volume I, on the subject.

Vātsāyana is supposed to have lived over two thousand years ago, and the oldest commentary on the Nyāya aphorisms is attributed to him.

Beginning. (एकधीकृतसूत्रभाष्यस्य प्रारम्भवाक्यं यथा,) शास्त्रे प्रकृतत्वात् तत् सम-
यावबोधकेभ्यश्चाचार्येभ्यस्तत्त्वम्बन्धात्। प्रजापतिर्हि प्रजाः सृष्ट्वा तासां स्थितिनिबन्धनं विवर्गेषु
साधनमध्यायानां शतसहस्रेणापे प्रोवाच। तस्यैकदेशं मनुः स्वायम्भुवो धर्माधिकारिकं श्वक्
चकार। बृहस्पतिरश्वधिकारिकं। महर्षिदेवानुचरय नन्दी सहस्रेणाध्यायानां श्वक् कामसूत्रं
प्रोवाच। — — — — — सर्वमन्त्रेण यन्त्रेण कामसूत्रमिदं
प्रणीतवान् वात्स्यायनः।

टीकायाः प्रारम्भवाक्यं यथा,—

वात्स्यायनीयं किल कामसूत्रं प्रस्तावितं कैश्चिद्विद्वद्भिर्वाच्यैव।

तस्माद्विद्वांसो जयमङ्गलास्त्रां टीकामहं सर्वविदं प्रणम्य ॥

इह चत्वारो वर्षा ब्राह्मणाश्चत्वारश्चाश्वमा ब्रह्मचारी गृहस्थवैश्वानसौ भिचुरिति । तत्र ब्राह्मणादीनां गृहस्थानां मोक्षस्नानभित्तत्वात् चिवर्गः पुरुषार्थः । तत्रापि धर्मार्थयोर्ज्ञेयत्वात् काम एव फलभूतः पुरुषार्थ इति कामवादिनः । स चोपायं विना न भवतीति तमुपायमाचिष्या-
सुराचार्या मन्त्रिभागः पूर्वाचार्यमतानुसारेण शास्त्रमिदं प्रणीतवान् । इत्यादि ।

End.

शास्त्रस्यार्थप्रधानत्वात् तेन योगोऽव येषिता ।

सन्ति रागपरा नार्यः सन्ति चार्थपरा अपि ॥

प्राक् तत्र वर्णिता रागो वेश्यायोगाच्च वैशिके ॥

इति वात्स्यायनीयकामसूत्रे वैशिके षष्ठेऽधिकरणे अनुबन्धार्थानर्थसंशयविचारा वेश्यावि-
शेषाश्च षष्ठोऽध्यायः ॥

समाप्त्येदं वैशिकं षष्ठमधिकरणं व्याख्यातञ्च कामसूत्रम् ॥

भाष्यस्य शेषवाक्यं यथा —

एता षट्पञ्चाजीवायामन्मर्भवन्ति विशेषः सम्यद्यते सर्वसांभिति । इति वात्स्यायनीयकाम-
सूत्रटीकायां जयमङ्गलाभिधायां विदग्धाङ्गनाविरहकातरेण गुह्यत्वेन्द्रपादाभिधानेन यशोधरेणै-
कचकृतसूत्रभाष्यायां वैशिके षष्ठेऽधिकरणे षष्ठोऽध्यायः । समाप्त्येदं वैशिकं षष्ठमधिकरणं ॥

Colophon. इत्यपराञ्जुन + अवलमङ्गराजनारायणमहाराजाधिराजचौलूखचूडामणि-
श्रीमहीमणदेवस्य भारतीभाष्यभाष्ये श्रीवात्स्यायनकामसूत्रटीकायां जयमङ्गलाभिधायां वैशिक-
मधिकरणं समाप्तम् ॥

विषयः । प्रथमे साधारणाधिकरणे,—शास्त्रसंग्रहः, चिवर्गप्रतिपत्तिः, विद्यासमुद्देशः, नाग-
रिकदृष्टं, नायकसहायदूतीकर्मविपरिमर्शश्चेति पञ्च प्रकरणानि ।

द्वितीये साम्प्रयोगिकाधिकरणे,—प्रमाणभावकालेभ्यो रतावस्थानं, प्रीतिविशेषाः, आलिङ्गन-
विचाराः, चूम्बनविकल्पाः, नखरदनजातयः, दशनच्छेदविधयः, देश्या उपचाराः, संवेशन-
प्रकाराः, चिवरतानि, प्रहणनयोगाः, तदुत्पत्तिशीलत्वोपक्रमाः, पुरुषार्थितः, पुरुषोपसृष्टानि,
शौपरिष्टकं, रतारम्भः, रतावसानिकं, रतिविशेषाः, प्रणयकलहश्चेति अष्टादशप्रकरणानि ।

तृतीये कन्यासम्प्रयुक्ताधिकरणे,—वरणविधानं, सम्बन्धनिर्णयः, कन्याश्रित्यक्षणं, बालायासुप-
क्रमाः, इक्षिताकारसूचनं, एकपुरुषाभियोगाः, प्रयोज्यस्योपावर्जनं, अभियोगतः कन्यायाः प्रतिप-
त्तिः, विवाहयोगाश्चेति नव प्रकरणानि ।

चतुर्थे भार्याधिकारिकाधिकरणे,—एकचारिणीदृष्टं, प्रवासचर्या, सपत्नीयं ज्येष्ठदृष्टं,
कनिष्ठादृष्टं, पुनर्भूतदृष्टं, दुर्भगादृष्टं, आन्तःपरिकं, पुरुषस्य वक्षीयं प्रतिपत्तिश्चेति अष्टौ प्रकरणानि ।

पञ्चमे पारदारिकाधिकरणे,—स्त्रीपुरुषशीलावस्थानयनं, स्त्रीषु सिद्धाः पुरुषाः, अयलसाध-
योपितः, परिचयकारणानि, अनियोगाः, भावपरीक्षा, दूतीकर्मणि, ईश्वरकामितं, आन्तः-
परिकं, सदाररचितकश्चेति दश प्रकरणानि ।

षष्ठे नैशिकाधिकरणे,—सहायशम्यागम्यचिन्तागमनकारणानि, उपावर्तनविधिः, कान्ताहर्षः, अर्थागमोपायाः, विरक्तपु प्रतिपत्तिः, निष्कासनक्रमाः, विशीर्षप्रतिसम्भानं, स्नाभालाभविशेषाः, अर्थानर्थानुबन्धसंग्रहः, विचारविशेषाच्चेति दश प्रकरणानि ।

(पुस्तकेऽस्मिन् औपनिषदिकं सप्रसन्नधिकरणं नास्ति)

(तत्रत्य विषया यथा,—सुभगङ्करणं, वशीकरणं, दृष्ययोगाः, नष्टरागप्रत्यानयनं, दृष्टिविधयः, चित्रयोगाच्चेति षट् प्रकरणातीति ।)

No. 2108. वैष्णवसिद्धान्तवैजयन्ती, प्रकाशिकासहिता । Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 140. Lines, 12 on a page. Extent, 4,182 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipur, Paṇḍit Kálidása Vidyávágíśa. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Vaishṇava-siddhānta-vaijayantī with a commentary entitled Prakāśikā. A manual of Vaishṇava faith and worship. By Rāghavendra Muni.

Beginning. उद्धर्तुं भवसागरातुरनरं धातुर्विधातुं वच-

शिधातुः पतमेन्द्रकेतुरवितुं लीलावतीर्णं धरां ।

धर्माणामपि धूमकेतुरसतां सेतुः सतां साक्षतां

जीवातु जगदिन्द्रजालरचनाच्चेतु र्हरिः पातु वः ॥

श्रीमद्वैष्णवसिद्धान्तवैजयन्ती प्रकाशते ।

श्रुतिस्मृतिप्रमाणेन सप्तर्केण ख्यं कृता ॥

इति खलु प्रारिक्षितप्रन्यारम्भसम्भावितविघ्नविघाताय सदाचारपरम्परापरिपालनाय च खलपन्थप्रतिपाद्यं वेदान्तवेद्यं वस्तु प्रकौति विश्लेषामित्यादिपद्येन ॥

विश्लेषामनवद्यमागमगिरामापाठमाद्यं परं

रक्षादौरपि विद्यथा परमया नासाद्यते यन्महः ।

प्रेम्नाचिदुघनविषहे सुद्धरहे गोपीभिरासादितः

साऽयं नन्दस्तुतोऽभिनन्दति सदानन्दाय दृन्दावने ॥ इत्यादि ।

End.

गौडदागम्य दृन्दावनुभवि वसता राघवेन्द्राभिधेन

प्राये जिला विवादान् निगमपथनयेर्ज्जिवंसंसारशान्त्यै ।

सिद्धान्तैर्वैष्णवानां स्वमतिविरचिता वैजयन्ती विचित्रा

कण्ठेर्धार्ढ्या कवीन्द्रैरखिलगुणवती वादिविध्वंसनाय ॥

श्रीमद्वैष्णवसिद्धान्तवैजयन्तीप्रकाशिका ।

दीपिकेव करे धार्ढ्या साधुवर्यायुतेनैरैः ॥

Colophon. इति श्रीराघवेन्द्रमुनिप्रणीतायां वैष्णवसिद्धान्तवैजयन्त्यां भगवत्सूत्ररूप-
रूपणां नाम पञ्चमेऽध्यायः । समाप्तश्चायं ग्रन्थः ।

विषयः । ब्रह्मणः साकारत्वकथनं । श्रीकृष्णस्यैव परब्रह्मशब्दात्तत्त्वत्वनिरूपणं । श्रीकृष्णविष-
यस्य सच्चिदानन्दरूपतया नित्यत्वकथनं । अथ विविधवादनिरसनं । जगद्विद्यत्वादिवादिनां
विप्रतिपत्तिनिरासपूर्वकं भगवानेव अयस्कान्तसच्चिदसुखद्विभिभावेनाविद्याविवर्तानां कारणमिति-
निरूपणं । संसारस्य स्वप्नायमानत्वकथनं । तत्र विविधवादखण्डनं अध्यासस्वरूपविवेचनादिकं ।
जीवस्य अवधारदशायां संसारबन्धे न तु परमार्थतः तस्य साक्षाज्जगदीश्वराभेदश्रवणादितिनि-
रूपणं । वैराग्योपयोगित्वेन संसारस्य—मिथ्यात्वं निरूप्य तद्विरस्तकारणं किञ्चिदस्ति न वेति वादि-
विप्रतिपत्तेस्तद्विरूपणं । तत्र सांख्यमतमुपपद्य तत्त्वखण्डनं । पातञ्जलमतोपपादनपूर्वकं तद्विर-
सनं । वैशेषिकमतोपपादनपूर्वकं तत्त्वखण्डनं । न्यायमतोपपादनं तत्त्वखण्डनञ्च । एवं शूण्यवा-
दिस्वभाववादिमीमांसकादिमतान्युपपाद्य तत्त्वखण्डनपुरःसरं भगवानेव तत्कारणमिति सप्रपञ्च
प्रपञ्चनं । नानाजीववादखण्डनपुरःसरमेकजीववादव्यवस्थापनं । आत्मस्वरूपनिरूपणमुखेन अ-
न्यायमतखण्डनं । तत्र आत्मव्याप्तिवादखण्डनं । असत्प्रातिपदिककथनं । अव्याप्तिनिरूपणं । अन्य-
व्याप्तिनिरूपणं । अनिर्व्याच्यव्याप्तिनिरूपणं । तत्र अनिर्व्याच्यत्वस्वरूपादिविवेचनं । अविद्या-
स्वरूपादिनिर्णयः । भेदवादखण्डनं । आत्मनः सप्रकाशत्वकथनं । संवित् स्वरूपविवेचनं । वेदस्य
स्तुतः प्रामाण्यनिरूपणं । तस्य अपौरुषेयत्वादिकथनञ्च । कर्म-ज्ञानकाण्डयोः सामञ्जस्यकथनं ।
गुरुपसदनादिप्रकारकथनं । श्रवणमननादिस्वरूपकथनादिकं । समाधिलक्षणतद्भेदादिकीर्तनं ।
तत्त्वज्ञानानुभूतिरितिविवेचनं । जीवबुद्धिस्वरूपादिकथनं । मोक्षस्वरूपविवेचनं । अथ तार्किका-
दिमतखण्डनं । वेदान्तमतखण्डनं । मुक्त्यधिकारिनिरूपणं । संसारलक्षणादिकथनं । संसाराद्विर-
क्तस्य सत्यासिन एव मोक्षाधिकारो नान्यस्येति निरूपणं । तथा भगवत्प्राप्तिरेव मोक्ष इति निरू-
पणं । अथ पाशुपतादिमतखण्डनं । भगवदुपासनादिफलकीर्तनं । द्वैतश्रुतिसम्बन्ध्यादिकथनं ।
भगवद्भक्तलक्षणं । तद्भेदादिकथनञ्च । भगवद्भक्तानां मोक्षेष्वपि सृष्टाभाव इत्यादि वाक्यानां समा-
धानादिकथनं । भक्तिलक्षणं । तथासाध्यसाधनभेदेन द्वैविध्यकथनं । साध्यरूपापि द्विविधा ज्ञान-
लक्षणा प्रेमलक्षणा चेति । तथा श्रवणकीर्तनादिनवविधसाधनभक्तिनिरूपणं । कर्मयोगस्यापि
भक्तिसाधनार्थत्वाद्भक्तेः प्रागेवकर्तव्यतेतिनिरूपणं । धर्मस्वरूपादिनिरूपणं । साकार-निराकार-
सगुण-निर्गुणत्वादिविप्रतिपादिकानां श्रुतीणां समाधानकथनं । भगवच्छरीरस्य नित्यत्वादिनिरूपण-
मुखेन तार्किकादिसतनिरसनं । भगवल्लीलादिचिन्तनं । रामोपापीपरिकरस्य भगवच्छक्तित्वकथनं ।
लीलावतारतात्पर्यकथनं । गोलोकादिस्थानस्य नित्यत्वकथनञ्च ।

Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ránághát, Bábu Surendranátha Pálachaudhúrí; another copy at Darbháńgá, Bábu Gaureśvara Sińha. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Kedára-khańḍa of the Skańḍa Puráńa. This is one of the several books or Khańḍas, of the Skańḍa Puráńa. It is divided into 32 chapters, and comprises a number of legends designed for the glorification of S'iva as the supreme divinity.

CONTENTS : I. Story of Daksha's visit to Naimisha forest, where he was disrespectfully treated by his son-in-law S'iva, and for which he rebuked S'iva.

II—III. Daksha commences a great feast to which he does not invite S'iva. Dáksháyañí hears of the feast, and obtains her husband's permission to go to her father's house, where she commits suicide. S'iva hears the news, and, in a fit of anger, plucks out a lock of hair, which becomes two demons Káli and Virabhadra.

IV—V. The demons wage war with the gods. Decapitation of Daksha; his head replaced by that of a goat. His hymn to S'iva. Adoration of S'iva, and advantages of putting on the trident al sectarian mark, ashes, &c. Story of Nandi, a Vaisya of Avanti, who was a great devotee.

VI—VII. S'iva's grief at the loss of his wife; his asceticism. Origin of the Lingam; its worship. S'aíva philosophy. Story of Sundarí, daughter of a king of Kási.

VIII. Lingams of various kinds. Dispute between the Devas and Rávańa. Devas repair to Vishńu, and devise means for the destruction of Rávańa.

IX—XIV. The churning of the ocean. Origin of the Háláhala poison. Birth of Gańeś'a. Consequences of the churning.

XV—XIX. Story of Nahusa. Ditto of Dadhichi. Ditto of Bali and of the Dwarf incarnation.

XX—XXV. The superiority of the Lingam over Brahmá and Vishńu. Story of Táraka, a demon, who oppressed the Devas. Marriage of S'iva with Umá.

XXVI—XXXI. Honey-moon of S'iva on the Gandhamádana mountain. Birth of Kártika. His battle wath Táraka. Destruction of Táraka. Adoration of Kártika.

XXXII. Story of Śvetarájá. Merits of the Śivarátri fast. Lu-

nations most appropriate for the worship of S'iva, Ganes'a, Kártika, &c. Gambling between S'iva and Umá, S'iva, losing everything by play, retires from Kailása to a forest. Umá, assuming the disguise of a wild hill woman, repairs to S'iva. Their reconciliation and adoration by the Devas. Merits of reciting the Kedára-khaṇḍa.

Beginning. यस्याज्ञया जगत्स्रष्टा विरिञ्चिः पालको हरिः ।

संहर्ता कालः द्राष्टो नमस्तस्मै पिनाकिने ॥
तीर्थानामुत्तमं तीर्थं चेवाणां चैवमुत्तमम् ।
तत्रैव नैमिषारण्ये श्रौतकात्यास्तपोधनाः ॥
दीर्घसवं प्रकुर्वन्तः सविनां सुमतेन सः ।
तेषां सन्दर्शनौत्सुक्यादागतो हि सहातपाः ॥
आसन्निधौ सहाप्राज्ञो लोमशो नाम नामतः ।
नवागतं ते ददृशुर्मुनयो दीर्घसविणः ॥
उत्सृज्युर्गुणपदार्थं सार्धं हस्ताः समुत्सुकाः ।
दत्तार्थपाद्यमसकृन्मुनयो वीतकल्मषाः ॥
तं पप्रच्छ सहाभागाः शिवधर्मं सुविहारं ।

मुनय ऊचुः ।

कथयस्व सहाप्राज्ञ देवदेवस्य श्रुतलिनः ।
सहिमानं सहाभाग ध्यानाच्चैनसमन्वितम् ॥
सम्प्राज्जने किं फलं स्यात्तथारङ्गावलीय च ॥ इत्यादि ।

End.

शृण्वन्ति चैव ये भक्त्या शोभोर्माहृत्यमुत्तमम् ।
शैवशास्त्रमिदं विप्रास्ते यान्ति परमां गतिम् ॥

Colophon. इति श्रीस्कान्दे महापुराणे केदारखण्डे शैवशास्त्रे अष्टशतचतुर्दशधिकवि-
स्रहस्ये पञ्चविंशोऽध्यायः । समाप्तश्चेदं केदारखण्डम् । (इतः परं स्कन्दपुराणमाहात्म्यकथन-
श्लोका विश्रुते ।)

विषयः । १ मे, अध्याये,—लोमशेन सह श्रौतकादीनां संवादेन भगवान् श्रुतपाणिरेव परं-
ब्रह्म तदुपसेवया च जीवाः सह तत्त्वमाप्नोतीति निरूपणं । अथ कदा नैमिषारण्यं समागतस्य दक्षस्य
पुरतः प्रक्षिपातपुरःसरं दण्डायमानेषु सुरासुरनिकरेषु अकृतप्रणामं यद्रं प्रति तस्य कोपादिवि-
वरणकीर्तनं । दक्षनन्दिनोरन्योन्यं शापविवरणकथनं ।

१-२, अध्याय,—दक्षस्य शिवरहितयज्ञानुष्ठानविवरणकथनं । अथैकदागन्धमादनपर्वते
सह सखीभिः क्रीडन्ती दाक्षायणी दक्षालयमद्दिश्य प्रचलतां चन्द्रादीनां प्रवृत्तिमुपलभ्य विज-
यामुखात् शङ्करमभ्युपेत्य च पिष्टवृत्तगमनाय कृतानुमोदना नितरां समुदे ।

अथ पिङ्गष्टहं समनुप्राप्ता सतीथं पिङ्गमृगात् पतिनिन्दनमाकर्ण्य अत्यर्थं निर्व्वेदमापन्ना ऊता-
शनं प्रविवेश । अनन्तरं नारदमुखेन प्रष्टमिसामाकलय्य क्रोधवृत्तितो भगवान् वदो जटामेकां
गिरिशिरसि आस्त्रालयामास । ततः समुद्रतयोः कालीवीरभद्रयोः दृश्यञ्चविनाशादिवर्णनं ।

४—५, अध्याये,—इन्द्रोपेन्द्रप्रभृतिभिः सौर्धं वीरभद्रस्य युद्धवर्णनं । ब्रह्मरुतशिवलोचकथनं ।
दक्षस्य आगमस्तुल्यप्राप्तिकथनं । दक्षरुतशिवलोचकथनं । शिवमाहात्म्यकथनं । शिवालयनिष्ठा-
णादिफलकीर्तनं । अथ इन्द्रसेनस्य राज्ञ उपाख्यानकथनं । करवीर अर्क-धूम्रादिपुष्पैः शिव-
पूजाकरणे उत्तरोत्तरं फलाधिष्णकथनं । विपुण्डमाहात्म्यकथनं । विभूतिमाहात्म्यकथनं । शिव-
पूजामाहात्म्यकथनमुखेन अश्वनिपुरवासशस्य नन्दिनामकवैश्यस्य उपाख्यानकथनं ।

६—७ अध्याये,—लिङ्गप्रतिष्ठाविधिकथनप्रसङ्गेन सतीविरहविधरस्य विधुभूषणस्य मनो-
हरवेशेन दारवचनप्रवेशवर्णनं । तत्र ऋषीणां शापेन शिवस्य षण्डलप्राप्तिः लिङ्गपतनसंज्ञितकथनं ।
शिवलिङ्गरूपकथनं । मुखं ते अपविचमस्त्विति सुरभिं प्रति देवानां शापदानकथनञ्च । ब्रह्म-
रुतलिङ्गलोचकथनं । लिङ्गाचर्चनमाहात्म्यकीर्तनं । स्थानभेदे शिवलिङ्गस्य नामभेदकथनञ्च । पा-
शुपतधर्मकीर्तनं । काशीराजकुमार्यां सुन्दर्या उदालकस्य ऋषेः सपर्यां करणवृत्तान्तकीर्तनं ।

८ अध्याये,—इन्द्रचन्द्रसूर्यादीनां रत्नसङ्गातासमयादिलिङ्गपूजनकथनं । लिङ्गमाहात्म्यक-
थनव्याजेन गोकर्णपर्व्वते रावणरुतलिङ्गाचर्चनविवरणकथनं । नन्दिना सह रावणस्य विरोधकथनं ।
र वणं प्रति तस्य शापदानविवरणकथनञ्च । रावणविप्रकृतानां देवानां वैकुण्ठगमनपूर्व्वकं
वैकुण्ठलोचकीर्तनं । भगवत उपदेशेन देवानां वानररूपेण जन्मपक्षकथनं । रामावतार-
कथनादिकञ्च ।

९—११ अध्याये,—बलिरुतशक्रैश्चर्य्यहरणविवरणं । बलिविप्रकृतस्य इन्द्रस्य ब्रह्मलोक-
गमनादिकथनं । भगवत उपदेशेन तस्य सुतल्लगमनपूर्व्वकं बलिना सह संवादकथनं । समुद्रमन्थन-
वृत्तान्तकथनं । रुद्रस्य कोपात् कालकूटस्य उद्भवः, तेन च ब्रह्माण्डस्य भस्मीभूतत्वकथनञ्च । अथ
हरश्चन्द्रस्य प्रार्थनया शिवलिङ्गात् ब्रह्मविष्णुप्रभृतीनां प्रादुर्भावकथनं । गणेशस्य उत्पत्त्यादिकथ-
नञ्च । चतुर्थ्यां गणेशपूजनमाहात्म्यकीर्तनं । तस्य पूजनविधिकथनं । मथ्यमनात् समुद्रात् चन्द्रा-
दीनामुद्भवकथनादिकं ।

१२—१४ अध्याये,—समुद्रात् लक्ष्मी उत्पत्तिकथनादिकं । अमृतपरिवेशनकाले विष्णोः
मोहिणीरूपधारणादिकथनं । सुरासुरयोः युद्धवर्णनं । राज्ञं पुरस्कृत्य दैत्यानां जयलाभकथनं ।
राजभयेन चन्द्रस्य शिवमाग्निध्यगमनादिकथनं । विष्णुरुतकालनेमिवधवर्णनादिकं । युद्धरुतानां
सर्व्वेषां प्राणिनां स्वर्गफलप्राप्तिकथनं । इन्द्रेण सह दृश्यतेः विरोधकथनं । विश्वकर्मासुतस्य विश्व-
रूपस्य इन्द्रपौरुषद्वयकरणविवरणकथनं । अथैकदा शक्रः वज्रेण विश्वरूपस्य शिरांसि चिच्छेद ।
ततश्च येन मुखेन विश्वरूपः सीमपानमकरोत् ततः कपिशलाः समजायन्त । तथा सुरापानम-
खाद्य कलविह्वलितिरिप्रभृतीनामुत्पत्तिकथनञ्च ।

१५—१८ अध्याये,—देवानां नञ्छाय साराण्यदानविवरणकथनं । पुत्रविरहविधुरस्य मद्युः
ब्रह्मवरदानेन हवासुरस्य उद्धवादिकथनं । दधीचे रस्यादिना अस्मादिनिर्माणकथनं । देवान्
प्रति दधीचिपत्न्याः सुवर्चायाः श्रापदानकथनं । तद्गर्भात् पिप्पलादस्य उत्पत्तिकथनं । हवासुरवध-
कथनमुखेन प्रदोषशैवव्रतविधिकथनं । बलिहृतामरावतीरोधहृत्तान्कीर्तनं । इन्द्रसेम-वज्रिप्रभ-
तीनां मथुरकाक-ठकलाशादिरूपेण पत्न्यायनविवरणकथनं । वामनावतारकथनं । बलिच्छन्-
हृत्तान्कीर्तनं । बलेः पाताललग्नकथनं ।

२०—२५ अध्याये,—ब्रह्मविष्णुशिवद्राणां सगुणत्वनिरूपणपूर्वकं लिङ्गरूपस्य भगवतः निर्गुण-
त्वादिकथनं । नमूचिपुत्रेण तारकेण उपद्रुतानां देवानां द्रुहिणसमीपगमनपूर्वकं श्लोचव्यालेन
स्वायम्हारावर्णनं । दाक्षायण्या गिरिराजकन्यात्वेन जन्मप्रदण्णादिकथनं । पार्वत्याः शिवशुश्रूषणं ।
मदनदाहनविवरणकथनं । रत्या सह नारदस्य संवादकथनं । पार्वत्यास्तपस्यादिवर्णनं । वटुरूपस्य
शिवश्च तत्सन्निधौ गमनादिकथनं । अतिविस्तरेण शिवविवाहमहात्म्यवर्णनं । चण्ड्या आविर्भा-
वादिकथनञ्च ।

२६—३१ अध्याये,—गन्धमादनपर्वते शिवाशिवयोः विहारवर्णनं । देवानामनूरोधेन वज्रैः
हंसरूपेण तत्र गमनादिविवरणकथनं । कार्तिकेयस्य जन्मादिकथनं । कुमारस्य सेनापतित्वे वर-
णादिकथनं । तारकेण सह चोरशुद्धवर्णनं । कुमारनिजयकथनञ्च । यमकृतशङ्करश्लोककथनं ।
कार्तिकदर्शनादिमाहात्म्यकथनं । यमेन जिज्ञासितस्य शिवस्य ज्ञानयोगसूत्रपादिकथनं । सुर-
नामकिन्नरादिकृतकुमारश्लोककीर्तनं । कुमारेण सह नन्दिनः संवादेन शिवालयनिर्माणादि-
माहात्म्यकीर्तनं ।

३२ अध्याये,—शिवभक्तस्य श्वेतराजस्य उपाख्यानकीर्तनं । शिवरात्रिव्रतमाहात्म्यकथनप्र-
सङ्गेन चण्डाभिधानस्य पुस्तकस्य विवरणकथनं । शिवगणेश-नागराजकुमार-रविप्रभतीनां देवानां
प्रियतिथ्यादिनिरूपणं । एकदा पार्वत्या शूते पराजितस्य शिवस्य भूषणभेषणं कौपीनप्रदणेन नग्नी-
करणश्चेतिरहस्यवर्णनं । अथ विरक्तस्य शिवस्य कैलासं विहाय वनप्रवेशविवरणकथनं । ततः
पार्वत्याः श्वरीरूपमाकलय्य शिवसन्निध्यगमनकथनं । तयोर्देवगणकृतताम्रपेकवर्णनञ्च । केदार
खण्डपाठादिकलश्रुतिकथनञ्च । इति ।

No. 2110. नामकौमुदी । Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 82. Lines, 6 on a page. Extent, 1,154 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1602. Place of deposit, Purohitapādā, Rānāghāt, Paṇḍit Rāmalāla Bandyopadhyāya. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Nāma-kaumudī. A treatise on faith in Kṛishṇa as the supreme divinity, and the rituals and duties of Vaiṣṇavas. By Gaṅgādhara, son of Śiva Bhaṭṭa, and grandson of Vireśvara Bhaṭṭa Māhānkara.

Beginning. नमस्कृत्य रसानार्थं कथनावकाशाय ।

सदाशिवतन्जन्मा वत्सुर्धिकुलसम्भवः ॥

गङ्गाधर इतिख्यातो भगवद्भक्तिकङ्करः ।

शास्त्रभारं समालोक्य मनोनिपद्यतेतदे ॥

अपवर्गफलं रत्यां हरिपादपरायणां ।

उत्तिवृत्तिविशेषेण कुर्वेऽहं नामकौमुदीं ॥

तत्र ब्रह्मसंज्ञितायां ।

इत्थरः परमः कृष्णः सच्चिदानन्दविपद्मः । इत्यादि ।

End. तस्मात् भगवद्भक्तोच्चारणसाधनेन जीवानां चतुर्वर्गप्राप्तिरवधेयेति दिक् ।

Colophon. इति श्रीमन्महाउकरोपनामकवीरेत्थरभट्टप्रियोविस्तरिस्त्रुमुसदाशिवभट्टा-
व्याजभगवद्भक्तिकङ्करगङ्गाधरविरचिता नामकौमुदी समाप्ता । शकाब्दाः । १६०९ ।

विषयः । श्रीकृष्णस्य स्वयं भगवत्तानिरूपणं । तस्य पूर्णनिर्णयः । विविधप्रमाणोपन्या-
सेन श्रीकृष्णतत्त्वनिरूपणं । नामसंज्ञिसाकटाप्रकटलीलाव्यवस्थाकीर्तनं । कृष्णनामवर्हिर्मुखा-
निन्दाकथनं । दशविधभक्तिलक्षणं । गुणाययविवेककथनं । महाभागवत्प्रसङ्गकीर्तनं । श्रवण-
कीर्तनादिषु नामसंकीर्तनस्यैव प्राधान्यमिति निरूपणं । नामापराधविवेचनं । भगवत्त्वे सर्वेषां
शास्त्राणां तात्पर्यमिति प्रपञ्चनं । भगवत्प्रवचनकथनादिकं । संक्षेपेण श्रीमद्भागवततात्पर्यकथनं ।
नामसंकीर्तनेनैव जीवानां चतुर्वर्गप्राप्तिरितिकीर्तनञ्च ।

No. 2111. निर्व्याणप्रकरणम् । Substance, country-made paper, 7 × 4 inches. Folia, 3. Lines, 5 on a page. Extent, 58 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Purohitapādā, Rānāghāt, Paṇḍit Rāmalāla Bandyopādhyāya. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Nirvāṇa-prakarṇa. Eight stanzas on the unreality of the universe, as inculcated in the Vedānta philosophy. By S'uka, son of Vyāsa.

श्रीगुणाचार्य उवाच ।

Beginning. भेदाभेदौ सपदि गलितौ पुण्यपापे विशीरौ

मायामोक्षौ स्वयमभिगतौ नष्टसन्देहदृष्टिः ।

शब्दातीतं विगुणरहितं प्राप्य तत्त्वावबोधं

निस्त्रैगुण्ये पथि विचरतां को विधिः को निषेधः ॥ इत्यादि ।

End.

सत्यं सत्यं परमसमस्तं शान्तकल्याणरूपं

मायारणे दहनदग्धं शान्तिकल्याणदीपं ।

तेजोरूपं निगमसदनं व्यासपुत्राद्यैः यः

प्रातः काले पठति मनसा याति निर्व्याणमार्गे ॥

Colophon. इति श्रीशकाचार्यविरचितं निर्व्याणप्रकरणं सम्पूर्णं ।

विषयः । निर्व्याणस्वरूपकथनपूर्वकं तदुपायकीर्तनं ।

No. 2112. आर्षानुक्रमणी । Substance, country-made paper, 8 × 4 inches. Folia, 22. Lines, 7 on a page. Extent, 320 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1820. Place of deposit, Sāntipur, Paṇḍit Kālidāsa Vidyāvagīśa. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Arśhāṇukramanī. Index to the Rishis who are supposed to be the authors of the Rīg Vedic hymns. By Saunaka.

आर्षानुक्रमणी लिख्यते ।

Beginning. ॐ ऋग्वेदमखिलं ये हि द्रष्टारो मुनिपुङ्गवाः ।

तदनुक्रमणायार्चं नमामि परमेश्वरीम् ॥

अथाग्निमील इत्यादि प्रथमं सण्डलं पति ।

शतर्चिनस्तु विज्ञेया ऋषयः सुखसिद्धये ॥

तेषां पूर्व्यां मधुच्छन्दा मेधातिथिरनन्तरः ।

शुनःशेफलृतीये च हिरण्यरूप उत्तरः ॥ इत्यादि ।

End.

ये वेदमन्द्राः सकलाः सुदृष्टा येनार्षानुक्रमणी प्रदिष्टा ।

नमोऽस्तु तेष्यो मुनिपुङ्गवेष्यो भवन्तु ते चापि मयि प्रसन्नाः ॥

Colophon. इति शैलकाचार्यलतार्षानुक्रमणी समाप्ता । संवत् १८२० ।

विषयः । ऋग्वेदसंहितेः क्रमन्याणाम् विनिरूपणं ।

No. 2113. रासोल्लासतन्त्रे रासगीतिका । Substance, country-made paper, 8 × 4 inches. Folia, 13. Lines, 7 on a page. Extent, 137 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Sāntipur, Paṇḍit Kālidāsa Vidyāvagīśa. Appearance, new. Prose. Correct.

Rāsa-gītā. A poem in praise of the Rāsa festival of Kṛishṇa and Rādhā. It professes to be an extract from the Rāsollāsa Tantra.

श्रीनारद उवाच ।

Beginning. श्रीराघलण्डदेवस्य नाम्नामष्टोत्तरं व्रतम् ।

राससङ्कीर्तनं नाम शृणु भागवतोत्तम ॥

राधानामसुधायुक्तं कृष्णनामरसायनम् ।

यः पठेत् प्रातस्तथा वाधिभिः स न वध्यते ॥ इत्यादि ।

End.

लक्ष्मीलस्य वसेद्देहे सुखे भाति सरस्वती ।

धर्मायकामकैवल्यं लभते सत्यमेव च ॥

Colophon. इति श्रीरासेाज्ञासतन्त्रे रासगीतिका सम्पूर्णा ।

विषयः । राधाकृष्णयोः रासेात्मवकालीनसोवकथनम् ।

No. 2114. सर्वानुक्रमणिका । Substance, country-made paper, 10 × 3 inches. Folia, 37. Lines, 7 on a page. Extent, 630 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Śāntipur, Paṇḍit Kālidāsa Vidyāvāgīś'a. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Sarvānukramanikā. An index to the Rishis, the Devas and the metres of the hymns of the Vājasaneyi Saṁhitā of the Yayur Veda. By Kātyāyana.

Beginning. ॐ मण्डलं दक्षिणमक्षि हृदयं चाधिष्ठितं येन शुक्लानि यजूंषि भगवान् याज्ञवल्क्यो यतः प्राप तं विवस्वन्तं त्रयीमयमर्चिष्यन्तमभिधाय माध्यन्दिनीये वाजसनेयके यजुर्वेदाग्राये सूर्ये सखिले सशक्रिये अग्निदेवतच्छब्दांस्तनुक्रामिष्यामोयजुषामनियतावरत्वादेकेषां बन्धो न विद्यते । द्रष्टार ऋषयः क्षणैरः परमेष्ठ्यादयो देवता मन्त्रान्तर्भूता अग्रादिकाः ग्राखो-खाग्रयोपवेषकपालेष्पोलूखलादयश्च प्रतिमाभूताश्चब्दांसि गायत्र्यादीन्तेतान्यविदित्वा योऽधीतेऽनुब्रूते अपति जुहोतीत्यादि ।

End. पङ्कटा वा मद्यापङ्क्तिर्माध्यन्दिनीये वाजसनेयके सर्वानुक्रमणिकेया कृतिर्भगवतः कात्यायनस्यैवाकृतिर्भगवतः कात्यायनस्य । च ।

Colophon. इति सर्वानुक्रमणिकायां पञ्चमोऽध्यायः समाप्तः । समाप्ता चेयं सर्वानु-क्रमणिका ।

विषयः । सर्वेषां माध्यन्दिनयजुर्मन्त्राणाम् अग्निदेवतनिरूपणम् । कश्चित् बन्ध्यादिकथनश्च ।

No. 2115. विद्वन्मण्डनम् । Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 102. Lines, 6 on a page. Extent, 1,969 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1889. Place of deposit, Śāntipur, Paṇḍit Kālidāsa Vidyāvāgīś'a. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Vidvanmanḍana. An essay in refutation of the doctrine of Mâyá. It attempts to prove that the human soul is not a mere reflection of the Divine soul, but an actual emanation from the Divinity, and that Kṛishṇa is the perfection of the Divinity. It represents the philosophy of the Vaishṇavas in a condensed form. By Viṭṭhala Dīkshita, son of Vallabha Dīkshita.

Beginning. निजसुरलिकानादाज्ञानागतजसुन्दरी-

निवपमनयस्तेदाभ्योर्ध्वैर्विविचरैस्त्रिभिः ।

किमपि परितश्चाद्रैर्द्रौऽस्तु प्रभुः प्रकटीभवन्

प्रतियुवतिप्रभेदेनास्मदृशां विषयः सदा ॥

पिष्टचरणान्नत्वाहं हरिरतिसामांस्त्र्युजातमात्रं षडान् ।

नदनुपपन्नतः किञ्चिद्विस्वामि यत्नाद्ययथावृद्धिः ॥

श्रुतिस्मृत्वादिसिद्धिभिर्जटिलं युक्तिमोक्षिकैः ।

यथितं कुरुते विद्वन्मण्डलं विडुलः सुधीः ॥

इह हि विविधजनितापोपतप्यमाननिखिलजनापवर्गाय श्रुतिस्मृतिपुराणेषु श्रवणादयः प्रतिपाद्यन्ते । इत्यादि ।

End.

पुनरपि नमामि गोपीपतिरतिमार्गप्रवर्तनाचार्यान् ।

श्रीवक्त्रभाभिधानान् पिष्टचरणान् वाङ्मनःकायेः ॥

Colophon. इति श्रीमद्विजयकटाक्षपाततरणिविघटितमायावादिप्रभृतिप्रतिवादितमः-
पञ्चविकाशितश्रीगोकुलाधीशरचित-श्रीवक्त्रभदीक्षिताद्विजयश्रीगोकुलनाथचरणैकैकतानश्रीविद्वत्सुखिर-
चितं विद्वन्मण्डनं सम्पूर्णं ॥ संवत् । १८८६ ।

विषयः । प्रकरणेऽस्मिन् मायावादादिखण्डनपूर्वकं विष्णुस्वामिमतान् शुद्धाद्वैतवादापपा-
दनं । एतन्मते हि जीवपरमेश्वरयोजलविन्दुजलाशययोरिव अंशान्निभावः । सर्व्वखण्डं जगत्
श्रीकृष्णादाविर्भवति तमेव ज्ञातानुरिव अयति च । मायिकगुणरहितः परमेश्वरः श्रीकृष्ण एव
भगवानुपास्यदेवः । एतस्यैवोपासनया आनन्दाविर्भावान्मोक्षदशायां जीवः श्रीकृष्ण एव जलविन्दु-
जलाशय इव अभेदमापद्यते—इति । अथ श्रीकृष्णलीलायाः प्रयोजनादिकीर्तनं लीलायाः नित्य-
त्वादिनिरूपणञ्च ।

No. 2116. मलमासतत्त्वटीका । Substance, country-made paper, 16
× 4 inches. Folia, 142. Lines, 7 on a page. Extent, 4,626 slokas.
Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mājīdā, Post Rānāghāt,
Paṇḍit Madhusūdana Nyāyaratna. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Malamásatattva-ṭikā. A commentary on the Malamásatattva of Raghunandana; on intercalary months. By Rádhámohana Gos'vami.

Beginning. प्रणम्य राघानलिनीसुष्ठु-मङ्गं घनशामलमञ्चुतम् ।

परं चिदानन्दमयं तनेति श्रीमोक्षनेऽर्थं मलमासतत्त्वे ॥

घन्यसमाप्तिप्रतिकूलविघ्नविनाशाय परमेश्वरप्रणतिरूपमङ्गलं कुर्वन् शिष्यशिष्यायै तदुप-
निबन्धनं कृत्वा शिष्यावधानाय प्रतिजानीते प्रणम्येति । स्मृतेस्तत्त्वेति स्मृतिवाक्यस्य तत्त्वमर्थविशेषः ।
मल्लिङ्गुचे इत्यादेस्तत्त्वं वक्ष्यामीति परेणान्वयः । इत्यादि ।

End. तस्य सत्यामपि चैवादिंशजायां चैवादिमासविहितकस्मान्दन्तया तत्तुल्यतद्गामक-
रूपमन्यथा मलस्यले द्विचैवादिपदप्रयोगानुपपत्तेरिति ॥

Colophon. इति श्रीमद्द्वैतवंशोद्भवश्रीराधामोक्षनमोक्षामिभङ्गाचार्यविरचिता मल-
मासतत्त्वटीका समाप्ता ।

विषयः । रघुनन्दनकृतमलमासतत्त्वस्य व्याख्यानं ॥

No. 2117. उद्वाहतत्त्वटीका । Substance, country-made paper, 16
× 4 inches. Folia, 95. Lines, 7 on a page. Extent, 2,161 ślokas.
Character, Bengali Date, ? Place of deposit, Májidá, Post Ránághaṭa,
Paṇḍit Madhusudana Nyáyaratna. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Udváhatattva-ṭikā. A commentary on Raghunandana's digest
of the laws relating to marriage. By Kás'írama Váchaspati Bhaṭṭáchárya.

Beginning. नत्वा गुरोश्चरणपद्मरजसि मूर्द्धा

श्रीकान्तकान्तचरणस्य निधाय चित्ते ।

श्रीकाशिरामसुलतनी कृतिनां हिताय

सम्बन्धतत्त्वविष्टितिं वितनेति यन्मात् ॥

स्मृतिशास्त्राम्बुधौ स्त्रीलाकृतसेतुं जगद्गुरुं ।

विदितं विषु लोकेषु नमामि रघुनन्दनं ॥

स्वकर्मण्यघन्यसमाप्तिप्रतिबन्धकविघ्नसंभावनास्ति । अतः समाविततादृशविघ्नविनाशार्थं घन्य-
कारः परमेश्वरप्रणामरूपं मङ्गलं कृतवान् । तच्च शिष्यशिष्यार्थमादौ निबध्नाति प्रणम्येति । वाग्-
रूपस्य घन्यस्य समाप्तिरर्थं वागीशस्य प्रणाम उचित इति सूचनार्थं वागीशमिति विशेषणमुपात्तं ।

End. अग्रजाः शुद्रादनुत्पन्नगर्भाः । इतराः न ग्राह्यनीतिः ।

यं प्राकृत समस्तशास्त्रनिपुणः श्रीरामकृष्णभट्टः

श्रीराघोत्तरवल्गुभाष्यसुल्लती सदीरचूडानलिः ।

तेन श्रीसुतकामिरामकृतिना यत्नेन निष्पादिता

टीका नातिमुद्राङ्गुलापि कृतिभिः मानुषदेहेष्यतां ॥

Colophon. इति श्रीकाशीरामनाथस्यतिमद्वाचार्थविरचिता उद्वाहनचटोका समाप्ता ।

विषयः । रघुनन्दनकृतोद्वाहनचक्षुः श्याङ्गानं ।

No. 2118. देवोपुराणम् । Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 182. Lines, 8—9 on a page. Extent, 7,371 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Rānāghāt, Bābu Surendranātha Pāla Chaudhūrī. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Devī Purāṇa. Legends and traditions regarding the Devī and her wars, designed so as to glorify the Devī, and exalt her as the greatest divinity. It professes to have been imparted by Brahmā himself at the request of an assembly of Rishis. The Śāktas insist that this is an original Purāṇa, and one of the eighteen alleged to have been compiled by Vyāsa; but the Vaiṣṇavas denounce it as apocryphal, got up with a view to set aside the claims of the Bhāgavata Purāṇa. Dr. Wilson, in the introduction to his translation of the Viṣṇu Purāṇa has noticed at length the arguments urged by the two sects. The codex is incomplete.

CONTENTS: 1—2. Introduction, Rishis repair to the hermitage of Agastya by the advice of Vāśiṣṭha. Story of Nṛpavāhana and Chitrāṅgada. Ghora, an Asura, attains absolute invincibility on earth through the blessings of Viṣṇu. Vāśiṣṭha advises Ghora how to obtain the nature of a Vidyādhara.

3 to 6. Conquest of Pātāla by Kāla, son of Ghora. Conquest by him of the kingdom of heaven from Indra and the other gods. The gods seek the aid of the Devī, and address her hymns.

7 to 9. The Devī descends on the Vindhya mountain. Nārada descends to delude the demon. The demon proposes to marry the Devī. Selection of brides. Mantras for deluding people.

10 to 13. Description of Sanatkumāra Yoga. Story of Hutāgni, a demon. Story of Surala, who obtains an invincible standard. Descriptions of standards.

14 to 21. Ghora sees a frightful dream. The Devī, under the name of Vindhyaśāśini, destroys Korakāla and other demons. Indra praises the Devī.

22 to 29. Durgápújá. Planting of standards. Transit of the sun from one to another month. Worship of the Deví at such times and on other occasions.

30 to 33. Agency of the Deví in the creation of the universe. Her superiority over Brahmá, Vishṇu and Mahádeva, who attain their greatness and strength through her. Her worship. Her car festival. Her worship on cremation ground on particular occasions.

34 to 38. Details about her worship, her temples, offerings to her, &c. Hymns in her praise.

39 to 43. Further details. Story of Bala. Do. Dandubhi. Worship of Kshemañkarí.

44 to 48. Aparájítá-vidyá. Story of Amayásura. Names of Rudras, Vasus, Viśvedevas, &c. Conjunctions of Nakshatras. Deví worshipped by Paras'uráma. Astronomical and astrological details in connection with her worship.

49 to 53. Further astronomical details and special rules about her worship.

54 to 70. Special worship of the Deví and her manifestations as Mátrikás on particular occasions, and also of S'iva in connexion with her.

71 to 80. Worship of Vináyaka. Character of forts, gates, triumphal arches, &c. Bathing during eclipses. Merit of pouring water on Lingams. Rites, fasts and sacrifices in honour of the Deví.

81 to 89. Merit of cleaning the temple of the Deví. Her omnipresence. Periods of existence of Brahmá and others. Praise of Kálágni-rudra. Description of Hátakes'varapura. Story of the demon Kuru. Origin of Bhimá. Do. of the signs of the planets. Do. of Chaṇḍeśvara. Praise of the Deví on the destruction of Kuru.

91 to 96. The fasts of the 8th and of the 9th lunations in Áśvina. Worship of the Mátris. Advantage of worshipping clay images. Praise of Vidyá, and her worship. Praise of Nanda, a place sacred to the Deví.

97 to 103. Duties of the different orders, classes and castes. Various fasts.

104 to 114. Various fasts. Origin, classification and division of the Vedas. The subsidiary Vedas. Science of medicine. Qualities of drugs. Story of Khaṭṭásura. Birth of Gaṇeśa.

115 to 128. Hymn to Gaṇeśa by Vishṇu. Lustration of Gaṇeśa

and blessings by him on Vishṇu. Story of Viṅhna, his destruction by Gaṇeśa. Praise and worship of the Mātrikās. Story of Harischandra. Repairs of images of gods. Controul of the passions. Story of Naravāhana. Rules regarding Triragni. Names of Agni under different conditions. Flowers meet for worship. Worship of spiritual guides. Hymn in praise of the Devī.

Beginning. नमस्कृत्य शिवां देवीं सर्वभागवतां शुभाम् ।

पुराणं संप्रवक्ष्यामि यथोक्तं ब्रह्मणा पुरा ॥

अथ यः कचुः ।

भगवंस्त्वं समस्तस्य दृष्टादृष्टस्य तत्त्ववित् ।

पुराणार्थं वयं सर्वे ज्ञागता भुवि भाविताः ॥

कथ्यतां यव घोराद्या भूताः साम्प्रतदानवाः ।

भविष्यांश्च विनाशिष्ये देवी देवनमस्कृता ॥

इन्द्रस्य च दिवः प्राप्तिर्हृतरात्रस्य दानवैः ।

यथा शक्रोऽष्टयं चक्रे देवदेवनमस्कृतः ।

अवतारा मुनिश्रेष्ठ यष्टिभेदगता यथा ॥ इत्यादि ।

End.

मयापि कथितं तुभ्यं निरुक्तं पापनाशनम् ।

पुराणं पावनं दिव्यं देवदेवेन भाषितम् ॥

Colophon. इत्याद्ये देवीपुराणे देवदेवीसंवादे देव्याः स्रवराजः समाप्तः ॥

१९८ अध्यायः ।

विषयः । १—२ अध्याये,—वसिष्ठस्योपदेशेन अथीणामगस्त्याश्रमगमनविवरणकथनं । अथवाहनविचारद्वयोक्तपास्त्यानकथनं । घोरामिधानस्य दैत्येन्द्रस्य विष्णुपासनया प्रथिव्यामजेष-
त्त्ववरप्राप्तिकथनं । अगस्त्येन सृष्ट्वा अथवाहनस्य संवादे केनोपायेन विद्याधरत्वप्राप्तिर्भवति तदुपा-
यकथनं ।

३—६ अध्याये,—घोरपुत्रस्य कालस्य वज्रदण्डस्य च भगवदाराधनया देववरचोः पाता-
लादिविजयवर्णनं । शुक्रस्योपदेशेन तयोरिन्द्रादिपराजयसम्पादनपूर्वकं साराज्यैश्वर्यप्राप्ति-
कथनं । घोरपुत्रविप्रकृतानां देवानां ब्रह्ममुखेन देवीशोचकीर्तनं । एवं विष्णुवद्रादिकृतदेवी-
शोचकथनं ।

७—८ अध्याये,—देव्याविश्व्यावतरणविवरणकथनं । ब्रह्मण उपदेशेन घोरनामकदैत्यमो-
हनाथं नारदस्य गमनदृष्टान्तकथनं । प्रक्षोभनमुखस्य दैत्यराजस्य विश्ववासिनीं पत्नीत्वेन लुब्धं

चेष्टादिकथनं । अथ विवाहयोग्यकन्यालवणादिकथनम् । लोकमोहनपदमालाकथनप्रसङ्गेन तन्मन्त्रदिकथनं ।

१०—११ अध्याये,—उक्तविद्यालाभाय सनत्कुमारयोगानुष्ठानप्रकारकथनं । तत्र उताग्निनामकस्य दानवस्य विवरणकथनं । सुरलनामधेयस्य दैत्येन्द्रस्य विवरणकथनं । तस्य विद्योऽश्वना मानकेतुलाभकथनं । केतुसमुच्छ्रायविधिकथनं । इन्द्रध्वजलवणादिकथनं ।

१४—२१ अध्याये,—आसन्नस्त्यादैत्येन्द्रस्य घोरस्य दुःखप्रदर्शनकथनं । विन्ध्यवासिनीकृत घोरकालादिदैत्यवधवर्णनं । इन्द्रकृतदेवीलोचकीर्तनं । नारदस्य विन्ध्यवासिनीदर्शनेन स्वकीर्तनं । सुषेणवधकथनं । मायामैत्र्यवधकथनम् ।

२२—२६ अध्याये,—आश्विनशुक्लाष्टमीमहानवम्योर्देवीपूजावश्यकताकथनं । नवमीकल्पविधिकथनं । अथ दुर्गापूजाविधिकथनम् । ध्वजारोपणविधिकथनं । द्वादशसङ्क्रान्तिलवणकथनपूर्वकं तत्र तत्र कृत्यनिरूपणं । प्रदोषादौ सङ्क्रमणे फलादिकथनम् । वसोदेवारायां स्थिताया देव्याः पूजने फलाधिष्यकथनं । वसुधारादानयोग्यस्थानादिनिरूपणं । शोमविधिकथनप्रसङ्गेन कुण्डनिर्माणादिविधिकथनं । विद्येषेण देवीमाहात्म्यकथनं । देवीमाहात्म्यपटादिविधिकीर्तनम् ।

२०—२१ अध्याये,—देव्याः प्रकृतिरूपत्वेन जगत्कल्लंटादिकथनं । तस्याः परत्वादिनिरूपणम् । हरिहरादीनां सर्वेषां देवीपूजनेन सामर्थ्यप्राप्तिकथनं । तत्र देवभेदेन देव्याश्चैकस्मटिकादिमूर्तिभेदपूजकत्वकथनं । देशरथयात्राविधिकथनं । कर्मविशेषे नदीतीरदुर्गरथाग्नशा-नादिषु देव्याः पूजनकर्तव्यताकथनं । देव्याः प्रतिष्ठापनविधिकथनं ।

२४—२८ अध्याये,—शुक्लकृतशिवलोचकीर्तनं । तत्पुरतः शिवेन दुर्गाप्रतिविधानादिकथनं । देव्याः गृहनिष्माणलेपनसंस्कारादिकरणे फलश्रुतिकथनं । देवीपूजनं कृत्वा दुःखिभ्योऽन्नादिदानकर्तव्यताकथनं । देवीप्रासादशिरसि ध्वजदानादिविधिकथनं । मध्येन शिवोक्तदेवीलोचकीर्तनं । सर्वमङ्गलाशिरादिदेवीनामनिर्व्यञ्जनकथनं । अथ सर्वेषां देवभिधानानां निवृत्तं ज्ञेयं ।

२९—४१ अध्याये,—महादेवीनां स्नाननिरूपणं । स्नानभेदे देवदेवेन देव्या मूर्तिविशेषपूजनविवरणकथनं । देवीमन्त्रभावकथनमुखेन दैत्यराजस्य बलस्य हत्तान्तकीर्तनं । दुःशूभिनामकस्य दैत्येन्द्रस्य उपस्थानकथनं । सप्तह्वया आविर्भावकथनं । तस्याः पूजाविधिकथनं । घमासुरवधहत्तान्तकथनं । कामरुपादिदेवीस्नानप्रशंसादिकीर्तनं ।

४४—४८ अध्याये,—महादेवात् नन्दिन अपराजिताविद्याप्राप्तिकथनं । अमयासुरस्य विवरणकथनं । एकादशब्राह्मणमुद्गादशादित्यविश्वेदेवादीनां नामकथनं । नक्षत्रयोगमाहात्म्यकथनं । परशुरामकृतदेवीप्रतिष्ठाविधिकथनं । पञ्चयामानुष्ठानयोग्यतिय्यादिनिरूपणं कालव्यवस्थाकथनमुखेन तिथिराश्विनलवणकथनं । व्यातिश्रक्तसंस्थानादिकथनं । पञ्चाणां गत्यादिनिरूपणं ।

४८—५९ अध्याये,—पूर्णिमाभावस्थानिरूपणमुखेन चन्द्रचपटदिनिरूपणं । सूर्याचन्द्रमसो-
परामे जायाकराडकारणत्वकथनं । ग्रहणनिरूपणादिकथनं । संवत्सरं यावत् जन्मवैदोषाप-
नुत्तये ग्रहनक्षत्रादिभेदेन देव्या मूर्तिभेदपूजनविधिकथनं । तत्र मण्डलतोरणादिनिर्माणाविधि-
कथनं । महास्नानविधिः शिवा-शान्ति-छति-चमा-चरि-सिद्धि-तृप्ति-प्रभृतिपद्धिष्विधिवदेवीमूर्ति-
लक्षणकथनं । तथा ब्राह्म्यादिमातृकालक्षणकीर्तनञ्च । आसां पूजाविधिकथनं । ग्रहाधिष्ठात्रीणां
देवतानां लक्षणादिकथनं । संवत्सरमण्डलकथनं । तत्र तत्र बलिदानादिविधिकथनञ्च ।

५४—६४ अध्याये,—मातृमण्डलकथनं । तत्र तत्र पूजायां पात्रपुष्पादिनिरूपणं । अपस्त्यु-
चरणादित्योगकथनं । ग्रहणमातृकाविधिकथनं । तत्र हैमविधिकथनञ्च । महोत्पातस्वरूपकथ-
नपूर्वकं सूर्योत्पातशान्तिविधिकथनं । पूर्णिमादौ तिलधेन्यादिदानविधिकथनं । सौभाग्यद्वादशी-
व्रतविधानं । द्वादशमासेषु क्रमेण देव्याः पूजाविधिकथनं । काम्यनीलहठोत्तमविधिकीर्तनं ।
गन्धार्थमीचीराष्टमीप्रभृतीनां विधानकथनं । सर्वकामलाभार्थं चित्रादिषु नक्षत्रेषु देव्याः पूजा-
विधिकथनं ।

६५—७० अध्याये,—मासविशेषे पूजाविशेषेण देव्याः पूजाविधिकथनं । वाराणसी-प्रयाग-
नैमिषारण्णादिषु स्थानेषु शिवस्य रूपभेदेन अवस्थानकथनं अतएव अष्टपष्टिस्थानेषु तत्पूजन-
विधानकथनञ्च । गोरक्षव्रतविधिकथनं । पुष्याभिषेकविधिः । तत्र मण्डलादिनिर्माणाविधानक-
थनं । कलसोत्पत्ति-निवेशाधिदेवतालक्षणादिकथनं ।

७१—८० अध्याये,—विनायकमण्डलाविधिकथनं । पूजनस्त्रपनादिविधिकीर्तनञ्च । दुर्गो-
पुरद्वारादिलक्षणं । पुरदुर्गेयावादिविधिकथनं । पुण्यनद्यादिषु स्थानेषु ग्रहणकालीनस्नानजन्यपुण्य-
प्राप्तिकथनं । शिवादिशिरसि जलादिधारादानमाहात्म्यकथनं । श्रुत्युज्जयविद्याकथनं तत्र
कपोतकीर्तनाध्यायकीर्तनं । देवीयागविधिकथनं । अघातव्रतविधिकथनं । छण्णाष्टमीव्रतवि-
धिः । उमाभास्त्रचरव्रतविधिकथनं । शङ्करनारायणव्रतविधिकथनं । लक्ष्मणव्रतविधानकथनञ्च ।

८१—८८ अध्याये,—देवीगृहसम्प्राप्तिमाहात्म्यम् । देव्याः सर्वगतत्वादित्यनिरूपणं । ब्रह्मा-
दीनां कालव्यवस्थाकथनं । भावव्यवस्थाकथनञ्च । कालाग्निहोत्रमाहात्म्यकथनं । हाटकेचरपुरवर्णनं ।
अथैकदा गौरीशङ्करं द्रष्टुमा विधिवामवाद्यः स्वस्वाहनेन कैलासं समाययुः । अथ च कैमा-
रवर्हिणा समाहृतस्य ब्रह्मवाहनेन चंसस्य विरावेण हवनानकस्य अमुरस्य उत्पत्तिकथनं । तदु-
पद्रुतानां देवानां देवीसोचकीर्तनं । रश्मिधकाले ब्रह्माण्या उत्पत्तिकथनं । भीमाया उत्पत्तिकथनं ।
यष्टोत्पत्तिकथनं । चण्डेश्वरोत्पत्तिकथनं । रश्मिधे देवगणकृतदेवीसोचकीर्तनं ।

८९—९६ अध्याये,—देव्यष्टमीव्रतकथनं । देवीनवमीव्रतकथनं । मातृगणस्य प्रतिष्ठादिवि-
धिकथनं । लक्ष्म्यप्रतिमापूजनमाहात्म्यकथनं । विद्यागमसाहात्म्यकथनं । विद्याविवेकमाहात्म्यम् ।
विद्याविमानादिविधिकथनं । विद्यामूर्तिदानफलकीर्तनं । देव्याः प्रियस्नानकथनं । नन्दातीर्थ-
माहात्म्यकथनं । नन्दापुरीवर्षमादिकं । सुनन्दामाहात्म्यकथनमुखेन तत्पुरीवर्षनादिकं । तत्र
प्रवेशविधिकथनं । कनकनन्दामाहात्म्यादिकथनं ।

९०—१०२ अध्याये,—वर्णाश्रमधर्मकथनं । तत्र स्वाध्यायविधिकथनं । वेदपाठस्यानादि-
निरूपणं । अग्निहोत्रादिविधिकथनं । वैधातिरिक्तस्थले हिंसायाः पापजनकत्वकथनं । सामान्यतः
सर्ववर्णाश्रमधर्मकथने निषिद्धानि । आचारकथनं । पवित्रारोपणविधिकथनं । मासविशेषे द्रव्य-
विशेषेण देवीपूजनमाहात्म्यकथनं । विजयाव्रतविधिकीर्तनं । रूपसौभाग्यजनकनन्द्याव्रतविधि-
कथनं । अन्यविधविजयाव्रतविधिः । नक्षत्रव्रतविधिकथनं ।

१०४—११४ अध्याये,—तेजधेनुष्टुतधेनुतिलधेन्वादिदानविधिः । पदव्रतविधिकथनं ।
चैत्रमौव्रतविधिकथनं । मासविशेषे शय्यादिभेदानव्रतविधिः । वेदोत्पत्तिकथनं । चरणबन्धकथनञ्च ।
पञ्चदशनिरूपणं । आयुर्वेदोपाहातकथनं । शिष्यसम्बोधनप्रकारकथनं । आयुर्वेदनिरूपणमुखेन
द्रव्यगुणादिकथनं । खट्वासुरोत्पत्तिकथनप्रसङ्गेन मालव्यपर्व्यते गजरूपस्य महादेवस्य भ्रमणविवरण-
कथनं तत्र विनायकोत्पत्तिकथनञ्च ।

११५—१२८ अध्याये,—विष्णुकृतविनायकलोचकीर्तनं । विनायकस्य अभिषेककथनं ।
वरदानवृत्तान्तकीर्तनञ्च । विनायकं पुरस्कृत्य विघ्ननाशाय देवानामुदयाचलमग्नवृत्तान्तकथनं ।
विघ्नबधकथनमुखेन तस्य रूपादिवर्णनं । उत्पत्त्यादिकथनञ्च । माह्यगणपूजामाहात्म्यकथनं ।
तत्र हरिचन्द्ररक्षणविवरणकीर्तनञ्च । जीर्णदेवमूर्तिप्रतीकारकथनं । यमनियमशुद्धिनिरूपणं ।
तत्र नरवाहनस्य वृत्तान्तकथनं । विरग्निविधिकथनं । कर्मविशेषे वष्टेर्नामभेदकथनं । पुण्यविधि-
कथनं । गुह्यदेवपूजाविधिः । देवीसुवराजकथनञ्च ।

No. 2119. वैष्णवामृतम् । Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 182. Lines, 6 on a page. Extent, 4,628 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Rānāghāṭa, Bābu Surendranātha Pāla Chaudhūrī. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Vaishṇavāmṛita. On the duties, feasts and fasts of Vaiṣṇa-
vas. Anonymous.

Beginning. श्रीदामोदरपादपङ्कजयुगं नित्यं सुणीन्द्रैः सुतं

• देवानामपि दुर्लभं किमपरं धर्मार्थमङ्गिप्रदं ।
संसारार्णवतारणार्थतरणौ यत्कर्णधारः स्वं
सानन्दं स्मरतो समाकुलहृदये स्वाभीष्टसिद्धौ मदा ॥
सारत्कारं समाकृत्य वैष्णवानां हृताय वै ।
भक्तानां तोषणार्थं वैष्णवामृतमुच्यते ॥ इत्यादि ।

End. अयं सिद्धमनुः सर्वपापानां हारकः क्षणम् ।

निर्मोक्तं गगनं यद्वत् काष्ठं न हि तस्य च ॥

इति दृष्टद्वौतमीयवचनात् सर्वसम्बन्धः ।

Colophon. इति श्रीवैष्णवास्तवे श्रीविष्णोर्द्वादशयावविधिः ॥ समाप्तछेदं वैष्णवास्तवम् ।

विषयः । वैष्णवधर्मप्रशंसाकीर्तनं । सर्वधर्मान् परित्यज्य वैष्णवधर्मग्रहणवशकताकथनं । वैष्णवगुणलक्षणं । गुणकरणावश्यकत्वनिरूपणं । शिष्यलक्षणादिकथनं । वैष्णवदीक्षायासधिकारिनिरूपणं । दीक्षाप्रकरणं । तत्र नक्षत्रराशिचक्रादिविचारकथनं । दीक्षाकालनिरूपणं । जपमालानिर्णयः । जपसंख्याकरणं विहितविहितद्रव्यादिकथनं । वर्णमालाप्रकारः । मालानिर्णयादिकथनं । विष्णुपूजाविधिः । हरिनामग्रहणविधिः । मन्त्रोपदेशविधिः । दशमंस्कारविधिः । वैष्णवानामाष्टिकछत्यानिरूपणं । तत्र शौचदन्तधावनस्नानतर्पणसंन्यादिविधिकथनं । पोद्गोपचारादिविधिः । श्रीछायास्तोत्रकवचादिकथनं । पुरस्सरणविधिकथनं । विष्णुमन्त्रनिरूपणं । श्रीराममन्त्रकथनं । वाल्मीकिमन्त्रकथनं । वासुदेवमन्त्रकथनं । हयग्रीवमन्त्रकथनं । वामनमन्त्रकथनं । शशिचन्द्रमन्त्रकथनं । वराहमन्त्रकथनं । हरिहरमन्त्रकथनं । राधाकृष्णमन्त्रकथनं । बलराममन्त्रकथनं । हनुमन्मन्त्रकथनं । गङ्गामन्त्रकथनं । अक्षयपूजापुरस्सरणविधिकथनं श्रेयं । तिलकविधिकथनं । तुलसीमाहात्म्यकीर्तनं । करवीरादिपुष्पमाहात्म्यकथनं । विष्णोरपराधाः । प्रणामविधिः । प्रायश्चित्तविधिः । विष्णोर्द्वादशयावविधिकीर्तनञ्च ।

No. 2120. भगवद्भक्तिचन्द्रिका । Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 164. Lines, 5 on a page. Extent, 3,260 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Purohitpādā, Rānāghāt, Paṇḍit Rāmalāla Bandyopādhyāya Bhaṭṭāchārya. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Bhagavad-bhakti-chandrikā. On the doctrine of faith and the divinity of Kṛishṇa, including directions how faith and devotion should be evinced. Anonymous.

Beginning. कनकवचिदुक्कलः कुण्डलोज्ज्वलः

शमितभवनभारः कोऽपि लीलावतारः ।

चिभवनसुलकारी शैलधारी मुकुन्दः

परिकल्पितरथाङ्गोमङ्गलं नलनोतु ॥

इह बलु भक्तमुक्तममुचुप्रवृत्तीनां सर्वेषामध्येषणीयानिष्पाधिसत्त्वविभूतिरानन्दाकारः सर्वानेव प्राप्तिनोऽपूर्वैरसादादनेनानन्दयन् नन्दनन्दन इव सकलवेदवेदान्तप्रतिपाद्य इति सर्ववेदान्तार्थनिष्कर्षरूपेण प्रमाणशिरोमणिना भागवतशास्त्रेण प्रतिपादितं । इत्यादि ॥

End. एत एव सर्वभूताद्यस्य भगवतोऽधिष्ठितरसाद्यकरणस्यैव धर्मसंस्थापनाय-
मेवेति दिक् ।

Colophon. इति श्रीभगवद्भक्तिचन्द्रिकापरिपूर्णा ।

विषयः । भगवान् नन्दनन्दन एव सकलशास्त्रप्रतिपाद्य इति निरूपणं । श्रीमद्भागवतस्य
सकलप्रमाणश्रेष्ठत्वकथनं । वेदादिशास्त्रेभ्यः प्राधान्यकीर्तनञ्च । भक्तः रसत्वव्यवस्थापनं । भगवानेव
भक्तिरसालम्बन इति निरूपणं । भक्तिमाहात्म्यं । ज्ञानात्तस्याः श्रेष्ठत्वकथनं । भगवन्माहात्म्यकथनं ।
अवतारतारतम्यकथनं । भगवद्भजनाकरणे दोषकीर्तनं । तामसराजससात्त्विकपराधेषु यथाक्रमं
शिवब्रह्मविष्णोर्माहात्म्याधिक्यनिरूपणं । भगवत्सेवायामेकान्तिन एव अधिकारीतिनिरूपणं ।
वासुदेवादिचतुर्व्यूहनिरूपणं । अष्टरूपोपासनानिरूपणं । भगवतः साकारत्वसंस्थापनं । तद्भरी-
रस्य असाधिक्यत्वद्वित्यलमितिकथनं । भक्तिरेव तद्दर्शनोपाय इति निरूपणं । भगवतो भक्तानु-
ष्ठानित्वकथनं । भगवद्भक्तानां मोक्षेष्वपि निष्पद्यत्वकथनं । भक्त्युपायकीर्तनञ्च ।

No. 2121. प्रायश्चित्तप्रकाशः । Substance, country-made paper, 12 × 3½
inches. Folia, 84. Lines, 6 on a page. Extent, 2,805 ślokas. Character,
Bengali. Date, Sk. 1698. Place of deposit, Purohitpādā, Rānāghāt,
Paṇḍit Rāmalāla Bandyopādhyāya Bhaṭṭāchārya. Appearance, old. Prose.
Correct.

Prāyaścitta-prakāśa. Principles which regulate expiations,
and the different forms thereof for the expiation of particular offences.
By Pradyotana Bhaṭṭāchārya, son of Balabhadra.

Beginning. मम सृष्टिविरोधी निर्वृत्तिः तेन भिन्ना

धनुरिति + + + + प्रीतिम आ करेण ।

अगिष कुबलयानामादरेणोपनीता

जयति जनकजाया राघवेणाङ्गद्विष्टिः ॥

गुरुं गणेशं संस्मृत्य नत्वा स्मृतिस्ततोऽनुनीन् ।

प्रायश्चित्तप्रकाशोऽयं प्रद्योतनेन तन्यते ॥

अथ प्रायश्चित्तलक्षणं । तच्च चातीतः । यदोपवितमशुभं नाशयति तत्प्रायश्चित्तं । यद्
यथाविधुनुष्ठानात् सञ्चितमशुभमेव नाशयति तत्प्रायश्चित्तं । इत्यादि ॥

End. आत्मघातकपुत्रेण प्रायश्चित्तं विधाय नारायणवर्जित्य इति मतश्चेदं सर्व्वजदेशे न
परं प्रचरतीति शम् ।

Colophon. इति सन्निधयवलभद्राक्षजसकलशास्त्रारविन्दप्रद्योतनश्रीप्रद्योतनभद्राक्षार्थवि-
रचितः प्रायश्चित्तप्रकाशः सम्पूर्णः ।

विषयः । प्रायश्चित्तसंस्कृतकथनं । दीर्घकालं प्रायश्चित्ताकरणे व्यवस्थाकथनं । लोभादिना
अनुग्रहकरणे दोषकथनं । अतिपातकमहापातकोपपातकजातिभङ्गकरणादिपापलक्षणं । ब्रह्मह-
त्यादिकर्म्मविपाककथनं । प्रायश्चित्तपूर्वाहृत्यनिरूपणं । छच्छादिघ्नतलक्षणं । अनुतापादिविधि-
कथनं । सर्वेषां पापानां प्रायश्चित्तकथनं । गोवधप्रायश्चित्तं । व्रतभङ्गप्रायश्चित्तं । निषिद्धमांसलसुन-
पलाण्डुप्रश्रुतिभोजनप्रायश्चित्तं । अगम्यागमनप्रायश्चित्तं । अपावसम्प्रदानककन्यादानप्रायश्चित्तं ।
परिवेदनप्रायश्चित्तं । विवाहात् पूर्व कन्याया रजोदर्शने प्रायश्चित्तं । उच्छिष्टस्पर्शादौ प्रायश्चित्तं ।
कन्यापुत्रविक्रयप्रायश्चित्तं । निन्दितान्नभोजनादिप्रायश्चित्तं । अभिचारादिप्रायश्चित्तं । सामान्यतः
स्त्रीवधप्रायश्चित्तं । व्रात्यप्रायश्चित्तं । दृक्छेदनादिप्रायश्चित्तं । जलादौ विष्टादित्यागप्रायश्चित्तं ।
नीलीरङ्गितवसनधारणे प्रायश्चित्तं । संसर्गप्रायश्चित्तं । आश्रमातप्रायश्चित्तकथनम् ।

No. 2122. वृन्दावनशतकम्, वा वृन्दावनरहस्यम् । Substance, country-
made yellow paper, 9 × 4 inches. Folium, 1. Lines, 18. Extent, 28
ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Rāpāghāta,
Bābu Surendranātha Pāla Chaudhūrī; another copy at Calcutta, Bābu
S'ūvaladāsa Mallik. Appearance, new. Verse. Correct.

Vṛindāvana-rahasya *alias* **Vṛindāvana-śataka.** A century
of verses in praise of the sanctity of the town of Vṛindāvana. By Pra-
bodhānanda Sarasvatī. The codex is obviously incomplete, for it contains
only 28 ślokas when from its name it should contain a hundred.

Beginning. नमस्तस्मै कस्मैचिदपि पुरुषायाद्भूतमहा-

भस्मिन्ने विधाजतुकनकचिधाम्ने स्वस्त्ययम् ।

अमल्लोचिनेव चपलमखिलेभ्यः स्वयमहम् ।

ददौ यः सद्गतिं विमलतरनानारसमयीम् ॥

यस्मिन् प्रविशेन्ननाऽपि रुद्धतां का तत्र वार्ता पुनः

शास्त्राणां अप्रितय यद्भवता भक्तैव भक्तोत्सवः

तद् वृन्दावनमन्मदेन रसिकद्वन्द्वेन केनाप्यहम्

नित्याक्रीडतया गृहीतमिह के विदुर्न गौराश्रयाः । इत्यादि ।

End.

श्रीमद्वृन्दावनैश्वर्यं सख्यमैव केवलम् ।

इति श्रीवृन्दावनरहस्यम् ।

Colophon. इति श्रीप्रधानानन्दसरस्वतीश्रीपादविरचितं श्रीवृन्दावनशतकं समाप्तम् ।

विषयः । वृन्दावनमाश्रयवर्णनम् ।

No. 2123. दायभागटिप्पनी । Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 122. Lines, 6 on a page. Extent, 3,099 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mājīdā, Post Rānāghāt, Paṇḍit Madhusūdana Nyāyaratna; another copy at S'āntipura, Paṇḍit Kālidāsa Vidyāvagiśa. Appearance, very decayed. Prose. Correct.

Dāyabhāga-ṭippanī. A gloss on the Dāyabhāga of Jīmūta-vāhana. By S'rīnātha, son of S'rīkara Āchārya.

Beginning. नयनीरधरनीलमूक्तमच्छलावचिरमेदुरास्मरं ।

नैनिवाङ्मनमयोरगोचरं चिन्मयं मुरहराकृतं मयः ॥

जीमूतवाहननिबद्धमथो विषय-

प्रायप्रसिद्धमनिष्टद्वयःसमाधि ।

दुर्व्याधमव विषये नितरां मया तत्

व्याख्यायतेऽशितमतिप्रतिज्ञाधचेतोः ॥

श्रीकराचार्यपुत्रेण प्राचीरलेन धीमता ।

टिप्पनी दायभागस्य श्रीनाथेन विधीयते ॥

शास्त्रारम्भे विप्लविघाताय सदाचारबोधितकर्तव्यताकं मङ्गलं विधितुः परप्रवृत्त्यर्थं प्रयोजनं सम्बन्धमिधेयां चामिधितुर्धन्यकारः प्रतिजानीते, मत्वादीत्यादि । शृङ्गुध्वमित्यवधानार्थमस्या चेषः । इत्यादि ।

End. एवञ्चेति दुर्द्विधितोऽभ्यर्चितायाः पत्न्या भोगवगिरुधने यदनन्तराधिकारिणामधिकारस्तदा सुतरां दुर्द्विधिकारोऽपीतिभावः । शेषं सुगमं ।

Colophon. (इतः परं नास्ति ।)

विषयः । जीमूतवाहनकृतदायभागस्य पत्न्याधिकारान्तं व्याख्यानं ।

No. 2124. गुणप्रकाशविवृतिः । Substance, country-made paper, 11 × 2½ inches. Folia, 91. Lines, 7 on a page. Extent, 3,344 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Nisīdāgaḍa Grama, Post Vñaichi, Zilla Burdwan, Paṇḍit Vāṇeśvara Vidyaratna; other copies at S'āntipura, Rāmāyādava Chuḍāmaṇi, and at Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose. Correct.

Guṇaprakāśa-vivṛiti. A commentary on the Kīraṇāvali of Varddhamaṇa Miśra. By Mathurānātha Tarkavāgiśa, son of S'rīrāma Tarkālankāra. In Hall's "Contributions," (p. 67) the work is named Guṇaprakāś'a-didhiti-Māthuri. There is Guṇaprakāś'a-vivṛiti by Raghunātha S'īromaṇi.

Beginning. कुक्षिताघरपुटेन पूरयन् वंशिकां प्रचलद्भृङ्गिपङ्क्तिः ।

मोहयन्नखिलवामलोचनः पातु कोऽपि नवनरीरदम्बविः ॥

श्रीमतामशूरानायतकवागीशधीमता ।

गुणप्रकाशविटतिः क्रियते विदुषां मुदे ॥

निर्भिन्नं प्रारिणितयन्त्यसमाश्रिकामनया कृतं सद्भादेवसन्ध्याजलाञ्जलिमस्काररूपं सङ्गृह्यं शिष्यशिष्यायै चादौ निवृत्ताति एकवेति । इत्यादि ।

End. प्रकृतेचाग्निर्धर्मयोगस्य कार्यसद्भावेन कुतोहेतुत्वं कल्पनीयं गौरवान्मानाभावाच्च न्यायवैशेषिकसिद्धान्तस्य निर्युक्तिकत्वेनाशङ्केय इति प्राञ्जः । (इत्येतानास्ति)

विषयः । वदमानकृत किरणावलीप्रकाशस्य व्याख्यानं ।

No. 2125. वैष्णवतोषणी । Substance, country-made paper, 13 × 5 inches. Folia, 470. Lines, 6—12 on a page. Extent, 25,380 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Nisidāgaḍa Grāma. Post Vñaiichi, Zilla Burdwan, Paṇḍit Vānesvara Vidyāratna ; other copies, at Calcutta, Dr. Rājendralāla Mitra, and Calcutta, Government of India. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Vaiṣṇava-toshanī. A commentary on the tenth book of the Bhāgavata Purāṇa. By Sanātana Gos'vāmi. The commentator's object is to establish the divinity of Kṛishṇa, and elaborate the philosophy of the Bhakti doctrine. In the colophon of the work a long account is given of the author, and of the associates of Chāitanya who the author holds is an incarnation of Kṛishṇa.

Beginning. श्रीमन्मदनगोपालं हृन्दारण्यपुरन्दरं ।

श्रीगोविन्दं प्रपद्येहं दीनानुपहकारकं ॥

वन्दे श्रीकृष्णचैतन्यं भगवन्तं लपार्णवं ।

प्रेमभक्तिवितानार्थं गोक्षेप्स्ववतार यः ॥

श्रीमाधवपुरो वन्दे यतीन्द्रं शिष्यसंयुतं ।

लोकेश्वङ्कुरितोयेन कृष्णभक्तिरुराज्जिपः ॥

श्रीभागवतनिधयेऽटीकादृष्टितायि यैः ।

श्रीधरस्वामिपादांलान् वन्दे भक्त्येकरचकान् ॥

श्रीचैतन्यदाभोजगन्धज्ञैरेव वैष्णवैः ।

सम्यपसयितुं शक्या सेयं वैष्णवतोषणी ॥

श्रीयुक्तश्रीराजेतिप्रायोगोऽव श्रीकृष्णकीलारक्षेऽतिशयेन प्रेम्णा विराजमा-
नत्वात् । उज्जभावः समाप्तान्तविधेरनित्यत्वात् । इत्यादि ।

End.

Colophon.

अष्टासप्तपुरीषन्या वैकुण्ठाच्च गरीयसीत्यादि ॥

इति श्रीदशमटिप्पण्यां नवतितमः ।

श्रीमच्चैतन्यरूपस्य प्रीत्यै भगवतः प्रभोः ।

टिप्पणी दशमेस्कन्धे पूर्णवैष्णवतोषणी ॥

ये श्रीभागवतं प्राप्य स्वप्ने प्राप्ताश्च जागरे ।

स्वप्नदृष्टा देवविप्राः प्रथमे वयसि स्थिताः ॥

समञ्जः श्रीभगवतः प्रेमास्तमहात्म्येषु ।

तेषामेवहि स्तेषोऽयं श्रीसनातननामिनां ॥

तदेतद्विनिवेदापि किञ्चिदन्यद्विवक्षया ।

अथोतदङ्गिजीवेन जीवेनेदं निवेदते ॥

उद्यच्छापदश्रुमाश्रितवती यस्यास्तस्यविनी

जिह्वा कल्पलता वयी मधुकरी भूशेनरीयत्यते ।

रेजे राजसभाजितपदः कर्णाटभूमिपतिः

श्रीसर्वज्ञजगद्गुरुर्भुवि भरद्वाजान्वयपामणीः ॥ १ ॥

पुत्रस्तस्य स्वपत्य कश्यपतुलामारोहतेरारिचिणी-

कान्तस्यार्द्धियशोधरः सुरपतेकुलप्रभावोऽभवत् ।

सर्वज्ञापतिपूजितोऽखिलयजुर्वेदैकविश्वामभू-

र्द्धस्त्रीवाननिरुद्धदेव इति यः प्छातिं क्षितौ जग्मिवान् ॥ २ ॥

मच्चिष्योभूर्यस्यप्रथितयशस्तस्य तनया

प्रजज्ञाते रूपेश्वरहरिहराख्यौ गुणनिधी ।

तयोराद्यः शास्त्रे प्रबलतरभावं वक्तुविधे

जगामान्यः शास्त्रे निजनिजगुणप्रेरिततया ॥ ३ ॥

विभज्य स्वं राज्यं मधुरिपुपुत्रप्रस्थितिदिने

पिता ताभ्यां रूपेश्वरहरिहराभ्यां किल ददौ ।

निजज्येष्ठं रूपेश्वरमथकनिष्ठो हरिहरः

स्वराज्यादार्याणां कुलतिलकमध्वंसयदसौ ॥ ४ ॥

श्रीरूपेश्वरदेव एवमरिभिर्निर्धूतराज्यः क्रमा-

दद्यामिस्तुतैः समं दयितया पौरस्त्यदेशं यथै ।
 तत्रासौ शिखरेश्वरस्य विषये सख्यः सुखं संवसन्
 धन्यः पुत्रमजीजनद्गुणनिधिं श्रीपद्मनाभमिधं ॥ ५ ॥
 यजुर्ब्रह्मैः साङ्गो विततिरपि सर्वोपनिषदां
 रसज्ञायां यस्य स्फुटसघटयत्ताण्डवकलां ।
 जगन्नाथप्रेमोन्नतचित्तद्वयः कर्णपदवीं
 न यातः केषां वा स किल न्यपक्षेयश्चरतुतः ॥ ६ ॥
 विद्याय गुणेश्वरः शिखरभूमिवासस्पृह्यं
 स्फुरत्सुरतरङ्गिणीतटनिवासपर्युत्सुकः ।
 ततोऽनुजमर्दनलितिपूज्यपादः क्रमा-
 दुवास नवचष्टके स किल पद्मनाभः कृती ॥ ७ ॥
 भूमिं श्रीपुरुषोत्तमस्य यजतस्तथैव सचोत्सवैः
 कन्याष्टदशकेन सार्द्धमभवदेतस्य पञ्चात्मजाः ।
 तत्राद्यः पुरुषोत्तमः खलुजगन्नाथस्य नारायणो-
 धीरः श्रीलसुरारिरुत्तमगुणः श्रीमान् मुकुन्दः कृती ॥ ८ ॥
 जातस्तत्र मुकुन्दतो द्विजवरः श्रीमान् कुमारमिधः
 ककिद्रोचमवाप्य सत्कुलजनिर्वृत्तालयं सङ्गतः ।
 तत्पुत्रेषु सन्निष्ठवैष्णवगणप्रेष्ठास्तयोजजिरे
 ये स्वं गोत्रममुच चेह च पुनश्चकुलवैरर्पितं ॥ ९ ॥
 आदिः श्रीलसनातनस्तदनुजः श्रीरूपनामा ततः
 श्रीमद्भक्तभनामधेयवलितो निर्विषय ये राक्षसतः ।
 आसाद्यातिरुपां ततो भगवतः श्रीकृष्णचैतन्य-
 माषार्ज्यं खलु भेजिरे मुरहरप्रेमाख्यभक्तिप्रिय ॥ १० ॥
 यः सर्वोऽवरजः पिता मम स तु श्रीराममामेदिवान्
 गङ्गायां द्रुतमपञ्जो पुनरसू दन्दावनं सङ्गतौ ।
 याभ्यां साथरगुप्ततीर्थनिवहोऽव्यक्तीकृतो मङ्गलि-
 रणुर्ध्वं ब्रजराजमन्दनगताः सर्व्वे संवर्दिताः ॥ ११ ॥
 यन्मित्रं रघुनाथदास इति विख्यातः चित्तौ राधिका-
 कृष्णप्रेममहार्णवोर्मिनिवहे घूर्णन् सदा दीयति ।
 दृष्टान्त्रकरप्रभाभरमतीत्यैवानयोर्धाजितो-
 यं सुखत्वपदे मतस्त्रिभुवने साख्यं सार्य्योत्तमैः ॥ १२ ॥

गोपालपालकव्याजादुचयोः साचाद्भूव च ।
 साचाच्छीयुतगोपालः श्रीराजरणलीलया ॥
 तयोरनुजल्लटेयु काव्यं श्रीहंसदूतकं ।
 श्रीमदुदयसन्देशस्यष्टादशकस्तथा ॥
 स्वाद्योत्कलिकावल्ली गोविन्दविश्वावल्ली ।
 प्रेमेन्दुसागराद्याश्च बहवः सुप्रतिष्ठिताः ॥
 विदम्बललितापाण्ड्यमाधवं नाटकद्वयं ।
 भाणिकादानकेत्याख्या रसास्त्रतयुगं ततः ॥
 मथुरामहिमा पद्यावल्ली नाटकचन्द्रिका ।
 संचिप्रश्रीभागवतास्त्रतमेने च सङ्गृह्याः ॥
 अथाप्यजल्लतेष्वयं श्रीलभागवतास्त्रतं ॥
 हरिभक्तिविलासश्च तट्टीका दिक्प्रदर्शिनी ॥
 लीलास्तवटिप्पणी च श्रीमद्वैष्णववैपिणी ॥

विषयः । श्रीमद्भागवतीयदशमस्कन्धस्य व्याख्यानं ।

No. 2126. महाभारतार्थसङ्ग्रहदीपिका, (यादिपर्व) । Substance, palm-
 leaf, 10 × 1½ inches. Folia, 121. Lines, 5 on a page. Extent, 2,571
 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1600. Place of deposit, Nisídágada
 Gráma, Post Vñāichi, Zilla Burdwan, Pañḍit Vāneśvara Vidyāratna;
 another copy at Calcutta, Government of India. Appearance, old. Prose.
 Correct.

Mahābhāratārtha-saṅgraha-dīpikā. A commentary on the
 Mahābhārata. By Arjuna Miśra, son of Is'āna. The codex contains
 only the Ādi Parva or the first book.

Beginning. यस्यैकवेणुपरमाकुरपि क्षणेन
 ।तुर्दधाति विपुलं शमभीक्षितेषु ।
 तन्नो हरेर्चरतु पादसरोजयुग्मं
 प्रारिक्षितप्रतिज्ञतीरमितचिराय ॥

वैद्यासुवैशम्पायनदेवबोधविमलबोधसर्वज्ञनारायनभट्टशास्त्रिणमाधवपिलपादेभ्यो नमः ।

श्रीदेवबोधपादादिमतमालोक्य यत्नतः ।

क्रियतेऽर्जुनमिश्रेण भारतार्थप्रदीपिका ॥

तत्र प्रायेण पुस्तकेषु भगवद्वासुदेवादिपञ्चानां मनस्कारोदयते तत्र श्रीदेवबोधपादानां स्वर-
लोनास्ति । तत्र श्रीमद्विमलबोधादिमतानुसारेण पञ्चमस्कारतात्पर्यं यथामति विव्रियते । ॐ
नमो भगवते वासुदेवाय । ॐ नमः पितामहाय । ॐ नमः प्रजापतिभ्यः । ॐ नमः श्रीकृष्णद्वैपाय-
नाय । ॐ नमः सर्वविघ्नविनायकेभ्यः । इत्यादि ।

End. अपवर्गार्थं मोक्षार्थं । कृष्णाः अल्पाः कृत्तिमाः सरितः । २२४ । श्रीकृष्णः ।

Colophon. इति भारताचार्यपाठकराजश्रीमदीशानतनयभारताचार्यमिश्राचार्यनरुतौ
महाभारतार्थसङ्ग्रहदीपिकायां टीकायामादिपर्वं समाप्तं । शकाब्दाः १६ ।

मासे नभसि कृष्णाब्धे पक्षे गुरुदिने मुदा ।

टीकेयं लिखिता यत्नात् श्रीदुर्गारामशर्मा ॥

विषयः । महाभारतीयादिपर्वव्याख्यानं ।

No. 2127. योगचन्द्रिका । Substance, palm-leaf, 10 × 2½ inches.
Folia, 23. Lines, 5 on a page. Extent, 426 ślokas. Character, Bengali.
Date, ? Place of deposit, Vegunegrāma, Post Sātgechhe, Zilla Burdwan,
Paṇḍit Sadānanda Bhaṭṭāchārya. Appearance, old. Prose and verse.
Correct.

Yoga-chandrikā. A commentary on the Yoga aphorisms of
Patanjali. By Ananta S'armā. Very rare. Mr. Hall found the name
cited in the *Hatha-saṅketa-chandrikā* but no MS. of the work. *Contri-
butions*, p. 17.

Beginning. गुरुं प्रणम्य सूत्रार्थचन्द्रिका क्रियते मया ।

अनन्तेनैश्वरप्रीत्यै सच्चिदानन्दरूपिणम् ॥

अथ योगानुशासनम् ।

अथशब्दोऽधिकरणवाची, योगोनाम समाधानम् । अनुश्रियते व्याख्यायते येन तत् । इत्यादि ।

End. सर्वसिद्धिसूक्तभूता समाधिसिद्धिः सैव साधनीयेति ॥ २२ ॥

सूत्रार्थकृत्तिमालोकाय कृतेयं योगचन्द्रिका ।

अनन्तेनैश्वरप्रीत्यै चार्पिता शिवपादयोः ॥

Colophon. इति श्रीपतञ्जलिहते योगशास्त्रे योगचन्द्रिकायां चतुर्थः पादः ।

विषयः । पतञ्जलिहतयोगसूत्रस्य व्याख्यानं ।

No. 2128. आचारदण्डः । Substance, country-made paper, 12 × 8
inches. Folia, 92. Lines, 5 on a page. Extent, 1,535 ślokas. Character,
Nāgara. Date, ? Place of deposit, Vegunegrāma, Post Sātgechhe, Zilla
Burdwan, Paṇḍit Sadānanda Bhaṭṭāchārya. Appearance, new. Prose and
verse. Correct.

Āchāra-darpaṇa. A digest of the rules regarding the daily duties of householders, including Śrāddhas and other obligatory rites - By Śrīdatta Paṇḍita.

Beginning. दीनितोरणयज्ञेषु विवृधानन्ददायिष ।

हरिरन्विस्तुतावक्त्रसोमपीती पुनातु वः ॥

अश्वेराशान्तिधर्मं दृष्ट्वा वाजसनेयिनां ।

निबध्यते निबन्धोऽयं धर्मशास्त्रनिबन्धभिः ॥

तव मनः । श्राद्धे मूढार्थं बुध्येत धर्मार्थं चानुचिन्तयेत् । इत्यादि ।

End. अपि च काठके प्रवचने विज्ञायेत । अथ श्वावा विजानिष्यमानाः पतिभिः षड् शयन्तामिति श्रीणामिन्द्रदत्तोवरः ॥

समूलवचनाभोगोमीमांसान्यायनिर्णयः ।

श्रीदत्तेन सतामेय आचारे दर्पणः कृतः ॥

दुष्टमपि सूक्तं मे मन्वादिवचनाश्रितं ।

अपि चर्मोदकं तीर्थसलिलान्तर्गतं शुचि ॥

Colophon. इति श्रीमहोपाध्याय श्रीदत्तकृत आचारदर्पणः समाप्तः ।

विषयः । श्रय्योत्थानविधिकथनं । मूत्रपुरीषोत्सर्गविधिः । शौचविधिः । आचमनविधिः । आचमननिमित्तानि । द्विराचमननिमित्तानि । आचमनानुकल्पविधिः । आचमनापवादः । दन्तधावनविधिः । प्रातः स्नानादिविधिः । सामान्यतः स्नानविधिः । असृग्ग्रस्पर्शनादौ स्नानविधिः । स्नानानुकल्पकथनं । कात्यायनीयस्नानप्रयोगः । वासः परिधानविधिः । सन्ध्यापाठनविधिः प्रयोग-कथनञ्च । अपविधिः । अक्षमालादिविधिः । कर्मकर्तृनिर्णयमादिकथनं । ब्रह्मयज्ञविधिकथनं । स्वाध्यायविधिः । तर्पणविधिः । तर्पणोत्तरकर्मकथनं । पूजाविधिः । देवपूजादौ पूजाधारकथनं । पुण्यादिविवेचनं । वैश्वदेववस्तिकर्मकथनं । अथ प्रयोगकथनं । नित्यश्राद्धविधिः । तत्प्रयोगकथनञ्च । अतिथिपूजाविधिः । भोजनविधिकथनं । शयनविधिकीर्तनञ्च ।

No. 2129. तत्त्वचिन्तामणौ द्वितीयपरिच्छेदे ईश्वरानुमानप्रकरणम् ।

Substance, palm-leaf, 10 × 2 inches. Folia, 56. Lines, 5 on a page. Extent, 1,435 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1478. Place of deposit, Vegunegrāma. Post Sātgechhe, Zilla Burdwan. Paṇḍit Sadānanda Bhaṭṭāchārya. Appearance, old. Prose. Correct.

Tattvachintāmaṇi. The great Nyāya work of Gaṅgeśa. The codex contains only that portion of the work which treats of inference

as bearing on the existence of the Godhead, (*Is'varānumāna-prakāraṇa*) and of the errors of the Chārvāka Baudha and Jaina theories on the subject and emancipation. The codex is 377 years old. The entire work has been noticed before. This section of the work is exceedingly rare; it has not been included in the Calcutta edition.

Beginning एवमनुमाने निरूपिते तस्माज्जगन्निष्ठाष्टपुत्रधारेयसिद्धिः चित्यादौ कार्य-
त्वेन घटवत् सकलकलानुमानात् । ननु चित्यादिकं प्रत्येकं न पक्षः तस्य स्वस्रशब्देनाभिधातुम-
शक्यत्वात् । नापि मिलितमेकरूपाभावात् । इत्यादि ।

End. अतएवानुमानेनागमसाधाप्रयोजकत्वे, न च श्रुतिवाक्यशेषे नानाभावः उत्पन्नतत्त्व-
ज्ञानस्यापवर्गविलम्बोपपत्त्यर्थमुक्तरीत्या भोगस्यैवाच्चेपादिति तदस्यापवर्गस्य परमपुत्रधारेण्यस्य
श्रुतिसिद्धं कारणमनुमानं विविक्षमिति ॥

Colophon. इति सद्वासहोपाध्याय श्रीगङ्गेश्वरविरचिते तत्त्वचिन्तामणौ द्वितीयपरि-
च्छेदः । शके १४७८ ।

विषयः । ईश्वरानुमानप्रकारकथनं । अथ चार्वाकबौद्धजैनादिमतखण्डनं । शक्तिर्न कारण-
त्वादधिकेति व्यवस्थापनं । मोक्षलक्षणकथनं । ज्ञानान्मोक्ष इति निरूपणञ्च ।

No. 2130. षट्चक्रदीपिका । Substance, country-made yellow paper, 10 x 3 inches. Folia, 22. Lines, 7 on a page. Extent, 731 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Guḍapgrāma, Post, Bhāstāḍā, Zilla Burdwan, Paṇḍit Aghoranātha Bhaṭṭāchārya. Appearance, new. Prose. Correct.

Shaṭchakra-dīpikā. A commentary on Pūrṇānanda's Shaṭchakra, a work on mystic diagrams connected with Kaula worship. By Rāmanātha Siddhānta.

Beginning प्रमस्य गुणपादाब्जद्वन्द्वमद्वन्द्वसाधनं ।

षट्चक्रदीपिकाटीका रच्यते नामदेशतः ॥

अथेति । अथशब्दे सङ्कलपूर्वकानन्तर्यार्थः । उक्तञ्च । इत्यादि

End. स तथा यतं संयतानन्तर्मनो यस्येति ॥ ५५ ॥

श्रीरामनाथमिहान्तरविता तत्त्वदर्शिनी ।

सतां सन्तोषसाधनां टीका षट्चक्रदीपिका ॥

Colophon. इति श्रीरामनाथमिहान्तरविता षट्चक्रदीपिका समाप्ता ।

विषयः । पूर्णानन्दकृतषट्चक्रस्य व्याख्यानं ।

No. 2131. भावचन्द्रिका। Substance, partly palm-leaves and partly country-made paper, 10 × 3½ inches. Folia, 35. Lines, 6 on a page. Extent, 813 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vegunegrāma, Post Sātgechhe, Zilla Burdwan, Paṇḍit Sadānanda Bhaṭṭāchārya. Appearance, decayed. Prose and verse. Correct.

Bhāva-chandrikā. A dissertation on the nature of devotion (*bhava*) as an element of the Bhakti doctrine, and the various ways in which it should be evinced towards Kṛishṇa in the various relations of father, mother, son, lover, &c. By Chaṇḍidāsa.

Beginning. वन्दे वृन्दावनासीनमिन्दिरानन्दमन्दिरं ।

उपेन्द्रं सान्द्रकाक्षं सानन्दं नन्दनन्दनं ॥

इह खलु परमतत्त्वसावात्कारस्यैव परमपुरुषार्थरूपतया तदधिगमाय इत्यादि ।

End. अतएव ऐश्वर्यमाधुर्यमयोर्माधुर्यमय्या एव श्रीकृष्णविर्भावपूर्णतया समुत्कर्ष इति सर्वसंवदात् । इति ।

Colophon. इति श्रीभगवच्चरणविन्दमधुव्रतश्रीचण्डीदासकृता भावचन्द्रिका सम्पूर्णा ।

विषयः । सद्भावं विना श्रीकृष्णमाधुर्यातिशयानुभवेन जायते इति निरूपणं । सद्भावस्वरूपकथनं । भावलक्षणं । रागानुरागादिस्वरूपकथनं । समझसा रतिस्वरूपकथनं । कामानुगास्वरूपकथनं । नित्यसिद्धागन्तुकभेदेन द्विविधभावनिरूपणं । रागसागस्य शुद्धताकथनं । साधनचतुष्टयनिरूपणं । अवकरभेदनिरूपणं । सामान्यतत्त्वचित्रनिरूपणं । भगवल्लीलाया नित्यत्वादि-कथनं । सद्भावस्य सर्वत आत्मैक्यप्रदर्शनं । ज्ञानिभक्तादिषु भावव्यवस्थाकथनं । भगवत एव पूर्णतत्त्वाकारत्वमिति कथनं । भगवत्कामविशेषस्य प्रेमविशेषत्वकथनं । माधुर्यल्लीलाया उत्कृष्ट-त्वनिरूपणञ्च ।

No. 2132. शुद्धिदर्पणम् । Substance, palm-leaf, 8 × 2 inches. Folia, 89. Lines, 5 on a page. Extent, ? ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vegunegrāma. Post Sātgechhe, Zilla Burdwan, Paṇḍit Sadānanda Bhaṭṭāchārya. Appearance, decayed. Prose and verse. Correct.

Suddhi-darpaṇa. A summary of the laws relating to purification and mourning. By Ananta Yājñika.

Beginning. नत्वा गणेशपादार्चं गुरुनपि मन्त्रीयसः ।

शान्तिदानमन्त्रदेवेन क्रियते शुद्धिदर्पणं ॥

Colophon. इति श्रीभगवत्प्रकाशाद्विरचिता न्यायमुक्तावली सम्पूर्णः ।

विषयः । कार्येण कारणसंप्रत्यय इति न्यायस्य स्वरूपादिकीर्तनं । एवं परच ज्ञेयं । कौट-
भङ्गन्यायः । त्रीश्वरीजन्यायः । हलप्रकम्पनन्यायः । शाखाचन्द्रन्यायः । रेखागवयन्यायः । प्रासाद-
वासिन्यायः । श्रोतिस्रोतः । अधारोपापवादन्यायः । सोपानारोहणन्यायः । सम्यक्त्वकवाक्यत्वे
इति न्यायः । कारणगुणप्रक्रमन्यायः । वरगोष्ठीन्यायः । देवदत्तापुत्रन्यायः । स्वामिभृत्यन्यायः ।
धर्मिकल्पनान्यायः । स्मृतिनिष्ठनान्यायः । कण्ठचामीकरन्यायः । परिषद्व्यायः । अर्केचेन्मधुन्यायः ।
सिंहावलोकनन्यायः । मण्डूकभृतिन्यायः । स्मृतिरत्नतीन्यायः । सम्यक्त्वकवाक्यत्वे न्यायः । देवताधि-
करणन्यायः । सावकाशनिरवकाशन्यायः । गोवलीवर्धन्यायः । अष्टिकुण्डलन्यायः । यत्कृतं तद-
नित्यं न्यायः । न हि निन्दा निन्दितं प्रवर्तते न्यायः । शतपथशतभेदन्यायः । अनधीते महाभाष्ये-
न्यायः । तदभिन्नभिन्नश्च तदभिन्नत्वन्यायः । चतुर्विधविज्ञानन्यायः । अन्वयजन्यायः । नीरक्षीरन्यायः ।
सन्दर्शन्यायः । श्रालशुनकन्यायः । एकाकिणीप्रतिज्ञान्यायः । काकद्विधातकन्यायः । तप्तमाष-
कोदारणन्यायः । धटारोहणन्यायः । विषमचणन्यायः । सच्चिद्रघटाम्बुन्यायः । पुष्पाक्षरन्यायः ।
ब्राह्मणश्रमणन्यायः । तिर्यग्गधिकरणन्यायः । आभाषकन्यायः । गङ्गास्रोतन्यायः । सिंहावलोकन-
न्यायः । पूर्वमपवादा निविशनेन्यायः । कौण्डिन्यायः । पिष्टपेषन्यायः । सूचीकटाक्षन्यायः ।
गन्धर्वनगरन्यायः । स्मालीपुलकन्यायः । ब्राह्मणपरिव्राजकन्यायः । आयुष्टं तमिति न्यायः । खले-
कपोतन्यायः । दग्धपटन्यायः । क्रुद्धाङ्गन्यायः । एकच निर्णीतः शास्त्रार्थ इति न्यायः । तुष्यतु दुर्जन
इति न्यायः । गजभुक्तकपित्थन्यायः । काकाचिन्यायः । कैमुतिकन्यायः । अर्द्धजरतीन्यायः । अर्द्ध-
त्यजति पण्डित इति न्यायः । उल्लङ्घनन्यायः । देहलीदीपन्यायः । रुद्धिर्योगसपहरतीति न्यायः ।
शाब्दी घ्राकाङ्क्षान्यायः । छट्पुत्रिहितोभाव इति न्यायः । जलामलकन्यायः । कारणनाशे कार्य-
नाशन्यायः । सप्रयाप्रन्यायः । चक्रधमन्यायः । दग्धरसन्यायः । अन्वदर्पणन्यायः । मूर्खसेवन-
न्यायः । चित्रपटन्यायः । अरण्यरोदनन्यायः । काकतालीयन्यायः । संयोगश्चक्रन्यायः । अश्वतरी-
गर्भन्यायः । व्याघ्रीक्षीरन्यायः । जलौकन्यायः । कूपन्यायः । चालनीन्यायः । दूरादस्पर्शनं वर-
मिति न्यायः । विवाहप्रवृत्तिभृत्यन्यायः । तमःप्रकाशन्यायः । अचिनकुलन्यायः । स्फटिकलौहित्य-
न्यायः । प्रतिविम्बितचन्द्रन्यायः । मूषासिक्तताम्रन्यायः । शैलूपीन्यायः । वधघातकन्यायः । सन्दि-
ग्धस्य सन्दिग्धमिति न्यायः । गलेपादुकन्यायः । वक्रिधूमन्यायः । आकाशपरिच्छिन्नत्वन्यायः ।
येन चोपक्रम्यते येन चोपसंश्रियते स वाक्यार्थ इति न्यायस्वरूपादिकथनञ्च ।

No. 2135. पातञ्जलसूत्रभाष्यं । Substance, country-made yellow paper, 13 × 2½ inches. Folia, 42. Lines, 6 on a page. Extent, 959 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Guádpá, Post Bhástádá, Zilla Burdwan, Paṇḍit Aghoranátha Bhaṭṭáchárya. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Pátanjala-sútra-bhāshya. A commentary on the Yoga aphorisms of Patanjali. By Bhavadeva, pupil of Bhavadeva Thakkura, son of Srikrishnadeva Mahámahopádhya, of Mithilá.

Beginning. पतञ्जलिं नमस्कृत्य योगिनोऽन्याथ भोगिनः ।

भवदेवेन तत्त्वव्याख्यानं क्रियतेऽधुना ॥

मङ्गलं कुर्वन्नेव शिष्यावधानाय प्रतिजानीते अथेति । अथ श्रीकेशवार्थतया अकारायशब्देन मङ्गलं करोत्यनेन मङ्गलाचरणं । इत्यादि ।

End. आनन्दं ब्रह्मणोरूपं तच्च मोक्षे प्रतिष्ठितं ।

इत्यादिश्चतिरपीत्यर्थः ॥

एवं चतुर्थचरणे कैवल्यं प्रतिपादितं ।

पतञ्जलिमुनीन्द्रेण येन तं भावयाम्यहं ॥

रमापांशुजलव्याख्यां कल्पयित्वा ब्रजाम्यहं ।

श्रिया हृदि कृते श्रीमत्पादाश्लेषे रमापतेः ॥

शकेऽद्रिपट्वाण + + + + + मासेऽप्यहायणवल्लभसे ।

+ + तिस्रो श्रीभवदेवशर्मा पतञ्जलेर्भाष्यमिदं अधासीत् ॥

समध्वनेतन्मम धार्ष्ट्यमीया यद्भाष्यतोभाष्यमिदं अधायि ।

भागीरथीतो + + गृहीत्वा ये स्वकीयत्वमुगन्ति सन्तः ॥

— — — — — ।

Colophon. इति भैथिलसन्निग्रथीकृत्यदेवतनयमहामहोपाध्याय सद्गुरुश्रीभवदेवप्रिय-
शिष्यसन्निग्रथीभवदेवनिर्मिते पतञ्जलसूत्रभाष्ये कैवल्यचरणव्याख्या सम्पूर्णा ।

विषयः । पतञ्जलिप्रणीतयोगसूत्रस्य व्याख्यानं ।

No. 2136. व्यवहारदर्पणम् । Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 78. Lines, 6 on a page. Extent, 2,093 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vegunegrām, Post Sātgechhe, Zilla Burdwan, Paṇḍit Sadánanda Bhaṭṭāchārya. Appearance, old and decayed. Prose and verse. Correct.

Vyavahāra-darpaṇa. A summary of the laws relating to Judicature. By Ananta Yājñika.

Beginning. गणेशं भारतीं + + वाञ्छितार्थसमाप्तये ।

तमेति याज्ञिकोऽनन्नाव्यवहारेषु दर्पणम् ॥

अथ व्यवहारशब्दव्युत्पत्तौ कात्यायनः ।

वि नानार्थेष्वसन्देहे हरणं चार उच्यते ।

नानासन्देहहरणाद्व्यवहार इति श्रुतः ॥ इत्यादि ।

End.

न तच्छब्दमपाकर्तुं क्रमात् विपुलमागतं ।

पिवा सद्य विभिरित्यर्थ इति ।

Colophon. इति श्रीमदनन्तयाज्ञिकलतौ व्यवहारदर्पणं समाप्तं ।

विषयः । व्यवहारशब्दव्युत्पत्तिकथनं । व्यवहारकालनिरूपणं । भाषापादकथनं । भाषा-
लेखानुसन्धानविधिः । प्रतिज्ञापने लेखनियमकथनं । उत्तरपादकथनं । विचारकरणविधिः ।
उत्तरस्वरूपकथनं । एतद्भेदकथनं । प्रत्यवस्कन्दनविधिः । प्राङ्गान्यायोत्तरविधिः । हीनवादिल-
क्षणं । उत्तराभासलक्षणं । सन्धिलक्षणतत्कालादिनिरूपणं । सात्त्विलक्षणतद्भेदादिकथनं । असा-
त्त्विलक्षणः । साध्यग्रहणप्रकारकथनं । लेख्यविधिः । तत्कालादिनिरूपणं । जयपत्रलेखनप्रकारकथनं ।
भुक्तिनिरूपणं ।

No. 2137. मालतीमाधवटीका । Substance, country-made yellow paper, 9 × 4 inches. Folia, 192. Lines, 8 on a page. Extent, 1824 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Nisidāgaḍa, Post Vñaiči, Zilla Burdwan, Paṇḍit Vaneśvara, Vidyāratna; another copy at Magrápī, Post Madhuvani, Zilla Darbhāngá, Paṇḍit Chhoṭilál Jhá. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Mālatimādhava-ṭikā A commentary on the Mālatimādhava of Bhavabhūti. By Jagaddhara Mahāmahopādhyāya. He is described as a Dharmādhikāri or chief judge, but of what place and under what king is not mentioned.

Beginning. चक्षश्चन्द्रिकचन्द्रचाकुसुमोमाद्यज्जटापङ्कजो-

दृष्यदाक्षदन्दशूकमणिमान् तत्पञ्चशालिलयः ।

स्त्राणुर्मे फलदोभवत्तितरां गौरीमुखेन्दुद्रवत्

पीयूषद्रवदोहनादिव दधदेवद्रुमलं सदा ॥

नत्वा गुह्यं गुणगुह्यवलोका टीकां

विद्यादिकोषभरतश्रुतिशब्दविद्यां ।

जन्दांस्तुलङ्करणमर्थगतिं विचिन्त्य

श्रीमान् जगद्धरलती वितनोति टीकां ॥

श्रीकण्ठकण्ठविलसत्पटुनाटकऽस्मिन्
 टीका मयाप्यसतिनापि वितन्यते यत् ।
 हासाय दुर्जनगणस्य भवेन्नचेत-
 दुःखैःपदं तदभिकाङ्क्षति सर्वदैव ॥

इह तावदष्टपदां नान्दीं विदधान एव कविरप्रत्युहनीहितमिदमनुबध्य प्रचण्डचण्डीप-
 तेरकाण्डताण्डवाङ्मरेण लम्बोद्गरोत्कीर्णरूपं मङ्गलं प्रकरणादौ विवश्रान्ति चानन्दमिति ।
 इत्यादि ।

End. अत्र एताच्चे रदानां ————— ।

आशाकान्तप्रतीपजयिनं मीमांसयालङ्कृतं ।
 ग्राह्यं धीरगदाधरं कविवरं पुत्रं पवित्राश्रयं ॥
 विद्याधरं वरमजीजनदेष धीरः श्रीरं जनेषु जयिनं गुरुणोक्तशाल्ये ।
 प्राप्तुत सोऽयममलं गणिनं सुपुत्रं तं रत्नपूज्यधरमेव जगद्धरश्च ॥
 येनापाठि कठोरगोतममतं वैशेषिकं खण्डितं
 येनायावि सुकोपकायनिवहं तत्पाणिनीयं मतं ।
 छन्दोलङ्कारश्च भव्यभरतं येनाध्यगायि श्रुति-
 स्तस्यामुष्य जगद्धरस्य कवितुष्टीकेयमुज्ज्वलतां ॥
 असूत यं रत्नधरोऽतिभव्योऽतिभव्यरूपा दमयन्तिकापि ।
 जगद्धरं तत्तुल्यतुल्येऽङ्कः समाप्तिमागादशमोऽनवद्यः ॥

Colophon. इति श्रीमहामहोपाध्यायधर्मोपधिकाश्रितश्रीजगद्धरकृतटीकायां दशमो-
 ऽङ्कः समाप्तः ।

विषयः । भवभूतिकृतमालतीमाधवप्रकरणस्य व्याख्यानं ।

No. 2138. गीताप्रदीपः । Substance, palm-leaf, 11 × 2 inches. Folia,
 178. Lines, 6 on a page. Extent, 4,205 ślokas. Character, Bengali. Date,
 ? Place of deposit, Nisidāgaḍ, Post Vñaichi, Zilla Burdwan, Paṇḍit
 Vānesvara Vidyāratna; another copy at Calcutta, Government of India.
 Appearance, old. Prose. Correct.

Gītā-pradīpa. A commentary on the Bhagavadgītā section of
 the Mahābhārata. By Jagaddhara, probably the same author to whom
 is due the work noticed under the last preceding No. There is an
 account of the author at the end of the codex, but that part is so smudgy
 and full of lacunæ, that it cannot be satisfactorily read.

Beginning. नीलेन्द्रीवरसुन्दरं दरलसत्पीताम्बराङ्गम्बरं

पद्मासङ्गहृदम्बुजं प्रविकसत्सत्कौस्तुभाभासितं ।
 वन्द्यैरप्यभिवन्दितं विजगतामानन्दसन्देहदं
 श्रीगोविन्दपदारविन्दमधिकानन्दाय वन्दामहे ॥
 गीता सुगीता मुनिपुङ्गवेन व्यासेन या सर्वविदां वरेण ।
 समालम्बकस्याव परियमेष गूढप्रकाशचरविन्दपि ॥
 + + + शङ्करादिरचिताम्यालोक्ष भाष्याणि च
 यन्निर्णीय निजाशयेन मङ्गता ललावधानं मुक्तः ।
 श्रीमानेष जडरोवितनुते गीताप्रदीपं ततो-
 धीरैरव मङ्गागुणैरपि मनोदेयं गुणपाद्भिः ॥

इह भगवतः कृष्णस्य संसारसागरमग्नलोकानामुद्दिधीर्यया योगमुपदिशतः अर्जुनेन समं
 सम्वादो गीताशक्तेन कृतः समरशिरसि समारब्धः । तमुत्पापनीयं भगवान् कृष्णद्वैपायनोऽधुतराष्ट्र-
 सञ्जययोः प्रश्नोत्तरे अवतारयति धर्मलोके इत्यादि ।

End.

एवञ्च सकलाभिलाषसिद्धिः पाण्डवानां भवेदिति ।

(इतः परं ग्रन्थकल्पपरिचयस्य लुप्तप्रायतया यत्किञ्चिद्विद्यते ।)

— — — — — ।

लब्धे दुर्लभशासने सुरगणपाम् कौवर्तिका
 विद्यावंशविभूषणो + + + + +
 येनाऽर्थं समभूद्भिर्जातितिलकचण्डेश्वरः पण्डितो-
 मीमांसैकरहस्यवशङ्कहृदयोगादातावदाताशयः ॥

— — — — — ।

प्रास्तुताऽयमपि प्रतीपजयिनं विद्याधरं सद्गुरुं ।
 प्रासोष्टान्यमपि प्रसिद्धयशसं तं रत्नपूर्वधरं ॥

— — — — — ।

श्रीजगद्गुरोमानमानमन्यगुणशालिनं ।
 येनाऽपाठि कठोरगतममृतं वैशेषिकं खण्डितं
 येनात्रावि सकोपकायनिवहं तत्पाणिनीयं मतं ।
 कृष्णोऽलङ्कारणञ्च भव्यभरतं येनाध्ययति स्मृति-
 याऽध्यायीदमशेषमेककविना ग्रन्था अनेके कृताः ।

— — — — — ।

विषयः । भगवद्गीतायाः व्याख्यानं ।

No. 2139. संक्रान्तिविवेकः । Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 6. Lines, 6 on a page. Extent, 110 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Dighápatiyá, Atákulágrám, Zillá Rájasáhi, Paṇḍit Rádhánátha Vidyáváchaspati. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Sañkránti-viveka. A dissertation on the passage of the sun from one sign of the zodiac to another, and the religious duties meet on such occasions. By S'úlapáni, who was the chief judge in the Court of Lakshmaṇasena of Gour.

Beginning. नत्वा इन्दारकैर्वन्द्यं सानन्दं नन्दनन्दनं ।

संक्रमणविवेकोऽयं क्रियते शूलपाणिना ॥

अथ संक्रान्तिः । आदौ संज्ञा ततोराशिस्थानिर्णयस्ततोव्यवस्था समासतोवक्तव्या । तत्र सामान्यसंज्ञा । मन्दा मन्दाकिनी ध्माङ्गी घेरा चैव मणोदरी । इत्यादि

End. तस्य प्रतीकारमाह । धूम्रवीजसलिलैः आयादित्यादिसंक्रान्तिदोषशान्तये इत्यादिना ।

Colophon. इति साङ्गडियालमन्त्रामहोपाध्यायश्रीशूलपाणिविरचितः संक्रान्तिविवेकः समाप्तः ।

विषयः । सामान्यतः संक्रान्तिसंज्ञाकथनं । विशेषसंज्ञाकथनं । दिनसंक्रान्तिव्यवस्था । रात्रिसंक्रान्तिव्यवस्था । परार्द्धरात्रिसंक्रान्तिव्यवस्था । संक्रान्तिषाड्यवस्था । युगादियुगान्तिरूपणं । संक्रान्तिदोषशान्त्युपायकथनञ्च ।

No. 2140. तत्त्वचन्द्रिका । Substance, palm-leaf, 11 × 2 inches. Folia, 217. Lines, 5 on a page. Extent, 4,590 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Dighápatiyá, Atákulágrám, Zillá Rájasáhi, Paṇḍit Rádhánátha Vidyáváchaspati ; another copy at Post Málipotá, Zillá Nadiyá, Paṇḍit Kásínátha Bhaṭṭáchárya. Appearance, old. Prose. Correct.

Tattva-chandriká. A commentary on the Kirátárjuníya of Bhárávi. By Gadasiṁha, a grammarian of some repute.

Beginning. प्रणम्य गां प्रतिपदं + + एष पयस्वती ।

क्रियते भारवेर्बलाद्विष्टतिलचन्द्रिका ॥

Tattvasāra. The means of obtaining the knowledge of Brahma, disclosed in a dialogue between Mahādeva and Skanda. This is probably an extract from the Skanda Purāṇa.

Beginning. मेरुप्रष्टे सुखासीनं देवदेवं जगद्गुरुं ।

प्रणम्य शिरसा भूमौ स्कन्दोवचनमब्रवीत् ॥

आभितोऽस्मि त्वया नाथ दुस्तरे शालसागरे ।

धर्माधर्मसंज्ञायाश्च सतमे दाहि सङ्कले ॥ इत्यादि ।

End.

अथ मे सफलं जन्म अथ मे सफलं तपः ।

अथ मे सफला भक्तिरद्योतीर्णो भवार्णवात् ॥

Colophon. इति तत्त्वसारः समाप्तः ।

विषयः । महादेवस्कन्दसंवादेन ब्रह्मज्ञानलाभोपायकीर्तनं ।

No. 2143. गर्भगीता । Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 2. Lines, 8 on a page. Extent, 32 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Atākulāgrām, Post Dighāpatiyā, Bābu Anandachandra Maitra. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Garbha-gītā. On the Vedānta doctrine bearing on transmigration. The work professes to contain the substance of a discourse between Kṛishṇa and Arjuna, and to be a sequel to the Bhagavadgītā, but it is exceedingly scarce. It calls itself a Upanishad.

Beginning. ब्रह्मानन्दं परमसुखदं केवलं ज्ञानमूर्तिं

द्वन्द्वातीतं गगनसदृशं तत्त्वमस्यादिलक्ष्यं ।

एकं नित्यं विमलमचलं सर्वदा साक्षिभूतं

भावातीतं विगुणरहितं सद्गुरुं तं नमामि ॥

अर्जुन उवाच ।

•

गर्भवामं जराश्रित्युं किमर्थं भवतेनरः । इत्यादि ।

End.

तस्मात्सर्वं श्रयक्त्वैव आत्मन्येव वसेत् सदा ।

मिथ्याभूतं जगत्पञ्चा नाम्यथा कल्पकोटिषु ॥

Colophon. इति श्रीकृष्णार्जुनसंवादे श्रीमद्भगवद्गर्भगीतासूत्रनिषत्सु प्रथमोऽध्यायः ।

समाप्ता गर्भगीता ।

विषयः । श्रीकृष्णार्जुनसंवादेन आत्मतत्त्वयोगकीर्तनं ।

No. 2144. सुबोधिनी । Substance, country-made yellow paper, 14 × 4 inches. Folia, 12. Lines, 7 on a page. Extent, 315 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vonslegrám, Post Májanagara, Bábu Syámácharaṇa Sányála. Appearance, new. Prose. Correct.

Subodhiní. A commentary on the Bhagavadgítá. By Gauḍa-páda Áchárya.

Beginning यस्माज्जातं जगत्सर्वं यस्मिन्नेव प्रसीयते ।
 देनेदं धार्यते चैतत् तस्मै ज्ञानाद्भवे नमः ॥
 यैरिमे गुरुभिः पूर्वं यद्युदात्तप्रमाणतः ।
 व्याख्याताः सर्व्वेदान्तास्तान् नित्यं प्रणमाम्यहं ॥

इह सार्व्वर्ज्जनो यस्माच्चेवे भगवदुपदिष्टं व्याकृतं लोपदेशं विषयभोगप्रावर्त्येन विस्मृत्य पुनस्त-
 द्द्व व्याकृतत्वं ज्ञातुं भगवन्मं प्रच्छति अर्जुन उवाच । इति ।

End. वर्त्तमानवस्तुनि लब्धे हर्षराहित्ये सिद्धे पुनर्जन्म न विद्यते । इति भावः ।

Colophon. इति श्रीमदुत्तरगीताटीकायां सुबोधिनीयां श्रीगौड़पादाचार्यविरचितायां
 द्वतीयाध्यायः । समाप्तेयं टीका ।

विषयः । उत्तरगीतायाः व्याख्यानम् ।

No. 2145. ज्योतिःसूत्रं । Substance, country-made paper, 12 × 2½ inches. Folia, 18. Lines, 6 on a page. Extent, 405 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Sonápatilagrám, Post Májanagara, Zilla Rájásáhi, Paṇḍit Madhusúdana Mísra. Appearance, old. Prose and verse.

Jyotih-sútra. A manual of civil astrology. By S'ríkrishṇa Chakravartí. CONTENTS. Signs of the zodiac, ecliptic signs, lunar constellations, ascending constellations. Provinces of the planets. Entry of a planet in the mansion of the planet which presides at the nativity of a person. Adverse stars. Auspicious constellations. Auspicious conjunctions (siddhiyoga). Inauspicious parts of the days of the week. Auspicious conjunctions for starting on a journey. Ditto for ploughing. Ditto for sowing, reaping, &c. Ditto for entering a new house, wearing new clothes &c. Sacrament of nativity. Ditto of naming, new rice feast (navánna). S'ráddhas at convenience. Sacraments of tonsure, investiture with the sacred thread, &c. Marriage. Earthquakes.

Beginning. नत्वा श्रीगुरुभक्तं दुर्बोधध्वान्तनाशनं ।

क्रियते अतिशयं सूत्रं श्रीलक्ष्मणचक्रवर्तिना ॥

तथादौ राश्यादीनां संज्ञा ।

वदन्ति मुनयोरारंभं चैव सत्तं गृह्यते भं । इत्यादि ।

End.

याचायाः सङ्गतिर्यथः श्लाघायेदं विना ।

योगं वैवाहिकं प्रोक्तं कुयोगान् परिवर्जयेत् ॥

Colophon. इति श्रीलक्ष्मणचक्रवर्तिना विरचितं अतिशयं समाप्तम् ।

विषयः । राशिनिरूपणं । लग्ननिरूपणं । नक्षत्रविभागकथनं । अधोमुख्यादिनक्षत्रनिरूपणं । पक्षाणां दृष्टिनिरूपणं । मोचरशुद्धिः । विपत्तारादिनिरूपणं । नक्षत्रास्तं । सिद्धियोगादिकथनं । चारवेलादिनिरूपणं । याचिकलग्नादिनिरूपणं । जलप्रवाहकथनं । वीजवपनधान्यशेदनादिनिरूपणं । नववस्त्रशय्याद्युपभोगकथनं । जातकर्मा । अन्नप्राशनं । नवाग्रं । सावकाशश्राद्धनिरूपणं । चूड़ोपनयनादिकथनं । विवाहकथनं । भूमिकम्पविवेचनश्च ।

No. 2146. दोलयात्राविवेकः । Substance, country-made paper, 11 × 3 inches. Folia, 9. Lines, 5 on a page. Extent, 81 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Mājanagara, Sonápatilá-grám, Zillá Rájásáhi, Paṇḍit Madhusúdana Miśra. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Dolayátrá-viveka. An essay on the swing festival of Govinda. By Śúlapáṇi Mahámahopádhyaíya, who lived in the court of Lakshmaṇasena, of Gauḍa.

Beginning. नत्वा नारायणं दृष्ट्वा धर्मशस्त्रं सङ्ग्रहान् ।

विवेकोदोलयाचायाः क्रियते श्रुतपाणिना ॥

स्कन्दपुराणे । जैमिनिरवाच ।

फाल्गुने मासि कुर्वीत दोलारोहणमुत्तमं ।

तत्र क्रीडति गोविन्दोमहाविभवविलस्रैः ॥ इत्यादि ।

End.

उभयत्र नक्षत्रयोगः फलान्तिशयार्थः । स्कन्दपुराण-देवीपुराण-ब्रह्मपुराण-भुजबलभीमैः सङ्ग्रहितत्वादिति दिक् ।

Colophon. इति श्रुतपाणिमहासत्पाध्यायविरचितो दोलयात्राविवेकः समाप्तः ।

विषयः । दोलयात्राविधिकथनं । तत्र बह्विधविधिः । तत्कालादिनिरूपणं । अधिवासविधिकथनश्च ।

No. 2147. विचारनिर्णयः। Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 48. Lines, 6 on a page. Extent, 916 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Mājanagara, Syāmanagara-grām, Zillā Rājāsāhī, Paṇḍit Kailāśachandra Bhaṭṭāchārya; another copy at S'āntipura, Paṇḍit Kālidāsa Vidyāvāgiśa. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Vichāra-nirṇaya. Miscellaneous dissertations on various topics of the Smṛiti. By Gopāla Nyāyapañchānana Bhaṭṭāchārya.

Beginning. प्रथम्य राधिकाकान्तं स्निग्धवारिदसुन्दरं ।

विचारनिर्णयोरभ्योगोपात्तेन वितन्यते ॥

अथ विचारनिर्णयः । स च विचारार्हवाक्यस्य संशयपूर्वपक्षोपन्यासपूर्वकं यथार्थतात्पर्यनिर्णयात्मकः । इत्यादि ।

End. पूर्णोक्त्यनन्तरं वज्रिनमुक्त्वा समाप्तं स्मृतिः ।

नमोनमस्ते विपुलारिचक्षुषे चराचराणां जठरेषु संस्थित ।

+++++ भक्ताय नमोऽस्तु वन्द्ये ॥

Colophon. इति श्रीगोपालन्यायपञ्चाननभट्टाचार्यकृतविचारनिर्णयः समाप्तः ।

विषयः। विचारस्वरूपनिरूपणं । अधिकरणनिरूपणं । अर्थवादादिविवेचनं । शम-
स्वरूपविवेचनं । दानस्वरूपविवेचनं । स्तुतिनिरूपणं । द्रव्यदेवतानिरूपणं । कन्यादान-
निरूपणं । आश्वत्थाद्यादौ द्विजदम्पतीभेदश्रद्धानादिविवेचनं । स्तनभान्या कृतश्राद्धादिकस्य
पश्चादागमने कृत्यविवेचनं । हृषीकेशविवेचनं । हृषीकेशविवेचनं । होमविवेचनं । तत्र कुण्डा-
दिनिरूपणश्च । इति ।

No. 2148. दुर्गास्तवनिर्णयः। Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 14. Lines, 5 on a page. Extent, 238 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post, Mājanagara, S'yāmanagara-grām, Zillā Rājāsāhī, Paṇḍit, Kailāśachandra Bhaṭṭāchārya. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Durgotsava-nirṇaya. A treatise on the Durgāpūjā and the ritual for performing it. Anonymous, (cf. II, p. 312.)

Beginning. नत्वा कृष्णपदद्वन्द्वं संसारध्वान्तनाशनं ।

निर्णयः शारदार्चाया गोपात्तेन वितन्यते ॥

अथ दुर्गास्तव्यवस्थानिर्णयः । तत्र शरत्कालीयदुर्गापूजा नित्या । तथा च कालिकापुराणं ।

योमोक्षादथवालस्यादेवीं दुर्गां ममोत्सवे । इत्यादि ।

End.

अशुभं खञ्जनं दद्या देवब्राह्मणपूजनं ।
दानं कुर्वीत कुर्याच्च स्नानं सर्वपापघ्नकम् ॥

Colophon. इति दुर्गास्तवनिर्णयः समाप्तः ॥

विषयः । दुर्गापूजाया नित्यत्वकथनं । नवम्यादिकल्पवयस्याकथनं । प्रतिकल्पवयस्या
एवं षष्ठादिषु ज्ञेयं । बलिदानविधिः । होमविधिः । नवम्यामेव दक्षिणा कर्तव्येति नवखण्डनं ।
शुभाशुभखञ्जनदर्शनफलकीर्तनञ्च ।

No. 2149. तत्त्वदीपिका । Substance, country-made paper, 12 × 3 inches. Folia, 118. Lines, 7 on a page. Extent, 2,364 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Mājanagara, Sonápātīlā-grām, Zillā Rājāsāhī, Paṇḍit Madhusūdāna Miśra. Appearance, old. Prose. Correct.

Tattva-dīpikā. A commentary on the Chaṇḍī section of the Mārkaṇḍeya Purāṇa. By Kavikaṇṭhābharāṇa Āchārya Virūpāksha.

Beginning. ॐ नमश्चण्डिकायै ।

शब्दार्थभागेविषमश्चण्डिकाया यथाबलं ।

विविच्यते विरूपाक्षशर्म्मा तद्गतात्मना ॥

क्रोष्ठकिनामा द्विजः प्रियशिष्यः शिरसा नतोमार्कण्डेयं मद्यामुनिं पप्रच्छ भगवन्निह जगति
बहवोमनवोभूताः, तेषां मध्ये सावर्णिरष्टमोमनुर्बभूव । स च भगवत्या मद्यामायायाः प्रभावेण
कीदृशोभूदिति श्रोतुमिच्छामि । मार्कण्डेयोमनिरपि तस्मै प्रियशिष्याय कथां कथयितुमुपचक्रमे
मार्कण्डेय उवाचेति । कठि मदे तस्मात् स्तम्भ्यादयश्चेति उपत्यये कण्ठः स्तम्भस्य कण्ठुरिति
शृङ्गोदरादित्वाङ्गलोपे स्रक्णुरित्यागमः । इत्यादि ।

End. पुरुषोत्तम चारिभे । संज्ञापकसमुच्चयमित्यादयः । देव्या इति मुनिसर्वेषामिति
यकारलोपः ।

Colophon. इति श्रीकविकण्ठाभरणाचार्यविरूपाक्षकृतायां तत्त्वदीपिकायां चण्डी-
श्लोकार्थप्रकाशः सम्पूर्णः ।

नेत्रवाणमुत्तिष्ठोभिर्गणिते शकवत्सरे ।

अकारि चण्डिकाटीका श्रीविरूपाक्षशर्म्मा ॥

विज्ञाः सदा सदृशतां प्रवृत्तप्रवीणा नैवं मदीयचरिते कुर्वतोपशंसं ।

द्वैपायनस्य कविताविततायंतत्त्वं ब्रह्मादयोयदि विदन्ति वयं वराकाः

तस्माद्यद्वद स्रिखितं शिशुबोधहेतोः कार्या सता गुणवता न कदाप्यवज्ञा ।

ज्ञानेन चीनमनसां जनमंचतीनां ज्ञानार्पणं मतिमतां किल धर्मो एषः ॥
 द्वैपायनोजगति वाग्बिषये सुतन्त्रः शब्दाभ्युदासश्चयपारपरीतचेताः ।
 तद्वक्त्रनिर्गतपदेषु पदं यदेतत् सिद्धं न पाणिनिमतेन च वाच्यमेवं ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गतदेवीमाहात्म्यव्याख्यानम् ।

No. 2150. चमत्कारचन्द्रिका । Substance, country-made paper, 14 x 5 inches. Folia, 22. Lines, 5 on a page. Extent, 302 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Boyáliyá, Sonapura-grám, Zillá Rájásáhi, Sáhá Bábu; another copy at Post Khayarásúla, Poḍo-grám, Zillá Vírabhúma, Bábu Vinodavihári Kavirája; another at Calcutta, Government of India. Appearance, fresh. Prose and verse. Incorrect.

Chamatkāra-chandriká. On the amours of Kṛishṇa at Vṛin-dávana. By Kavikarṇapura Gos'vámí.

Beginning. यत् कार्णव्यं शुचिरसचमत्कारवारांनिधीलान्

दभ्ये वाधा गिरिवरभृतः स्यार्श्येत्तर्पयेन्नः ।

तत्त्वैकं प्रपतमचिरात्तन्मामाश्रित्वादानैः

सोऽद्या + + ईशानविततेः लब्धचेतन्यरूपः ॥

मातः प्रातः किमिह कुर्वे दद्याते पटिकेयं

यद्वादस्यां किमिह निश्चितं किं तवानेन सूने ।

ज्ञातयेन प्रणयसखिभिः खेलगद्गदचित्स्थं

जिज्ञासा मे भवति मद्यती त्रुष्टि नोचेन्नयामि ॥

कस्यां चन्दनचन्द्रपङ्कजजःकसूरिकाकुङ्कुमा-

द्यज्ञानामनूलेपनार्थमथ ते नेपथ्यहेतोस्तथा ।

काञ्चीकुण्डलकङ्कणाद्यनूपमं वैदूर्यमुक्ताहरि-

द्रव्याद्यं वरजातमप्यतिमहानार्घ्यं क्रमादहर्तते ॥ इत्यादि ।

End. सधूविभङ्गकुटिलास्यसरोजसाधुमाद्यन्मधुव्रतविलाससुसौरभाणि ।

सम्प्राप्य यानविवरेषु जुषुर्गुरेवं प्रेष्ठालयः प्रतिपदं प्रमदोन्मिक्नुञ्जे ॥

Colophon. इति श्रीकविकर्णपूरगोस्वामिविरचितचमत्कारचन्द्रिकायां चतुर्थकुतूहलं ।
 समाप्ता चेयं चमत्कारचन्द्रिका ।

विषयः । प्रथमे कुतूहले,—सङ्क्षुपान्तःप्रविष्टस्य लब्धस्य अभिमन्युशिरसा राधिकाशयन-
 यद्वप्राप्तिकौतुकवर्णनं । २ये कुतूहले,—एकदा सङ्क्षुञ्जे राधिकया सह विलसन्नेव श्रीलब्धः

तत्र समागतं जटिलासाकल्य्य अभिमन्युरूपपरिग्रहेण तां वक्ष्यामासेतिवर्णनं । इये कुतूहले,
—अथेकदा । आजेन विषयानलक्षणमभिमन्युः राधायाश्चिकित्सायै विषयैश्चरूपेण श्रीकृष्णस्य
तत्र समागमरहस्यवर्णनं । ४थे कुतूहले,—अनन्तरमेकदा मानमलिनहृदयां राधिकां
सामादिभिर्दूषाद्यैरपि प्रसादयितुमशक्तुवान्नेव श्रीकृष्णः स्त्रीरूपपरिग्रहेण तां प्रसादयामासेति-
रहस्यवर्णनं । इति ।

No. 2151. रासोक्तासतन्त्रं । Substance, country-made paper, 11 × 4 inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 260 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Boyáliyá, Sonápura-grám, Zillá Rájaśáhi, Sáhá Bábu; another copy at Post Khayarásúla, Poḍo-grám, Bábu Vinodavihári Kavirája. Appearance, new. Verse. Correct.

Rásollása-tantra. Descriptions of the Rásas, or amorous rejoicings of Kṛishṇa at Vṛindávana and disquisition on their true meaning. The work professes to be a Tantra.

Beginning. श्रीनारद उवाच ।

श्रीराधाकृष्णदेवस्य नाम्नामष्टोत्तरं शतं ।

राससङ्कीर्तनं नाम शृणु भागवतोत्तम ॥

राधानाममुधायुक्तं कृष्णानामरसायनं ।

यः पिवेत् प्रातस्तथाय व्याधिभिः स न बाध्यते ॥

येनोच्चैश्च्यते रागैराधाकृष्णपदद्वयं । इत्यादि ।

End.

लक्ष्मीलस्य वषट्केन्द्रे मुखे भाति रुरसती ।

धर्मार्थकामकैवल्यं लभते सत्यमेव स ॥

Colophon. इति श्रीरासोक्तासतन्त्रे श्रीराधाकृष्णयोः क्रीडावर्णनं समाप्तं ।

विषयः । श्रीकृष्णस्य राससङ्कीर्तनस्तोत्रकथनं । रासलक्ष्मीलस्यवर्णनं । रासगीता-
कीर्तनञ्च ।

No. 2152. गोविन्दविरुदावलीव्याख्या । Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 38. Lines, 9 on a page. Extent, 89½ ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Boyáliyá, Sonápura-grám, Zillá Rájaśáhi, Sáhá Bábu. Appearance, decayed. Prose. Incorrect.

Govinda-virudhāvali-vyākhyā. A commentary on the work described under No. 1673, Volume IV, p. 284, on the career of Kṛishṇa at Vṛndāvana. Anonymous.

Beginning. गौड़ोदयमुपयातस्तमःसमस्तं निहन्ति योयुगपत् ।

ज्योतिष्योऽतिभीतः पीतसुमपास्त्रदे कृताञ्जलयः ॥

सत्त्वाव्यसङ्गस्तु य एव हरिप्रियेषु शब्दाद्यंरत्निकरैस्तनुतेऽतिभयैः ।

शिल्पक्रियां बहुविधां कविविश्वकर्मा । रूपाभिधोरसिकचित्तहरः स जीयात् ॥

अधीत्य विरुदावल्या गोविन्दविरुदावली ।

योऽभ्यधाति विशेषश्च स तावदिह लिख्यते ॥

यस्यां कलिकानामादिमायाखण्डवृत्तमक्षा-
कलिकायाः प्रारम्भे श्लोकद्वयम् वर्णयति । ब्रह्मत्यादि । हे सरसिजनयनश्रीगोविन्द येन त्वया—
इत्यादि ।

End. वासुदेवोविशुद्धमस्त्वाविर्भावी श्रीलणः । स्फुटमन्यत् ।

गोविन्दविहङ्गाय नमः ॥

गोविन्दभक्तास्तुत्यन्तं मयि विद्याविभूषणे ॥

Colophon. इति श्रीगोविन्दविषदावली व्याख्याता ।

विषयः । विशदावलीलक्षणादिविवेचनपरःसरं गोविन्दविहदावल्याख्यानम् ।

No. 2153. **सारासारतत्त्वसङ्ग्रहः**। Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 30. Lines, 6 on a page. Extent, 576 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Boyāliyā, Sonāpura-grām, Zillā Rājāsāhī, Sāhā Bābū; another copy at Post Khayrāsūla, Poḍo-grām, Zillā Vīrabhūma, Bābū Vinodavihāri Kavirāja. Appearance, decayed. Prose and verse. Generally correct.

Sārātsāra-tattva-saṅgraha. On the essential principles, dogmas, fasts, observances and rituals of the Vaiṣṇavas. By Raghunāthadāsa.

Beginning. अन्तर्धानविनाशाय ह्यभक्तिप्रदाय च ।

करुणासिन्धुरूपाय तस्मै श्रीगुरुवे नमः ॥

गौराङ्गं तप्तचेमाङ्गं धृतशुद्धाम्बरोज्ज्वलं ।

छपासु परमानन्दं वन्दे प्रेमात्मवप्रदं ॥

श्रीलक्ष्मणं राक्षिकाकान्तं चरुधीर्षं जगतां गुरुं ।

मोविन्दं सच्चिदानन्दं वन्दे हृन्दावनेश्वरं ॥

गुरुः कृष्णः कृष्णनाम तद्भक्तिस्तज्जनस्तथा ।

एते पञ्च निरूप्यन्ते त्यक्त्वा तद्विमुखां जनान् ॥

गुरुः कृष्णः कृष्णनाम सारात्मारं परात्परं ।

तद्भक्तिरपि उत्कृष्टा तत्परोऽपि तथा जनः ॥

तत्रादौ श्रीगुरुतत्त्वलक्षणं । इत्यादि ।

End. ततोदुःसङ्गमरुष्टस्य सत्सु सञ्जेत बुद्धिमान् ।

स न्न एवास्य हिन्दन्ति मनोव्यासङ्गमुक्तिभिः ॥

Colophon. इति सारात्सारतत्त्वसङ्ग्रहे पञ्चतत्त्वोपाख्याने षष्ठविवेकः ।

इति श्रीरघुनाथदासविरचितः सारात्सारतत्त्वसङ्ग्रहः समाप्तः ।

विषयः । प्रथमे विवेके,—गुरुलक्षणतन्माहात्म्यकीर्तनं । वैष्णवलक्षणं । वैष्णवदीक्षाया-
श्चावश्यकत्वकथनञ्च ।

द्वितीये विवेके,—श्रीकृष्णस्वरूपादिनिरूपणं । तन्माहात्म्यकीर्तनं । कृष्णं परित्यज्य
देवतान्तरभजनोपायकथनञ्च ।

तृतीये विवेके,—श्रीकृष्णनाममाहात्म्यकीर्तनं ।

चतुर्थे विवेके,—भक्तिस्वरूपादिकथनं । भक्तजनकर्तव्यनिरूपणं । श्रवण-वन्दन-दर्शन-
अर्चन-स्मरण-कीर्तनादिफलकथनादिकं । श्रीमद्भागवताख्यादिकर्तव्यतानिरूपणं । वैष्णवसङ्ग-
माहात्म्यकथनं । मथुराद्वारकादिवासमाहात्म्यकथनं । प्रसादमाहात्म्यकथनं । चरित्वासरकर्त-
व्यता । अग्रजौ प्रतिनिधिविधानं । उपवासनिरूपणं । जन्माष्टम्यादिप्रतविधिकथनं । गङ्गा-
सेवनविधिः । तुलसीसेवनविधिः । अथत्यादिपूजनमाहात्म्यकथनञ्च ।

पञ्चमे विवेके,—वैष्णवलक्षणकथनं । तन्माहात्म्यकथनं । तत्कर्तव्यनिरूपणञ्च ।

षष्ठे विवेके,—वर्चिर्मुखलक्षणादिकथनं । तत्सङ्गवर्जनस्यावश्यकताकथनञ्च । इति ।

No. 2154. कलापदीपिका, भट्टिटीका । Substance, country-made paper, 13 x 3 inches. Folia, 300. Lines, 8—9 on a page. Extent, 9,300 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1650. Place of deposit, Post Boyáliyá, Sonápuragrám, Zillá Rájásáhi, Sábá Bábu ; another copy at Calcutta, Govern-ment of India. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Kalápadīpikā. A commentary on the epic poem called Rávana-
badha of Bhaṭṭi Svámī, (*ante* p. 148). By Puṇḍarikáksha son of
S'rikánta Paṇḍit. The peculiarity of this commentary is that it explains
the text by references to the rules of the Kalápa Vyākaraṇa. The com-
mentary in common use is based on the grammar of Vopadeva.

Beginning. नत्वा शङ्करचरणं ज्ञात्वासकलं कलापतत्त्वम् ।

दृष्ट्वा पाणिनितन्त्रं वदति श्रीपुण्डरीकाक्षः ॥

पाणिनप्रक्रियायां ये प्रसिद्धत्वाद्वा कौतुकं ।

कलापप्रक्रिया तस्मादप्रसिद्धा प्रकथ्यते ॥

कुनिवन्धतमसोत्तमपदस्तुतिं मया ।

कलापदीपिका चक्रे सत्यशालोकनाथ च ॥

अथ कविना सर्गवन्धोलक्ष्यस्वरचनाय काण्डवन्धश्च लक्षणस्वरचनाय कृतः । तत्र प्रकीर्णधिकार-
प्रसङ्गतिङ्गन्तकाण्डानि चत्वारि लक्षणमपि द्विविधं शब्दलक्षणकायलक्षणभेदात् । तत्र प्रसङ्गका-
ण्डातिरिक्तैस्त्रिभिः काण्डैः शब्दलक्षणं प्रसङ्गकाण्डे च कायलक्षणं यत्र नाना + + वद्वां वङ्गनां
लक्षणानां प्रदर्शनं तत् प्रकीर्णकाण्डे तदेवादौ दर्शितं व्यापकत्वात् । सहाकायस्यादावाशीर्नमस्-
क्रियावस्तुनिर्देशोवा कर्त्तव्य इति सम्प्रदायानुरोधात् वस्तुनिर्देशं कुर्वन्नेष्टदेवतास्मरणात्मकं
सङ्गलमप्यादावाविष्करोति अभ्युदिति । इत्यादि ।

End.

यस्मि + + + ति दुर्गमकाव्यमिश्रै

स्वब्दीभवन्ति शतशोऽपि महाकवीन्द्राः ।

बालस्य मे चपलतां तददोक्षमध्वं

यद्ग्राह्यतावपि ह्रतोऽस्य मया प्रयत्नः ॥

रत्नाकरोजयति यद्वचनास्तनानि

पीत्वा प्रयान्ति विबुधाः पदवीं सुराणां ।

श्रीकान्तधीर इति तस्य सुतोऽभिजजे

तस्यात्मनेन सयका लपितं तदेतत् ॥

Colophon इति नवमोपाध्याय श्रीमच्छ्रीकान्तपण्डितात्मजश्रीपुण्डरीकाक्षकृतायां कला-
पदीपिकायां भट्टट्टीकायामथोऽध्यागमनं नाम द्वाविंशः सर्गः । समाप्तचार्यं पण्यः । शकाब्दः १६५० ॥

विषयः । कातन्त्रमतानुसारेण व्याकरणप्रक्रियां प्रदर्शय भट्टिकाव्यं वा खानं ।

No. 2155. भाषावृत्तिः । Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 202. Lines, 6—7 on a page. Extent, 6,039 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1648. Place of deposit, Post Boyaliyá, Sonápuragráma, Zillá Rájásáhi, Sábá Bábu; another copy at Calcutta, Government of India. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Bhāshāvṛitti. A commentary on the epic poem called Rāvaṇa-badha of Bhaṭṭi S'vámī. By Purushottama. This differs from the work described under the next preceding Number in making the Kātantra its grammatical authority.

Beginning. मनोवद्धाय भाषायां यथा विमुनिलक्षणं

पुरुषोत्तमदेवेन लक्ष्मीं हविर्विधीयते ॥

अथ शब्दानुशासनं । लौकिकानां प्रकृतिप्रत्ययविभागपरिकल्पनया सामान्यविशेषवता च लक्षणेन गत्यन्तराभावात् । वर्णानामुपदेशः क्रमसन्निवेशानुबन्धासम्पन्नार्थः । तदुभयं संज्ञार्थं । सा च लाघवेन शास्त्रप्रवृत्त्यर्थः । अकारस्य विटतोपदेश आकारस्य यङ्णार्थः । अ इ उ ण ष ष्ट क इत्यादि ।

End.

अकारस्य विटतोपदेशः प्रतिज्ञातः स प्रयोगे संज्ञतोभवेत् । उच्चः सिद्धिः ।

Colophon.

इति महामहोपाध्यायश्रीपुरुषोत्तमदेवस्य भाषाहस्तावृतमोऽध्यायः समाप्तः ।

काशिकाभागवत्स्य सिद्धान्तं बोद्धुमस्मि धीः ।

तदा विचिन्त्यतां भ्रातृभाषावृत्तिरियं मम ॥

वस्तु मम मनः श्रीदौर्गपादाजयुष्मे

दिशति हितमपारं सेवितं यत्पुरादैः ।

व्यलिखदतिमनोज्ञं चिन्तयंस्तद्भवानी-

चरणविदितनामा भूतुरः श्रीपदायः ॥

शकाब्दाः १६४५ ।

विषयः । वैदिकप्रक्रियोपयोगिसूत्रपरित्यागेन काशिकावृत्त्यनुसारेण च पाणिनिस्तुत्याणां सोदाहरणव्याख्यानं ।

No. 2156. सरणक्रममालाः । Substance, country-made yellow paper, 12 × 4 inches. Folia, 18. Lines, 5 on a page. Extent, 182 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post, Boyaliyá, Sonápura-grám, Zillá Rájásáhi, Bábu Madhusúdana Sháhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Smaranākrama-mālā. Directions for meditating upon and mentally worshipping Kṛishṇa, Gaurachandra, and his followers,—a Vaishṇavite tract. By Viśvanátha Chakravartī, the author of the Chaitanya-charitāmṛita.

Beginning. सर्व्वभीष्टप्रद श्रीमद्भूतदेव दयानिधे ।

मानाविघ्नभयान्नित्यं पाहि मां मङ्गलान्त्य ।

तव श्रीगौरचन्द्रस्य । यथा ।

निशान्ते गौरचन्द्रस्य शयनस्थ निजालये ।

प्रातःकाळे छतोत्यानं स्नानं तद्भोजनादिकं ॥

पूर्वाह्नसमये भक्तमन्दिरं परमोत्सुकं ।
मध्याह्ने परमाचार्यकेलिं सुरसरितटे ॥ इत्यादि ।

End. ततः श्रीमहाप्रसादसेवनं कुर्यात् ।

Colophon. इति श्रीविद्यनाथचक्रवर्त्तिविरचिता स्मरणक्रममाला समाप्ता ।

विषयः । गौरचन्द्रस्य प्रातरादिकालेषु स्मरणप्रकारकथनं । एवं श्रीकृष्णस्य वृन्दावनस्य च ।
तथा गौरचन्द्रस्य मानसोपचारेः पूजाक्रमकथनं । एवं श्रीकृष्णस्य अपिच गौरगणस्य पूर्वोक्त-
विधानेन स्मरणपरिपाद्यकथनं ।

No. 2157. पद्धतिप्रदीपः । Substance, country-made paper, 10 × 6 inches. Folia, 23. Lines on a page, 12. Extent, 82 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Post Boyáliyá, Sonápara-grám, Zillá Rájásáhi, Bábu Madhusúdana Sháhá. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Paddhati-pradípa. Rituals and mantras for the meditation and worship of Kṛishṇa, Rádhá, Gauráṅga, and the followers of the last. By Ghanasyámadása.

Beginning. श्रीमन्मन्त्रं गौरचन्द्रं गोकुलवज्रम् ।

वन्दे श्रीमद्भवद्दीपे सदा कैशोरविप्रश्च ॥

अद्वैतप्रकटीकृतो नरहरिप्रियः स्वरूपप्रियो-

नित्यानन्दसखः सनातनगतिः श्रीरूपहृत्केतनः ।

लक्ष्मीप्राणपतिर्गदाधररसोज्ज्वली जगन्नाथभूः

साङ्गोपाङ्गसपादैः स दयतां देवः श्रीमन्मन्त्रः ॥ इत्यादि ।

End. श्रीराधाकृष्णचैतन्यभजनक्रमपद्धतिः ।

साधकानां प्रमोदाय मंचोपाग्निसिंहा मया ।

दीने मयि धनश्यामे कृपासेतां कुर्व प्रभो ।

श्रीपद्धतिप्रदीपोऽयं यन्मोभवतु जीवने ॥

Colophon. इति श्रीधनश्यामदासविरचिताः श्रीपद्धतिप्रदीपः सम्पूर्णः ।

विषयः । अष्टकालीयगौरस्मरणविधिकथनं । एवं श्रीकृष्णस्य । ततो गौरादीनां ध्यानक्रमक-
थनं । श्रीराधिकादीनां ध्यानक्रमकथनमुखेन षोडशवेशादिचिन्तनप्रकारकथनं । पूर्ववत् नित्या-
नन्दाद्वैतगदाधरसार्थभौमादीनां ध्यानादिकथनं । त्रिदशमखी-प्राणसखीप्रभृतीनां ध्यानादि-
कथनं । वल्लदेवनन्दयशोदारेदिनीसुवर्णमधुमर्दनगोवर्द्धनराधाकुण्डलश्यामकुण्डयसूनादीनां ध्यान-
कथनं । प्रत्येकं प्रार्थनाकथनञ्च ।

No. 2158. विराटपर्वटीका । Substance, country-made paper, 12 × 3 inches. Folia, 30. Lines, 7 on a page. Extent, 696 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Tājapura-grām, Post, Deṅgápádā, Zillā Rājāsāhi, Paṇḍit Gaurasundara Bhaṭṭāchārya. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Virāṭaparva-ṭikā. A commentary on the Virāṭa section of the Mahābhārata. By Arjuna Miśra, son of Iśāna Miśra. (Cf. p. 154).

Beginning. चरेरर्जुनमिश्रेण प्रणम्य चरणाम्बुजं ।

विराटपर्वणः स्तोका व्याख्यानं यद्यामति ॥

कथं विराटनगरे इत्यादेः सर्वा विराटस्य ततोऽभिजग्मुरित्यन्तस्य विराटपर्वणस्तुर्गोसा-
धनीभूतं सत्यं दूतच्छलप्रयुक्तायामज्ञातवत्सरकर्तव्यताप्रतिज्ञायां न ज्ञातव्यमिति तात्पर्याद्यैः ।
विराटनगरे इत्यादेः सर्वे द्वैतवनादित्यन्तस्य अज्ञातवासनिर्वाहज्ञातपरिचर्यापरिपक्षः तत्र च
यां कामवस्थासुपगतस्योपजिजीविषोः प्रभृतीनां श्रेयःसाधनमिति । इत्यादि ।

End.

सैरेयं मद्यविशेषः । अमृत एव अमिहय स्मिता । त्रिधा शोभया ॥

अल्पधीमन्दधीध्वान्तशक्तये कतिनां मुदे ।

विराटदीपिकैषालु मम सचित्तवेश्मनि ॥

Colophon. इति श्रीभागवताचार्यपाठकाचार्यश्रीमदीशानतनयश्रीमदर्जुनमिश्रकृतो
विराटटीका समाप्ता ।

विषयः । महाभारतीयविराटपर्वव्याख्यानं ।

No. 2159. महाभारतं आश्वमेधिकपर्व । Substance, palm-leaf, 29 × 2 inches. Folia, 179. Lines, 4—5 on a page. Extent, 4,806 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Sonápara-grām, Post, Boyáliyá, Zillā Rājāsāhi, Bábu Madhusúdana Sháhá. Appearance, old. Verse. Correct.

Mahābhārata. Áśvamedha Parva. The history of the Pāṇḍava brothers and of the great fratricidal war of Kurukshetra. By Jaimini. This work is quite distinct from the Mahābhārata of Vyāsa, and contains many narratives and descriptions which do not occur in Vyāsa's work. It is, however, no longer extant in its entirety—superceded, probably, by the more elegant recension of Vyāsa. The only portion extant is the Áśvamedha section, on the sacrifice of a horse, and it is about four times the size of Vyāsa's version. The codex under notice professes to be complete in 69 chapters, but in the Berlin codex, noticed by Weber, there are 81 chapters.

Beginning नारायणं नमस्कृत्य नरक्षेत्रं नरोत्तमं ।

देवीं सरस्वतीं कामं ततोऽजयमुदीरयेत् ॥

जन्मेजय उवाच ।

कथं युधिष्ठिरः प्रीतोऽसौ पूर्वपितामहः ।

हयमेधं क्रतुवरं चक्रे बभूवभिरन्वितः ॥

जैमिनि उवाच ।

शृणु राजन् प्रवक्ष्यामि धर्मराजस्य चेष्टितं ।

दिवं पितामहे याते धर्मपुत्रोऽभिदुःखितः ॥

यदृच्छयाव संप्राप्तं व्यासं पप्रच्छ सादरं ।

केनोपायेन मे ब्रह्मण गोववधाकृतं भयं ॥

भुवं विनाशमाप्नोति तन्मे ब्रूहि तपोधन ।

विना भीष्मेण कर्णेन द्रोणेन च विवर्जितं ॥

न मे प्रीतिपदं राज्यं यत् प्राप्तं पूर्वजार्जितं ।

कर्णस्य सन्दिग्धं रम्यं ब्रह्मघोषमन्वितं ॥

मया शून्यं कृतं तत्तु साम्प्रतं दानवर्जितं ।

यथाश्रिंशं गणा नित्यं लुब्ध्वा यानि प्रचरिष्यताः ॥

हर्षाद्भूणि मुञ्चन्ति तव मुञ्चन्ति शोकजं ।

धिक्कुसुदीयमिदं राज्यं यव भीष्मान भानुजः ॥

ताभ्यां विरहितं यददेवं चतुर्विधवर्जितं ॥ इत्यादि ।

End.

प्रत्यक्षं दृष्टभोदेयसदा पर्व्वफलं लभेत् ।

यथाशक्त्यपि वै कार्याविधिः शाश्वतवर्जितः ॥

चयोद्भवे पर्व्वणि कथितानि विशम्भते ।

ततश्चाकमवासां पर्व्वं राजन् शृणुष्व तत् ॥

रममाणेय राजेन्द्र कुवराज्ये कुरुद्वज ।

वर्षाणि नव जातानि सुखेन भरतर्षभ ॥

Colophon. इति श्रीमहाभारते जैमिनीये आश्वमेधिके पर्व्वणि अथर्व्वफलं नाम नवष-
ष्टितमोऽध्यायः समाप्तः ॥

विषयः । १—२ अध्याये,—जैमिनिना सह जन्मेजयस्य संवादेन भीष्मद्रोणादिगुणजन-
विनाशसन्तप्तस्य युधिष्ठिरस्य व्यासमुपे शोकप्रकाशनं । भगवता व्यासेन च त्वमस्य हयमेधानुष्ठा-
नेन पूतोभवेति सन्दिष्टोऽसौ कथं मया सहायशून्येन विररहितेन च यज्ञमिमं शक्यते कर्तुमिति
सकलसन्तप्तस्य एव भगवानाह सद्यसाभिधानेन वदानेन राज्ञा हिमालयशिखरे यज्ञमनुष्ठाप्य

प्राक्प्रभोवकुलं धनं प्रदत्तं, तच्च तैस्तत्र परित्यक्तमद्यापि केनाप्यष्टहीतं वर्तते। तदानीय समा-
रम्भतां याग इति। पीतपुच्छश्यामकर्णदिल्लक्षणललितस्य यज्ञीयाश्च य लभार्थं दृष्टकेतुमेधवर्णा-
भ्यां सद्य भीमस्य यौवनाश्चराव्यगमनविवरणकथनं। भद्रावतीपुरीवर्णनं।

४—६ अध्याये,—भीमपौत्रस्य मेधवर्णस्य अश्वहरणपूर्वकं पलायमानस्य पश्चात् धावनं
सफलं यौवनाश्चमुपलभ्य कर्णपुत्रस्य दृष्टकेतोः समरसंरम्भवर्णनं। अथ मूर्च्छासापत्रे दृष्टकेतो भीमेन
सद्य यौवनाश्चकुमारस्य सुवेगस्य युद्धवर्णनं। अचान्तरे मूर्च्छितस्य यौवनाश्चस्य दृष्टकेतुप्रयत्नेन लब्ध
च तन्वस्य च नितरां निर्व्विघ्नतया भीममाह्वय तेन सद्य सन्धाय ताच्च स्वपुरीं प्रवेशयतोऽस्तिना-
पुरप्रयाणवर्णनं। अथ जरद्गवाया दत्तान्तकीर्तनस्य।

७—११ अध्याये,—छण्ययुधिष्ठिरादिभिः सद्य सावात्कारं विधाय सपरिजनस्य युवना-
श्चस्य स्वपुरीगमनकथनं। संक्षेपेण मरुतकृतयज्ञविवरणं। संक्षेपतः ब्राह्मणादीनां वर्णानां धर्म-
कथनं। विधवाछत्यनिरूपणं। बन्धकीसैरिणीप्रभृतिल्लक्षणकथनं। लक्ष्मीस्यैर्यकारणकथनं।
अथ यज्ञानुष्ठानकाले वक्षिण्या सार्द्धं भगवतः साग्निध्यार्थं तमानेतुं भीमस्य द्वारकापुरीप्रवेशपूर्वकं
तत्र भोजनपारिपात्यदर्शनवर्णनं। छण्यस्य भोजनकाले सत्यभासायाः परिहासकरणं। सपरि-
वारस्य छण्यस्य दक्षिणापुरीमुद्दिश्य गमनकाले कामिनीनां व्यङ्गेऽक्तिवर्णनं। छण्यमुद्दिश्य गोपानां
मुग्धभाषितकथनस्य।

१२—१५ अध्याये,—सग्न्यासिगणकृतछण्यसौत्रवर्णनं। स्मार्तगणकृततत्त्वोक्तवर्णनं। अथ
पुरीप्रवेशपूर्वकं छण्यादीनां यज्ञीयाश्चदर्शनकाले अनुशास्वकर्तृकाश्चहरणदत्तान्तकीर्तनं। तेन
सद्य युद्धकाले प्रयुज्यछण्यादीनां मूर्च्छाप्राप्तिकथनं। अनुशास्वेन सद्य युधिष्ठिरस्य बन्धनकरण-
कथनं। अथ चैवपूर्णमायां युधिष्ठिरस्य हयमेधारम्भकथनं। हयरत्नार्थमर्जुनस्य नियोजनकथनं।
अथ माहिष्यतीपतेर्नीलध्वजस्य पुत्रः प्रवीराभिधानः पुष्पितासु लतासु सार्द्धं स्त्रीसद्वेषेण रम-
माणोऽसौ हयवरं वीक्ष्य स्वां पुरीं निनायेतिकथनं। तेन सद्य पार्थादीनां युद्धवर्णनं। तत्र स्वादा-
नामिकया नीलध्वजकुमार्या यज्ञेर्विवाहदत्तान्तकथनस्य। अथ नीलध्वजेन पार्थाय हयवरे दत्ते
नितरां मनुवेगमापन्नाया नीलध्वजपत्न्या भ्राष्टराजधानीं प्रविष्टायाः परुषाच्चरन्ववणेन सन्धुलित-
पुत्रशोकाया गङ्गाया वाणरूपेण बभ्रवाहणतूणप्रवेशकथनं।

१६—१९ अध्याये,—अथ विन्धगिरिप्रदेशं प्रति चलितस्य हयवरस्य शिलास्पर्शेन जङ्गीभा-
वप्राप्तिकथनं। ततश्च पार्थस्य सौभरिसुखात् उद्दानकमनिपत्न्याः शिलाभावप्राप्तिविवरणव्यण-
कथनं। तत्र प्रमूढेन आदे विहिताविहितद्रव्यादिकथनस्य। अथ चम्पापुरीपतेर्हंसध्वजस्य तद-
श्चरत्वप्रदणकथनमुखेन तत्पुत्रस्य सुधन्वनः प्रियामनोरथसम्पादनव्यवस्था पार्थमशिशोधयितुं
पित्वा दत्ताज्ञस्यापि कालविलम्बदर्शनात् शङ्कल्लिखितोपदेशेन तस्य तप्ततैलप्रवेशरूपदण्डकथनं।
तत्र भगवन्मन्त्रप्रभावेण अक्षतशरीरस्य तस्य पुनः पित्वा सद्य पाण्डवकुलवशाय प्रयाणवर्णनं। अथ

अर्जुनलक्ष्मण सुधन्वशिरसः छव्यापादयोः पतनकथनं । तथा तदनुजसक्तपतने संदृष्टे लक्ष्म्या-
भया गृहीततन्मलकस्य प्रयागमुद्दिश्य क्षलितस्य गवक्षस्य पुरतस्तन्मुण्डप्रचणाय शिवादेशेन भट्टि-
रीटेः पराक्रमप्रदर्शनं । अथ पराजितोऽसौ शिवानुचरोनिजावस्थां पार्ष्ण्यै कथयामास । तथा
च खोष्णमभिहितोभगवान् भूतपतिः स्ववाहनं जरङ्गवं गवक्षदुर्पनाशाय प्रेरयामास । अथ
तन्निःस्वामयातेन संसर्चितद्वय पचिराट् कथमपि प्रयागतीर्थं तन्निश्चिपे । अचानरे नन्दी
तन्मलकप्रक्षेपेन शिवसन्तोषभापाय तत्कण्डमालायां योजयामासेतिदृष्टान्तकथनं । अथ तुरगस्य
सरोवरप्रवेशेन तुरगीभावप्राप्तिकथनं । ततस्तस्य व्याघ्रभावप्राप्तिकीर्तनञ्च ।

१९—२६ अध्याये,—अथ स्वभावमापन्नस्य जयवरस्य स्त्रीराज्यप्रवेशपूर्वकं तत्र बन्धनप्राप्ति-
कथनं । अथ युद्धे पराजिताया नारीपुरीस्त्रामिन्याः प्रसीलायाः पार्थलतपाणियहणकथनं । अथस्य
राक्षसपुरीगमनदृष्टान्तकथनं । तस्य मणिपुरगमनप्रसङ्गेन मणिपूरवर्णनं । पिङ्गशापेन चिवाङ्गदाया
नक्षत्रीभावप्राप्तिकथनं । बभ्रुवाहनस्य पार्थेन सद्य युद्धनैपण्यवर्णनप्रसङ्गेन कुशेन सद्य रामस्य
समरसंरम्भे दृष्टान्ततया समुद्रद्विक्लिते संक्षेपेण रामचरितवर्णनं । सीतानिर्व्यासनाकाले रामेण सद्य
भरतादीनां विवादकथनं । विस्तरेण रामलक्ष्मणमेधदृष्टान्तकीर्तनं । मधुब्रह्मसीपात् लवस्य
बन्धनप्राप्तिकथनादिकञ्च ।

२७—४८ अध्याये,—बभ्रुवाहनलक्ष्मणपार्थद्वयकेतुविनाशकथनं । उल्लूपीचिवाङ्गदयोः परि-
देवितवर्णनं । तयोश्चपदेशेन सञ्जीवकमणिप्रभावात् तेषां जीवनप्राप्तिकथनञ्च । प्रसङ्गात् बभ्रुवाह-
नस्य सञ्जीवकमण्यगमविवरणकीर्तनं । यदा खलु बभ्रुवाहनेन पार्थेनिपातितस्तदा दृतराष्ट्रेप-
देशेन दुर्बुद्धिलक्ष्मणपार्थशिरःपक्षरविवरणकथनं । रत्ननगराधिपतिपुत्रस्य तासध्वजस्य जयव-
न्धनदृष्टान्तकीर्तनं । तत्र तत्पितुर्मयूरध्वजस्य दृढब्राह्मणरूपाय लक्ष्म्याय देहादौदनविवरण
कथनञ्च ।

४९—५९ अध्याये,—अर्जुनस्य मयूरध्वजादश्चद्वयलाभकथनं । सारस्वतपुरनाथस्य वीरव-
र्माणः अश्चद्वयबन्धनविवरणकथनं । यमेन सद्य वीरवर्म्भसुताया मालिन्या विवाहकथनं । तत्र यक्षा-
प्रमेहविस्फुरिकादिरोगाणां वंशादिकथनं । सूर्येण रोगाणां कर्माविपाककथनञ्च । अश्वयोधन्द्र-
हासपुरगमनविवरणकथनं । अर्जुनादीनां नारदमुखात् चन्द्रहासश्चपतिचरित्रवर्णकथनं । तत्र
एकादशीव्रतमाहात्म्यादिकीर्तनञ्च मदनतनयया सार्धं चन्द्रहासस्य विवाहादिकथनञ्च ।

६०—६९ अध्याये,—कौन्तेयस्य राज्ञः पुरतोमालवस्य खरिष्ठाध्यायकथनं । चण्डिका-
गृहे समुपासनार्थं समुपस्थितस्य मदनस्य बधदृष्टान्तकीर्तनं । शालपामशिलासाहाय्यकथनं ।
अथाश्वयोधनरसहासागरजलप्रवेशदृष्टान्तकीर्तनं । तत्र प्रविष्टानामर्जुनादीनां दृढवज्रलमार्कण्डेय
लोमशपतनस्य वकदाल्भ्यस्य मुनेर्दर्शनप्राप्तिकथनं । अथ जयद्रथराज्यगमनानन्तरं पार्थस्य दुःश-
लासमाश्वासनं । विस्तरेण युधिष्ठिरस्य जयमेधमहोत्सववर्णनं । कलिधर्मकीर्तनञ्च ।

No. 2160. आयुर्वेददीपिका, वा चरकतात्पर्यटीका । Substance, foolscap paper, 12 × 4 inches. Folia, 266. Lines, 9 on a page. Extent, 10,688 ślokas. Character, Bengali. Date, 1277 Bengali era. Place of deposit, Punṭiyá, Zillá Rájásáhi, Bábu Rádhikádhara Kavirája. (He is a native of Ś'rírámapura-grám, Post, Dumkolá, Zillá Murisidábád.) Appearance, new. Prose. Incorrect.

Ayurveda-dípiká *alias* **Charakatátparya-dípiká**. A commentary on Charaka's institutes of medicine. By Chakrapánidatta. The work of Charaka, which is older than Suśruta, professes to be a compilation from a treatise by Ātreya, a Vedic sage. It is divided into eight books, named respectively, Sūtrasthāna, Nidānasthāna, Vimānasthāna, Sārīrasthāna, Indriyasthāna, Chikitsasthāna, Kalpasthāna, and Siddhisthāna. This eightfold division obtains also in Suśruta, but the order of arrangement and some of the names are different. The codex under notice is incomplete, containing only the first five books. Each book has a different series of pagination, and the total thereof is given above. One complete, but incorrect, edition of the text of Charaka has been published in Calcutta, and three incomplete editions are also extant.

Beginning. गुणचयविभेदेन मूर्तिवयसुपेयुषे ।

चयीभवे विनेवाय विलोकीपतये नमः ॥

सरस्वत्यै नमोयस्याः प्रसादात् पुण्यकर्माभिः ।

बुद्धिदर्पणसंक्रान्तं जगदध्यक्षमीक्ष्यते ॥

ब्रह्मदत्ताक्षिदेवेशभरदाजपनर्थास्तु ॥

ऊताशवेशचरकप्रभृतिभ्योनमोनमः ॥

पातञ्जलमहाभाष्ये चरकप्रतिस्मृतये ।

मनोवाक्कायदोषाणां चक्षुर्दृष्टिपतये नमः ॥

नरदत्तगुरुद्विष्टचरकाद्यानुगामिनी ।

क्रियते चक्रदत्तेन टीकायुर्वेददीपिका ॥

सभ्याः सद्गुणवाक्सुधाश्रुतिपरिस्मृतिश्रुतीनां च वै-

नालं तोषयितुं पयोदपयसां नाम्नीनिधिक्षुण्णति ॥

व्याख्याभ्यासरसप्रकाशनमिदं त्वस्मिन् यदि प्राप्यते

क्वापि + + कणागुणस्य तदसौ कर्णे चणं दीयतां ॥

इह चि धर्मायैकामेक्षपरिपन्थिरोगोपशमाय ब्रह्मप्रभृतिभिः प्रणीतायुर्वेदतन्त्रेष्वति-
विस्तरत्वेन सम्प्रति वर्तमानास्पायुर्वेदेषां पुरुषाणां न सम्यग्धीधिममः । तदनधिगमाच्च तद्विधि-
ताननुष्ठाने तथैवोपप्लव्यजायतेति मन्त्रमानः परमकारणिकोभगवानग्निवेशोऽस्पायुर्वेदसमापि
सुखोपलब्धार्थे नातिमंशेपविस्तरं कायचिकित्साप्रधानमायुर्वेदतन्त्रं प्रणेतुमारब्धवान् । तस्मिंश्च तन्त्रे
सूचनदानविमानशारीरेन्द्रियचिकित्सितकल्पसिद्धिस्नानात्मकेऽभिधातये निखिलतन्त्रप्रधानार्था-
भिधायकतया सूचस्थानमेवाग्रे वक्तव्यमतीत्युद्बध्यति । सूचस्थानं समुद्दिष्टं । तन्त्रस्य शिवं
शुभं । इत्यादि ।

End. अध्यात्मविषयत्वेन पूर्वोक्तो + + रोगाधिकारिणां किमयं सप्तकः आयुर्वेदमित्या-
दि अष्टकः प्रब्रह्मन्तार्थमित्यादि । अर्थोमहादशमूलीयः ।

Colophon. इति श्रीचक्रपाणिदत्तकृततायामायुर्वेददीपिकायां चरकतामर्थ्यटीकायां
इन्द्रियस्थानं समाप्तं । सन१२०० साल ।

विषयः । चरकेतिप्रसिद्धचिकित्साशास्त्रस्य व्याख्यानं ।

No. 2161. **रसेन्द्रसारसङ्ग्रहः** । Substance, foolscap paper, 12 × 4 inches. Folia, 108. Lines, 8 on a page. Extent, 3,210 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Punṭiyá, Zillá Rájaśáhi, Bábu Rádbikádhara Kavirája. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Rasendrasára-saṅgraha. A pharmaceutical treatise, containing directions for the preparation of metallic medicines, particularly mercurial compounds. Directions are also given for the employment of those medicines in fever and other diseases. Some remarks are also appended on the *rationale* of medical treatment. By Gopálakṛishṇa Kavirája.

Beginning. रसेन्द्रमिव निःशेषजरादाधिनिनाशनं ।

प्रणमामि गुहं भक्त्या शङ्करं योगसाधनं ॥

नत्वा गुरुपदद्वन्द्वं दृष्ट्वा तन्त्राण्यनेकशः ।

श्रीलमोपासकृष्णेन क्रियते सारसङ्ग्रहः ॥

सिद्धयोगाच्च ये केचित् कृतिसाध्या भवन्ति चि ।

एकीकृत्य तु ते सर्वे लिख्यन्ते यत्नतोमया ॥

तच्च रसप्राधान्यमाह ।

अल्पमात्रोपयोगित्वादस्यचरप्रसङ्गतः ।

विप्रमारोग्यदायित्वादौषधेभ्योरसोऽधिकः ॥ इत्यादि ।

End. दैर्भाष्यादिमहादीपास्तस्या नश्यन्ति सेवया ।
 अथ सूत्रस्य साहाय्यं चेति शम्भुन चापरः ॥
 महानीलकण्ठः ।

Colophon. इति रसेन्द्रसारसङ्ग्रहे रसायनाधिकारः ।

विषयः । पारदादिधातुनां जारणसारणादिविधिकथनपूर्वकं चरादिषु सर्व्वविधिकारेषु
 भैषज्यविधानकथनं । भैषज्यकरणप्रकारकीर्तनञ्च ।

No. 2162. रसमञ्जरी । Substance, country-made paper, 11 × 3½ inches. Folia, 36. Lines, 6 on a page. Extent, 187 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puṇṭiyá, Zillá Rájásáhi, Bábu Rádhidhara Kavirája; Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Rasamanjarí. On metallic, principally mercurial, and vegetable medicaments, their preparation and their uses, founded on the works of Chakrapánidatta and Náráyana. By Śálinátha.

Beginning. यदा मे भूमिपुत्री निवसति सततं निश्चला चक्षुलेव
 यस्याः सव्ये धनुष्मान् सुकनकसुषमोलक्षणः शीघ्रनृमान् ।
 भक्त्याये षडक्षलक्षिदशपतिधनुःखण्डवद्भाति चापो-
 देवेन्द्रैः स्तूयमानं जलधरश्चिरं तं भजे रामचन्द्रं ॥
 उक्तायस्त्रेण ये द्रव्यगुणा नारायणेन च ।
 तथाभ्युक्ते विलिख्यन्ते शालिनाथेन यत्नतः ॥
 क्वचिद्दीकाकृतोऽप्याख्याविशेषमधिगत्य सः ।
 पथेन लिख्यते व्यक्तं व्याख्यानं वचनस्य च ॥
 अथ द्रव्यगुणा व्यक्तं कथ्यन्ते राजवक्त्रभाः ।
 येषां ज्ञानेन भिषजान् मुह्यन्ति कदाचन ॥
 किञ्चिद्रूपेण कुरुते कर्कषाकेन चापरं ।
 गुणाकारेण वीर्येण स्रग्भक्त्या द्रव्यमेव च ॥ इत्यादि ।

End. येषां परिचयवति श्राव्यतमद्वितीयं

- तेजलमोनिवहनाशकरं हरस्य ॥
- तेषां मुखे शशिक + + पल + भाजां
- स्रग्नेन वा भवति कालभयं नराणां ॥

Colophon. इति श्रीशालिनाथविरचिता रसमञ्जरी समाप्ता ।

विषयः । रसधातुसौवधादीनां प्रत्येकसधिकारक्रमेण गुणनिरूपणं ।

No. 2163. नाडीविज्ञानम्। Substance, country-made paper, 20 × 3½ inches. Folia, 6. Lines, 7 on a page. Extent, 173 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puṇṭiyá, Zillá Rájásáhibí, Bábu Rádhidhara Kavirája. Appearance, fresh. Prose and verse. Incorrect.

Nádivijñána. On the examination of the pulse in fever and other general diseases. By Govindaráma Sena.

Beginning. यन्नास्मरणादेव विघ्न विघ्नानि साधवः ।

तं गोपदेवं गोविन्दं नौमि सर्वेश्वरसदृशं ॥

शैलेन्द्रतनयापुत्रं सर्वप्रत्यूहनाशनं ।

प्रणम्य नाडीविज्ञानं लिख्यते शालदर्शनैः ॥

श्रीमद्गोविन्दरासेन सेनेन भिषकाधुना ।

श्रीगुरोश्चरणाम्बोजयुग्मेवनसादृशात् ॥

प्रथमं तावद्नाडीपरीक्षादेव वातदिज्जितरोगानां साध्याऽसाध्यत्वसंश्लेषज्ञानसत्यदत्ते ।

इत्यादि ।

End.

तस्माद्विद्वान् प्रथमेन तज्ज्ञानं समुपाज्जयेत् ।

क्वचित् + + + सन्धानात् कालदेशविभागतः ॥

क्वचित् प्रकरणाच्चापि नाडीज्ञानं + + दिदृ ॥

Colophon. इति नाडीविज्ञानं समाप्तं ।

विषयः । ज्वरादौ नाडीपरीक्षाविधिकथनं ।

No. 2164. गत्वभेदः। Substance, country-made paper, 20 × 5 inches. Folium, 1. Lines, 12 on a page. Extent, 27 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puṇṭiyá, Zillá Rájásáhibí, Paṇḍit Íśánachandra Vidyárágísa. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Natvabheda. A vocabulary of words having the cerebral ṇ. By Mádhava Áchárya.

Beginning. स्थाणुर्वाणीगुणः कौणोत्तवर्णं पञ्च इत्यपि ।

वाणी सतिः फाकितश्च गणोवेणुः कणा कणः ॥ इत्यादि ।

End.

सप्तवाची च चाणूरः स्यूणा सप्तस्य वाचिका ।

श्रीपदेभिरकणत्वेपु शब्दाः केचन कीर्तिताः ॥

Colophon. इति साधवाचाय्यकृतो गत्वभेदः समाप्तः ।

विषयः । सप्तवादेव मूर्च्छाणकारयुक्तानां शब्दानां प्रदर्शनं ।

No. 2165. रसेन्द्रकल्पद्रुमः । Substance, country-made paper, 21 × 4 inches. Folia, 111. Lines, 7 on a page. Extent, 3,753 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puṇṭiyá, Zillá Rájás'áhi, Bábu Rádhikádhara Kaverája. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Rasendra-kalpadruma. A treatise on various kinds of instruments, furnaces, retorts, sublimators, &c., for the preparation of mercurial medicines. By Rámakṛishṇa Bhaṭṭa, Mahámahopádhyaíya, son of Nilakaṇṭha Bhaṭṭa, a Vaidika Bráhmána of Dráviḍa. The number of instruments described is large, and the details given are full, obviously the work of a practical pharmacist.

Beginning. लोकेषां व्यक्तमव्यक्तं निर्गुणं विगुणात्मकं ।

सदसद्रूपिणं वन्दे तं कारणमकारणम् ॥

वन्दे चरणमरोजं श्रीगौरीनीलकण्ठयोः पिबेः ।

यद्भक्त्या कृतकृत्यास्तरन्ति दुःखःस्त्रिंशो लोकाः ॥

तापवयापहर्ता हरिरिव बलिजिह्विरण्मर्भेयः ।

स जयति शुद्धोदीतः पीताम्बर एव पारदाहरजः ॥

रसलोचोपरसादेः शुद्धाद्याः भिद्वियोगाय ॥

तत्तद्रसेन्द्रतत्त्वाद्रसेन्द्रकल्पद्रुमे वाच्याः ॥

वेम्बलपण्णियामिक आयेयः कौशलेयकुलजनितः ।

श्रीरामकृष्णभट्टः कृतिसानिह नीलकण्ठभट्टसुतः ॥

अनधिगतसुतशालयिकित्सति प्राज्ञमानी यः ।

स कथं सरससमाजे नो यात्युपहास्यतां वैद्यः ॥ इत्यादिः ।

End.

पक्षाशयगते कुर्याद्रेचनं चोभयोर्द्वयं ।

इति विषाधिकारः ।

इतीदमुक्तं निखिलामयेयं सुखेयं चैवोभयकर्मकारि ।

सिद्धौपधं यत् सुलभं प्रसिद्धं यच्चानभूतं व्यवहारसिद्धं ॥

सिद्धौपधमव्यभिचरितशक्तिकमिति ।

Colophon. इति दाक्षिणात्यद्राविडवैदिक-श्रीनीलकण्ठभट्टात्मज-श्रीरामकृष्णभट्टसहा-

महोपाध्यायकृते रसेन्द्रकल्पद्रुमे प्रयोगकाण्डः समाप्तः । समाप्तस्यायं रसेन्द्रकल्पद्रुमाभिधायन्यः ॥

विषयः । रज (पारद) शुद्धि-सूक्ष्मा-बन्धन-सारणादिविधिकथनं । एवमध-गन्धक-सात्विक-

हरिताल-ममःशिला-हिङ्गुलघोधनादिकथनं । तथा चपलविमलादिघोधनकथनं । श्लोचध-

स्नानविधिः । स्नान-रोच-ताम्र-श्रीशक-रङ्ग-लौहप्रभतीनां स्नानविधिः । गणध्यायकथनं ।
यन्त्राध्यायकथनं । तत्र, देशायन्तं । स्नेदीयन्तं । कच्छपयन्तं । सोमानलयन्तं । हंसपाक-
यन्तं । पुटयन्तं । पातन-डमरु-लवणयन्त्राणि । भूधरयन्तं । वज्रसूषायन्तं । बालुकायन्तं ।
नलिकायन्तं । जालिकायन्तं । गौरीयन्तं । तप्तलवणयन्तं । कोष्ठयन्तं । टङ्कयन्तं । जलयन्तं ।
एतेषां यन्त्राणां निर्माणप्रक्रियाकथनं उपयोगितानिरूपणञ्च । रसायनविधिकथनं । ज्वरादिषु
सर्वेषु रोगेषु भैषज्यनिरूपणं । औषधकरणविधिकीर्तनञ्च ।

No. 2166. त्रिपुरासुन्दरीस्तुतिकाव्यम् । Substance, country-made paper,
14 × 4 inches. Folia, 34. Lines, 9—10 on a page. Extent, 827 ślokas.
Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puṇṇiyá, Zillá Rājāsáhi,
Mahārāṣī S'aratsundarī Devī. Appearance, old. verse. Correct.

Tripurāsundarī-stuti-kāvya. A lyrical poem in praise of the
goddess Tripurāsundarī and of her achievements. By Kālidāsa, son of
Rāmagovinda. The work is an imitation of the Gītagovinda of
Jayadeva.

Beginning. वन्दे बागीश्वर्यां त्रिपुरपरगतां सुन्दरीं दिक्वेशां

प्रातर्माषर्तपुद्गद्युतिजयिषुषं सचिदानन्दरूपां ।

भक्ताभीष्टातिरिक्तप्रदपदकमलां सस्मितां सानुकम्पां

कृत्वा चित्रायमानामखिल + + तनून् शम्भुसौहभङ्गां ॥

उदञ्छीभुवनेश्वरीपदपरः श्रीयुक्तरामेश्वरा-

दाता ध्वजदरिद्रतोबुधवरः सर्वशनाभोजलः ।

नाम्ना रामगतिस्मृतिर्न हि कथं चेदीदृशोऽयं लती

पीथुषप्रभवोदयालुरनघः सर्वप्रियः सर्वदा ॥

श्रीकालीचरणाङ्गयोगेश्वरतः श्रीसत्यभामासुत-

स्तुप्रीत्या परया शिवाचनमनाः श्रीरामगविन्दजः ।

श्रीलक्ष्मीहरिन्दनः सुविदितः श्रीकामदेवः सदान्

राक्षसीयद्विजनाः कोमलवरस्तस्यान्वये सम्भवः ॥

रामेश्वरकृतबहुवरिवलः ।

प्रचलितचिकनभावमस्यः ॥ इत्यादि ।

End.

हरिहरचरनारीप्राविष्टप्रणाप्रणयवदतिपादाभोजस्तुप्रसन्नः ।

गमयितुमिदमाययाचते साधसङ्गं रुजनमुखविधाने कामकामारिकामे ॥

धीरान्तोषकारी मुखकुलविदितोनाडमत्यादिभासा
 तातथीरामगोविन्दचरणशरणः श्रीमनाः कालिदासः ।
 सर्गेऽथाहुः दशोऽयं चिभवनजननीकोषसाधे सुकाये
 नये तस्यातिभये कृतं शव उत तस्याधवः स्थापयन् ॥
Colophon. इति श्रीचिपुरसुन्दरीकृतिकाये द्वादशः सर्गः ॥
 शाकेऽग्रिमुनिपटच्चन्द्रमानितेऽब्दे कृतं मया ।
 मातापिण्डपदधानकालिदासेन धीमता ॥

विषयः । प्रथम सर्गे,—चिपुरसुन्दर्या आविर्भाववर्णनं । २ये सर्गे,—तस्यास्तपस्यावर्णनं । ३ये सर्गे,—तस्या साहाय्यवर्णनं । ४थे सर्गे,—तत्कृतजगत्सृष्टिवर्णनं । ५ मे सर्गे,—जगद्भयनाशनत्ववर्णनं । ६ठे सर्गे,—देव्याः शरीरवर्णनं । ७मे सर्गे,—रूपवर्णनं । ८मे सर्गे,—स्वामीष्टमिदये प्राच्यनावर्णनं । ९मे सर्गे,—द्वया रत्याभाववर्णनं । १०मे सर्गे,—सुरसंसदि देव्या अधिष्ठानवर्णनं । ११थे सर्गे,—देवीभक्तसाहाय्यवर्णनं । १२थे सर्गे,—भक्तमनोभिस्साधवर्णनमुखेन देव्या नामसाहाय्यादिकीर्तनञ्च । (अथदेवकृतगीतगोविन्दानुकरणेन निश्चितमिदं गीतकाव्यमिति शम् ।)

No. 2167. गीर्वाणपदमञ्जरी । Substance, country-made paper, 14 × 4, inches. Folia, 15. Lines, 8 on a page. Extent, 348 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puṇṭiyá, Zillá Rájásáhi, Maháráñi Saratsundarí Deví. Appearance, fresh. Prose and verse. Incorrect.

Girváṇa-padamanjarí. An elementary grammar of the Sanskrit language, in the form of a dialogue, interspersed with moral tales. By Varadarāja.

श्रीगणेशाय नमः ।

Beginning. कुत्रत्या भवन्तः । कस्मादागताः । कां दिशमलङ्घयन्ति स्म । कां दिशमलङ्कर्तुमीच्छा । कुत आगताः । कर्णोददेशादागताः । कस्मादेशात् समागता भवन्तः । सच्चारान्द्रदेशात् समागतावयं । के रूयं । वयमुत्तरदेशिकाः । किमागमनकारणं । अथ किञ्चित् प्रयोजनमुद्दिश्य समागतास्माभिः । इत्यादि ।

End. मम यद्यदङ्गु भक्षणयोग्यं तदेव मया गृहीतं स्वाभिनाः ॥

छता वरदराजेन गीर्वाणपदमञ्जरी ।

गणेशप्रीतये चैव वैदिकप्रीतये तथा ॥

Colophon. इति श्रीगीर्वाणपदमञ्जरी समाप्ता ।

विषयः । सास्त्रानां संस्कृतप्रवेशाय प्रयोगरत्नमेण संस्कृतवाक्यरचनाप्रकारकीर्तनं । कविदुपन्यासावतारेण च चितोपदेशकथनञ्च ।

No. 2168 देवीभक्तिरसोल्लासः । Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 10. Lines, 9 on a page. Extent, 222 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puṇṭiyá, Zillá Rájásáhi, Mahárájī S'aratsundarí Deví. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Devíbhakti-rasollása. The work is divided into two parts, the first treating of Siddhi Yoga in course of a hymn in praise of the goddess Durgá, and the second of the true nature of Vidyá, or the female energy. By Jagannárayaṇa.

Beginning. परब्रह्माभेऽस्तु रेतसश्चसोऽह्यवचसे-

वचेऽहोतस्त्राधस्ताखिलजगदीवोपतमसः ।

स्मरन्मर्त्तामर्त्यान्धपरमनिर्वाणरश्मः

स्मरामि ब्रह्मलुः सुगरिमगुरोः पादकमलं ॥

कुलीनत्वापक्कासुरभुवननायायकृतो-

जगत्पूर्वानारायण उदितभक्तिर्गिरिशयोः ।

मृदा देवीभक्तिप्रकलितरसेऽकासममलं

विधत्ते विज्ञात्मा स्वविबिदिषया साधनविधेः ॥

End.

महावाणी विद्याधनविरचितैषाऽतिविषदा

गुणात्मानस्याशा निरवधिनीना रुचिकरी ।

सुरम्या सम्माना शशिसुदीप्तोज्ज्वलतरा

सतां कण्ठेऽकुण्ठं लगतु गजमृगश्चगिव मे ॥

Colophon. इति देवीभक्तिरसोल्लासे जगन्नारायणस्योऽभिलाषे विरचितसङ्क्षुद्धद्वय
विरागः शेषविभागः ।

विषयः । प्रथमविभागे देव्याः स्तोत्रकीर्तनमन्त्रेण नैष्कर्म्यमिद्विधिरूपं । द्वितीये विद्या-
स्वरूपादिकथनं ।

No. 2169. मुग्धबोधपरिशिष्टम् । Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 157. Lines, 5 on a page. Extent, 1,858 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puṇṭiyá, Zillá Rájásáhi, Paṇḍit I'sánachandra Vidyávagiśa. Appearance, old. Prose. Correct.

Mugdhabodha-pariśiṣṭa. A supplement to the Mugdhabodha grammar, of Vopadeva. By Ráma Tarkavágis'a. The work has been printed in Calcutta.

Beginning. नत्वा शम्भुपदाम्भोजमणिमाद्यष्टसिद्धिदं ।

मुग्धबोधस्थावशेषस्तन्यते रामशर्मणा ॥

विंशत्यादेरनाष्टौ वेवक्षां । विंशत्यादेः परार्धपर्यन्ते वेवक्षां स्यात् । अनाष्टौ सत्यां ।
एकानविंशतिः शूराः । इत्यादि ।

End.

धुमन्वत्याः । विभिन्नकालीनत्या धुमन्वन्धे साधवः स्युः । अग्निष्टोमयाजी
पुत्रो जनिता छतः कठः शोभविता शोमानादीत् यशस्वी भविता इत्यादौ ।

विद्वत्सुन्दो हवन्त्योऽमरगुणरिव योवोपदेवः कवीन्द्र-

स्तेन व्यासातिश्रास्ते कठिनतरमपि प्रेक्ष्य विशारदं यत्नात् ।

नानातन्त्राणि दृष्ट्वाऽमलमतविरचितं रामशर्माऽवशेषं

तस्यासावःशुबोधं जडमतिमतये श्रीगुतः सन्ततन ॥

Colophon. इति मन्त्राभ्यासाध्यायश्रीरामतर्कवागीशविरचितं मुग्धबोधपरिशिष्टं
परिपूर्णं ।

विषयः । बोपदेवकृतमुग्धबोधकारणानुक्तानां वैयाकरणप्रक्रियाणां सोदाहरणलक्षण-
प्रदर्शनम् ।

No. 2170. उष्मभेदः । Substance, country-made paper, 18 × 5 inches. Folia, 2. Lines, 9 on a page. Extent, 90 ślokas. Character, Bengali. Date. ? Place of deposit, Puṇṭiyá, Zillá Rájásáhi, Paṇḍit I'sánachandra Vidyávágíśa. Appearance, old. Verse. Correct.

Ushmabheda. Three separate vocabularies of words which have naturally the three sibilants. By Puruṣ'ottama.

Beginning. त्रेयःशर्मानिशतशतशकटं शचिर्व्यशेविर्मयः

सुखलक्ष्मीपद्मशुद्धशोभनभृशं शुद्धं शरणं शिवं ।

शुद्धं दर्शनशतनं शुभशतं किंशायशुद्धं शुद्धं

शिवं शोचकशेषशेखरशिरःशैवालशेषशतं ॥ इत्यादि ।

End.

संभनं सीसकं सस्यं सद्यःशससाधनं ।

सुखसारसंसारसाधुसुद्वेदादराः ।

+++ कस्यस्य दन्त्यसलेन संस्थिताः ॥

Colophon. इति पुरुषोत्तमविरचित उष्मभेदः समाप्तः ।

विषयः । स्वभावादेन शेषव्युक्तानां शब्दानां निर्देशकीर्तनम् ।

No. 2171. **चैमाङ्गिकी** । Substance, country-made paper, 14 × 4 inches. Folia, 16. Lines, 8 on a page. Extent, 364 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puṇṭhiyā, Zillā Rājāsāhī, Rāya Nimanārāyaṇa Ṭhākura. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Haimāṅgikī. A poem in praise of Gaurāṅga, describing his career and his merits, and proving him to be an incarnation of Viṣṇu. By Mahes'anārāyaṇa Śarmā, disciple of Rādhāramaṇadāsa, a Vaiṣṇava of great sanctity.

Beginning. चेतेभिः कलितः सतामह नवद्वीपे युनयां दध-

क्षेयां कान्तिसुयं यतीन्द्रनन्दनं मूर्ध्नि सदक्षः फलं ।

श्रद्धां प्रादुरभावि यः कलिसलध्वानाकैमदुभाजितं

तं सर्व्वद्रुष्टिणेन्द्रवन्दितपदं चैतन्यदेवं भजे ॥

इन्दोभिलषसाध्वरेण वयुनेनाराध्य योगाध्वना शं

भक्ताः कवदोऽभियन्ति सुमदज्ज्योतिः किलाङ्गः परं ।

यं ब्रह्म युनयाऽपि येनिविलयं भूयांसमस्याऽयं

तस्यायं पुष्पोत्तमस्य विहितः पीतामताः कलौ ॥

षड्भिर्दंष्ट्रुजनैर्दुरन्तगहनं नीतः श्वशं दुःखिता

दृष्ट्वा दृष्टकुटुम्बकण्टकमिदं बात्यासुदोषितं ।

भिक्षीस्नानमरीरितं विषधरं शाण्ड्यादिशैवज्वरं

सद्यः प्राणधरं क्षतान्तरभमं शार्ङ्गलुचिद्रीडितं ॥

ये नेमं चरिमाकयन्ति शरणं निष्प्रिमाकाशवदु-

भूमानं सकलेषु भूतनिकरेष्वन्तर्गच्छिः साक्षिणं ।

तेषां भारतभूजनिः किमसतां साफल्यमासेदुधी

तस्मादाशु निषेवतामशठधीः क्षणाङ्गुपङ्केतं ॥ इत्यादि ।

End.

तत्त्वावबोधसम्यक् ददद्भक्तिसनुत्तमं ।

श्रीमद्भागवतं भूयाद्रसज्ञायां सदा सम ॥

नमो नारायणाय दौ नराय च नमोनमः ।

नरोत्तमाय भारत्यै वेदव्यासाय ते नमः ॥

Colophon. इत्यशेषब्रह्माक्षपरिविद्याभ्यासप्रवचनसमवसायानुशीलनप्रागल्भ्योपचितपुण्य-
यशश्चन्द्रिकापरिपूरितसमस्तदिङ्मण्डला खलपुष्पारणविरिष्ठश्रीहृन्धारणविराजमानपरमभागवतश्री-
ल-श्रीमद्राधारमण्डलाभिधान-श्रीवैष्णवाचार्य्यवर्द्धपादानुग्रिष्य-श्रीमद्वेदनारायणद्विजविरचिता
चैमाङ्गिकी नाम श्रीमद्भैरवदेवकृतिः समाप्ता ।

विषयः । गौराङ्गापरनामधेयस्य चैतन्यस्य सोवयाजेन तस्य भगवद्वतारसंस्थापनं माहा-
त्म्यवर्णनं चरितकीर्तनञ्च ।

No. 2172. तन्त्रप्रदीपः । Substance, palm leaf, 12 × 2 inches.
Folia, 187. Lines, 7 on a page. Extent, 6,691 ślokas. Character, Bengali.
Date, Sk., 1493. Place of deposit, Puntiyá, Zillá Rájasáhi, Ráya Níma-
náráyaṇa Thákura. Appearance, decayed. Prose. Incorrect.

Tantra-pradípa. A commentary on the Sáradá-tilaka, a Tantra
of considerable repute. By Lakshmaṇa Des'ika.

Beginning. लक्ष्मीहमम्बुवहसुम्बनसंविधान-

लघ्राञ्जनं मधुरमाननमप्युतस्य ।

माध्वीकसौरभविलासकलाविलम्बि

बोलम्बमम्बुजमिव त्रियमातनोतु ॥

सौणीपालकिरीटरत्नतरणिप्रोद्यत्प्रभामण्डल-

स्मेरस्मेरपदार — — — — — ।

— — — — — राघवेन्द्रसुलती दारिद्राविद्रावण-

सल्लादाविरभूदुग्दधर इतिख्यातः कुमारपणीः ॥

श्रीशरदातिलकदुर्गममार्गवीथ्या-

मञ्जानसान्द्रतमसेतितिरोज्जितायां ।

संख्यावतामनुपदं खलितं विलोक्य

— — — — — ॥

अस्य तन्त्रस्य देवताप्राधान्याद्देवतानाञ्च मन्त्रमयतया मन्त्राणामपिवर्णायकतया वर्णाना-
मपि शक्तिपरिणामित्वात् शक्तेरपि शिवाभिन्नतया तन्त्रमूलं दैवतं शिवं मूलीभूतं — — —
— — — — — शिष्यशिष्यायै तद्विव्रभाति । विद्यानन्देति । इत्यादि ।

End. देशिकोपन्यकारगुहः । तस्यैतानि विशेषणानि । शेषं सुगमं ॥

प्रभूदूदेबराजोत्तरिपुष्टपतिर्दपना रायणाञ्च-

सस्यापि द्वौ तनूजौ चरिहरविभवौ रामसौमित्रिमित्रौ ।

तत्र श्रीधीरसिंहः छतमदन + + + कणीयान्

पारीन्द्रोयेन सद्योद्भूतविपुलमदोद्रावितोरावणेन्द्रः ॥

श्रीधीरसिंह + + + श्रीराघवेन्द्रः सुरपादपोऽभूत् ।

यदङ्गमद्यापि + + + लक्ष्मीमंहासुराणां विलये व्यपासीत् ॥

— — — — —

— — — नादित्यप्रकाशश्चितचरणसरोजम्भविश्वानकीर्तिः ।

भूपः श्रीरामभद्राधरणिस्तुरतभैरवेन्द्राक्षजम्भा

सौणीमेतामिदानीं चतुषदधि + + पूरुषीमां प्रशस्ति ॥

श्रीराघवेन्द्रप्रभवप्रभावी गदाधरोनाम कुमारराजः ।

श्रीभारदाद्यालिलकप्रकाशं तन्त्रप्रदीपं समपूरि धीरः ॥

श्रीधीरमंहाक्षजराघवेन्द्रतनूप्रसूतस्य गदाधरस्य ।

तन्त्रप्रदीपे समपूरि पञ्चविंशप्रकाशोभुवनप्रकाशः ॥

शुभमस्तु १४८३ ।

विषयः । लक्ष्मणदेविककृतभारदातिलकस्य व्याख्यानं ।

No. 2173. सात्त्वताचारवादार्थः, वा भक्तिविलासमतदीपिका । Substance, country-made paper, 9 × 4 inches. Folia, 102. Lines, 7—8 on a page. Extent, 1,516 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Puntiya, Zillá Rájásáhi, Ráya Nímanáráyaṇa Thákura. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Sáttvatácháravádártha *alias* Bhaktivilása—matadípiká. A dissertation on the propriety of abstaining, on the part of Vaishṇavas, from slaughter even for sacrifices ordained in the Śástras, particularly at the Durgápújá festival. By a disciple of Rádháramanadása, of Vrindávana.

Beginning. अपि वैधलवुद्ध्या यदुद्धिः प्राणिविहिंसके ।

न तेषामधिकारोऽयं तद्विषये नमः ॥

हिंसा चतुर्विहीनैर्या पारम्यार्थोपदेशतः ।

वैधी श्रेयस्तथैतादृक्मते चापास्तवे हि सा ॥

भारद्वाजीमहामायापूजनादिविधाविच्च ।

गौडादेो निवसद्गौडसम्प्रदायाभिमानिनः ॥

प्रायशोवैष्णवंसन्धाः कुर्वन्ति पशुघातनं ।

सव्यर्हं महिषव्याघ्रघातजैः क्षितिकर्दमं ॥

तदेतदुच्यमाणाय अपि देवास्तु विद्विषं ।

दुष्कर्तं तद्विधाज्ञानाध्यवसायकृतं मया ॥

वज्रमानोपपत्तिभ्यां निराकर्तुं विलिख्यते ।

आर्त्तादिमतमाख्य श्रीश्रधर्मावहिरुचं ॥

— — — — — ।

वैधत्वज्ञाना मनसापि प्राणिर्विहंसनाद्यसहमानेभ्यस्तत्परेभ्योजनेभ्यस्तत्परे कान्तपरायणस्य
हरेः—इत्यादि ।

End.

इमं भागवतादिशास्त्रविदिताहिंसास्त्रसिंहस्त्रनै-
स्त्रादक्क्षार्त्तमतश्च सूक्ष्मपतयत्युक्ता सुपेतुः क्षितौ ।
दीना वादिविदारकाः परमतः शवान् शनैर्विभ्यतो-
वदान् मुञ्चत मायिकाः प्रियकृतयेत् स्वात्मभूतेष्वस्त्रं ॥
यत्प्रतापमरीतिरेष निखिलत्रैतात्तराण्यभ्यधात्
स्त्राव्यधीयुतदाक्षिणात्यगुरुभिः स्त्रातश्च मन्त्रां कविः ।
श्रीराधारमणप्रियोद्विजवरस्तदासनामाचरो-
द्वन्द्वारण्ये वरालयोन्मम गुरुज्ञानोपदेष्टा हि सः ॥

Colophon. इति सात्त्वताचारवादाद्योपरनाम्नां भक्तिविलासतत्त्वदीपिकायां वैधर्हि-
सापरिहारः ।

विषयः । निरुपगंकवणात्मनिर्वैष्यववर्त्तानुसारिभिः समन्तिकयथावद्वैष्यवत्वमिच्छद्भिः सात्त्व-
तगणैर्वैधर्हिसापि मा जातु कर्त्तव्येति श्रुतिस्मृतिपुराणादिप्रमाणसंवादेन विविधवादप्रदर्शनेन
च प्रतिकूलवादखण्डनपूर्वकं सर्वथापि हिंसायास्त्याज्यत्वनिर्दिष्टम् ।

No. 2174. स्मृतिसङ्ग्रहसारम् । Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 27. Lines, 7 on a page. Extent, 811 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rápágháta, Zillá Nadiyá, Bhavaśāhara Bhāṭṭāchārya. Appearance, old. Verse. Correct.

Smṛiti-saṅgrahasāra. A collection of Vyavasthás on various Smṛiti topics, founded on the rules laid down in Raghunandana's digest. By Mahes'a Pañchánana.

Beginning. प्रणम्य गोपालपदारविन्दं विलोक्य मन्वादित्तस्य शास्त्रं ।

अवश्यकर्त्तव्यविधानहेतुं महेशशर्मा वितनोति धीरः ॥

विहितस्य निषिद्धस्य कर्मणोऽज्ञानकारकः ।

अवस्थासङ्ग्रहः सर्वैः पण्डितैः परिलिख्यते ॥

प्राञ्जल्यवज्जियविभ्रां जनने मरणे तथा ।

दशदादशपञ्चाद्वैः शुद्धिः शुद्धस्य मासतः ॥ इत्यादि ।

End. अष्टवर्षा भवेद्गौरी नववर्षा तु रौचिनी ।

दशमे कन्यका प्रोक्ता अत ऊर्ध्वं रजस्तला ॥

Colophon. इति श्रीमच्छेषपञ्चाननविरचितं स्मृतिसङ्ग्रहसारं समाप्तं ।

विषयः । रघूनन्दनमतमधिगम्य विरचितोऽयं सङ्ग्रहः । तत्र अष्टौचनिरूपणं । शृङ्गि-
निरूपणं । मल्लमासादिनिरूपणं । परिणयादिकर्म्मविशेषे मौरमासादिनियमनं । सङ्ग्रहवाक्यरचना-
विधिकथनं । युष्मादित्थिविवेचनं । एकादशपुत्रवासनिरूपणं । पारणविधिनिरूपणं । जन्मति-
थिनिरूपणं । संक्रान्तिनिरूपणं । यष्ट्यादायामश्राद्धविधिकथनं । पुरश्चरणविधिः । सावित्रीचतु-
र्दशीविधिः । दशहरादिनिरूपणं । रथयात्रादिविधिः । जन्माष्टम्यादिविधिः । शारदीयापूजा-
कोजागरादिलक्ष्मीपूजादिनवाग्निविधानं । श्रीपञ्चमी । शिवचतुर्दशी । अयोकाष्टमी । आश्वि-
विधिः । सपिण्डीकरणादिविधिः । आश्विजलन्त्यविधिः । उद्वाहविधिः । तत्र सापिण्यादिनिरूपणञ्च ।
(अथ सर्व्वत्र व्यवस्थासौष्टवं दृश्यते ।)

No. 2175. दुर्गावबोधिनी । Substance, country-made yellow paper, 13 × 3 inches. Folia, 27. Lines, 8 on a page. Extent, 848 slokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1712. Place of deposit, Ulá, Post Ránágháta, Zillá Nadiyá, Bhavasañkara Bhaṭṭácharya and Gopivallabha Bhaṭṭácharya ; another copy at Sántipura, Kálidása Vidyávágísa. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Durgávabodhiní. A commentary on the Chaṇḍí section of the Márkaṇḍeya Purāṇa. By Chaturbhuja Miśra.

Beginning. एकमूर्तिरपि भिन्नरूपिणी या जगज्जननपालनचये ।

काच्युतेस्वरतया विवर्तते ब्रह्मशक्तिमदसा नतोऽस्मि तां ॥

श्रीचतुर्भुजधरास्तत्त्वसा चण्डिकास्तुचरितं विविच्यते ।

धीरसार्थं इह तुष्यतां यतः कीरवाण्यपि सतां विनोदिनी ॥

प्राक् किल भगवद्वादरायणान्तेवासी जैमिनिमंदाभारतविषयेषु कोषचित्तदार्ष्टेयं सन्दिग्धा-
नोमार्कण्डेयमहर्षिमुपगम्याप्राचीत् । अथ नाथसम्प्राकं कथाचण इति सर्व्वार्थाभिज्ञानं विन्याच-
लमित्थयांचतुरः पक्षिणः प्रव्यत मुनिनोपदिष्टोऽसावपि तथैवाकार्षीत् । — — — — —
अष्टममन्त्रनरमुपकृतमणा धर्मपक्षिणः जघुः । मार्कण्डेय उवाचेत्यादि । स्कण्डोपरपत्यं मार्कण्डेयः
इत्यादि ।

End. देवीमाहात्म्यतात्पर्य्यटीका दुर्गावबोधिनी ।

श्रीचतुर्भुजमित्राणां क्षतिरास्त्रामियं चिरं ॥

श्रीचतुर्भुजमित्रेण पक्षैर्व्यामरघातनैः ।

वेदनवविधौ शाके टीका दुर्गावबोधनी ॥

Colophon. इत्यौपमन्यवत्रीचतुर्भुजमिश्रविरचितायां देवीमात्म्यतात्पर्यटीकायां दुर्गा-
वबोधिन्यां देवीमाहात्म्यं समाप्तं ।

शाके रविचये चन्द्रे सूर्य्ये कर्कटसंस्थिते ।

देवीमाहात्म्यटीकां हि काशीनाथोऽलिखन्मुदा ॥

विषयः । चण्डोपरनामधेयदेवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 2176. अनुमानदीधितिसारमञ्जरी । Substance, country-made paper, 18 × 2½ inches. Folia, 159. Lines, 6 on page. Extent, 8,111 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránághāṭa, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhaṭṭáchárya. Appearance, old. Prose. Correct.

Anumāna-didhitisára-manjarí. Glossarial notes on Ra-
ghunátha's commentary on the Anumánakhaṇḍa of Gaṅgeśa. By
Siddhántavágís'a Bhaṭṭáchárya.

Beginning. प्रथमतः चलारि पत्राणि न सन्ति । संयोगादिसम्बन्धेन उपाधावबोधिचा-
रिलमित्यादिदुष्पणमनवकारं विशेषणतावच्छिन्नेति साध्यायापकसाधनायापकत्वेत्यादि ।

End. नीलविशिष्टधूमेषुपि विशेष्यत्वस्य उपाधेः सत्त्वेन निरुपाधिसाधनायापक-
त्वादिति विशेष्यत्वपर्यन्तपाठस्य साप्राप्तादिकलादुपेक्षितं ॥

Colophon. इति सद्दामहोपाध्यायश्रीसिद्धान्तवागीशभट्टाचार्य्यविरचिता अनुमान-
दीधितिसारमञ्जरी समाप्ता ।

विषयः । रघुनाथशिरामणिल्लतानुमानखण्डदीधितेर्याख्यानम् ।

No. 2177. संस्कारपद्धतिरहस्यम् । Substance, country-made paper, 18 × 2½ inches. Folia, 88. Lines, 6 on a page. Extent, 2,519 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1575. Place of deposit, Ulá, Post Ránághāṭa, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhaṭṭáchárya. Appearance, decayed. Prose and verse. Correct.

Saṅskára-paddhati-rahasya. A commentary on Bhavadeva
Bhaṭṭa's treatise on Saṅskáras. By Rámanátha Vidyáváchaspatí. The
commentator not only explains all difficult passages, but also supplements
the text with expositions of topics not therein referred to, but which
are germane to the subject,

Beginning. पाण्डवयज्ञसदस्यं सततमुपास्यं विधीन्द्रायै ।

वेदाविदितिरहस्यं गिरिजनमस्यं नमस्यामः ॥

मृच्छपरिशिष्टसारं वारं वारं विचार्य चिन्तानः ।

सामगकर्म्मरहस्यं विद्यावाचस्पतिर्विकाशयति ॥

भवदेवीयञ्चान्दोगकर्मानुष्ठानपञ्चतैः ।

उक्तानुक्तदुश्कृतानि चिन्तयामि प्रमाणतः ॥

ग्रन्थारम्भे विप्रविघाताय कृतं समुचितेष्टदेवनतिरूपमङ्गलं शिष्यशिष्यायै प्रसङ्गादध्य-
ध्यापकलेखकादीनां मङ्गलसम्पत्तये ग्रन्थादौ निबध्नाति चतुर्व्यदनेति ।

End.

इदं सर्वं विवेचितं आङ्गिरस्यसंस्कारयज्ञरहस्येषु ।

तन्त्रं सौवर्णमिदं सत्वरवाम्दहनदीपितं विमले ।

तान्त्रिककरावलम्बान्धुरधुरीणं ध्वनिं तनुते ॥

निरवद्या सदा सर्वविद्या यस्य पुरःसरी ।

श्रीवाचस्पतिना तेने तेनेदं तन्त्रमुत्तमं ॥

वेदवेदेषुशीतांशुमणिते शकवत्सरे ।

भवदेवीयटीकेयं रामनाथेन निर्मिता ॥

Colophon. इति महात्मनोपाध्यायश्रीरामनाथविद्यावाचस्पतिविरचिते संस्कारपञ्च-
तिरहस्ये द्वितीयः परिच्छेदः । समाप्तस्यार्थं ग्रन्थः ।

यथादृष्टं तथाकृतं लेखके नास्तिदूषणं ।

भीमस्यापि रणे भङ्गोमुनीनाञ्च मतिभ्रमः ॥

शके वाणाचलतिथिमिते भास्करे कर्कटस्ये

विंशत्यंशे विद्युत्तुदिने शुक्लपक्षे च षष्ठा ।

बालेष्टेषा सहृदयजनाश्लिषित्वा चमध्वं

दोषांश्चावाचरलिपितान् तत्तत्तोदूरयित्वा ॥

विषयः । भवदेवमङ्गलतसामवेदीयसंस्कारपञ्चतैः अनुक्तांशपूरणपूर्वकं दुश्कृतांशशोधनेन
व्याख्यानं ।

No. 2178. अमरकोषभाष्यम् । Substance, palm-leaf, 12 × 1½ inches.
Folia, 134. Lines, 6 on a page. Extent, 4,005 slokas. Character, Bengali.
Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rápnágháta, Zillá Nadiyá, Dínanátha
Bhaṭṭáchárya. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Amarakosha-bháshya. A commentary on the Námaliṅgá-
nusásana of Amara Siṅha. By Raghunandana Śarmá, son of Ś'rikṛishṇa
Bhaṭṭa. The work is limited to the Manushyavarga section of the text.

Beginning. यं श्रीवाः शिवमित्युपेन्द्रमपरे पौराणिका वेधमं

सर्वज्ञं सुगताय यज्ञपुत्रं यं याज्ञिका मेनिरे ।

वेदान् वेदविदोदिगम्बरमिति द्वैतागमदेविण-

सं ज्ञानं परमं परात्परतरं वन्दे प्रपञ्चात्परं ॥

कात्यायनव्याङ्गि-माधवादीन् कातन्त्रतन्त्राणि विचार्य यज्ञात् ।

श्रीराघवेन्द्रोऽमरसिंहकोषे तनोति भाष्यं सुधियां हिताय ॥

विशिष्टशिष्टाचारानुमितकौतूह्यताकं विप्रविघातकं सङ्गलमादौ निबध्नाति + + + +

+ + + + अमीष्टदेवस्तवकपं सङ्गलं समाप्तिहेतुभूतमुपोद्घातसङ्ख्या शिष्योपदेशायाश्च यस्मेति
हे धीराः स आराध्यतां । तच्छब्देन विशेषणवलात् प्रसादनामालङ्कारेण विव्युक्त इति भावः ।
इत्यादि ।

End. ताल्लङ्कमिव ताल्लङ्ककमिति । ताल्लङ्कानिमित्ताधिकमिति कालिदासः ।

Colophon. श्रीश्रीलण्डस्य भट्टस्य तनूजेन द्विजन्मना ।

निरमायि सतां प्रीत्यै भाष्यं मानुषवर्गकं ॥

विषयः । अमरसिंहकृतनामलिङ्गानुशासनस्य मनुष्यवर्गानां व्याख्यानं ।

No. 2179. दानसागरः । Substance, country-made paper, 19 × 4 inches. Folia, 102. Lines, 6 on a page. Extent, 2,348 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Dinanātha Bhaṭṭāchārya. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Dánáságara. A treatise on the merits of religious gifts, and the proper times and modes of consecrating them, preceded by a dissertation on the Bráhmaṇ caste. By Mahārājādhirāja Kámadeva, according to the colophon. It is evidently an imitation of the Dánaságara of Vallálasena. (ante I, p. 151.)

Beginning नमामि नीरदृष्ट्यामं रामं कामदमीश्वरं ।

गुह्यं ज्ञानदानारं तारकं भववारिधेः ॥

अथादौ दानपावतया ब्राह्मणप्रशंसा । तत्र मनुः ।

ब्राह्मणोऽजायमानोऽपि शिष्यामधिजायते ।

ईश्वरः सर्वभूतानां धर्मकोषस्य शङ्करः ॥

प्रणीतश्चाप्रणीतश्च यथाग्निर्देवतं सृजन् ।

अग्नौ तेष्वपि तेजस्वी पावकोऽनैव दुष्यति ॥

हयमानस्य यज्ञेषु भूय एवाभिवर्द्धते ।
 एवं यद्यप्यनिष्ठेषु वर्त्तते सर्व्वकर्म्मसु ॥
 सर्व्वथा ब्राह्मणः पूज्योदैवतं परमं सत्तु । इत्यादि ।

End.

अलदानसमं दानं न भूतं न भविष्यति ।
 अतन्त्रितेण कर्त्तव्यं भक्तिमुक्ती समिच्छता ॥

Colophon. इति श्रीमहाराजाधिराजनिःसङ्करभवनज्योतिःश्रीकामदेवविरचिते दान-
 सागरे वारिदानवर्त्तः ॥

विषयः । ब्राह्मणप्रशंसाकीर्त्तनं । दानप्रशंसा । दानलक्षणादिकथनं । दानपावापवादाः ।
 दानपरिपाटीकथनं । दानकालनिरूपणं । पुण्यदेशकथनं । देयस्वरूपविवेचनं । असदानकथनं ।
 प्रतिपद्यविधिः । द्रव्यदेवताकथनं । परिभाषाकथनं । तत्र नक्तादिपरिभाषाकथनं । सर्व्वार्थधिगण-
 कथनं । सर्व्वगन्धगणकथनं । सर्व्वरसगणकथनं । मानपरिभाषाकथनं । सहादानविधिकथनादिकं ।
 तुलानिर्माणविधिः । तुलामानप्रयोगकथनं । (एवं परत्र ज्ञेयं) । हिरण्यदानं । ब्रह्माण्डदानं ।
 कल्पपादपदानं । गोमहस्रप्रदानं । कामधेनुदानं । हिरण्मयदानं । जेमहस्त्रिभुवनदानं । पञ्चलाङ्ग-
 लदानं । धरादानं । विश्वचक्रदानं । महाकल्पलतादानं । सप्तसागरदानं । रत्नधेनुदानं ।
 महाभूतघटदानं । मेरुदानं । धान्याचलदानं । एवं लवण-गुड-तिल-कार्पास-घृत-रत्न-रौप्य-शर्क्क-
 राचलदानानि । तिलधेनु-घृतधेनु-अलधेनुप्रभृतिदानं । वृषदानादिकथनं । भूमिदानादिक-
 थनं । आसनशयनादिदानकथनं । अलदानमाहात्म्यकीर्त्तनञ्च ।

No. 2180. स्मृतिरत्नाकरः । Substance, country-made paper, 14 × 3½ inches. Folia, 257. Lines, 9 on a page. Extent, 6,800 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránágháta, Zillá Nadiyá, Pandit Rámesvara Chúdámāṇi. Appearance, decayed. Prose and verse. Correct.

Smṛiti-ratnākara. An elaborate digest of all the different topics treated of in the Smṛitis. By Vedáchárya Avasathika. The author says he prepared the digest for the use of his pupils.

Beginning. जेतवे सर्व्वभूतानां संसाराव्यसृजेतवे ।

गुरवे सर्व्वविद्यानां शम्भवे विभवे नमः ॥
 आलोच्य सर्व्वशास्त्राणि सारमुद्धृत्य यत्नतः ।
 हिताय निजशिष्याणां सङ्गृह्यः क्रियते मया ॥
 नित्यनैमित्तिकाचारकर्म्मणि विविधानि च ।
 सर्व्वान्यत्र निरूप्यन्ते स्वर्गमोक्षार्थदानि च ॥

तव मनः ।

End.

आचाराङ्गभते आचाराङ्गभते सुखं । इत्यादि ।

अजा गावोऽपि च प्राण्यणी च प्रसूतिका ।

गृह्यान्नि दशराचेण भूमिष्ठन्तु नवेदकं ॥ इति ॥

आसीत् पूर्वं सुरगुणसमः कामरूपेऽप्यजन्मा

दृष्ट्वा रूपं प्रमुदितमनाः प्रार्थयामास इत्थी ।

चासं कृत्वा तदनु नृपतिर्वीक्ष्यमुत्तमभाये

आत्मानं मे + + + + + ॥

— — — — — गाभारीतरथापि सूचय — — — — —

— — —

मातुः सपत्न्या वाक्केन सन्तप्तौव + ने पुरा ।

जात एव वने सेऽपि भाविते — — — — — ॥

— — — — — यस्या-

स्यात्तद्विदित्वा श्रुतिचयकुशला भूमिदेवा बभूवुः ।

विष्णुपाध्यायदेवात् — — — — —

— — — — — ।

— — — — — तेनैव शिष्टौघानां कुतूहलात् ।

संलिप्य विस्तरं शास्त्रं ग्रन्थः सङ्कथितोऽधुना ॥

Colophon. इत्यावस्यिकश्रीवेदाचार्यकृतौ धृतिरत्नाकरः परिपूर्णः ।

विषयः । सदाचारप्रशंसा । प्राभातिकपण्डितोकादिस्मरणविधिः । शौचस्थाननिरूपणं ।

विष्णुवादित्यागविधिः । तत्र उपवीतस्य कर्णे निधानमेकचन्द्रविषयमिति निर्णयः । तत्र मौनस्या-

वश्यकता चाशौचविधिः । स्नानविशेषे द्रव्यसंज्ञाऽपि विष्णुवादिकमनुष्ठानेदितिकथनं । शरीरमल-

शौचविधिः । आचमनविधिः । सभ्यादौ पादप्रक्षालनस्यावश्यकतानिरूपणं । आचमनीयजललक्षणं ।

आचमननिमित्तकथनं । क्षुतनिष्ठैवनादौ दक्षिणकर्णस्पर्शस्यावश्यकता । दन्तधावनविधिः । तत्र

दन्तकाष्ठलक्षणतदुपग्रहणमन्त्रादिकथनं । प्रातरेव केशप्रसाधनं कर्णयमिति तद्विधिकथनं । कुश-

निरूपणं तदुपग्रहणमन्त्रादिकथनं । प्रातःस्नानविधिकथनप्रसङ्गेन तत्कालादिविवेचनं । स्नान-

कादिभिः स्नानवृद्धिकथनं । शिखावन्धनविधितन्मन्त्रादिकथनं । प्रातःसन्ध्याविधिः । तत्र प्राणाय-

मविधितत्संस्कारनिरूपणं । गायत्रीजपविधिः । प्रसङ्गान्ध्याङ्गसायं सन्ध्यानिरूपणं । आशौचादि-

निमित्तसन्ध्यावर्जनव्यवस्थानिरूपणं । ब्रह्मयज्ञविधिः । मध्याह्नस्नानविधिः । तिलकविधिः । तप्तच-

णतन्मन्त्रादिकथनं । दद्याच्चतुलस्यादिमास्यधारणविधिः । तर्पणविधिकथनं । तत्करणपाव-

निरूपणं । तत्र संक्षेपेण विधिकथनं । वैश्वदेवविधिः । तत्र शौचमलक्षणविवेचनं । शान्तिकरण-

विधिकीर्तनश्च । अतिथिपूजाविधिः । विप्रपादोदकपानविधितन्मन्त्रकथनं । भोजनविधिः । तत्र दिङ्निरूपणादिकं । भोजनपाचनिरूपणं । आचमनविधिः । शयनविधिः । तत्कालतन्मन्त्रादिकथनं । मलापकर्षणस्नानविधिः । क्षतादौ कर्मानियेधकथनं । नववस्त्रपरिधानविधिः । उपशोभादौ वस्त्रविशेषधारणविधिकथनं । गर्भाधानकालनिरूपणमुखेन ऋतुकालादनिरूपणं । ऋतुस्नानविधिकथनं । केशवस्त्रनविधिः । पुंसवनविधिः । सीमन्तोन्नयनविधिः । जातकर्माविधिः । एवं नामकरणनिष्क्रमणादिविधिकथनं । तत्र अष्टतज्जलदानविधिः । ताम्बूलदानविधिकथनश्च । अन्नप्राशनविधिः । चूडाकरणविधिः । कर्णवेधविधिः । स्त्रीसंस्कारविधिः । विद्यारम्भविधिः । अनध्यायनिरूपणं । उपनयनादिविधिः । यज्ञोपवीतलक्षणादिकथनं । गुह्यादीनामभिवादनकालादनिरूपणं । वेदाध्यापनादिविधिकथनं । त्रिविधस्नातकलक्षणादिकथनं । विवाहकथनप्रसङ्गेन विवाहयोग्यायोग्यस्त्रीनिरूपणं । सापिण्ड्यादनिरूपणं । दत्तकपुत्रीविधिकथनादिकं । प्रसङ्गादत्तकपुत्रविधिकथनश्च । कालशुद्धिदेशाचारादिशुद्धिनिरूपणं । चन्द्रतारादिशुद्धिनिरूपणं । तत्र चन्द्रतारादिदोषशान्तिनिरूपणं । वरलक्षणे । कन्याया ज्योतिषादिकविधिः । कन्यादानकरणाद्यैवेदिकरणादिविधिः । परिवेष्टादिकथनं । शङ्खाद्यलङ्कारधारणविधिः । अथ सौरादिभेदेन चतुर्विधमासविवेचनं । अक्षराचान्निरूपणं । क्रियाविशेषे मासादुल्लेखविधिविवेचनं । अधिमासलक्ष्यनिरूपणं । भूकम्पादिनिमित्तकालनिरूपणं । तिथिस्वरूपादनिरूपणं । तत्र युष्मादितिथ्यवस्था । संक्रान्तिनिरूपणं । वैशाखादिद्वादशमासलक्ष्यनिरूपणं । तत्र विशेषण दशहरास्नानयाचादिविधिविवेचनं । हरिश्चयनलक्ष्यनिरूपणं । द्यूष्याष्टमीविधिः । शक्नोत्यापनविधिः । श्रवणद्वादशी । रोहिण्यष्टमीविधिविवेचनं । तत्र द्विवसेऽपि पूजा कर्तव्येतिनिरूपणं । अमृत्यपूजाविधिः । दुर्गात्मनिरूपणं । वक्रपञ्चकनिरूपणं । प्रेतचतुर्दशीविधिः । अथ प्रेतोपाख्यानादिकीर्तनं । काजागरविधिः । सुखरात्रिविधिः । कुवेरपूजाविधिः । उल्कादानविधिः । द्यूतप्रतिपद्विधिः । भाद्रद्वितीयाविधिः । आकाशदीपप्रतिष्ठाविधिः । नवान्नविधिः । रठन्तीपूजाविधिः । भीष्माष्टमी । फाल्गुने कार्तिकेयस्य रथयात्राविधिः । शिवरात्रिविधिः । ब्रह्मपुत्रस्नानादिविधिः । मदनचयोदशी । वाक्प्रीत्यन्वन्तारनिरूपणं । एकमन्त्रनक्तत्रयादिविधिः । अथ श्राद्धविधिनियेधविवेचनं । श्राद्धे देयादेयद्रव्यादनिरूपणं । श्राद्धदिनपूर्वाह्नलक्ष्यनिरूपणं । तत्पराह्नलक्ष्यनिरूपणश्च । सपिण्डीकरणमन्दीमुखादिश्राद्धविधानं । अपरपञ्चश्राद्धविधिः । जीवत्पिण्डकश्राद्धविधिः । आसश्राद्धाधिकारिणः । नित्यश्राद्धविधिः । अष्टकाश्राद्धविधिः । एकादशाह्नलक्ष्यनिरूपणं । मङ्गलगुणपाते प्रतिषिद्धानि । पल्लवकालतत्कालादनिरूपणं । तीर्थयात्रादिविधिः । भगवत्पूजायोग्यपुण्यादिविवेचनं । हरिवासरमाहात्म्यतद्विधिकथनं । साधारणधर्मेनिरूपणं । मांसभक्षणविधिकथनं । जलदानादिमाहात्म्यकथनं । निवारककरणयोग्यदेशलक्षणादिकथनं । अथ याचिकतिथ्यादनिरूपणं । अथ वास्तुलक्षणादिकथनं । तत्र दृष्टादिरूपणविधिः । गृहप्रवेशविधिः । वापीकूपादिप्रतिष्ठाविधिः । कूपादिगणनविधिः । जीर्णवापीकूपादिखनने पूर्णफलकथनं । सप्तकारादिदृष्टरोपणे दूरत्वादिनियमकथनं । सेतुनि-

श्रींणादिविधिः । रूपकाष्टरूपादिनिरूपणम् । अथ भवदेवभट्टादिमतेन प्रायश्चित्तविधिनिरूपणम् । तत्र सहापातकादिनिरूपणम् । जननलक्षणादिविवेचनम् । आततायिनिरूपणादिकम् । पापभेदेन नरकभेदनिरूपणम् । धर्मादण्डव्यवस्थानिरूपणम् । घेनुसङ्कलनादिकथनम् । सम्बन्धविशेषे प्रायश्चित्तविशेषकथनम् । सर्वत्र पापेषु प्रत्येकं प्रायश्चित्तविधानम् । गोवधादौ बालाऽतिबालादिभेदेन प्रायश्चित्तकथनम् । सुरापानादिप्रायश्चित्तम् । अपेयचौरपानादिप्रायश्चित्तम् । चण्डालाद्यन्नभक्षणप्रायश्चित्तम् । अगम्यागमनादिप्रायश्चित्तम् । निन्दितविवाहप्रायश्चित्तम् । अविक्रेयद्रव्यविक्रयप्रायश्चित्तम् । पापण्डुसंसर्गप्रायश्चित्तकथनमुखेन तल्लक्षणकथनम् । शृगालादिदंशने प्रायश्चित्तकथनम् । सामान्यपापप्रायश्चित्तम् । व्रात्यप्रायश्चित्तम् । संस्कारपातप्रायश्चित्तम् । अथ अशौचनिरूपणम् । अन्येष्टिविधिकथनम् । क्रियाहानिरूपणम् । शुद्धिनिरूपणम् ।

No. 2181. रघुवंशविवेकः, वा, व्याख्यादृश्यतिः । Substance, palm-leaf, 11 × 1½ inches. Folia, 279. Lines, 6 on a page. Extent, 8,579 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá-grám, Post Ránágháta, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhaṭṭáchárya. Appearance, very old. Prose. Incorrect.

Raghuvaṇśa-viveka *alias* Vyákhyá-vṛihaspati. A commentary on Kálidás'a's great epic, the Raghuvaṇśa. By Vṛihaspati Mis'ra.

Beginning. जयन्ति दृष्टिसम्बाधभिदुराः सं + रच्छिदः ।

मुकुन्दचरणद्वन्द्वनखरेन्दुकरोर्मयः ॥

चतुष्पदत्वं + + + + काम्यं

ततोऽप्यवद्यं खलु षट्पदत्वं ।

तदेव वाञ्छन्ति सुरासुरा +

+ + + + + + + + + ॥

दृग्भाविचरणद्वयपद्मभट्टो-

गङ्गावमाचनविनोदविलङ्घितासः ।

मायाप्रतिपदनिवृत्तधृतिप्रतिज्ञो-

मोविन्द इत्यवनिनिर्जरकुक्षरोऽभूत् ॥

मस्याङ्गनाभवदभीमग्नौषदारैः

शालङ्कता सुकृतिनीच मथायिनाम्नी ।

या वल्लभस्य वचनार्थविधानपुण्ये

प्राणादपि — — रूपदीकरोति ॥

ताभ्यामवाप्तजनुगेगुणशीलमाली
 शालीनतादिगुणगौरवगुस्फुल्लितधीः ।
 यस्तोचिता प्रियतमा प्रतिमानवर्ति-
 मूर्तेर्व निर्वर्तितरभुक्कुवि निर्वर्तीति(?) ॥
 सन्दर्भशुद्धिमिरां गुरोर्यत्
 + + + + धृता—मिश्र + + सुमिश्रात् ।
 विद्वत्सभासु विनयी प्रणयी गणेषु
 गौडाधिपादुचितप्रचुरप्रतिष्ठः ॥
 सोऽहं सतिष्ठत्यस्यति + नल्पकाव्यो-
 ————— रघुवंशविवेकमेकं
 तत्तत्पराणकृतिकीर्तिदुराशयाद्य
 ————— ॥

End.

अत आस्मात्,—पूर्वापेक्षेति । पूर्वं रघवे धनं दत्तं । अस्मै च तद्दंष्ट्राय ता-
 दृशधनं दातुमर्हतीत्यपेक्षमाणः । सन्दाहान्तावर्त्तं ॥

Colophon. इति मञ्जीनापनीयकविचक्रवर्तिराजधराचार्य्यश्रीमद्रघुवंशस्यतिमिश्रकृत
 रघुवंशविवेके व्याख्यादृष्टस्यतौ सप्तदशः सर्गः ।

विषयः । कालिदासकृतरघुवंशस्य व्याख्यानम् ।

No. 2182. धर्मपुराणं । Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 105. Lines, 6 on a page. Extent, 2,433 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá-grám, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhaṭṭāchārya. Appearance, old. Verse. Correct.

Dharma-purāṇa. One of the Upapurāṇas. The codex is apparently incomplete. It contains 24 chapters, each called a *Sarga*, not *Adhyāya* as the subdivisions of the Purāṇas and the Upapurāṇas are usually designated. It professes to have been related by Vyāsa, in compliance with the request of the Rishis assembled at the Naimisha forest.

CONTENTS. Praise of Bráhmaṇas. Do. of Gáyatrí. The presiding divinity of the Gáyatrí. Gáyatrí five-headed. Mantras of Vāsudeva. Classification of Bráhmaṇas according to their merits. The worst of Bráhmaṇas not to be subjected to capital punishment. Stories relating to bad and good Bráhmaṇas. Praise of Garuḍa. General rules regarding punishment for Bráhmaṇas. Heinous crimes. Diseases resulting

from sins in former existences. Taking of the property of Bráhmaṇas prohibited. Fornication with Bráhmaṇis prohibited. Discussion regarding what constitutes killing of Bráhmaṇas. Professions for Bráhmaṇas for earning their livelihood, commerce and warfare. Giving of fodder and water to other's cattle. Praise of cows and Bráhmaṇas. Maturation of milk in cattle. Presiding divinities of the different members of the body of a cow. Merit of giving away cows of different colours. Rituals for the rite of Vṛishotsarga. Morning duties. Morning oblations to the manes. Presiding divinities of waters. The divinity of the kus'a grass. Praise of the Vilva tree. Worship of Ganes'a and other gods. Rules regarding good conduct (*ádhára*). Impropiety of not bathing daily. Purification of things. Purity of meals, beds, vehicles, &c. Rules regarding salutation to females. Sin of association with prohibited women. Offence of touching chaff, &c. Salutation to uncles, &c. Sides facing which meals may be taken. Kali defined. Filial devotion. Offence of going out on pilgrimage without the permission of parents. Story of a chaste woman. Story of Tuládhára. Propriety of performing the Vṛishotsarga rite at the first s'ráddha for a parent. Charities on such an occasion. Special rules regarding the performance of the first s'ráddha at particular sacred places. Duties on the day next after that of the death of a parent. Proper time for performing the first anniversary s'rádda. Expiations for accidental omission of a s'ráddha. Story of seven fowls. Story of Māṇḍavya. Prohibition of adultery. Merits of the name of Govinda. Merit of hearing the Puráṇas recited. Duties of widows. Presentation of pitchers full of water for the remission of all sins. Rules for con cremation. Fit time for marriage of girls. Sin of selling daughters. Praise of truthfulness. Story of a S'údra. Story of a daughterless man. Story of Manobhavá. Story of five Bráhmaṇ boys. Merit of consecrating tanks for public use. Praise of As'vattha and other trees. Dedication of bridges. Rules regarding postures. Merit of burning pastiles in temples. Rules for erecting temples, &c., and planting trees, &c. Praise of the rosary made of Rudráksha seeds (*Elcocarpus ganitrus*). Merits of the emblic myrobalan tree. Story of a ghost. Merits of the tulsi plant, and of its blossoms. Praise of the river Ganges.

Beginning रचन्तु वः प्रवरदानवयुद्धविद्वाः

कालीयनामदलनादतच्चित्ताङ्गाः ।

चामूरचूर्णकदिरणकपायलाग्राः
 प्रत्यग्रलखचिता हरिवाऊदण्डाः ॥
 नमः परमदेवाय वैगुण्यविषयात्मने ।
 सर्वतोयोगरूपाय संभारार्णवहेतवे ॥
 नारायणं नमस्कृत्य नरस्यैव नरोत्तमं ।
 देवीं सरस्वतीस्यैव ततोऽजयमुदीरयेत् ॥

श्रीव्यास उवाच ।

पूतानां परमः पूतोऽगुणः परमोऽगुणः । इत्यादि ।
 इच्छ्यानिच्छया वापि प्रेरणात् पुद्गलोत्तम ।

End.

आह्वीं ये मताः पुण्यां ते मता निज्जैरालयं ॥

Colophon. इति श्रीधर्मपुराणे महाभाष्ये अष्टादशः सर्गः ॥

शके योऽसविभावसुश्रुतिगणाङ्गस्मांसिते कार्तिके
 क्रीतं केशवशर्मणः प्रवसता श्रीरामदेवेन वै ।
 लाकायां किल धामराइनगरे वाणेश्वरस्थालये
 पुस्तं धर्मपुराणनाम सुखदं दत्त्वा तु सप्तानकाः ॥
 पुराणं यत्नतः क्रीतं योऽहरेत्सु हि पातकी ।
 धनवन्प्रविहीनोऽथ परच नरकं व्रजेत् ॥ शकाब्दाः १६१० ।
 (अयन्तु न लिपिकाल इति ज्ञेयं ।)

विषयः । व्यासेन सप्त ऋषीणां संवादेन ब्राह्मणमाहात्म्यकीर्तनं । गायत्रीमाहात्म्यकथनं ।
 तदधिष्ठातृदेवतानिरूपणं । गायत्रीः पञ्चशीर्षलक्षणदिकथनञ्च । वासुदेवमन्त्रादिजपमाहात्म्य-
 कीर्तनं । उत्तममध्यमाधमब्राह्मणलक्षणानि । अधमस्यापि ब्राह्मणस्य बधनिषेधकीर्तनं । दुष्टस्या-
 पि पश्चात् साधुचरितस्य उपाख्यानकीर्तनं । गङ्गामाहात्म्यकथनं । सामान्यतो ब्राह्मणनिषेधनि-
 षेधः । महापातकादिनिरूपणं । दुरितस्यानुरूपेण शरीरादिरोगविशेषनिरूपणं । ब्राह्मणचरणा-
 दिनिषेधः । ब्राह्मणादिगमननिषेधः । ब्राह्मणबधविचारः । ब्राह्मणस्य धनोपायार्जनोपायकथनं । तत्र
 शुद्धवाणिज्यादिकरणनिरूपणं । परमोवत्सादिभ्यः ऋणादिदानविधिकथनं । मोत्राह्मणमाहात्म्यं ।
 अन्नदुग्धादीनां क्रमेण पञ्चमन्नदिनादितिलम्बेन परिपाकोभयतीतिकथनं । गौरङ्गप्रत्यङ्गेषु सवि-
 ष्ठातृदेवतागणकथनं । शुक्लादिवर्णभेदेन गोदानफलकथनं । दृषीतुर्गविधिः । अथ प्रातःस्तुत्य-
 निरूपणं । खानतर्पणादिविधिः । जलदेवतादिकथनं । कुशनिरूपणमुत्तेन कुशदेवतादिनि-
 रूपणं । तिलमाहात्म्यकथनं । गणेशादिपूजाविधानं । आचारविधिकथनं । खानाकरणे दोष-
 कथनं । द्रव्यशुद्धिकथनं । भोजनशय्याख्यादिशुद्धिकथनं । स्त्रीनामभिवादाने विज्ञेयकथनं ।
 निषिद्धस्त्रीसंघर्गे दोषकथनं । तुषादिस्पर्शे दोषकथनं । कनिष्ठपिण्डयमातुल्लादिनमस्कारे

दोषकथनं । भोजनादौ दिङ्निरूपणं । कल्लिनिरूपणं । पिष्टभक्तिकथनं । पिचोरननुश्रया तीर्थ-
दिग्गमने दोषकथनं । अथ पतिव्रतापाख्यानकथनं । तुल्लाधारीपाख्यानकथनञ्च । पिष्टशब्दे दृषोत्त-
मर्गकर्तव्यतानिर्णयः । तत्र दानादिविधिकथनं । तीर्थविशेषे पिष्टशब्दे विशेषनिरूपणं । भरणो-
त्तरदिनकर्तव्यकथनं । सपिण्डीकरणादिश्राद्धकल्लिनिरूपणं । दैवात् श्राद्धाकरणे प्रायश्चित्तकथनं ।
अथ सप्तयाघोपाख्यानकथनं । माण्डव्योपाख्यानकीर्तनञ्च । परदारगमननिषेधकथनं । गोविन्दना-
ममाहात्म्यकथनं । पुराणश्रवणमाहात्म्यकीर्तनं । विधवाधर्मकथनं । सर्वपापक्षयश्च अम्बुघट-
दानविधिकथनं । सप्तमरणविधिकथनं । विवाहयोग्यकन्यादिनिरूपणं । कन्याविक्रयादौ दोष-
कथनं । सत्यप्रशंसा । अथ गृहद्रोपाख्यानकथनं । अकन्योपाख्यानकथनं । मनीभवाख्यानकथनं ।
ब्रह्मपुत्रपक्षोपाख्यानकथनञ्च । अथ खातादिदानमाहात्म्यकीर्तनं । अश्वत्थवृक्षादिमाहात्म्यकीर्तनं ।
सेतुप्रकरणकथनं । गोप्रचारकथनं । धूपादिदानविधिः । देवगृहनिर्माणदिकथनं । दृष्टरोपणा-
दिविधिः । रुद्राक्षमाहात्म्यकीर्तनं । धात्रीमाहात्म्यं । अथ व्रतापाख्यानकीर्तनं । तुलसीमाहात्म्य-
कथनं । तुलसीमञ्जरीमाहात्म्यकथनमुखेन तुलस्याः स्तवादिकथनं । गङ्गामाहात्म्यकीर्तनञ्च ।

No. 2183. **कृत्यकल्पतरुः**, (नियतकालकृत्यकाण्डम् ।) Substance, country-
made paper, 10 × 3 inches. Folia, 167. Lines, 9 on a page. Extent, 3,446
ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1510. Place of deposit, Ulá-grám,
Post Ránágháta, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhaṭṭáchárya. Appearance, decayed.
Prose and verse. Incorrect.

Kṛitya-kalpataru. An elaborate digest on duty. By Lakshmí-
dhara Bhaṭṭa. The codex contains only the chapter on Nityakálakṛitya.
The subject is Áchára in all its phases.

Beginning. येन प्रत्यक्षमव सिन्धुपयसि स्नानादिभिः कर्मभि-

र्यञ्जैः पञ्चभिरप्यपात्रकलिभिर्नीतः + + + + + ।

+ + + + + छतस्य विरचक्ष्णं स लक्ष्मीधरः

काण्डं नैयतकालिकं कलयति प्रीत्यै तृतीयं सतां ॥

दन्तानां धावनं शौचविधिः स्नानविधिर्जपः ।

तर्पणं वैश्वदेवादिपञ्चयज्ञविधिस्ततः ।

भोजनं पक्वोपेतं छत्यं च भोजनोत्तरं ॥

+ + + + + शयनं तदनन्तरं ।

तिथिछत्यश्च कान्तारदीपदानविधिस्तथा ॥

गोशुश्रूषा दृषोत्सर्गः पुराणश्रवणे विधिः ।

+ + + + + त्यक्तं शुद्धबुद्धिना ॥

चतुर्दश पञ्चाङ्गि काण्डे नैयतकालिके ।

अथ नैयतकालकृत्यानि । तत्र दशः ।

End. स ज्ञेयस्मामसेराजन् श्रावणोवा नरः सदा ।

न तस्य पुरतोधीर वाचयेत् प्रार्थितोऽपि च ॥

प्रसङ्गात् शृणुयाद्दुःखं शब्दाभक्तिमन्वितः ।

श्रोता कौतुकमाचक्षु स ज्ञेयोराजसेवधैः ॥

Colophon. इति मन्दासम्बिविप्रचिकभट्टश्रीलक्ष्मीधररचिते कृत्यकल्पतरौ नैयतकाल-
कृत्यकाण्डं समाप्तमिति ।

सर्वजगतीप्रतिष्ठितभट्टाचार्य्योपमौलिरत्नानां ।

नैयतकालिकपुस्तकमेतद्विद्यानिवासानां ॥

दिक्पक्षदिवसे गणिते शक्ते चैवस्य सप्तमांशे ।

परिपूरितं विलिख्य श्रीरविवन्द्रेण शूद्रेण ॥

शकाब्दाः १५१० । मासः ७ चैवः । लेखकगणिताक्षराणि ४२५० ।

विषयः । प्रातःकृत्यनिरूपणं । दन्तधावनदिविधिः । विस्मरेण दन्तकाष्ठनिरूपणं । प्रातः-
स्नानादिविधिकथनं । स्नातकव्रतादिनिरूपणं । केशादिप्रसाधनविधिः । देवकार्यकालादिनिरू-
पणं । क्रियास्नानादिविधिः । सन्ध्याविधिः । जपविधिः । तर्पणविधिः । वैश्वदेवादिविधिः । अति-
थिपूजाविधिः । भोजनविधिः । भोज्याभ्यास्यनिरूपणं । पशुचिंसाविधिप्रतिषेधविवेचनं । सुरादि-
लक्षणकथनपूर्वकं तत्यानविधिप्रतिषेधविवेचनं । भोजनोत्तरकर्मान्निरूपणं । शयनविधिः । गर्भा-
धानविधिः । रजस्सलाधर्मेकथनं । पर्वकृत्यनिरूपणं । तत्र संक्रान्तिनिर्णयः । ग्रहणनिर्णयः ।
सामान्यतस्मिन्कृत्यनिरूपणं । अथ विशेषेण चैवादिषु निश्चितविशेषे कृत्यविशेषनिरूपणं । माकुल-
श्लेशानादिषु कार्तिकपौर्णमास्यां दीपदानावश्यकतादिकथनं । गोपरिचर्याविधिः । हृष्यात्मवि-
धिः । हृष्यपरीक्षादिविधिः । पुराणपाठश्रवणविधिः । तत्र सात्त्विकराजसिकादिश्रोत्रलक्षणदि-
कथनञ्च । अथ सर्वत्र विस्मरेण विधिविवेचनं कृतमिति ज्ञेयं ।

No. 2184. आह्निकाचारराजः । Substance, country-made yellow paper, 17 × 5 inches. Folia, 213. Lines, 10 on a page. Extent, 7,900 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá-grám, Post Rápághāṭa, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhaṭṭáchárya. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Ahnikáchárarāja. A digest of the Smṛiti rules regarding every-day duty. By Rámánanda Váchaspati, great-great-grandson of Pushkaráksha, of the family of Sarvánanda. It was compiled under the auspices of Rájá Kṛishnachandra Ráya, of Nadiyá, about the middle of the last century. The Rájá is named Mahárāja Rájendra.

Beginning. भक्त्या पुण्यबलेन चातिमहता स्वीकृत्य मूर्त्यैकतां
 गोविन्दो गिरिजापतिश्च स्वतेर्यस्यालये राजते ।
 नत्वा पादभरौजराजमनयोः श्रीकृष्णचन्द्रोत्थपः
 सम्मन्त्रं स ममादिदेश विदुषीपत्यं दिवाकर्माणे ॥

अपि च ।

कीर्त्या येन विकीर्णं भवन् कान्त्या जितचन्द्रमा
 मत्या देवगणः सुधा च वचसा मूर्त्त्या मनःसम्भवः ।
 धृत्या ह्या क्षमया द्विजाः सुकृतिनः पुण्यैः प्रतापैर्हंपा
 दानैर्दीनजनेषु दुःखमखिलं दृष्टारिभावाश्रितः ॥
 येनेष्टं वाजपेयप्रभृतिमखगणैरग्निहोत्रैश्च नित्यं
 भक्त्या श्रीरामकृष्णेश्वरगिरितनयामूर्त्तयः स्थापिताश्च ।
 गेहे यस्याभ्युक्त्या निवसति सततं भारती कण्ठदेशे
 अद्वैतब्रह्मरूपा स्मरहरमहिषी निखला हृत्पराजो ॥
 योऽयं गौडद्विजेन्द्रो भरतभुवि महाराजराजेन्द्रनामा
 धीराधीराधमण्योत्थपकुलतिलकः श्रीनवद्वीपनाथः ।
 आदेशात्तस्य पूर्वैर्दितविविधमतप्रत्यसंधान् विलोक्य
 श्रीरामानन्दनामा रचयति वचिरं चाङ्गिकाचारराजं ॥
 आचार्यः पुष्कराक्षोऽयः सर्वानन्दकुलोद्भूतः ।
 तस्य प्रपौत्रपौत्रेण श्रीराजेन्द्रसभासता ॥
 श्रीवाचस्पतिना ग्रन्थो निबन्धोत्थपसम्मतः ।
 निरूप्यतेऽत्र संचेपात् श्रयोत्थानादिकं प्रगे ॥
 विष्णुचक्षुः सु त्वर्गलस्य शौचं विशेषतः ।

— — — — — दिवसपदश्चात्र अक्षरादयावधिप्रदेशान्नकालपरं । इत्यादि ।

End. मल्लिनाम्बरधारित्वमभ्यङ्गचौरनम्रता ।

उत्सवाचरणं पातोदोलारोहश्च निन्दितः ॥

Colophon. इति श्रीमन्महाराजराजेन्द्रादेशकताङ्गिकाचारराजीये स्वप्नाध्यायनगरं ।
 समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । श्रयोत्थानविधिः । विष्णुवत्यागविधिः । शौचविधिः । पादप्रक्षालनविधिः । दन्त-
 धावनविधिः । चताशौचनिरूपणं । कर्माङ्गवस्त्रधारणविधिः । तत्र स्त्रीणां विशेषकथनं । क्रियाङ्गो-
 पवीतादिलक्षणं । कर्माङ्गशिखावन्धनक्रमः । वस्त्राद्यधारणादिविधिः । कर्माङ्गतिलकविधिः । ऊर्ध्व-
 पुष्पादिलक्षणं । शङ्खचक्रादिधारणविधिः । सम्प्रदायविशेषे तिलकविशेषलक्षणं । कर्माङ्गदर्शनविधिः ।

पणं । क्रियाङ्गसर्पादिधारणविधिः । कर्माङ्गोपवेशनादिविधिः । क्रियाङ्गाचमनविधिः । प्रातःस्नान-
विधिः । अश्वेष्टादयकालादिविवेचना, खानाशक्तस्य कर्त्तव्यानि । तर्पणविवेकः, अथ पाश्चात्यादि-
सत्तेन विविधप्रयोगकथनं । सामगमन्धीपासनविधिः । तत्र मुख्यकाले अकरणे प्रायश्चित्तादिनि-
रूपणं । अननुष्ठानप्रायश्चित्तकथनञ्च । ग्रायचार्यादिविवेचनं । देवयावादिविधिः । गृध्रादीनामभि-
वादनविधिः । गृध्रादिलक्षणं । कुटीचकवज्रदकादियतिलक्षणं । ब्रह्मचर्यादिधर्मकथनं । सत्र्यास-
धर्मकथनं, गार्हपत्यधर्मकथनं । नित्यदानविधिः । मङ्गल्यनिरूपणमुखेन अमङ्गल्यकथनं । वेदा-
भ्यासादिविधिः । अध्यापनविधिः । वेदलक्षणादिकथनं । विध्वर्धवादादिनिरूपणं । शिवाश्राद्ध-
कथनं । एवं कल्पाद्यङ्गनिरूपणं । महापुराणादिनिरूपणं । धनुर्विद्यादिवत्तुर्दशविद्याकथनं । अन-
ध्यायनिरूपणं । अतिथिलक्षणं । अभ्यगतादिलक्षणं । ब्राह्मणादीनां जीविकानिरूपणं । षट्कर्मा-
दिविधिः । एवं क्षत्रियादिधर्मकथनं । आपद्धृतिनिरूपणं । शूद्रानां संस्कारविधिकथनं । सूर्यवर्ण-
कर्त्तव्यानि । मध्याह्नखाने अभ्यङ्गविधिकथनं । मन्त्रखानादिसप्तविधगोणखानविधिः । मध्याह्नसन्ध्या-
विधिः । स्नानयोग्यजलाशयादिनिरूपणं । कूपवापीपुष्करिण्यादिलक्षणं । गङ्गासाक्षात्पूजकीर्तनं ।
गङ्गागर्भनिरूपणं । कालविशेषे गङ्गास्नानफलं । गङ्गाजलपानादिकथनं । मध्याह्नतर्पणविधिः । ब्रह्म-
यज्ञविधिः । देवपूजाविधिः । पूजाकालनिरूपणं । शिवलिङ्गादिपूजनविधिः । अभ्यङ्गोपचारादि-
निरूपणं । पुण्यादिविवेचनं । पञ्चदेवतापूजाक्रमः । अश्वौचादौ देवपूजाधिकारविवेचनं । शाल-
ग्रामशिलालक्षणं । अथ अश्वान्तरभेदलक्षणकथनञ्च । अन्यदेवताशिलालक्षणं । शालग्रामपूजानि-
यमादिकथनं । सामान्यतोविहितपुण्यानि । तुलसीमासात्कृत्यं । सामान्यतोदेवपूजायां विशेषक-
थनं । गणेश-सूर्य-विष्णु-शिव-दुर्गापूजासु विशेषकथनं । कामनाभेदेन शिवलिङ्गपूजायां संख्याभे-
दकथनं । वैश्वदेवादिविधिकथनं । पिण्डव्यादिकथनं । चतुर्दशवल्लिदानविधिः । अतिथिपूजा-
विधिः । भोजनविधिकथनमुखेन तत्कालादिनिरूपणं । भोजनकाले निषिद्धानि । भक्ष्याभक्ष्यनि-
रूपणं । भक्ष्यपशूनिरूपणं । भक्ष्यपक्षिनिरूपणं । तत्र पशूषु आरण्यमृष्टिप-मेध-सौरभयराक्षाणां
भक्ष्यलकथनं । तथा जाम-खड्ग-खड्ग-पार्यतादीनां गोधादिपशुनखानां भक्ष्यलक्ष । पक्षिषु तित्ति-
रि-कपिञ्चल-वर्तक-मयूर-चित्रकपोत-भारद्वाज-कायष्टिक-चित्रचंसादीनां भक्ष्यलकथनं । भक्ष्य-
मत्स्यनिरूपणं । सामान्यतोऽभक्ष्याः पक्षिणः । एवं पशूषु अभक्ष्यलनिरूपणं । मांसभोजनादिविधिवि-
वेचनं । रात्रिकृत्यनिरूपणं । तत्राग्निहोत्रवैश्वदेवादिपुनर्विधानकथनं । शयनविधिकथनं । दारो-
पगमनविधिकथनं । तत्र युवत्यादिलक्षणकथनं । राजललाधर्मकथनं । खम्रे शुभाशुभदर्शनलक्ष-
कथनं । अथ सर्व्वे विधयेषु विस्तारतोऽवान्तरभेदप्रयोगकथनपूर्व्वकं विविधप्रत्यकारमतोपासनं
कृतमिति ज्ञेयं ।

No. 2185. गायत्र्युपनिषत् । Substance, foolscap paper, 7 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 8 on a page. Extent, 36 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhya. Appearance, new. Prose. Correct.

Gáyatrí Upanishad. Praise of the Gáyatrí and on the divinities presiding on the different words and feet of that sacred hymn. The work professes to be a Upanishad, and bears no author's name.

Beginning. अथ गायत्र्युपनिषत् । ॐ तत् सत् । ॐ ब्रह्म वेदं त्रियं प्रतिष्ठापयतन-
मैवत । तत्तपस्व यदि तन्वते अधीयेत् तत् सत्यप्रतिष्ठं सविता सवित्रां ब्राह्मणं इत्यादि ।

End. स योगी स सर्वयोगी स एव परमब्रह्म । उतल्लत्योभवति उतल्लत्योभवति ।
ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ।

Colophon. इति गायत्र्युपनिषत् ।

विषयः । गायत्र्याः पदभेदेन पादभेदेन च देवताकथनपूर्वकं तत्तत्पञ्चाङ्गादिकीर्तनं ।

No. 2186. गायत्रीहृदयम् । Substance, foolscap paper, 7 × 3 inches. Folia, 8. Lines, 7 on a page. Extent, 112 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhya; another copy at Benares, Bábu Hariśchandra. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Gáyatrí-hridaya. On the origin of the Gáyatrí hymn, the purport of that part of it which is called Vyáhr̥iti, the true meaning of the Gáyatrí, different modes of contemplating the Gáyatrí at the morning, noon and evening prayers, and the merits of the hymn. Anonymous. The work opens with the benedictory verse which occurs at the beginning and end of some of the authentic Upanishads, and apparently pretends to be a Upanishad.

Beginning. ॐ पराक्रमे नमः । विष्णुरोम् । सह नाववत् सह नौ भुनक्तु सहवीर्यं
करवावहे । तेजस्विनावधीत सस्तु मा विद्वि सावहे । ॐ नमस्तुभ्य भगवान् याज्ञवल्क्यः स्युश्चुवं
परिप्रच्छति । इत्यादि ।

End. इदं नित्यमधीयेत ब्राह्मणः प्रयतः शुचिः ।

सर्वपापैः प्रमुच्येत ब्रह्मलोके महीयते ॥

ॐ सह नाववत् सह नौ भुनक्तु सहवीर्यं करवावहे । ॐ शान्तिः ।

Colophon. इति गायत्रीहृदयं समाप्तं ।

विषयः । गायत्र्याः उत्पत्तिकथनं । ब्राह्मणीनां तात्पर्यकथनं गायत्र्यर्थकथनं । श्रुतः सन्ध्यादौ गायत्र्याः ध्यानविशेषकथनं । गायत्रीमाहात्म्यकथनञ्च ।

No. 2187. गायत्रीव्याख्या । Substance, foolscap paper, 7 × 3 inches. Folia, 4. Lines, 8 on a page. Extent, 36 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránagháta, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose. Correct.

Gáyatrí-vyákhyá. A commentary on the Gáyatrí hymn. Anonymous.

Beginning. अथ गायत्रीव्याख्या । हे धीमहि गायत्रि धीर्भुविः मची स्थानं यचेति व्युत्पत्तिः भर्गः शिवः नोऽस्माकं धियोऽदुहिप्रवृत्तीः देवस्य भगवतः सम्बन्धे प्रचोदयात् प्रेरयतु भगवद्विषयकं ज्ञानं जनयन्वित्यर्थः । इत्यादि ।

End. इत्यथ गायत्री चतुर्विंशत्यक्षरा सम्पूर्णा ।

Colophon. इति गायत्रीव्याख्या समाप्ता । ॐ नमः ।

विषयः । गायत्र्या व्याख्यानं ।

No. 2188. पिच्छिलातन्त्रम् । Substance, country-made yellow paper, 14 × 3½ inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 186 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránagháta, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya; another copy at Siuḍi, Zillá Vírabhuma, Kuladánanda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose and verse. Incorrect.

Picchehlilá Tantra. An apochryphal or mediæval Tantra. The codex is incomplete. CONTENTS: I. Faith in spiritual guides. II. Praise of the goddess Káliká. III. Praise of the mantra of Durgá. IV. Rules regarding the use of the mantra of Kṛishṇa. V. Mantras for removing infertility in women, and for the cure of certain female diseases. VI. Mantras for performing incantations for subjugating and dementing people. VII. Do. for apprehending thieves. VIII—IX. Do. (in the Bengali language) for neutralizing poisons. X. Assumption by Kaulas of Vira and Pas'u characteristics during the

daytime. XI. Recitation of the mantra of Kálí for the fruition of particular desires. XII. Purification of ritual articles. XIII. Mantra of Durgá.

Beginning. कैलासशिखरासीनं देवदेवं दृषध्वजं ।

भवानी रक्षसि प्रीत्या जगद् मधुरं वचः ॥

देव्यवाच ।

भगवन् देवदेवेश लोकानुग्रहकारक

सूचितं यत्पुरा देव कालिकामाधनक्रमं ।

अन्यासामपि देवीनां साधनानि वदस्व मे ॥ इत्यादि ।

End.

तस्य विद्वाः पलायन्ते वर्षे सर्वसुखं वसेत् ।

इयं तिथिः कालिकायाः दुर्गायाः श्रीप्रदा मता ॥

Colophon. इति पिप्प्लिलातन्त्रे चतुर्दशः पटलः ।

विषयः । प्रथमे गुरुभक्तिनिरूपणं । २ये,—कालिकामाहात्म्यकीर्तनं । ३ये,—दुर्गामन्त्रमाहात्म्यकथनं । ४थे,—ऊष्णमन्त्रादिविधिकथनं । ५मे,—वन्ध्यादिनाशनयन्त्रादिकथनं । ६ठे,—वशीकरणोच्चाटनविधिकथनं । ७मे,—चौरधारणविधिकथनं । ८मे,—हमे,—वक्रभाषया विषनाशनादिमन्त्रकथनं । १०मे,—दिव्यवीरपशुभावकथनं । ११मे,—अभीष्टविशेषे कालीमन्त्रजपविधिकथनं । १२ मे,—नित्यपूजाविधिकथनं । १३मे,—भूतशुद्धिविधिकथनं । १४मे,—दुर्गामन्त्रनिरूपणं ।

No. 2189. षट्कारतिलकटीका । Substance, country-made yellow paper, 13 × 4 inches, Folia, 14. Lines, 6 on a page. Extent, 246 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadāprasáda Mukhopādhyáya. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Sṛiṅgāra-tilaka-ṭīkā. A commentary on an erotic work called *Sṛiṅgāra-tilaka*, and commonly attributed to Kálidāsa. By Kavirāja-chandra, or Chandra, the great poet.

Beginning. यदङ्गित्वारिजरजःपरमाणोरनुग्रहात् ।

नश्यत्यज्ञानतिमिरं तं वन्दे गुरुमग्र्यं ॥

श्रीकालिदामेन कवीन्द्रद्वन्द्वशिरोऽवतंसेन कृतेश्वरीषु ।

श्लोकेषु मौङ्गल्यकुलप्रखतसनेति टीकां कविराजचन्द्रः ॥

सर्वत्र षट्काररसस्य पञ्चं पश्यन्ति शान्तस्य तु वेत्ति कश्चित् ।

प्रच्छन्नभूतं सुतरां यथास्मिन् देहे निविष्टं परमं पुमांसं ॥

— — — — — इह कालिदासमहाकविः शृङ्गाररसतिरोहितं काष्ठपटकाधि-
करणस्त्रापितमणिन्यायेन शान्तरसमाहितवान् — — — — — कान्तायाः शान्त्य-
नराधभूतत्वात् परिहारमपदिशति,—वाङ्मौ चेति—इत्यादि ।

End. शृङ्गं प्राधान्यमस्यास्ति-इत्यनेन शृङ्गारः प्रधानभूतः, तस्य तिलकमिव तिल-
कमलङ्काररूपमित्यर्थः । शृङ्गं प्राधान्यमस्ते चेत्यमरः ।

Colophon. इति शृङ्गारतिलकटीका समाप्ता ।

विषयः । कालिदासकृतशृङ्गारतिलकाभिधानलङ्काव्यस्य शान्तिपद्योऽपि व्याख्यानम् ।

No. 2190. तन्त्रकौमुदी । Substance, country-made yellow paper, 17 × 3 inches. Folia, 123. Lines, 7 on a page. Extent, 4,412 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1729. Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Dínanātha Bhaṭṭāchárya. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Tantra-kaumudī. A Tantric digest. Anonymous.

CONTENTS : Religion defined. Kálíká, the highest divinity. Twenty-seven Mahávidyás. The six Ámnáyas, their origin and classification. Circumstances which lead to the assumption of the forms of Kálíká, Ugratárá, Nílasarasvatí, &c. Praise of Vidyá. Creation of the universe. Origin of Brahmá, Vishṇu and Rudra from the union of Śiva and Śakti. Origin of the alphabet of 50 letters and of the names of Mádhava, Govinda, &c., from the body of the Deví. Origin of the earth and other regions. Do. of virtue and vice. Do. of vegetables and animals. Phantasmal character of the creation. Sexual genesis. Anatomy of animals. Character of the bodies assumed after death. Múládhára and other Sákta diagrams. Initiation into religion. Spiritual guides defined. The Siddhavidyás defined. Duties of Śúdras. Philosophy of Jñána Yoga. Do. of Dhyánayoga. Rules for counting rosaries. Do. for reciting the *Ajapá* mantra. Ritual for the worship of Śiva. Do. do. of Śyámá. External worship. Internal worship. Purification of the month. Kulluka, &c., defined. Religious bridges defined. Charms and amulets. The fivefold purifications. Mantra of Chauragapes'a. Rules for Puruṣ'charaṇa. Duties of Śúdras. Incantations for bringing on rain. Rules for performing a mystic rite with an owl.

Beginning. त्रिलोकीं त्रिगुणातीतां त्रितयां विषयवर्णिनीं ।

प्रणम्यादौ भग्नादेवीं क्रियते तन्त्रकौमुदी ॥

तन्त्राणां चारमुद्धृत्य चारात्सारं परात्परं ।

अतिगुह्यतमं लोके नित्यं सेव्यं मुमुक्षुभिः ॥

भावाभावविनिर्मुक्ता गुणातीता विद्वद्भ्यते ।

नित्यत्वमाह,—

ब्रह्मविष्णुशिवादीनां भवेद्यस्या निजेच्छया ।

पुनः प्रलीयते चान्ते सा नित्या परिकीर्तिता ॥ इत्यादि ।

End.

उलूकचरणास्त्रिभ्यां छटं तिलकमाचरेत् ।

मधुना भोमवारिणं अथवा कविवासरि ॥

सर्वसिद्धिर्भवत्यग्राह्यं ब्रह्म यच्चनं यथा ॥

Colophon. इति पारमहंस्यां तत्त्वकौमुद्यां चरगौरीसंवादे उलूकस्य प्रयोगः । समाप्त-
चायं ग्रन्थः । शकाब्दाः । १७२६ ।

विषयः । ब्रह्मनिरूपणं कालिकैव परं ब्रह्मेति निरूपणं । मतभेदेन सप्तविंशतिप्रकारमहा-
विद्याकथनं । पूर्वपश्चिमादिषट्काख्याकथनं । तेषामुत्पत्तिकथनं विभागकीर्तनञ्च कालीमूर्तिपरि-
प्लवृत्तान्तकथनं । उपतारानीलसरस्वत्यादिरूपधारणविवरणकीर्तनञ्च । विद्यामाहात्म्यकीर्तनं ।
जगत्छट्टिप्रकरणकथनं । शिवशक्त्यत्मकविगुणाद्ब्रह्मविष्णुब्रह्माण्डाणामुत्पत्तिकथनं । पञ्चाशद्वर्णरूप-
देवीशरीरात् स्वरमात्रेण साधवमोविन्दकृष्णादीनामुत्पत्तिकथनं । तथा कीर्तिकान्तिलज्जालक्ष्मी-
प्रभृतीनामुत्पत्तिकथनञ्च । श्रियादीनामुत्पत्तिः । धर्माधर्मादीनामुत्पत्तिः । स्यावरजस्तमादिछट्टिः ।
जगत्तोमायामयत्वकथनं । तथा जगतः प्रतिविम्बस्वरूपत्वकीर्तनञ्च । स्त्रीपुरुषसंयोगेन जीवानामु-
त्पत्तिः प्रकारकथनं । शरीरविद्याकथनं । मरणोत्तरमातिवाञ्छिकादिशरीरपद्मविवरणकथनं ।
मूलाधारादिषट्चक्रक्रमकीर्तनं । दीक्षाविधिकथनं । विहिताविहितगुणनिरूपणं । सिद्धिविद्या-
निर्णयः । शूद्राणां कर्तव्याकर्तव्यनिरूपणं । ज्ञानयोगकथनं । ध्यानयोगकथनं । जपविधिकथनं ।
अजपाविधिः । शिवपूजाविधिः । श्यामापूजाविधिः । तत्र वाङ्मयजनविधिः । अन्तर्यजनविधिक-
थनं । मन्त्रबोधनविधिः । कुण्डलादिनिरूपणं । सेतुमहासेतुनिरूपणं । कवचसेतुनिरूपणं । पञ्च-
शुद्धिनिरूपणं । चौरगणेशमन्त्रविधानं । परस्परविधिकथनं । शूद्राणां कर्तव्याकर्तव्यनिरूपणं ।
छट्टिकरणविधिकथनं । उलूककर्माविधिकीर्तनञ्च ।

No. 2191. काशीखण्डटीका (उत्तरार्द्धे) Substance, country-made
paper, 16 × 5 inches. Folia, 151. Lines, 5 on a page. Extent, 2,344 slokas.
Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránágháta,
Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhya. Appearance, old.
Prose. Correct.

Kásíkhanda-tíká. A commentary on the Kásíkhanda section
of the Skanda Purána. By Chaitanya alias Rámánanda, disciple of
Rámendravana.

Beginning रामं नमामि परमात्मसुखप्रकाशं
 विश्वस्य रज्जननपालनमङ्गमेकं ।
 स्नेह्यावतारमतसीकुसुमावभासं
 श्रीजानकीसमुपलालितपादपद्मं ॥
 यत्कृपातरणिं प्राप्य निस्तीर्णोऽहं भवार्णवं ।
 सदयं तं गुरुं वन्दे श्रीरामेन्द्रवनाभिधं ॥
 गुणरत्नादधिः सर्वदोषकारणघम्वरः ।
 जयतात् सच्चिदानन्दसदाशिवकृती वरः ॥
 अक्षयशङ्केशवादित्या विमलगङ्गायमादित्याथ ।
 जन्तोऽव षडनुक्तमादेकपञ्चाशत्तमेऽध्याये ॥

अतीतेऽध्याये कद्रोः काद्रवेयानास श्रुतं विनताया दास्यं अघटमानं मन्वानः पृच्छति पार्श्वन्ती-
 त्यादिना । पुत्रशापादासत्वं प्राप्तवतीति वक्तुं तदनुक्तमनूय तदाख्यानं प्रतिजानाति । अञ्जिका
 लं दासी लं । इत्यादि ।

End. वेदान्ते सत्यवत्यात्मज इव “मुनये” भार्गवोवाच जीवा-
 न्माथे काणादसत्तम्यथ च गुरुतरो “गौतमोवाचपादः” ।
 सांख्येदेवज्ञत्यात्मज इव हि तथा वासुकिर्योगशास्त्रे
 प्राक्काण्डे भट्टतुल्यः स जयति परमः श्रीसुरेन्द्रो गुरुर्नः ॥
 वेदान्तेऽथ पुराणभारतविधौ श्रीसत्यवत्यात्मजः
 सांख्येकपिलः कणाद इव योवैशेषिके गौतमः ।
 न्याये योगनये पतञ्जलिरथो चन्द्रप्रभावकभो-
 भट्टाचार्यचतुर्भुजो विजयते प्राक्काण्डकौमारिलः ॥
 अक्रोषा च सक्रोषा च द्वे टीके लिखिते मया ।
 यच्च यस्याभिजायः स्यात्सा तेन परिच्छिन्ना ॥
 आसीत्काण्डपर्वशभूषणमणिमौन्यो मुकुन्दप्रियो
 + + + + गदाधरस्य तनयः शुक्लाम्बरः सम्प्रतिः ।
 गन्धर्वीजदरे ततः समभवत् श्रीरामनामा सुत-
 स्तेनेयं विद्विता द्दिताय विदुषां टीका बुधैर्विच्छिन्ना ।
 इति श्रीकाशीखण्डटीकायां श्रुततमोऽध्यायः ।

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीमद्भगवत्सूत्रपादशिष्यश्रीरामेन्द्रवन-
 शिष्येण चैतन्यापरपर्यायेण रामानन्देन कृता काशीखण्डटीका समाप्ता ।

विषयः । स्कन्दपुराणीयकाशीखण्डस्य एकपञ्चाशत्तमाध्यायादारभ्य परिशेषपर्यन्तं व्या-
 ख्यानं ।

No. 2192. तत्त्वोपनिषत् । Substance, foolscap paper, 9 × 3 inches. Folia, 2. Lines, 6 on a page. Extent, 23 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránágháta, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyaýa. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Tattvopanishad. A dissertation on the great Vedántic dogma of *Tattvamasi*, "thou art that." Anonymous. The work professes to be a Upanishad.

Beginning. अथ तत्त्वोपनिषत् । अथ महावाक्यप्रकरणं व्याख्यास्यामः । तत्त्वमसीति सादृश्येति महावाक्यं ।—इत्यादि ।

End. हृदयकमलमध्ये सूर्यविम्बाननस्य
सकलपुष्पबीजं छटिसंशरहेतुं ।
धवलवपुषमिन्द्रं वक्ष्येदामनस्यं
भुजगवलयद्वारं भस्मदिग्दाहमीशं ॥

ॐ तत् सत्, ॐ तत् सत्, ॐ तत् सत् । ॐ शान्तिः ॐ शान्तिः ॐ शान्तिः ।

विषयः । तत्त्वमस्यादिमहावाक्यार्थप्रकाशनं । तत्र अध्यात्मिकपुरुषेण लक्षणाकथनञ्च ।

No. 2193. कौलिकोपनिषत् । Substance, foolscap paper, 9 × 3 inches. Folium, 1. Lines, 7 on a page. Extent, 12 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránágháta, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyaýa. Appearance, new. Prose. Correct.

Kaulikopanishad. A manual on the duties of Kaulas. A Tantric digest, but professing to be a Upanishad.

Beginning. अथ कौलिकोपनिषत् । अथातोधर्मजिज्ञासा । ज्ञानं बुद्धिश्च ज्ञानं मोक्षश्च कारणं मोक्षः सर्वज्ञताबुद्धिः—इत्यादि ।

End. प्रातरुत्थाय देशिकः आज्ञाभिधिर्भवति भैरवाज्ञा परमेश्वरी यथाचारविही-
नोऽपि इति पूजां कुर्वन्ति यदि ज्येष्ठा मन्यन्ते "दिव्यन्ते" नन्दने वने । ॐ तत् सत् ।

Colophon. इति कौलिकोपनिषत् समाप्ता ।

विषयः । संक्षेपेण कौलिकानामाचारकथनं ।

No. 2194. कालिकोपनिषत् । Substance, foolscap paper, 9 × 3 inches. Folia, 4. Lines, 7 on a page. Extent, 61 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rárágháta, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, new. Prose. Correct.

Kálikopanishad. A dissertation on the mantras of Káliká, the mode of meditating on that goddess, and her praises. This also professes to be a Upanishad.

Beginning. अथ कालिकोपनिषत् । अथ चैनां ब्रह्मरन्ध्रे ब्रह्मसूत्रपिणीं आप्नोति सुभगां विष्णुनां मुक्तां सुभगां—इत्यादि ।

End. नान्यप्रकारेण सिद्धिर्भवति इह वै कालिकामनोवां तारेति तारामनोवां चिपुसमनोवां सर्वस्य दुर्गामनोवां इत्योम् शिवः । ॐ तत् सत् ॐ तत् सत् । ॐ तत् सत् । ॐ शान्तिराम् । ॐ शान्तिराम् । ॐ शान्तिः ।

Colophon. इत्याद्यर्थे वेदे सौभाग्यकाण्डे कालिकोपनिषत् समाप्ता ।

विषयः । कालिकायाः मन्त्रध्यानमाहात्म्यादिकथनं ।

No. 2195. परीक्षापद्धतिः । Substance, agallochum bark, 14 × 4 inches. Folia, 40. Lines, 6 on a page. Extent, 716 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rárágháta, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyáya. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Parikshápadhati. A digest of rules regarding various kinds of ordeals. By Vásudeva. The ordeals are what have been fully described in Menaughten's Hindu Law.

Beginning. विश्वरूपयज्ञपाञ्चगुलपाणिमिताचराः ।

विचार्य धर्मशास्त्रं परीचाविधिश्चते ॥

प्रमाणं मानुषप्रेक्षां लिखितादिवचं पुरः ।

इदानीं द्विविधं प्राञ्च तुरीयं + + धं मुनिः ।

तुलाग्रापोविषं कोषादिव्यानीह विग्रहये ॥ इत्यादि ।

End.

एवं दानशब्देनानार्थः । अत्र एतेन प्रकारेण सर्वमादिकार्यमिति परीक्षापद्धतिः ।

Colophon. दृष्ट्वा प्रामाणिकं ग्रन्थं प्रयत्नेन विचार्य च ।

श्रीवासुदेवधीरेण परीक्षापद्धतिः कृता ॥

विषयः । चौथ्यादिपु मन्त्राभियोगेषु लौकिकप्रमाणेन याचार्थानवधारणे संशयापनोदनाय तुलाग्रादिपरीक्षा कर्तव्येतिनिरूपणानन्तरं तेषां प्रयोगकथनं । तत्र—कालवयोऽवस्थाविशेषे परीक्षाविशेषकर्तव्यताकथनं । तुलापरीक्षाविधिः । एतत्प्रयोगः । एवं परच ज्ञेयं । अग्निपरीक्षाविधिकथनं । उदकपरीक्षाविधिः । विषपरीक्षाविधिः । कोषपरीक्षाविधिः । तण्डुलपरीक्षाविधिः । तप्तमाषकविधिः । धर्मोघर्मादिव्यविधिः । दण्डविधिकथनं । पलादिपरिमाणकथनं ।

No. 2196. तारोपनिषत् । Substance, foolscap paper, 9 × 3 inches. Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 45 ślokas. Character Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhya. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Táropanishad. A treatise on the worship of the goddess Tára, giving the mantras, explaining their meanings, and supplying details. The work professes to be a Upanishad, and supplies no author's name.

Beginning. अथ तारोपनिषत् । अथ जैनां ब्रह्मरन्ध्रे ब्रह्मरूपिणीं तारिणीं प्राप्नोति । तारयतीति तारा तारा सार्द्धपञ्चाक्षररूपा ब्रह्मविष्णुरुद्रेखरसदाशिवविन्दुमेलनरूपा विद्या—इत्यादि ।

End. गणनासिद्धविद्यानां देवताज्ञानप्रकाशनानां कालिकाविहितानि कल्पानि कुर्यात् । ॐ तत् सत् । ॐ शान्तिः, ॐ शान्तिः, ॐ शान्तिः ।

Colophon. इति नक्षत्रविद्या तारोपनिषत् ।

विषयः । तारायाः मन्त्रोद्धारविधिपूजाप्रकारादिकथनं ।

No. 2197. त्रैपुरोपनिषत् । Substance, foolscap paper, 9 × 3 inches. Folia, 2. Lines, 6 on a page. Extent, 33 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhya. Appearance, new. Prose. Correct.

Traipuropanishad. A treatise on the worship of the goddess Tripurá. This work also professes to be a Upanishad, and to belong to the Saubhāgya Kāṇḍa of the Atharva Veda.

Beginning. ॐ नमस्त्रिपुरायै । ॐ तिस्रः प्रकृतिपथा विश्वचर्षणी यवाकक्षा अक्षराः सन्निविष्टाः अग्निष्ठाये नाम पुरा पुराणी मन्त्रतरा मन्त्रीनां देवतानां—इत्यादि ।

End. एष अग्न्यज्ञः परमेतच्च साम दा अयमर्थर्व्वयमन्दा च विद्या । ॐ ।

Colophon. इत्याद्यर्थे वेदे सौभाग्यकाण्डे त्रैपुरोपनिषत् समाप्ता । ॐ तत् सत् ।
ॐ शान्तिः ।

विषयः । त्रिपुरासुन्दर्या मन्त्रोद्धारपूजादिकथनं ।

No. 2198. कपिलसूत्रभाष्यम् । Substance, country-made paper, 15 × 6 inches. Folia, 55. Lines, 9 on a page. Extent, 1,336 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá, Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhya. Appearance, new. Generally correct.

Kapila-sútra-bhāshya. A commentary on the Sāñkhya aphorisms of Kapila. By Sāñkhyāchārya. According to the commentator, a Brāhman of the name of Āsuri, oppressed by threefold pain, sought the help of Kapila, and obtained the work which includes only 22 aphorisms in one chapter. This story would make the text to be the archetype of the current Sāñkhya Sūtra which includes 526 aphorisms divided into six chapters. Other commentators are of the same opinion, and Colebrooke, advertng to one, says, "If the authority of the scholiast of Kapila may be trusted, the *Tattvasamāsa* is the proper text of the *Sāñkhya*; and its doctrine is more fully, but separately set forth, by the two ampler treatises," the *Sāñkhya-sūtra* and the *Yoga-sūtra*. (Essays, p. 244. Mr. Hall, however, demurs to this, and takes the *Tattvasamāsa* to be an abridgement of the larger work, (*Contributions*, p. 2). The *Tattvasamāsa* is the same with the *Kapila-sūtra* under notice. Mr. Hall noticed two commentaries, but, they are different from our text.

Beginning. अथासुरिर्नाम कश्चिद्ब्राह्मणस्त्रिविधेन दुःखेनाभिभूयमानस्तत्कारणं सांख्ययोगाभिपन्नं ज्ञात्वा देव मुच्यते सर्वपाशैरिति अष्टमिं प्रकृतं कपिलं यस्मिन् ज्ञानैर्विभर्ति जायमानश्च पश्येदिति च श्रवणमवगम्य परमर्षिपञ्चमभगवत्कपिलमुपसन्नः शरणं तदपनोदकं तदपनोदकतत्त्वजिज्ञासुः सद्योवाच भगवन् शिष्ययोग्यतां वितर्कयन् सांख्यतन्त्रमाप्तानात्मविवेकं द्वाविंशतिस्तुत्रैकाध्यायं चतुष्पादं तद्वाचाख्यासि तस्यादिममेतत् सूत्रं—अष्टौ प्रकृतय इति । नन्वस्य सौकर्याद्दृष्टीपायानां कृते बहुदुःखसाध्यविवेकस्यात्येति चेन्न सत्यमिवास्ति । इत्यादि ।

End. जिज्ञासवे शिष्याथासुरये ज्ञानार्थमन्वेष्टोऽपि इत्यतः स्यादित्युत्सर्गनियोगः कृत इति । इति सांख्यभाष्ये चतुर्थः पादः ।

Colophon. इति श्रीसांख्यशास्त्राचार्यज्ञतकपिलसूत्रभाष्ये प्रथमाध्यायः । समाप्तस्यैव सख्यं
सांख्यभाष्यं ।

विषयः । तत्त्वसमाप्तायाः सांख्यकापिलसूत्रभाष्यस्य व्याख्यानं ।

No. 2199. गुप्तवती । Substance, foolscap paper, 16 × 3½ inches. Folia, 143. Lines, 7 on a page. Extent, 3,055 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rápágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyaýa. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Guptavatí. A commentary on the Chaṇḍí section of the Márkaṇḍeya Puráṇa. By Bháskara-ráya Bháratí Dikshita, son of Gam-bhíra-ráya Bháratí Dikshita. There are a number of mantras, charms, amulets, &c. appended to the work.

Beginning. श्रीरामं प्रति पुष्कराभिधमन्त्राय चोप वेदत्रयस्याख्यानवसरं विशिष्य कथितं
श्रीविष्णुधर्मोत्तरे । दुर्गां धेनुमुपकृत्यामि सुदुष्कामित्यु + तं शङ्कराचार्य्यश्रियचतुष्टयेन सचितं
मन्दे गुरुणां गुरुं ॥

विधिविष्णुप्रसूतामरोदयस्त्रिभिर्नाशेषु शिवोऽप्यनीश्वरः ।

जगद + + + वलयं क्रमः चण्डमुद्गानकपुष्पभञ्जिका ॥

कवचागले च कीलकमादौ मध्ये चोदशाध्यायी ।

अन्ते प्राधानिकवैलकितिके मूर्तिचयं रक्षस्यानां ॥

इति मार्कण्डेयपुराणाध्यायेषूनविंशतौ गुप्तान् ।

अथान् प्रकटीकुर्वते भास्कररायोऽग्निचित् कतिचित् ॥

End. तेज इति । १८ । २० । २१ । २२ । रक्षस्यवयस्यापि अध्ययनं विधत्ते
व्याख्यानमिति । अवहितः अर्थावधानसहित इति सर्वं शिवं ।

इति गुप्तवत्यां मूर्तिरक्षस्यव्याख्या नाम षोडशोऽध्यायः । १६

Colophon. इति श्रीमत्पद्माक्षप्रमाणपारावारपारीकधुरीणसर्वतन्त्रस्वतन्त्रश्रीमद्गङ्गा-
रारायभारतीदीक्षितात्मजभास्कररायभारतीदीक्षितविरचिता गुप्तवतीसमाख्या सप्तमतीत्याख्या
समाप्ता ।

विषयः । कवचागलेकीलकमादौ मध्ये चोदशाध्यायः । १६
व्याख्यानमन्ते च मूर्तिरक्षस्यव्याख्यानार्थकीर्तनं ।

No. 2200. वेदान्तचिन्तामणिः । Substance, aguru-bark, paper, 18 × 4 inches. Folia, 183. Lines, 10 on a page. Extent, 7,260 ślokas. Character,

Bengali. Date. ? Place of deposit, Ula, Post Rāpāghāṭa, Zillā Nadiyā, Bābu Annadāprasāda Mukhopādhyāya. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Vedānta-chintāmaṇi. A dissertation on the Vedānta doctrine as expounded by Saṅkara Āchārya and refutation of adverse comments thereon. The work is written in the form of a comment on the first four aphorisms of the Vedānta-sūtra. By S'uddha Bhikshu, disciple of Viś'vas'vara. Hall's Contributions, p. 97.

Beginning. ॐ नमः श्रीनीलमैलशिरोमणये रघुनाथाय ।

श्रीरामविश्वेश्वरपादपद्मं संसारसन्नापहरं प्रणम्य ॥

भाष्यादितत्त्वं सुविचार्यं शुद्धोवेदान्तचिन्तामणिमातनोति ॥

नमस्तस्मै विचाराय अज्ञानन्दफला + पि ।

अनाथाय + ते वेदा विधिना किङ्करीकृताः ॥

अथ कश्चिदधीतसाहस्रशाख इह जन्मनि जन्मान्तरे वा ज्ञानार्थानुष्ठितनित्यादिकर्मणा शुद्धसत्त्वः साधनचतुष्टयवान् मोक्षोपायं वेदेऽन्विष्य इदमापाततो जानाति आत्मनस्तु कामाय सर्वं प्रियं भवतीत्यात्मशेषत्वेन सर्वस्य प्रियलोकोः सर्वतोविरक्तोऽधिकारी आत्मनि लक्ष्यरे दृष्टे श्रुते विज्ञाते इदं सर्वं विज्ञातमित्युपक्रम्य तावदरे खल्वस्तत्त्वमित्युपसंभारादात्मज्ञानं मोक्षोपायः ज्ञानस्य च विधेयत्वादात्मा वा खरे द्रष्टव्य इत्यात्मज्ञानं अनुद्य तद्धेतुः श्रोतव्योमन्त्रयोनिदिध्यासितव्य इत्यनेन मनननिदिध्यासनाभ्यां फलोपकार्यज्ञाभ्यां श्रवणसङ्गि विधीयत इति । इत्यादि ।

End.

भाष्यटीकाविवरणतत्प्रकाशार्थसङ्ग्रहः ।

वेदान्तचिन्ता + + + छतस्थानो विशुद्धये ॥

वर्गवर्णकसंयुक्तचतुःसूत्रीसमाश्रितः ।

वेदान्तचिन्तामणिना प्रीयात् श्रीरघुनन्दनः ॥

उपक्रममादिभिर्लिङ्गैर्वेदान्ता + तनिष्ठितं ।

तं वन्दे श्रीरघूदारकावण्यं गुरुरूपिणं ॥

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीविश्वेश्वरभगवत्पूज्यपादपादपङ्कजभट्टश्रीशुद्धमित्तुसंगृहीतोवेदान्तचिन्तामणिः सम्पूर्णः ।

विषयः । आङ्करमतमवलम्ब्य विशदमतज्ञातलक्षणनूयकं ब्रह्मस्वरूपप्रथमाध्यायप्रथमपादी-यचतुःसूत्रीयाख्यानं ।

No. 2201. श्रुतितन्त्रम् । Substance, country-made yellow paper, 14 × 6 inches. Folia, 18. Lines, 8 on a page. Extent, 306 ślokas. Character,

Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránágháta, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyaýa. Appearance, new. Verse. Correct.

S'aktitantra. A Tantra of the S'ákta class, treating of the adoration of S'ákti in various forms. The codex is incomplete, containing only five chapters.

Beginning. कैलासशिखरे रभ्ये निकुञ्जकुसुमान्विते ।

रत्नसिंहासने देवी मुदिता शिवसन्निधौ ॥

नानारसकथा रम्या कचतुस्तौ परस्परं ।

देवी पप्रच्छ भो नाथ ब्रह्माण्डं केन वा कृतं ॥

केन वा पात्यते सम्यक् केन वा श्रियते च तत् ।

किं वा तद्ब्रह्मणोरुप किं कर्म किञ्च साधनं ।

तत्सर्वं ज्ञातुमिच्छामि त्वपया वद शङ्कर । इत्यादि ॥

End. चतुरस्रे मद्देशानि लोकपालान् समर्चयेत् ।

तद्दक्षिणैव वक्ष्यामि पूजयेद्भाग्यहेतवे ॥

ततोऽथवाशक्तिं जप्त्वा पूर्व्ववच्च समाचरेत् ।

Colophon. इति शक्तितन्त्रे पञ्चमः पटलः ।

विषयः । १मे पटले,—सहाकाङ्क्षेन जगदुत्पत्तिकथनं । परापश्यतीमन्त्रमावेशरीशक्ति-
निरूपणं । दुर्गादिनामसाहाय्यकीर्तनं । विशक्त्योः शतनामकीर्तनं ।

२ये पटले,—विशक्तिभेदकथनमुखेन दुर्गामन्त्रनिरूपणं । षडङ्गन्यासादिकथनं । पुरस्करण-
विधिकथनं । पूजाद्रव्यादिकथनं । वलिदानयोग्यपशुपच्छादिकथनं । ध्यानयन्त्रादिकथनं ।
नवशक्तिपूजादिविधिः । भुवनेश्वर्यादिशक्तिकथनञ्च ।

३ये पटले—भुवनेश्वरीमन्त्रध्यानादिकथनं । विपुटामन्त्रध्यानादिकथनं । शूलिनीमन्त्रधा-
नादिकथनं । वज्रप्रसारिणीमन्त्रध्यानादिकथनं । नित्यामन्त्रध्यानादिकथनं । सच्चिदमर्दिनीमन्त्र-
ध्यानादिकथनं । शक्तिगायत्रीमन्त्रध्यानादिकथनञ्च ।

४थे पटले,—विपुरामन्त्रध्यानादिकथनं । तत्र पुरस्करणविधिकथनं । विपुरायन्त्रनिर्माण-
द्रव्यनिरूपणं । दम्भस्तुतिपन्नादौ प्रायश्चित्तादिविधानं । श्रीचक्रदर्शनादिफलकीर्तनं । विपुत्र-
विधानकथनञ्च ।

५मे पटले,—पश्यतीशक्तिमणनाकथनं । तारामन्त्रोद्धारध्यानादिकथनं । विद्वन्मलामन्त्रधा-
नादिकथनं । धूम्रावतीमन्त्रध्यानादिकथनं । उच्चाटनादिविधिकथनं । विशालाक्षीमन्त्रध्यानादि-
कथनं । गौरीमन्त्रोद्धारादिकथनञ्च ।

No. 2202. तन्त्रदीपिका । Substance, country-made paper, 18 x 3½ inches. Folia, 255. Lines, 9 on a page. Extent, 11,715 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránágháta, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyaýa. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Tantra-dípiká. A digest of the various forms of worship of Śákta divinities inculcated in Tantras. By Gopála Bhaṭṭa.

Beginning. नित्यां प्रणम्य चिद्रूपां नित्यानन्दस्य निर्गुणं ।

अखण्डं परमानन्दं गुह्यं ब्रह्ममयं तथा ॥

विलोक्यामसशास्त्राणि विविधान् सङ्गृह्णानपि ।

श्रुतिस्मृत्यविरोधानि ज्ञानस्य कारणानि च ॥

आगमवागीशपौत्रेण हरिनाथस्य स्तनुना ।

श्रीगोपालेन विज्ञेन कृतेयं तन्त्रदीपिका ॥

दीक्षादिलक्षणैव मन्त्रयन्त्रादिनिर्णयं ।

तन्त्रोष्णिन् सम्प्रवक्ष्यामि विदुषां प्रीतिचेतवे ॥

अथ का दीक्षा दिव्यप्रबोधादयदुरितक्षयाय स्यात्—इत्यादि ।

End.

अष्टाचरौ महाविद्या सर्वकामफलप्रदा ।

अस्याः पूजादिकं सर्वं पूर्ववच्च समाचरेत् ॥

Colophon. इति कात्यायनीकल्पः ।

विषयः । दीक्षास्वरूपकथनं । दीक्षाया आवश्यकतानिरूपणं । सद्गुणलक्षणादिकथनं । शिष्यलक्षणतद्भिन्नप्रकरणं । महाविद्यादिलक्षणरूपकथनं । सिद्धमन्त्रादिलक्षणकथनं । दीक्षाकालादिकरूपणं । अथ नवचवचक्रादिकथनम् । दीक्षा-महादीक्षा-उपदेशभेदनिरूपणं । पञ्चायतनी-दीक्षाविधिः । सर्वसाधारणनित्यपूजाविधिः । आस्तिकछत्यानिरूपणं । तत्र तन्त्रोक्तविधानेन प्रातः-छत्याखानतर्पणादीनां विस्तरतोविधानकीर्तनम् । पूजाविशेषे आसननियमकथनं । विशेषेण भूत-शुद्धिनिरूपणं । प्राणायामनिरूपणम् । सामान्यतोविहितविहितपुण्याणि । पूजाधिकरणनिरूपणं । नैमित्तिककाम्याद्यर्थनविधिनिरूपणं । परमयोगिनां मोक्षपूजाविधिकथनं । जपादिविधिकथनं । अन्तःपूजाविधिः । नवविधकुण्डनिरूपणं । कुण्डानां विशेषफलकथनं । काम्यहोमार्थं कुण्डनिरूपणं । होमविधिकथनं । अवमालानिरूपणादिकं । पञ्चनमिन्निपुणरक्षणविधिकथनं । भुन्ताणां विविधसंस्कारविधिः । सर्वतोभद्रमण्डलादिकथनं । पञ्चालमण्डलादिविधिः । मन्त्रसङ्केतकमन्त्रनिरूपणादिकं । गणेशादिपूजनविधिकथनं । तन्मन्त्रादिकथनं । एवं सौरादिमन्त्रनिरूपणं । शिवमन्त्रादिकथनं । गणेशादिमन्त्रेषु प्रत्येकं पुरश्चरणविधिकथनं । वासुदेवादिमन्त्रनिरूपणं । एवं राम-

सुसिंहलक्षणादिमन्त्रनिरूपणं । हरिहरात्मकमन्त्रकथनं । हयग्रीवादिमन्त्रकथनं । सहस्रसिद्धिर्न्या-
दिमन्त्रनिरूपणं । अयदुर्गादिमन्त्रकथनं । एवं नवदुर्गाकात्यायन्यादिमन्त्रकथनं । प्रत्येकं पुरा-
रणकथनञ्च । विस्तरेण कालिकामन्त्रनिरूपणतत्प्रयोगादिकीर्तनं । गुह्यकालीविद्यादिनिरूपणं ।
सहाकालीमन्त्रादिकथनं । ताराविद्यादिविधिकथनं । श्वभाधनादिविधिकथनं । परमयोगिनां
वीरसाधनविधिकथनं । श्रीचक्रादिनाम्ने प्रायश्चित्तकथनं । त्रिणीकात्यायन्यादिकथनञ्च ।

No. 2203. मानसोल्लासः । Substance, paper, 11 × 4 inches. Folia,
331. Lines, 9 on a page. Extent, 5,898 ślokas. Character, Nāgara. Date,
? Appearance, old. Place of deposit, Bhāgalpur, Nityānanda Miśra,
Paṇḍit of Zillā School. Verse. Incorrect.

Mānasollāsa. This is a different recension of the work noticed
under No. 1215, (*cf.* 111, p. 182). It is deficient in the chapters on
architecture, and conforms more closely to the main object, that of
supplying a miscellaneous collection of rules and instructions regarding
duties of kings, selection of officers, characteristics of different orders,
classes and professions; duties, (mostly Smṛiti rules), prohibitions, food,
dress, ornament, arms, grammar, games, erotics and a variety of other
topics regarding which kings should have a general knowledge. By
Bhūlokamalla Someśvara, of the Chālukya dynasty. I notice it here to
supply the full table of contents as given in the introduction to the
work.

Beginning अभीष्टफलदं सिद्धिसिद्धमन्त्रगणेश्वरं ।

कर्णतालानिलोद्भूतविघ्नतुल्लवद्भुमः ॥

ल्लावकस्य तित्तिरस्य सहस्रस्य विनोदनम् ।

पारावतविनोदे च विनोदः सारमेयजः ॥

श्वेनमीनसृग्माणाश्च विनोदे गतिवाद्ययोः ।

नृत्यस्य च कथायाश्च विनोदश्च समतुल्यतेः ॥

प्रमदाया विनोदानामिति रीरिताः ।

अथ सौख्यप्रदा क्रीडा विंशतिः कथ्यन्ते क्रमात् ॥

पर्वते प्रमदाद्याने प्रेषायां जलसेवने ।

क्रीडा तु शब्दले देशे बालुकायां शशिलिपि ।

सस्यवेवेतु वा गोष्ठ्यां प्रहिलाकथनेष्वपि ।

चतुरङ्गाद्योः क्रीडा वराटकफलीन्द्रयोः ॥
 फंजिकायां तमिखे च क्रीडाचारणचतरे ।
 प्रश्नक्रीडा रतिक्रीडा क्रीडानां विंशतिः शृण्वक् ॥
 अथ्यायशतकं त्वेवं पञ्चप्रकरणानि च ।
 इति संक्षेपतः प्रोक्तं मानसोक्तासवीजकम् ॥
 विस्तृतं शतशाखाभिर्वक्ष्ये छत्त्रं द्रुमोपमम् ।
 अथादौ कथ्यते राज्यप्राप्तिकारणविंशतिः ॥
 स्थिरराज्यस्य भूमिर्भूषणभोगाश्च विंशतिः ।
 प्रभेदजनकास्तद्विदोदा अपि विंशतिः ॥
 सुखोपपादिका क्रीडा विंशतिः परिकीर्त्यते ।
 अमुक्तमणिकां तत्र वच्मि संक्षेपतः पुरः ॥
 असत्यवर्जनं कार्यं परद्रोहस्य वर्जनम् ।
 वर्जनस्याप्यगत्यानामभक्ष्यस्य च वर्जनम् ॥
 दानं मनोहरं वाक्यं मिष्टापूर्तप्रवर्तनम् ।
 अशेषदेवताभक्तिर्गोष विप्रेषु तर्पणम् ॥
 पिष्टृणां तर्पणं कार्यमतिथेयैव भोजनम् ।
 शुश्रूषणं गुरुणः च तपस्वीर्येषु मज्जनम् ॥
 दीनानाथेषु बन्धुवं श्रुत्यानामपि पोषणम् ।
 शरणागतैश्च च राज्यस्वाभाय विंशतिः ॥
 अथ प्राप्तस्य राज्यस्य स्वेय्यकारणविंशतिः ।
 सप्ताङ्गानि तथा तिस्रः शक्तयः षडङ्गणा अपि ॥
 उपाङ्गा अपि चत्वार इति विंशतिरीरिताः ।
 अथ राज्योपभोगस्य विंशतिः कथ्यते क्रमात् ॥
 गृहमज्जनयस्यापि पादुकाद्युगलस्य च ।
 ताम्बूलस्य विलेपस्य भोगं चामरमाद्ययोः ॥
 भूषणसनयोर्भोगश्चामरस्थानयोरपि ।
 पुचाणारुपभोगाश्च भोजनस्य जलस्य च ॥
 पादाभ्यङ्गस्य पानानां कचाणां शयनस्य च ।
 घूपस्य येषिताश्चेति भोगानां विंशतिः शृण्वक् ॥
 विंशतिः कथिता भोगा विनोदानामतोऽधुना ।
 वक्ष्ये शस्त्रस्य शास्त्रस्य विनोदान् गजवाजिनो ॥

End.

अङ्गमस्त्रिनेदस्तु विनेदस्तु चतुर्दशः ।
 शब्दानां लक्षणं ज्ञानं तथा स्त्रीजातिनिश्चयः ।
 कामधेनुरिदं शास्त्रं मानसोपाससंज्ञितं ॥
 नास्त्यनेन समं शास्त्रं सर्व्ववस्तुप्रकाशने ।
 ब्राह्मणेभ्यस्ते ज्ञानं क्षत्रियैराज्यमाप्नुयात् ॥
 वैश्याविभवपर्य्यै शूद्रोद्वृत्तिं प्रपूजितः ॥ ९९ ॥

Colophon. इति श्रीमहाराजाधिराजसत्यश्रेय्यकुलतिलकचालुक्याभरणश्रीमद्भूषोकमल-
 श्रीसामेश्वरदेवविरचिते अमिल्लचित्तचिन्तामणौ मानसोपासे सुखोपपादकक्रीडाकथने पञ्चम-
 प्रकरणं समाप्तम् ।

No. 2204. मनोरमा । Substance, aguru bark, 21 × 4½ inches.
 Folia, 159. Lines, 11 on a page. Extent, 7,821 ślokas. Character, Bengali.
 Date, Sk. 1649. Place of deposit, Uḷá, Post Ránpágháṭa, Zillá Nadiyá,
 Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyaýa. Appearance, fresh. Prose. Corrupt.

Manoramá. A commentary on the Tantrarāja, a digest of the
 Tántric doctrine of Kádimata, compiled by Nrisiṅha, a king of the
 Dekkan, after instructions received by him from one Kanṭhes'a Dijavara,
 a Guru of the king of Kás'mír, when he was on his travels in the
 south. It seems from some corrupt verses in the introduction that a
 commentary was written on the first twenty-two chapters of the work by
 one Subhagánandanátha, and on the next fourteen by his pupil Prakas'á-
 nanda Deśíka, and a revised version of that was written by Sundaravara,
 who styles himself *Kṣmábhṛit* or king. The extent of the commentary
 is reckoned at 1,195 verses. The codex is obviously incomplete, though
 described as complete in the colophon.

Beginning. ॐ नमोभगेशाय । आद्यश्लोकेन प्रबन्धवाक्यार्थशर्भविनायककुतिः क्रियते ।
 तत्र अनाद्यनन्तः कालस्याद्यन्तरहितत्वादपराधीनः । इतरप्रेरणाविधुरः । स्वाधीनमुबनवयः स्वा-
 यत्नज्ञात्तज्ज्ञानश्रेयात्मभवनव्ययोजयति विश्वोत्पद्येभवतीत्यर्थः ।—इत्यादि ।

End. , श्रीमत्कादिमते तन्त्रे व्याख्यानं धन्यसंख्यया ।
 सप्तखाणां द्वादशकं न्यूनं पञ्चाशतेरितं ॥
 काशीरराजस्य गुरुः श्रीकण्ठेशोद्विजेश्वरः ।
 दक्षिणपथपण्डौघपरिणामादयोदधिः ॥

कदाचिदागतोऽद्युं राममेतुं खलीलया ।
 तेनैवानुगृहीतोऽभून्मध्यमार्गं यमिन्दराट् ॥
 तन्त्राण्यधीतवांस्तस्माद्विद्यानां तेषु निश्चिता ।
 व्याख्या मनोरमाभिख्या तेन कादिमतस्य तु ॥
 सुभमानन्दनाथेन द्वाविंशपटलावधि ।
 तदाज्ञयावशिष्टानां पटलानां विनिर्णये ॥
 चतुर्दशानां तन्त्रिण्यः प्रकाशानन्ददेशिकः ।
 तां सुन्दरवरच्छास्त्रद्व्याख्यां प्राक्सम्प्रदायतः ॥
 समाशा खेयं तन्त्रराजव्याख्या मनोरमाख्या ।

Colophon. शुभमस्तु । शकाब्दः १६४६ ।

विषयः । तन्त्रराजाभिधानतन्त्रसङ्ग्रहस्य व्याख्यानम् ।

No. 2205. वासिष्ठचन्द्रिका, वा वासिष्ठपददीपः । Substance, country-made yellow paper, 15 × 4½ inches. Folia, 94. Lines, 12 on a page. Extent, 4,207 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránpágháta, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyaýa. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Vásishṭha-chandriká ALIAS Vásiṣhṭha-padadípa. A commentary on the philosophical portion of the Yogavásiṣṭha Rámáyana. By Advayáranya.

Beginning. अविद्यकल्पतद्द्वैतं नरसिंहाभिधं महः ।

वेदान्तवेद्यं वन्देहं परमानन्दविषयं ॥

सर्वसुखसुखप्रसादतोऽजीवजातमन्ति श्रुतिर्जगौ ।

तस्य वेदविदितस्य वण्णंते किं महत्त्वमखिलात्मनोऽमराः ॥

मतभवपरिपन्थिदीनदानैकलीलं

मुनिवरनिकुरब्धेः पूज्यमानाङ्गियुग्मं ।

विधुतसकलदोषं सद्य (?) विज्ञातमूर्तिं

श्रुतिशतनुतमारादाश्रये विद्यनाथं ॥

योद्धलीमधिगतः शिवराजधान्यां

बाह्यान्तरैर्विरचितापचित्तीक्ष्णैव ।

दृष्ट्वैव वारयति विप्लवशतानि सोऽद्या-
दस्मान् समस्तसुरवन्दितपदपङ्कः ॥

— — — — — ।
श्रीमद्गुह्यगणेशान् वचःसङ्कल्पिताद्येदान् ।
प्रणम्य मूर्त्तौ वक्षितः कुर्व्ये वासिष्ठचन्द्रिकां ॥
वासिष्ठान् त्रितीर्थानि च नूमानिव स्तुतया ।
रामपादाब्जभक्त्या च चक्षुर्मूर्च्छन्ति स्मरयः ॥

अथ सत्यज्ञानानन्दाद्वितीयः परमात्मा भगवद्भारायणः कल्पादौ चेवाणि तपःप्रधानजीवांश्च
चित्प्रधानेभगवान् ज्ञानकर्मानुसारेण समञ्जं तदाचोक्तमाचार्यः—इत्यादि ।

End.

अद्वयारण्यनिर्माणे वासिष्ठपददीपके ।
संसारगरनिर्वाणे निर्वाणप्रक्रियाभ्यगात् ॥

— — — — — ।
यस्मिन् बोधनिधौ निधाय भगवान् विद्याप्रचारोद्यमं
ब्रह्मणा रमणः प्रियासहचरः स्वेन च चारात्पु ।
दत्त्वा नामनिर्जनोपकृतये विद्याधिकारोचितं
प्रायस्तं परमं गुह्यं भुवि मन्त्रादेवाश्रमं संभोजे ॥

— — — — — ।
स जयति कवितासुधानिधानं
द्विजकभूपतिरयिमोऽभिनन्दः ।
अतिविपुलवात्समासमासं
प्रजद्वजनोपकृतिर्ये उद्धार ॥
निन्दन्निन्दं वेदनिविष्टमिष्टं
प्रकृतमङ्गासपदं हि शास्त्रं ।
चित्रं पवित्रं सङ्कुलप्रकाशं
गच्छन् प्रशंस्य पुमर्थभाक् स्यात् ॥

श्रीमत्पञ्चमकपत्तने नरहरिचौणीयरेन्द्राग्रज-
श्रीमत्कृतसमाकृतस्य विनयाद्वादिष्ठरामायणे ।
प्रारब्धः पददीपकः खलु मया स्मिन् स्वहस्तार्पिते
सारांशः परिगृह्यते छतिवरैः— ॥

Colophon. इति अद्वयारण्यटीका समाप्ता ।

विषयः । योगवासिष्ठस्य उत्पत्तिप्रकरणादारभ्य निर्वाणप्रकरणान्तं व्याख्यानं ।

No. 2206. महिमप्रकाशिका । Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 26. Lines, 6 on a page. Extent, 498 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Uṭā, Post Rāpāghāṭa, Zillā Nadiyā, Bābu Annadāprasāda Mukhopādhyāya. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Mahima-prakāśikā. A commentary on the Mahimnastotra—a hymn in praise of Ś'iva. By Govindarāma Siddhāntavāgīś'a Bhaṭṭāchārya, son of Rāmadeva.

Beginning. यः कर्त्ता सचराचरस्य जगतोऽध्यायन्नि यं योगिना-

वेनेद् क्रियतेऽवता (?) श्रुतिगणा यस्मै न वक्तुं क्षमाः ।

यस्माद्भय उदेति सर्वमखिलं यस्मिन् पुनर्लोयते

यस्मान्नं न विदुर्मुनीन्द्रनिचयस्तस्मै नमः शश्ववे ॥

योगातो रामदेवाद्बुधगणहृदा + + कारोवकीर्त्त-

विद्यादानादिजन्मासितविषयशक्तैर्वागीशसूत्रेणः ।

सोऽयं गोविन्दरामः समतनुत महिम्नः सुतेष्टसिमेतां

विद्वत्संघैरियं + + + छपया त्यक्तमास्यल्लेखैः ।

मया कृतेयं महिमप्रकाशिका

सोवार्थसन्देहसमूहनाशिका ।

कामान्मनाम्बुडिमनोविलासिनी

भूयात्कपाष्टदुबुधचित्तवाशिनी ॥

पुरा किल काष्ठां पुण्यदन्तनासा गन्धर्वराजोरजन्त्यां प्रतिनिधतमेव राजादाने पुण्याण्य
हरति उद्यानरचिण्णु प्रातःकुसुमान्यनवाप्य विस्मिताः वसूवुः । — — — — —
स्रोतुमारभते स्म महिम्न इत्यादि ।

End.

स्रोत्रं पुण्यरदेन निश्चितमभूदेतन्महेशप्रियं

भक्त्या तत्पदपद्मन्दनभवत् + + + सुखात्मना ।

पादाब्जं परिवन्द्य शङ्करविभोगौविन्दरामद्विजैः—

टीकां तस्य विनिर्माणे द्विविशिष्टा + + नुसंख्ये शके ॥

यदज्ञानात् प्रसादाद्वा बभूव स्तलितं मम ।

तत् क्षन्तव्यं क्षमासारैरवश्यं दूरदर्शिभिः ॥

Colophon. इति गोविन्दरामसिद्धान्तवागीशभट्टाचार्यकृता महिमप्रकाशिका महिम्नः-

स्रोवटीका समाप्ता ॥

विषयः । पुण्यदन्तकृतमहिमप्रकाशिका स्रोवस्य व्याख्यानं ।

No. 2207. नलचरितटीका (पूर्वभागः) । Substance, country-made yellow paper, 13 × 4 inches. Folia, 125. Lines, 10 on a page. Extent, 4,824 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rápágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyaýa. Appearance, new. Prose. Incorrect.

Nalacharita-ṭiká. A commentary on the *Naishadha-charita*. By Bhavadatta, son of Devadatta, grandson of Sanayás'arma S'armá, of the Sápḍilya gotra.

Beginning. नमामि वाचामधिदेवतां तां

त्रिलोकलोकैकनिकेतनस्थां ।

प्रसादमासाद्य यदीयमेव

वागीश्वरस्यापि कवित्वशक्तिः ॥

अस्येव सम्प्रति महाकविभिः प्रणीता

नामार्धबोधमधुरा विदितस्त्वनेका ।

तेषां तद्व तुलना न तथा समेषा

खद्योत + + + + यद्येत्नुकान्तिः ॥

वक्तुं सुधीरपि गुह्यननुपास्य यस्य

शक्नोति किञ्चिदपि नैव रक्षस्यमस्य ।

काव्येऽपि + + विदितौ कविपण्डितस्य

हामास्य किं तु + + प्रति बालकस्य ॥

तथापि वाक्यात् + + + + सुचै-

रित्य प्रष्टोऽस्मि विधातुमेतां ।

टीकावबोधाद्विधुराऽपि काव्ये

बालस्य किं छत्यविधौ विचारः ॥

निपीयित्यादि । स नलोनानाम राजा आसीत् । इत्यादि ।

End.

परमात्मानं लक्ष्मीकृत्य त्यजन्ती सती तत्परिभूय तिष्ठतीत्यर्थः । यतोवाचो-
निवर्तन्ते अप्राप्य मनसा सह—इति श्रुतेः । एकमेवाद्वितीयं ब्रह्मेत्यादिश्रुतिः । नित्यं विज्ञानं
ब्रह्मेत्यादिना^१ च । श्रीरुद्रं पूर्वार्द्धवाक्याख्यातमेव । शृङ्गार एव अस्तं, तस्य शीतगुणान्द्रः यथा सुधा-
श्रयस्तथा शृङ्गाराश्रयोऽसाविति । गोस्त्रियोरुपपञ्जनस्येति श्रुत्वा । इह सर्गं देवतावर्णनमुद्दिश्य
दीपान्तरमुपकीर्तनं “शेग्य” भूमेः स्वर्गरूपलात्कृतं । जम्बूद्वीपे + + वर्णनं यत्कृतं तत्पर-
चतुष्टयस्य विष्णोः शिवस्य च + + + वसतिमज्जात् देवभूमिलमेवेत्येतादयः ॥

जातः शास्त्रिस्तयोश्च विमलतरङ्गादादिदेवादिकणा-
 मिश्रोवाचस्तिस्रस्तत्प्रगुणतनयतां प्रापदप्राप्तदोषः ।
 धर्मादित्यस्ततोऽभूजगति सुविदितोवारचैत्यस्य नाम्ना
 मीमांसाविधवेधाः सम + + + सदाकुलकट्टारसक्तः ॥
 अजायत जगदरोधर + जलतुल्यस्ततो—
 दिवाकर इति श्रुतः प्रथितधर्मकर्मो ततः ।
 अभूङ्गुणमहानिधिः स नयशर्मशर्मा सुतः
 श्रिया परमया युतोऽजयति देवदत्तस्ततः ॥
 तत्पूजोर्भवदत्त इत्यभिधया ख्यातात्मनः श्रीमतः
 टीकायां निषधाधिराजचरिते यस्यामितैकादशः ।
 सर्गः स्वर्गनिकेतकीर्तनलसद्गमाभ्यगादुज्ज्वलः
 सेयं सारसरस्तती वितनतां नित्यं प्रमोदं सतां ॥

Colophon. इति श्रीभवदत्तस्तौ नलचरितटीकायामेकादशः सर्गः ।

विषयः । श्रीहर्षकृतनैषधचरितस्य एकादशसर्गानां व्याख्यानम् ।

No. 2208. नन्दिकेश्वरसंहिता, वा शिवधर्म्मोत्तरं, अथवा नन्दिकेश्वर-
 पुराणम् । Substance, foolscap paper, 12 × 3½ inches. Folia, 130. Lines,
 7 on a page. Extent, 2,314 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place
 of deposit, Uḷá, Post Rárágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukho-
 pádhyáya. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Nandikeśvara-saṁhitá ALIAS **Nandikeśvara-purāṇa** ALIAS
Sívadharmottara. The second part of a treatise on the divinity
 and adoration of Ś'iva, called Ś'ivadharmā, a Ś'aiva Tantra, in which
 Ś'iva, as Nandikeśvara or the master of Nandi, expounds Ś'aiva doctrines
 for the edification of Sanatkumára and his followers.

CONTENTS: I. Praise of Ś'ivadharmā. Virtues of Ś'ivá's liṅgam.
 Liṅgams of crystal and other materials appropriate for Indra and other
 gods. Sin of not worshipping Ś'iva. Merit of worshipping liṅgams.

II—V. Duties of worshippers of Ś'iva. Merit of erecting tem-
 ples for Ś'iva. Sweeping, cleaning, and besmearing cowdung in Ś'iva's
 temples. Bathing of liṅgams. Offerings of aromatics and edibles to
 ditto. Appropriate flowers for ditto. Characteristics of Bel leaves.
 Rules for songs and music before liṅgams.

VI—VIII. Hymn to S'iva (Rudragítá)—S'ánti or benedictions. Worship of S'iva on particular lunations and months. All sacred pools reside in língams. Merit of singing and music before língams. Praise of cows. The divinities that reside in the different parts of a cow, &c.

IX—XI. The means of obtaining S'aiva emancipation. Special worship of língams. Vow of worshipping S'iva for twelve months together. The fast of Kailása. Rules for gifts of cows. Duties of Saivas common to all castes and all conditions of men. Rules for putting on the person Rudráksha seeds, ashes, matted hair, &c. Praise of abstinence from slaughter. Praise of truthfulness.

XII—XIV. Faith in S'iva defined. Yoga in reference to S'iva. Rules for gifts. Knowledge defined. Gokarna, Bhadrakarna and other principal seats of S'iva, (in all eight). Eight kinds of leaves appropriate in the worship of S'iva. Eight secrets of worship. Characteristics of the religion of S'iva. Characteristics of heaven and hell. Jñána Yoga necessary for salvation. Sin defined. Uninterrupted painfulness or pessimism of the world.

XV—XVII. Particular diseases proceeding from particular sins. Description of the human body. Characteristics of ghosts. Punishments in hell. Knowledge concerning S'iva. Mantras of S'iva. Merit of teaching.

XVIII—XXI. Sacrifice by works. Do. by meditation. Do. by knowledge. Merit of gifts to devotees of S'iva. Rules of expiations for followers of S'aiva religion. Merits of Goloka and other heavens. Prevalence of air in animated beings.

Beginning. सर्वकारमद्येषस्य जगतः सर्वदा शिवं ।

मेवाक्षयकृपायाश्च शिवं भवतु सर्वदा ॥

शिवमादौ शिवं मध्ये शिवमन्ते च सर्वदा ।

सर्वेषां शिवभक्तानां मनुजानाञ्च तत्त्विवं ॥

मेवष्टु सुखासीनं शिवभक्तिपरायणाः ।

नन्दिकेश्वरभाग्य दृष्ट्वा सर्वे समुत्थिताः ॥

नत्वा कृत्वा महादेवं मुनिर्ब्रह्मसुतोत्तमः ।

सनत्कुमारः सुतपाः श्रद्धति स्म यथाविधि ॥

भगवन् सर्वधर्माणां शिवधर्मो सनातनं ॥

श्रोतुं चिच्छेद्यः सर्वे परं धर्मं समागताः । इत्यादि ।

End.

वायुना पूरितोग्च्छेन्नरस्तव यथेच्छति ।

यमलोकं समुद्रांश्च सप्तद्वीपां वसुधरां ॥

यद्येष्टं भ्रमते देवि मनस्तद्वायुना सह ।

तन्मयं सर्वमाध्यातं किं भूयः परिष्टुष्वसि ॥

Colophon. इति नन्दिकेश्वरसंज्ञितायां शिवधर्मांतरे एकविंशतितमोऽध्यायः ।

विषयः । १—२२, अध्याये,—नन्दिकेश्वरस्य सनत्कुमारेण सह संवादेन शिवधर्मांश्चात्म्य-
कीर्तनं । शिवलिङ्गमाहात्म्यकीर्तनं । इन्द्रोपेन्द्रादिदेवभेदेन स्फटिकादिलिङ्गपूजापरत्वकथनं ।
शिवपूजाया अकरणे प्रत्यवायनिरूपणं । चराचरभेदात् द्विविधलिङ्गकथनं । लिङ्गपूजाश्चात्म्य-
कथनश्च ।

१—४ मे अध्याये,—शिवभक्तानां नियमादिकथनं । शिवाल्लयनिर्माणफलकथनं । शिवाल-
ल्लेपनमाहात्म्यकथनमुखेन गोमयादिप्रक्षालनविधिकथनं । लिङ्गस्नानविधिकथनं । छतेचुरसादि-
द्रव्यैः स्नपने प्रत्येकं फलविशेषकथनं । महास्नानविधिकथनं । गन्धनैवेद्यादिनिरूपणश्च । पुष्प-
विवेचनं । विल्वपत्रलक्षणादिकथनं । सङ्गीतादिकरणविधिः ।

५—८ मे अध्याये,—ह्रद्रगीतकथनं । शान्त्यध्यायकथनं । तिथिनक्षत्रमासविशेषे शिवपूजा-
माहात्म्यकथनं । शिवलिङ्गे समस्ततीर्थविवेचनकथनं । शिवलिङ्गसमीपे नृत्यगीतादिमाहात्म्यकथनं ।
गोमाहात्म्यकथनं । गोरङ्गविशेषे तीर्थविशेषस्थितिकथनं । गोसाविरीकथनं ।

९—११ मे अध्याये,—शैवमतिप्राप्तप्राप्तकीर्तनं । शिवलिङ्गमाहात्म्यकथनं । द्वादशमासीय-
शिवव्रतकथनं । कैलासव्रतकथनं । गोप्रदानविधिकथनं । सर्ववर्णसर्वथायमाधारणशैवाचारक-
थनं । तत्र ह्रद्राक्षभस्मजटादिधारणविधिकथनं । अर्चिसामाहात्म्यकीर्तनं । सत्यप्रशंसादिकथनं ।

१२—१४ मे अध्याये,—शिवभक्तिनिरूपणं । शैवयोगमाहात्म्यकथनं । दानविधिकथनं ।
ज्ञाननिरूपणं । मोक्षार्थभद्रकर्णाद्यष्टशैवस्थाननिरूपणं । पत्राष्टककथनं । गुह्याष्टककथनं । शिव-
धर्मांल्लक्षणादिकथनं । स्वर्गनरकलक्षणादिकथनं । मेलाय ज्ञानयोगकथनं । पापभेदनिरूपणं ।
संसारस्य दुःखमयत्ववर्णनं ।

१५—१७ अध्याये,—येन येन पापिन यद्यद्रूपैरिगोत्रायते तन्निरूपणं । (कर्मविपाक-
कथनं ।) नरदेहनिरूपणं । प्रेत्यभावनिरूपणं । नरकयन्त्रणकथनं । शिवज्ञानकथनं । शिवसम्प-
दकथनं । विद्यादानफलकीर्तनं ।

१८—२१ अध्याये,—कर्मयज्ञकथनं । ध्यानयज्ञकथनं । ज्ञानयज्ञकथनं । शिवभक्ताय द्वा-
नमाहात्म्यकथनं । शैवप्रायश्चित्तविधिकथनं । गोलोकमाहात्म्यादिकथनं । वैष्णवकदेहस्य वाय-
प्राधान्यकथनश्च ।

No. 2209. न्यायरत्नावली। Substance, aguru bark, 19 × 3 inches. Folia, 106. Lines, 8 on a page. Extent, 4,725 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Uḷā, Post Rāpāghāṭa, Zillā Nadiyā, Bābu Annadāprasāda Mukhopādhyāya. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Nyāyaratnāvalī. A commentary on the *Siddhāntavindu*, of Madhusūdana Sarasvatī, prefaced by a dissertation on the fallacies of the Chārvāka, Bauddha, Jain, Sāṅkhya, Nyāya, Vaiśeṣika and other doctrines, observed from a Vedānta standpoint. By Brahmānanda Sarasvatī. Hall's Contributions, p. 109.

Beginning. नमोनवघनश्चासकामकामितदेहिने ।

कमलाकामसौदामकण्डकामुकगेहिने ॥

अद्वैतमिद्वेष्टीकायास्तदीययोश्च संयच्छात् ।

विविचरचना काचिद्ब्रह्मानन्देन रच्यते ॥

शङ्करोक्तिमहाधेगुणामुपदेशतः ।

उद्धृतां प्रकटीकुर्वे न्यायरत्नावलीमिदम् ॥

तथाद्वितीयस्वप्रकाशनरिति शयानन्दरूपयोजीवब्रह्मस्वरूपयोरैक्यमुक्तानन्दरूपं तदर्थं ब्रह्मा-
स्मीत्यादिवेदान्तमहावाक्यं द्वितीयविषयकप्रत्यक्षादिसर्वप्रमाणवाचकमतानामभूतं सर्वं मिथ्ये-
त्याद्यर्थविवेचनवचनरोचमानं श्रीमद्वादरायणशङ्करसुरेश्वराचार्यविरचितमर्थ्यादं वेदान्तदर्शनं
दर्शनेषु सर्वेषु दर्शनीयतमं दर्शनीयं—प्रकरणं कर्तव्यतया प्रतिजानीते,—
श्रीशङ्करेत्यादि । श्रीशङ्कराचार्यो नवावतारश्चेति कर्माधारयः । इत्यादि ।

End. लघ्वतिसंख्योरुदःप्रापकोनिबन्धेयन्यः । अथ धन्ये सौष्ठवं गुणवत्त्वं बलभद्रस्य
स्वसेवकब्रह्मचारिणः ।

श्रीनारायणतीर्थानां गुरुणाश्चरणाम्बुजं ।

नमामि बाङ्मनःकायैरनन्यशरणैः सदा ॥

भजे श्रोपरमानन्दसरस्वत्याः पदाम्बुजं ।

यदेवालम्बा संसारसागरोगेऽप्यदीक्षतः ॥

Colophon. इति श्रीब्रह्मानन्दसरस्वतीविरचिता मिहान्ताविन्दुटीका न्यायरत्नावली
समाप्ता । शुभमस्तु ।

विषयः । मधुसूदनसरस्वतीरचितमिहान्ताविन्दुनामकवेदान्तप्रकरणस्य चार्वाक-बौद्ध-जैन-
सांख्य-न्याय-वैशेषिकादिमतखण्डनपरःसरं व्याख्यानं ।

No. 2210 मुग्धबोधपरिशिष्टम् । Substance, country-made yellow paper, 16 × 3 inches. Folia, 22. Lines, 6 on a page. Extent, 511 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rápágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyaýa. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Mugdhabodha-pariśiṣṭa. An appendix to Vopadeva's Sañs-kṛit grammar named 'Mugdhabodha.' By Nandakisora Bhaṭṭácharya Chakravartí.

Beginning. अथ कारकं विवृणुमः । तत्र क्रियानिमित्तं कारकमिति वक्ष्यः । तत्र निमित्तपदस्य कारणार्थत्वे विप्राय भूमिं ददाति इत्यत्र सम्प्रदाने अस्याग्निः । तस्य न्यामविशेषात्प्रकृदान-क्रियायाः कारणत्वाभावात् । अनन्यायासिद्धिनियतपूर्ववर्तिन एव कारणपदार्थत्वात् प्रयोज-कार्थकत्वे तु देवदत्तस्य तण्डुलं पचतीत्यत्र सम्बन्धिन्यतिशयः ।

End. इमनन्तः पिमः पुल्लिङ्गः स्त्रादा । प्रेमा प्रेम । स्त्रार्थे प्रत्ययान्तानां कचित् लिङ्गान्तरमभिधानात् । यथा विलोकी एव चोलाकं मुक्ता एव मौक्तिकं ।

Colophon. इति नन्दकिशोरभट्टाचार्य्यचक्रवर्तिविरचिते मुग्धबोधपरिशिष्टे तद्धितप्रकरणं समाप्तं ।

विषयः । मुग्धबोधव्याकरणस्य कारकप्रकरणादारभ्य तद्धितप्रकरणपर्यन्तं यावत् वक्तव्य-व्याकरणप्रक्रियाकथनं । कारकसमासादीनां लक्षणादिविवेचनं । शक्त्यादिनिरूपणञ्च ।

No. 2211. आर्यासप्तशती । Substance, country-made yellow paper, 17 × 4 inches. Folia, 45. Lines, 6 on a page. Extent, 1,012 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rápágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyaýa ; another copy at Sántipura, Paṇḍit Kálidása Vidyávágis'a. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Áryá-saptaśatí. Seven hundred stanzas in the Áryá mitre on various subjects, chiefly erotic. By Govardhana Ácharya.

Beginning. पाणिपद्ये पुलकितं पुरैश्च भूतिभूयितं जयति ।
अकुुरित इव मनोभूर्यस्त्रिन् भस्मावशेषोऽपि ॥
सामय संवृणु विषमिदमिति सातङ्गं पितामहेनोक्तः ।
प्रातर्ज्ययति सलज्जः कज्जलमलिनाधरः शकुः ॥ इत्यादि ।

End. उदारनवलभद्राभ्यां सप्तशती शिष्यसेदराभ्यां नः ।
क्षौरिव रविचन्द्राभ्यां प्रकाशिता निर्मलीकृत्य ॥

विरचन् वामनशीलां वामन इव कविपदं लिखः ।

अथ तार्यासप्तशतीमेतां गोवर्द्धनाचार्यः ॥

Colophon. इति श्रीगोवर्द्धनाचार्यविरचितार्यासप्तशती समाप्ता ।

विषयः । शृङ्गाररसविषयकवर्णनं ।

No. 2212. शारीरकन्यायनिर्णयः । Substance, country-made paper, 15 × 3½, inches. Folia, 182. Lines, 18 on a page. Extent, 17,308 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Paṇḍit Kálidāsa Vidyāvágis'a. Appearance, decayed. Prose. Correct.

S'árirakanyáya-nirṇaya. A gloss on S'aṅkara's commentary on the Vedānta Sūtra. By Anandajñāna, disciple of S'uddhānanda. Hall's Contributions, p. 89.

Beginning. अथस्नान्यसपूर्वमर्थधिपकैर्घाष्टां पुमर्थास्यद्
लक्ष्यं लक्षणभेदतः श्रुतिगतं निर्दूतमाध्यार्थकं ।
आस्त्रायान्तविभातश्चिच्चविभवं सञ्ज्ञाविवर्द्धं परं
शक्यज्ञानमनर्थसार्थविधुरं ब्रह्म प्रपद्ये सदा ॥
योलोकं सकलं पुनाति निगमा यं प्राञ्जरेकान्तवा-
च्यातं येन जगज्जगन्ति सततं यथै नमस्तुर्व्यते ॥
यस्मादाविरभूदशेषममरा यस्य प्रसादार्थिनो-
यस्मिन् पर्यवसास्यति स्फुरदिदं तस्मै नमोविष्णवे ।

मद्वाप्याम्बुजजातजातमधुरप्रेयोमधुप्रार्थना-
स्त्रार्थेन्यप्रधियः समस्तमवतः सर्वेऽपि निर्व्वेदिनः ।
यस्मिन् मुक्तिपथोऽमुमुक्षुमुनिभिः संप्रार्थितः संवभौ
तस्मै भाष्यकृते नमोऽस्तु भगवत्पादाभिधां विधत्ते ।
यत्पादां मुजचक्षुरीकधिषणानिर्व्व्याणमार्गाधिगा
पंक्तिर्मुक्तनिसर्गदुर्गदुरिता वार्चयमानामिथं ।
यस्मिन् नित्यमिदं श्रमादि समभूदुवाधाकुरामे यतः
शृङ्गानन्दमुनीश्वराय गुरवे तस्मै परस्मै नमः ॥
सातर्नतोऽस्मि भवतीमथवार्थये त्वां
चेतः सरस्वति परास्त्रपराक्षमर्थं ।

शारीरके सचदनप्रसप्तप्रसन्न-

मेकापमस्तु वचसा सच सम्यगर्थे ॥

वडाभक्ती पुरोधाय विधायाममभावनां ।

श्रीमच्छारीरके भाष्ये करिष्ये न्यायनिर्णयं ॥

नित्याध्ययनविधुपादापितवेदान्तवचोभिरापाततः प्रतिपन्नं शास्त्रारम्भोपधिकं अनुबन्धजातं
न्यायतोनिर्णेतुं भगवद्वादरायणः सूचितवान्,—अथातोब्रह्मजिज्ञासेति ।

End. सूत्राभ्यासस्य प्रयोजनमाह,—अनादृतिः शब्दादिति । अध्यायपरिसमाप्तिरेव परि-
+ + र्यः + + इष्टः प्रकृते सूत्रस्यैव अध्यासाच्चतुर्लवणस्य वेदान्तमीमांसाशास्त्रस्य समन्वया-
विरोधसाधनफलानां साकल्येन उक्तत्वाद्भक्त्यानवशेषात् परिसमापनमुचितमिति भावः ।

व्याख्यानं ख्याततर्कं + + च + यद्यपि + + + तर्कशङ्का

+ + + + + प्रकृत परमतेवस्तुतत्त्वं व्ययनी ।

शुद्धानन्दाङ्गिदुष्प्रकृतिभरनिष्ठतप्रादुर्गाढोक्तिगूढा—

नन्दज्ञानप्रणीता जगति मुद्मसिं मद्दियां संविधनां ॥

सन्त्येव वडल्लानीह व्याख्यानानि सहाधियां ।

व्याख्या तथापि सौख्येन + + + + समाहृता ॥

Colophon. इति श्रीमत्परमहंसपरिव्राजकाचार्यश्रीशुद्धानन्दपूज्यपादशिष्यभगवदान-
न्दज्ञानकृते श्रीमच्छारीरकभाष्यविभागे न्यायनिर्णये चतुर्थोऽध्यायस्य चतुर्थपादः । समाप्तेऽर्थे
शारीरकन्यायनिर्णयः ।

विषयः । ब्रह्मसूत्रवीथशाङ्करभाष्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 2213. योगिनीतन्त्रं, (द्वितीयभागः ।) Substance, country-made yellow paper, 14 × 6 inches. Folia, 108. Lines, 10 on a page. Extent, 3,510 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránpágháṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhya. A appearance, new. Prose. Correct.

Yoginí Tantra. An original Tantra of the S'ákta class. The codex contains only the second half of the work, and even that is obviously not complete.

CONTENTS, I. Praise of the Tantra. Forms of Kálí. Characteristics of Gurus. Kálí identified with the Supreme Divinity. Merit of accepting her mantra.

II. Identification of Kálí, Tárá, and Vidyá. Rosaries. Resolution

to adopt S'akta Mantras. Initiation. Worship. Expiation for not worshipping S'akti at stated periods.

III—V. Amulets for curing diseases. Amulets for effecting subjugation &c. Diagrams for insuring success in worldly affairs. The six principal rituals. Bedsteads. Courtyards. A Rite with the root of a Bel tree. Shaving of the hair of the head.

VI—IX. Characteristics of Divya and Bira conditions. Svapnāvati Vidyā, defined. Science of restoring the dead to life. Science of attracting whatever one lists. Origin of Yoginīs. Story of Ghora, a demon.

Beginning. कैलाम शिखराकूटं शङ्करं परमेश्वरं ।

पप्रच्छ गिरिजाकान्तं गौरी तं हृषभध्वजं ॥

श्रीदेवुवाच ।

भगवन् सर्वधर्मज्ञ सर्वज्ञानमय प्रभो ।

सूचितं योगिनीतन्त्रं तन्मे वद जगद्गुरो ॥

साक्षात्स्यं कीर्तितं तस्य पुरा श्रीशैलमन्दिरे । इत्यादि ।

End.

व्रतं परं तु कर्त्तव्यं प्रतिष्ठां पुरतश्चरेत् ।

मित्यवते मन्त्रेशानि द्वितीयव्रतमाचरेत् ॥

इति जानीहि देवेशि व्रतमेतत् व्रतं परं ।

Colophon. इति योगिनीतन्त्रे सर्वतन्त्रोत्तमोत्तमे द्वितीयभागे नवमः पटलः ।

विषयः । १ प्रथमे पटले,—योगिनीतन्त्रमाचक्ष्यादिकथनं । कालीरूपवर्णनादिकं । गुह्यमाचक्ष्यतल्लक्षणादिकथनं । कालिकैव मन्त्रात्राज्यविद्येतिनिरूपणं । तन्मन्त्रपट्टणफलादिकथनं ।

२ ये पटले,—कालिकाताराविद्ययोरभेदकथनं । मालाविधानकीर्तनं । संकल्पविधिः । दीक्षाविधिकथनं । पूजाजपकालादिनिरूपणं । यथाकाले सन्ध्याया अकरणे दशधामायत्रीजपकप्रायश्चित्तविधानश्च ।

३ य—५ मे, पटले,—ज्वरादिनाशनकवचादिकथनं । यश्रीकरणादिसाधनकवचकथनं । राज्य-सुत-धन-ज्ञानलाभसाधनादियन्त्रकथनं । षट्कर्मादिसाधनकथनं । अथ ग्रन्थसाधनविधिः । विवाहचतुर्व्याससाधनविधिः । विष्णुसूक्तसाधनविधिः । सुष्टसाधनविधिकथनश्च ।

६ पटले,—दिव्यवीरभावादिनिरूपणं । स्रग्भावतीविद्यानिरूपणं । मृतसञ्जीवनी-विद्याकथनं । सर्वार्कपर्णीविद्यादिकथनं । योगिन्युत्पत्तिविवरणकथनं । तत्र घोरनामकदैत्योपा-स्थानकथनश्च ।

No. 2214 भगवतीपद्यपुष्पाञ्जलिः । Substance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 5. Lines, 8 on a page. Extent, 82 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Uḷá, Post Rápághāṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyaýa. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Bhagavatí-padya-pushpáñjalí. A hymn in praise of the Deví and her attributes. By Rámakṛishṇa, son of Bhadra Suri Tripáṭhi, of Karavañjunapuram.

Beginning. भगवतीभगवत्पदपङ्कजं

धमरभूतसुरासुरसेवितं ।

सुजनमानससंपरिष्कृतं

कमल्लयामलया निष्ठतं भजे ॥

तानुभावपि वन्देहं विज्ञेयमुदयते ।

नरनारायणेऽस्त्वेको नरसिंहेन मेऽपरः ॥ (?)

हरिहरगुरुपद्मे हृद्यपद्मेऽनुरागा-

दधिगतपरभागासन्निधावादरेण ।

तानुचरि करोमि प्रीतये भक्तिभाजा(?)

भगवति पदपद्मे पद्यपुष्पाञ्जलिं ते ॥ इत्यादि ।

End.

रभयति किलकपै + व चित्तं नराणां

+ परजवर + सद्रामकृष्णः कवीनां ।

अथत सुकृतगर्भं रम्यपदैकदर्शयं

स्तवनभवनचेतुः प्रीतये विद्यमातुः ॥

Colophon. इति श्रीमद्भगवतीपादारविन्दमकरन्दसान्द्रसमुदा + ल + + + कर-
मैकुनरपुवासिभद्रसूरिविपाठितनुजरामकृष्णकविना विरचितभगवतीपद्यपुष्पाञ्जलिः सम्पूर्णः ।

विषयः । स्तोत्रार्चनं देव्या रूपगुणसाहाय्यादिकीर्तनं ।

No. 2215. नामावलिस्तोत्रम् । Substance, country-made paper, 12 × 9 inches. Folia, 2. Lines, 7 on a page. Extent, 14 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Uḷá, Post Rápághāṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyaýa. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Námávali-stotra. A hymn in which a great number of epithets, used as names of Śiva, are strung together. By S'aṅkara Achárya.

Beginning. हे चन्द्रचूड मदनानक शूलपाणे
स्त्राणो गिरीश गिरिजेश महेश शम्भो ।

भूतेश + भयसूदन मासनाथं

संसारदुःखगहनाज्जगदीश रत्न ॥

हे पार्वतीहृदयवत्सल चन्द्रभौल

भूताधिप स्मरहर विदग्धाधिनाथ ।

हे वामदेव भव रुद्र पिनाकपाणे

संसारदुःखगहनाज्जगदीश रत्न ॥ इत्यादि ।

End.

गौरीविलासभवनाथमहेश्वराय

पद्माननाय शरणागतक + दाय ।

सर्वाय सर्वजगतामधिपाय तस्मै

दारिद्र्यदुःखशमनाय नमः शिवाय ॥

Colophon. इति श्रीशङ्कराचार्यविरचितं नामावलीस्तोत्रं समाप्तं ॥

विषयः । स्तोत्रयाजेन शिवनामावलिकथनं ।

No. 2216. लघुसप्तशतीस्तोत्रम् । Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folium, 1. Lines, 18. Extent, 35 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sm. 1772. Place of deposit, S'āntipura, Paṇḍit Kālidāsa Vidyāvāgīś'a. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Laghusaptaśatī-stotra. A hymn in praise of the Devī as described in the well-known Chaṇḍī section of the Mārkaṇḍeya Purāṇa. By Pṛithvīdhara Āchārya.

ॐ नमस्तुभ्यै ।

Beginning. यत्कर्म धर्मं नित्यं कलयन्ति तज्ज्ञा

यज्ञादिकं तदखिलं सफलं त्वयैव ।

त्वं चेतना यत इति प्रविचार्य चित्ते

नित्ये त्वदीयचरणौ शरणं प्रपद्ये ॥

पाथोधिनाथतनयापतिरेव शेष-

पर्यङ्कलालितवपुः पुण्यः पुराणः ।

त्वन्मोक्षपाशविवशोजगदम्ब साऽपि

याघूर्णमाननयनः शयनं चकार ॥ इत्यादि ।

End. श्रीसिद्धापरनामधेयः
 श्रीशङ्खनाथोभुवनैकनाथः ।
 तस्य प्रसादात्सुलभागमनीः
 शृङ्खीधरः श्लोचमिदं चकार ॥

Colophon. इति श्रीशृङ्खीधराचार्यविरचितं लघुसप्रशस्तीश्लोकं सम्पूर्णं ।
 संवत् १७७९ वैशाख १४ लिखितमिदं भट्टवैजनाथतुतेन विष्णुदेवेन ॥

विषयः । श्लोचव्याजेन देवामाद्याख्यादिकीर्तनं ।

No. 2217. शिवपञ्चाशिका वा आत्मार्पणस्तुतिः । Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 6. Lines, 10 on a page. Extent, 135 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Paṇḍit Kālidāsa Vidyāvāgīś'a. Appearance, fresh. Verse. Correct.

S'ivapañchāśikā ALIAS **A'tmārpaṇastuti.** A hymn in praise of S'iva. In course of the hymn the author dedicates himself to the divinity. By Apyayī Dikshita.

Beginning. कस्ये वाङ्' प्रभवति परं देवदेव प्रभावं

सम्प्रादित्यं विविधरचना दृष्टिरेष बभूव ।
 भक्तिपाक्षस्त्वस्मिन्ति तदपि त्वामहं भक्तिभावात्,
 श्लोक्तुं वाञ्छाम्यतिसहस्रिदं साहस्रं मे सहस्र ॥
 क्षित्यादीनामवयववतां निश्चितं जन्म ताव-
 द्भास्येवं तत् क्वचन कलितं कर्त्तुं धिष्ठानचीनं ।
 नाधिष्ठातुं प्रभवति जङ्गोनायनीश्वरभाव-
 सत्त्वादायस्त्वमपि जगतां नाथ जाने विधाता ॥ इत्यादि ।

End. आत्मार्पणस्तुतिरियं भगवन्निबद्धा
 दृष्टव्यमन्यमनसा न सथा तथा ते ।
 वाचापि केवलमयं शरणं दृणीते
 दीनोवराक इति रच्य लक्ष्मिधे म॥

Colophon. ति श्रीशिवपञ्चाशिकाप्ययिदीक्षितकृततात्मार्पणस्तुतिः समाप्ता
 विषयः । श्लोचव्याजेन शिवमाद्याख्यादिकीर्तनं ।

No. 2218. स्मृतिप्रदीपः । Substance, country-made paper, 18 × 4 inches. Folia, 121. Lines, 6 on a page. Extent, 3,060 ślokas. Character Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Dīnanātha Bhaṭṭāchāryāya. Appearance, decayed. Prose and verse. Correct.

S'mritipradīpa. A digest of a number of Smṛiti rules. By Chandras'ekhara Mahāmahopādhyāya.

Beginning. नमामि देवमीशानं सर्वस्य अगतः पतिं ।

प्रभुं भूतभविष्यस्य साम्प्रतस्य च सत्यतिं ॥

गोविन्दचरणद्वन्द्वं प्रणम्य द्वन्द्वनाशनं ।

प्रदीपं स्मृतिशास्त्रेषु कुरुते चन्द्रशेखरः ॥

तत्रादौ तिथिस्वरूपमाह स्कन्दपुराणं ।

अमाशेषदृशभागेन देवि प्रोक्ता महाकला ।

संस्मृता परमा माया देहिनां देहधारिणी ॥ इत्यादि ।

End गुह्यश्रित्योरन्तरागमनेऽपि प्रोक्तवचनादहोराचमनध्यायः । इति ।

Colophon. इति महोपाध्यायश्रीचन्द्रशेखरशर्माविरचिते स्मृतिप्रदीपे अनध्यायविवेचनं ।

समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । तत्रादौ तिथिस्वरूपादिकथनं । मासादिलक्षणतद्गैर्दैनिकरूपं । युगादितिथि-
व्यवस्थाकथनं । प्रतिपदादितिथिव्यवस्थाकथनं । तत्र तत्र विहितकृत्यनिरूपणश्च । अम्बुवाची ।
नवाग्रव्यवस्था । सन्वन्तरानिरूपणं । युगाद्याकथनं । एकादश्याद्युपवासविधिः । संक्रान्तनिरूपणं ।
ग्रहणनिरूपणं । सप्तमरणविधिकथनं । अनुमरणादिविधिः । अश्वैचनिरूपणं । आजाधिकारि-
निरूपणं । अश्वौचान्तिदिनकृत्यनिरूपणं । दृष्टौत्सर्गादिविधिः । षोडशश्राद्धनिरूपणं । पणनरदाह-
विधिकथनं । पार्व्यैश्राद्धतीर्थश्राद्धादिकालनिरूपणं । अष्टकाश्राद्धकालादिकथनं । विवाहनि-
रूपणं । सापिण्ड्यादिकथनं । कन्यादिलक्षणकथनं । कन्यादाहनिरूपणं । गर्भाधानादिसंस्कार-
निरूपणं । स्मृतिकावष्टीपूजाविधिकथनं । बालरक्षाविधिकथनं । विद्यारम्भादिकालनिरूपणमुत्तेन
अनध्यायकालनिरूपणश्च ।

No. 2219. श्रुतिकल्पद्रुमः । Substance, country-made paper, 16 × 4½ inches. Folia, 88. Lines, 6 on a page. Extent, 1,747 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Dīnanātha Bhaṭṭāchāryāya. Appearance, decayed. Prose. Correct.

S'rúti-kalpadruma. Principles of the Bhakti doctrine and refutation of the adual Vedānta theory and unreality of matter. The object of Bhakti is Kṛishṇa, whose divinity is vindicated. By Haridása, a Vaishṇava hermit.

Beginning. वन्दे मुकुन्दस्य पदारविन्दं हृन्दारहस्यैरपि यन्न लभ्यं ।

सङ्गत्तत्त्वपरामर्शं भक्तैकगम्यं रमयाधिगम्यं ॥

श्रुतिकल्पद्रुमोनाम यन्मोहं हरिभक्तिदः ।

भक्ताएव प्रपश्यन्तु सा पश्यन्तु बहिर्मुखाः ॥

अथ भगवान् नन्दनन्दन एव श्रुतिस्मृतिपुराणादिषु शेषलेनाभिहितः । तथाहि इत्यादि ।

तथाहि ।

End. न चलति निजवर्णधर्मतोयः समनतिराक्तमुहद्विपचपसे ।

न हरति न च हन्ति किञ्चिदुच्चैः स्थितमनसं तमवेहि विष्णुभक्तं ॥

Colophon. इति श्रीश्रीमन्नन्दनन्दनचरणारविन्दसध्वतहरिदासकृतः श्रुतिकल्पद्रुमः

समाप्तः ।

विषयः । भगवान् नन्दनन्दनः श्रीकृष्ण एव परब्रह्मशब्दवाच्य इतिनिरूपणं । ब्रह्मणः साकार-
रत्ननिरूपणं । भक्तिस्वरूपादिविवेचनं । तत्त्वज्ञानस्य भक्त्यङ्गत्वकथनं । भक्तिविभागादिकथनं ।
श्रीमद्भागवतस्य श्रुतिकल्पद्रुमफलस्थानीयत्वकथनं । भक्त्यैव भगवत्प्राप्तिर्न तु ज्ञानादिनेति-
निरूपणं । भगवत्प्रीत्यैव जगत्सृष्टिरितिनिरूपणं । जगतः सत्यत्वकथनं । सायावादमताचेप-
कीर्तनं । तार्किकादिसतनिन्दनं । सगुणनिर्गुणादिश्रुतीनां समन्वयनिरूपणं । पापण्डादिशास्त्र-
कथनपूर्वकं तदाचेपकथनं । भगवद्भक्तौ सर्वेषामधिकार इतिनिरूपणं । भगवत्प्रीत्यादीनां नित्य-
त्वकथनं । चिच्छक्तादिनिरूपणं । सालोकादिमुक्तिनिरूपणं । भगवद्भक्तानां मोक्षेच्छाराहित्य-
कथनं । प्रेमभक्तिनिरूपणं । भगवद्भक्तलक्षणकथनञ्च ।

No. 2220. सिद्धान्तमञ्जरीभावदीपिकाः । Substance, country-made paper, 15 × 4 inches. Folia, 200. Lines, 9 on a page. Extent, 6,492 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránpágháta, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyaýa. Appearance, old. Prose. Corect.

Siddhántamanjarí-bhávadípiká. A commentary on the Siddhántamanjarí of Jánakínátha. By Kṛishṇa Śarmá.

Beginning. शैवालवत्या रुचिरे तटिन्यास्तीरे भवान्यादरलेशशून्या ।

इन्द्रादिमान्या भुवनेष्वनन्या मां पातु धन्या गिरिराजकन्या ॥

प्रणम्य शिवयोः पादौ श्रीमता कृष्णशर्मणा ।

सिद्धान्तमञ्जरीवाख्या क्रियते भावदीपिका ॥

प्रारिखितप्रतिबन्धकोपशमाय कृत परमात्मनसस्काररूपं सङ्गलं शिष्यशिष्यायै प्रसङ्गवोऽध्या-
पकाध्योदृष्टां सङ्गलाचरणाय चादौ निबध्नाति प्रणस्येति ।

End. यद्यप्युद्देशेन तथाक्तं, तथापि यथोद्देशं जिज्ञासोचित्यात्—इत्यतः
परं खण्डितत्वात् परिसमाप्तिस्त्वचकवाक्यं नास्ति ।

विषयः । जानकीनाथकृतन्यायसिद्धान्तसङ्ग्रह्या व्याख्यानं ।

No. 2221. सिद्धान्तमञ्जूषा । Substance, country-made paper, 18 × 4 inches. Folia, 122. Lines, 7 on a page. Extent, 3,229 ślokas. Character, Bengali. Date, Sm. 1,658. Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Dínanátha Bhaṭṭāchāryāya. Appearance, decayed. Prose. Correct.

Siddhānta-manjūshā. A dissertation on the adualistic Vedānta doctrine and refutation of all adverse doctrines. By Ś'iva Bhārati, disciple of Jñānendra Bhārati.

Beginning. प्रणम्य भगवत्पादान् ज्ञानेन्द्रभारतीयतीन ।

कृता सिद्धान्तमञ्जूषा तत्कपालेभतोमया ॥

अथ कृत्वात्मा वा अरे द्रष्टव्यः श्रोतव्योनिदिध्यासितव्यश्चेतिश्रुत्या आत्मतत्त्वज्ञानस्य अन्ध-
र्चितलोक्तेः—इत्यादि ।

End. अतएवाविद्यालेशानुष्ठान्वा जीवन्मुक्तिरित्यादिसिद्धान्तरचस्यं ।

Colophon. इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यज्ञानेन्द्रभारतीयपूज्यपादशिष्यश्रीशिवभा-
रतीकृता सिद्धान्तमञ्जूषा परिपूर्णा । संवत् । १६५८ ।

विषयः । आत्मा वा अरे इत्यत्र नियमविधिरयमितिनिरूपणं । शुद्धं ब्रह्मैव जगदुपादान-
मितिनिरूपणं । मायाविद्ययोर्भेदवादिसतकथनपूर्वकं तत्खण्डनं । मायाशक्तिरेव उपादानमि-
तिसतखण्डनं । उपादानलक्षणं । अध्यासादिस्वरूपविवेचनं । प्रत्यक्षादिप्रमाणषट्कनिरूपणं ।
अपरोक्षज्ञानस्वरूपकथनं । प्रत्यक्षात् श्रुतेः प्राधान्यनिरूपणं । प्रतिविम्बमिथ्यात्वसमुपगम्यतां मत-
खण्डनपूर्वकं विम्बप्रतिविम्बभावेन जीवेत्यरदोर्विभाग इतिनिरूपणं । मिथ्यात्वलक्षणकथनं । चित्त-
शुद्धिद्वारा कर्मेणां विद्योपयोगित्वनिरूपणं । आत्मनोऽनिर्गुणत्वनिरूपणं । आकाशस्य नित्यत्ववादख-
ण्डनं । जीवात्मस्वरूपनिरूपणं । मनसोनित्यत्ववादखण्डनमुखेन न्यायवैशेषिकसिद्धान्तखण्डनं ।
ब्रह्मस्वरूपनिरूपणं । सांख्यमतखण्डनं । एकजीववादव्यवस्थापनं । अपवर्गकारणनिरूपणप्रसङ्गेन
नानामतखण्डनं । जीवन्मुक्तिनिरूपणश्च ।

No. 2222. रत्नमाला । Substance, country-made paper, 16 × 4 inches. Folia, 28. Lines, 6 on a page. Extent, 354 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyaýa. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Ratnamálá A collection of miscellaneous verses illustrating particular rhetorical maxims, with many riddles and enigmas. By Lakshmaṇa Bhaṭṭa.

Beginning. प्रणिपत्य हृदयपीवं मातरं पितरं गृहं ।

रत्नमालां प्रकुर्वीत मुग्धानां बोधकारकं ॥

अत्यन्तबालमतस्त्रीकुसुमावभासं

दिश्वामसं कनकभूषणभूषिताङ्गं ।

विखलकेशमवणाधरमायताञ्चं

छुष्यं नमामि मनसा वन्दुदेवसूनुं ॥ इत्यादि ।

End. स्नानं कृत्वा गता दृष्ट्वा एकोना विंशतिः क्षियः ।

नक्रण खादिनोऽप्येकोविंशतिर्गृहमागता ॥

Colophon. इति श्रीलक्ष्मणभट्टकृता रत्नमाला सम्पूर्णा ॥

विषयः । अग्रस्तुतप्रशंसालङ्कारप्रधानतया विविधप्रास्ताविकश्लोककथनं प्रहेलिकाकथनञ्च ।

No. 2223. सुभाषिणीः । Substance, country-made paper, 15 × 4½ inches. Folia, 148. Lines, 8 on a page. Extent, 3,601 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Dīnanátha Bhaṭṭāchāryāya. Appearance, decayed. Prose. Incorrect.

Subhāshinī. A commentary on the Kirátārjunīya of Bhāravi. By Manohara S'armá. The work is said to have been written under orders of Rájá Kshitipála Malla.

Beginning. नत्वा भवानीचरणारविन्दं मनेहरेण ज्ञियने विचार्यै ।

साणिक्यमञ्जचितिपालतुष्टौ सुभाषिणीभारविकावटीका ॥

अथ महाकविभारविः प्रारिप्सुतनिर्विघ्नपरिसमाप्तये मानसिकमञ्जलमाचरेन् आशीर्नम-
क्रियेतिचिरकनेक्तिपरिपालनाय वन्दुनिर्देशं कटाक्षयन् ओष्ठप्रतिपत्तिद्वारा स्वप्रयोजनं चिकी-
र्षितं प्रकौति, श्रिय इति ।

End. लोकान्तरया स्तनेजःसम्पदा उपजग्मुः-स्तुतवन् इत्यर्थः ।

Colophon. इति समस्तनृपतिश्रीरामलक्ष्मणकृष्णविवेचितादिदृष्टीमन्त्रनोद्धरण-
स्तथायां सुभाषिण्यां भारविटीकायामष्टादशः सर्गः ।

विषयः । भारविहृतकिरातावर्जनीयकावस्य व्याख्यानं ।

No. 2224. चैतन्यायकम् । Substance, country-made paper, 16 × 4 inches. Folium, 1. Lines, 14. Extent, 22 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rāpāghāṭa, Zillá Nadiyá, Bábu Annadāprasāda Mukhopādhyāya. Appearance, new. Verse. Correct.

Chaitanyáshtaka. Eight stanzas in praise of Chaitanya and expressive of the grief of the writer on the demise of that saint. By Rúpa Gos'vámí, a companion of the saint.

Beginning. चरिदंष्ट्रा गोष्ठे मुकुरगतमात्मानमतुलं
स्वमाधुर्यं राधा प्रियतरमस्वीवाप्तुमभितः ।
अथ गोष्ठे जातः प्रभुरपरमौरेकतनुभाक्
शचीसूनुः किं मे नयनमरणिं यास्यति पुनः ॥
पुरोदेवस्थान्तः प्रणयमधुना स्नानमधुरो-
मुक्तमैतिन्द्याद्यद्विषदपरिचर्यैश्चित्तपदः ।
स्वरूपस्य प्राणार्थ्यदकमलनीराजितमुखा
शचीसूनुः किं मे नयनमरणिं यास्यति पुनः ॥ इत्यादि ।

End. शचीकनारस्याष्टमिदमभीष्टं विरचयन्
सदा दैव्योपेक्षादतिविषदबद्धिः पठति यः ।
प्रकामं चैतन्यः प्रभरति कृपावेशविवशः
श्रद्धाप्रसाभाधौ प्रथितरसदे सज्जयति तं ॥

Colophon. इति श्रीरूपगोस्वामिकृतं चैतन्याष्टकं ।

विषयः । लोकान्तरगतं गौराङ्गमुद्दिश्य शेषव्यपदेशेन तद्विरचविधुरस्य कवेस्त्वदीयरूप-
मणसमर्थवर्णनं ।

No. 2225. ब्रजविलासस्तवः। Substance, country-made paper, 16 × 4 inches. Folia, 8. Lines, 10 on a page. Extent, 260 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránágháta, Zillá Nadiyá, Bábu Annadáprasáda Mukhopádhyaýa. Appearance, new. Verse. Correct.

Vrajavilāsa-stava. A hymn in praise of the frolics of Kṛishṇa at Vṛindāvana. By Rūpa Gos'vāmī.

Beginning प्रतिरञ्जुभिर्बद्धं कामाद्यैरथं पातिभिः ।

शिला ताः संहरन्तस्तानघारेः पान्तु मां भटाः ॥

दग्धं वार्द्धकवन्धवज्जिभिरलं दष्टं दुरागाहिना ।

विद्धं मामतिपारवशविशिष्टैः क्रोधादिसिंहैर्दृष्टं ॥

स्वामिन् प्रेमसुधाद्रवं कण्ठया द्राक् पायय श्रीहरे ।

येनैतानवधार्यं सन्ततसहं + + + + + ॥ इत्यादि ।

End.

इमं नियतमन्दिरव्रजविलासनामस्तव

सदा व्रजजनोत्सवमधुरमाधुरीबन्धुरं ।

मुञ्जः कुतुकसम्भूताः परिपठन्ति ये बन्धवः

समं परिकरैर्देहं मिथुनमव पश्यन्ति ते ॥

Colophon. इति श्रीरूपपठतव्रजविलासस्तवः समाप्तः ।

विषयः । सुतिथ्याजेन श्रीकृष्णस्य दन्दावनलीलासमाहृत्यवर्णनं ।

No. 2226. गौराङ्गस्तवकल्पतरुः । Substance, country-made paper, 16 × 5 inches. Folium, 1 Lines, 16. Extent, 25 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Annadā-prasāda Mukhopādhyāya. Appearance, new. Verse. Correct.

Gaurāṅgastava-kalpataru. A hymn in praise of the personal characteristics of Gaurāṅga *alias* Chaitanya. By Rūpa Gos'vāmī.

Beginning. गतिं दृष्ट्वा यस्य प्रसदमजवर्यैः खिलजनाः

सुखस्य श्रीचन्द्रोपरि दधति शुत्कारनिबद्धं ।

सकान्त्या यः स्वर्णवल्लमधरायच्छीघ्रं च वच-

सरङ्गैर्गौराङ्गोद्दय उदयन् मे मदयति ॥

अलङ्कृतत्वात्मानं नवविधधरैरिव बल-

विवर्णलसम्भासुष्टवचनकम्पाश्रुपलकैः ।

हृदयन् खिद्यन् नृत्यन् श्रितिमिरिपतेर्निर्भरमदे

पुः श्रीगौराङ्गोद्दय उदयन् मे मदयति ॥ इत्यादि ।

End. इति श्रीगौराङ्गादृतविविधसद्भावकुसुम-
प्रभाभाज्यस्यावलिललितशास्त्रं सुरतयं ।
मुञ्जयेति श्रद्धोपधिरिव वल्गाप्याटमलिलै-
रलं सिद्धेदित्येत्सरसगुहं तत्कोकनफलं ॥

Colophon. इति श्रीकृष्णशास्त्राभिरचितगौराङ्गसूक्तवक्तव्यः सम्पूर्णः ।
विषयः । श्लोचव्यपदेशेन गौराङ्गस्य प्रकृतिमाधूर्यवर्णनं ।

No. 2227. लीलावत्युदाहरणम् । Substance, country-made paper, 15 × 5 inches. Folia, 82. Lines, 9 on a page. Extent, 1,822 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Sāntipura, Paṇḍit Kālidāsa Vidyāvāgīśa. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Līlāvatyudāharṇa. Examples and exercises in illustration of Bhāskara Āchārya's rules of Algebra as given in his Līlāvatī. By Viśveśvara.

Beginning. गोपाललक्ष्मणसनिशं कुलदेवमुपास्महे ।

चरणस्मरणं यस्य सर्वत्रिजिघृक्षु साधनम् ॥

अथ श्रीभास्कराचार्योर्विभूतिनामनिष्कन्धं ग्रन्थादौ नमस्कारवस्तुनिर्देशादिकं सङ्गलनाच-
रति । प्रीतिं भक्तजनस्येति । इत्यादि ।

End. पुनः कीदृशी सरसोक्तिमुदाहरन्तीत्यर्थः ।

Colophon. इति श्रीभास्कररीये सिद्धान्ते श्रीविश्वेश्वरकृष्णभास्कराचार्यादाहरणं समाप्तं ।

विषयः । भास्कराचार्यकृतलीलावतीनामकगणितग्रन्थस्य बाह्यान्तम् ।

No. 2228. तत्त्वसमासः । A. Substance, country-made paper, 10 × 4 inches. Folia, 16. Lines, 7 on a page. Extent, 240 ślokas. Character, Nāgara. Date, - ? Place of deposit, Calcutta, Professor Mahēśachandra Nyāyaratna. Appearance, new. Prose. Generally correct.

B. Substance, country-made yellow paper, 12 × 3 inches. Folia, 16. Lines, 6 on a page. Extent, 240 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Sāntipura, Rāmanātha Tarkaratna. Appearance, new. Prose. Correct.

Tattvasamāsa. A summary of the different topics of the Sāṅkhya doctrine, with an exegesis by an unnamed author. It is the

same work which has been noticed under No. 2198 (p. 260) as Kapila-sūtra, but the exegesis is different. The introductory lines of the two MSS. now under notice are substantially the same as those in No. 2198, but the wording is different, and the name of the Brāhmaṇa is not given, nor is the text described to consist of 22 aphorisms in one chapter divided into 4 sections. The omission of the name is appropriate, for Āsuri is generally described to have been a brother of Kapila, and he could not with any propriety be made to describe his family, his race, and his name to his brother. The introduction runs thus:—

“A certain Brāhmaṇ, aggrieved by the three kinds of pain, had recourse to the great sage Kapila, the teacher of the Sāṅkhya. Having declared his family, his name and race, and his desire of instruction, he said—‘Venerable Sir! What is of all things the most important? What is actual truth? And what must I do, in order that I may have done what is fitting to be done?’ Kapila replied—‘I will tell you.’”

This introduction is followed by the so-called sūtras, the number of which is not the same in the two codices under notice. A gives the number at 25, exclusive of the concluding line which describes the fruit of knowing the topics. The topics are—(1) “Eight ‘produced’ (*prakṛiti*); (2) sixteen ‘productions’ (*vikāra*); (3) ‘soul’ (*puruṣa*); (4) the ‘triad of qualities’ (*traiguṇya*); (5) ‘development’ (*saṅchāra*); (6) ‘dissolution’ (*pratisaṅchāra*); (7) the ‘instruments of soul’ (*adhyātma*); (8) ‘the province of an organ’ (*adhibhūta*); (9) ‘the presiding supernatural agent’ (*adhidaivata*); (10) the five ‘functions of the faculties’ (*adhibuddhi*); (11) the five ‘sources of action’ (*karma-yoni*); (12) the five ‘airs’ (*vāyu*); (13) the five that consist of action (*karmāmān*); (14) ‘ignorance’ (*avidyā*) under five divisions; (15) ‘disability’ (*aśakti*) of twenty-eight kinds; (16) ‘acquiescence’ (*tushṭi*) of nine kinds; (17) perfections (*siddhi*) of eight kinds; (18) the ‘radical categories’ (*mulikārtha*) of ten kinds; (19) ‘benevolent nature’ (*anugraha-sarga*); (20) ‘elemental creation’ (*bhūta-sarga*) of ten kinds; (21) ‘parental creation’ (*dhātusansarga*) of three kinds; (22) threefold ‘bondage’ (*bandha*); (23) threefold ‘liberation’ (*mokṣa*); (24) threefold ‘proof’ (*pramāṇa*); (25) threefold ‘pain’ (*duḥkha*):—in these consists all actual truth. He who shall have thoroughly understood this, will have done all that is to be done. He will not again be obnoxious to the three kinds of pain.

Such are the aphorisms of the Sāṅkhya entitled the ‘compendium of principles’ (*tattvasamāsa*).”

B limits the number of the sūtras to 23, omitting 21 and 25, making one sūtra of 4 and 5, and reckoning the last line as a sūtra. No. 2198, reduces the number to 22, by making one sūtra of 7, 8 and 9. It, moreover, divides the sūtras into 4 sections, ranging, the first three sūtras in the first section, the next four in the second, the next 9 in the third, and the last six in the concluding section.

The enumeration of the sūtras in A, obtains also in the translation given in the *Benares Magazine*, III p. 282. Mr. Hall notices other variations in the Preface to his edition of the *Sāṅkhya-pravachana-bhāṣya*, (p. 28,) and recites them with additions in the Preface to his edition of the *Sāṅkhya-sāra*, (p. 42). The weight of evidence lean, on the whole, in favour of 22. But whatever their number they are the headings or titles of the topics which Kapila may have taught, and not the substance of his teachings. Nevertheless there is no doubt that the work is of considerable age, for it is unquestionably more ancient than the *Sāṅkhya Sūtra* and the *Sāṅkhya-kārikā*, from which it differs in some respects, and is obviously the oldest text on the *Sāṅkhya* available.

The name of the work is not given uniformly in the different codices. A names the sūtras *Tattvasamāsa—Tattvasamāsakhyā Sāṅkhya sūtrāṇi*. So does the text printed in the *Benares Magazine*, both at the beginning and at the end. B, at the beginning has *athātaḥ tattvasamāsata sāṅkhya-sūtrāṇi vyākhyāsyāmah*, and at the end, *Iti sāṅkhya sūtrāṇi samāptāni*. No. 2198, which I have seen since writing its notice on page 260, has *Sāṅkhya-darśana bhāṣya* in the epigraph of section I; *Sāṅkhya-bhāṣya* in the rubrics of sections II and III; and *Sāṅkhyāchārya-kapila-sūtra-bhāṣya* in the colophon. The exegesis attached to the text is the same in A and B, but the first is named *Tattvasamāsakhyā-sāṅkhya-sūtra-vṛtti-krama-dīpikā*, and the second, *Sāṅkhya-sūtra-kramenaisa vyākhyātā krama-dīpikā*. No. 2198 obviously takes the name of the text to be *Sāṅkhya-sūtra* alias *Kapila-sūtra*, and of the exegesis *Sāṅkhya-sūtra-bhāṣya*. The name of its author has been incorrectly given on page, 260, and the error has arisen from the Paṇḍit who reported on it, having put in the word *kṛita* after *Sāṅkhya-chārya*. The word does not occur in the original MS. The work must be taken to be anonymous, as is the exegesis given in A and B. Mr. Hall notices three other exegeses, the *Sarvopakāriṇī*, the *Sāṅkhya sūtra-vivaraṇa*, and the *Sāṅkhya-krama-dīpikā* alias *Sāṅkhyālenkāra* or *Sāṅkhya-*

sūtra-prakṣhepikā which are of anonymous authorship. The last may be the same with my A, but I have no means of ascertaining the fact. Mr. Hall notices two others, the *Tattvayāthārtha-dīpana* and the *Tattvasamāsa-vyākhyā*, by Bhāvāgaṇeśa Dīkṣita and Kṣhemānanda respectively, but I have not seen them. Nor have I seen Dr. Ballantyne's translation of the text, which appeared in 1850. Not a single copy of it is available in Calcutta. Taking the different names noticed above into consideration, it appears the true name of the work is *Sāṅkhya-sūtra*, and to distinguish it from the larger work which appeared subsequently, the descriptive epithet *tattvasamāsatah* of the introduction has been latterly modified into *Tattvasamāsa* as the identifying name.

Beginning. पञ्चविंशतितत्त्वेषु जन्मना ज्ञानमाप्तवान् ।

आदिष्टो नमस्तस्मै कपिलाय सद्दर्शये ॥

अथातः तत्त्वसमासतः सांख्यसूत्राणि व्याख्यास्यामः । इह कश्चित् ब्राह्मणस्त्रिविधेन दुःखेनाभिष्टतः
सांख्याचार्यं कपिलमहर्षिं शरणमुपागतः ।

End. एतत् समासतोऽभिष्टव्यं ज्ञानं । यज्ज्ञात्वा पुनर्जन्म न स्यादिति ॥

एतन्महर्षेर्विज्ञानं कपिलस्य सद्दर्शनम् ।

तच्छ्रुत्वा ब्राह्मणः खेदः क्षतकृत्याऽभवत्तदा ॥

सांख्यसूत्रक्रमेणैषा व्याख्याता क्रमदीपिका ।

अन्तसमाप्त + + + श्रेयं ह्योक्तवत्तव्यं ॥

Colophon. समाप्तेषां सांख्यक्रमदीपिका ।

विषयः । तत्त्वसमासाख्यसांख्यग्रन्थस्य व्याख्या ।

No. 2229. अर्थरत्नावली । Substance, country-made yellow paper, 13 x 4 inches. Folia, 122. Lines, 8 on a page. Extent, 3,993 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Dīnanátha Bhaṭṭāchārya. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Artha-ratnāvalī. A commentary on the Gītagovinda of Jayadeva. By Gopāla Chakravartī, of the sept of Bandyaghaṭi.

Beginning. लङ्कायुतिनिर्जितः शशधरामालिङ्गम् । इति-

मन्दं मन्दमुदेति भाविनि धिया ब्रीडायतोद्दम्यतां ।

इत्थं चाटुकषासु दण्डदयामालिङ्ग राधां चिरं

सुम्नन् प्रेमरसावशां हरिरसौ पायादपायाकृदं ॥

विलोक्यानेकभ्रात्राणि विचार्य निपुणं मुञ्चः ।

गोपालः कुर्वते टीकासंहरत्वावलीसमां ॥

गीतगोविन्दकाव्याभ्यौ स्फुरन्ति कति नो रसाः ।

कथं तान् कलयेत् सर्वान् मदीया बुद्धिरपिका ॥

काव्याभ्यपारीकजनैर्निरूपिता-

विभान्ति टीका वडगोऽस्य यद्यपि ।

सतां मयेयं परितोषचेतवे

पदे पदे अक्षरसा विधीयते ॥

अस्याचीनेत्यनास्थाव नोचिता मद्यतां सतां ।

रत्नाकरेण रत्नं किं नूतनं यत्नाद्गम्यते ॥

अथ निष्पत्त्यर्थं प्रारिखितपरिसमाप्तिकासः कविकुलतिलकः सकलशास्त्रविशारदः परम-
भागवतः भोजराजतनयः श्रीजयदेवोऽस्ति यद्विस्मयानपि जनानेककण्ठया श्रीहरिचरणस्मरणे
प्रवर्तयितुमनाः श्रीकृष्णगुणवर्णनप्रधानं महाकाव्यसारभमाणः । समन्वयेन महाकाव्यमुच्यते तस्य
लक्षणं । आशीर्नमस्तुक्रियावस्तुनिर्देशोवापि तन्मुखमिति काव्यादर्शोक्ताश्रीरूपमहाकाव्यलक्षण
पुरस्कृत्यन् स्वकीयेष्टदेवताश्रीकृष्णक्रीड़ावर्णनरूपमङ्गलमाचरति । मेघेरित्यादि ।

End. अतएव उपचिन्तिभूतः वडलीभूत इत्यर्थः ।

प्रसङ्गात् यद्गाम क्वचिदपि + कण्ठपदवी—

गतं द्राक् पापैषं शमयति सुमिद्धोपधमिव ।

वृजं यत्केवायां हरिचरि पनात्याशम+कान्

मुदे तस्यास्तां मे हतिरियमपूर्वां मुरजितः ॥

आशीर्द्वन्द्वकुलोज्ज्वलोगयघड़ी धीमान् हरिणाभिध-

स्ततूनः शिवइत्यभूषिष्वस्तुतोऽज्ञानाकथोऽभूततः ।

दुर्गादास इति प्रमोदवसतिसस्याङ्गजोयः हती

गोपालः किल तेन निर्मलधिया टीका हतेयं मुदा ॥

नवाङ्गवाणेन्दुमिते शकाब्दे मासे मघौ चण्डकरस्य वारे ।

टीकासिमां रूपवतीतनूजोगोपालशर्मा अतनोत्समपः ॥

Colophon. इति मयघट्टवन्द्यघटीकुलप्रसूतश्रीगोपालचक्रवर्तिविरचितायां गीतगोवि-

न्दटीकायासंहरत्वावलीं द्वादशसर्गविवरणं ।

विषयः । जयदेवकृतगीतगोविन्दस्य व्याख्यानम् ।

No. 2230. श्रुद्राहःकृत्यतत्त्वम् । Substance, country-made yellow paper. 18 × 3½ inches. Folia, 10. Lines, 7 on a page. Extent, 256 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1768. Place of deposit, Śāntipura, Kālidāsa Vidyāvāgīśa. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

S'údrāhah-kṛitya-tattva. A digest of the rules regarding the duties of Śúdras. By Raghunandana Bhaṭṭāchārya.

CONTENTS: Śrāddhas, daily offerings to the manes, offerings during the wane, Abhyúdayika or śrāddhas on auspicious occasions. Recitations of Vedic mantras prohibited. Gift of dressed rice prohibited. Śrāddhas to be performed according to the rules of the Yajur Veda. Paurāṇic mantras to be recited. The five Yajñas. Peculiarities in āchamana or religious washing of the mouth when commencing a service. Daily duties, washing of the mouth, brushing of the teeth, bathing, putting on sectarian marks (*tilakas*). Offering of water to the manes. Burnt-offering to Viśvedevāh. Sacrifices. Offering of grass to cows. Rules for meal time. Nocturnal duties. Sleeping. Going out.

Beginning. प्रणम्य सच्चिदानन्दं रामं पद्मदलेक्षणम् ।

श्रुद्राहःकृत्यतत्त्वानि वक्ति श्रीरघुनन्दनः ।

तत्र नत्वा जगद्गाथं भुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ।

श्रुद्राणां तर्पणशब्दे वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथ शब्दविधिः । मत्स्यपुराणे,—एवं श्रुद्रोऽपि सामान्यं दृढिशब्दश्च सर्व्वदा । नमस्कारेण मन्त्रेण कुर्यादामास्रवद्बुधः । सामान्यं सर्व्वजनकर्त्तव्यत्वे प्रतिपन्नं कृष्णपञ्चादिविहितं शब्दं आभ्युदयिकश्च । एवं द्विजातिवत् श्रुद्राऽपि कुर्यादित्यन्वयः । नमस्कारेण मन्त्रेण न तु स्वयं पठितमन्त्रेण आमास्रवदित्यनेन जलोपसेकसिद्धमग्नं व्याहृत्य तेन तु कन्दुपक्वं सिद्धमग्नमुदाहृतमित्यनेन सिद्धस्यैवाग्नत्वेनाभिधानात् । इत्यादि ।

End. अथ तावपि गर्भसत्वेऽपि कामुकीमुपेयादिति ।

Colophon. इति श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं श्रुद्राहःकृत्यतत्त्वं समाप्तम् ।

विषयः । श्रुद्राणां श्राद्धकृत्यनिरूपणं । आञ्जिककृत्यनिरूपणश्च । तत्र प्रतिमाश्राद्धकृष्णपञ्चाशदादौ श्रुद्रस्याधिकारनिरूपणं । मन्त्रपाठनिषेधकथनं । अग्न्यादिदानप्रतिषेधकथनं । यजुर्वेदेऽङ्गविधिना कर्मानुष्ठानकर्त्तव्यताकथनं । श्राद्धेऽपि पौराणिकोमन्त्रः श्रुद्रेण पठनीय इति वैश्विकसन्दूषणं । पञ्चयज्ञविधिः । आचमने विशेषकथनं । आञ्जिकप्रयोगकथनं । आचमनप्रयोगकथनं । दन्तधावनप्रयोगकथनं । स्नानप्रयोगकथनं । तिलकादिविधिः । तर्पणप्रयोगकथनं । अन्नावापि वैश्वदेवहोमविधिः । बलिकर्माकथनं । तत्र तत्र प्रयोगकथनञ्च । गोपासदानप्रयोगकथनं । भोजनविधिकथनं । रात्रिकृत्यनिरूपणं । शयनविधिकथनं । दारोपगमनविधिकीर्तनञ्च ।

No. 2231. सप्तसूत्रसत्यासपद्धतिः। Substance, country-made paper, 12 x 3½ inches. Folia, 12. Lines, 12 on a page. Extent, 214 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, S'ántipura, Paṇḍit Kāli-dāsa Vidyāvāgīśa. Appearance, new. Prose and verse. Incorrect.

Saptasūtra-sannyāsa-paddhati. Rules for the ordination of Sannyāsis and of the different orders in which they are divided, preceded by a brief account of the ten great teachers and their descendants. The teachers are—(1) Brahmā, Viṣṇu and Rudra, (2) Vāsiṣṭha, (3) Śakti, (4) Parāsara, (5) Vyāsa, (6) Śuka, (7) Gauḍāchārya, (8) Govindāchārya, (9) Śaṅkarāchārya, (10) Rūpavedāntāchārya. The four principal disciples of Śaṅkarāchārya were—Svarūpāchārya, Padmāchārya, Totakāchārya, and Prithvīdharāchārya. Of these, the first had for his disciples Tīrtha and Āsrama; the second had Vana and Jraṇya; the third had Giri, Parvata, and Śāgara; and the fourth had Sarvasvatī, Bhārati, and Puri, and each of these established a separate order of Sannyāsis. This account is followed by the rules for ordination on the following subjects, *viz.* initiation in particular mantras, prayer for ordination, offering of water to the manes, Aṣṭakā śrāddha, Viśyahoma, the burning of the sacred thread, the crown-lock and other emblems of domestic life, bathing, prayers at stated times, mental worship, rest and reading of the Upanishads, reading of hymns for final emancipatory Yoga, reading of Panchīkaraṇa, meditation or Samādhi, understanding of the Vedic text “Thou art that,” reading of the Upanishads inculcating rejection of household life, recitation of particular mantras, ordination of Paramahansas, do. of Digambaras, trials of Sannyāsis.

ॐ गणेशाय नमः ।

Beginning. आदौ वेदान्ताचार्यः ब्रह्मा, द्वितीये आचार्यः विष्णुः । तृतीये आचार्यः रुद्रः, चतुर्थे आचार्यः वसिष्ठः । इत्यादि ।

End. तीर्थोत्थमवनारण्यगिरिपर्वतसागराः ।

ॐ सरस्वती भारती च पुरी नाम उदाहृतं ॥

आनन्दचैतन्यसूत्रे प्रकाशयेति । (भोगवार-कौटवार-आनन्दवार-भूषवार) ? । इति चत्वारः सम्प्रदायाः ।

Colophon. इति सप्तसूत्रसत्यासपद्धतिः समाप्ता ।

विषयः । सन्न्यासपञ्चकप्रकारादिकथनं । तत्र ब्रह्मविष्णुब्रह्म-वसिष्ठ-शक्ति-पराशर-वास-
शुक-गोड़ाचार्य-गोविन्दाचार्य-शङ्कराचार्य-रूपवेदान्ताचार्यद्वयकथनं । अथ स्वरूपाचार्यः
पद्माचार्यः, तोटकाचार्यः, शृङ्गीधराचार्यश्चेति शङ्कराचार्यस्यान्तर्वाचिनश्चत्वारः प्रधानाः । तत्र
क्रमेण स्वरूपाचार्यस्य तीर्थः आश्रमश्च पद्माचार्यस्य वनः शरणश्च ते टकाचार्यस्य गिरिः पर्वतः
सागरश्च शृङ्गीधराचार्यस्य च सरस्वती भारती पुरी चेति शिष्या स्मृतुः । अथ सन्न्यासपञ्चकप्रयोग-
कथनं । दीक्षाविधिकथनं । सन्न्यासप्राप्त्येवविधिः । तर्पणविधिः । अष्टकाश्राद्धविधिः । वीर्याशोभवि-
धिः । तत्र यज्ञोपवीतशिक्षादिहोमविधिकथनश्च । स्नानविधिः । सन्न्यासवन्दनविधिः । मानसोप-
चारिण पूजाविधिः । विश्रामोपनिषत्पाठविधिः । निर्वाणयोगपदपाठविधिः । पञ्चीकरणपाठः ।
समाधिविधिः । तत्त्वसंस्थादिमहावाक्याद्यैर्प्रवेधप्रकारकथनं । आश्रमविवेकोपनिषत्पाठः । पुरु-
षोत्तारमन्त्रादिकथनं । परमहंसदीक्षाविधिः । दिग्गम्यरदीक्षाविधिः । परीक्षाविधिकथनश्च ।

No. 2232. द्वादशयानाप्रमाणतत्त्वम् । Substance, country-made yellow paper, 18 × 3 inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 25½ ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, S'antipura, Paṇḍit Kālidāsa Vidyāvāgīśa; another copy at Ulā, Post Rāpāghāṭa, Zillā Nadiyā, Gopīnātha Bhaṭṭācārya. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Dvādaśayātrāpramaṇa-tattva. Proofs regarding the twelve great festivals of Viṣṇu. By Raghunandana Bhaṭṭācārya. The festivals are,—Chandana Yātrā, Snāna Yātrā, Guṇḍichā Yātrā, (in the months of Āśhāḍha, Māgha, and Chaitra) Sayana Yātrā, Dakṣhiṇa-pārsva-parivartana Yātrā, Vāma-pārsva-parivartana Yātrā; Utthāna Yātrā, Chhādānī Yātrā, Pushyābhiseka, Sapyodanavidhi, Dola Yātrā, Madana-bhanjikā. Detailed accounts of these festivals will be found in my 'Antiquities of Orissa,' Vol. II.

Begininng. प्रणम्य जगतां नाथं कलिकल्मषनाशनं ।

द्वादशयात्रातत्त्वानि वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

तत्रादौ द्वादशयात्राकालस्य मुख्योपादेशत्वात् स एवादौनिरूप्यते । इत्यादि ।

End. तस्यां मे स्वरूपं कुर्यान्महास्नानविधानतः ।

इति सामान्यमहास्नानानिदेशादिति ।

Colophon. इति द्वादशयात्राप्रमाणतत्त्वम् । समाप्तम् ।

विषयः । वैशाखादिद्वादशमासेषु विष्णोर्द्वादशयात्राविधिनिरूपणं । तत्र यात्राकालनिरू-
पणं । वैशाखे चन्दनयात्राविधिः । ज्येष्ठे स्नानयात्राविधिः । आषाढशुक्ल द्वितीयायां माघशुक्लप-

सम्यां चैवशास्त्राद्यस्याश्च गुणित्यायावाक्यनं । आषाढमासे गुणित्यायावायाः फलार्थिककथनं ।
रथनिर्माणादिविधिः । श्रावणे श्रयनयावाविधिः । भाद्रे दक्षिणपार्श्वीययावाविधिः । आश्विने
वामपार्श्वीययावाविधिः । कार्तिके उत्थानयावाविधिः । अषाढायामे जादनीयावाविधिः । पौषे
पुष्याभिषेकविधिः । माघे शास्त्रोद्घाटीविधिः । फाल्गुने दशरथावाविधिः । चैत्रे मदनभस्त्रिका-
विधिकथनश्च ।

No. 2233. पुष्पाञ्जलिः । Substance, country-made paper, 11 × 3½ inches. Folia, 4. Lines, 10 on a page. Extent, 63 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Gopívalabha Bhaṭṭāchārya; another copy at S'ántipura, Paṇḍit Kálidāsa Vidyāvágíśa. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Pushpāñjali. A hymn in praise of the Devī. By Rāma-krishṇa.

Beginning. भगवतीभगवत्यदपङ्कजं भसरभूततुरासुरवेवितं ।
सुजनमानसचंसपरिष्कृतं कमलयासलया निष्ठतं भजे ॥
तावभावपि बन्धेऽर्च विघ्नेशकुलदैवतो । इत्यादि ।

End. इन्द्र + रम्यावडविन्दगम्यो
मुकुटमुकुटविन्दु + + + नन्द्यः ।
श्रीपतेः स्तुतुना कारितोवाऽधुना ।
संस्तवः प्रीतये विश्वमातुः सदा ॥

Colophon. इति श्रीरामकृष्णविरचितः पुष्पाञ्जलिः सम्पूर्णः ।

विषयः । स्तोत्रायां भगवत्या मन्त्रादिकथनं ।

NO. 2234. गोविन्दस्तोत्रम् । Substance, country-made paper, 11 × 3½ inches. Folia, 5. Lines, 7 on a page. Extent, 75 ślokas. Character, Nágara. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Gopívalabha Bhaṭṭāchārya; another copy at S'ántipura, Paṇḍit Kálidāsa Vidyāvágíśa. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Govinda-stotra ALIAS Vilvamañgala-stava. A hymn in praise of Vishṇu as Govinda. By Vilvamañgala.

Beginning. श्रीलक्ष्म विष्णो मधुकैटभारे

भक्तानुकम्पिन् भगवन् सरारे ।

बायस्य मां केशव लोकनाथ

गोविन्द दामोदर माधवेति ॥

अपे कुरुणामय पाण्डवानां

दुःशासनेनाहतवस्त्रकेश ।

लक्ष्मा तदा शोभदनन्यनाथा

गोविन्द दामोदर माधवेति ॥ इत्यादि ।

End.

सुखावसाने इदमेव सारं दुःखावसाने इदमेव ग्रंथं ।

देहावसाने इदमेव जायं गोविन्द दामोदर माधवेति ॥ ५१ ॥

Colophon. इति श्रीविवेकमङ्गलकृतं गोविन्दस्तोत्रं समाप्तं । शुभमस्तु सर्वेषां ।

विषयः । गोविन्दस्य स्तोत्रव्याजेन तन्नामादिमाहात्म्यकीर्तनं ।

No. 2235. द्विरूपकोषः वा शब्दभेदप्रकाशः । Substance, country-made paper, 11 × 3 inches. Folia, 8. Lines, 7 on a page. Extent, 61 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Ránágháta, Zillá Nadiyá, Gopívallabha Bhāṭṭáchārya. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Dvirúpakosha ALIAS **S'abdabheda-prakáśa.** A vocabulary of synonyms and homophonous words. By Purushottama Deva. Vide No. 223, Vol I, p. 118, for another work of this class.

Beginning. प्रबोधमाधातुमशब्दिकानां छपामपेत्यापि सतां कवीनां ।

छलेमया रूपमवाप्य शब्दभेदप्रकाशोऽखिलवाङ्मयार्थः ॥

विद्यादगारमागारमपगामापगामपि ।

अरातिमारातिमयो अम आमः प्रकीर्तितः ॥ इत्यादि ।

End.

अन्यस्थीयवकारस्तु पवनस्यापि कथ्यते ।

तन्नुवायस्य वायेऽपि तन्नादिलक्ष्यं दृश्यते ॥

Colophon. इति पुरुषोत्तमदेवछलेद्विरूपकोषः सम्पूर्णः ।

विषयः । एकार्थप्रतिपादकानामनुरूपशब्दानां रूपभेदनिरूपणं ।

No. 2236. मानसिकपूजनम् । Substance, country-made paper, 10 × 3½ inches. Folia, 6. Lines, 12 on page. Extent, 99 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Gopívalabha Bhaṭṭāchārya; another copy at S'āntipura, Paṇḍit Kálidāsa Vidyāvāgīśa. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Mānasika-pūjana. A hymn in which Vāgdevī, the goddess of learning, is mentally worshipped. By S'aṅkara Āchārya.

Beginning. उपसि मागध मङ्गलगायनैर्भट्टिति जायति जायति जायति ।

क्षतिकपाद्रकटाचनिरीक्षणैर्जगदिदं जगदस्य सुखीकुर्व ॥

कनकमयवितर्द्धिद्योभमानं दिशि दिशि पूर्णसुवर्णकुम्भयुक्तं ।

मणिमयमण्डपमध्यमेति मातर्मयि क्षपया हि समचनं गृहीतुं ॥ इत्यादि ।

End.

प्रत्यक्षं भक्तिसंयुक्तोयः पूजनमिदं पठेत् ।

वाग्वादिन्याः प्रसादेन वत्सरात् स कविर्भवेत् ॥

Colophon. इति शङ्कराचार्यविरचितं मानसिकपूजनं समाप्तं ।

विषयः । मानसोपचारेण वाग्देव्याः पूजाविधिकथनमुखेन तन्माहात्म्यादिकीर्तनं ।

No. 2237. आङ्गप्रदीपः । Substance, palm leaf, 13 × 2 inches. Folia, 78. Lines, 5 on a page. Extent, 1,467 ślokas. Character Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá, Gopívalabha Bhaṭṭāchārya. Appearance. Prose and verse. Correct.

S'rāddha-pradīpa. A summary of the rules for the performance of various kinds of Ś'rāddhas. By Madanamamahāhara Mahāmahopādhyāya, son of Madhusūdana Paṇḍitarāja.

Beginning. संसारतापहतये हृदये निधाय

श्रीलक्ष्मपादकमलद्वयमादरेण ।

वाक्यानि सम्यगवधार्य मुनीश्वराणां

आङ्गप्रदीपमिदं वच्मि यजुर्हिताय ॥

* तत्र कलावत् आङ्गपदशक्यतावच्छेदक इति विविच्यते । इत्यादि ।

End. तात्पर्यविषयभावात् यावद्वचनं हि वाचनिकमिति न्यायादिति ।

Colophon. इति मन्मथोपाध्यायपण्डितराजमधुसूदनात्मजमन्मथोपाध्यायश्रीमदन्मनाहरविरचिते आङ्गप्रदीपे तीर्थआङ्गप्रकरणं । समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । यजुर्वेदिनां आङ्गविधिरूपणं । तत्र आङ्गस्वरूपकथनं । निमन्त्रणादिविधिकथनं । आङ्गपरिभाषाकथनं । विहितविहितप्रयनिरूपणं । आङ्गे मन्त्रमांसादीनां देयत्वनिरूपणं ।

पार्ययशादविधिकथनं । आशाङ्गनिरूपणं । पार्ययैकादिष्टदिष्ट इतिकर्तव्यताभेदकथनं । आभ्यु-
दयिकशादविधिकथनं । सपिण्डीकरणशादविधिकथनं । एकादिष्टविधिकथनं । आद्यशादविधिः ।
आमशादविधिः । स्त्रीशूद्रकर्तृकशादविधिकथनं । विप्रपतितादिशादकालकथनं । मासिकसपि-
ण्डीकरणदिशादकालकथनं । अष्टकादिशादकालनिरूपणं । पिण्डपिण्डयज्ञादिविधिकथनं । नित्य-
शादविधिकथनं । तीर्थशादविधिकथनं । अधिकारिनिरूपणश्च ।

No. 2238. प्रायश्चित्तपारिजातः । Substance, country-made paper, 16
× 5 inches. Folia, 82. Lines, 9 on a page. Extent, 2,645 ślokas. Character,
Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá Nadiyá,
Gopívallabha Bhāṭṭāchārya. Appearance, decayed. Prose and verse.
Incorrect.

Prāyaścitta-pārijāta. A digest of the Smṛiti rules for
performing expiatory penances for various offences. By Ratnapāṇi.

Beginning. नत्वरविन्दोत्पत्तारविन्दं स्मृतापवर्गैर्द्रुममूलनालं ।

श्रीरत्नपाणिः कृतिनां चिन्ताय करोति साधुस्मृतिपारिजातं ॥

अथ प्रायश्चित्तस्य पापक्षयमात्रसाधनत्वेनाभ्यर्चितत्वात्—इत्यादि ।

End. इति कामधेनुक्तमाद्रनीयं । अन्येषु सुधीभिः स्वयमूचनीयमिति ।

Colophon. इति पदवाक्यप्रमाणरत्नाकरश्रीरत्नपाणिविरचिते प्रायश्चित्तपारिजाते प्रकी-
र्णकप्रकरणं सम्पूर्णं । समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । प्रायश्चित्तस्वरूपकथनं । प्रायश्चित्तकारणे दोषकथनं । ब्रह्महत्यादिमहापातका-
दिनिरूपणं । पारिभाषिक ब्रह्मघातकलक्षणं । निमित्तिनोऽपि बधभाषित्वकथनं । प्राणान्तिकप्राय-
श्चित्तकथनं । तत्र मरणविधिकथनश्च । द्वादशवर्षाधिकव्रतविधानं । प्राजापत्यादिव्रतविधानं ।
मुख्यांशतौ अनुकल्पविधिकथनं । तत्र धेनुसङ्कलनादिविधिकथनं । अत्रियवैश्यादिकृतब्रह्महत्या-
प्रायश्चित्तं । ब्राह्मणस्य अत्रियादिहत्याप्रायश्चित्तं । अत्रियादेः वैश्यादिहत्यादिप्रायश्चित्तं । ब्राह्म-
णादिवधार्थमुद्यतस्य कथङ्कारं तत्राकृतार्थस्य प्रायश्चित्तं । सुरापानादिप्रायश्चित्तं । तत्र अत्रिया-
दीनां विशेषकथनं । सुवर्णचौर्यादिप्रायश्चित्तं । सामान्यतः चौर्यप्रायश्चित्तं । मुख्यज्ञानागमनप्राय-
श्चित्तं । स्त्रीबधप्रायश्चित्तं । गर्भबधप्रायश्चित्तं । अग्निचारिण्यादिवधप्रायश्चित्तं । प्रायश्चित्ताभावविरू-
पणं । तन्त्रप्रसङ्गनिरूपणं । गोवधादिप्रायश्चित्तं । तदपवादकथनं । प्रकीर्णकप्रायश्चित्तकथनश्च ।

No. 2239. स्मृतिचन्द्रिका । Substance, country-made paper, 17 × 4
inches. Folia, 188. Lines, 8—9 on a page. Extent, 12,900 ślokas. Cha-
racter, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ulá, Post Rānāghāṭa, Zillá

Nadiyá, Gopivallabha Bhattachárya. Appearance, decayed. Prose and verse. Correct.

Smṛiti-chandriká. A digest of the Smṛitis regarding duty. By Apadeva Mahámahopádhya. Beginning.

इन्द्रिराष्ट्रदयानन्दं फुल्लेन्दीवरलोचनं ।

सानन्दं परमानन्दं वन्देऽहं नन्दनन्दनं ॥

अथ सर्वेषां कर्मणां कालाधीनत्वात् प्रथमतः स एव निरूप्यते । तत्र व्यासः । तिथिनक्षत्र-
वारादिकालभागेषु यदुच्यते । विहितं वा निषिद्धं वा पालयंस्त्रिदिवं व्रजेत् । इत्यादि ।

End. इत्यतः सामान्यतोऽतिदेशपात्रौ तत्तद्विशेषत एव उपदेशः ।

Colophon. इति सप्तमहापाध्यायमीमांसकमीशापदेवकृतौ स्मृतिचन्द्रिका परिपूर्णा ।

विषयः । कालस्वरूपविवेचनं । तिथ्यादिलक्षणदिकथनं । मलमासादिविवेचनं । तत्र
विहिताविहितकर्मनिरूपणं । व्रतपरिभाषाकथनं । तदुपपन्नप्रतिष्ठयोः कालविवेचनं । नक्शादि-
व्रतनिरूपणं । तिथिद्वैधेऽप्यवस्थाकथनं । प्रातःश्रुत्यादिविधिः । दन्तधावनादिविधिः । स्नानविधिः ।
तर्पणविधिः । सन्ध्याविधिः । गायत्रीजपविधिः । मालाविधिः । मालाभेदे देवताभेदकथनं ।
फलद्विशेषकथनञ्च । मध्याह्नकृत्यकथनं । वैश्वदेवादिविधिः । नित्यश्राद्धविधिः । आतिथ्यविधिः ।
भोजनविधिः । मच्छाभक्ष्यनिरूपणं । आचमनविधिः । ताम्बूलविधिः । पुराणश्रवणादिविधिः ।
तत्र स्त्रीशूद्रयोर्विशेषकथनं । सायंसन्ध्यादिविधिः । रात्रिकृत्यनिरूपणं । शयनविधिः । विवाह-
विवेचनं । वरकन्यालक्षणादिकथनं । कन्यादोषादिकथनं । सापिण्ड्यादिनिरूपणं । अश्विवेदना-
दिविवेचनं । नान्दीमुखादिविधिः । कन्यादानाधिकारिनिरूपणं । वागदानविधिकथनं । विध-
वाविवाहविधिः । युगान्तरविषयलनिरूपणं । स्त्रीधर्मकथनं । एकादशीव्रतविधिः । प्रसङ्गात्
जन्माष्टमीव्रतविधानकथनं । शिवरात्रिव्रतकथनं । श्रीरामनवमीव्रतकथनञ्च । गर्भधानविधिः ।
जातकर्मविधिः । नामकरणविधिः । अन्नप्राशनविधिः । विद्यारम्भविधिः । तत्र कालशुद्ध्यादिवि-
वेचनं । अन्नध्यायनिरूपणञ्च । चूडाकरणकर्णवेधादिविधिः । उपनयनविधिः । तत्र वेदाध्ययन-
विधिकथनं । ब्रह्मचर्यविधिकथनञ्च । समावर्तनविधिकथनं । गार्हस्थ्यधर्मकथनं । वाणप्रस्थवि-
धिकथनं । स्रष्टासविधिकथनं । तत्र तत्र नियमादिकथनञ्च । अन्त्येष्टिविधिकथनं । दाहादिवि-
धिकथनं । पर्जन्यरात्रिविधिः । रुद्रगमनारुगमनादिविधिः । अशौचनिरूपणं । सङ्कराशौच-
निरूपणं । बालाशौचं । स्त्र्याशौचं । दशाहृत्यनिरूपणं । पूरकदनादिविधिः । शौरादिविधिः ।
श्राद्धविधिः । वैतरणीविधिः । षोडशादिदानविधिः । सप्तदानविधिः । दण्डार्गविधिः । काश्य-
पदण्डार्गविधिः । साधिकविधिः । सापिण्डीकरणादिकालविवेचनं । विप्रपतितादिश्राद्धविधिः ।
नवाम्नकालादिनिरूपणं । अक्षय्यपक्षश्राद्धादिविधिः । अमावस्यादिश्राद्धविधिः । श्राद्धाधिकारिनि-
रूपणं । श्राद्धे विहिताविहितद्रव्यनिरूपणं । एकादशादिविधिनिरूपणञ्च ।

No. 2240. इन्द्रजित्केरली । Substance, country-made yellow paper, 17 × 4 inches. Folia, 18. Lines, 6 on a page. Extent, 207 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Bráhmaṇi-kunḍá, Zillá Raṅgpur, Rámachandra Bhattachárya. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Indrajit-kerali. A treatise on divination by certain letters of the alphabet and by Onomancy. By Indrajit.

Beginning. साचात् वैलोक्यसंवादं प्रश्ने केरलिभाषितं ।

विकालविषये ज्ञानं तस्मै सर्वविदे नमः ॥

अज्ञानान्धस्य लोकस्य तत्त्वज्ञानमलोक्य ।

चक्षुर्वन्मीलितं येन तस्मै सर्वविदे नमः ॥

ज्ञानप्रदीपमादाय वर्णिं कृत्वा सदचरैः ।

स्वरस्त्रेहेन संयुक्तां ज्वालयेदुक्त+घरैः ॥

अथ कचटतपयशा वर्गाः शुभाशुभकराः । इत्यादि ।

End. इतीयदशदण्डे । जीमुधा । यथासंख्येन बालयुववृद्धमुखात् ज्ञातव्यं । वाचक संख्याया अचरादिकं कृत्वा अचराङ्कदिगङ्कटवाचकानामेकीकृत्य विभिर्हरनीयं । तदा धामुजी इत्यादि ॥

Colophon. इति इन्द्रजित्केरलिः (ली) समाप्ता ।

विषयः । सर्वेषु प्रश्नेषु अचरविशेषप्रवृत्तेन शुभाशुभज्ञानोपायनिरूपणं ।

No. 2241. आयुर्दायटीका । Substance, country-made yellow paper, 17 × 4 inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 216 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Bráhmaṇi-kunḍá, Zillá Raṅgpur, Rámachandra Bhattachárya. Appearance, new. Prose. Correct.

Áyurdáya-ṭiká. A commentary on the *Áyurdáya*, an astrological work on the calculation of the period of life. By Mathuránátha Tarkavágis'a.

Beginning. श्रीमता सयुरानाथतर्कवागीशधीमता ।

निगदीकृत्य दशमो आयुर्दायस्य भाषनाः ॥

अथ पिण्डादुरिति जन्मकालीनलक्ष्यादिपदैः परमोच्चस्यैरतिष्ठत्यादिसंख्यपिण्डायुर्वत्करादियन् इत्यर्थः । इत्यादि ।

End. अथ अष्टांशं मध्ये द्वयोर्वलसाम्ये स एवाह । लग्नाकं चैरकं शशाङ्कयोर्वा लग्नादुपत्योरपि वीर्यसाम्ये ।

विषयः । पिण्डादुर्गणनपन्थस्य व्याख्यानं ।

No. 2242. स्पष्टजातकपद्धतिः । Substance, country-made yellow paper, 17 × 4 inches. Folia, 16. Lines, 5 on a page. Extent, 216 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Bráhmaṇi-kaṇḍá, Zillá Raṅgapur, Raṁendra Bhaṭṭáchárya. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Spashta-játaka-paddhati. Rules for casting horoscopes. By Rághunanda S'armá.

Beginning. नत्वा सरस्वतीं देवीं राघवानन्दशर्माणा ।

चक्रे विदग्धतोषाय स्पष्टजातकपद्धतिः ॥

आदौ व्यापारदैर्ज्ञेयोजन्मकालः सुनिश्चितं ।

तत्कालप्रभवाः कार्य्याः सिद्धान्तोक्तस्कृता यद्वाः ॥

असकृत् कर्मणा येन यान्ति ढकतुल्यतां दिवि । इत्यादि ॥

End. यदङ्गं प्राज्ञं नक्षत्रभागवर्षशेषं द्वादशगुणितं नक्षत्रेण भागः । यत्तत्त्वं नक्षत्रयो-
मौसं विंशद्गुणितं तेन भागः षष्टिगुणितं तेन भागः ।

विषयः । जन्मपत्रिकाकरणविधिकथनं ।

No. 2243. निदानतत्त्वम् । Substance, country-made yellow paper, 17 × 4 inches. Folia, 4. Lines, 6 on a page. Extent, 87 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Bráhmaṇi-kaṇḍá, Zillá Raṅgapur, Raṁendra Bhaṭṭáchárya. Appearance, new. Prose. Correct.

Nidána-tattva. A commentary on the Panchasvará, an astrological treatise on the calculation of the date when a person is to die. By Sad Upádhyáya.

Beginning. अथ नामाक्षरलब्धस्वरादुदयाङ्गादारभ्य सप्तशून्यवर्षं यस्मिन् खरे पतितं
तत्र यानि दिनानि तेषु सत्युर्वाच्यः । दिनानि विभिर्विभज्य चतुर्विंशतिदिनानि तेषामपि
यानि शून्यात्मकवाजसमेत्यानि तत्र सत्युः । इत्यादि ।

End. प्रथमद्वितीयस्वरोर्द्धा द्वौ चारौ पतितौ गणितागणिततयिसम्बन्धिवशेन
तथैतन्मतेरापाद्यः ।

Colophon. इति सङ्गुपाध्यायविरचितं निदानतत्त्वं समाप्तं ।

विषयः । पञ्चस्वराभिधानव्योतिर्षन्धस्य व्याख्यानम् ।

No. 2244. धातुमाला । Substance, country-made yellow paper, 16 × 4 inches. Folia, 12. Lines, 4 on a page. Extent, 120 ślokas. Character,

Bengali. Date, ? Place of deposit, Itākumári, Zillá Rañgpur, Vaikuṇ-
ṭheśvara Bhaṭṭáchárya. Appearance, new. Verse. Correct.

Dhátumálá. A dissertation on obscure and little-used verbal roots and their conjugations. By Is'varakánta.

Beginning. धात्वा धीशमधीशमीशमनिशं इन्दोगुणैर्यन्विता

शान्तवीचरकान्तकान्तकविना धातुसमा + ज्ञिता ।

स + इत्य गणान्धौ पदनिधौ तदातुमालामला

भूयाद्भूरिगणान् प्रभूतपदकान् बालालिकण्डोज्ज्वला ॥

विध्यति सेधति + + + रूपे विरपि किन्तु कृतीति विरूपे ।

भवति च भावयते भवते स्युरीडे ईदयतीदति च स्युः ॥ इत्यादि ।

End. ख्यते ख्यतीति स्याद्विश्रुते निशतीति च ।

समते चाम्यतीति स्यात् चिन्ते चिद्यत इत्यपि ॥

Colophon. इति धातुमाला समाप्ता ।

विषयः । गणभेदेन केषाञ्चिदातुनां रूपप्रदर्शनं ।

No. 2245. शान्तिशतकव्याख्यातरङ्गिणी । Substance, country-made paper, 13 × 3½ inches. Folia, 30. Lines, 8 on a page. Extent, 1,062 ślokas. Character, Bengali. Date, SK. 1663. Place of deposit, Itākumári, Zillá Rañgpur, Vaikuṇṭheśvara Bhaṭṭáchárya. Appearance, old. Prose. Correct.

S'ánti-śataka-vyākhyā-taraṅginī. A commentary on Sihalā's century of verses called *Sántiśataka*. By Rámakánta Váchaspati, of the Chaṭṭa sept.

Beginning. लक्ष्मीकान्तं द्विजगुणशिरोरत्नजुष्टाङ्गियुग्मं

महाचार्यं सपदि वज्रमः पूर्वपक्षासुरारिं ।

नत्वा तातं किमपि कुतुकाश्यायवागीशसूनु-

र्याण्यां शान्तिप्रसूतशतको रामकान्तस्तनोति ॥

वेशासङ्कोपदेशतोमहाराजपरमयोगी सिद्धलनोनाम कश्चित्पञ्चातुल्यज्ञानं मोचयेदुदिति
अभिप्रेत्य कथयन्नाह नमस्साम इति पिष्टचरणालु विधातारमित्यादि ।

End. निःसङ्गः एतेन कर्मधारयेत्यादौ न विरोध इति क्रमः ।

Colophon. इति चङ्कुलोद्भवश्रीरामकान्तवाचस्पतिविरचिता शान्तिशतकव्याख्या-
तरङ्गिणी समाप्ता । समाप्तं पुस्तकखेदं । शकाब्दाः १६६२ ।

विषयः । सिद्धलनकृतशान्तिशतकस्य व्याख्यानं ।

CLASSIFICATION.

I.—VEDA S'A'STRA.

- a.* Sañhitá (hymns).
- b.* Bráhmaṇa (ceremonials).
- c.* A'raṇyaka (do. appropriate for forest life).
- d.* Upanishad (theology).
- e.* Vaidika (Sútra, rituals, phonetics, &c.)

II.—AITIHA'SIKA S'A'STRA.

- a.* Itihása (history).
- b.* Purāṇa (ancient legends).

III.—KA'VYA S'A'STRA.

- a.* Kāvya (poems).
- b.* Nāṭaka (drama).
- c.* Champú (poetico-prose compositions).
- d.* Kosha (miscellaneous poetical collections).
- e.* Upákshyāṇa (tales and romances).

IV.—ABHIDHA'NA S'A'STRA (lexicography).

V.—VYA'KARAṆA S'A'STRA (grammar).

VI.—CHHANDAH S'A'STRA (versification).

VII.—ALANKA'RA S'A'STRA (rhetoric).

VIII.—JYOTISH S'A'STRA (astronomy and astrology).

IX.—SMṚITI S'A'STRA (law, civil and canonical).

X.—SAṅGI'TA S'A'STRA (music).

XI.—ŚILPA S'A'STRA (arts).

XII.—KA'MA S'A'STRA (economics).

XIII.—DARS'ANA S'A'STRA (philosophy).

- a.* Dárs'anika (general philosophy).
- b.* Sāñkhya (hylotheistic).
- c.* Yoga (theocratic).
- d.* Nyáya (dialectic).
- e.* Vais'eshika (physical).
- f.* Mímāṃsá (ritualistic).
- g.* Vedánta (monotheistic).
- h.* Apparadárs'anika (minor systems of philosophy).

- XIV.—BHAKTI S'A'STRA (faith).
XV.—TANTRA S'A'STRA (mysticism).
XVI.—VAIDYAKA S'A'STRA (medicine).
XVII.—JAINA S'A'STRA (Jaina religion).
XVIII.—BAUDDHA S'A'STRA (Buddhist religion).
XIX.—ANIRDHISTA (miscellaneous).
-

CLASSIFIED INDEX.

I.—VEDA S'A'STRA.

a. Sañhitá.

b. Bráhmaṇa.

c. A'raṇyaka.

d. Upanishad.

				<i>No.</i>	<i>Page</i>
Gáyatryupanishad,	...	...	...	2185,	251
Kálikopanishad,	...	...	...	2194,	258
Kaulikopanishad,	...	...	...	2193,	257
Pras'nopanishadálóka,	...	...	...	2051,	116
Táropanishad,	...	...	...	2196,	259
Tattvopanishad	...	...	...	2192,	257
Traipuropanishad,	...	...	...	2197,	259

e. Vaidika.

A'shánukramaṇiká,	...	...	...	2112,	176
Gáyatrí-bhīdaya,	...	...	...	2186,	251
Gáyatrí-vyākhyá,	...	...	...	2187,	252
Háutrika-paddhati	...	...	...	2062,	128
Sarvánukramaṇiká,	...	...	...	2114,	177

			No.	Page
Vaidika-liṅgārtha-vivechana,	...	...	2045,	110
Yajurvallabha,	...	...	2061,	127

II.—AITHIHA'SIKA S'A'STRA.

a. Itihāsa.

Pāṇḍava-charita,	...	...	2004,	25
Mahābhāratārtha-prakāś'ini, <i>alias</i> Virodha-bhanjanī,				
2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090,	150, 151, 152, 153			
2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096,	154, 155, 156, 157			
Mahābhārathārtha-saṅgraha-dipikā,	...	...	2126,	193
Mahābhārata, As'vamedha-parva,	...	...	2159,	219
Mithiles'a-charita,	...	...	2023,	48
Virāṭaparva-ṭikā,	...	...	2158,	219

b. Purāṇa.

Ambikā-khaṇḍa,	...	...	2053,	117
Chandikā-charita-chandrikā,	...	...	2008,	30
Devī-māhātmya-ṭikā,	...	...	2063,	128
Devī-purāṇa,	...	...	2118,	180
Dharma-purāṇa,	...	...	2182,	244
Dhyāna-yoga-sāra,	...	...	2098,	158
Durgāvabodhinī,	...	...	2175,	236
Guptavatī,	...	...	2199,	261
I's'varagītā-bhāṣhya,	...	...	2050,	115
Kedāra-khaṇḍa,	...	...	2109,	170
Kāś'ikhaṇḍa-ṭikā (uttarārddha),	...	...	2191,	255
Nandikes'vara-saṅhitā,	...	...	2208,	272
Nīlādri-mahodaya,	...	...	2012,	°36
Purāṇa-sarvasva,	...	...	2068,	132
Tattva-dīpikā,	...	...	2149,	211

III.—KA'VYA S'A'STRA.

a. Kāvya.

Anyokti-s'ataka,	...	...	2013,	38
Artha-ratnāvalī,	...	...	2229,	292
A'ryā-saptas'atī,	...	...	2211,	276
Bhagavatī-padya-pushpanjalī,	...	...	2214,	280
Bhāshāvṛitti,	...	...	2155,	216
Chaitanyāshṭaka,	...	...	2224,	287
Gaurāṅgastava-kalpataru,	...	...	2226,	288
Govinda-stotra,	...	...	2234,	297
Kalāpa-dīpikā,	...	...	2154,	215
Laghusapta-satī-stotra,	...	...	2216,	281
Meghadūta-ṭīkā,	...	...	2103,	163
Naishadhīya-prakās'a,	...	...	2104,	164
Nalacharita-ṭīkā,	...	...	2207,	271
Nāmāvalī-stotra,	...	...	2215,	280
Pusphānjali,	...	...	3233,	297
Raghuvāṇs'a-viveka,	...	...	2181,	243
Rāvaṇa-badha,	...	...	2082,	144
S'āntis'ataka-vyākhyā-taraṅginī,	...	...	2245,	304
S'ivapañchās'ikā,	...	...	2217,	282
Subhāshinī,	...	...	2223,	286
Tattvachandrikā,	...	...	2140,	205
Tripurāsundarī-stuti,	...	...	2166,	228
Vrajavilāsa-stava,	...	...	2225,	288

b. Nāṭaka.

Kuvalayās'vīya,	...	...	2035,	64
Mālatimādhava-ṭīkā,	...	...	2137,	202
Puranjana-charita,	...	...	2000,	20

c. Champu.

d. Kosha.

e. Upākhyāna.

IV.—ABHIDHA'NA.

Amarakosha-bhāshya,	...	...	2178,	238
Amarakosha-mālā	...	...	2064,	129
Dvirūpakosha,	...	...	2235,	298

V.—VYA'KARAṆA.

Dhātumālā,	...	...	2244,	304
Gīrvāṇa-padamanjarī,	...	...	2167,	229
Kāś'ikā-vivarana-panchikā <i>alias</i> Kāś'ikā-nyāsa,	...	...	2075,	139
Liṅga-vṛitti,	...	...	1993,	14
Mugdhabodha-pariś'iṣṭa,	...	...	2169, 2210,	230, 276
Natvabheda,	...	...	2164,	226
Paribhāshā-vṛitti,	...	...	2074,	139
Tantra-pradīpa,	...	...	2076,	140
Tantra-pradīpoddīpana,	...	...	2083,	149
Ushmabheda,	...	...	2170,	231

VI.—CHHANDAH.

Chhando-manjarī-tīkā,	...	...	2066,	130
-----------------------	-----	-----	-------	-----

VII.—ALANĀKA'RA.

Kāvyaakaumudī,	...	...	2044,	109
Ratnamālā,	...	...	2222,	286
Vṛitta-darpaṇa,	...	...	2028, 2035,	54, 68

VIII.—JYOTISHA.

Ayurdāya-tīkā,	...	...	2241,	302
Grahalāghava-siddhānta-rahasya,	...	...	2024,	49

			No.	Page
Grahalághava-ṭiká,	...	...	2025,	51
Indrajit-keralí,	...	...	2240,	302
Játakasára,	...	...	1994,	14
Jyotihsára-samuechaya,	...	...	2021,	46
Jyotish-sútra,	...	...	2145,	208
Lilávatyudáharāṇa,	...	...	2227,	289
Manjarí <i>alias</i> Svarodaya ṭiká,	...	...	2097,	158
Nidána-tattva,	...	...	2243,	303
Spashta-játaka-paddhati,	...	...	2242,	303

IX.—SMṚITI.

A'chára-darpaṇa,	...	...	2128,	195
A'chára-saṅgraha,	...	...	2017,	42
A'hnikáchára-rāja,	...	...	2184,	248
As'aucha-dípiká,	...	...	2070,	136
As'aucha-saṅgraha,	...	...	2071,	137
As'aucha-vyavasthá,	...	...	2072,	137
Chhandogáhnikoddhára,	...	...	1989,	10
Dána-chandriká,	...	...	2102,	162
Dána-pañjī,	...	...	2002,	23
Dána-ságara,	...	...	2179,	239
Dána-ratnákara,	...	...	2069,	134
Dattaka-viveka,	...	...	2065,	129
Dáyabhága-ṭiká,	...	...	2106,	166
Dáyabhága-ṭippaní,	...	...	2123,	189
Dáyabhága-s'iddhánta-kumuda-chandriká,	...	...	2079,	142
Dharmádharma-prabodhiní,	...	...	1999,	18
Dharma-kosha,	...	...	2031,	58
Dharma-ratnákara,	...	...	2133,	198
Divyanirṇaya,	...	...	2015,	40
Dolayátrá-viveka,	...	...	2146,	209
Durgotsava-nirṇaya,	...	...	2148,	210
Dvadasayátrápramāṇa-tattva,	...	...	2232,	296
Dvidvidha-jalásayotsarga-pramāṇa-darsana,	...	...	1990,	11

				<i>No.</i>	<i>Page</i>
Ekoddhishta-sáriní,	...	...	...	2020,	45
Kṛitya-kalpataru,	...	...	...	2183,	247
Kshaymāsādi-viveka,	...	...	...	2019,	44
Mahādána-vákyavalí,	...	...	...	2032,	59
Malamásatattva-ṭīkā,	...	...	...	2116,	178
Mānasika-pújana,	...	...	...	2236,	299
Mithiles'áhnika,	...	...	...	2009,	30
Paríksápaddhati,	...	...	...	2195,	258
Párvaṇa-chandriká,	...	...	...	2018,	43
Práyas'chitta-kaumudí,	...	...	...	1984,	5
Práyas'chitta-párijata,	...	...	...	2238,	300
Práyas'chitta-prakás'a,	...	...	...	2121,	187
Pushpamálá,	...	...	...	1998,	17
Saiva-sarvas'vasára,	...	...	...	1983,	1
Sambandha-viveka,	...	...	...	2073,	138
Saṅkránti-viveka,	...	...	...	2139,	205
Saṅskára-paddhati-rahasya,	...	...	...	2177,	237
Saptasútra-sanayása-paddhati,	...	...	...	2231,	295
Sárátsúra-tattva-saṅgraha,	...	...	...	2153,	214
Saroja-kaliká,	...	...	...	2014,	39
Smártta-samuchchaya,	...	...	...	2105,	165
Smṛiti-chandriká,	...	...	...	2239,	301
Smṛiti-kaumudí,	...	...	...	2077,	140
Smṛiti-pradípa,	...	...	...	2218,	283
Smṛiti-ratnákara,	...	...	...	2180,	240
Smṛiti-saṅgrahasára,	...	...	...	2174,	235
Smṛiti-tattvámṛita,	...	...	...	1992,	12
Sraddha-pradípa,	...	...	...	2237,	299
S'raddha-ratna,	...	...	...	2026,	52
S'raddha-viveka-bhávartba-dípa,	...	...	...	2080,	143
Subhakarma-nirṇaya,	...	...	...	1987,	7
Subodhīṇi,	...	...	...	2022,	47
Suddhi-darpaṇa,	...	...	...	2132,	197
Sudráchára-chintámapi,	...	...	...	2001,	22
Sudráhah-kṛitya-tattva,	...	...	...	2230,	294

	No.	Page
Tattvámṛita-sāroddhāra, ...	2030,	57
Tithinirṇaya, ...	2033,	60
Udvāhatattva-ṭikā, ...	2117,	179
Vibhāga-sāra, ...	2037,	67
Vichāra-nirṇaya, ...	2147,	210
Vratāchāra, ...	2029,	55
Vrata-paddhati, ...	1995,	15
Vyavahāra-darpaṇa, ...	2136,	201
Vyavahāra-ratnākara, ...	2036,	66

X.—SANGI'TA.

XI.—S'ILPA S'ĀSTRA.

XII.—KĀMA S'ĀSTRA.

Kāma-sūtra, ...	2007,	166
Spiṅgāra-tīlaka-ṭikā, ...	2189,	253

XIII.—DARSANA S'ĀSTRA.

a. *Darsana.*

---

b. *Sāṅkhya.*

Kapila-sūtra-bhāṣhya, ...	2198,	260
Tattvasamāsa, ...	2228,	289

---

c. *Nyāya.*

Ākhyātavāda-vyākhyā-rahasya, ...	1985,	5
Anumāna-didhiti-sāra-manjarī, ...	2176,	237
Gṛhaprakās'a-vivṛiti, ...	2124,	189
Khaṇḍana-khaṇḍa-khādyā-ṭikā, ...	1983,	9
Kiraṇāvalī-prakās'a-prakās'ikā, ...	2007,	29
Laukika-nyāya-muktāvalī, ...	2134,	199
Līlāvatī-prakās'a-tīppaṇī, ...	1997,	16

			No.	Page
Nyáya-kusumánjali-prakarana,	...	...	2060,	126
S'aktiváda-vivaraṇa,	...	...	1986,	6
S'áriraka-nyáya-nirṇaya,	...	...	2212,	277
Tattva-chintámaṇi,	...	...	2129,	195
Tattva-dípana,	...	...	2006,	28

d. Vaiśeṣhika.

e. Mīmāṃsá.

Adhikaraṇa-málá,	...	...	2081,	143
Mīmāṃs'a-kusumánjali,	...	...	2048,	111
Mīmāṃsá-sútra-dídhiti <i>alias</i> Nyáyaválí-dídhiti,	...	...	1991,	11
S'ástra-dípiká,	...	...	2052,	117
Sivárkodaya,	...	...	2047,	111
Siddhánta-manjarí-bháva-dípiká,	...	...	2220,	284

f. Vedánta

Tattva-sára,	...	...	2142,	207
Garbha-gítá,	...	...	2143,	207
Gítá-pradípa,	...	...	2138,	203
Mahávedánta-shaṭaka,	...	...	2141,	206
Mithyátva-nirvachana,	...	...	1996,	16
Nirvána-prakarana,	...	...	2111,	175
Nyáya-ratnávalí,	...	...	2209,	275
S'áriraka-mīmāṃs'a-bhāshya-vivaraṇa,	...	...	2046,	110
Siddhánta-manjusá,	...	...	2221,	285
Siddhántárṇava,	...	...	2099,	159
S'ruti-kalpadruma,	...	...	2219,	283
Subodhiní,	...	...	2144,	208
Vedánta-chintámaṇi,	...	...	2200,	262
Vedántasára-bhávārtha-dípiká,	...	...	2078,	141
Vedánta-siddhánta-kaumudí,	...	...	2100,	160
Vidvanmaṇḍana,	...	...	2115,	178
Yatindramata-dípiká,	...	...	2054,	121

	<i>No.</i>	<i>Page</i>
<i>g. Yoga.</i>		
Mahārámáyana, ...	2049,	112
Pátanjala-sútra bháshya, ...	2135,	201
Vás'ishṭha-chandriká, ...	2205,	268
Yoga-chandriká, ...	2127,	194
Yogamañi-prabhá, ...	2058,	125
Yogaratanákara, ...	2003,	24
Yoga-s'ástra, ...	2057,	124

h. Aparadársanika.

XIV.—BHAKTI S'A'STRA.

Bhagavad-bhakti-chandriká, ...	2120,	186
Bhakti-taraṅgiṇí, ...	2005,	26
Bháva-chandriká, ...	2131,	197
Chamatkára-chandriká, ...	2150,	212
Goviṇḍa-virudhávalí-vyákhyá, ...	2152,	214
Haimáṅgikí, ...	2171,	232
Mádhurya-kádambiṇí, ...	2101,	161
Mahima-prakásiká, ...	2206,	270
Náma-kaumudí, ...	2110,	174
Paddhati-pradípa, ...	2157,	218
Smarapakrama-málá, ...	2156,	217
Sáttvatácháravádártha vá Bhaktivilása-mata-dípiká, ...	2173,	234
Vaishṇavámṛita, ...	2119,	185
Vais'hṇava-sidhánta-vaijayantí, ...	2108,	169
Vaishṇava-toshaní, ...	2125,	190
Vṛindávana-rahasya <i>alias</i> Vṛindávana-s'ataka, ...	2122,	188

XV.—TANTRA S'A'STRA.

Deyíbhakti-rasollása, ...	2168,	230
Dípa-prakás'a, ...	2055,	122
Hayas'írsha-pancharátra, ...	2034,	61
Manoramā, ...	2204,	267
Mantra-pradípa, ...	2011,	34
Pichchhilá-tantra, ...	2188,	252

	No.	Page
Rāsa-gītā, ...	2113,	176
Rāsollāsa-tantra, ...	2151,	213
S'abdaprakās'a <i>alias</i> Dīpaprakās'a-ṭippaṇa, ...	2056,	123
S'ākta-krama, ...	2067,	130
S'ākti-tantra, ...	2201,	263
Shatçhakra-dīpikā, ...	2130,	196
Tantra-dīpikā, ...	2202,	264
Tantra-kaumudī, ...	2010, 2190,	32, 254
Tantra-pradīpa, ...	2172,	233
Yoginī-tantra, ...	2213,	278

XVI.—VAIDYAKA S'ĀSTRA.

Ayurveda-dīpikā, ...	2160,	223
Nāḍīparīkshāḍī chikitsā-kathana, ...	2016,	41
Nāḍī-vijñāna, ...	2163,	226
Pathyāpathya-vibodhaka, ...	2059,	126
Rasamanjarī, ...	2162,	225
Rasendra-kalpadruma, ...	2165,	227
Rasendra-sārasaṅgraha, ...	2161,	224

XVII.—JAINA S'ĀSTRA.

A'pta-mīmāṃsita, ...	2042,	105
Bhagavatī-vṛitti, ...	2043,	109
Harivaṅś'a-purāṇa, ...	2040,	74
Puṇya-chandrodaya-purāṇa, ...	2039,	70
Triloka-sāra <i>alias</i> Tiloya-sāra, ...	2041,	97

XVIII.—BAUDDHA S'ĀSTRA.

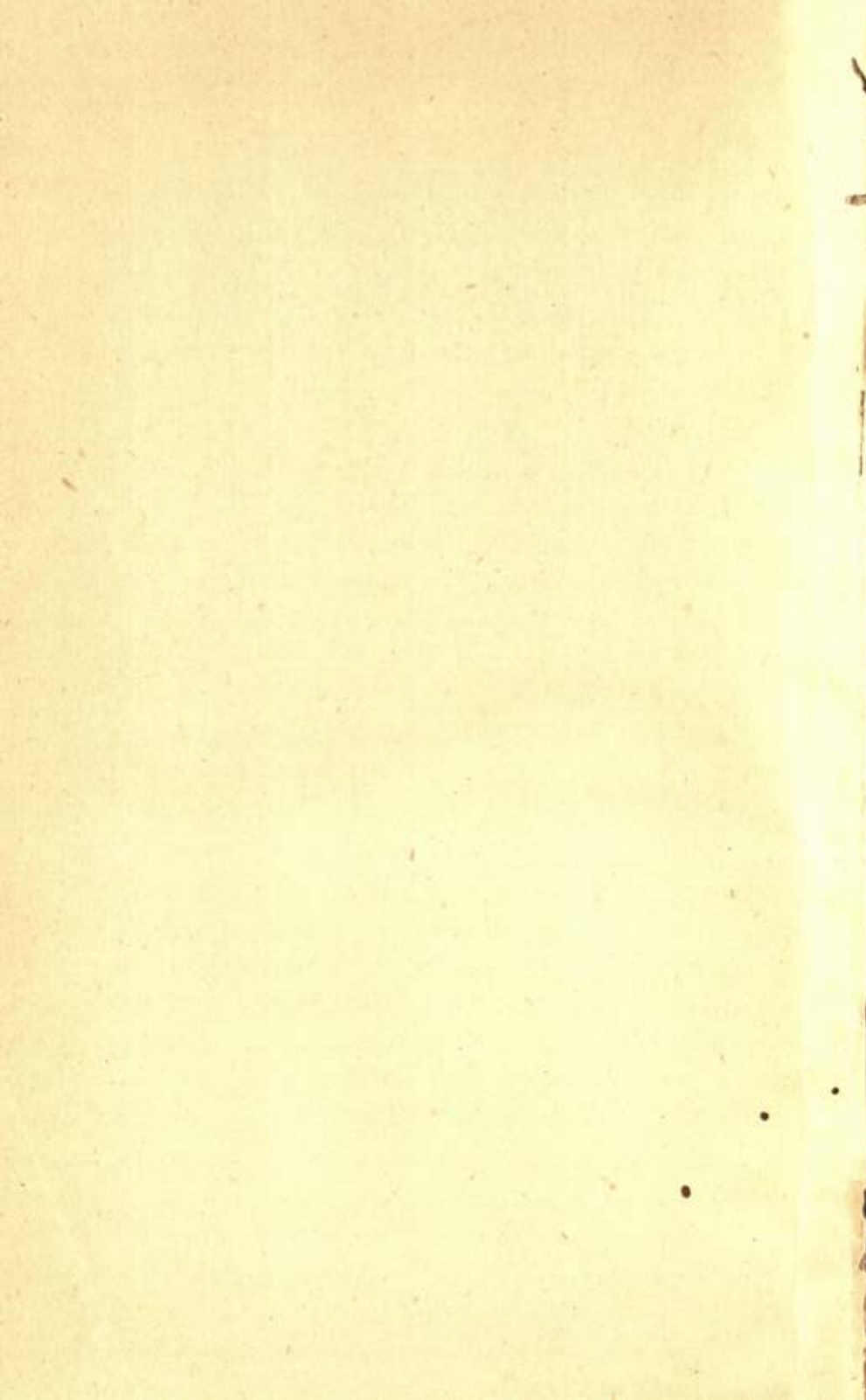
XIX.—ANIRDISHṬA.

Mānasollāsa, ...	2203,	265
Vṛitti-dīpikā, ...	2027,	53

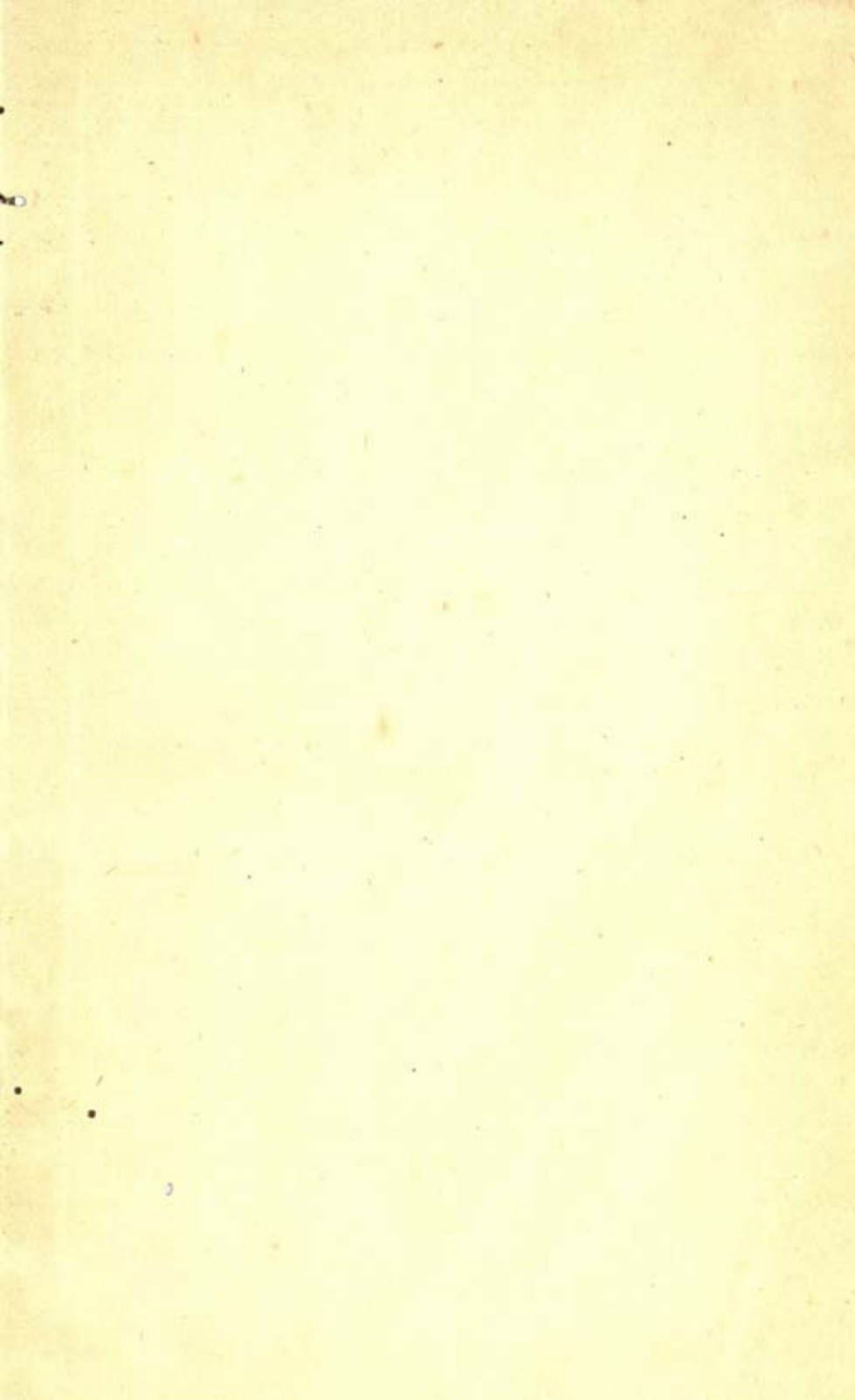

V.R
cat. 24/12/75

Central Archaeological Library,
NEW DELHI.

23551

Call No. 091.4912/ Mir

Author— Mitra, Rajendra
dela

Title— No fees of Sanskrit
MSS Vol. 586.

Borrower No.

Date of Issue

Date of Return

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY
GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book
clean and moving.